

T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ŞEHİRCİLİK DOKTORA PROGRAMI

TÜRKİYE'DE 1980-2009 DÖNEMİ NÜFUS HAREKETİ
PRATİĞİNE
FOUCAULT'CU BİR BAKIŞ:
BİLGİ-İKTİDAR-KENDİLİK TEKNOLOJİLERİ
ÇÖZÜMLEMESİ
CİLT-I

Habip ULUÇAY

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Fatma ÜNSAL

Aralık, 2016

T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ŞEHİRCİLİK DOKTORA PROGRAMI

TÜRKİYE'DE 1980-2009 DÖNEMİ NÜFUS HAREKETİ
PRATİĞİNE
FOUCAULT'CU BİR BAKIŞ:
BİLGİ-İKTİDAR-KENDİLİK TEKNOLOJİLERİ
ÇÖZÜMLEMESİ
CİLT-II

Habip ULUÇAY

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Fatma ÜNSAL

Aralık, 2016

EK C KABUL VE ONAY SAYFASI ÖRNEĞİ

Habip ULUÇAY tarafından hazırlanan TÜRKİYE'DE 1980-2009 DÖNEMİ NÜFUS HAREKETİ PRATİĞİNE FOUCAULT'CU BİR BAKIŞ: BİLGİ-İKTİDAR-KENDİLİK TEKNOLOJİLERİ ÇÖZÜMLEMELERİ adlı bu tezin DOKTORA tezi olarak uygun olduğunu onaylıyorum.

Prof. Dr. Fatma ÜNSAL

Tez Yöneticisi

Bu çalışma, jürimiz tarafından Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalında

DOKTORA tezi olarak kabul edilmiştir.”

Başkan: : Prof. Dr. Fatma ÜNSAL

Üye : Prof. Dr. Güzin KONUK

Üye : Prof. Dr. Gülden ERKUT (İTÜ)

Üye : Prof. Dr. İclal DİNÇER (YTÜ)

Üye : Doç. Dr. Sibel YARDIMCI YALÇINTAN (MSGSÜ)

Bu tez, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygundur.

Babam Kerim ULUÇAY'ın aziz hatırasına...

ÖNSÖZ

Foucault, R. Martin ile yaptığı bir söyleşisinde “yaşamın ve çalışmanın temel önemini oluşturan şey, başlangıçtakinden farklı biri haline gelmektir. Bir kitap yazmaya başladığımızda sonunda ne söyleyeceğinizi bilseniz, onu yazmaya cesaret edeceğinize inanıyor musunuz? Yazı ve aşk ilişkisi için geçerli olan yaşam için de geçerlidir. Oyun, ancak nasıl biteceği bilinmiyorsa zahmete değer.” olduğunu söyler. Ben de bu çalışmaya sonunda ne söyleyeceğimi bilmeden başladım. Ne söyleyeceğimi bilseydim asla böyle bir şeye cesaret edemezdim. Bu nedenle epeyce uzun süren bu çalışma katlanmaya değer ve heyecan vericiydi.

Türkiye'nin yerleşim sisteminde yaşanan dönüşümler ile başlayan Foucault ile sonuçlanan bu çalışmada yine aynı söyleşide “bir etki çok şiddetli hissettirdiğinde bir pencere açmak ister insan” diyen Foucault gibi bu tez de şehircilik çalışmalarına Foucaultcu bir pencere değil de küçük bir gedik açabilirse mutlulukların en büyüğü olur.

Doktora çalışmamı yapmama fırsat veren Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü'ne ve Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'ne, Tez danışmanım Prof. Dr. Fatma ÜNSAL'a, jüri üyeleri Prof. Dr. Güzin KONUK'a, Prof. Dr. Gülden ERKUT'a, tez savunma jürisine katılan Prof. Dr. İclal DİNÇER'e, Doç. Dr. Sibel YARDIMCI YALÇINTAN'a, haritaları yapmama destek olan Yrd. Doç. Dr. Seher BAŞLIK'a teze vermiş oldukları katkılarından dolayı çok teşekkür ederim.

Bu uzun çalışma süresi boyunca her zaman beni destekleyen, evin ve çocukların bütün yükünü üzerine alan eşim Girne Gül ÇELEBİ ULUÇAY ve beni tez ile paylaşmak zorunda kalan, kızlarım Öykü Ada Uluçay, Lorin ULUÇAY özverilerinden dolayı bir teşekkürden çok daha fazlasını hak ediyorlar. Onlar olmasaydı bu tez olmazdı.

Zeve Kampüsü-Van

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	ii
TABLO LİSTESİ	iv
HARİTA LİSTESİ	vi
GRAFİK LİSTESİ	xiv
ÖZET	xviii
ABSTRACT	xx
1.GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı.....	17
1.2. Araştırmanın Sorunsalı.....	18
1.3. Araştırmanın Kapsamı.....	18
1.4. Araştırmanın Yöntemi.....	19
2. TEORİK ÇERÇEVE	40
2.1. Foucault’da Bilgi-İktidar-Kendilik Teknolojileri	52
2.1.1. Foucault’ nun Arkeolojisi.....	53
2.1.2. Foucault’ nun Soykütüğü.....	85
2.1.3. Foucault’ nun Kendilik Teknolojileri.....	102
2.2. Foucault’nun Kavramları	115
2.2.1. Foucault’ da Sorunsallaştırma.....	115
2.2.2. Foucault’ da Hakikat Oyunu.....	119
2.2.3. Foucault’ da Arşiv.....	124
2.2.4. Foucault’ da Pozitif/Dispositif.....	129
2.2.5. Foucault’ da Episteme.....	133
3. BULUNULAN YERİN SORUNSALLAŞTIRILMASI, YENİDEN HAKİKAT OYUNUNA SOKULAN YERLEŞİMLER	137
3.1. Dönüşüm Kalıpları	137
3.1.1. Pastorallikten Yönetimselliğe; Hakikat Üretmek, İtiraf etmek, Görünmek.....	137
3.1.2. Biyoiktidar; Arşiv, Ortam, Olageliş, Dışarı Çıkmak, İlişkiye Girmek.....	146
3.2. Tabanı Üzerinde Düşündüğümüz Düzendeki Değişimler	155
3.2.1. Pastoral/Modern/Küresel Bilgi-İktidar Formu.....	155
3.2.2. Modern/Küresel Bilgi-İktidar-Kendilik Teknolojileri.....	156
3.2.3. Hükümrancılık/Modern /Küresel Bilgi-İktidarda Beden.....	160
3.2.4. Hükümrancılık /Disiplin/Güvenlik/Küresel Bilgi-İktidarda Şehir.....	164
3.2.5. Modern Bilgi-İktidarda Ulusdevlet Şablonu /Küresel Bilgi-İktidarda Küresel Kavrayış.....	170
3.2.6. Modern/Küresel Bilgi-İktidarda Panoptikon.....	171
3.2.7. Hükümrancılık/Modern/Küresel Bilgi-İktidarda Yerleştirme Mekanı Tablosu.....	172
3.2.8. Modern/Küresel Bilgi-İktidarda STK.....	173
3.2.9. Ontoloji-Epistemoloji.....	173
3.2.10. Boyut-Simülaktr-Gösterge-Nüfus Hareketi Pratiği.....	175
3.2.11. Hakim Hastalık-Vaka.....	176
3.2.12. Görünüm.....	178
3.2.13. Görüntü-Görünüm.....	181
3.2.14. Sınır.....	183

4.TÜRKİYE’DE 1980-2009 DÖNEMİNDE NÜFUS HAREKETİ PRATIĞI; BİLGİ-İKTİDAR-KENDİLİK TEKNOLOJİLERİNİN MEKANSAL UZAMI, GÖRÜNÜMÜ.....185

4.1. Yerleşimlerin Nüfus Büyüklüklerine Göre 1980-2009 Döneminde Nüfus Hareketi Pratiği	196
4.1.1. 1. Kademedeki Kentlerin 1980-2009 Dönemi Nüfus Hareketi Pratiği.....	196
4.1.2. 1. Kademedeki Kırların 1980-2009 Dönemi Nüfus Hareketi Pratiği.....	212
4.1.3. 2. Kademedeki Kentlerin 1980-2009 Dönemi Nüfus Hareketi Pratiği.....	226
4.1.4. 2. Kademedeki Kırların 1980-2009 Dönemi Nüfus Hareketi Pratiği.....	240
4.1.5. 3. Kademedeki Kentlerin 1980-2009 Dönemi Nüfus Hareketi Pratiği.....	254
4.1.6. 3. Kademedeki Kırların 1980-2009 Dönemi Nüfus Hareketi Pratiği.....	266
4.1.7. 4. Kademedeki Kentlerin 1980-2009 Dönemi Nüfus Hareketi Pratiği.....	278
4.1.8. 4. Kademedeki Kırların 1980-2009 Dönemi Nüfus Hareketi Pratiği.....	290
4.1.9. 5. Kademedeki Kentlerin 1980-2009 Dönemi Nüfus Hareketi Pratiği.....	301
4.1.10. 5. Kademedeki Kırların 1980-2009 Dönemi Nüfus Hareketi Pratiği.....	311
4.1.11. 6. Kademedeki Kentlerin 1980-2009 Dönemi Nüfus Hareketi Pratiği.....	321
4.1.12. 6. Kademedeki Kırların 1980-2009 Dönemi Nüfus Hareketi Pratiği.....	329
4.1.13. 7. Kademedeki Kentlerin 1980-2009 Dönemi Nüfus Hareketi Pratiği.....	338
4.1.14. 7. Kademedeki Kırların 1980-2009 Dönemi Nüfus Hareketi Pratiği.....	347
4.1.15. 8. Kademedeki Kentlerin 1980-2009 Dönemi Nüfus Hareketi Pratiği.....	356
4.1.16. 8. Kademedeki Kırların 1980-2009 Dönemi Nüfus Hareketi Pratiği.....	365
4.1.17. 9. ve 10. Kademedeki Kentlerin 1980-2009 Dönemi Nüfus Hareketi Pratiği.....	373
4.1.18. 9. ve 10. Kademedeki Kırların 1980-2009 Dönemi Nüfus Hareketi Pratiği.....	384
4.2. Yerleşimlerin Türkiye Geneline 1980-2009 Döneminde Nüfus Hareketi Pratiği.....	395
4.2.1. Türkiye’deki Kentlerin 1980-2009 Dönemi Nüfus Hareketi Pratiği.....	396
4.2.2. Türkiye’deki Kırların 1980-2009 Dönemi Nüfus Hareketi Pratiği.....	412
4.3. Türkiye Geneline 1980-2009 Döneminde Nüfusu Artan Yerleşimler.....	428
4.3.1. 1980-2009 Döneminde Türkiye’nin Büyüme Oranının Üzerinde Nüfusu Artan Kentler.....	428
4.3.2. 1980-2009 Dönemde Türkiye’nin Kent Nüfusundaki Artma Oranının Üzerinde Nüfusu Artan Kentler.....	430
4.3.3. 1980-2009 Dönemde Türkiye’nin Büyüme Oranının Üzerinde Kırsal Nüfusu Artan Kentler.....	431
5. SONUÇ.....	432
6. KAYNAK.....	457

TABLO LİSTESİ

Tablo-1. Tümdengelim-Tümevarım-Arkeoloji/Soykütüğü.....	21
Tablo-2. Bilgi Teorisi-Olageliş Felsefesi.....	22
Tablo-3. Pozitivizm-Yapısalcılık-Arkeoloji/Soykütüğü.....	25
Tablo-4. İzomorfik Yaklaşım-İzotopik Yaklaşım.....	28
Tablo-5. Diyalektik/Sürekli-Diyalektik Olamayan/Süreksiz.....	30
Tablo-6. Diyalektik-Güç İlişkisi.....	34
Tablo-7. Proje-Uzam.....	35
Tablo-8. “İçeri”deki Arşiv-“Dışarı”daki Arşiv.....	36
Tablo-9. Benzeyiş-Andırış.....	37
Tablo-10. Foucault’da Bilgi Alanı-İktidar Alanı-Kendilik Alanı.....	52
Tablo-11. Apofantik-Söylem, Söylem.....	76
Tablo-12. İfade-İfade Ettiği Şey-Nüfus Hareketi İfadesi.....	79
Tablo-13. Önerme-Gösterge, İfade-İfade Ettiği Şey.....	85
Tablo-14. Arkeoloji-Soykütüğü Araştırma Alanları.....	87
Tablo-15. İktidar Çözümlemeleri.....	93
Tablo-16. Pastoral/Modern/Küresel Bilgi-İktidar Formu.....	156
Tablo-17. Modern/Küresel Bilgi-İktidar-Kendilik Teknolojileri.....	157
Tablo-18. Hükümranlık/Modern /Küresel Bilgi-İktidarda Beden.....	160
Tablo-19. Hükümranlık /Disiplin/Güvenlik/Küresel Bilgi-İktidarda Şehir.....	164
Tablo-20. Modern Bilgi-İktidarda Ulusdevlet Şablonu/Küresel Bilgi-İktidarda Küresel Kavrayış...170	
Tablo-21. Modern/Küresel Bilgi-İktidarda Panoptikon.....	172
Tablo-22. Hükümranlık/Modern/Küresel Bilgi-İktidarda Yerleştirme Mekanı Tablosu.....	172
Tablo-23. Modern/Küresel Bilgi-İktidarda STK.....	173
Tablo-24. Ontoloji-Epistemoloji.....	173
Tablo-25. Boyut-Simülaktr-Gösterge-Nüfus Hareketi Pratiği.....	175
Tablo-26. Hakim Hastalık-Vaka.....	176
Tablo-27. Görünüm.....	178

Tablo-28. Görüntü-Görünüm.....	181
Tablo-29. Sınır.....	184
Tablo-30. Yeniden Hakikat Oyununa Sokulan Yerleşimler.....	186
Tablo-31. Türkiye'nin Kent-Kır Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi.....	395
Tablo-32. Kademelerdeki Kent Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi.....	403
Tablo-33. Kademelerdeki Kent Nüfuslarının Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	405
Tablo-34. Kademelerdeki Kent Nüfuslarının Türkiye'nin Kent Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	407
Tablo-35. Türkiye'nin Büyüme Oranına Göre Kademelerde Büyüyen/Göç Veren/ Kütleleri Eriyen Kentlerin Sayısının Dönemlere Göre Değişimi.....	409
Tablo-36. Türkiye'nin Kent Nüfusunun Büyüme Oranına Göre Kademelerde Ağırlıklarını Arttıran/Ağırlıklarını Azaltan/ Kütleleri Eriyen Kentlerin Sayısının Dönemlere Göre Değişimi.....	410
Tablo-37. Kademelerdeki Kır Nüfus Büyüklüklerinin Dönemlere Göre Değişimi.....	417
Tablo-38. Kademelerin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Dönemlere Göre Değişimi.....	419
Tablo-39. Kademelerin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusuna Oranının Dönemlere Göre Değişimi.....	422
Tablo-40. Türkiye'nin Büyüme Oranına Göre Kademelerde Kır Nüfusu Artan/Kır Nüfusu Artan Ancak Göç Veren/Kır Nüfus Kütleleri Eriyen Kentlerin Sayısının Dönemlere Göre Değişimi.....	424
Tablo-41. Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Değişime Göre Kır Nüfusunu Arttıran/Kır Nüfusunu Azaltan Kentlerin Sayısının Dönemlere Göre Değişimi.....	426
Tablo-42. Modern/Küresel Bilgi-İktidarda Tempo-Hız.....	443
Tablo-43. Birey-Nüfus Hareketi Söylemi-Yerleşim Şeması Söylemsel Oluşumu.....	447
Tablo-44. Modern /Küresel Bilgi-İktidarda Mekan (Gelişmiş/Türkiye).....	449

HARİTA LİSTESİ

Harita-1. 1980-1990 Döneminde K1 (700-5.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%26) Göre Durumu.....	197
Harita-2. 1980-1990 Döneminde K1 (700-5.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%70) Göre Durumu.....	199
Harita-3. 1990-2000 Döneminde K1 (700-5.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%20) Göre Durumu.....	201
Harita-4. 1990-2000 Döneminde K1 (700-5.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%32) Göre Durumu.....	203
Harita-5. 2000-2009 Döneminde K1 (700-5.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%7) Göre Durumu.....	205
Harita-6. 2000-2009 Döneminde K1 (700-5.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%24) Göre Durumu.....	207
Harita-7. 1980-1990 Döneminde K1 (700-5.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%26) Göre Durumu.....	212
Harita-8. 1980-1990 Döneminde K1 (700-5.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Azalma Oranına (%-8) Göre Durumu.....	213
Harita-9. 1990-2000 Döneminde K1 (700-5.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%20) Göre Durumu.....	215
Harita-10. 1990-2000 Döneminde K1 (700-5.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Artma Oranına (%3) Göre Durumu.....	217
Harita-11. 2000-2009 Döneminde K1 (700-5.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%7) Göre Durumu.....	219
Harita-12. 2000-2009 Döneminde K1 (700-5.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Azalma Oranına (%-25) Göre Durumu.....	221
Harita-13. 1980-1990 Döneminde K2 (5.000-10.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%26) Göre Durumu.....	226
Harita-14. 1980-1990 Döneminde K2 (5.000-10.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%70) Göre Durumu.....	228
Harita-15. 1990-2000 Döneminde K2 (5.000-10.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%20) Göre Durumu.....	230

Harita-16. 1990-2000 Döneminde K2 (5.000-10.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%32) Göre Durumu.....	232
Harita-17. 2000-2009 Döneminde K2 (5.000-10.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%7) Göre Durumu.....	234
Harita-18. 2000-2009 Döneminde K2 (5.000-10.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%24) Göre Durumu.....	236
Harita-19. 1980-1990 Döneminde K2 (5.000-10.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%26) Göre Durumu.....	240
Harita-20. 1980-1990 Döneminde K2 (5.000-10.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Azalma Oranına (%-8) Göre Durumu.....	241
Harita-21. 1990-2000 Döneminde K2 (5.000-10.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%20) Göre Durumu.....	243
Harita-22. 1990-2000 Döneminde K2 (5.000-10.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Artma Oranına (%3) Göre Durumu.....	245
Harita-23. 2000-2009 Döneminde K2 (5.000-10.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%7) Göre Durumu.....	247
Harita-24. 2000-2009 Döneminde K2 (5.000-10.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Azalma Oranına (%-25) Göre Durumu.....	249
Harita-25. 1980-1990 Döneminde K3 (10.000-20.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%26) Göre Durumu.....	254
Harita-26. 1980-1990 Döneminde K3 (10.000-20.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%70) Göre Durumu.....	256
Harita-27. 1990-2000 Döneminde K3 (10.000-20.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%20) Göre Durumu.....	257
Harita-28. 1990-2000 Döneminde K3 (10.000-20.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%32) Göre Durumu.....	259
Harita-29. 2000-2009 Döneminde K3 (10.000-20.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%7) Göre Durumu.....	260
Harita-30. 2000-2009 Döneminde K3 (10.000-20.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%24) Göre Durumu.....	262
Harita-31. 1980-1990 Döneminde K3 (10.000-20.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%26) Göre Durumu.....	266

Harita-32. 1980-1990 Döneminde K3 (10.000-20.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Azalma Oranına (%-8) Göre Durumu.....	267
Harita-33. 1990-2000 Döneminde K3 (10.000-20.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%20) Göre Durumu.....	269
Harita-34. 1990-2000 Döneminde K3 (10.000-20.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Artma Oranına (%3) Göre Durumu.....	270
Harita-35. 2000-2009 Döneminde K3 (10.000-20.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%7) Göre Durumu.....	272
Harita-36. 2000-2009 Döneminde K3 (10.000-20.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Azalma Oranına (%-25) Göre Durumu.....	273
Harita-37. 1980-1990 Döneminde K4 (20.000-50.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%26) Göre Durumu.....	278
Harita-38. 1980-1990 Döneminde K4 (20.000-50.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%70) Göre Durumu.....	279
Harita-39. 1990-2000 Döneminde K4 (20.000-50.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%20) Göre Durumu.....	281
Harita-40. 1990-2000 Döneminde K4 (20.000-50.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%32) Göre Durumu.....	282
Harita-41. 2000-2009 Döneminde K4 (20.000-50.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%7) Göre Durumu.....	284
Harita-42. 2000-2009 Döneminde K4 (20.000-50.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%24) Göre Durumu.....	285
Harita-43. 1980-1990 Döneminde K4 (20.000-50.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%26) Göre Durumu.....	290
Harita-44. 1980-1990 Döneminde K4 (20.000-50.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Azalma Oranına (%-8) Göre Durumu.....	291
Harita-45. 1990-2000 Döneminde K4 (20.000-50.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%20) Göre Durumu.....	292
Harita-46. 1990-2000 Döneminde K4 (20.000-50.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Artma Oranına (%3) Göre Durumu.....	294
Harita-47. 2000-2009 Döneminde K4 (20.000-50.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%7) Göre Durumu.....	295

Harita-48. 2000-2009 Döneminde K4 (20.000-50.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Azalma Oranına (%-25) Göre Durumu.....	297
Harita-49. 1980-1990 Döneminde K5 (50.000-100.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%26) Göre Durumu.....	301
Harita-50. 1980-1990 Döneminde K5 (50.000-100.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%70) Göre Durumu.....	302
Harita-51. 1990-2000 Döneminde K5 (50.000-100.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%20) Göre Durumu.....	303
Harita-52. 1990-2000 Döneminde K5 (50.000-100.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%32) Göre Durumu.....	304
Harita-53. 2000-2009 Döneminde K5 (50.000-100.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%7) Göre Durumu.....	306
Harita-54. 2000-2009 Döneminde K5 (50.000-100.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%24) Göre Durumu.....	307
Harita-55. 1980-1990 Döneminde K5 (50.000-100.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%26) Göre Durumu.....	311
Harita-56. 1980-1990 Döneminde K5 (50.000-100.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Azalma Oranına (%-8) Göre Durumu.....	312
Harita-57. 1990-2000 Döneminde K5 (50.000-100.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%20) Göre Durumu.....	313
Harita-58. 1990-2000 Döneminde K5 (50.000-100.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Artma Oranına (%3) Göre Durumu.....	314
Harita-59. 2000-2009 Döneminde K5 (50.000-100.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%7) Göre Durumu.....	315
Harita-60. 2000-2009 Döneminde K5 (50.000-100.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Azalma Oranına (%26) Göre Durumu.....	317
Harita-61. 1980-1990 Döneminde K6 (100.000-250.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%26) Göre Durumu.....	321
Harita-62. 1980-1990 Döneminde K6 (100.000-250.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%26) Göre Durumu.....	322
Harita-63. 1990-2000 Döneminde K6 (100.000-250.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%20) Göre Durumu.....	323

Harita-64. 1990-2000 Döneminde K6 (100.000-250.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%32) Göre Durumu.....	324
Harita-65. 2000-2009 Döneminde K6 (100.000-250.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%7) Göre Durumu.....	325
Harita-66. 2000-2009 Döneminde K6 (100.000-250.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%26) Göre Durumu.....	326
Harita-67. 1980-1990 Döneminde K6 (100.000-250.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%26) Göre Durumu.....	329
Harita-68. 1980-1990 Döneminde K6 (100.000-250.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Azalma Oranına (%-8) Göre Durumu.....	330
Harita-69. 1990-2000 Döneminde K6 (100.000-250.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%20) Göre Durumu.....	331
Harita-70. 1990-2000 Döneminde K6 (100.000-250.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Artma Oranına (%3) Göre Durumu.....	332
Harita-71. 2000-2009 Döneminde K6 (100.000-250.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%7) Göre Durumu.....	333
Harita-72. 2000-2009 Döneminde K6 (100.000-250.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Azalma Oranına (%-25) Göre Durumu.....	334
Harita-73. 1980-1990 Döneminde K7 (250.000-500.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%26) Göre Durumu.....	338
Harita-74. 1980-1990 Döneminde K7 (250.000-500.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%70) Göre Durumu.....	339
Harita-75. 1990-2000 Döneminde K7 (250.000-500.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%20) Göre Durumu.....	340
Harita-76. 1990-2000 Döneminde K7 (250.000-500.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%32) Göre Durumu.....	341
Harita-77. 2000-2009 Döneminde K7 (250.000-500.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%7) Göre Durumu.....	342
Harita-78. 2000-2009 Döneminde K7 (250.000-500.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%24) Göre Durumu.....	343
Harita-79. 1980-1990 Döneminde K7 (250.000-500.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%26) Göre Durumu.....	347

Harita-80. 1980-1990 Döneminde K7 (250.000-500.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Azalma Oranına (%-8) Göre Durumu.....	348
Harita-81. 1990-2000 Döneminde K7 (250.000-500.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%20) Göre Durumu.....	349
Harita-82. 1990-2000 Döneminde K7 (250.000-500.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Artma Oranına (%3) Göre Durumu.....	350
Harita-83. 2000-2009 Döneminde K7 (250.000-500.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%7) Göre Durumu.....	351
Harita-84. 2000-2009 Döneminde K7 (250.000-500.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Azalma Oranına (%-25) Göre Durumu.....	352
Harita-85. 1980-1990 Döneminde K8 (5000.000-1.000.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%26) Göre Durumu.....	356
Harita-86. 1980-1990 Döneminde K8 (5000.000-1.000.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%70) Göre Durumu.....	357
Harita-87. 1990-2000 Döneminde K8 (5000.000-1.000.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%20) Göre Durumu.....	358
Harita-88. 1990-2000 Döneminde K8 (5000.000-1.000.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%32) Göre Durumu.....	359
Harita-89. 2000-2009 Döneminde K8 (5000.000-1.000.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%7) Göre Durumu.....	360
Harita-90. 2000-2009 Döneminde K8 (5000.000-1.000.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%24) Göre Durumu.....	361
Harita-91. 1980-1990 Döneminde K8 (5000.000-1.000.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%26) Göre Durumu.....	365
Harita-92. 1980-1990 Döneminde K8 (5000.000-1.000.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Azalma Oranına (%-8) Göre Durumu.....	366
Harita-93. 1990-2000 Döneminde K8 (5000.000-1.000.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%20) Göre Durumu.....	367
Harita-94. 1990-2000 Döneminde K8 (5000.000-1.000.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Artma Oranına (%3) Göre Durumu.....	368
Harita-95. 2000-2009 Döneminde K8 (5000.000-1.000.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%7) Göre Durumu.....	369

Harita-96. 2000-2009 Döneminde K8 (5000.000-1.000.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Azalma Oranına (%-25) Göre Durumu.....	370
Harita-97. 1980-1990 Döneminde K9-K10 (1.000.000+) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%26) Göre Durumu.....	373
Harita-98. 1980-1990 Döneminde K9-K10 (1.000.000+) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%70) Göre Durumu.....	374
Harita-99. 1990-2000 Döneminde K9-K10 (1.000.000+) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%20) Göre Durumu.....	375
Harita-100. 1990-2000 Döneminde K9-K10 (1.000.000+) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%32) Göre Durumu.....	376
Harita-101. 2000-2009 Döneminde K9-K10 (1.000.000+) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%7) Göre Durumu.....	377
Harita-102. 2000-2009 Döneminde K9-K10 (1.000.000+) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%24) Göre Durumu.....	378
Harita-103. 1980-1990 Döneminde K9-K10 (1.000.000+) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%26) Göre Durumu.....	384
Harita-104. 1980-1990 Döneminde K9-K10 (1.000.000+) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Azalma Oranına (%-8) Göre Durumu.....	385
Harita-105. 1990-2000 Döneminde K9-K10 (1.000.000+) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%20) Göre Durumu.....	386
Harita-106. 1990-2000 Döneminde K9-K10 (1.000.000+) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusunun Artma Oranına (%3) Göre Durumu.....	387
Harita-107. 2000-2009 Döneminde K9-K10 (1.000.000+) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%7) Göre Durumu.....	388
Harita-108. 2000-2009 Döneminde K9-K10 (1.000.000+) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Azalma Oranına (%-25) Göre Durumu.....	389
Harita-109. 1980-1990 Döneminde Türkiye'deki Kentlerin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%26) Göre Durumu.....	396
Harita-110. 1980-1990 Döneminde Türkiye'deki Kentlerin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Büyüme Oranına (%70) Göre Durumu.....	397
Harita-111. 1990-2000 Döneminde Türkiye'deki Kentlerin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%20) Göre Durumu.....	398

Harita-112. 1990-2000 Döneminde Türkiye'deki Kentlerin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Büyüme Oranına (%32) Göre Durumu.....	398
Harita-113. 2000-2009 Döneminde Türkiye'deki Kentlerin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%7) Göre Durumu.....	399
Harita-114. 2000-2009 Döneminde Türkiye'deki Kentlerin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Büyüme Oranına (%24) Göre Durumu.....	399
Harita-115. 1980-1990 Döneminde Türkiye'deki Kentlerin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%26) Göre Durumu.....	412
Harita-116. 1980-1990 Döneminde Türkiye'deki Kentlerin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusunun Azalma Oranına (%-8) Göre Durumu.....	413
Harita-117. 1990-2000 Döneminde Türkiye'deki Kentlerin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%20) Göre Durumu.....	414
Harita-118. 1990-2000 Döneminde Türkiye'deki Kentlerin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusunun Artma Oranına (%3) Göre Durumu.....	415
Harita-119. 2000-2009 Döneminde Türkiye'deki Kentlerin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%7) Göre Durumu.....	416
Harita-120. 2000-2009 Döneminde Türkiye'deki Kentlerin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusunun Azalma Oranına (%-25) Göre Durumu.....	417
Harita-121. 1980-2009 Döneminde Türkiye'nin Büyüme Oranının Üzerinde Nüfusu Artan Kentler.....	428
Harita-122. 1980-2009 Döneminde Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranının Üzerinde Nüfusu Artan Kentler.....	430
Harita-123. 1980-2009 Döneminde Türkiye'nin Büyüme Oranının Üzerinde Kır Nüfusu Artan Kentler.....	431

GRAFİK LİSTESİ

Grafik-1. 1. Kademe Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi.....	209
Grafik-2. 1. Kademe Nüfus Büyüklüklerinin Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	210
Grafik-3. 1. Kademedeki Kent Nüfusunun Türkiye'deki Kent Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	211
Grafik-4. 1. Kademe Kır Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi.....	223
Grafik-5. 1. Kademe Kır Nüfus Büyüklüklerinin Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	224
Grafik-6. 1. Kademedeki Kır Nüfusunun Türkiye'deki Kır Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	224
Grafik-7. 2. Kademe Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi.....	237
Grafik-8. 2. Kademe Nüfus Büyüklüklerinin Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	238
Grafik-9. 2. Kademedeki Kent Nüfusunun Türkiye'deki Kent Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	239
Grafik-10. 2. Kademe Kır Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi.....	250
Grafik-11. 2. Kademe Kır Nüfus Büyüklüklerinin Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	251
Grafik-12. 2. Kademedeki Kır Nüfusunun Türkiye'deki Kır Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	252
Grafik-13. 3. Kademe Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi.....	263
Grafik-14. 3. Kademe Nüfus Büyüklüklerinin Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	264
Grafik-15. 3. Kademedeki Kent Nüfusunun Türkiye'deki Kent Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	264
Grafik-16. 3. Kademe Kır Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi.....	275
Grafik-17. 3. Kademe Kır Nüfus Büyüklüklerinin Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	275
Grafik-18. 3. Kademedeki Kır Nüfusunun Türkiye'deki Kır Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	276

Grafik-19. 4. Kademe Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi.....	286
Grafik-20. 4. Kademe Nüfus Büyüklüklerinin Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	287
Grafik-21. 4. Kademedeki Kent Nüfusunun Türkiye'deki Kent Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	288
Grafik-22. 4. Kademe Kır Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi.....	298
Grafik-23. 4. Kademe Kır Nüfus Büyüklüklerinin Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	299
Grafik-24. 4. Kademedeki Kır Nüfusun Türkiye'deki Kır Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	299
Grafik-25. 5. Kademe Kent Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi.....	308
Grafik-26. 5. Kademe Kent Nüfus Büyüklüklerinin Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	309
Grafik-27. 5. Kademedeki Kent Nüfusunun Türkiye'deki Kent Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	309
Grafik-28. 5. Kademe Kır Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi.....	318
Grafik-29. 5. Kademe Kır Nüfus Büyüklüklerinin Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	319
Grafik-30. 5. Kademedeki Kır Nüfusun Türkiye'deki Kır Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	319
Grafik-31. 6. Kademe Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi.....	327
Grafik-32. 6. Kademe Nüfus Büyüklüklerinin Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	327
Grafik-33. 6. Kademedeki Kent Nüfusunun Türkiye'deki Kent Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	328
Grafik-34. 6. Kademe Kır Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi.....	335
Grafik-35. 6. Kademe Kır Nüfus Büyüklüklerinin Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	335
Grafik-36. 6. Kademedeki Kır Nüfusunun Türkiye'deki Kır Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	336
Grafik-37. 7. Kademe Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi.....	344

Grafik-38. 7. Kademe Nüfus Büyüklüklerinin Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	344
Grafik-39. 7. Kademedeki Kent Nüfusunun Türkiye'deki Kent Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	345
Grafik-40. 7. Kademe Kır Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi.....	353
Grafik-41. 7. Kademe Kır Nüfus Büyüklüklerinin Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	353
Grafik-42. 7. Kademedeki Kır Nüfusunun Türkiye'nin Kır Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	354
Grafik-43. 8. Kademe Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi.....	362
Grafik-44. 8. Kademe Nüfus Büyüklüklerinin Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	362
Grafik-45. 8. Kademedeki Kent Nüfusunun Türkiye'deki Kent Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	363
Grafik-46. 8. Kademe Kır Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi.....	371
Grafik-47. 8. Kademe Kır Nüfus Büyüklüklerinin Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	371
Grafik-48. 8. Kademedeki Kır Nüfusunun Türkiye'nin Kır Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	372
Grafik-49. 9. Kademe Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi.....	379
Grafik-50. 9. Kademe Nüfus Büyüklüklerinin Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	379
Grafik-51. 9. Kademedeki Kent Nüfusunun Türkiye'deki Kent Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	380
Grafik-52. 10. Kademe Nüfus Büyüklüğünün Yıllara Göre Değişimi.....	381
Grafik-53. 10. Kademe Nüfus Büyüklüğünün Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	381
Grafik-54. 10. Kademedeki Kent Nüfusunun Türkiye'deki Kent Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	382
Grafik-55. 9. Kademe Kır Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi.....	390

Grafik-56. 9. Kademe Kır Nüfus Büyüklüklerinin Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	390
Grafik-57. 9. Kademedeki Kır Nüfusunun Türkiye'deki Kır Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	391
Grafik-58. 10. Kademe Kır Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi.....	392
Grafik-59. 10. Kademe Kır Nüfus Büyüklüklerinin Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	392
Grafik-60. 10. Kademedeki Kır Nüfusun Türkiye'deki Kır Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	393
Grafik-61. Türkiye'de Kent-Kır Nüfusunun Yıllara Göre Değişimi.....	402
Grafik-62. Türkiye'de Kent-Kır Nüfusunun Yıllara Göre Değişimi.....	402
Grafik-63. Kademelerdeki Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi.....	404
Grafik-64. Kademelerdeki Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi.....	404
Grafik-65. Kademelerdeki Kent Nüfusunun Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	406
Grafik-66. Kademelerdeki Kent Nüfusunun Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	406
Grafik-67. Kademelerdeki Kent Nüfusunun Türkiye'deki Kent Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	408
Grafik-68. Kademelerdeki Kent Nüfusunun Türkiye'deki Kent Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	408
Grafik-69. Kademelerin Kır Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi.....	418
Grafik-70. Kademelerin Kır Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi.....	419
Grafik-71. Kademelerdeki Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	420
Grafik-72. Kademelerdeki Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	421
Grafik-73. Kademelerdeki Kır Nüfusunun Türkiye'deki Kır Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	423
Grafik-74. Kademelerdeki Kır Nüfusunun Türkiye'deki Kır Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi.....	424

ÖZET

Her bilgi-iktidar kendi kentsel sistemini yaratmaktadır. Küresel bilgi-iktidarda bulunulan yer, yerleşim sistemi yeniden “**hakikat oyununa**” sokulmakta, yeniden **sorunsallaştırılmaktadır. Artık ortam değişmektedir.**

Bu çalışmada değişen bilgi-iktidar ile birlikte değişen yerleşim şeması **oluşumunun varoluş koşulları** değişen bilgi-iktidarın **rasyonelleştirme biçimleri** ve bunun **mekânsal uzamı** ortaya çıkarılmaya çalışılmaktadır. Nüfus hareketi **pratiğinin dağılımını** yöneten kuralların düğümünü çözmek söz konusudur.

Küresel bilgi-iktidarın Türkiye'nin yerleşim sistemine etkileri nelerdir sorusu ile başlayan bu çalışmada 1980 yılından 2009 yılına kadar onar yıllık periyodlar halinde ilçe düzeyinde yerleşimlerin kent ve kır nüfuslarında yaşanan değişimler haritalarla ortaya konulmaktadır.

Bu aşamadan sonra yerleşim sisteminde yaşanan dönüşümleri nasıl açıklayabiliriz sorusu ile kuramsal okumalar sonucunda Türkiye'nin yerleşim sisteminde meydana gelen değişimlerin analizinde bilgi teorisinin **içeriden** bakışı yerine, Foucault'nun **dışarıdaki, ilişkideki** yöntemine başvuruldu.

Foucault okumaları ile Foucault'nun yöntemi, diğer yöntemlerle olan farklılıkları saptandı. Foucault'nun kendi yöntemi ile yaptığı araştırmalarla oluşturduğu **arşivi** de tezde yararlanılmak üzere ortaya çıkarıldı. Foucault'nun bilgi-iktidar-kendilik çözümlemelerinden yararlandı. Bu çerçevede Türkiye'nin nüfus hareketi **pratiğinin söylendiği** anda yüklendiği bilgi-iktidar-kendilik teknolojileri çözümlemesinin **dışarı, ilişki, hakikat üretimi, görünmek, itiraf etmek, güç istencini fiiliyata geçirmek** üzerinden **mekânsal uzamı** ortaya konulmaya çalışıldı.

Herkesin gördüğü ama bizim göremediğimiz o yer nedir?

Bu yeni yer, yeni düzey nedir?

İnsanları yakalayan, biriktiren, oraya akıtan, insanların gördüğü, bizim göremediğimiz bu yeni yer nedir?

Hangi **tablo**?

Hangi **düzen mekanı**?

Hangi **yerleştirme mekanı tablosu** söz konusudur?

Nüfusu harekete geçiren, insanları belirli yerlere akıtan bu **ilişkiler ağı** nedir?

Modern bilgi-iktidardan küresel bilgi-iktidara geçilirken tabanı üzerinde düşündüğümüz **düzendeki değişimler** nelerdir? Şeylerin **varoluş tarzlarındaki değişimler** nelerdir?

Bu çalışmada,

***Dışarı**; Ortam, arşiv, olageliş

***İlişki**; Güç ilişkisi oyunu

***Hakikat Üretimi**; Bilgi, “kıvılcım”

***İtiraf**; Hakikati kendinden damıtarak SÖYLEMEK

***Görünüm**; Hakikati kendinden damıtarak GÖSTERMEK

***Güç İstencinin Fiiliyata Geçirilmesi** üzerinden;

Tabanı üzerinde düşündüğümüz **düzendeki değişimleri, dönüşüm kalıplarını, nüfus hareketini rasyonelleştirme biçimlerini, nüfus hareketinin hangi düzen mekanına göre oluştuğunu, mekânsal uzamını** ortaya çıkarmak söz konusudur.

Nüfus hareketi **pratiğinin** nasıl “**biriktirildiği**”, Fiziksel-Mekansal-Bedensel **uzamı**, Merkezin Yerleşkeleri “**birikim alanlarından**”, Merkezi Yerellikler “**birikim noktalarına**” nasıl geldiğini ortaya koymaktır söz konusu olan.

ANAHTAR KAVRAMLAR: Göç, Küreselleşme, Foucault, Arkeoloji, Soykütüğü, Kendilik Teknolojileri, Söylem, Sorunsallaştırma, Hakikat Oyunu, Pastoral İktidar, Disiplin İktidarı, Biyoiktidar.

ABSTRACT

Every information-power creates its own urban system. The place where the global information-power is located, the residential system is again put into "the truth game", and again problematized. **The environment is changing now.**

This study aims to uncover the existence conditions of the urban planning that evolved with changing information-power, and rationalization methods of evolved information-power and its spatial space. Another topic is the rules that manage the distribution of population movement practice.

In this study, which started with an inquiry about the effects of global information-power to Turkey's residential system, the rural and urban population changes from 1980 to 2009 has been outlined via the maps with ten years periods at a county level. After this step, as a result of theoretical investigations and a question regarding how to explain the transformation of urban planning, Foucault's outside, and in-a-relationship methodology has been applied instead of the inside view of the information theory.

The differences between Foucault's methodology and other methodologies has been determined through Foucault researches. The archive, which Foucault created with his own research, was also revealed to be used in the thesis. Foucault's information-power-self analysis was used. The spatial space of the analysis of information-power-self technologies, which follows the population movement of Turkey, is presented through outside, relationship, production of the truth, to be seen, to appeal, initiation of the power enthusiasm.

What is the place where everybody sees but we cannot see?

What is this new place, the new level?

What is this new place that catches people, cluster them, people see, and we can not see?

Which table?

Which system space?

Which placement system table is considered?

What is this network of relationships which initiates the population movement, and clusters people to the specific places? What are the changes in the system based on the evolution from

modern information-power to global information-power? What are the changes in the existence way of things?

In this study, changes in the system, transformation patterns, rationalization of population movement are considered. Also, how the population movement practicals are collected, the physical-spatial-physical space, and how to have the accumulation points of central localities from the accumulation points of the center are considered through the followings:

- *Outside; environment, archive, happening
- *Relationship; the game of power relationship
- *Production of the truth; information, "spark"
- *Confession; telling the truth by distilling itself
- *View; showing the truth by distilling itself
- *Initiation of the power enthusiasm

KEY CONCEPTS: Migration, Foucault, Archeology, Genealogy, Self-Technology, Discourse, Problematization, Truth Game, Pastoral Power, Discipline Power, Biocide

1. GİRİŞ

Her bilgi-iktidar kendi kentsel sistemini yaratmaktadır. Bu çalışmada değişen bilgi-iktidar ile birlikte değişen yerleşim şeması **oluşumunun varoluş koşulları**, değişen bilgi-iktidarın **rasyonelleştirme biçimleri** ve bunun **mekânsal uzamı** ortaya çıkarılmaya çalışılmaktadır. Nüfus hareketi **pratiğinin dağılımını** yöneten kuralların düğümünü çözmek söz konusudur.

Küresel bilgi-iktidarda bulunulan yer, yerleşim sistemi yeniden **“hakikat oyununa”**¹ sokulmakta, yeniden **sorunsallaştırılmaktadır**. Nüfus hareketi **pratiği** değişmekte, yeniden kentleşme, yeniden yerleşme, yerleşim şeması **oluşumunda** önemli değişikliklere neden olmaktadır.

Toprak-arazi-tarım değerli, işe yarar olduğu dönemlerde alansal bir yaklaşım kaçınılmaz olmuştur. Bu dönemde alana hükmetmek gerekmektedir. Alanda yere yapışık bir ekonomi vardır. Ekonomi, alandan biraz hareket ederek fabrikalara sanayiye kayınca kademe kademe şehirlere doğru hareket başlamıştır. Hammaddeye dayalı bir ekonomi olduğu için alandan kopuk olmayan bir toplanma vardır. Ekonomi tam olarak alana bağlı değilse de alandan bağımsız da değildir. Hareket yerden ve fizikidir. Alan bu dönemde hiyerarşik olarak kontrol edilmektedir.

Ekonomi, hareket, alandan bağımsız olarak sanal ağlarla gerçekleştirildiği dönemde alandan kopmalar meydana gelmektedir. Artık asıl olan arazi, yer değil alanın üzerindeki sosyal kapital ve bireydir. Hareket fiziki olmaktan çıkmakta, sanal ağlarla gerçekleştirilmektedir. Stratejik noktalar önem taşımaktadır. **Artık ortam değişmektedir.**

Değişen bilgi-iktidar ile birlikte “nüfus” **hakim hastalık**² unsuru olmaktan çıkmakta, yerini **vaka** olarak “nüfusa” bırakmaktadır. Nüfus, bulunduğu yerle maddi anlamda bütünleşmiş değildir artık.

¹ **“Hakikat oyunu;** doğru şeylerin keşfi değil, bir öznenin bazı şeyler hakkında söyleyebileceği şeyin, doğru ya da yanlış sorunuyla bağlantılı olmasını belirleyen kurallardır.” Foucault M., “Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5” Foucault, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.351

²“Çiçek hastalığının, bu dönemdeki tıbbi düşünce ve pratikler içerisinde çok sağlam, çok dayanıklı bir kavram olan “hakim hastalık” kategorisi içerisinde ele alınmaktan çıktığını görüyoruz. 17. yüzyıl ve hatta 18. yüzyıl tıbbının tanımladığı ya da betimlediği anlamda **hakim hastalık**, fiziksel bir yeri olan hastalıktır, yani bir ülkeyle, bir şehirle, bir iklimle, bir insan grubuyla, bir bölge ve bir yaşama biçimiyle maddi anlamda bütünleşmiştir. Hakim hastalığın özelliğini oluşturan şey, bir musibetle bir yer arasındaki, bir musibetle insanlar arasındaki bu yekpare ve genel ilişkidir.

Bunun sonucunda da **vaka** kavramı ortaya çıkacaktır; ancak burada kastedilen bireysel bir vaka değil, kolektif hastalık fenomeninin bireyselleştirilmesinin, fenomenlerin niceliksel, akılsal ve saptanabilir olanın kipinde kolektifleştirilmesinin, ya da bireysel fenomenlerin kolektif bir alana dahil edilmesinin bir biçimidir.” Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Çevirmen: Ferhat Taylan, 2014. s.54-55

Nüfus hareketi, **hakim hastalık** bağlamından çıkmış, bireyselleşmiştir. Bireysel nüfus hareketi, kendi maddi yerinden sıyrılarak kolektif alana dahil olmuştur.

Kitlesel nüfus ortamından; kitlesel uzamdan, çoğunlukçu uzamdan, kitlenin homojenleştirilmesinden, kitlesel dispozitiften, kitlesel toplamadan, kitlesel birikmeden,

Bireysel nüfus ortamına; bireysel uzama, çoğul uzama, bireyin homojenleştirilmesine, bireysel dispozitive, bireysel toplamaya, bireysel birikmeye doğru gidilmektedir.

Modern bilgi-iktidar ile ana yollar ve yan yollarla (ana merkez, alt merkezlerle) hedefe gidilirken küresel bilgi-iktidar binlerce patikayı (her yeri, her şeyi) ortaya çıkarmaktadır.

Küresel bilgi-iktidar ile mikro-iktidarlar **görünür** hale gelmektedir. Küresel bilgi-iktidar, modern bilgi-iktidarda devasa, aşkın makro-iktidarların örtüsünü kaldırmakta, görünmeyen, sesi duyulmayan mikro-iktidarları, biyo-iktidarları **göstermektedir**.

Sanayi-modernizm döneminde özel alan, kamusal alan net biçimde ayrılmış, ulusdevlet şablonunda sınırları çizilmiş alanda birey sıkıştırılmıştır. Özel alan sınırlıdır, asıl olan kamu alanıdır. Bu dönemin bireyi de “sınırlı” bireydir, “sınırlı kararlar” alabilir. Birey, geleneksel grubundan kopararak sanayinin sınıflarına ve tanımlı özel alanına sıkıştırılmıştır. Ulusdevlet ülke bütünü alansal olarak kavrayarak kamusal alanı yapmıştır.

Küresel bilgi-iktidarda kamusal alan daralmakta özel alan genişlemekte, birey ana aktör olmaktadır.

Modern bilgi-iktidarın bireyi, ulusdevlet, sanayi vizyonu ile belirli bir şablonda, tanımlı, okunabilen, kontrol edilebilen birey iken küresel bilgi-iktidar ile bireyin de vizyonu değişmekte, vizyonu, ufku ulus ötesine taşmakta, bireyin de durumu deşifre olmaktadır.

Küresel bilgi-iktidar ile sınırlar ortadan kalkmakta, toplumsal, alansal bakış yerini bireysel, noktasal bakışa bırakmaktadır. Birey, toplumsal tabanını kaybetmekte, dünya ile baş başa kalmaktadır.

Ulus devletin bireyi, ulus devletin istediği gibi şekillendirdiği bireydi. Her ulus devlet kendi bireyleri üzerinde kendi şablonunu oturtuyordu. Küreselin bireyi, şablonlardan çıkmış, dünya ile baş başa kalmış bireydir. Küreselleşme ile ana aktör olarak birey sahneye çıkmaktadır.

Alandan noktaya, genelden özele doğru bir gidiş gözlenmektedir. Tarım döneminde hep birlikte var olunabilmekteydi. Modern bilgi-iktidardaki gelişmeler “tanımlı gruplar” halinde var olma/yakalanma imkanı sağladı, “tanımlı gruplar” halinde var olunabildi/yakalanabildi. Küresel bilgi-iktidarda birey tek başına var olma/yakalanma imkanına kavuşmaktadır.

Küresel bilgi-iktidar ile sosyal yapı bozulmaktadır. Bütün birliktelikler sarsılmakta, önemini kaybetmektedir. Bu yapı bozumu, ulus devletlerden başlayarak cemaatlere kadar inmektedir. Küreselleşme ile cemaatlerin, grupların öne çıktığı savı, bölgenin öne çıktığı savı gibi geçersizdir. Cemaatler üst grup örtülerinin ortadan kalkması ile görünür olmuşlardır. Genelden özele, bireye geçilmektedir.

Modern bilgi-iktidar bireyi yaratmıştır. Küresel bilgi-iktidar bireyi ana aktör haline getirmiş, bireyin modernite gruplarını dağıtmıştır.

Küresel bilgi-iktidar bütün sosyal grupları dağıtarak bireye inmekte, toplumsal gruplar yerini bireysel gruplara bırakmaktadır. Küresel bilgi-iktidarın STK'ları da bireysel gruplar olmaktadır.

Küresel bilgi-iktidarın STK'ları cemaat değildir. Katı sınırları olan, projeksiyonu olan bir küme değildir. Küresel bilgi-iktidarın STK'ları bir durum birlikteliğidir, bireysel tavırlar önemlidir. Küresel bilgi-iktidar, modernitenin gruplarını STK olarak öngörmemektedir. Küresel bilgi-iktidarın STK'sı, dağıttığı kümelerde yalnız kalan bireyin bireysel tavırlarla geliştirdiği yeni gruplardır. Bunun dışında kalan gruplar modernitenin imtiyazlı gruplarıdır. Modernitenin gruplaşabilen kesimidir.

Modern bilgi-iktidarda STK; ideolojik olarak gelecek öngörüsü, hedefleri olan gruplardır, toplumsal belirli bir kitleye hitap eden, toplatıcı, güçlü (hard power), nesnel gruplardır.

Küresel bilgi-iktidarda STK; şimdinin gruplarıdır, dağıtıcı, ışımsal, bireysel tavırlarla oluşturulan, güçlü (soft power), öznel gruplardır.

Modern bilgi-iktidarın Grup-Merkez, Merkez-Çevre ilişkisi yerini Birey-Yerel-Küresel ilişkisine bırakmaktadır.

Birey, dünyayı içselleştirmek, dünyayı absorbe etmek durumunda kalmaktadır. Bireyin dünya ile kurduğu ilişkideki ara kademeler, gruplar ortadan kalkmakta, dünya ile baş başa kalmaktadır. Küreselin grupları bu yalnızlığı ortadan kaldırmamaktadır. Küreselin grupları durum birliktelikleridir. İdeolojik bir grup değildir, bireyi bütünüyle kavramaz. Grupların dağıldığı küreselleşme ortamında tek süper grup olarak merkez kalmaktadır. Merkez çok güçlenmekte, dengeleyici gruplar dağılmaktadır. Merkez çok etkin hale gelmektedir. Merkezi dengeleyici bir unsur, bir grup bulunmamaktadır. Merkezin karşısında tek başına birey konumlanmaktadır.

Grupların, cemaatlerin etkisi, yoğunluğu giderek azalmaktadır. Grup içindeki birey giderek grupların yoğunluğunu seyreltmektedir. Grupların, cemaatlerin yoğunluğu seyrelmekte birey yoğunlaşmaktadır.

Küreselleşme ile mekan organizasyonunda bütün parçalanmakta, bütün içindeki stratejik noktalar ana odaklar haline gelmektedir. Her şey noktasal, tekil ve oldukça dağınıktır.

Artık ilişkiler çağına girilmektedir.

Küresel bilgi-iktidarın Türkiye'nin yerleşim sistemine etkileri nelerdir sorusu ile başlayan bu çalışmada 1980 yılından 2009 yılına kadar onar yıllık periyodlar halinde ilçe düzeyinde yerleşimlerin kent ve kırsal nüfuslarında yaşanan değişimler haritalarla ortaya konuldu.

Bu aşamadan sonra yerleşim sisteminde yaşanan dönüşümleri nasıl açıklayabiliriz sorusu ile kuramsal okumalar yapıldı. Bu okumalar sonucunda Türkiye'nin yerleşim sisteminde meydana gelen değişimlerin analizinde bilgi teorisinin **içeriden** bakışı yerine, Foucault'nun **dışarıdaki, ilişkideki** yöntemine başvuruldu.

Foucault okumaları ile Foucault'nun yöntemi, diğer yöntemlerle olan farklılıkları saptandı. Foucault'nun kendi yöntemi ile yaptığı araştırmalarla oluşturduğu **arşivi** de tezde yararlanılmak üzere ortaya çıkarıldı. Foucault'nun bilgi-iktidar-kendilik çözümlemelerinden yararlanıldı. Bu çerçevede Türkiye'nin nüfus hareketi **pratiğinin söylendiği** anda yüklendiği bilgi-iktidar-kendilik teknolojileri çözümlemesinin **dışarı, ilişki, hakikat üretimi, görünmek, itiraf etmek, güç istencini fiiliyata geçirmek** üzerinden **mekânsal uzamı** ortaya konulmaya çalışıldı.

Bu çalışmada Foucault ile nüfus hareketini, Aristoteles'in **varlıklar** dünyasından kopararak soktuğu **tarafsız** ve **şeffaf** yerden çıkararak yeniden **varlığa** getirmek, **ete-kemiğe** büründürmek, nüfus hareketine **maddiliğini** vermek söz konusudur.

Foucault'nun temel analiz konusu Nietzsche'den aldığı **güç istencidir**. Diğer analizler **gücü** absorbe eder, dondurur. Foucault **gücü, ilişkide** olduğu anda analiz eder. **Dışarıda, ilişkide**. Foucault, olageliş felsefesini bilgiye, iktidara, kendilik teknolojilerine uygular, buralarda olagelişin, güç ilişkisinin kurulduğu yeri yakalar: Bu söylemdir, bu mikro-iktidar teknolojileridir, bu kendilik teknolojileridir. Nietzsche'nin yeniden tesis ettiği **dışarıdalığı** ve **mesafeyi** Foucault da bilgide, iktidarda, **ben'de**, tarihte, felsefede yeniden tesis eder, **dışarının maddiliğini** yeniden tesis eder, **loş uzamı** ortaya çıkarır. Bu çalışmada nüfus hareketinde **gücü, dışarıda, ilişkide** analiz etmek söz konusudur.

“Güç istenci, (değişmez, ebedi, hakiki) varlıktan azat edilmiş bir gerçekliktir: Oluş.”³ Bu çalışmada nüfus hareketinde güç istencini, **oluşu** ortaya koymak söz konusudur. Oluş, olageliş felsefesi, olay, etkinlik, faaliyet, pratik, olarak nüfus hareketi analiz edilmektedir.

Olageliş felsefesinde bir **stabilite** yoktur, sürekli bir hareketliliğin içindeyiz. Sürekli değişen, sürekli **söylenen**. Bu çalışmada nüfus hareketinin bu akışının, **dışarıdaki düzenliliklerinin** analizi yapılmaktadır.

Foucault'nun çalışmalarının anahtar kavramlarının **dışarı, ilişki, olay, maddilik** olduğunu söyleyebiliriz. Nietzsche'nin “*bilgi, iki kılıç arasındaki kıvılcımdır ama kılıçlardan değildir.*” aforizması yani bilginin özne ile nesnenin çarpışmasından, **ilişkiye** girmesinden **oluştugu**, ne öznenen ne de nesneden türediği, **ilişkinin** sonucunda ortaya çıkan bir **oluşum** olduğu yaklaşımı anahtar niteliğindedir. Bu yaklaşım **özne-nesne** felsefesinin yani **bilgi teorisinin** dışında yeni bir alan açar. Buna bağlı olarak;

Dışarıda olan, ilişki ile oluşan bir olay, bir etkinlik, bir faaliyet, bir pratik çalışma alanı olarak belirir:

***Kelimeler ile şeyler** arasındaki aracı pratikler olan **söylemler** söylendiği anda **dışarı** çıkar, **ilişkiye** girer, tarihselliği, bilgiyi, iktidarı yüklenir.

***İktidar**, iki nokta arasındaki her bağıntıda **dışarı** çıkar, **ilişkiye** girer, tarihselliği, bilgiyi, iktidarı yüklenir.

***Birey**, bilgi-iktidar ile **dışarı** çıkar, **ilişkiye** girer, tarihselliği, bilgiyi, iktidarı yüklenir.

Foucault bütün analizlerini buradan yapar, **kıvılcımın** olduğu yerde yapar. Foucault, **dışarı çıkarır**, güç ilişkisinde, dışarıda, yüklendiği tarihselliği, bilgiyi, iktidarı ortaya koyar. Kavram-öncesine götürür; **şimdinin uzamıyla, arşivde, sınırsız fakat tanımlanabilen bir alanda.**

Foucault'da hiçbir **stabilite yoktur**. Sürekli bir hareketliliğin, sürekli bir **güç ilişkisinin**, sürekli bir **akışın** içindeyiz.

Sözcüklerden yola çıkan analizlerden ve şeylerden yola çıkan analizlerden sıyrılıp, **yapının ve mantığın dışında** bir alanda sözcüklerle şeyler arasında aracı olan **söylemsel pratiklerle** “**dışarı**” çıkılabilir.

³ Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.221

Foucault, her şeyi **dışarıda, ilişkide** inceler. İşte Foucault, bu her şeyin **dışarıda, ilişkide** olduğu yeri **arşiv** diye tanımlar. **İçeridekinin arşivi** değildir söz konusu olan, söz konusu olan **dışarıda, güç ilişkisinde olanın arşividir, oluşumun alanı, olayın yeridir.**

Şimdinin tarihini yapan Foucault, şimdinin **söyleminin düğümünü** çözecek kadar bir **deneysel, tarihsel a priori oluşturur.** Şimdinin **uzamıyla, arşivde;** sınırsız fakat tanımlanabilen bu alanda.

Foucault, saf, katışıksız **ilişkidir.** Arşiv, **ilişkiler** alanıdır, kavganın yeridir. Söylem, bu ilişkiler alanında özelleşmiş pratiktir. Nüfus hareketi **pratiği** arşivdeki güç ilişkisinin **görünür etkisidir.**

Dışarı, ortamdır. Güç istencinin fiiliyata geçtiği **ortamdır, arşivdir.** Gücü, fiiliyata geçtiği ortamda, arşivde, ilişkide ele almak söz konusudur. Bu;

***Bilgiyi,** dışarıda, ortamda, arşivde, ilişkide ele almaktır.

***İktidarı,** dışarıda, ortamda, arşivde, ilişkide ele almaktır.

***Kendiliği,** dışarıda, ortamda, arşivde, ilişkide ele almaktır.

Bu çalışmada nüfus hareketini dışarı çıkarmak, nüfus hareketini dışarıda, ortamda, arşivde, güç ilişkisinde ele almak söz konusudur.

Küreselleşme bir bakıma **ilişki** çağı olarak tanımlanabilir. **İlişki alanlarının** alabildiğine genişlediği bir dönemdir. Küreselleşme ile birlikte **“güçlerin”** (itkilerin) ilişki imkanlarının artması ve bulunulan yerin yetmemesi **“güç istencinin”** bu imkanlara hareketini beraberinde getirmiştir. Küreselleşme ile **ilişki alanları, yaşam alanları** arttı, insanlar bu alanlara aktı.

İlişki çağında **ilişkiye** girememek **var olmamak** demektir. Nüfus hareketi bir **ilişki** hareketidir, bir **var olma,** başka bir deyişle bir **yok olmama** hareketidir. Hayat **arşivde** (güç ilişkisinin gerçekleştiği, dışarıda olan ilişki alanında, dağılma mekanında, ortamda) yaşam bulur.

İlişki alanı, dağılma mekanıdır. Bulunulan yerlerde dağılamayan, bulunulan yerde fiiliyata geçirilemeyen **gücün** fiiliyata geçebileceği yerlere hareketidir nüfus hareketi.

Telekomünikasyon imkanlarının gelişmesi ilişki kanallarını arttırdı, ilişkiyi sadece kendisinde toplamadı aynı zamanda yüz yüze ilişki talebini de, ilişki alanı olan **arşivde görünme** talebini de, **arşivde itiraf etme** talebini de arttırdı.

Artık sürekli hareket halinde, sürekli **dışarıda**, sürekli **ilişkide** olan dağınık bir güç vardır. Hızla kümelenen, hızla dağılan, bir yere yerleştirilemeyen bir güçtür bu. İşte bu gücün hareketidir söz konusu olan.

Modernizm Kant'ın, Sipinoza'nın çağı ise küreselleşme Nietzsche'nin, Foucault'nun, Deleuze'ün çağıdır.

Küreselleşme herkesi **ete-kemiğe** büründürdü, **varlığa** getirdi. Herkese **uzamını, maddiliğini** verdi. Herkesin **sınırlanan, sabitlenen uzamını** geri verdi. **Sınırını** kaldırdı, **stabilitesini** kaldırdı. Değişen bilgi-iktidar ile birlikte yerleşim sisteminin **sabitlenen gücü** harekete geçmiştir.

Foucault ile nüfus hareketinin **loş uzamına** el fenerini tutmak,

Foucault ile nüfus hareketinin **bilgisini, o "kıvılcımı"⁴ dışarıda, ilişkide** ele almak,

Foucault ile nüfus hareketini **ideal yerden, yersiz yerden, homojen yerden** alarak, bütün **heterojenliği ile olduğu yere** bırakmak, nüfus hareketini **projeye** dönüştürmeden, kendi **uzamında** ele almak,

Foucault ile nüfus hareketinde **-miş** gibi olanı değil, **olanı** ele almak,

Foucault ile nüfus hareketine **ayrıntıyı, rastlantısalı, dışsallığı sokmak, ayrıntıya, rastlantıya, dışsallığa** zaman tanımak, onları **oldukları yerde** aramak söz konusudur.

Foucault ile **nesne** felsefesinin yerine **olageliş** felsefesini koymak, nüfus hareketini **ortam, pratik, maddilik, olay, söylem** üzerinden ele almak söz konusudur.

Bu çalışmada nüfus hareketi **yapıdan, göstergeden, mantıktan** sıyrılarak **güç ilişkileri** içinde çözümlenmektedir.

Sürekli; diyalektik, homojen, boşluksuz, **aynıyı** üreten değil,

Süreksiz; diyalektik-olmayan, heterojen, parçalı, **farklıyı** yok etmeyen bir bakışla

Niçininden çok nasılıyla meşgul olan sorular sormak⁵ söz konusudur;

Niçin; diyalektik, toplama, **aynıya** gitmedir.

⁴ Nietzsche'nin "*bilgi, iki kılıç arasındaki kıvılcımdır ama kılıçlardan değildir.*" aforizması yani bilginin özne ile nesnenin çarpışmasından **ilişkiye** girmesinden **oluştugu**, ne öznedenden ne de nesneden türediği, **ilişkinin** sonucunda ortaya çıkan bir **oluşum** olduğu yaklaşımı.

⁵ Foucault M., "Entelektüelin Siyasi İşlevi, Seçme Yazılar-1" Anti-Oedipus'a Önsöz, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.52

Nasıl; analitik, dağıtma, **farklıyı** ortaya çıkarmadır.

Sorunumuz **kodlar** değil **olaylardır**.

Herkesin gördüğü ama bizim göremediğimiz o yer nedir?

Bu yeni yer, yeni düzey nedir?

İnsanları yakalayan, biriktiren, oraya akıtan, insanların gördüğü, bizim göremediğimiz bu yeni yer nedir?

Hangi **tablo?**

Hangi **düzen mekanı?**

Hangi **yerleştirme mekanı tablosu** söz konusudur?

Nüfusu harekete geçiren, insanları belirli yerlere akıtan bu **ilişkiler ağı** nedir?

Modern bilgi-iktidardan küresel bilgi-iktidara geçilirken **tabanı üzerinde düşündüğümüz düzendeki değişimler** nelerdir? Şeylerin **varoluş tarzlarındaki değişimler** nelerdir?

Bu çalışmada,

***Dışarı;** ortam, arşiv, olageliş

***İlişki;** güç ilişkisi oyunu

***Hakikat üretimi;** bilgi, “kıvılcım”

***İtiraf;** hakikati kendinden damıtarak söylemek

***Görünüm;** hakikati kendinden damıtarak göstermek

***Güç istencinin fiiliyata geçirilmesi** üzerinden;

Tabanı üzerinde düşündüğümüz düzendeki değişimleri, dönüşüm kalıplarını, nüfus hareketini rasyonelleştirme biçimlerini, nüfus hareketinin hangi düzen mekanına göre oluştuğunu, mekânsal uzamını ortaya çıkarmak söz konusudur.

Merkezin Yerleşkeleri, **merkezilikten**

Merkezi Yerelliklere, **nüfusun mekânsal yoğunlaşmasına geçişi mümkün kılan koşulların** analizi yapılmaktadır.

Nüfus hareketinin hangi **pozitiflik** unsuru içinde **görünür** hale geldiğini, yepyeni bir **pozitifliğin eşiğini** (modern/küresel) çerçevelemek için gerekli **mutasyonlar dizisini;**

Dışarı, ilişki, hakikat üretimi, itiraf, görünüm, güç istencinin fiiliyata geçirilmesi üzerinden arşiv kaymasının mekânsal uzamını ortaya koyarak tanımlamak söz konusudur.

Nüfus hareketine bir **ortamda** bakmak söz konusudur. Ulusdevlet mutlaklığındaki ulusdevlet sınırlarındaki **sınırlı ortamdaki** küresel, **sınırsız ortama** geçişin **mekânsal uzamı** analiz edilmektedir.

Nüfus hareketi, birincil veri değildir, birçok değişkene bağlıdır. Bu değişkenlerin aralarında oynadıkları **oyunun** sonucunda varılan bir **etkidir**. Bu **oyunun** sonucundaki **güç fazlasıdır, gerçektir**. Nüfus hareketinin ülke **ortamında** bilgi-iktidar ile belirli tarihsellikte **ilişkiye** girerek **oynadığı oyunu** ortaya koymak gerekir;

Nüfus hareketine ülke **ortamının heterojen ilişki ağında, izotopik** olarak bakmak, ülke **ortamında** yaşanan **dönüşümleri, arşiv kaymasını** ortaya koymak, bu **ortamda değişen;**

***Dışarı, ilişki, hakikat üretimi, itiraf, görünüm, güç istencinin fiiliyata geçirilmesi**

***Arşiv kayması**

-Merkezin Yerleşkeleri Dispositifinden

-Merkezi Yerellikler Dispositifine

İstanbul dispositifi

Büyükşehirler arayüzü

Maddiliğini yitirmiş **pozitifliklere** geçişi **mümkün kılan koşulların** analizini yapmak söz konusudur.

Arşiv; oluşun olduğu alandır, **ortamdır. Bir yok alanda oluşur. Pozitiflik alanıdır.** Tarihsel, deneysel a prioridir. Bu çalışmada nüfus hareketi **arşivdeki** özelleşmiş pratik olarak ele alınmaktadır.

Nüfus hareketi, değişen arşiv ile birlikte kendinin kendiyi deşifre ederek görünebileceği yerlere akış hareketidir. Bu **sözleştirme** teknikleridir, bu **görünme** teknikleridir, bu **kendilik teknolojileridir**. Bu **itiraf** hareketi, bu **görünme** hareketidir.

İktidar tarafından hakikati üretmeye zorlanıyoruz, hakikati söylemek zorundayız, hakikati itiraf etmeye ya da bulmaya mahkumuz. Nasıl zenginlik üretmek zorundaysak aynı şekilde hakikat üretmek zorundayız ve hakikati zenginlik üretebilmek için üretmek zorundayız.⁶ İşte

⁶ Foucault M., “Entelektüelin Siyasi İşlevi, Seçme Yazılar-1” İki Ders, Çeviren: Ferda Keskin, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.102

küreselleşme ile birlikte değişen bilgi-iktidarla hakikati bulunduğu yerde üretemeyenlerin, bulunduğu yerde hakikat üretimi **ilişki şebekesinin** dışında kalanların hakikati üretebilecekleri yerlere hareketi söz konusudur.

Nüfus hareketi bir istatistiksel metin değildir. Nüfus hareketinde söz konusu olan *kurumlar, yasalar, siyasi zaferler ve yenilgiler, talepler, davranışlar, isyanlar ve tepkiler arasında dağılan bir olaydır.*⁷

Bu araştırma, nüfus hareketinde kendini **özneye dönüştürme biçimlerinin, rasyonelleştirme biçimlerinin mekânsal uzamı** ortaya konmaya çalışılmaktadır.

Yerleşimler nasıl büyür ve küçülür? Nasıl belli alanlara yayılır? Nasıl yeni pratikler icat eder, kurar ve geliştirir? Sorun budur.

Nüfus hareketi olgusunun ortaya çıkışının koşullarını çeşitli belirleyici faktörler üzerinden açıklamak söz konusudur; **dışarı, ilişki, hakikat üretimi, güç istencini fiiliyata geçirmek, itiraf, görünmek, arşiv kayması** üzerinden açıklamak.

*Doğrulama rejimi, herhangi bir hakikat kanunu değil, belli bir söyleme dair doğru ya da yanlış olarak tanımlanabilecek önermelerin belirlenmesini sağlayan kuralların tümüdür.*⁸ Bu çalışmada nüfus hareketi **pratiğine** dair doğru ya da yanlış olarak tanımlanabilecek önermelerin belirlenmesini sağlayan kural; **dışarı, ilişki, hakikat üretimi, güç istencini fiiliyata geçirmek, itiraf, görünmek, arşiv kayması** üzerinden belirlenmeye çalışılmaktadır.

Bilgi teorisi kapsamında yapılan çalışmalarda yapılan ilk iş çalışılan konunun **maddiliğini** ve **varlığını** ortadan kaldırmak olur. Çalışılan konu, **şeffaf** ve **tarafsız** olarak **içeri** girer. Bu çalışmada nüfus hareketini oluşum felsefesi kapsamında, **dışarıda**, kendi **maddiliğinde, varlığa getirerek** analiz etmek söz konusudur. “*Bilgi, olanaklılığını bir oyun alanının içinde bulur.*”⁹ Bu çalışmada, nüfus hareketinin **oyun alanının** içindeki **bilgisinin** analizini yapmak söz konusudur.

Bu çalışmada nüfus hareketinin bilgisi, apofantik, doğru/yanlış önermelerde değil, söylemde, güç ilişkisinde, **dışarıda, ilişkide** aranmaktadır.

⁷ Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.201

⁸ Foucault M., “Biyopolitikanın Doğuşu” Çeviren: Alican Tayla, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2015. s.31-33

⁹ Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.204

Şehircilik çalışmalarında daha çok **fiziki maddilikler** üzerinden araştırmalar yapılmaktadır. Foucault, bir başka **maddilik boyutunun** olduğunu söyler, bu **söylemin maddiliğidir**. Şehircilik çalışmalarına işte bu **söylemsel maddilik boyutunun** katılması söz konusudur. Nüfus hareketine **maddiliğini** vererek nüfus hareketine güç ilişkisine girdiği yerden, söyleminin bilgiyi ürettiği yerden bakmak, o yerin düğümünü çözecek bir deneysel, tarihsel a priori'de uzamına bakmak, buna da **ilişkiler alanı olan arşiv ortamında** bakmak söz konusudur.

Nüfus hareketine **maddiliğini** vermek demek **dışarıda, ilişkide** oluşan o **kıvılcımın** cisimler dünyasına ait olmayan **maddiliğini** vermek demektir. Nüfus hareketini **ete-kemiğe** büründürmek, nüfus hareketini **varlığa** getirmek demektir. Nüfus hareketini **ideal** düzlemden alarak **arşive, olduğu yere** bırakmaktır. Bu çalışmada yapılmak istenen budur.

Bu çalışmada, nüfus hareketi **pratiğinin ortaya çıkış alanını belirlemek**, düzenini gün yüzüne çıkarmak söz konusudur.

Nüfus hareketi **pratiğinin oluşum kurallarının oyununu** ortaya koymak, *arkeolojik izomorfizmaların nasıl benzer bir yeri/izotopiye işgal ettiklerini göstermek*¹⁰ söz konusudur.

Nüfus hareketinde **benzerlik ilişkilerine değil, süreklilik ilişkilerine, güç ilişkileri** üzerinden bakmak söz konusudur. **Yerleşim pozitifliklerinin yerleşim dispozitifliklerinde sürekli hale getirilmesinin oyununu** ortaya koymak söz konusudur.

Yerleşim şeması **oluşumunda sanki akıntıya karşı yüzer gibi giderek**,¹¹ bu **düzendeki değişimleri** ortaya çıkarmak söz konusudur. Oluşan yeni yerleşim şemasında *hangi düzen değişimlerinin kabul edildiğini, konulduğunu, bunların birbirine bağlandığını*¹² göstermek söz konusudur. Bunu da, değişen; **arşiv, ortam, güç istencini fiiliyata geçirmek, dışarı, ilişki, hakikat üretimi, itiraf, görünüm** üzerinden yapmak, buradaki değişimler üzerinden yerleşim şemasında meydana gelen değişimleri ortaya koymak, İstanbul **dispozitif**, büyükşehirler **arayüzü, maddiliğini** yitirmiş **pozitifliklere** nasıl ulaşıldığını ortaya koymak söz konusudur.

İstediğimiz kadar modern bilgi-iktidar ile küresel bilgi iktidarın adeta kesintisiz-sürekli bir hareket içinde olduğunu düşünelim, **şeylerin varoluş tarzı ve onları paylaştırırken bilgiye**

¹⁰ Foucault M., "Bilginin Arkeolojisi" Çeviren: Veli Urhan, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.189

¹¹ Foucault M., "Kelimeler ve Şeyler, İnsan Bilimlerinin Bir Arkeolojisi" Çeviren:Mehmet Ali Kılıçbay, İmge Yayınları, 2013, 4. Basım, s.21

¹² Foucault M., "Kelimeler ve Şeyler, İnsan Bilimlerinin Bir Arkeolojisi" Çeviren:Mehmet Ali Kılıçbay, İmge Yayınları, 2013, 4. Basım, s.21

*sunan düzen*¹³ derinlemesine bozulmuştur. Nüfus hareketi **pratiği** üzerinden bu değişimin **mekânsal uzamını** ortaya koymak söz konusudur. **Arşiv, güç istencini fiiliyata geçirmek, dışarı, ortam, ilişki, hakikat üretimi, itiraf, görünüm** üzerinden **tabanı üzerinde düşündüğümüz düzen değişimlerini** ortaya koymak söz konusudur.

Nüfus hareketi **pratiğinin öznenin ve zamanın felsefesi doğrultusunda**¹⁴ “**içerideki**” analizi değildir aradığımız, nüfus hareketinin “**dışarıdaki**” **düzenlilikleridir** aradığımız.

Hakikat oyunu, doğru-yanlış mantığına, Aristoteles’e yakalanmak demektir. **Sorunsallaştırmalarla** bu çarka sokuluyor her şey. Bu çalışmada, değişen **hakikat oyunlarının mekânsal uzamını** çözümlenmektedir söz konusu olan.

Küçük yerleşimlerin **dışarı** çıkaramadığı, **ilişkiye** sokamadığı **güçlerin, itkilerin dışarı** çıkabileceği, **ilişkiye** girebileceği, **hakikat** üretebileceği, güç istencini fiiliyata geçirebileceği **ilişki alanına, arşive** yönelmesi söz konusudur.

Nüfus hareketi **söyleminin bilgisinin** ardında *itkilerden, dürtülerden, arzulardan, korkudan ve sahiplenme istencinden oluşan bir oyun*¹⁵ vardır. Nüfus hareketi **söyleminin bilgisi**, bu unsurların kavgaya tutuştuğu sahnede (arşivde) **oluşan bir olaydır**.

Nüfus hareketi; varlığı sürdürmenin ısrarının **oyunudur**. Bu **oyunun ilişkiler demetini** betimlemektir söz konusu olan.

Nüfus hareketi, **ne tümevarım, ne tündengelim, ne yapı, ne dil** üzerinden analiz edilmektedir, nüfus hareketinin **pratiğinin** analizi yapılmaktadır.

Bu çalışmada Türkiye’de yerleşim sisteminde meydana gelen **dönüşümler** tanımlanmaya çalışılmaktadır. Yerleşim sistemindeki altüst oluşun hangi düzenli sistemden yola çıkarak meydana gelebildiği gösterilmeye çalışılmaktadır.

Nüfus hareketi **pratiğinin varoluş** koşulları, nüfus hareketi **pratiğinin uzamı**, diğer sistemlerle olan **ilişki oyunu** ortaya konmaya çalışılmaktadır. Nüfus hareketini **içeriden dışarıya çıkarmak** söz konusudur:

¹³ Foucault M., “Kelimeler ve Şeyler, İnsan Bilimlerinin Bir Arkeolojisi” Çeviren:Mehmet Ali Kılıçbay, İmge Yayınları, 2013, 4. Basım, s.22

¹⁴ Foucault M., 1970“Söylemin Düzeni” Çeviren: Turhan Ilgaz, Hil Yayın, 1987. s.55

¹⁵ Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.228

***İçeride**; kelimeler ve şeyler üzerinden; hukuksal, baskı, sözleşme şeması, mantığın, pozitivistin sınırlarında, kompartımanlar içinde sabitlenmiş, hukuksal şemaları görürsünüz.

***Dışarıda**; kelimeler ve şeyler arasında aracı pratikler üzerinden; bastırma, ilişki, güç ilişkisi şeması, pozitivistin sınırlarında, sofistin alanında, karmaşık, sınırsız ama tanımlanabilen bir alanda söylemin alanında güç ilişkilerinin şemalarını görürsünüz, akışları, ilişkileri görürsünüz.

İzomorfik-homojen birlikleri derlemek yerine **izotopik-heterojen** birlikleri oluşturmak, **içerideki** birlikleri derlemek yerine **dışarıdaki** birlikleri oluşturmak söz konusudur.

İfade, tarihsel olarak, dışarıda, ilişkiyle gerçekleşen bir **olaydır**, tekrarı imkansızdır. Bu çalışmada nüfus hareketi, önerme-gösterge olarak değil, ifade-ifade ettiği şey üzerinden çözümlenmeye çalışılmaktadır:

***İfade-ifade ettiği şey**; süreksizdir, boşluklar vardır, dışarıdadır, tarihseldir, sahibi yoktur, iki kılıçtan da değildir (özne-nesne).

***Önerme-gösterge**; süreklidir, boşluksuzdur, içeridedir, tarihsizdir, sahibi vardır, kılıçlardan birindedir (özne-nesne).

Nüfus hareketi **pratiği ifadesi**; sürekli değil süreksizdir, boşluksuz değil boşlukludur, içeride değil dışarıdadır, tarihsiz değil tarihseldir, sahipli değil sahipsizdir, kılıçlardan birinden değildir kılıçların çarpışmasından çıkan **kıvılcımdır**.

Nüfus hareketinin **uzamı** değerlendirilmektedir. Nüfus hareketi **pratiğini uzamında** değerlendirmek, el fenerinin aydınlattığı alanda (görünür kıldığı yerde), pozitivistliklerde, arşivde, ortamda, dışarıda, tarihsel a priori deneysel alanında **şimdinin tarihini** yapmak demektir.

Biçimsel a priori; kökene kadar giden **dikey** bir **uzamda** yapılıdır, **homojen** bir **kesit** sunar.

Tarihsel a priori; **varoluş koşullarını** ortaya çıkaracak **yatay** bir **uzamda** yapılıdır, **heterojen** bir **kesit** sunar.

Bu çalışmada tarihsel, deneysel bir a prioride **yatay** bir **uzamda**, **heterojen** bir **kesit** sunulmaya çalışılmaktadır. Nüfus hareketi **pratiğini diyalektik** süreklilikten kurtarmak, **süreksizlikleri** serbest bırakmak söz konusudur.

Bu çalışmada nüfus hareketinde, **yerleşim dispoitiflerinin oluşumu** için gerekli olan **önkoşullara** dikkatlerin çevrilmesi söz konusudur.

Dördüncü düzey, söylemsel oluşum düzeyi;

*Güç ilişkisinin kurulduğu yerdir

*Güç ilişkisi olayıdır

*Güç ilişkisi pratiğidir

*Oluşumdur.

Söylemsel; dışarı çıkan, ilişkiye giren

Söylemsel olmayan; içeride kalan, ilişkilenen

Bu çalışmada **apofantik söylem (doğru/yanlış)** analizi yapılmamaktadır, dördüncü bir düzeyde **söylem** analizi yapılmaktadır:

Apofantik söylem (doğru/yanlış); söylemin varlığını alarak dile, yapıya sıkıştırır, **söylemi içeriye, ideal bir yere** izomorfik-homojen olarak alır. “**Aynı**”ya gider, “**dispositif**”e gider, “**kavram**”a gider, birinin diğerinin doğruluğunu kabul etmesidir. Diyalektiktir, süreklidir, boşluksuzdur, “**içeri**”dedir, yerleşiktir, ideal yeredir, yersizdir, ilişkisizdir, değişmez biçimsel farklılıklar vardır, sınırlar üzerinden yürür, homojenleştirir, toplar, önermenin “**yapı**”sını ortaya çıkarır, izomorfiktir, “**kod**”lara bakar, “**bilme**”yi tahakküm altına alır, merkezileştirir, sözcenin **maddiliğini** ve **olay** niteliğini paranteze almak zorundadır.

Söylem; gerçeklikle varlığın üretilen **olay** düzleminde buluşup tartışmaya girmesidir, **varlığa getirerek, olay** düzeyindedir, **dışarıda, olduğu yerde, izotopik** olarak bütün **heterojenliği** içinde ele alır, söyleme **maddiliğini** verir, “**farklı**”yı ortaya çıkarır, “**pozitif**”e gider, “**kavram-öncesi**”ne gider, diyalektik-olmayan, süreksiz bir yaklaşımdır, boşlukludur, “**dışarı**”dadır, göçebedir, kendi yerindedir, ilişkilidir, fiiliyat alanının değişen sınırlarındadır, heterojendir, dağıtır, izotopiktir, “**olay**”dır, faaliyettir, etkinliktir, pratiktir, oluşumdur, merkezsizdir, çoğuldur, **olay** olarak meydana geldiği, üretildiği düzeydedir.

Nüfus hareketi **pratiğinde olayların farklı roller oynadığı çeşitli sahneleri ve ortaya çıkmadıkları noktaları yeniden bulmak**,¹⁶ nüfus hareketinde *bir anlamın öne fırlayan iktidarını değil, üstünlük kurma mücadelesinin kumarını ortaya çıkarmak*¹⁷ söz konusudur.

Nüfus hareketi **pratiği; bedenlerin, tutkuların, rastlantuların bir kesişmesidir**.¹⁸

¹⁶ Foucault M., “Dostluğa Dair” Çeviren: Cemal Ener, Telos Yayınları, 1992. s.139

¹⁷ Foucault M., 1970“Söylemin Düzeni” Çeviren: Turhan Ilgaz, Hil Yayın, 1987. s.62

¹⁸ Foucault M., 1976 “Toplumu Savunmak Gerekir, College de France Dersleri 1975-1976” Çevirmen: Şehsuvar Aktaş, Yapı Kredi Yayınları, 2002. s.66

Dispositif; izotopik, heterojen olanı toplama ve **izomorfik** olarak, **homojenleştirerek** yeniden dağıtma mekanizmasıdır. Bu mekanizmayı oluşturan bütün ilişkiler ağıdır. Bu ağa giden yollardır, bu yollara sokan **ilişki şebekesidir**.

Pozitif uzamdır. Dispositif bu **uzamın** kırılarak **projeye** dönüşmesini sağlayan ağlardır.

Dispositif, “aklın yolu birdir” dedirten şeydir. O birliğe götüren şeydir. O birliğe girmeyenleri atan şeydir. **Aynı** yaratan, **farklı** yok eden mekanizmadır.

Dispositif, Aristoteles’e yakalanmadır. Mantiğın kıskacına girmektir.

Kalıba dökülmüş pozitiflikler, daha doğrusu, **somut pozitifliklerin soyutlanarak** değiştirilerek, kalıba girenlerin kalıba sokulduğu, geriye kalanların bırakıldığı yapılanmadır.

Bu aynılık nedir?

Nasıl oluyor da bunca **farklılığımıza** rağmen bu kadar **aynı** olabiliyoruz?

Hepimiz **ötekini dışlayarak** varoluşumuzu şekillendirirken **farklılığımızı** ortaya koyduğumuzu düşünüyoruz.

Öteki ile **aynı** olduğumuzu, **farklılığımızın** da **aynılığımız** olduğunu görünce dehşete kapılıyoruz.

Her fırsatta **farklılığımızı** vurguluyoruz ama **aynıyız**, aynının farklı kompartımanlarında sürekli **aynı** üretiyoruz.

Asıl mesele bütün heterojenliğimizi yitirerek nasıl **aynılaştığımızdır**, kendimizi homojenleştirerek **farklılığımızı** nasıl yitirdiğimizdir.

İşte bu **aynılık şebekesi**, **aynıya** giden yol **dispositiftir**.

Bu **aynılık şebekesinin** bilimsel kolu **epistemedir**.

Dispositif, **farklı** silen şebekedir, **episteme** bilgiyi **aynılaştırır**, **farklı** yok eden şebekedir.

Dispositif, **farklı**yı, heterojeni **aynıya**, **homojene** götüren **ilişkiler şebekesidir**.

Bu **homojenleştirir**medir.

Bu **diyalektiktir**.

Bu sürekliliktir.

Bu izomorfizmdir.

Bu **aklın yolu birdir** dedirten şeydir.

Episteme, bu homojenleştirme, bu süreklileştirme, bu **aynılaştırma** şebekesinin bilgi kısmıdır, bilimsel kısmıdır.

Mikro-iktidar analizi, bu **aynılaştırma** şebekesinin mikro-alanlarda, **pratiklerde** analizidir. Bu çalışmada nüfusu yerleşim dispoitifliklerine akıtan ilişkiler ağı çözümlenmeye çalışılmaktadır.

Nüfus hareketi **pratiğinin düğümünü çözmek**, nasıl gruplandıklarını, kategoriler arasındaki farklılıkların sistemini ortaya koymak söz konusudur.

Nüfus hareketi **pratiğinin** nasıl “**biriktirildiği**”, fiziksel-mekansal-bedensel **uzamı**, Merkezin Yerleşkeleri “**birikim noktalarından**”, Merkezi Yerellikler “**birikim alanlarına**” nasıl gelindiğini ortaya koymaktır söz konusu olan:

Arşiv kayması

İlişki-dağılma alanı kayması

Merkezin Yerleşkeleri dispoitifinden

Merkezi Yerellikler dispoitifeye geçiş;

***İstanbul; dispoitif** (birikme alanı); küreselin yereli.

***Diğer Büyükşehirler; merkezi yerellikler, dispoitifleşemeyen ama pozitifliklerini** de yitiren yerleşimler, **arayüzler**¹⁹, ne küresel, ne yerel, ne pozitif, ne dispoitif, ulusalın merkezleri, küreselin taşraları.

***Diğer Yerleşimler; maddiliğini** yitirmiş, atıl, içi boşaltılmış **pozitiflikler**, anlama dönüşmüş **pozitiflikler**. Anlamda **pozitif, maddilikte yok** yerleşimler. Ulusalın taşraları. Ne küresel, ne ulusal, ne yerel.

Bütün bunların **oluşum kurallarını** belirlemek söz konusudur.

¹⁹ **Arayüz;** Modern bilgi-iktidarın yerleşim şemasında **arayüz**; ne kent, ne kır, **kasabalar**. Küresel bilgi-iktidarın yerleşim şemasında **arayüz**; ne küresel, ne yerel, **büyükşehirler**.

Arkeoloji/soykütüğü, tümevarım ile tündengelim mantıksal kuşatmasını yırtan **dışarıdır**. Rasyonelleştirdiğimiz dünyayı totoloji yaparak sürekli yeniden üreten, biçimden biçime sokan bu mantıksal kuşatmanın yarılmasıdır.

Aristoteles; epistemolojik, **anlamda, varlıklar aleminden çekerek,**

Nietzsche; ontolojik, **varlığa getirerek, maddiliğini vererek** analiz yapar.

Bu çalışmada, Türkiye'nin nüfus hareketini **epistemolojik** değil, **ontolojik** incelemek, **varlığa getirerek, maddiliğini vererek, ete-kemiğe büründürerek** ele almak söz konusudur.

Küresel bilgi-iktidarın **çok boyutlu** dünyasında bulunulan yerin **sınırlı ortamında, üç boyutlu dünyasında;**

***Varlık** gösterilememekte,

***Hakikat** üretilememekte,

***Görünülememekte,**

***İtiraf** edilememekte,

***Dışarı** çıkılamamakta,

***İlişkiye** girilememekte,

***Güç istenci** fiiliyata geçirilememektedir.

İtiraf etmeden, **görünmeden, ilişkiye** girmeden, kendinden damıtarak, o **“kıvılcımı”** çakmadan, **varlık** gösterilememektedir.

Nüfus hareketi işte bu var olma, varlık olma hareketidir.

1.1.Araştırmanın Amacı

Her bilgi-iktidar kendi kentsel sistemini yaratmaktadır. Küresel bilgi-iktidarda bulunulan yer, yerleşim sistemi yeniden **“hakikat oyunu”na** sokulmakta, yeniden **sorunsallaştırılmaktadır. Artık ortam değişmektedir.**

Bu çalışmada, küresel bilgi-iktidar ile birlikte 1980-2009 yılları arasında Türkiye'nin yerleşim sisteminde meydana gelen değişimleri Foucault'cu bir yöntemle değişen bilgi-iktidar ile birlikte değişen yerleşim şeması **oluşumunun varoluş koşulları,** değişen bilgi-iktidarın

rasyonelleştirme biçimleri ve bunun **mekânsal uzamı** ortaya çıkarılmaya çalışılmaktadır. Nüfus hareketi **pratiğinin dağılımını** yöneten kuralların düğümünü çözmek söz konusudur.

Bu çalışmada nüfus hareketi **pratiğinin** değişen bilgi-iktidar ile hangi dönüşümlere uğradığını, bu dönüşümlerde nüfus hareketi **pratiğinin** yüklendiği bilgi-iktidar-kendilik teknolojilerini ve bunların mekânsal uzamını ortaya koymak amaçlanmaktadır.

Nüfus hareketinin **varoluş koşullarını** ortaya çıkaracak, deneysel, tarihsel bir a prioride, **yatay bir uzamda, heterojen bir kesit** sunulmaktadır.

1.2.Araştırmanın Sorunsalı

Nüfus hareketi bir istatistiksel metin değildir. Nüfus hareketinde söz konusu olan *kurumlar, yasalar, siyasi zaferler ve yenilgiler, talepler, davranışlar, isyanlar ve tepkiler arasında dağılan bir olaydır.*²⁰

Nüfus hareketi, birincil bir veri değildir. Birçok değişkene bağlıdır. Bu değişkenlerin aralarında oynadıkları **oyunun** sonucunda varılan bir **etkidir**. Bu **oyunun** sonucundaki **güç fazlasıdır, gerçektir**. Nüfus hareketinin ülke **ortamında** bilgi-iktidar ile belirli bir tarihsellikte **ilişkiye** girerek **oynadığı oyun** ana sorunsalımızı oluşturmaktadır.

1.3.Araştırmanın Kapsamı

Küresel bilgi-iktidarın Türkiye'nin yerleşim sistemine etkileri nelerdir sorusu ile başlayan bu çalışmada 1980 yılından 2009 yılına kadar onar yıllık periyodlar halinde ilçe düzeyinde yerleşimlerin kent ve kır nüfuslarında yaşanan değişimler haritalarla ortaya konuldu.

Bu aşamadan sonra yerleşim sisteminde yaşanan dönüşümleri nasıl açıklayabiliriz sorusu ile kuramsal okumalar yapıldı. Bu okumalar sonucunda Türkiye'nin yerleşim sisteminde meydana gelen değişimlerin analizinde bilgi teorisinin **içeriden** bakışı yerine, Foucault'nun **dışarıdaki, ilişkideki** yöntemine başvuruldu.

Foucault okumaları ile Foucault'nun yöntemi, diğer yöntemlerle olan farklılıkları saptandı. Foucault'nun kendi yöntemi ile yaptığı araştırmalarla oluşturduğu **arşivi** de tezde

²⁰ Foucault M., 1971, "Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971" Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.201

yararlanılmak üzere ortaya çıkarıldı. Foucault'nun bilgi-iktidar-kendilik çözümlemelerinden yararlandı. Bu çerçevede Türkiye'nin nüfus hareketi **pratiğinin söylendiği** anda yüklendiği bilgi-iktidar-kendilik teknolojileri çözümlemesinin **dışarı, ilişki, hakikat üretimi, görünmek, itiraf etmek, güç istencini fiiliyata geçirmek** üzerinden **mekânsal uzamı** ortaya konulmaya çalışıldı.

Bu çalışmada nüfus hareketine ülke **ortamının heterojen ilişkiler ağında, izotopik** olarak bakmak, ülke **ortamında** yaşanan **dönüşümleri, arşiv kaymasını** ortaya koymak söz konusudur.

1.4. Araştırmanın Yöntemi

Herkesin gördüğü ama bizim göremediğimiz o yer nedir?

Bu yeni yer, yeni düzey nedir?

İnsanları yakalayan, biriktiren, oraya akıtan, insanların gördüğü, bizim göremediğimiz bu yeni yer nedir?

Hangi **tablo**?

Hangi **düzen mekanı**?

Hangi **yerleştirme mekanı tablosu söz konusudur?**

Nüfusu harekete geçiren, insanları belirli yerlere akıtan bu **ilişkiler ağı** nedir?

Modern bilgi-iktidardan küresel bilgi-iktidara geçilirken **tabanı üzerinde düşündüğümüz düzendeki değişimler** nelerdir? Şeylerin **varoluş tarzlarındaki değişimler** nelerdir?

Bu çalışmada, **nüfus hareketinin ortaya çıkışının koşullarını çeşitli belirleyici faktörler;**

***Dışarı;** ortam, arşiv, olageliş

***İlişki;** güç ilişkisi oyunu

***Hakikat üretimi;** bilgi, “kıvılcım”

***İtiraf;** hakikati kendinden damıtarak söylemek

***Görünüm;** hakikati kendinden damıtarak göstermek

***Güç istencinin fiiliyata geçirilmesi** üzerinden açıklamak,

Tabanı üzerinde düşündüğümüz düzendeki değişimleri, dönüşüm kalıplarını, nüfus hareketini rasyonelleştirme biçimlerini, nüfus hareketinin hangi düzen mekanına göre oluştuğunu, mekânsal uzamını ortaya çıkarmak söz konusudur.

Bu çalışmada, Merkezin Yerleşkeleri **dispositifinden**, Merkezi Yerellikler **dispositifine** geçişi **mümkün kılan koşulların** analizi yapılmaktadır.

Nüfus hareketine bir **ortamda** bakmak söz konusudur. Ulusdevlet mutlaklığındaki ulusdevlet sınırlarındaki **sınırlı ortamdan** küresel, **sınırsız ortama** geçişin **mekânsal uzamı** analiz edilmektedir.

Bu çalışmada önce Foucault okumaları sonra bu okumaların sonucunda alan araştırması yapılmamıştır, tam tersine önce alan araştırması yapılarak haritalar üretilmiş daha sonra haritalardan çıkan sonuç doğrultusunda kuramsal okumalar yapılmıştır. Böylece Türkiye'nin yerleşim sisteminde yaşanan dönüşümleri açıklamak için Foucault'nun **dışarıdaki, ilişkideki** analizine başvurulmuştur.

Bu kapsamda Foucault'nun yöntemi, diğer yöntemlerle olan farklılıkları ortaya konulmakta, Foucault'nun kendi yöntemi ile yaptığı araştırmalarla oluşturduğu **arşivi** de tezde yararlanılmak üzere ortaya çıkarılmaktadır.

Foucault'nun bilgi-iktidar-kendilik çözümlemelerinden yararlanılmaktadır. Foucault'nun modern dönemlere kadar yaptığı çözümlemelere yine Foucault'cu bir bakış ile küresel bilgi-iktidar çözümlemeleri yapılarak **arşiv** güncellenmekte, bu güncel **arşive** Türkiye'nin nüfus hareketi **söylemi** oturtularak bu **söylemin** söylendiği anda yüklendiği bilgi-iktidar-kendilik teknolojileri çözümlemesinin **dışarı, ilişki, hakikat üretimi, görünmek, itiraf etmek, güç istencini fiiliyata geçirmek** üzerinden **mekânsal uzamı** ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

Şüphesiz Foucault'nun ünlü “Bu Bir Pipo Değildir” kitabında ele aldığı, Magritte'in çizdiği resmin bir pipo olmaması gibi bu çalışmadaki Foucault çözümlemeleri de Foucault değildir. Bu çözümlemeler benim Foucault ile çarpışmamdan çıkan “kıvılcım” olarak değerlendirilmelidir.

Bu çalışmada kullanılan Foucault'nun yöntemi ile diğer yöntemler arasındaki farklılıklar şöyle özetlenebilir:

TÜMDENGELİM	TÜMEVARIM	ARKEOLOJİ/SOYKÜTÜĞÜ
<p><i>Genel bir doğrudan söz konusu doğrunun bir özellemesi ya da örneğini çıkarsayan, ilkedden sonuca, genel yasadan özel olaya giden,</i></p> <p><i>Yeni bir bilgi vermeyen fakat yalnızca öncüllerde örtük ya da saklı halde bulunanı açığa çıkarmaktan, örtüyü kaldırmaktan oluşan akıl yürütme,</i></p> <p><i>Bilgilerimizi arttırıcı bir düşünme yönteminden çok bu bilgilerimizi çözümleyici, açığa çıkarıcı, denetleyici bir akıl yürütme türü,</i></p> <p><i>Genelden özeli, tümelden tikeli, mantıksal çıkarım kurallarına göre çıkarsayan zorunlu ve kanıtlayıcı akıl yürütme,</i></p> <p><i>Öncüllerini tasdik edip sonucunu kişinin kendi kendisiyle çelişkiye düşmeden inkar etmesinin olanaksız olduğu geçerli çıkarım²¹</i></p>	<p><i>Özelden genele, tek tek olgulardan genel yasalara ulaşan tekil gözlem önermelerinden sınırlanmamış genellemelere yükselen akıl yürütme türü.²²</i></p>	<p><i>Bilgilerin bilim ile ideoloji arasındaki ikileme yakalanmadan izlenmesine olanak verir²³</i></p> <p>Çoğalır, şimdinin tarihini dışarıda, güç ilişkisinde ele alır.</p> <p>Şimdinin tarihini yazdığı için, şimdiden geriye gittiği için;</p> <p>*Hem somut, tümdengelim, şimdiden hareket ediyor</p> <p>*Hem tümevarımla çözülüyor. Çözülmenin bir şekilde bağlanması gerekiyor, bağlanması kaçınılmaz çünkü şimdiden hareket ediyor. Ama tümdengelim gibi bir kuramı doğrulamaya çalışmıyor, bir bilinmeze doğru kapılar açabiliyor.</p> <p>Arkeoloji/soykütüğü, tümevarım ile tümdengelim mantıksal kuşatmasını yırtan dışarıdır.</p> <p>Rasyonelleştirdiğimiz dünyayı totoloji yaparak sürekli yeniden üreten, biçimden biçime sokan bu mantıksal kuşatmanın yarılmasıdır.</p>
Özne	Nesne	Özne ile nesne arasında aracı pratikler olan söylem
Kodlar	Kodlar	Olaylar
Tek biçimli nedensellik	Tek biçimli nedensellik	Karşılıklı bağların çok biçimli demeti

²¹ Cevizci A., "Felsefe Sözlüğü" Tümdengelimsel, Paradigma Yayınları, 1999. s.863

²² Cevizci A., "Felsefe Sözlüğü" Tümevarım, Paradigma Yayınları, 1999. s.867

²³ Foucault M., "Cinselliğin Tarihi, Hazların Kullanımı, 2. Kitap" Çeviren: Hülya Uğur Tanrıöver, Ayrıntı Yayınları, 2012, 4. Basım, s.119

İçeride	İçeride	Dışarıda, güç ilişkisinde Kelimeler ve şeyler arasındaki pratikler söylemler söylendiği anda dışarı çıkar, ilişkiye girer, tarihselliği, bilgiyi, iktidarı yüklenir. İktidar bir noktada değildir, iktidar, iki nokta arasındaki her bağlantıda ürer. Dışarı çıkar, ilişkiye girer, tarihselliği, bilgiyi, iktidarı yüklenir. Birey, kendilik teknolojileri, bilgi-iktidar ile ilişkiye girer, dışarı çıkar, tarihselliği, bilgiyi, iktidarı yüklenir.
Varlığını alarak, gücünü dondurarak	Varlığını alarak, gücünü dondurarak	Varlığa getirerek, ete-kemiğe büründürerek, gücünü açığa çıkararak, güç ilişkisinin içinde

Tablo-1. Tümdengelim-Tümevarım-Arkeoloji/Soykütüğü

Özne ile nesne arasındaki aracı pratikler üzerinden yürüten arkeoloji/soykütüğü böylece; kodları değil olayları, tek biçimli nedenselliği değil karşılıklı bağların çok biçimli demetini, dışarıda, güç ilişkisinin içinde, varlığa getirerek, ete-kemiğe büründürerek ele alır. Arkeoloji/soykütüğü, tümevarım-tümdengelim mantıksal kuşatmasını yırtan **dışarıdır, dışarıdaki düzenliliklerdir** aradığı.

BİLGİ TEORİSİ	OLAGELİŞ FELSEFESİ
<p>Mantık; akıl yürütme</p> <p>Tümevarım; fizik, maddi, nesneden hareketle,</p> <p>Tümdengelim; matematik, zihin, öznenen hareketle</p>	<p>Arkeoloji/Soykütüğü; güç ilişkisi</p> <p>Özne ile nesne arasındaki aracı pratikler olan söylemden hareketle</p> <p>Söylem</p> <p>Güç ilişkisi</p> <p>Şimdinin tarihi</p>

<i>Bilgi ile iktidar arasına mesafe koymaktadır. Bunları birbirinden tamamen ayrı ele almıştır.²⁴</i>	<i>Bilgi ile iktidarın birlikteliğini, bunların birbirinden ayrılamayacağını ortaya koymaktadır.²⁵</i> <i>Bilgi ile iktidarın tam da söylem içinde bir araya geldiğini gösterir.²⁶</i>
<i>Özne ile nesne arasındaki mesafeyi ortadan kaldırmaktadır.</i> <i>Özne-nesne birlikteliğini ortaya koymaktadır.²⁷</i>	<i>Özne ile nesne arasındaki mesafeyi yeniden tesis etmektedir.²⁸</i>
Hümanizm; özne Varoluşçuluk; özne Fenomenoloji; özne Yapısalcılık; dil, yapı (öznenin ademimerkezileşmesi)	Olageliş felsefesi; görünüm, güç ilişkisi
Fenomenler dünyası/görünüşler dünyası Fenomenoloji, varoluşçuluk; özne teorisinden, paranteze alarak	Görünüm; güç ilişkisinden Göz ile dilin yapılarından çıkararak, dışarıda, ilişki ile. Parantez yoktur. Tahakküm, şiddet, güç ilişkisi vardır.
Gücü absorbe eder, içeri alır, dondurur.	Gücü dışarı çıkarır.

Tablo-2. Bilgi Teorisi-Olageliş Felsefesi

Foucault'ya göre yöntemin esası, şeylerin yalnızca belirlenmiş pratiklerin nesneleşmesinden ibaret olduğunu anlamaktır.²⁹

Nesnenin amaç ya da neden olarak kabul edildiği bu nesne felsefesinin yerine bir ilişki

²⁴ Foucault M., "Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5" Arkeolojiden Hanedanlığa, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.310

²⁵ Foucault M., "Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5" Arkeolojiden Hanedanlığa, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.310

²⁶ Foucault M., "Cinselliğin Tarihi, Bilme İstenci, 1. Kitap" Çeviren: Hülya Uğur Tanrıöver, Ayrıntı Yayınları, 2012, 4. Basım, s.76

²⁷ Foucault M., 1971, "Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971" Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.7

²⁸ Foucault M., 1971, "Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971" Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.7

²⁹ Veyne P., 2014, "Tarih Nasıl Yazılır?" Ek: Foucault Tarihte Devrim Yapıyor, Çeviren: Nihan Özyıldırım, Metis Yayınları. s.394

*felsefesi koyalım ve meseleyi ortam, pratik ya da söylem üzerinden ele alalım.*³⁰

*Şeyler diye bir şey yoktur, yalnızca pratikler vardır.*³¹

*Foucault, zorluğu Nietzscheci bir “ilişkilerin önceliği” felsefesiyle çözer: Şeyler ancak ilişkiyle, ilişki sayesinde var olur.*³²

*Fark, Marx’ın bir bilgi teorisinin varlığını kabul etmesi, oysa soybilimin bu teoriyi imha etmesidir.*³³

*O halde girişilecek iş şudur: Acaba bir özne ve nesne sistemine (yani bir bilgi teorisine) gönderme yapmak yerine, bilme olaylarına ve onların içerisindeki bilgi etkisine (effet de connaissance) yönelen bir tarih çalışmasına girişmek mümkün müdür? Geleneksel yapı, form ya da yeti olarak bilgiyi başa koyar, bilme olaylarını ise bu yetiyi fiile geçiren ve bazı durumlarda form değişikliğine uğratan tekil edimler olarak görür. Sorun, bu geleneksel yapının tersine çevrilip çevrilemeyeceğini ölçmektir.*³⁴

*Bir yanda bilgi teorisi, diğer yanda da felsefe tarihinin sahip olduğu özel koşullar, tarih boyunca sürekli bir alışveriş içinde olmuştur. Buradaki mesele hep dışarısını bertaraf etmek olmuştur. Bilgi teorisi söz konusu olduğunda, dışarısı, arzu ya da en azından arzu tarafından simgeleştirilen şeydir. Felsefe tarihi söz konusu olduğunda ise dışarısı, sofist ve sofist karakterinin beraberinde getirdikleri tarafından temsil edilen ya da simgeleştirilen şeydir.*³⁵

Olageliş felsefesi **dışarıda, güç ilişkisine girdiği görünümü** esas alır.

Öncelikle belirlenmiş olanı sökmek, her şeyi kendi yerine yerleştirmek, çoğalmak gerekir. İfadeler, söylemsel oluşumlar, bilgi teorisinin kafesine girmemiş olanın aşkınlıktan kurtarılarak, yakalanarak somutlaştırılması, görünür olanın görünür hale getirilmesi, analize eklenmesidir.

³⁰ Veyne P., 2014, “Tarih Nasıl Yazılır?” Ek: Foucault Tarihte Devrim Yapıyor, Çeviren: Nihan Özyıldırım, Metis Yayınları. s.398

³¹ Veyne P., 2014, “Tarih Nasıl Yazılır?” Ek: Foucault Tarihte Devrim Yapıyor, Çeviren: Nihan Özyıldırım, Metis Yayınları. s.404

³² Veyne P., 2014, “Tarih Nasıl Yazılır?” Ek: Foucault Tarihte Devrim Yapıyor, Çeviren: Nihan Özyıldırım, Metis Yayınları. s.407

³³ Defert D., 2012 “Dersin Bağlamı” Michel Foucault, Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971 Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.270

³⁴ Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.32

³⁵ Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.39

Foucault, “aşkın” olanla, bilinemezle ilgilenmemektedir aksine, somut olanın, üzeri örtülerek aşkınlaştırılanın, yok sayılan somutun üzerindeki örtüyü kaldırmaktadır. Arkeoloji ile, soykütüğü ile, güç ilişkisinde, dışarıda, görüneni göstermektedir.

POZİTİVİZM	YAPISALCILIK	ARKEOLOJİ/SOYKÜTÜĞÜ
<i>Sadece pozitif fenomenlere dikkat edilir³⁶</i>	<i>Pozitif fenomenler kadar negatif fenomenlere de bakar⁶</i>	<i>Benim için söz konusu olan, bir düşünce sisteminde veya bir toplumda doğrulanan ve değer verilen şeyin ne olduğunu bilmek değil, reddedilen ve dışlanan şeyi incelemektir. Pozitif değil, negatif incelemek⁶</i>
	<i>Yapılış yasalarına bakar³⁷</i>	<i>Varoluş koşullarını arar⁷</i>
	<i>Yapılardan hareketle dışarıdakini içeri alır.</i>	<i>Güç ilişkisinden hareketle dışarıda, dışarıdakini ilişkide analiz eder.</i>
Süreklilik	Süreksizlik	Süreksizlik
Bilim	<i>İnsan karşı-bilimi³⁸</i>	<i>Karşı-bilim⁸</i>
	<i>Anlamın ortaya çıkışının biçimsel koşulları sorununu ortaya atar, özellikle dilin ayrıcalıklı örneğinden yola çıkar.³⁹</i>	<i>Ne anlamla ne de anlamın ortaya çıkış koşullarıyla ilgilenir. Üstünde durduğu şey, anlamın değişim ya da kesintiye uğrama koşullarıdır. Anlamın başka bir şeyi ortaya çıkarmak için yok olma koşullarıdır. <i>Ben, ait olduğumuz kültürün etnolojisi gibi bir şey yapıyorum. Gerçekten de kendimi ait</i></i>

³⁶ Foucault M., “İktidarın Gözü, Seçme Yazılar-4” Delilik ve Toplum, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.212

³⁷ Foucault M., “Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5” Bir Soruya Cevap, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.124

³⁸ Foucault M., “Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5” Michel Foucault İle Söyleşi, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.267

³⁹Foucault M., “Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5” Kimsiniz Siz Profesör Foucault? Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.85

		<p>olduğumuz kültürün dışına yerleştirmeye, eleştirisini yapmak için biçimsel koşullarını analiz etmeye çalışıyorum.</p> <p>En azından rasyonalitemizin, söylemlerimizin etnolojisi.⁹</p> <p>Dışarıda, güç ilişkisinde etnoloji</p>
<p><i>Geleneksel sosyoloji yani Durkheimcı tipteki sosyoloji sorunu şöyle koyar:</i></p> <p><i>Toplum, bireyler arasında bir bağlantıyı nasıl yaratabilir? Bireyler arasında kurulan ilişki biçimi, sembolik veya duygusal iletişim biçimi nedir?</i></p> <p><i>Toplumun bir bütünlük oluşturmasını sağlayan örgütlenme sistemi nedir?</i>⁴⁰</p>	<p><i>Bir toplumun negatif yapısı olarak adlandırılabilir olan şeyle ilgilendi: Bir toplumda ne reddedilir? Dışlanan nedir? Yasaklar sistemi nedir? Olanaksızların oyunu nedir? Böylece etnologlar bu yöntemle farklı kültürlerin ve farklı toplumların belirlenmesini sağladı.</i>⁴¹</p>	<p><i>Hangi dışlama sistemi dolayısıyla, kimi eleyerek, hangi bölünmeyi yaratarak, hangi yadsıma ve inkar oyunu dolayısıyla toplum işlemeye başlayabilir?</i></p> <p><i>Özellikle sınır eksenine, bu hududa yerleşmek, akıl ve akıl dışı arasındaki, delilik ile delilik olmayan arasındaki bu bıçak sırtına yerleşmek gerekir. İşte düşünce tarihine uygulamak istediğim biraz etnolojik perspektif budur.</i>⁴²</p>
	<p><i>Yapısalcıların esas hedefi evrensel olmasa bile genel olarak geçerli olan bir yöntem tanımlamaktı.</i>⁴³</p>	<p><i>Benim sorunum kesinlikle bu değildir. Bir tür katmanı ortaya çıkarmaya çalışıyorum, modern teknisyenlerin deyişiyle arayüzeyi, bilgi ile iktidarın, hakikat ile iktidarın arayüzeyini. İşte benim sorunum budur.</i>⁴⁴</p>
	<p><i>Yapısalcılığın olay kavramını hem etnolojiden hem de bir dizi diğer bilimden, aşırı örnek olarak da tarihten dışarı atmaya yönelik en</i></p>	<p><i>Söz konusu olan, her şeyi aynı düzeye, olay düzeyine getirmek değil; ne aynı kapsama ne aynı kronolojik genişliğe ne de aynı etki</i></p>

⁴⁰ Foucault M., "Büyük Kapatılma, Seçme Yazılar-3" Attica Hapishanesi Hakkında, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.153

⁴¹ Foucault M., "Büyük Kapatılma, Seçme Yazılar-3" Attica Hapishanesi Hakkında, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.153

⁴² Foucault M., "Büyük Kapatılma, Seçme Yazılar-3" Attica Hapishanesi Hakkında, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.153

⁴³ Foucault M., "İktidarın Gözü, Seçme Yazılar-4" İktidar ve Bilgi, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.88

⁴⁴ Foucault M., "İktidarın Gözü, Seçme Yazılar-4" İktidar ve Bilgi, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.88

	<p><i>sistematik çabayı oluşturduğu söylenebilir.⁴⁵</i></p>	<p><i>yapma kapasitesine sahip olan farklı olay türlerinin oluşturduğu tüm bir katmanlaşmanın var olduğunu dikkate almaktır.</i></p> <p><i>Sorun, aynı anda hem olayları birbirinden ayırmak hem bu olayların ait olduğu ağları ve düzeyleri farklılaştırmak hem de bu olayların birbirine bağlandığı ve birbirlerinin oluşumuna katkıda bulunduğu çizgileri yeniden ortaya çıkarmaktır.</i></p> <p><i>Bunun sonucu olarak simgesel alana ya da gösteren yapıların alanına dayanan analizler reddedilmiş, güç ilişkilerinin, stratejik gelişmelerin ve taktiklerin soybilimi terimleriyle yapılan analizlere başvurulmuştur. Benim inancım odur ki buradaki referans noktası büyük dil ve göstergeler modeli değil, savaş ve mücadele modeli olmalıdır. Bizi ele geçiren ve belirleyen tarih, bir dil şeklinden ziyade bir savaş şeklinde gerçeklik kazanır: Etkili olan anlam ilişkileri değil, iktidar ilişkileridir.</i></p> <p><i>Çatışmaların doğasında var olan anlaşılabilirliğe ne (çelişki mantığı olarak) diyalektik ne de (iletişim yapısı olarak) göstergebilim açıklık getirebilir. Diyalektik, çatışmanın her zaman için açık ve tesadüfi olan gerçekliğini Hegelci bir iskelet</i></p>
--	--	---

⁴⁵ Foucault M., "Entelektüelin Siyasi İşlevi, Seçme Yazılar-1" Hakikat ve İktidar, Çeviren: Osman Akinhay, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.63

		<i>konumuna düşürerek bu anlaşılabilirliği görmezlikten gelmeye çalışmanın bir yoluken göstergebilim de çatışmaların şiddetli, kanlı ve öldürücü karakterini dilin ve diyalogun yumuşak Platoncu biçimine indirgeyerek aynı anlaşılabilirliği göz ardı etmenin bir başka yoludur.⁴⁶</i>
--	--	--

Tablo-3. Pozitivizm-Yapısalcılık-Arkeoloji/Soykütüğü

Arkeoloji/soykütüğü, yapısalcılığın dışarı attığı **olay** üzerinden yürür. **Yapılış** yasalarına değil **varoluş** koşullarına bakar. Olayı diyalektik olarak değil güç ilişkisinde ele alır.

İZOMORFİK YAKLAŞIM	İZOTOPIK YAKLAŞIM
Diyalektik	Diyalektik-olmayan
Sürekli	Süreksiz
İdeal yerde, yersiz	Yerdeş
Homojen	Heterojen
Tekil	Çoğul
Dispositife gider	Pozitife gider
“İçeri” alır	“Dışarı” çıkarır
Aynılaştırır, farklıyı siler	Farklıyı ortaya çıkarır
Maddiliğini alarak	Maddiliğini vererek
Varlığını alarak	Varlığını vererek

⁴⁶ Foucault M., “Entelektüelin Siyasi İşlevi, Seçme Yazılar-1” Hakikat ve İktidar, Çeviren: Osman Akınhay, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.64

Yapının ve mantığın kıskacıdır	Yapının ve mantığın kıskacına girmemiştir, dışarıdadır
Uzamından koparılmış projedir	Uzamıyla beraberdir
Levi-Strauss Yapısalcılık	Dumezil Söylem

Tablo-4. İzomorfik Yaklaşım-İzotopik Yaklaşım

İzotopik yaklaşım, **dışarıda, dışarının heterojenliğinin, güç ilişkisinin çıplak deneyidir.**

Dumezil'in, bütün toplumsal yapıları, toplumsal pratikleri, kuralları bir söylem evreninde özdeşleştirmekten ya da yansıtmaktan uzak durarak, aslında, söylem pratiğini toplumsal pratiklere yeniden yerleştirdiğini sanıyorum. Dumezil ile Levi-Strauss arasındaki temel fark budur.⁴⁷

Soru: Yapısalcılık, söylem bütünlerini ele almaktan ve bu önerme bütünleri arasında geçiş, dönüşüm yasaları, **izomorfizm**⁴⁸ arayarak onları sadece ifadeler olarak görmekten ibarettir. Beni ilgilendiren bu değildir. **Soru:** Yani farklılık bir corpus farklılığıdır. Bir mitin diğeriyle karşılaştırılması bir corpusu gerektirir, oysa siz heterojen corpuslar arasında karşılaştırma yapmayı öneriyorsunuz.

Foucault: Heterojen corpuslar arasında, fakat bir tür izotopiyle,⁴⁹ yani uygulama alanı olarak özel bir **tarihsel alana** sahip olarak. Levi-Strauss'un yaptığı ayırım, gerçekte, bir tür **homojenlik** varsayar, çünkü mitler, söylemler söz konusudur. Fakat tarihsel ya da tarihi-coğrafi homojenlik yoktur. Oysaki Dumezil'in aradığı şey, Hint-Avrupa toplumlarının oluşturduğu bir bütünde bir corpus oluşturan şeyi, coğrafi ve siyasi, tarihsel ve dilbilimsel bir **izotopi**, teorik söylemlerle pratikler arasında bir karşılaştırma oluşturan şeyi bulmaktır.⁵⁰

Bay Dumezil; bir söylemin içsel ekonomisini, geleneksel tefsirin yöntemlerinden veya dilbilimsel şekilciliklerinden tümüyle farklı biçimde çözümlemeyi bana öğreten odur;

⁴⁷ Foucault M., "Büyük Kapatılma, Seçme Yazılar-3" Hakikat ve Hukuksal Biçimler, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.268

⁴⁸ **İzomorfik Maddeler:** Benzer kimyasal bileşim ve aynı kristalografiye sahip maddelere denir. **Eş biçimli, eş yapılı, morfolojik olarak benzer olan.**

⁴⁹ **İzotopik Maddeler:** Atom numaraları aynı, kütle numaraları farklı olan atomlara denir. **Yerdeş.** Elementler bir ya da daha fazla sayıda izotopa sahiptir. İzotop atomların kimyasal özellikleri aynı, fiziksel özellikleri farklıdır.

⁵⁰ Foucault M., "Büyük Kapatılma, Seçme Yazılar-3" Hakikat ve Hukuksal Biçimler, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.269

*bir söylemden diğerine, kıyaslamalar yoluyla, karşılıklı işlevsel bağlantılar sistemini bulmayı öğreten odur; bir söylemin dönüşümlerini ve kurumsallıkla olan bağlarını nasıl betimlemek gerektiğini öğreten odur.*⁵¹

Bu çalışmada ülke mekanının **izotopik** yerleşimlerinin **izomorfik** olarak toplanması ele alınmaktadır.

DİYALEKTİK-DİYALEKTİK OLMAYAN
SÜREKLİ-SÜREKSİZ
<i>Karşılıklı bir ilişki diyalektik bir ilişki değildir.</i> ⁵²
<i>Doğada diyalektik yoktur. Darwin bunu gayet iyi göstermiştir. Diyalektik olmayan çok sayıda çatışkılı süreç vardır.</i> ⁵³
<i>Diyalektik, varlığın ve sınırın sorgulanmasının yerine çelişki ve bütün oyununu ikame etmiştir. Diyalektik ile antropolojinin iç içe geçtiği uykudan bizi uyandırmak için, trajedi ve Dionysos, Tanrı'nın ölümü, filozofun çekici, güvercin adımıyla yaklaşan üstinsan ve ebedi tekerrür gibi Nietzscheci figürler gerekti.</i> ⁵⁴
<i>Russell'la birlikte doğduğunu gördüğümüz, Levi-Strauss'ta ve dilbilimcilerde ortaya çıkan çağdaş analitik düşünce insanı göz ardı eder. Bu analitik akıl hümanizmle bağdaşmaz oysaki diyalektik yanında hümanizmayı da getirir.</i> ⁵⁵
Diyalektik-olmayan Kültür
<i>Şu an oluşmakta olan bu diyalektik-olmayan kültür, birçok nedenle hala kem küm eden bir kültürdür. Öncelikle, çok farklı bölgelerde kendiliğinden ortaya çıkmıştır. Kendine özgü bir yeri olmadı. Nietzsche'yle birlikte başladı; Nietzsche, Tanrı'nın ölümünün insanın ortaya çıkışı değil, yok oluşu olduğunu; insanla Tanrı'nın arasında tuhaf akrabalık bağları olduğunu, onların hem ikiz kardeş hem de birbirinin baba oğlu olduklarını, Tanrı öldüğüne göre insanın da aynı zamanda ardında korkunç bir yaratık bırakarak ortadan kaybolmaktan başka bir şey yapamayacağını gösterdiğinde başladı. Bu diyalektik-olmayan kültür Heidegger'de de görüldü: Varlıkla temel ilişkiyi Yunan kökene dönerek yeniden kavramayı denedi. Diyalektik-olmayan bu kültür, felsefenin mantıksal bir eleştirisini yaptığında Russell'da, mantıkla dil arasındaki ilişki sorununu ortaya attığında Wittgenstein'da, dilbilimcilerde Levi-Strauss gibi sosyologlarda görüldü.</i> ⁵⁶

⁵¹ Foucault M., 1970 "Söylemin Düzeni" Çeviren: Turhan Ilgaz, Hil Yayın, 1987. s.63

⁵² Foucault M., "Entelektüelin Siyasi İşlevi, Seçme Yazılar-1" İktidar Üzerine Diyalog, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.186

⁵³ Foucault M., "Entelektüelin Siyasi İşlevi, Seçme Yazılar-1" İktidar Üzerine Diyalog, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.187

⁵⁴ Foucault M., "Sonsuza Giden Dil, Seçme Yazılar-6" İhlale Önsöz, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2006. s.59

⁵⁵ Foucault M., "Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5" Felsefe ve Psikoloji, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.25

⁵⁶ Foucault M., "Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5" İnsan Öldü Mü? Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.34

Diyalektik-olmayan bu düşüncenin kendine özgü ve kesinlikle çağdaş biçimini keşfetmeyi denemek gerekir. On yedinci yüzyılın analitik aklının özelliği esas olarak doğaya yaptığı göndermeydi, on dokuzuncu yüzyılın diyalektik aklı ise özellikle varoluşa yani birey-toplum, bilinç-tarih, praxis-yaşam, anlam-anlamsızlık, canlı-cansız ilişkileri sorununa göndermede bulunarak gelişti. Bence şu an oluşmakta olan diyalektik-olmayan düşünce doğayı ya da varlığı değil, bilginin ne olduğunu için içine katmaktadır. Onun asıl nesnesi bilgi olacaktır. Öyle ki bu düşünce bilgilerimizin toplamı, genel ağı karşısında ikincil konumda kalacaktır. Bir yandan farklı bilgi alanları arasındaki diğer yandan bilme ile bilmeme arasındaki ilişkiler hakkında kendini sorgulamak zorunda kalacaktır.⁵⁷

Tarihçiler süreklilikleri ortaya çıkarıyor oysaki fikir tarihçileri süreksizlikleri serbest bırakıyor.⁵⁸

*Aslında statü değiştirmiş olan süreksizlik nosyonunun kendisidir. Klasik biçimi altındaki tarih açısından, süreksiz olan hem verili olandı hem de düşünülemez olandı: Olaylar, kurumlar, fikirler ya da dağılmış pratikler türü altında kendini sunan şeydi ve birbirine bağlanmaların sürekliliğinin ortaya çıkması için, tarihinin söyleminin sınırlandırması, indirgemesi, silmesi gereken şeydi. **Süreksizlik zamansal dağılmanın bu iziydi, tarihinin görevi de bunu tarihten kaldırmaktı.⁵⁹***

Çağımızda tarih disiplinlerine damgasını vurmuş olan büyük mutasyon süreksizin dönüşümüdür: Engel olmaktan pratiğe geçişidir. Tarihinin söyleminde içselleşmesidir. Bu onun boyun eğdirilmesi gereken dış yazgı değil, kullanılan işlemsel kavram olmasını sağlar. Göstergelerin bu şekilde tersyüz olmasıdır, bu sayede, süreksiz artık tarihsel okumanın negatifi (tersi, yenilgisi, iktidarın sınırı) değil, konusunu belirleyen ve analizini geçerli kılan pozitif öğedir. Tarihçilerin gerçek çalışmasında tarihin ne olduğunu anlamayı kabul etmek gerekir: Zamansal dizilerin analizi için süreksizliğin belli bir kurala göre kullanımı. Sürekli tarih, bilincin bağlaşıdır.⁶⁰

Süreklilik postulatına bağlı tüm nosyonların oyunundan kurtulmak gerekir.⁶¹

Diyalektik, farklılığı serbestleştirmez, tersine, her zaman yeniden yakalanmasını garanti eder. Aynının diyalektik hükümlerliği, farklının, negatfin yasası altında, varlık-olmayan anı biçiminde olmasına izin verir. Burada ötekinin içeriden altüst edildiğine tanık olduğu düşünülür ama çelişki gizliden gizliye özdeşin kurtuluşu için çalışır.⁶²

Farklılığı serbest bırakmak için, bize çelişkisiz, diyalektiksiz, yadsımasız bir düşünce gerekiyor: Iraksamaya evet diyen bir düşünce, ayrıksamayı araç olarak kullanan olumlayıcı bir düşünce, çoğulun düşüncesi

⁵⁷ Foucault M., "Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5" İnsan Öldü Mü? Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.34

⁵⁸ Foucault M., "Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5" Michel Foucault Son Kitabını Açıklıyor, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.186

⁵⁹ Foucault M., "Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5" Bilimlerin Arkeolojisi Üzerine Epistemoloji Çevresi'ne Cevap, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.142

⁶⁰ Foucault M., "Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5" Bilimlerin Arkeolojisi Üzerine Epistemoloji Çevresi'ne Cevap, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.143

⁶¹ Foucault M., "Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5" Bilimlerin Arkeolojisi Üzerine Epistemoloji Çevresi'ne Cevap, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.145

⁶² Foucault M., "Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5" Theatrum Philosophicum, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.219

(aynının hiçbir kısıtlamasının sınırlandırmadığı ya da yeniden gruplandırmadığı, dağınık ve göçebe bir çoğulluk, önceden hazırlanmış cevapların yanılttığı okul modeline uymayan fakat çözümsüz sorunlara, yani koşulları ayırt edildiği ölçüde yer değiştiren ve bir tekrar oyununda ısrar eden, ayak direyen bir sıra dışı noktalar çoğulluğuna yönelen düşünce.⁶³

Diyalektik olarak sorgulamak ve yanıt vermek yerine sorunsallayıcı biçimde düşünmek gerekir.⁶⁴

Farklılığı en direngen tabii kılma tarzı, kuşkusuz kategorilerininkidir. Çünkü kategoriler, varlığın hangi farklı biçimlerde kendini ifade edebileceğini göstererek, varlığın atfedilme biçimlerini önceden spesifikleştirerek, kendi dağılım şemasını var olanlara bir anlamda dayatarak, varlığın farklılıksız dinginliğini, en yüksek zirvede korumasını sağlar. Kategoriler, olumluların ve yadsımların oyununu keyfince yönetir, temsil içindeki benzerliklerin meşruiyetini tesis eder, kavramın ve çalışmasının nesnellliğini garanti eder, anarşik farklılığı bastırır, onu bölgelere bölüştürür, haklarını sınırlandırır. Kategoriler, bir yandan bilginin a priori biçimleri olarak okunabilir fakat diğer yandan, arkaik ahlak olarak, özdeşin farklılığa dayattığı eski on emir olarak da ortaya çıkarlar.⁶⁵

Varlık, farklılık hakkında ifade bulan şeydir, farklılığın geri gelişidir.⁶⁶

Eğer varlık kendini her zaman aynı şekilde ifade ediyorsa, bunun nedeni varlığın bir olması değil, şimdiki zamanın tek bir zar atışında tüm rastlantının olumlanmış olmasıdır.⁶⁷

Diyalektik, çelişkinin ve savaşın evrensel ve tarihsel hareketinin söylemi olarak görünebilir ama aslında kesinlikle bunun düşünsel alandaki geçerleştirilmesi olmadığını düşünüyorum. Tersine bana öyle geliyor ki diyalektik daha çok söylemin, düşünsel-hukuksal söylemin eski biçimi içerisindeki yer değiştirmesi ve yinelenmesi olarak işledi. Temelinde diyalektik, savaşı, savaşı ve çatışmaları, çelişkinin mantığı ya da sözde mantığı içerisinde kodlar; amaca ilişkin, aynı zamanda temel ve ne olursa olsun geri döndürülemez olan bir ussallığın toplandığı ve gün ışığında çifte süreç içinde bunları yeniden ele alır. Sonuçta diyalektik, tarih içerisinde, bütün özelliklerin nihayet düzenli yerini bulacağı tümel bir öznenin, uzlaşılan bir gerçeğin, bir hukukun oluşmasını sağlar. Hegelci diyalektik ve sanırım onu izleyen bütün diğerleri (ki sizlere göstermeye çalışacağım budur) toplumsal savaşın hem bir tespiti, bir bildirisi hem de bir uygulaması olan tarihsel-siyasal bir söylemin, felsefe ve hukuk yoluyla kolonileştirilmesi ve otoriter biçimde yatıştırılması olarak anlaşılmalıdır. Diyalektik, yüzyıllar boyunca Avrupa'da kimi kez parıltıyla, çoğunlukla alacakaranlıkta, bazen derin bilgi alanında ve bazen de kan içinde kendi yolunu çizen bu tarihsel-siyasal söylemi sömürgeleştirdi. Diyalektik, felsefi düzenle ve belki de siyasal düzenle, bu temel savaşın tarafgir ve acı söyleminin barışlandırılmasıdır.⁶⁸

Global bir tanımlama ilke, anlam, akıl, dünya görüşü, bütünlük biçimi gibi bütün fenomenleri tek bir merkez

⁶³ Foucault M., "Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5" Theatrum Philosophicum, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.219

⁶⁴ Foucault M., "Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5" Theatrum Philosophicum, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.219

⁶⁵ Foucault M., "Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5" Theatrum Philosophicum, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.220

⁶⁶ Foucault M., "Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5" Theatrum Philosophicum, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.225

⁶⁷ Foucault M., "Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5" Theatrum Philosophicum, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.228

⁶⁸ Foucault M., 1976 "Toplumun Savunmak Gerekir, College de France Dersleri 1975-1976" Çevirmen: Şehsuvar Aktaş, Yapı Kredi Yayınları, 2002. s.71

etrafında topladığı halde, tam tersine genel tarih bir dağılma mekanını gösterecektir. Süreksizliğin, serilerin, sınırların, birliklerin, özel düzenlerin, otonomilerin ve farklılaşmış bağımlılıkların genel bir teorisini oluşturmak, sanki özellikle zor olmuştur. **Başka olanı kendi düşüncemizin zamanı içinde düşünmekten sanki korkuyorduk.**⁶⁹

Sürekli tarih, öznenin kurucu görevi için gerekli olan korelattır: Öznenin kurtulan her şeyin ona geri döneceğinin garantisi; zamanın, yeniden oluşturulmuş bir birliğin içinde özneyi yeniden kurmadan hiçbir şeyi dağıtmayacağına hakikati; öznenin bir gün, tarihsel bilinç biçimi altında, ayırım yoluyla uzakta tutulmuş bütün bu şeylere yeniden sahip olabileceğinin, bir gün yeniden egemenliğini kurabileceğinin ve onun barınağı olduğu söylenebilecek şeyi bulabileceğinin vaadi. Süreklilik hakkındaki söylemi tarihsel bir analiz haline ve her oluşun ve her uygulamanın asıl öznesini insan bilinci haline getirmek aynı düşünce sisteminin iki veçhesidir. Zaman orada tamlamanın sınırları olarak anlaşılır ve devrimler orada asla bilincin ganimeti değildir. **Bu yalnızca tekil bir yerin komşularının dışardalığı tarafından tanımlanmasıdır.**⁷⁰

Süreksizlik ile ilgili bütün bu dolaysız biçimler bir defa askıya alınca gerçekte bütün bir alan kurulmuş olur. Sınırsız fakat tanımlanabilen bir alan. Böylece birbirinden kopuk olayların tanımlanması hakkındaki proje ortaya çıkar.⁷¹

Sürekli; diyalektik, boşluksuz, **aynıyı** üreten

Süreksiz; diyalektik-olmayan, parçalı, **farklıyı** yok etmeyen

Niçininden çok nasılıyla meşgul olan sorular sormak.⁷²

Niçin; diyalektik, toplama, **aynıya** gitme

Nasıl; analitik, dağıtma, **farklıyı** ortaya çıkarma

Kodlar değil, olaylar⁷³

Foucault, “ben, kendi adıma süreksizliği, kesintileri tercih ediyorum”, demez, “sahte sürekliliklerden sakının” der.⁷⁴

Soru: Yapısalcı tarihçi etiketi yapıştırılmasına temel oluşturan bu süreksizlik kavramı hakkında bugün ne düşünüyorsunuz?

Benim sorunum kesinlikle “işte, yaşasın süreksizlik, süreksizlik içinde yaşıyoruz ve aman burdan çıkmayalım!” demek değil, “nasıl oluyor da belli anlarda ve belli bilgi düzenlerinde, ani kopuşlar, evrimde hızlanmalar, normalde sahip olduğumuz sakin, süreklilikçi imgeye denk düşmeyen dönüşümlerle

⁶⁹ Foucault M., “Bilginin Arkeolojisi” Çeviren: Veli Urhan, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.23

⁷⁰ Foucault M., “Bilginin Arkeolojisi” Çeviren: Veli Urhan, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.28

⁷¹ Foucault M., “Bilginin Arkeolojisi” Çeviren: Veli Urhan, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.40

⁷² Foucault M., “Entelektüelin Siyasi İşlevi, Seçme Yazılar-1” Anti-Oedipus’a Önsöz, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.52

⁷³ Foucault M., “Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5” Bir Soruya Cevap, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.122

⁷⁴ Veyne P., “Tarih Nasıl Yazılır?” Çeviren: Nihan Özyıldırım, Metis Yayınları, 2014, s.409

karşılaşıyoruz? Sorusunu ortaya atmaktır.

Söz konusu olan bilime kendisini zorla kabul ettirmeye çalışan dış gücün hangisi olduğunu bilmek değil, bilimsel sözceler arasında hangi iktidar rejimini neyin oluşturduğunu ve rejimin belli anlarda neden ve nasıl global bir değişim geçirdiğini bilmekle ilgili bir sorundur.⁷⁵

Tablo-5. Diyalektik/Sürekli-Diyalektik Olamayan/Süreksiz

Her an çektiğimiz binlerce fotoğraftan evrensel, yerel, iktidara uyanı (dispositiflerce yakalanılanı) süreklilik haline getiriyor diğer fotoğraflarda hiç yaşanmamış, yokmuş, olmamış gibi yapıp atıyoruz.

Hayatımızı, binlerce faktörün bir araya gelerek oluşturduğu ve her an her şekilde değişebilecek olan mümkün yüzlerce olasılıktan birini mutlaklaştırıp diğer olasılıklar yokmuş gibi yaşıyoruz.

Sanki insanlık tarihi, bütün insanların bütün üretimlerinin bir kaba konarak, çalkalanarak, nihai, mutlak, en ileri, en doğru sonuca ulaşılmış gibi davranıyoruz. Diyalektiğin yaptığı budur.

Süreklilik çizgisine eklenen, her gün açtığımız yeni bir sayfa ile geçmiş süreksizlikleri sürekli hale getiriyoruz. Aradaki boşlukları dolduruyor, diğer yaşanmışlıkları, pratikleri absorbe ediyoruz.

DİYALEKTİK	GÜÇ İLİŞKİSİ
Her sayfayı kapatır	Kapanmış hiçbir sayfa yoktur
Bütün sayfaları “ içeri ” alır	Bütün sayfalar “ dışarı ”dadır
Sürekli	Süreksizdir
Boşluksuzdur	Boşlukludur

Tablo-6. Diyalektik-Güç İlişkisi

Diyalektik süreklilikten çıkmak, süreksizlikleri serbest bırakmak, olayı güç ilişkisi içinde ele almak söz konusudur; şehircilik çalışmalarında da, nüfus hareketinde de.

⁷⁵ Foucault M., “Entelektüelin Siyasi İşlevi, Seçme Yazılar-1” Hakikat ve İktidar, Çeviren: Osman Akinhay, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.62

PROJE	UZAM
<p>Dispositif</p> <p>Proje, gücü içeri alır, absorbe eder, dondurur, akıtmaz,</p> <p>Proje, bu ilişki alanında, bu ortamda, arşivde, uzamda üretilen bilgiyi tahakküm altına alarak, başkalaştırarak, dondurarak, anlamlandırarak uzamından kopararak idealleştirir.</p> <p>İşte bu parçaları yeniden birleştirmektir söz konusu olan</p>	<p>Pozitif</p> <p>Uzamda güç, dışarı çıkar, ilişkiye girer,</p> <p>Uzam, dışarıdır, ilişki alanıdır, arşivdir.</p>

Tablo-7. Proje-Uzam

*Değerlendirilmesi gereken söylemlerin uzamlarıdır.*⁷⁶

*İki büyük kurucu aile olduğu kanısındayım. İnşa eden ve ilk taşı yerine koyanlar var, bir de kazan ve taşı yontanlar var. Belki bizler, **belirsiz uzamımızın içinde**, yontanlara daha yakınız. Husserl'den çok Nietzsche'ye, Picasso'dan çok Klee'ye.*⁷⁷

Belirsiz uzam; fiiliyat alanının sürekli değişen sınırları içinde olan uzamdır. **İçeride** olmayan, **dışarıda**, sürekli değişen uzamdır.

*Uzamlar sorununun tarihi-siyasi bir sorun olarak ortaya çıkmasının uzun zaman aldığı görmek şaşırtıcıdır: Ya uzam doğaya (ilk veriye, ilk belirlenimlere, fiziksel coğrafyaya, yani bir tür tarih öncesi tabakaya) geri gönderilmiştir ya da bir halkın, bir kültürün, bir dil ya da devletin ikamet ya da yayılma yeri olarak düşünülmüştür. Kısacası ya toprak ya da alan olarak analiz ediliyordu. Önem taşıyan şey altlık ya da sınırlardı.*⁷⁸

*Uzamda sabitleşme, ayrıntılı olarak incelenmesi gereken ekonomik-siyasi bir biçimdir.*⁷⁹

Uzamda güç, dışarıda, ilişkiye girer. Uzamdır şeylere **maddiliğini** veren. Bu çalışmada, nüfus hareketinin değişen bu mekânsal uzamını ortaya koymak söz konusudur.

⁷⁶ Foucault M., "Bilginin Arkeolojisi" Çeviren: Veli Urhan, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.167

⁷⁷ Foucault M., "Sonsuza Giden Dil, Seçme Yazılar-6" O İki Sözcük Arasında Yüzen Biriydi, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2006. s.215

⁷⁸ Foucault M., "İktidarın Gözü, Seçme Yazılar-4" İktidarın Gözü, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.89

⁷⁹ Foucault M., "İktidarın Gözü, Seçme Yazılar-4" İktidarın Gözü, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.89

“İÇERİ”DEKİ ARŞİV	“DIŞARI”DAKİ ARŞİV
İçeri	Dışarı
Özne-nesne felsefesi	Olageliş felsefesi
Bilgi teorisi	İlişki felsefesi
Biçimsel a priori; kökene kadar giden dikey bir uzamda yapılır, Homojen bir kesit sunar.	Tarihsel/deneysel a priori; varoluş koşullarını ortaya çıkaracak yatay bir uzamda yapılır, Heterojen bir kesit sunar.
Aristoteles	Nietzsche
İzomorfik	İzotopik
Homojen	Heterojen
İdeal yerde	Olduğu yerde
Dispositif	Pozitif
Aynı	Farklı
Diyalektik	Analitik
Kavram; “ İçeriye ” almak, “ İçeriden ” güç ilişkilerini göremezsiniz	Kavram-öncesi; “ dışarıya ” çıkmak “ Dışarıda ” güç ilişkilerini görebilirsiniz
Apofantik söylem	Söylem
Önerme-gösterge	İfade-ifade ettiği şey
Boşluksuz	Boşluklu
Proje	Uzam
İlişkisiz	İlişki
Değişmez biçimsel sınırlar	Fiiliyat alanının sürekli değişen sınırları
“ Kod ”lar	“ Olay ”lar
Tek biçimli nedensellik	Karşılıklı bağların çok biçimli demeti

Bilim	Karşı-bilim
Varlığını alarak, şeffat ve tarafsız olarak “ İçeri ” alır, Varlığını alarak nesnellik	Varlığa getirerek, ete-kemiğe büründürerek, Kendi maddiliğinde nesnellik
İdeal bir yerde, izomorfik olarak “ birikir ”	Tekil varlıkları içinde oldukları yerde “ akar ”

Tablo-8. “İçeri”deki Arşiv-“Dışarı”daki Arşiv

Bu çalışmada Foucault ile “**dışarı**” çıkmak, “**dışarı**”daki arşivi oluşturmak söz konusudur;
Soykütüğü; İktidarın “dışarı”

Arkeoloji; bilginin “dışarı”

Söylem; dilin “dışarı”

Pozitif; dispositifin “dışarı”

Bu çalışmada Foucault ile “pratik” yapmak, “faaliyet” yapmak, “etkinlik” yapmak, “kavram-öncesine” gitmek, Türkiye’nin nüfus hareketini “**dışarı**” çıkarmak söz konusudur.

BENZEYİŞ	ANDIRIŞ
Bir “model” vardır ve bu kendisinden çıkarılabilecek olan ve gittikçe silikleşen bütün kopyaları düzenle sıralar ve kademeleştirir . Benzeyişin temelinde, buyuran ve sınıflayan ilk başvuru noktası vardır. ⁸⁰	Andırış, başları da sonları da olmayan bir yönde olduğu gibi bir başka yönde de izlenebilen ve hiçbir kademeleşmeye boyun eğmeyen ama kendilerini küçük farklardan yine küçük farklar arasında üretip duran dziler halinde meydana gelir. ⁸¹
Benzeyiş, egemenliği altında bulunduğu canlandırmaya hizmet eder. ⁸²	Andırış, kendisini bir uçtan öbür uca geçen yinelenmenin hizmetindedir. ⁸³
Benzeyiş, geri getirmek ve tanıtmakla yükümlü	Andırış, hayaleti (sureti), benzeyen ile benzeyen arasındaki belirsiz ve geri dönebilir bir bağıntı olarak

⁸⁰ Foucault M., “Bu Bir Pipo Değildir” Çeviren: Selahattin Hilav, Yapı Kredi Yayınları, 1993. s.45

⁸¹ Foucault M., “Bu Bir Pipo Değildir” Çeviren: Selahattin Hilav, Yapı Kredi Yayınları, 1993. s.45

⁸² Foucault M., “Bu Bir Pipo Değildir” Çeviren: Selahattin Hilav, Yapı Kredi Yayınları, 1993. s.45

⁸³ Foucault M., “Bu Bir Pipo Değildir” Çeviren: Selahattin Hilav, Yapı Kredi Yayınları, 1993. s.45

olduğu model olarak kendini ortaya koyar. ⁸⁴	dolaştırır. ⁸⁵
Benzeyiş, şu şey, bir başka şeydir diyerek hep aynı ve tek bir önermeyi kapsar. ⁸⁶	Andırış, birlikte dans eden, birbirlerine dayanan ve birbirlerinin üzerine yuvarlanan çeşitli ileri-sürüşleri çoğaltır. ⁸⁷
“Sanki”, “-mış gibi” ⁸⁸	“Kendi” ⁸⁹
“Aynı”	“Farklı”
Nüfus hareketinin benzerlikleri	Nüfus hareketinin andırdıkları

Tablo-9. Benzeyiş-Andırış

Bu çalışmada nüfus hareketi pratiğinin sanki”den, “mış gibi”den kurtarılmış “kendi”nin resmi ortaya çıkarılmaya çalışılmaktadır.

Bu çalışmada aranan, nüfus hareketinin üst üste binen sürekli benzerlikleri değildir. Bu çalışmada aranan, nüfus hareketi pratiğinin birbirlerine dayanan ve birbirlerinin üzerine yuvarlanan diğer pratiklerle oluşturduğu yan yana dizilerin andırdıklarıdır; yan yana, üst üste değil, yatay, dikey değil, süreksiz, sürekli değil, boşluklu, boşluksuz değil, heterojen ilişkiler ağının birbirine nasıl bağlandığı, neden-sonuç değil.

Nüfus hareketi pratiğinde daha geniş döngülerin yan yana birbirine indirgenemeyen heterojen ilişkiler ağını stratejik çerçeveleme söz konusudur. Birbirine indirgenemez, **heterojen-farklı** unsurlar arasındaki **ilişkileri çevreleyen** yeni bir bütün oluşturmak söz konusudur.

Birbirine indirgenemez, **heterojen-farklı** unsurlar arasındaki **ilişkileri çevreleyen** yeni bir bütün oluşturamayan **yerleşimlerin** bu çevrelemeyi yapabilecek büyük yerleşimlere hareketi ele alınmaktadır.

Nüfus hareketinin metninden-haritalarından, göstergesinden bir **homojen süreklilik** çizgisi çizmeyen, nüfus hareketi pratiğinin süreksiz, yatay, heterojen ilişkiler demetini ortaya

⁸⁴ Foucault M., “Bu Bir Pipo Değildir” Çeviren: Selahattin Hilav, Yapı Kredi Yayınları, 1993. s.45

⁸⁵ Foucault M., “Bu Bir Pipo Değildir” Çeviren: Selahattin Hilav, Yapı Kredi Yayınları, 1993. s.45

⁸⁶ Foucault M., “Bu Bir Pipo Değildir” Çeviren: Selahattin Hilav, Yapı Kredi Yayınları, 1993. s.45

⁸⁷ Foucault M., “Bu Bir Pipo Değildir” Çeviren: Selahattin Hilav, Yapı Kredi Yayınları, 1993. s.45

⁸⁸ Foucault M., “Bu Bir Pipo Değildir” Çeviren: Selahattin Hilav, Yapı Kredi Yayınları, 1993. s.42

⁸⁹ Foucault M., “Bu Bir Pipo Değildir” Çeviren: Selahattin Hilav, Yapı Kredi Yayınları, 1993. s.42

çıkarmaya çalışan, farklıyı göstererek, kapatmadan ama kavranabilir ilişkilenebilir bir alana yerleşir bu tez. Dışarıda, heterojen bir çevreleme, birbirine indirgemenen, kapatmadan çevreleme söz konusudur.

Nüfus hareketi metnini-haritalarını sürekli hale getirerek sahte bir süreklilik yapmaktansa nüfus hareketi pratiğinin varoluşunu sağlayan ilişkiler demetini nüfus hareketini mümkün kılanın içinde betimlemeye çalışmak söz konusudur.

Çalışmanın alan araştırmasının yöntemi; “Türkiye’de 1980-2009 Döneminde Nüfus Hareketi Pratiği; Bilgi-İktidar-Kendilik Teknolojilerinin Mekansal Uzamı” başlıklı 4. bölümde açıklanmaktadır.

2. TEORİK ÇERÇEVE

Bu bölümde tezin teorik çerçevesi ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Foucault'nun yöntemi, diğer yöntemlerle olan farklılıkları, Foucault'nun yönteminin Türkiye'nin nüfus hareketi **pratiğinde** nasıl kullanılacağı belirlenmektedir.

Bu çalışmada, Türkiye'nin yerleşim sisteminde yaşanan dönüşümleri nasıl açıklayabiliriz sorusu ile yapılan kuramsal okumalar sonucunda Türkiye'nin yerleşim sisteminde meydana gelen değişimlerin analizinde bilgi teorisinin **içeriden** bakışı yerine, Foucault'nun **dışarıdaki, ilişkideki** yöntemine başvurulmaktadır.

*İnsan kendini deli olarak algıladığında, hasta olarak gördüğünde, yaşayan, çalışan ve konuşan bir varlık gibi düşündüğünde, bir suçlu olarak kendini yargıladığı ve cezalandırdığında, hangi **hakikat oyunlarından** yararlanarak kendini “arzulayan insan” olarak görmüştür?*

*Neden bu “**sorunsallaştırma**”? Sonuçta davranışlar ve temsiller tarihinin karşıtı olarak düşünce tarihinin işi tam da bu değil midir: İnsanoğlunun kendisini, yaptığı şeyleri ve içinde yaşadığı dünyayı hangi koşullarda “**sorunsallaştırdığını**” tanımlamaktır.⁹⁰*

Neden bu “**bulunulan yer sorunsallaştırması**”?

Temel sorumuz, insanların “**bulunduğu yeri**” hangi koşullarda **sorunsallaştırdıklarıdır**. Bulunulan yerin değişen bilgi-iktidar ile birlikte yeniden **sorunsallaştırılarak hakikat oyunlarına** sokulmasının tarihini çözümlemektir söz konusu olan.

*Benim alanım düşünce tarihidir. İnsan, düşünen bir varlıktır. İnsanın düşünüş tarzı topluma, siyasete, ekonomiye ve tarihe bağlıdır; çok genel, hatta evrensel kategorilere ve biçimsel yapılara da bağlıdır. Ama düşünce ve toplumsal ilişkiler oldukça farklı iki şeydir. **Evrensel mantık kategorileri, insanların gerçekten düşünüş tarzlarını gerektiği gibi açıklamaya uygun değildir**. Toplumsal tarih ile biçimsel düşünce analizleri arasında (belki çok dar) bir yol, bir alan vardır; düşünce tarihçisinin yolu budur.⁹¹*

Bu çalışmada **mantığın** evrensel kategorilerine değil, **güç ilişkilerine** başvurulmaktadır. Ne **mantık** ile ne de **gösterge/dil** ile **arkeoloji/soykütüğü** ile **güç ilişkilerinin** içinde analiz yapılmaktadır.

⁹⁰ Foucault M., “Özne ve İktidar Seçme Yazılar-2” Hakikat Kaygısı, Çeviren: Osman Akınhay, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.85

⁹¹ Foucault M., “Özne ve İktidar , Seçme Yazılar-2” Hakikat, İktidar ve Kendilik, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.99

Şeylerin niçin'inden çok nasıl'ıyla meşgul olan sorular⁹² sormak.

Nüfus hareketinin **niçininden** çok **nasılıyla** meşgul olan sorular sorulmaktadır.

Niçin; diyalektik, **aynıya** gider, **nasıl;** analitik, **farklıyı** ortaya çıkarır.

*Ben yapısalcı değilim. Yapısalcıların esas hedefi evrensel olmasa bile genel olarak geçerli olan bir yöntem tanımlamaktı. Benim sorunum kesinlikle bu değildir. Bir tür katmanı ortaya çıkarmaya çalışıyorum, modern teknisyenlerin deyişiyle **arayüzeyi**, bilgi ile iktidarın, hakikat ile iktidarın arayüzeyini. İşte benim sorunum budur.⁹³*

Nüfus hareketinde bilgi ile iktidarın **arayüzeyi** ortaya çıkarılmaya çalışılmaktadır.

Nietzsche'ye göre, filozof, düşüncenin durumuna teşhis koyan kişidir. Zaten iki tür filozof düşünülebilir, Heidegger gibi düşünceye yeni yollar açanlar ile bir anlamda arkeolog rolü oynayanlar, düşüncenin içinde açıldığı uzamı ve bu düşüncenin koşullarını, oluşum kipini inceleyenler.⁹⁴

Nüfus hareketinde düşüncenin içinde açıldığı **uzamı** ve bu düşüncenin **koşullarını**, **oluşum** kipini incelemek, nüfus hareketi **düşüncesinin durumuna teşhis** koymak söz konusudur.

İki büyük kurucu aile olduğu kanısındayım. İnşa eden ve ilk taşı yerine koyanlar var, bir de kazan ve taşı yontanlar var. Belki bizler, belirsiz uzamımızın içinde, yontanlara daha yakınız. Husserl'den çok Nietzsche'ye, Picasso'dan çok Klee'ye.⁹⁵

Belirsiz uzam; fiiliyat alanının sürekli değişen sınırları içindedir, belirli olmayan, **dışarıda**, sürekli değişen uzamdır. İnşa edenlerin uzamları belirlidir.

Bu çalışmada **belirsiz uzamda** (fiiliyat alanının değişen sınırlarında) nüfus hareketinin **taşı yontulmaya** çalışılmaktadır.

Ya kendini genelde hakikatin analitik felsefesi olarak sunan bir eleştirel felsefe tercih edebilir ya da kendimizin bir ontolojisi, şimdiki zamanın bir ontolojisi biçimine bürünecek eleştirel bir

⁹² Foucault M., "Entelektüelin Siyasi İşlevi, Seçme Yazılar-1" Anti-Oedipus'a Önsöz, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.55

⁹³ Foucault M., "İktidarın Gözü, Seçme Yazılar-4" İktidar ve Bilgi, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.173

⁹⁴ Foucault M., "Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5" Filozof Kimdir? Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.45

⁹⁵ Foucault M., "Sonsuza Giden Dil, Seçme Yazılar-6" O İki Sözcük Arasında Yüzen Biriydi, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2006. s.215

*düşünceden yana seçim yapılabilir; nitekim, Hegel'den gelip Nietzsche ve Max Weber üzerinden Frankfurt Okulu'na kadar uzanan, benim de içinde çalışmaya çaba harcadığım bir düşünme biçimi kurmuş olan felsefe biçimi budur.*⁹⁶

Nüfus hareketi çalışmasında **şimdiki zamanın ontolojisini** yapmak söz konusudur.

*Dille, ekonomiyle, canlı varlıklarla ilgili teorik söylemler bütününcü incelerken, herhangi bir bilginin a priori olabilirliklerini ya da olamazlıklarını ele almak istemedim. Bu söylemlerin kendiliğinden işleyişini ve onların görünür değişimlerini açıklayan dönüşümleri göstererek, bir tarihçi çalışması yapmak istedim.*⁹⁷

Bu çalışmada nüfus hareketi **söylemini** incelerken, bu söylemin kendiliğinden işleyişini, görünür değişimlerini açıklayan dönüşümleri göstermek söz konusudur: **Dışarı, ilişki, hakikat üretimi, itiraf, görünüm, güç istencini fiiliyata geçirmek üzerinden, yerleşim şeması oluşumunun mekânsal uzamında.**

*Benim sorunum, bir toplumun içinde dolaysız olarak yaşanan anlamların bilimsel bir nesnesinin oluşumu için yeterli koşul olarak nasıl ortaya çıkabildiklerini göstermekti. Deliliğin ve akıl hastalığının dolaysız bir anlama sahip olmaktan çıkması ve rasyonel bir bilginin nesnesi olması için belli sayıda koşulun bir araya gelmesi gerekir. Benim analiz etmeye çalıştığım şey bu koşullardır.*⁹⁸

Nüfus hareketi **pratiğinin** rasyonel bir bilginin nesnesi olması için belli sayıda koşulun bir araya gelmesi gerekir. Bu çalışmada analiz edilmeye çalışılan bu koşullardır: **Dışarı, ilişki, hakikat üretimi, itiraf, görünüm, güç istencini fiiliyata geçirmek üzerinden, yerleşim şeması oluşumunun mekânsal uzamında.**

Beni ilgilendiren şey, bilginin kurumsal biçimlere, toplumsal ve siyasi biçimlere bağlanma tarzıdır; kısacası: Bilgi ile iktidar arasındaki ilişkilerin analizidir. Beni ilgilendiren şey güncellik, çevremizde olup bitenler, bizim ne olduğumuz, dünyada olanlar olduğu ölçüde kendimi gazeteci olarak görüyorum. Felsefenin Nietzsche'ye kadar, varlık nedeni ebediyetti. İlk filozof-gazeteci Nietzsche oldu. O, bugünü felsefenin alanına dahil etti. Ondan önce

⁹⁶ Foucault M., "Özne ve İktidar Seçme Yazılar-2" Aydınlanma Nedir?, Çeviren: Osman Akınhay, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.172

⁹⁷ Foucault M., "Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5" Tarihi Yazma Biçimleri Üzerine, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.79

⁹⁸ Foucault M., "Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5" Kimsiniz Siz Profesör Foucault? Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.85

filozofun bildiği zaman ve ebediyetti. Fakat Nietzsche de kafasına güncelliğe takmıştı. Geleceği yapanın biz olduğumuzu sanıyorum. Gelecek, meydana gelen şeye tepki verme tarzımızdır, bir hareketi, bir şüpheyi hakikate dönüştürme tarzımızdır. Kendi geleceğimizin efendisi olmak istiyorsak, esas olarak, bugün sorusunu ortaya atmamız gerekir. Bu nedenle, bana göre, felsefe radikal bir gazetecilik türüdür.⁹⁹

Geleceği yapan biziz derken; **biz, ben** değil, her **ben'in ilişkiye** girdiği her bağıntıda kurulur.

*Her şey ile birlikte biz

*Rastlantısalla birlikte biz

*Dışsallıkla birlikte biz

Gelecek, bizi bekleyen, içine yuvarlandığımız bir bilinemez belirlenmişlik değildir. Geleceği yapan biziz.

Bu çalışmada yerleşim şemasının bugünkü **görünümüne** nasıl ulaşıldığı analiz edilmektedir. Küresel bilgi-iktidara verilen tepkiler, bunu hakikate dönüştürme tarzının **mekânsal uzamı** ele alınmaktadır.

*Aklın, özü içerisinde keşfedilmesini ya da inşa edilmesini, daha sonra da herhangi bir olayla yolundan saptırılmasını sağlayan bir tür kurucu edimin var olduğunu sanmıyorum. Aslında aklın kendi kendini yarattığı kanısındayım ve bu nedenle benim analiz etmeyi denediğim şey, **rasyonalite biçimleridir**. Rasyonalitelerin birbirlerini doğurduğu, birbirlerine karşıt durduğu birbirlerini kovduğu farklı inşalar, farklı yaratılar, farklı dönüşümler.¹⁰⁰*

Nüfus hareketinde **rasyonalite biçimlerini** ortaya koymaktır söz konusu olan, değişen bilgi-iktidarı **rasyonelleştirme biçimimizin mekânsal uzamıdır** bu çalışma.

*Üç felsefe de **olayı** ıskalar: Birincisi neopozitivizm, dünyanın “dışında” olan hakkında hiçbir şey söylenemeyeceği bahanesiyle, olayın saf yüzeyini reddeder ve onu (bir gönderge olarak) dünyanın küresel tamamlanmışlığına zorla kapatır. İkincisi fenomenoloji, yalnızca bilinç için anlam olduğu gerekçesiyle, olayı dışarıya ve öne ya da içeriye ve sonraya yerleştirir ve olayın yerini her zaman ben çemberine göre belirler. Üçüncüsü tarih felsefesi, olayın ancak zaman içinde olduğu bahanesiyle, onu özdeşliği içinde tanımlar ve merkezi iyi saptanmış bir düzene*

⁹⁹ Foucault M., “Büyük Kapatılma, Seçme Yazılar-3” Dünya Büyük Bir Tımarhanedir, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.131

¹⁰⁰ Foucault M., “Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5” Yapısalcılık ve Postyapısalcılık, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.330

tabi kılar. Dünya, ben ve Tanrı, küre, çember, merkez: Olayı düşünmeyi imkansız kılan üç koşul. Cisimsiz (dolayısıyla, dünyasal bir fiziğe indirgenemez) bir olay metafiziği (anlamaların ve öznenin fenomenolojisinden ziyade) nötr anlam mantığı, mastar haldeki bir şimdiki zaman düşüncesi (yoksa, geçmiş öz içinde kavramsal gelecek zamanın yükselişi değil), işte olayın günümüzde hala bağlı olduğu üçlü bağımlılığı kaldırmak için Deleuze'un bize önerdiği şey bence budur.¹⁰¹

Nüfus hareketini olay olarak ele almak söz konusudur. Arşiv, “dışarı”dadır, “dışarısı”dır. Olay dışarıdaki arşivde olur, boş bir ara’lıkta olur, mekanı heterotopiktir, çoğuldur.

Bedenlerimizin, gündelik davranışlarımızın, cinsel tavırlarımızın, arzumuzun, bilimsel ve teorik söylemlerimizin kendi aralarında ilişkili birçok iktidar sistemine nasıl bağlandığını bilmek istiyorum.¹⁰²

Bedenlerimizin, gündelik davranışlarımızın, cinsel tavırlarımızın, arzumuzun, bilimsel ve teorik söylemlerimizin kendi aralarında ilişkili birçok iktidar sistemine nasıl bağlandığını, **dışarı, ilişki, hakikat üretimi, itiraf, görünüm, güç istencini fiiliyata geçirmek** üzerinden, **yerleşim şeması söylemsel oluşumu mekânsal uzamında** bilmek söz konusudur.

Söylem bütünlüklerini sırasıyla inceledim. Onları karakterize ettim. Kuralların, dönüşümlerin, eşiklerin, varlığı sürdürme ısrarının oyun kurallarını tanımladım. Bunları kendi aralarında birleştirdim. İlişkiler demetlerini betimledim. Gerekli olduğunu düşündüğüm her yerde sistemlerin çoğalmasını sağladım.¹⁰³

Nüfus hareketinin; kurallarının, dönüşümlerinin, eşiklerinin, varlığı sürdürmenin ısrarının **oyununu**, bu **oyunun ilişkiler demetini** betimlemektir söz konusu olan: **Güç istencini** fiiliyata geçirmek, **dışarı** çıkmak, **ilişkiye** girmek, **hakikat** üretmek, yaşadığını **itiraf** etmek ve **görünmek** ilişkiler demetini betimlemek.

Sözceleri kesin bir biçimde betimleme oyununu oynamak isterken, sözceler alanının biçimsel yasalara gayet iyi uyduğunu fark ettim, farklı epistemolojik alanlar için, örneğin tek bir teorik modelin bulunabileceğini ve bu anlamda söylemlerin özerkliği sonucunun çıkarılabileceğini

¹⁰¹ Foucault M., “Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5” Theatrum Philosophicum, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.212

¹⁰² Foucault M., “Entelektüelin Siyasi İşlevi, Seçme Yazılar-1” İktidar Üzerine Diyalog, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.185

¹⁰³ Foucault M., “Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5” Bir Soruya Cevap, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.117

*fark ettim. Fakat söylemlerin bu özerk tabakasını, başka tabakalarla, pratiklerin, kurumların, toplumsal, siyasi vs. ilişkilerin tabakalarıyla ilişkiye sokulabilecekleri ölçüde betimlemekte yarar var. Kafâmı kurcalayan her zaman bu ilişki oldu.*¹⁰⁴

Nüfus hareketi söyleminin başka tabakalarla ilişkilerini betimlemeye çalışmak, bu ilişkinin sonucunda oluşan yerleşim **dispositiflerini** belirlemeye çalışmak söz konusudur.

Önerdiğimiz iş, Nietzscheci modelin kullanılabilirliğini sınamak ve Nietzscheci analizde belirlenmiş olan dört ilkeyi devreye sokmaktır:

- 1. Dışsallık ilkesi: Bilmenin arkasında bilmeden bambaşka bir şey vardır;*
- 2. Kurgu ilkesi: Hakikat kurgunun ve hatanın bir etkisinden başka bir şey değildir,*
- 3. Dağılım ilkesi: Hakikatin taşıyıcısı bir özne değildir, hakikatin kendisi, kendisini oluşturan bir olaylar çoğulluğundan geçer;*
- 4. Olay ilkesi.*

*Ben analiz girişimlerime bu dört ilkedен hareketle başladım.*¹⁰⁵

*Dışsallık ilkesi ele alınacak olursa, hiçbir zaman metnin analizini metnin kendisinden hareketle yapmadım.*¹⁰⁶

Nüfus hareketi **metninin-haritalarının** analizini haritaların kendisinden hareketle yapmamak, analizi, içeride değil, dışarıda, arşivde, varlığa getirerek, ete-kemiğe büründürerek yapmak söz konusudur; ortamda, ilişkide, heterojen ilişkiler ağında.

Bir **olay** olarak nüfus hareketi, bir yayılma ve çoğulluktur. Burada ve orada meydana gelir, çok başlıdır. Bulunulan yerde ve gidilen yerde meydana gelir. Nüfus hareketi bir istatistiksel metin değildir. Nüfus hareketinde söz konusu olan *kurumlar, yasalar, siyasi zaferler ve yenilgiler, talepler, davranışlar, isyanlar ve tepkiler arasında dağılan bir olaydır.*¹⁰⁷

Mümkün mertebe, metin yorumlaması ve açıklama ilkelerini ortadan kaldırmaya çalıştım. Hiçbir zaman metnin kendisinin dokusunda mevcut ya da namevcut olan söylenmemiş-şeyin

¹⁰⁴ Foucault M., “Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5” Tarihi Yazma Biçimleri Üzerine, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.70

¹⁰⁵ Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.201

¹⁰⁶ Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.201

¹⁰⁷ Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.201

*ne olduğunu bilmeyi denemedim.*¹⁰⁸

Foucault, sadece bütün **heterojenliği** ile **dışarıda söylenmiş olanı söyler**. Bu çalışmada da nüfus hareketinde sadece bütün heterojenliği ile dışarıda söylenmiş olan nüfus hareketi pratiği analiz edilmektedir.

Kendimi tarihin bulunduğu boyutta konumlandırarak metinsellik ilkesini ortadan kaldırmayı, yani metnin ya da birçok metnin içerisinde değil, bir toplum içinde farklı söylemlere verilmiş olan işlev ya da rolün içerisinde meydana gelmiş söylemsel olayları saptamayı denedim.

*Benim dışsallık ilkesi adını verdiğim şey, bir toplumun içindeki söylemin işlevini bulabilmek için metnin dışına geçmektir.*¹⁰⁹

Nüfus hareketinde **dışarıyı tesis ederek** hareketi **dışarıdaki olaylar içinde** ele almayı denemek söz konusudur.

***Kurgu ilkesine gelince:** Hakikat etkisinin nasıl olup da hakikatle hiç ilgisi olmayan bir şeyden doğduğunu göstermekle kalmayıp, bu şekilde oluşmuş olan hakikatin açısından bakıldığında da o şeyin doğru olmadığını, yanılsamalı ya da kurgusal olduğunu görmek durumunda kaldığımızı göstermeyi denedim. Böylelikle ölçünün nasıl olup da bir paradan doğmuş olduğunu; şeylerin düzeninin ve insanların düzeninin bilgisinin (ki bu şeylerin insanlarla olan birliğinin güvencesiydi) iktisadi ve siyasi bir kopuştan hareketle, yalnızca bir bahane olarak ortaya çıktığını göstermeyi denedim.*¹¹⁰

Nüfus hareketinin, **güç istencini** fiiliyata geçirmek, **dışarı** çıkmak, **ilişkiye** girmek, **hakikat** üretmek, yaşadığını **itiraf** etmek ve **görünmekten** ortaya çıktığını göstermeyi denemek söz konusudur.

*Ben başlangıcı, geri kalan her şeyi mümkün kılan ilk köken anlamında, temel anlamında inceliyor değilim. Benim aradıklarım her zaman göreceli başlangıçlar; temellerden, kuruluşlardan çok **kurulumların ya da dönüşümlerin peşindeyim**. Ayrıca kazı fikri de beni rahatsız ediyor. Benim aradığım şey, saklı, gizli olan, insanın bilincinden daha derin ya da daha sessiz ilişkiler değildir. Tersine, bizzat söylemlerin yüzeyinde olan ilişkileri tanımlamaya*

¹⁰⁸ Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.201

¹⁰⁹ Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.201

¹¹⁰ Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.201

*çalışıyorum; şeylerin fazlasıyla yüzeyinde olduğu için **görünmez olan şeyi görünür kılmaya çalışıyorum**. Ben insanların söylemin altındaki düşüncesinin ne olduğunu araştırmaya çalışmıyorum, söylemi görünür varlığı içinde, kurallara itaat eden bir pratik olarak ele almayı deniyorum. Oluşum, varoluş, birlikte-varoluş kurallarına, işlev görme sistemlerine vs. itaat eden bir pratik olarak. Benim betimlediğim şey, kararlılığı ve neredeyse maddiliği içindeki bu pratiktir. Söylemin dönüşümünün tarihsel analizini, insanların düşüncesine, algı kiplerine, alışkanlıklarına, maruz kaldıkları etkilere vs. başvurmadan yapabilmeliyiz.¹¹¹*

Nüfus hareketine **düğümünü çözecek bir uzamda, bir deneysel, tarihsel a prioride** bakmak söz konusudur. Nüfus hareketinin fazlasıyla yüzeyinde olduğu için **görünmez** olan şeyin **görünür** kılınması söz konusudur.

Nüfus hareketi **söylemine** oluşum, varoluş, birlikte-varoluş kurallarına, işlev görme sistemlerine vs. itaat eden bir pratik olarak, kendi **maddiliği** içinde bakmak söz konusudur.

*Göstermeye çalıştığım **pozitifliklerin**, daha ziyade bir pratiğin kendisine göre işlediği, kendine göre kısmen ya da tamamen yeni ifadelere yer verdiği, yine kendilerine göre değişebildiği koşulların bütünü oluşturur. Söz konusu olan, öznelerin inisiyatifine verilmiş sınırlardan daha çok, alanın merkezini oluşturmadan eklemlendiği alan, onları icat etmeden ve dile getirilmeden kullandığı kurallar, onun en son sonucu ve ortaklık noktası olmaksızın devam ettirmeye yarayan ilişkilerdir. Söz konusu olan, söylemsel pratikleri karmaşıklıkları ve yoğunlukları içinde göstermek; konuşmanın düşünüleni ifade etmekten, bilineni açıklamaktan, bir dilin yapılarını oymaktan da başka bir şey yapmak olduğunu göstermek; bir ifadeyi önceden var olan bir ifadeler serisine eklemenin, sadece bir durumu, bir bağlamı, motifleri değil koşullar içeren ve yapının mantıksal ve dilbilimsel kurallarından farklı kurallar ihtiva eden, karmaşık ve zor bir davranışta bulunmak olduğunu göstermek; bir değişimin söylemin düzeni içinde “yeni fikirler”, biraz yenilik ve yaratıcılık, başka bir zihniyet gerektirmediğini; fakat bir pratiğin, muhtemelen ona yakın olan uygulamaların ve genel eklemlenmelerinin içindeki dönüşümleri gerektirdiğini göstermektir. Söylemi değiştirmenin olanağını, tam tersine, inkar etmedim: tekelci ve anlık hakkını, öznenin egemenliğinden geri aldım.¹¹²*

Nüfus hareketi **pratiğinin** kendisine göre işlediği, kendine göre kısmen ya da tamamen yeni ifadeler yer verdiği, yine kendilerine göre değişebildiği koşulların bütünü olarak **oluşan pozitiflikleri** incelemek,

¹¹¹ Foucault M., “Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5” Michel Foucault Son Kitabını Açıklıyor, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.185

¹¹² Foucault M., “Bilginin Arkeolojisi” Çeviren: Veli Urhan, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.241

Nüfus hareketinde alanın merkezini oluşturmadan eklemlendiği alan, kullandığı kurallar, onun en son sonucu ve ortaklık noktası olmaksızın devam ettirmeye yarayan ilişkiler, nüfus hareketi pratiğini karmaşıklıkları ve yoğunlukları içinde göstermek,

Bireyin hareketi/hareketsizliği **ifadesinin** önceden var olan bir ifadeler serisine eklemenin, sadece bir durumu, bir bağlamı, motifleri değil koşullar içeren ve yapının mantıksal ve dilbilimsel kurallarından farklı kurallar ihtiva eden, karmaşık ve zor bir davranışta bulunmak olduğunu göstermek,

Değişen bilgi-iktidarın söylemin düzeni içinde “yeni fikirler”, biraz yenilik ve yaratıcılık, başka bir zihniyet gerektirmediğini; fakat bir pratiğin (nüfus hareketi pratiğinin), muhtemelen ona yakın olan uygulamaların ve genel eklemlenmelerinin içindeki dönüşümleri gerektirdiğini göstermek,

Söz konusu olan **içeriden, merkezden dışarıya** çıkmaktır.

Amacım kimi “giriş”leri saptamaktı. Kadınların konumuna, ticari ekonominin gelişimine, kentsel ekonomiyle kır ekonomisi arasındaki farkın oluşumuna, feodal rant gelirlerinin yükseliş ve düşüşüne, kentlerdeki maaşların durumuna, okuma yazmanın yaygınlığına dair dönüşümlerin, süreçlerin, çatışmaların, bunun gibi fenomenlerin pastoralliğin icra alanına giriş yapmalarını sağlayan şeyleri saptamaktı. Bu şeyler pastorallik alanında kendilerini yansıttıkları, ifade ettikleri ya da yeniden yazdırdıkları için değil, orada kimi paylaşımlar, değer farkları, elemeler, yeniden dağıtım ve ıslah etkileri ürettikleri için.¹¹³

Yerleşim şeması **söylemsel oluşumuna** kimi **girişleri** saptamak; **dışarı, ilişki, hakikat üretimi, itiraf, görünüm, güç istencini fiiliyata geçirmek** üzerinden, yerleşim şeması **söylemsel oluşumu mekânsal uzamında** yaşanan **dönüşümleri** ortaya koymak söz konusudur.

Olageliş Felsefesi

Eğer söylemler önce söylemsel olagelişlerin meydana getirdiği bütünler olarak ele alınmak zorundaysalar, bu olageliş kavramına hangi konumu vermek gerekir? Elbette olageliş ne tözdür, ne ilinektir, ne niteliktir ne de süreçtir; olageliş cisimler düzenine ait değildir. Ve buna karşılık, hiçbir şekilde maddi-olmayan da değildir; her zaman maddeselliğin düzeyinde

¹¹³ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Çevirmen: Ferhat Taylan, 2014. s.196

*etki halini alır, etki olur; kendi yeri vardır ve maddi ögelerin ilişkisinden, birlikte bulunuşundan, dağılmalarından, karşılaştırılmalarından, birikmelerinden, ayıklanmalarından ibarettir; bir cismin eylemi de özelliği de asla değildir; maddi bir dağılımın etkisi ve içindeki etki olarak meydana gelir. Olagelişin felsefesi, cisimsiz bir maddeciliğin ilk bakışta çelişik görünen doğrultusu içinde ilerlemek zorundadır diyebiliriz.*¹¹⁴

Nüfus hareketi **pratiğini olageliş felsefesi** ile çözümlmek; cisimsiz bir maddeciliğin **maddiliği** içinde nüfus hareketi **pratiğinin “kıvılcımını”** çözümlmek söz konusudur.

*Öte yandan, eğer söylemsel olagelişler bağdaşık ama birbirlerine göre kesintili diziler uyarınca ele alınmak zorundaydı, bu kesintiye nasıl bir konum vermek gerekiyor? Doğallıkla, ne zamanın anlarının birbiri ardınca gelişi, ne de düşünen çeşitli öznelerin çokluğu söz konusu; söz konusu olan, anı parçalayan ve özneyi muhtemel bir konum ve işlevler çokluğu halinde dağıtan es'lerdir.*¹¹⁵

Nüfus hareketi **pratiğinde** anı parçalayan ve özneyi muhtemel bir konum ve işlevler çokluğu halinde dağıtan **es'leri** çözümlmek söz konusudur.

*Öznenin ve zamanın felsefesi dışında bir kesikli sistemleştiriciler kuramı tasarlamak gerekir.*¹¹⁶

Nüfus hareketi **pratiğinin** öznenin ve zamanın felsefesi doğrultusundaki **“içerideki”** analizi değildir aradığımız, nüfus hareketinin **“dışarı”daki düzenlilikleridir** aradığımız.

*Olagelişlerin üretilişine, bir kategori olarak rastlantısallığı da sokmak gerekir. Burada da rastlantı ve düşünce arasındaki ilişkileri düşünmeye imkan verecek bir kuramın yokluğu kendini hissettiriyor.*¹¹⁷

Nüfus hareketi **pratiğini “dışarı”da** ele almak demek aynı zamanda nüfus hareketine rastlantısali da katmak demektir.

Diyalektik Mantık-Stratejik Mantık

Diyalektik mantık, birbiriyle zıt, çelişkili ögeleri homojen bir düzeyde ele alır. Bu diyalektik mantığın yerine, strateji mantığı adını vereceğim bir mantığı yürütmeyi öneriyorum. Strateji

¹¹⁴ Foucault M., 1970“Söylemin Düzeni” Çeviren: Turhan Ilgaz, Hil Yayın, 1987. s.54

¹¹⁵ Foucault M., 1970“Söylemin Düzeni” Çeviren: Turhan Ilgaz, Hil Yayın, 1987. s.54

¹¹⁶ Foucault M., 1970“Söylemin Düzeni” Çeviren: Turhan Ilgaz, Hil Yayın, 1987. s.54

¹¹⁷ Foucault M., 1970“Söylemin Düzeni” Çeviren: Turhan Ilgaz, Hil Yayın, 1987. s.54

*mantığı, karşıt unsurları homojen bir düzeyde buluşturup tek bir birime indirgemeye çalışmaz. Strateji mantığının işlevi, farklı öğeler arasında, farklılıklarını görmezden gelmeden, nasıl bağlantılar olabileceğini anlamaya çalışmaktır. Strateji mantığı, heterojen unsurların bağlantısının mantığıdır, karşıt unsurların homojenleştirilme mantığı değildir.*¹¹⁸

Bu çalışmada nüfus hareketi **pratiğinin** çelişkili öğelerini **homojenleştirmeden**, farklı **heterojen** unsurlarının nasıl birbirine bağlandıklarının analizi yapılmaktadır: **güç istencini** fiiliyata geçirmek, **dışarı** çıkmak, **ilişkiye** girmek, **hakikat** üretmek, yaşadığını **itiraf** etmek ve **görünmek** ilişkiler demetinin **mekânsal uzamı** analiz edilmeye çalışılmaktadır.

Nietzsche, Güç İstemi

Fizikçilerimizin Tanrı ve evreni yaratmada kullandıkları bu güç kavramı, başka bir şeyle tamamlanmak durumundadır. Yani ona benim güç istemi diyeceğim şeyi de eklemek gerekir diyen Nietzsche, bununla evrenin mekanik düzeninde bulunan ve bu düzen ortadan kaldırılmadan yok edilemeyecek olan temelli bir özelliği kastettiğini söylemiştir. Evrende güçlü olma isteğinin hüküm sürdüğünü, güç istemi ilkesinin evrenin her yerinde iş başında olduğunu öne süren filozof, aynı ilkeyi insana da uygulamış ve güç istemini ikinci olarak insan eylemlerinin kendisine tabi veya bağlı kılındığı itki olarak tanımlamıştır.

*Nietzsche'ye göre, insan varlığındaki temel ilke, insanların daha fazla güç elde etmek için yaşamlarını zaman zaman tehlikeye atmaları olgusunun da ifade ettiği gibi yaşama isteğinden çok, **güç istemidir**. Savaşta zafer kazanma, rekabette üstün olma, başkalarını etkileme, sanatsal yaratım, filozofun evreni entelektüel bakımdan fethetmesi, söz konusu güç istemlerini gözler önüne seren birkaç örnektir. İnsanlar Nietzsche'ye göre, daha güçlü olmak için bilerek ve isteyerek birtakım hazlardan kaçıp, birtakım acılara katlanırlar. İfadesini yaratıcı faaliyette bulan güç, tüm insanların peşinden koştukları en yüksek mutluluğu sağlar. Mutluluk haz dolu saatlerin yoğunluğundan değil, gerçek bir güce sahip olmaktan ve bu gücü yaratıcı bir biçimde hayata geçirmekten oluşur.*¹¹⁹

Diğer analizler **gücü** absorbe eder, dondurur. Foucault, **gücü, ilişkide** olduğu anda analiz eder; **dışarıda, ilişkide**.

¹¹⁸ Foucault M., “Biyopolitikanın Doğuşu” Çeviren: Alican Tayla, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2015. s.39

¹¹⁹ Cevizci A., “Felsefe Sözlüğü” Güç istemi, Paradigma Yayınları, 1999. s.390

Foucault, **olageliş felsefesini** bilgiye, iktidara, kendilik-nefis teknolojilerine uygular. Buralarda **olagelişin, güç ilişkisinin** kurulduğu yeri yakalar.

Bu **söylemdir**.

Bu **mikro-iktidar teknolojileridir**.

Bu **kendilik-nefis teknolojileridir**.

Nietzsche'nin yeniden tesis ettiği **dışardalığı ve mesafeyi** Foucault da bilgide, iktidarda, **ben'de**, tarihte, felsefede yeniden tesis eder. **Dışarının maddiliğini** yeniden tesis eder. **Loş uzamı** ortaya çıkarır.

Bu çalışmada nüfus hareketinde **dışsallık ve maddilik** yeniden tesis edilmektedir. Nüfus hareketinin **loş uzamını** ortaya çıkarmak söz konusudur. Nüfus hareketinin **loş uzamına el fenerini** tutmak, nüfus hareketini **varlığa** getirmek, nüfus hareketini **ete-kemiğe** büründürmek söz konusudur.

Nietzsche-Görünüş

*Nietzsche, Yunan felsefe ve sanatına ilişkin araştırmasında, sanatın uyum ve düzen ile birleştirilen Apollon'a dayanmadığını, Dionysos'un kaotik ve yıkıcı gücünün bir ifadesi olduğunu ileri süren Nietzsche, düzenli bir görünüşler dünyası fikrinin, uyumlu ve birlikli bir gerçeklik inancının koca bir yalan olduğunu, Batı metafiziğinin, en azından Sokrates'ten beri gerçekliği çarpıtıldığını, metafiziğin insanlığın temel yanlışlarını, sanki temel hakikatlermiş gibi ifade eden sözde bir bilim olduğunu öne sürmüştür. Aklın da duyguların tanıklığını çarpıtmak için kullanıldığını söyleyen filozof, **görünüşlerin fenomenel dünyası dışında hiçbir şeyin olmadığını** savunmuştur.¹²⁰*

Bu çalışmada nüfus hareketinin **görünüşünün** analizi yapılmaktadır. Bilgi teorisinin **içeriden** bakışı yerine, görünüşlerin **dışarıdaki düzenlilikleridir** aradığımız.

¹²⁰ Cevizci A., "Felsefe Sözlüğü" Nietzsche Friedrich, Paradigma Yayınları, 1999. s.626

2.1. FOUCAULT'DA BİLGİ-İKTİDAR-KENDİLİK TEKNOLOJİLERİ

Foucault'nun yönteminde üç temel eksen vardır: Arkeoloji-bilgi, soykütüğü-iktidar, kendilik teknolojileri. Bu bölümde bu üç eksen ele alınmaktadır. Bu üç eksenin alanları ve nüfus hareketi **pratiğinin** bu eksenlerdeki yeri aşağıdaki tabloda özetlenmektedir.

FOUCAULT; BİLGİ ALANI, İKTİDAR ALANI, KENDİLİK ALANI		
BİLGİ ALANI	İKTİDAR ALANI	KENDİLİK ALANI
<i>Bilimsel bilgi dolayısıyla hakikatle hangi ilişkilere giriyoruz? Uygarlık için çok önemli olan ve hem öznesi hem nesnesi olduğumuz bu “hakikat oyunları”yla ilişkimiz nedir?¹²¹</i>	<i>Garip stratejiler ve iktidar ilişkileri dolayısıyla ötekilerle kurduğumuz ilişkiler nelerdir?¹²²</i>	<i>Hakikat, iktidar ve kendilik arasındaki ilişkiler nelerdir?¹²³</i>
<i>Cinselliğe göndermede bulunan bilgilerin oluşumu¹²⁴</i>	<i>Cinsellik pratiğini düzenleyen iktidar sistemleri¹²⁵</i>	<i>Kişilerin, içinde yer alarak kendilerini bu cinselliğin öznesi olarak görebildikleri ya da görmek zorunda kaldıkları biçimler¹²⁶</i>
Nüfus hareketine, göçe, göndermede bulunan bilgilerin oluşumu	Nüfus hareketi pratiğini düzenleyen iktidar sistemleri	Kişilerin içinde yer alarak kendilerini nüfus hareketi öznesi olarak görebildikleri ya da görmek zorunda kaldıkları biçimler

Tablo-10. Foucault'da Bilgi Alanı-İktidar Alanı-Kendilik Alanı

¹²¹ Foucault M., “Özne ve İktidar , Seçme Yazılar-2” Hakikat, İktidar ve Kendilik, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.105

¹²² Foucault M., “Özne ve İktidar , Seçme Yazılar-2” Hakikat, İktidar ve Kendilik, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.105

¹²³ Foucault M., “Özne ve İktidar , Seçme Yazılar-2” Hakikat, İktidar ve Kendilik, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.105

¹²⁴ Foucault M., “Cinselliğin Tarihi, Hazların Kullanımı, 2. Kitap” Çeviren: Hülya Uğur Tanrıöver, Ayrıntı Yayınları, 2012, 4. Basım, s.123

¹²⁵ Foucault M., “Cinselliğin Tarihi, Hazların Kullanımı, 2. Kitap” Çeviren: Hülya Uğur Tanrıöver, Ayrıntı Yayınları, 2012, 4. Basım, s.123

¹²⁶ Foucault M., “Cinselliğin Tarihi, Hazların Kullanımı, 2. Kitap” Çeviren: Hülya Uğur Tanrıöver, Ayrıntı Yayınları, 2012, 4. Basım, s.123

2.1.1. Foucault'nun Arkeolojisi

Foucault, arkeolojik yöntemle **bilgiyi dışarı** çıkarır, **ilişkide** inceler. *Arkeoloji, bir şeyi mümkün kılanın içinde demektir.*¹²⁷

Nüfus hareketini mümkün kılanın **çinde** ele almak söz konusudur.

*“Arkeoloji” kelimesini iki ya da üç temel nedenden kullanıyorum. Birincisi, üstünde oynanabilecek bir kelime. Yunanca'da arche, başlangıç anlamına gelir. Fransızca'da söylemsel olayların kaydedilme ve ayrıştırılma tarzını ifade eden arşiv kelimesi de var. Dolayısıyla, arkeoloji terimi söylemsel olayları bir arşivde kayıtlıymış gibi ayırtmaya çalışan araştırma türüne gönderme yapar. Bu kelimeyi kullanmamın bir başka nedeni bağlı olduğum hedefle ilgilidir. Tarihsel bir alanı bütünlüğü içinde, bütün siyasi, ekonomik, cinsel boyutları içinde yeniden kurmaya çalışıyorum. Benim sorunum analize uygun nesneyi, söylem olgusunu oluşturan şeyi bulmaktır. Dolayısıyla benim projem bir tarihçinin işini yapmak değil, söylemsel olaylar arasındaki ilişkilerin niçin ve nasıl yerleştiğini keşfetmektir. Bunu yapmamın nedeni günümüzde ne olduğumuzu öğrenmektir. Çalışmamı bugün başımıza gelen şey üzerinde, olduğumuz şey üzerinde, toplumumuzun ne olduğu üzerinde yoğunlaştırmak istiyorum. Toplumumuzda ve olduğumuz şeyde derin bir tarihsel boyut olduğu kanısındayım ve bu tarihsel uzam içerisinde yüzyıllar veya yıllar önce meydana gelen söylemsel olaylar çok önemlidir. Söylemsel olaylara ayrılmaz bir şekilde bağlıyız. Bir anlamda yüzyıllar, aylar, haftalar önce söylenmiş olandan başka bir şey değiliz biz.*¹²⁸

Nüfus hareketinde **arşivde söylenmiş** olanlardır analiz konumuz.

*Arkeoloji, oluşumları inceler. Foucault, oluşumlar hakkındaki genel bir teoriyi kurmak mümkün olduğu ölçüde, farklı söylemsel pratiklere özgü kuralların analiz edilmesi olarak arkeolojinin kendisinin kuşatıcı teorisini bulacağını söyler.*¹²⁹

Bu çalışmada Nüfus hareketinin **oluşumu** incelenmektedir.

Arkeoloji yalnızca ayrımları ciddiye almaya çalışır. Düğümlerini çözmeye, nasıl gruplandıklarını, nasıl kapsandıklarını, yönetildiklerini, birbirlerine bağlandıklarını, hangi farklı kategorilere ait olduklarını belirlemeye çalışır. Kısacası bu kategoriler arasındaki

¹²⁷ Foucault M., “Kelimeler ve Şeyler, İnsan Bilimlerinin Bir Arkeolojisi” Çeviren:Mehmet Ali Kılıçbay, İmge Yayınları, 2013, 4. Basım, s.65

¹²⁸ Foucault M., “Entelektüelin Siyasi İşlevi, Seçme Yazılar-1” İktidar Üzerine Diyalog, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.184

¹²⁹ Foucault M., “Bilginin Arkeolojisi” Çeviren: Veli Urhan, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.239

*farklılıkların sistemini ortaya koyarak onları betimlemek söz konusudur.*¹³⁰

Nüfus hareketi **pratiğinin düğümünü çözmek**, nasıl gruplandıklarını, kategoriler arasındaki farklılıkların sistemini ortaya koymak söz konusudur. İstanbul **dispositifinin**, büyükşehirler **arayüzünün**, **maddiliğini** yitirmiş **pozitifliklerin oluşum kurallarını** belirlemek söz konusudur.

*Arkeoloji, “değişim”den ibaret olan dönüşümlerin bir sistemini ortaya koymaya çalışır. Dönüşümün çözümlenebilir olan statüsünü ona vermek için, bu soyut ve içi boş kavramı, özümlenebilir hale getirmeye çalışır. Arkeolojinin süreksizliklerin dağılışını betimlemek gibi bir amacı vardır.*¹³¹

Bu çalışmada, nüfus hareketini **ete-kemiğe** büründürmek, **varlığa getirmek**, dönüşüm sistemini ortaya koymak söz konusudur.

Soru: *Arkeoloji bir yönteme uymadığında onu sanata yakın bir faaliyet olarak kabul edebilir miyiz?*

Foucault: *Yapmayı denediğim şeyin, az çok bilimsel bir disiplin oluşturma fikrinden giderek uzaklaştığı doğrudur. Yapmak istediğim şey, sanata bağlı olacak bir şey değil; daha ziyade, bir faaliyet türüdür. Bir faaliyet türü; bir disiplin değil. Esas olarak tarihsel-siyasi bir **faaliyet**. Bana göre, arkeoloji şudur: Geçmiş ile bugün arasındaki benzerlik ilişkilerine değil, daha ziyade, süreklilik ilişkilerine ve mücadele stratejisinin taktik hedeflerini günümüzde tanımlama imkanı üzerinde (özellikle buna göre) temellenen tarihsel-siyasi bir teşebbüstür.*¹³²

Bu çalışmada **olageliş** felsefesinin **faaliyeti** olarak nüfus hareketi faaliyeti incelenmektedir.

Nüfus hareketinde **benzerlik ilişkilerine** değil, **süreklilik ilişkilerine**, **güç ilişkileri** üzerinden bakmak söz konusudur. **Yerleşim pozitifliklerinin yerleşim dispositifliklerinde sürekli hale getirilmesinin oyununu** ortaya koymak söz konusudur.

*Her kültürde, düzenleyici kodlar denilebilecek şeylerle düzen üzerindeki düşünme arasında, düzenin ve onun varoluş tarzlarının çıplak deneyi vardır. Bu incelemede (Kelimeler ve Şeyler kitabında) çözümlenmek istenilen işte bu deneydir. Söz konusu olan, bu deneyin 16. yüzyıldan bu yana, bizimki gibi bir kültürün ortasında ne hale gelebildiğini göstermektir: Konuşulduğu haliyle doğal varlıkların, uygulandıkları halleriyle alışverişlerin başlangıçlarına **sanki***

¹³⁰ Foucault M., “Bilginin Arkeolojisi” Çeviren: Veli Urhan, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.199

¹³¹ Foucault M., “Bilginin Arkeolojisi” Çeviren: Veli Urhan, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.204

¹³² Foucault M., “Büyük Kapatılma, Seçme Yazılar-3” Hakikat ve Hukuksal Biçimler, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.277

*akıntıya karşı yüzermiş gibi giderek, kültürümüzün kendinin düzen olduğunu hangi biçimde dışa vurduğunu ve alışverişlerin yasalarını, canlı varlıkların düzenliliklerini, kelimelerin bağlantı ve temsil etme değerlerini bu düzendeki değişmelere borçlu olduklarını göstermek söz konusudur; gramer ve filolojinin, doğa tarihi ve biyolojinin, zenginliklerin incelenmesi ve ekonomi politiğin içinde serpilten bilgilerin pozitif dayanağını meydana getirmek üzere, hangi düzen değişmelerinin kabul edildiğini, konulduğunu, bunların birbirine bağlandığını göstermek söz konusudur. Görüldüğü üzere, böylesine bir çözümleme fikirler veya bilimlerin tarihi alanına mensup değildir: Bu daha çok, bilgilerin ve teorilerin nereden itibaren mümkün olduklarını, bilginin hangi **düzen mekanına** göre oluştuğunu, bilimlerin oluşmaya, deneylerin felsefelere yansımaya, rasyonelliklerin ortaya çıkmaya –herhalde çözülmek ve sonra da yok olmak için- başlamalarının hangi tarihsel a priori ve fikirlerin hangi pozitiflik unsurunun içinde görülür hale geldiklerini bulmaya çabalayan bir incelemedir. Kelimenin geleneksel anlamındaki bir tarihten çok, bir “**arkeoloji**” söz konusu olmaktadır.¹³³*

Yerleşim şeması **oluşumunda** sanki akıntıya karşı yüzer gibi giderek, bu **düzendeki değişimleri** ortaya çıkarmak söz konusudur. Oluşan yeni yerleşim şemasında hangi düzen değişimlerinin kabul edildiğini, konulduğunu, bunların birbirine bağlandığını göstermek söz konusudur. Bunu da, değişen, **Arşiv, ortam, güç istencini fiiliyata geçirmek, dışarı, ilişki, hakikat üretimi, itiraf, görünüm** üzerinden yapmak, buradaki değişimler üzerinden yerleşim şemasında meydana gelen değişimleri ortaya koymak, İstanbul **dispositifi**, büyükşehirler **arayüzü, maddiliğini** yitirmiş **pozitifliklere** nasıl ulaşıldığını belirlemek söz konusudur.

Yerleşim şeması **oluşumunun hangi düzen mekanına göre oluştuğunu** ortaya koymak söz konusudur.

Bilgi İcat Edilmiştir

***Bilgi icat edilmiştir.** Bilginin icat edildiğini söylemek kökeni olmadığını söylemektir. Daha kesin olarak, ne kadar paradoksal olsa da, bilginin kesinlikle insan doğasına kazanmış olmadığını söylemektir. Bilgi, insanın en eski içgüdüğü değildir veya tersine, insan davranışında, insan iştahında, insan içgüdülerinde bilginin tohumu gibi bir şey yoktur. Aslında der Nietzsche, bilginin içgüdüleriyle bir ilişkisi vardır fakat onlarda var olmadığı gibi içgüdüler arası bir içgüdü de değildir. Bilgi, sadece içgüdüler arasındaki oyunun, karşı*

¹³³ Foucault M., “Kelimeler ve Şeyler, İnsan Bilimlerinin Bir Arkeolojisi” Çeviren:Mehmet Ali Kılıçbay, İmge Yayınları, 2013, 4. Basım, s.21

*karşıya gelmenin, birleşmenin, mücadele ettiği ve nihayet mücadelelerinin sonunda, bir uzlaşmaya vardığı için ortaya bir şey çıkar. Bu bir şey bilgidir.*¹³⁴

*Sonuç olarak Nietzsche'ye göre, bilgi içgüdülerle aynı doğaya sahip değildir, bizzat içgüdülerin incilmesi gibi bir şey değildir. Bilginin temeli, tabanı ve çıkış noktası içgüdülerdir fakat bunlar çatışma içindeki içgüdülerdir ve bilgi sadece bunların yüzeydeki bir sonucudur. Bilgi bir şimşek gibidir, yayılan fakat tamamen farklı doğadaki gerçeklikler veya mekanizmalar tarafından yaratılmış bir ışık gibidir. Bilgi, içgüdülerin etkisidir, bir rastlantı veya uzun bir sözleşmenin sonu gibidir. Dahası der Nietzsche, “iki kılıç arasındaki kıvılcım” gibidir fakat aynı demirden yapılmış değildir.*¹³⁵

Nüfus hareketinin bilgisi, bireyin değişen bilgi-iktidar ile dışarı çıkıp ilişkiye girerek yarattığı “kıvılcım”dır. “Şimşek”tir.

*İnsan doğasında önceden tasarlanmamış yüzey etkisi olarak bilgi, oyununu içgüdülerin önünde, üzerinde, ortasında, sürdürür, onları sıkıştırır, içgüdüler arasındaki belli bir gerilim veya yatışma durumunu ifade eder. Fakat bilgi, analitik biçimde, doğal bir türev alma biçimine göre türetilemez. Bilgi, aslında, insan doğasının parçası değildir. Mücadeledir, savaştır, savaşın sonucudur ve bilgiyi doğuracak olan şey sonuçta risk ve rastlantıdır. Bilgi içgüdüsel değildir, içgüdü karşıtıdır, tıpkı doğal değil, doğal-karşıtı olması gibi. Bilginin bir icat olduğu ve kökeninin olmadığı fikrine verilebilecek ilk anlam budur. Fakat bu önermeye verilebilecek ikinci anlam, bilginin insan doğasına bağlı olmamasının, insan doğasından türememesinin yanı sıra bilinecek dünyayla, bir soy hakkıyla, akraba bile olmamasıdır. Nietzsche'ye göre, bilgi ile bilinecek şeyler arasında hiçbir benzerlik, önceden görülebilecek hiçbir yakınlık yoktur. Daha Kantçı terimlerle konuşulursa, deneyim koşulları ile deneyim nesnesinin koşullarının bütünüyle heterojen olduğunu söylemek gerekir.*¹³⁶

İşte, Batı felsefesi geleneği olan şeyle büyük kopma, oysaki deneyim koşulları ile deneyim nesnesinin koşullarının özdeş olduğunu açıkça ilk söyleyen Kant'ın kendisi olmuştu. Tersine Nietzsche, bilgi ile bilinecek dünya arasında bilgi ile insan doğası arasında olduğu kadar farklılık olduğunu düşünür. Dolayısıyla, bir insan doğası, bir dünya ve ikisi arasında, bilgi

¹³⁴ Foucault M., “Büyük Kapatılma, Seçme Yazılar-3” Hakikat ve Hukuksal Biçimler, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.171

¹³⁵ Foucault M., “Büyük Kapatılma, Seçme Yazılar-3” Hakikat ve Hukuksal Biçimler, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.171

¹³⁶ Foucault M., “Büyük Kapatılma, Seçme Yazılar-3” Hakikat ve Hukuksal Biçimler, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.172

*denen bir şey vardır, bunlar arasında hiçbir yakınlık, benzerlik hatta doğal bağ yoktur.*¹³⁷

Bilgi, kıvılcımdır. İlişki ile oluşur, çakar, gider. Bilgi, öznedenden değildir, nesnedenden değildir. Özne ile nesnenin çarpışmasından çıkan kıvılcımdır. Bu çalışmada nüfus hareketinin “kıvılcımı”, bilgisi analiz edilmektedir.

*Bilginin bilinecek dünya ile yakınlık ilişkisi yoktur der Nietzsche sık sık. Şen Bilim’den bir metni 109. aforizmayı aktaracağım: “Dünyanın bütününün karakteri, zorunluluk yokluğundan dolayı değil, düzen, eklemlenme, biçim, güzellik, bilgelik yokluğundan dolayı, ezelden beri, kaosu karakteridir.” Dünya asla insanı taklit etmeye çalışmaz, hiçbir yasa tanımaz. Doğada yasalar olduğunu söylemekten sakınlım. Bilginin mücadele etmek zorunda olduğu dünya, düzensiz, bağlantısız, biçimsiz, güzelliğiz, bilgelikten yoksun, uyumsuz bir dünyadır. Bilgi böyle bir dünyayla ilgilidir. Bilgide, herhangi bir hakla, bu dünyayı bilmeye kendisini yetkili kılabacak hiçbir şey yoktur. Doğanın bilinmesi doğal değildir. Böylece, içgüdüyle bilgi arasında bir süreklilik değil, bir mücadele, tahakküm, kölelik, ikame ilişkisi bulunur. Aynı şekilde, bilgi ile bilginin bilmesi gereken şeyler arasında hiçbir doğal süreklilik ilişkisi olamaz. Bilgi, bilinecek şeylerin ihlali olabilir ancak yoksa bir algı, bir tanıma, şunun özdeşleştirilmesi veya bununla özdeşleşme değildir.*¹³⁸

*Nietzsche bilginin bir doğası, bilginin bir özü, bilginin evrensel koşulları olmadığı, fakat bilginin, her seferinde bilgiyle aynı düzene ait olmayan koşulların tarihsel ve anlık sonucu olduğunu söylemek istiyor. Bilgi, gerçekte, etkinlik olarak değerlendirilebilecek bir olaydır. Bilgi ne bir yetenek ne de evrensel bir yapıdır. Evrensel olarak kabul edilebilen belli unsurları kullandığında bile bilgi sadece sonuç, olay, etki niteliği taşıyacaktır.*¹³⁹

Bilgi, dışarıda, ilişki ile oluşur. Bilgi, güç ilişkisidir. Kıvılcımdır, şimşektir, etkinliktir, olaydır. Nüfus hareketinin bilgisi, dışarıda, ilişki ile oluşur. Güç ilişkisidir, kıvılcımdır, şimşektir, etkinliktir, olaydır.

Nietzsche’nin bilginin perspektif bir karakteri olduğunu ileri sürdüğü metinler dizisi böylece anlaşılabilir. Nietzsche bilginin her zaman bir perspektif olduğunu söylediğinde, Kantçılıkla empirizmin bir karışımı olacak şekilde bilginin insanda belli koşullar tarafından, insan

¹³⁷ Foucault M., “Büyük Kapatılma, Seçme Yazılar-3” Hakikat ve Hukuksal Biçimler, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.172

¹³⁸ Foucault M., “Büyük Kapatılma, Seçme Yazılar-3” Hakikat ve Hukuksal Biçimler, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.172

¹³⁹ Foucault M., “Büyük Kapatılma, Seçme Yazılar-3” Hakikat ve Hukuksal Biçimler, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.177

*doğasından, insan bedeninden veya bilginin kendisinin yapısından türeyen sınırlar tarafından sınırlandırıldığını söylemek istememektedir. Nietzsche bilginin perspektif karakterinden söz ettiğinde, bilginin sadece kendi aralarında farklı ve özlerinde çoğul belli edimler biçimi altında var olduğunu belirtmek istemektedir. İnsan varlığının belli şeyleri şiddetle ele geçirdiği, belli durumlara tepki gösterdiği, onlara güç ilişkileri dayattığı edimler. **Yani bilgi her zaman insanın kendini içinde bulduğu belli bir stratejik ilişkidir. Bilgi etkisini tanımlayacak olan bu stratejik ilişkidir ve doğası içinde ister istemez tarafgir, dolaylı, perspektif karaktere sahip olmayan bir bilgi hayal etmek tamamen çelişkili olacaktır. Bilginin perspektif karakteri insan doğasından değil, her zaman bilginin polemik ve stratejik karakterinden türer. Mücadele olduğu için ve bilgi bu mücadelenin bir etkisi olduğu için bilginin perspektif karakterinden söz edilebilir. İnsan ile bildiği şey arasında özel bir mücadele, bir kafa kafaya gelme, bir çatışma gibi bir şey olduğu, hazırlandığı ölçüde bilgi vardır.**¹⁴⁰*

Nüfus hareketi mücadele olduğu için ve bilgi bu mücadelenin bir etkisi olduğu için nüfus hareketi bilgisinin perspektif karakteri vardır.

Birey, **dışarı** çıktığı, **ilişkiye** girdiği, o **kıvılcımı** çaktığı ölçüde **bilgi** vardır. Nüfus hareketinin **bilgisi**, bireyin **dışarı** çıkararak değişen bilgi-iktidarla **ilişkiye** girerek çaktığı **kıvılcımdır**. Bu çalışmada bu kıvılcımın analizi yapılmaktadır.

Bilgi ile İktidarın Birlikteliği

*Bilgi ile iktidar arasında çatışkı olduğu şeklindeki o büyük Batı miti Platon'la birlikte başlar. Eğer bilgi varsa iktidardan vazgeçmesi gerekir. Bilginin ve bilimin saf hakikatleri içinde buldukları yerde siyasi iktidar olamaz. Bu büyük mitin tasfiye edilmesi gerekir. Nietzsche'nin, **her bilginin ardında, her bilginin altında söz konusu olan şeyin bir iktidar mücadelesi olduğunu**, belirtilmiş olan çok sayıda metinde göstererek yıkmaya başladığı şey bu mittir. Siyasi iktidar bilme yokluğu değildir, bilme ile birlikte örülmüştür. Platon'dan bu yana Batı'nın içindeki tüm felsefe, bu ikisi arasına (bilgi ile iktidar) mümkün olduğunca büyük mesafe koymaktan ibarettir.*¹⁴¹

¹⁴⁰ Foucault M., "Büyük Kapatılma, Seçme Yazılar-3" Hakikat ve Hukuksal Biçimler, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.178

¹⁴¹ Foucault M., "Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5" Arkeolojiden Hanedanlığa, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.310

Küresel bilgi-iktidarla bilgi ile iktidarın birlikte varoluşu apaçık ortaya çıkmaktadır.

Bilgimiz her ne düzeyde olursa olsun onunla o bilginin iktidarını kurarız, o iktidarla bilgi üretiriz. Bilmenin, bunun getirdiği iktidarın savunulmasının inadı; savunulan sadece o bilgi-bilme değildir, aynı zamanda o bilgi-bilmenin **uzamı**, yarattığı iktidar savunulur. O bilmenin yarattığı iktidarı yitirmeme, o konuda iktidarsızlaşmama çabasıdır bu inat. Bilen adam bilgisine yapışır, iktidarına yapışır; bu bilme ne tür bilme olursa olsun.

*Nietzsche, nedenin sonuç yarattığı şeklindeki bir fikrin ancak göstergebilimsel düzeyde mümkün olduğunu, tarihin ne nedeninin ne de sonucunun bulunduğunu ve neden-sonuç ilişkisinin var olmadığını açıklar. Nietzsche'nin burada tarihin ancak rastlantıya bağlı olduğu, tesadüfen meydana gelen olayların art arda dizilmesinden başka bir şey olmadığı ve burada ne ilerleme ne de düzenlilik kavramına yer olduğu düşüncesini önerdiğini sanıyorum.*¹⁴²

Nüfus hareketi **pratiğinde** neden-sonuç ilişkisi yoktur. **Güç ilişkisi** vardır.

*Nietzsche tarihi, insanların kendilerini aşan bir güç istenci tarafından harekete geçirildikleri bir süreç olarak kabul etti.*¹⁴³

Bu çalışmada nüfusun, insanların kendilerini aşan bir **güç istenci** tarafından harekete geçirildiği ileri sürülmektedir: Küçük yerleşimlerin dışarı çıkaramadığı, ilişkiye sokamadığı güçlerin, itkilerin dışarı çıkabileceği, ilişkiye girebileceği, hakikat üretebileceği, güç istencini fiiliyata geçirebileceği ilişki alanına, arşive yönelmesi söz konusudur.

Bilgi, olanaklılığını bir oyun alanının içerisinde bulur.¹⁴⁴

Nüfus hareketinin **bilgisinin**, olanaklılığını bulduğu **oyun alanının** içinde, **arşivde** analizi yapılmaktadır.

*Bilgi, bir okuma, şifre çözme, algı ya da ispat şeklinde dünyanın yapısının üzerine eklemlenmez. Şeyler görünmek ya da bilinmek için yapılmamıştır. Şeyler bize akıl yoluyla kavranabilecek olan suretler sunmazlar; bizi izleyen ve bakışımızın kendileriyle kesişmesini bekleyen böyle suretler yoktur.*¹⁴⁵

¹⁴² Foucault M., "Entelektüelin Siyasi İşlevi, Seçme Yazılar-1" Dünyayı Anlamak İçin Yöntembim: Marksizimden Nasıl Kurtulmalı? Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.239

¹⁴³ Foucault M., "Entelektüelin Siyasi İşlevi, Seçme Yazılar-1" Dünyayı Anlamak İçin Yöntembim: Marksizimden Nasıl Kurtulmalı? Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.251

¹⁴⁴ F. Nietzsche, Güç İstenci

¹⁴⁵ F. Nietzsche, Şen Bilim

Bilgi, (Platon'un yaptığı gibi görünümü varlığın karşısına koyarak ya da görünümün ötesinde gizlenen nesne=x'i açığa çıkararak) görünümü imha eden bir işlem değildir; ayrıca sürekli görünümün içinde kalan o (Schopenhauer tarzı) beyhude çaba da değildir. Bilgi, görünümün yeniliğini, görünümdeki yarılmanın içerisinde sürekli olarak kuran şeydir. Bilgi gerçekten de görünümün ötesine geçen, kötücül bir şekilde onu tahrip edip soruya tabi kılan, onun gizlerini elinden alan şeydir. Kendini görünüm olarak veren şeyin düzeyinde kalan bir bilginin bilgi olması mümkün değildir.¹⁴⁶

Güç İstenci I, 195 (1884) "Bütün bilgi tertibatı bir soyutlama ve basitleştirme aygıtıdır ve bu aygıtın düzenleniş amacı bilgi değil, şeyler üzerinde hakimiyet kurmaktır."¹⁴⁷

Bu çalışmada nüfus hareketi **pratiğinde** bilgi-iktidar birlikteliği ortaya konmaya çalışılmaktadır.

Özne-Nesne Ayrılığı

Bütün felsefeler bilgiyi önceden kurulmuş olan özne-nesne ilişkisi üzerinde tesis etmiştir ve bunu yaparken yegane dertleri özneyle nesneyi mümkün olduğunca birbirine yaklaştırmak olmuştur. (ister saf cogito biçimiyle, ister duyumun minimal biçimiyle, ister $A=A$ şeklindeki saf bir totolojiyle). Nietzsche bilgiyi tarif ederken özne ve nesneyi azami ölçüde devre dışı bırakmayı, bu iki öğeyi birbirine uzak ve ancak yanılısama sonucunda birbirine karıştırılabilecek ürünler haline getirmeyi istemiştir. Özne-nesne ilişkisinin bilginin kurucu unsuru olması şöyle dursun, bilginin birinci ve esas yanılısaması bir öznenin ve bir nesnenin var olduğudur.¹⁴⁸

Nüfus hareketi **pratiğinde** bilgi teorisindeki **özne-nesne** birlikteliğini ortadan kaldırmak, **özne** ile **nesne** arasındaki **mesafeyi** yeniden tesis etmek, **özne** ile **nesne** arasındaki aracı **pratikler** üzerinden analiz yapmak söz konusudur.

Peki Nietzsche cogitonun bulunduğu konuma ve onun yerine neyi koyar? Nietzsche'nin koyduğu şey, mühür ve istemeden, sözcük ve güç istencinden ya da gösterge ve yorumdan oluşan oyundur.

¹⁴⁶ Foucault M., 1971, "Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971" Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.207

¹⁴⁷ Foucault M., 1971, "Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971" Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.209

¹⁴⁸ Foucault M., 1971, "Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971" Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.214

-Gösterge analojinin şiddetidir, farklılığı kontrol altına alıp silen şeydir.

-Yorum, göstergeleri ortaya koyan ve dayatan, onlarla oynayan, kaosun birincil farklılıklarının üzerine kökten farklılıkları (sözcüğün ve anlamın farklılıklarını) koyan şeydir.

Gösterge, kaosun üzerine şeylerin yalanını koyan yorumdur. Ve yorum, göstergelerin şeyleştirici oyunu tarafından kaosa uygulanan şiddettir.¹⁴⁹

“Sonuç olarak nedir bilgi? Bilgi ‘yorumlar’, bilgi ‘bir anlamı devreye sokar’, fakat izah etmez (çoğu durumda bilgi, artık düşünülemez hale gelmiş olan ve bir göstergeden başka bir şey olmayan eski bir yorumun yeni bir yorumudur).”¹⁵⁰

Genel bir şekilde bakıldığında, böylesi bir analiz şunlara olanak verir:

-Göstergeden ve yorumdan, gösterge ile yorumun birbirinden ayrılamaz oluşundan, fenomenolojinin dışında kalınarak bahsedilmesi,

-Göstergelerden, her tür “yapısalcılığın” dışında kalınarak bahsedilmesi,

-Yorumdan, kökensel bir özneye yapılacak her türlü göndermenin dışında kalınarak bahsedilmesi,

-Gösterge sistemlerinin analizinin, şiddet ve tahakküm biçimlerinin analizine eklenmesi,

-Bilgi sorununun her türlü hakikat sorunsalını önceleyen bir tarihsel süreç olarak ve özne-nesne ilişkisinde olduğundan daha temel bir unsur olarak düşünülmesi. Özne-nesne ilişkisinden özgürleştirilmiş olan bilgi, bilmedir.¹⁵¹

Nüfus hareketi **pratiğinin** analizinde gösterge ve yorumdan, gösterge ile yorumun birbirinden ayrılamaz oluşundan fenomenolojinin dışında kalınarak bahsedilmesi,

Nüfus hareketi **pratiği** göstergesinden her tür **yapısalcılığın** dışında kalınarak bahsedilmesi

Nüfus hareketi **pratiğinin yorumundan** kökensel bir **özneye** yapılacak her türlü göndermenin dışında kalınarak bahsedilmesi,

Nüfus hareketi **pratiğinin** gösterge sistemlerinin analizinin şiddet ve tahakküm biçimlerinin analizine eklenmesi,

¹⁴⁹ Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.214

¹⁵⁰ Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.214

¹⁵¹ Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.215

Nüfus hareketi **pratiğinin** bilgi teorisinin **özne-nesne** ilişkisinden özgürleştirilmesi, “kıvılcımı”, bilmesi.

Hakikat-Görünüm

Güç İstenci I, 291, (1887) “Hakikat, var olduğu ve bulunması, keşfedilmesi gerektiği düşünülebilecek bir şey değildir; yaratılması gereken ve belli bir sürecin, hatta olgulara sonsuza değin şiddet uygulanmasına yönelik bir istencin adlandırılmasını sağlayan bir şeydir; hakikati in infinitum (sonsuz biçimde, ebediyen) bir süreç ve etkin bir belirlenim yoluyla olgulara dahil etmek, sağlam ve kendi kendini tanımlayan bir gerçekliğin bilince gelişi değildir. Bu güç istencinin isimlerinden biridir.”¹⁵²

Güç İstenci I, 199, (1883) “Herhangi bir yöntem ile yaklaşmanın mümkün olduğu bir ‘hakikat’ varmış gibi davranmak!”¹⁵³

***Nietzsche hakikatin kökünü ve varoluş nedenini istencin içine yerleştirir. Bu, felsefe geleneğiyle karşılaştırıldığında büyük öneme sahip bir yer değiştirmedir.*¹⁵⁴**

Güç İstenci I, 210, (1888) “Karşıtlık, görünür dünya ile yalancı dünya arasındadır. Bu ikincisi bugüne kadar hep ‘hakiki dünya’, ‘hakikat’ ya da ‘Tanrı’ adını aldı. İmha etmemiz gereken şey odur.”¹⁵⁵

*Buradan hareketle Nietzsche’nin yapmaya çalıştığı ne olduğunu görebiliriz: Hakikatin tarihini hakikati dayanak almaksızın düşünmek, hakikatin mevcut olmadığı bir unsurun içerisinde düşünmek. **Bu unsur görünümdür.** Görünüm, hakikatin ortaya çıktığı hakiki olmayan unsurdur. Ve hakikat ortaya çıktığında, görünümü yanılısama, hata ve yalan kategorileri arasında yeniden paylaşır. Görünüm hakiki olanın belirsiz ögesidir. Yanılısama, hata ve yalan, hakikat tarafından görünüm oyununa sokulan farklılıklardır. Ancak*

¹⁵² Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.216

¹⁵³ Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.216

¹⁵⁴ Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.219

¹⁵⁵ Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.219

*bu farklılıklar sadece hakikatin sonuçları değildir; bunlar hakikatin kendisidir.*¹⁵⁶

Görünüm Üzerine:

*Güç İstenci II, 592 (1885) “ Benim anladığım şekliyle görünüm, şeylerin hakiki ve yegane gerçekliğidir, var olan tüm yüklemelerin uygun düştüğü gerçeklik budur. Ben ‘görünümü’ ‘gerçekliğin’ karşıtı olarak görmüyorum; aksine, görünümün gerçeklik olduğunu, gerçeğin hayali bir ‘hakiki dünya’ya dönüştürülmesine karşı çıkan bir gerçeklik olduğunu öne sürüyorum.”*¹⁵⁷

Bu çalışmada nüfus hareketinin **görünümü, gerçekliği** analiz edilmektedir.

*Nietzsche Şen Bilim’de: Bilgi, ardında kendisinden bambaşka bir şeyin (itkilerden, dürtülerden, arzulardan, korkudan ve sahiplenme istencinden oluşan bir oyunun) bulunduğu bir “icat”tır. Bilgi bu unsurların kavgaya tutuştuğu sahnede oluşur; bilgi bu unsurların arasındaki ahengin ve huzur verici dengenin değil, onların nefretinin, şüpheli ve geçici uzlaşmalarının, her an ihanet etmeye hazır oldukları kırılğan bir anlaşmanın sonucu olarak oluşur. Bilgi kalıcı bir yeti değil, bir **olay** ya da en azından bir dizi olaydır.*¹⁵⁸

Nüfus hareketi **pratiğinin bilgisinin** ardında itkilerden, dürtülerden, arzulardan, korkudan ve sahiplenme istencinden oluşan bir oyun vardır. Nüfus hareketi **pratiğinin bilgisi**, bu unsurların kavgaya tutuştuğu sahnede (yani arşivde) **oluşan bir olaydır**.

Foucault’nun arkeolojik çözümlemesinin yeri kelimeler ve şeyler arasında aracı pratikler olan **söylemlerdir**. Söylemde güç **dışarı** çıkar, **ilişkiye** girer.

*Söylemin çözümlenişi bir anlamın evrenselliğini açığa çıkarmaz; bir temel evetleme erkiyle, kabul ettirilmiş az-bulunurluğun oyununu gün ışığına çıkarır. Az-bulunurluluk ve evetleme, sonuç olarak da evetlemenin az-bulunurluluğu, yoksa anlamlandırmanın monarşisi değil.*¹⁵⁹

Nüfus hareketi **söyleminin** çözümlenişi; evetlemenin az-bulunurluluğu, anlamlandırmanın monarşisi değil.

Geniş anlamda anlaşılan söylemlerde, yani ticari kayıtlarda, ücret oranlarında, gümrüklerde.

¹⁵⁶ Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.219

¹⁵⁷ Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.220

¹⁵⁸ Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.228

¹⁵⁹ Foucault M., 1970“Söylemin Düzeni” Çeviren: Turhan Ilgaz, Hil Yayın, 1987. s.62

Dar anlamdaki söylemde de görürüz: Yönetim kurullarının aldığı kararlarda ve fabrikaların yönetmeliklerinde, fotoğraflarda vs. tüm bunlar, bir anlamda, söylem elemanlarıdır.¹⁶⁰

Nüfus hareketi, geniş anlamda da dar anlamda da **söylemdir**.

*Söylemlerimizin evrenini kendiliğindenlik ya da ardışıklık içinde **kesintiye uğratan büyük birimleri** tek tek ele almayı, bunların kendine özgü karakterlerini saptayarak ve sistemleştirerek yapmayı denemek istiyorum.¹⁶¹*

Nüfus hareketi **söylemini** kesintiye uğratan büyük birimleri ele alarak, kendine özgü karakterini saptayarak sistemleştirmek söz konusudur:

*İstanbul **dispositifi**

*Büyükşehirler **arayüzü**

***Maddiliğini** yitirmiş **pozitiflikler**

*Bana göre söylemin üretimi, her toplumda, görevleri onun gücünü ve tehlikelerini önlemek, **bellisiz olaşagelişini dizginlemek**, ağır, korkulu **maddiliğini savuşturmak** olan birtakım yollarla, hem denetlenmiş, hem ayıklanmış hem de örgütlenmiş ve yeniden paylaştırılmıştır.¹⁶² Söylem, ele geçirilmek istenen erktir.¹⁶³*

Nüfus hareketi **söyleminin** dizginlenen, ele geçirilmek istenen gücünü, dizginlerinden koparmak, **maddiliğini** geri vermek söz konusudur.

Her şey, sanki yasaklar, engeller, eşikler ve sınırlar, en azından kısmen, söylemin büyük üreyişi dizginlenmiş olsun diye, içerdği zenginlik en tehlikeli bölümlerinden boşaltılmış olsun ve de düzensizliği en denetlenemeyecek olanları savuşturan figürlere uygun biçimde düzenlenmiş olsun diye cereyan ediyor; her şey sanki düşüncenin ve dilin oyunları arasından fişkırişının işaretlerine varıncaya dek, her şeyi silmek istemişlercesine cereyan ediyor: Hiç kuşkusuz bizim toplumumuzda ve sanırım bütün ötekilerde de, ancak farklı bir profil ve vurgulamalarla, derin bir logofobi,¹⁶⁴ bu olagelişlere karşı, söylenmiş şeylerin oluşturduğu bu yığına karşı, bütün o ifadelerin ortaya çıkıvermesine karşı, şiddetli, kesikli, kavgacı aynı

¹⁶⁰ Foucault M., “Büyük Kapatılma, Seçme Yazılar-3” Hakikat ve Hukuksal Biçimler, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.271

¹⁶¹ Foucault M., “Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5” Bir Soruya Cevap, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.114

¹⁶² Foucault M., 1970“Söylemin Düzeni” Çeviren: Turhan Ilgaz, Hil Yayın, 1987. s.23

¹⁶³ Foucault M., 1970“Söylemin Düzeni” Çeviren: Turhan Ilgaz, Hil Yayın, 1987. s.24

¹⁶⁴ Logofobi: Belli kelimelerden korkma.

*zamanda da düzensiz ve tehlikeli ne olabilirse onlara karşı, söylemin o kesintisiz ve düzensiz büyük uğultusuna karşı bir çeşit sağır endişe var.*¹⁶⁵

Bu çalışmada nüfus hareketinin **söylemine**, o kesintisiz ve düzensiz büyük uğultusuna kulak kabartılmaya çalışılmaktadır.

Ve eğer (bu endişenin silinmesi demiyorum) ama kendi koşullarında, onun işleyişi ve etkileri çözümlenmek istenirse, sanırım, düşüncemizin, bugün onlara biraz direnmekte olduğu ve biraz önce sözünü ettiğim üç işlev grubuna karşılık olan, üç karara başvurmak gerekiyor:

***Doğruluk istencimizi sorgulamak**

***Olageliş kimliğini, söyleme yeniden kazandırmak**

***Anlamlandırmanın egemenliğine son vermek.**¹⁶⁶

Nüfus hareketi söyleminde **doğruluk istencimizi sorgulamak**,

Nüfus hareketi söylemine **olageliş kimliğini yeniden kazandırmak**,

Nüfus hareketi söyleminde **anlamlandırmanın egemenliğine son vermek**,

Nüfus hareketi söylemine **maddiliğini** geri vermek söz konusudur.

*Ben başka bir şey yapmayı ve doğa tarihi gibi bir söylemde nesnelere oluşum kurallarının (bunlar sözcüklerin kullanım kuralları değildir) kavramların oluşum kurallarının (bunlar sözdizim yasaları değildir) teorilerin oluşum kurallarının (bunlar ne tündengelim ne de retorik kurallarıdır) olduğunu göstermeyi denedim. Bunlar, herhangi bir şeyin görünmüş (ya da es geçilmiş) olduğunu, falanca biçimde düşünüldüğünü ve falanca düzeyde analiz edildiğini, falanca sözcüğün falanca anlamda ve falanca cümle türü içinde kullanıldığını açıklayan, verili bir dönemdeki söylemsel bir pratiğin uygulamaya koyduğu kurallardır. Sonuç olarak, bu andan itibaren söylemsel pratiğin analizi birincil analizdir, şeylerden yola çıkan analiz ve sözcüklerden yola çıkan analiz ise ikincil olarak ortaya çıkar.*¹⁶⁷

Bu çalışmada **ne tümevarım, ne tündengelim, ne yapı, ne dil** analizi yapılmaktadır. Nüfus hareketi **söylemsel pratiğinin** analizi yapılmaktadır.

İlişkiler, ilişkilerden çıkan pratikler birincildir. Birey ile bilgi-iktidar arasındaki **ilişkilerin**

¹⁶⁵ Foucault M., 1970“Söylemin Düzeni” Çeviren: Turhan Ilgaz, Hil Yayın, 1987. s.50

¹⁶⁶ Foucault M., 1970“Söylemin Düzeni” Çeviren: Turhan Ilgaz, Hil Yayın, 1987. s.50

¹⁶⁷ Foucault M., “Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5” Michel Foucault Son Kitabını Açıklıyor, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.190

aracı olan pratik; nüfus hareketi pratiği birincildir.

Dönüşümleri tanımlamaya çalıştım: keşiflerin, teorik altüst oluşların hangi düzenli sistemden yola çıkarak meydana gelebileceğini göstermeye çalıştım. Örneğin doğa tarihinin söylemsel pratiğinde, on sekizinci yüzyıldan itibaren evrim fikrinin ortaya çıkışını olası kılmış olan şey gösterilebilir; ilk natüralistlerin bilmedikleri bir organizma teorisinin ortaya çıkışını mümkün kılmış olan şeyin ne olduğu gösterilebilir.¹⁶⁸

Türkiye’de yerleşim sisteminde meydana gelen **dönüşümleri** tanımlamak, yerleşim sistemindeki altüst oluşun hangi düzenli sistemden yola çıkarak meydana gelebildiğini göstermeye çalışmak söz konusudur: Arşiv, güç ilişkisini fiiliyata geçirmek, dışarı, ortam, ilişki, hakikat üretimi, itiraf, görünüm üzerinden değişen hakikat oyunlarının mekânsal uzamı;

- **Merkezin Yerleşkelerinden**

- **Merkezi Yerelliklere**

- *İstanbul **dispositifine**

- *Büyükşehirler **arayüzüne**

- ***Maddiliğini** yitirmiş **pozitifliklere** geçişi mümkün kılan koşulların analizi yapılmaktadır.

*Düşüncenin analizi, kullandığı söylem karşısında her zaman alegorik¹⁶⁹ tir. Onun sorusu kesin olarak şudur: **Söylenmiş olan şey ne söylemekteydi?** Fakat söylem analizi çok başka türlü yönlendirilmiştir. Sözce, olayının darlığı ve tekliği içinde kavranır. **Varoluş koşulları** saptanır, sınırları en doğru şekilde belirlenir, bağlı olabileceği diğer sözcelerle karşılıklı ilişkileri saptanır, diğer hangi sözcelem biçimlerini dışladığı gösterilir. Görünen söylemin altında yarı-sessiz gevezeliği hiç aranmaz; niçin olduğundan daha farklı olmadığı, niçin tüm diğerlerinden ayrıcalıklı olduğu, diğer söylemlerin ortasında ve onlarla karşılaştırıldığında hiçbirinin işgal edemeyeceği bir yeri nasıl işgal ettiği gösterilmelidir. Söylem analizine özgü*

¹⁶⁸ Foucault M., “Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5” Michel Foucault Son Kitabını Açıklıyor, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.192

¹⁶⁹ Alegori: Bir görüntü, bir yaşantı veya bir davranışın daha iyi kavranmasını sağlamak için göz önünde canlandırıp dile getirme sanatıdır.

soru şöyle ifade edilebilir: **Söylenmiş olanda (başka hiçbir yerde değil) gün ışığına çıkan bu düzensiz varoluş nedir?**¹⁷⁰

Nüfus hareketi **söyleminin varoluş** koşulları nelerdir? Sınırları nedir? Bağlı olabileceği diğer sözcelerle karşılıklı ilişkileri nelerdir?

Nüfus hareketi **söylemindeki** bu düzensiz varoluş nedir?

*Pozitiflikleri analiz etmek, bir söylemsel pratiğin hangi kurallara göre nesne gruplarını, ifade birliklerini, kavram oyunlarını, teorik seçim serilerini oluşturabildiğini göstermektir.*¹⁷¹

Nüfus hareketinde **pozitiflikleri** analiz etmek; nüfus hareketi **pratiğinin** hangi kurala göre nesne gruplarını, ifade birliklerini, kavram oyunlarını, teorik seçim serilerini oluşturabildiğini göstermektir.

*Süreksizliği vurgulayan bir düşünce, dilbilimciler arasında olduğu kadar tarihçiler arasında da önemi yadsınamayacak nosyon. Fakat tekil halin kullanımı bana tam anlamıyla uygun gelmedi. Ben burada da **çoğulcu**yum. Benim sorunum şudur; “değişim”in soyut, genel ve tekdüze biçiminin yerine (ardışıklık elbette bu biçimin içinde düşünülür) farklı dönüşüm türlerinin analizini koymak. Bu, iki şey getirir; genellikle değişimin yabanıl gerçeğini (gelenek, etki, düşünce alışkanlıkları, büyük zihniyet biçimleri, insan zekasının getirdiği kısıtlamalar) yumuşatan, tüm eski yumuşak süreklilik biçimlerini parantez içine almak ve tersine, farklılığın tüm canlılığını inatla ortaya çıkarmak: maharetli bir biçimde mesafe koymak. Ardından, değişime dair yapılan tüm psikolojik açıklamaları (büyük kaşiflerin dehası, bilinç krizleri, yeni bir tinsel biçim belirişi) parantez içine almak ve değişimi kışkırtmak demiyorum ama oluşturmuş olan dönüşümleri büyük titizlikle tanımlamak. Özet olarak oluşum temasının (genel biçim, soyut öge, ilk neden ve evrensel etki, özdeş ile yeninin muğlak karışımı) yerine spesifiklikleri içindeki dönüşümlerin analizini koymak.*¹⁷²

1. Belirli bir söylemsel oluşum içinde, nesnelere, işlemleri, kavramları, teorik tercihleri etkileyen değişimleri araştırmak,

Nüfus hareketinde değişimleri, dönüşümleri ortaya koymak; **arşiv kayması, yerleşim dispozitiflerini saptamak,**

¹⁷⁰ Foucault M., “Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5” Bilimlerin Arkeolojisi Üzerine Epistemoloji Çevresi’ne Cevap, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.151

¹⁷¹ Foucault M., “Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5” Bir Soruya Cevap, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.121

¹⁷² Foucault M., “Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5” Bir Soruya Cevap, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.122

2. *Söylemsel oluşumların kendilerini etkileyen değişimleri araştırmak;*

- *Mümkün nesnelere alanını tanımlayan çizgilerin yer değiştirmesi (on dokuzuncu yüzyıl başında tıbbi nesne, bir sınıflandırma yüzeyi içine kapatılmaktan çıkar. Bedenin üç boyutlu uzamında yeri saptanır.)*
- *Söylem içinde konuşan öznenin yeni konumu ve yeni rolü (on sekizinci yüzyıl natüralistlerinin söyleminde özne, özellikle bir şifrelemeye göre bakan ve bir koda göre not eden özne olur, dinleyen, yorumlayan, deşifre eden olmaya son verir.)*
- *Nesneler karşısında dilin yeni işlevi (Tournefort'den itibaren natüralistlerin söyleminin şeylerin içine nüfuz etme, şeylerin gizlice kapsadıkları dili kavrama ve onu gün ışığında üretme rolü artık yoktur. Bu söylemin rolü, öğelerin biçim, sayı, büyüklük ve düzenlenişinin tekbiçimli olarak ifade edilebileceği bir kayıt yüzeyi kurmaktır.)*
- *Söylemlerin toplum içindeki yerinin belirlenmesinin ve dolaşımının yeni biçimi (klinik söylem aynı yerlerde dile getirilmez, aynı kayıt yordamlarına sahip değildir. Yayılmaz, birikmez, on sekizinci yüzyıl tıp söylemi gibi ne korunur ne de tartışılır.)*
- *Önceki değişimlerden üstün türdeki tüm bu değişimler söylemsel uzamları bizzat etkileyen dönüşümleri tanımlar: Mutasyonlar*

Nüfus hareketinde, nesnelere alanını tanımlayan çizgilerin yer değiştirmesi,

Nüfus hareketi söyleminin içinde konuşan öznenin yeni konumu ve yeni rolü,

Nüfus hareketinde nesnelere karşısında dilin yeni işlevi,

Nüfus hareketinde söylemlerin toplum içindeki yerinin belirlenmesinin ve dolaşımının yeni biçimi, önceki değişimlerden üstün türdeki tüm bu değişimler söylemsel uzamları bizzat etkileyen dönüşümleri tanımlar: **Mutasyonlar**

Nüfus hareketi **söyleminde** yaşanan **mutasyonlar**, nüfus hareketi söylemini etkileyen değişimler; değişen **arşiv, dışarı, ilişki, hakikat üretimi, itiraf, güç istenci, görünüm** üzerinden ele alınmaktadır.

3. *Nihayet birçok söylemsel oluşumu eşzamanlı olarak etkileyen üçüncü değişim türü:*

- *Hiyerarşik diyagramda sıranın bozulması (klasik dönem boyunca dil analizinin yön verici bir rolü vardı ve on dokuzuncu yüzyılın ilk yıllarında bu rolü biyolojiye*

kaptırmıştır.)

- *Yön vermenin doğasındaki bozulma (klasik dilbilgisi, genel göstergeler teorisi gibi, bir analiz aygıtının başka alanlarda kullanılabilir olmasını güvenceye alıyordu. On dokuzuncu yüzyılda biyoloji bazı kavramların “metaforik” ithalini sağlar: Organizmalar örgütlenme-işlev, toplumsal işlev-yaşam, sözcüklerin ya da dillerin yaşamı)*
- *İşlevsel yer değiştirmeler: On sekizinci yüzyılda felsefi söyleme bağlı olan varlıkların sürekliliği teorisini on dokuzuncu yüzyılda bilimsel söylem üstlendi.*

Nüfus hareketinde, hiyerarşik diyagramda sıranın bozulması,

Nüfus hareketine, yön vermenin doğasındaki bozulma,

Nüfus hareketinde işlevsel yer değiştirmeler,

Bireyin değişen rolü, nüfus hareketi söyleminin değişen anlamı, yerleşim şemasının değişimi.

Diğer ikisinden üstün türdeki tüm bu dönüşümler bizzat epistemeye özgü değişimleri karakterize eder. Yeniden dağıtmalar.¹⁷³

1. *“Değişim”in tek düze ve boş kavramına içerik olarak açıkça belirtilmiş dönüşümler oyununu vermektir önemli olan. “Fikirler” ya da “bilimler” tarihi, yenilikler çizelgesi olmak zorunda değildir. Fakat gerçekleştirilen farklı dönüşümlerin betimleyici analizi olmalıdır.*

Nüfus hareketi **söyleminde** gerçekleştirilen **dönüşümler oyununu** betimlemek söz konusudur.

2. *Beni ilgilendiren şey, böyle bir analizi psikolojik bir teşhisle karıştırmamaktır. Yapılması gereken (meşru) şeylerden biri, eserinde bu tür dönüşümler bütününe rastlanan kişinin dahi olup olmadığını ya da ilk çocukluk deneyimlerinin neler olduğunu kişinin kendine sormaktır.*

Yaşanan **dönüşümü**, nüfus hareketini gerçekleştirenin **kendisine, söylemine** sormak söz konusudur.

¹⁷³ Foucault M., “Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5” Bir Soruya Cevap, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.122

3. Her şeye kadir bir öznenin varlığı şeklindeki ayrımın doğru olmadığını göstermek. Söylemde bulunan öznelerin söylemsel alanın parçası olduklarını göstermeye çalışıyorum. Söylem alanında onların kendi yerleri ve yer değiştirme olanakları, işlevleri ve işlevsel mutasyon imkanları vardır. Söylem, katıksız öznelğin ortaya çıktığı yer değildir. Öznelere göre farklılaşmış konum ve işleyişlerin uzamıdır.

Nüfus hareketinin **öznelere** göre farklılaşmış **konum ve işleyişlerin uzamı** belirlenmeye çalışılmaktadır.

4. Beni özellikle ilgilendiren şey, tüm bu dönüşümler arasında bağımlılık oyunlarını tanımlamaktır:

- Söylemiçi bağımlılıklar (nesnel, işlemler, aynı oluşumun kavramları arasında)
- Söylemlerarası bağımlılıklar (farklı söylem oluşumları arasında; Kelimeler ve Şeyler'de doğa tarihi, ekonomi, dilbilgisi ve temsil teorisi arasında incelediğim bağıntılar gibi)
- Söylemdışı bağımlılıklar (söylemsel dönüşümlerle söylemden başka yerlerde meydana gelmiş dönüşümler arasında: Deliliğin Tarihi'nde ve Kliniğin Doğuşu'nda tıbbi söylem ile ekonomik, siyasi, toplumsal değişim oyunları arasında incelenen bağıntılar gibi)

Tüm bu bağımlılık oyununu nedensellik saptamalarının tekbiçimli basitliğinin yerine koymak istiyorum ve böylece nedenin sonsuza dek süren ayrıcalığını ortadan kaldırarak, karşılıklı bağıntıların çokbiçimli demetini ortaya çıkarmak istiyorum.¹⁷⁴

Nüfus hareketinde tüm bu dönüşümler arasındaki bağımlılık oyunlarını tanımlamak,

Nüfus hareketinde **bağımlılık oyununu, karşılıklı bağların çok biçimli demetini** ortaya koymak söz konusudur.

Benim ortaya attığım soru, **kodlar** sorusu değil, **olaylar** sorusudur. Sözceleri (yalnızca sözceleri, yoksa onların yerine başka şeyleri değil) mümkün kılmış olan varoluş yasası, tekil olarak ortaya çıkış koşulları, önceki ya da eşzamanlı, söylemsel ya da değil, diğer olaylarla karşılıklı bağıntıları.¹⁷⁵

¹⁷⁴ Foucault M., "Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5" Bir Soruya Cevap, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.120

¹⁷⁵ Foucault M., "Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5" Bir Soruya Cevap, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.122

Bu çalışmanın ortaya attığı soru; nüfus hareketi **olayı** sorusudur, nüfus hareketi **kodları**, istatistikleri, göstergeleri sorusu değil. Bu **olayı** mümkün kılmış olan varoluş yasası, tekil olarak ortaya çıkış koşulları, önceki ya da eşzamanlı söylemsel ya da değil, diğer **olaylarla** karşılıklı bağıntıları ortaya çıkarmak söz konusudur.

*Söylem ağlarını analiz etmek, dikkatlerin anlamın oluşturulması ve dolaşıma sokulması için gerekli olan önkoşullara çevrilmesini gerektirir.*¹⁷⁶

Nüfus hareketinde, yerleşim **dispositiflerinin oluşumu** için gerekli olan **önkoşullara** dikkatlerin çevrilmesi söz konusudur.

*Bu tür ağların haritasını çıkarmak iktidarın akışkan şebekelerinin izini sürmek, yoğunlaştığı yerleri, mübadele pratiklerini, kesilmelerini ve mübadelelerini hem mümkün kıldıkları hem de aşındırdıkları direniş olasılıklarını belirlemek demektir.*¹⁷⁷

Nüfus hareketinin ağlarının haritasını çıkarmak, iktidarın akışkan şebekelerinin izini sürmek, yoğunlaştığı yerleri, mübadele pratiklerini, kesilmelerini ve mübadelesini hem mümkün kıldıkları hem de aşındırdıkları direniş olasılıklarını belirlemek, nüfus hareketinde **karşı-tutumları** belirlemek söz konusudur.

*Söylem ağları, insanların fikirlerini ve eylemlerini belirlemez ama anlamı oluşturmak ve anlaşılabilir fikirleri bildirmek için gerekli olan vesileleri ifade ederek ya da geri çekerek bağlamı şekillendirir.*¹⁷⁸

Bu çalışmada nüfus hareketinin bağlamını şekillendiren **söylem ağları** çözümlenmeye çalışılmaktadır. Bunu **dışarı** çıkmak, **ilişkiye** girmek, **hakikat** üretmek, **itiraf** etmek, **güç istencini** fiiliyata geçirmek, **görünmek** üzerinden ortaya koymak söz konusudur.

Daha önce yapılmış olan araştırmalar, düşünce sistemlerini analiz etmeye olanak sağlayan bütün o düzeyler arasında bulunan kendine has bir düzeyin saptanmasını mümkün kılmıştı. Bu düzey, söylemsel pratiklerin düzeyiydi. Burada söz konusu olan, ne mantıksal ne de dilsel niteliğe sahip bir sistemattir. Söylemsel pratiklere temel niteliğini veren şey, bir nesne

¹⁷⁶ Ferguson K., E., “Tehlike Söylemleri: Emma Goldman’ı Bulmak” Michel Foucault Özel sayı, Cogito Sayı: 70-71, Yapı Kredi Yayınları. 2012. s.229

¹⁷⁷ Ferguson K., E., “Tehlike Söylemleri: Emma Goldman’ı Bulmak” Michel Foucault Özel sayı, Cogito Sayı: 70-71, Yapı Kredi Yayınları, 2012. s. 229

¹⁷⁸Ferguson K., E.,2012, “Tehlike Söylemleri: Emma Goldman’ı Bulmak” Michel Foucault Özel sayı, Cogito Sayı: 70-71, Yapı Kredi Yayınları. 2012. s.229

*alanının sınırlarının çizilip ayrılması, bilgi öznesi için meşru bir perspektifin tanımlanması, kavramlar ve teorilerin geliştirilmesi konusunda birtakım normların sabitlenmesidir. O halde bu söylemsel pratiklerin her biri, dışlamaları ve tercihleri yönlendiren bir buyruklar oyununu varsayar.*¹⁷⁹

Nüfus hareketine başka bir **düzeyde** bakmak, **söylemsel pratik** olarak bakmak söz konusudur. Ne **dil**, ne **mantık**, analizi söz konusudur, **dışlamaları ve buyruklar oyununu** varsayan **söylemsel pratiklerin** analizi söz konusudur.

*Bu düzenlilik gruplarının sınırları, alışıldık ifadeyle bilimler ya da disiplinlerle zaman zaman geçici olarak aynılaşsa da, bu iki tarafın birbiriyle örtüşmesi kaçınılmaz değildir; genellikle bir söylemsel pratik çeşitli disiplin ve bilimleri bir araya getirir ya da bunların belli bir kısmını kat eder bazı bölgelerine zaman zaman görünmez kalan bir birlik kazandırır.*¹⁸⁰

Söylemsel pratikler saf ve basit birer söylem üretim kipi değildir. Bu pratikler, onları hem dayatan hem de sürdüren birtakım teknik bütünlüklerde, kurumlarda, davranış şemalarında, aktarım ve yayılım türlerinde ve pedagojik biçimlerde vücut bulur.¹⁸¹

Dışarı çıkmak, ilişkiye girmek, hakikat üretmek, itiraf etmek, güç istencini fiiliyata geçirmek, görünmek, söylemsel pratikleri nüfus hareketinde vücut bulur.

Nihayet, bu söylemsel pratikler özel birtakım dönüşüm kiplerine sahiptir. Bu dönüşümleri bireysel ve belli bir keşfe bağlamak mümkün değildir; bununla birlikte, bu dönüşümleri zihniyette, kolektif tavırda ya da halet-i ruhiyede meydana gelen genel bir değişim şeklinde nitелеmekle yetinmek de mümkün olmaz. Bir söylemsel pratiğin dönüşümü sıklıkla karmaşıklık arz eden bir değişimler bütünüyle ilintilidir. Bu değişimler bazen söylemsel pratiğin dışında (üretim biçimlerinde, toplumsal ilişkilerde, siyasi kurumlarda), bazen onun içerisinde (nesnelerin belirlenmesine yönelik tekniklerde, kavramların inceltilmesi ve uyumlulaştırılmasında, malumatın biriktirilmesinde) bazen de onun yanında (başka söylemsel pratiklerde) meydana gelebilir. Ve söylemsel pratiklerin bu değişimlerle bağlantısı basit bir sonuç kipinde değil, hem kendi otonomisine, hem de kendisini belirleyen şeye yönelik bir grup

¹⁷⁹ Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.226

¹⁸⁰ Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.226

¹⁸¹ Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.226

*belirli işleve sahip bir etki kipindedir.*¹⁸²

Nüfus hareketi söylemini etkileyen değişimler; değişen **arşiv, dışarı, ilişki, hakikat üretimi, itiraf, güç istenci, görünüm**. Nüfus hareketi söylemi bütün bu değişimlerin bir etkisidir.

*Söylem, oluşum yasasına bağlanır ve süreksiz bir zamandışılığın içine yerleşir.*¹⁸³

Söylem, içerideki sürekli zamanın dışına yerleşir. Söylem, **olageliştir**. Söylem, **oluşum** yasasına yani, **dışarıda, ilişkide** olan o **kıvılcıma** bağlanır. Böylece kıvılcımın olduğu yerde, dışarıda süreksiz ve zamandışılığın içine yerleşir, yani **arşive**.

Nüfus hareketi **söylemi** bir **oluşumdur**. Kılıçların karşılaşması ile ortaya çıkan **boş bir ara'lıkta** meydana gelen bir oluşumdur.

Dördüncü düzey, söylemsel oluşum düzeyi;

*Güç ilişkisinin kurulduğu yerdir.

*Güç ilişkisi olayıdır.

*Güç ilişkisi pratiğidir.

*Oluşumdur.

Söylemsel; dışarı çıkan, ilişkiye giren

Söylemsel olmayan; içeride kalan, ilişkilenen

*Söylemlerin fiilen olaylar olduklarını, bir maddilikleri olduğunu söyleyebilirim.*¹⁸⁴

Nüfus hareketi **söylemi** fiilen bir **olaydır**. Bir **maddiliği** vardır. Bu çalışmada nüfus hareketi **söylem** olarak ele alınmakta, **maddiliğini** ve **olay** niteliğini geri kazanmaktadır.

*Strateji olarak söylem, hakikatin araştırılması olarak değil; iktidarın uygulanması olarak söylem.*¹⁸⁵

Nüfus hareketinde hakikat istenci değil, iktidarın uygulanması olarak güç ilişkisi içindeki söylemi çözümlmek söz konusudur.

¹⁸² Foucault M., 1971, "Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971" Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.226

¹⁸³ Foucault M., "Bilginin Arkeolojisi" Çeviren: Veli Urhan, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.195

¹⁸⁴ Foucault M., "Büyük Kapatılma, Seçme Yazılar-3" Hakikat ve Hukuksal Biçimler, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.265

¹⁸⁵ Foucault M., "Büyük Kapatılma, Seçme Yazılar-3" Hakikat ve Hukuksal Biçimler, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.267

*Söylemi, bir olaylar dizisi olarak, siyasi olaylar olarak kabul etmek gerekir, bu olaylar dolayısıyla iktidar iletilir ve yönlendirilir.*¹⁸⁶

Nüfus hareketi **söylemi olayı** dolayısıyla iktidar iletilir.

Olay

*Kendime hedef olarak bir söylem analizini seçtim. Söylem sorununda beni ilgilendiren şey, belli bir anda birinin bir şey söylemiş olması. Aydınlığa kavuşturmak istediğim şey anlam değil, bu şeyin o anda söylenmiş olmasına yüklenebilecek işlev. **Olay** diye adlandırdığım şey bu. Bana göre, söylemi bir dizi olay olarak kabul etmek, bu olayların; söylemsel diyebileceğimiz bu olayların ekonomik sisteme veya siyaset alanına veya kurumlara ait başka olaylarla sürdürdükleri ilişkileri kurmak ve tarif etmek gerekir.*¹⁸⁷

Bir **söylem, olaylar dizisi** olan nüfus hareketi ile iktidar iletilir, yönlendirilir.

Nüfus Hareketi **söyleminin** episteme, dispoitiflerle sürdürdükleri ilişkileri kurmak ve tarif etmek, hareket etme kararımızın kendi aralarında ilişkili birçok iktidar sistemine nasıl bağlandığını bilmek söz konusudur.

*Olay derken, herhangi bir tartışmaya yer bırakmayacak şekilde zamansal ve mekânsal koordinatlar üzerinde konumlandırılabilir bölünemez bir birimi kastetmiyorum. Bir olay daima bir yayılma, bir çoğulluktur. Burada ve orada meydana gelen şeydir, çok başlıdır.*¹⁸⁸

Söylemsel olay derken, bir söylemde ya da bir metinde meydana geldiği düşünülen bir olayı kastetmiyorum. Burada söz konusu olan, kurumlar, yasalar, siyasi zaferler ve yenilgiler, talepler, davranışlar, isyanlar ve tepkiler arasında dağılan bir olaydır. Bu çoğulluğun bir söylemsel olay olarak tanınıp nitelenebilmesi, şu unsurları tanımlama sonucuna yol açtığı ölçüde mümkündür:

-Belli bir söylem türünün yeri ve rolü,

-Bu söylemi kullanması gereken kişinin nitelikleri,

-Bu söylemin yöneldiği nesnelere alanı,

¹⁸⁶ Foucault M., "Entelektüelin Siyasi İşlevi, Seçme Yazılar-1" İktidar Üzerine Diyalog, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.170

¹⁸⁷ Foucault M., "Entelektüelin Siyasi İşlevi, Seçme Yazılar-1" İktidar Üzerine Diyalog, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.182

¹⁸⁸ Foucault M., 1971, "Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971" Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.193

-Söylemin yol açtığı sözcelerin çeşidi,

*Genel olarak bakıldığında, söylemsel olay hiçbir zaman metinsel değildir. Onu bulacağımız yer bir metin değildir.*¹⁸⁹

Söylem, **dışarıda, ilişki** ile ortaya çıkar, ilişkiye girildiği andaki tarihselliği, bilgi-iktidarı yüklenir. **Dışarı** “**yok alan**”dır, **ilişki ile oluşur**.

Yerleşim Şeması **söylemsel oluşumunun** büyükşehirleşme-İstanbullaşmayı mümkün kılan; söylemsel koşullar, farklı söylemleri birbirine bağlayan **ilişki ağları** çözümlenmeye çalışılmaktadır.

Nüfus hareketinin analizini **metninin-haritalarının** kendisinden hareketle yapmamak, analize **dışsallığı** katarak, bilgi-iktidar, güç ilişkisi içinde, **varlığa** getirerek, **ete-kemiğe** büründürerek, **içeride** değil, **dışarıda, arşivde** yapmak söz konusudur.

Bir **söylemsel olay** olarak nüfus hareketi şu sonuçlara yol açabilir:

- *Değişen bilgi-iktidarın söyleminin yeri ve rolü saptanabilir,
- *Nüfus hareketini bu söylemleri kullanarak gerçekleştiren bireyin nitelikleri belirlenebilir, bireyin değişen sınırları saptanabilir,
- *Bu söylemin yöneldiği nesnelere alanı, büyükşehirler tanımlanabilir,
- *Nüfus hareketinin yol açtığı sözcelerin çeşidi, yerleşim deseni saptanabilir.

*Söz konusu olan bu ilişkiler bütünü, bir yansıma olarak değil, mümkünlik koşulları, işlev, sahiplenme, kodlama gibi terimlerden hareketle analiz edilmesidir.*¹⁹⁰

Nüfus hareketi **söyleminin** mümkünlik koşulları nelerdir?

Nüfus hareketini **şeyleştirmeden** ele almak, bir **söylem** olarak, kendi **maddiliğinde** ele almak söz konusudur. Nüfus hareketi söylemini “**anlama**” kapatmadan kendi maddiliğinde oluşturduğu bilgi ve bu bilgiyi oluşturduğu tarihsellikte yüklendiği bilgi-iktidarı, diğer **söylemsel oluşumlarla** kurduğu ilişkileri tanımlamaya çalışmak, **ilişkiler alanı, dağılma uzamı** olan **arşivde, ortamda** nasıl ilişkilendiğini ortaya koymak söz konusudur.

Söylemin **maddiliğini** vermek demek, **-miş** gibi olanı değil, olanı ele almak demektir.

¹⁸⁹ Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.193

¹⁹⁰ Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.197

*Söylemlerin kendisini analiz etmek, yani sözcüklerle şeyler arasında aracı olan bu söylemsel pratikleri analiz etmek.*¹⁹¹

Söylem; sözcüklerle şeyler arasında aracı olan pratiklerdir. Değişen bilgi iktidar ile bulunulan yer arasında aracı pratik; nüfus hareketi söylemidir.

*Söz konusu olan, hiçbir merkeze önem atfetmeyen bir merkezsizliği gerçekleştirir.*¹⁹²

Söz konusu olan **içeriden, merkezden “dışarı”ya** çıkmaktır, **söylemin dışarıda** bilgi-iktidar ve tarihsellikle yüklendiğini göstermektedir.

Bilgi teorisinin **apofantik söylemi (doğru/yanlış)** ile Foucault'nun **söylemi** arasındaki farklılıklar aşağıdaki tabloda özetlenmektedir.

APOFANTİK SÖYLEM	SÖYLEM
<i>Bir söylemin apofantik olması için, gerçeklikle varlığın üretilen olay düzleminde buluşup tartışmaya girmesi yerine, varlığın ve varlık olmayanın sözcüde söylenen şey olması ve doğruluğun (ve yanlışlığın) söylenen o varlıkla varlığın kendisinin ilişkisi tarafından tanımlanması gerekir.</i> ¹⁹³ Varlığını alarak	Gerçeklikle varlığın üretilen olay düzleminde buluşup tartışmaya girmesi ¹⁹⁴ Varlığa getirerek
<i>Apofantik bir sözcü kategorisi değil, bir işlem ya da sürekli yenilenen bir eylemdir. Bu eylem yoluyla, bir sözcüenin gerçeklikle, varlıkla, hakikatle olan ilişkisi sözcüleyici olay düzeyinden çıkarılır, sözcüde dile getirilen şeye ve dile getirilen şey ile şeylerin kendileri arasındaki ilişkiye taşınır.</i> ¹⁹⁵	<i>Bir sözcü kategorisidir. olay düzeyindedir.</i> ¹⁹⁶ Dışarıda, olduğu yerde izotopik olarak bütün heterojenliği içinde bırakır.

¹⁹¹ Foucault M., “Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5” Michel Foucault Son Kitabını Açıklıyor, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.189

¹⁹² Foucault M., “Bilginin Arkeolojisi” Çeviren: Veli Urhan, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.237

¹⁹³ Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.65

¹⁹⁴ Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.65

¹⁹⁵ Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.65

¹⁹⁶ Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.65

Söylem, dile, yapıya sıkıştırılır.	
İçeriye, ideal yere, izomorfik-homojen olarak alınır.	
<i>İdeal</i> ¹⁹⁷	<i>Maddi</i> ¹⁹⁸
“Aynı”ya gider	“Farklı”yı ortaya çıkarır
“Dispositif”e gider	“Pozitif”e gider
“Kavram”a gider	“Kavram-öncesi”ne gider
<i>Birinin diğerinin doğruluğunu kabul etmesi</i> ¹⁹⁹	<i>Söylemin maddiliği, anlamın gayrı-maddiliği</i> ²⁰⁰
Diyalektik	Diyalektik-olmayan
Sürekli	Süresiz
Boşluksuz	Boşluklu
“İçeri”de	“Dışarı”da
Yerleşik	Göçebe
İdeal yerde, yersiz	Kendi yerinde
İlişkisiz	İlişkili
Tek biçimli nedensellik	Karşılıklı bağların çok biçimli demeti
Değişmez biçimsel farklılıklar, sınırlar	Filiyat alanının değişen sınırları
Homojen	Heterojen
Toplama	Dağıtma
Önermenin “yapı”sı	Sözcenin bir olay olarak varoluşu

¹⁹⁷ Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.65

¹⁹⁸ Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.65

¹⁹⁹ Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.52

²⁰⁰ Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.52

İzomorfik	İzotopik
“Kod”lar	“Olay”lar, faaliyetler, etkinlikler, pratikler, oluşum
“Bilgi”, tahakküm altına alınmış “bilme”	“Bilme”
“Bilim”	“Karşı-bilim”, tahakküm altına alınmış “bilme”lerin başkaldırısı
Merkezi	Merkezsiz, çoğul
<i>Varlık/varlık olmayan ikiliği; var olduğu, olay olarak meydana geldiği, üretildiği düzeyde değil, dile getirdiği şey düzeyinde²⁰¹</i>	<i>Olay olarak meydana geldiği, üretildiği düzeyde²⁰²</i>
<i>Sözcenin maddiliğini ve olayını paranteze almak zorundadır²⁰³</i>	<i>Sözcenin maddiliğini ve olay niteliğini esas alır²⁰⁴</i>
<i>Doğru/yanlış ikiliği</i> <i>Varlık/varlık olmayan ikiliği;</i> <i>Çelişkisiz/çelişkili ikiliği²⁰⁵</i>	<i>Söylenen/söylenmeyen ikiliği;</i> <i>Kabul edilen/kabul edilmeyen;</i> <i>Reddedilen/reddedilmeyen ikiliği²⁰⁶</i>
<i>Söylemin maddiliğinin dışlanması, bir önermenin doğru ya da yanlış olabilmesinin koşullarını ortaya koyan bir apofantiğin belirmesi, gösteren-gösterilen ilişkisinin egemenliği ve hakikatin belirlediği yer olarak düşünceye öncelik verilmesi... Bu dört olgu birbirine bağlıdır ve tarihsel gelişimleri itibarıyla Batı bilimi ve Batı felsefesine temel olmuştur.²⁰⁷</i>	Nietzsche bu temeli yerinden oynatır.

Tablo-11. Apofantik-Söylem, Söylem

²⁰¹ Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.65

²⁰² Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.65

²⁰³ Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.65

²⁰⁴ Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.65

²⁰⁵ Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.69

²⁰⁶ Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.69

²⁰⁷ Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.69

Bu çalışmada bilgi teorisinin **apofantik söylem (doğru/yanlış) analizi** yapılmamaktadır, Foucault'nun **söylem analizi** yapılmaktadır.

İfade-İfade Ettiği Şey

Foucault'nun söyleminin atomu olan **ifadenin** ve **ifade ettiği şeyin** nüfus hareketi **pratiği** ile ilişkilendirilmesi aşağıdaki tabloda görülmektedir.

İFADE-İFADE ETTİĞİ ŞEY
<i>Bir ifade ile onun ifade ettiği şey arasındaki ilişkinin, bir önerme ile onun göstergesi arasındaki ilişkiyle karıştırılmaması da gerekir.²⁰⁸</i>
<p><i>Bir ifade, daima hem dilin hem de anlamın sonuna kadar kullanamayacağı bir olaydır.²⁰⁹</i></p> <p>İfade, “kıvılcımdır” içeren kullanamayacağı bir olaydır. Dışarıdadır.</p> <p>Bulunulan yerden gitme/kalma ifadesi bir olaydır.</p> <p><i>Söylem alanındaki ifadeleri ve bu ifadeler arasındaki mümkün ilişkileri tanımlamaya karar verdim.²¹⁰</i></p> <p>Bu çalışmada nüfus hareketi söylem alanındaki ifadeler ve bu ifadeler arasındaki mümkün ilişkiler tanımlanmaya çalışılmaktadır.</p> <p>Nüfus hareketi söyleminin atomu, ifadesi; bireylerin hareketleri ya da hareketsizlikleridir. Bu ifadelerin, bireylerin hareketleri ya da hareketsizliklerinin oluşturduğu nüfus hareketi söylemi, bu söylemin oluşturduğu Söylemsel oluşum dizisi; yerleşim şeması</p> <p>Söylem alanı; dışarı, tarihsel a priori, arşiv, ortam</p> <p>İfade; olay</p> <p>İfadeler arası; ilişki</p>
<i>Belirtilmesi ve belirlenmesi gereken şey, bu değişik türdeki ayrılmış ifadelerin birlikte varoluşu; bölünmelerini düzenleyen sistem, birbirlerine verdikleri destek, taşıdıkları ya da taşımadıkları biçim, uğradıkları dönüşüm, meydana gelişlerinin, yok oluşlarının ve birbirlerinin yerini alışlarının oyunu olacaktır.²¹¹</i>

²⁰⁸ Foucault M., “Bilginin Arkeolojisi” Çeviren: Veli Urhan, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.111

²⁰⁹ Foucault M., “Bilginin Arkeolojisi” Çeviren: Veli Urhan, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.41

²¹⁰ Foucault M., “Bilginin Arkeolojisi” Çeviren: Veli Urhan, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.45

²¹¹ Foucault M., “Bilginin Arkeolojisi” Çeviren: Veli Urhan, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.49

Nüfus hareketi **ifadelerini, bölünmelerini düzenleyen sistemi, arşiv kaymasını, nüfus hareketi söyleminde ve yerleşim şeması söylemsel oluşumunda** yaşanan dönüşümlerin **oyununu** ortaya koymak söz konusudur.

Arşivde, güç ilişkisini fiiliyata geçirmek, dışarı, ortam, ilişki, hakikat üretimi, itiraf, görünüm üzerinden.

Değişen hakikat oyunlarının mekânsal uzamı;

- **Merkezin Yerleşkelerinden**
- **Merkez Yerelliklere**

*İstanbul **dispositifine**

*Büyükşehirler **arayüzüne**

***Maddiliğini** yitirmiş **pozitifliklere** geçişin **oyununu** analiz etmektir söz konusu olan.

*Şeylerin temelinde yer alan ama bir kaynağa bağlı bulunmayan bu **nesneleri** tanımlamak ama bir söylemin **nesneleri** olarak **oluşma** olanağını onlara veren ve böylece tarihin içinde ortaya çıkış koşullarını meydana getiren kurallar bütününe geri götürmek suretiyle tanımlamak, onları bir ilk toprağın genel derinliğinin içine sokmayacak fakat dağılmalarını yöneten düzenliliklerin düğümünü çözecek olan söylemsel nesnelere bir tarihini yapmak²¹²*

Nüfus hareketi **ifadelerini, nüfus hareketi söyleminin nesneleri** olarak **oluşma** olanağını onlara veren ve böylece tarihin içinde ortaya çıkış koşullarını meydana getiren kurallar bütününe geri götürmek suretiyle tanımlamak söz konusudur.

Deneysel, tarihsel a prioride; uzamında, düğümünü çözecek bir a prioride şimdinin tarihi yazılmaya çalışılmaktadır.

Söylemlerin kendilerini analiz etmekle;

**Kelimeler ve Şeyler arasında görünüşte çok kuvvetli olan bağın gevşediğini*

**Söylemsel uygulamaya özgü olan bir kurallar bütününe ortaya çıktığını görürsünüz.²¹³*

İÇERİDEN DIŞARIYA ÇIKILDIĞINDA;

İÇERİDE, kelimeler ve şeyler üzerinden; hukuksal, baskı, sözleşme şeması, mantığın, pozitivistin sınırlarında, kompartımanlar içinde sabitlenmiş, hukuksal şemaları görürsünüz

DIŞARIDA, söylem üzerinden; bastırma, ilişki, güç ilişkisi şeması, pozitivistin sınırlarında, sofistin alanında, karmaşık, sınırsız ama tanımlanabilen bir alanda söylemin alanında güç ilişkilerinin şemalarını görürsünüz, akışları, ilişkileri görürsünüz.

Nesnelerin oluşum kurallarını çözümlmek için ne şeylerin içine yerleştirmek ne de kelimelerin alanına bağlamak gerekiyor. İfade çeşitlerinin oluşumunu çözümlmek için onları ne bilen özneye ne

²¹² Foucault M., "Bilginin Arkeolojisi" Çeviren: Veli Urhan, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.64

²¹³ Foucault M., "Bilginin Arkeolojisi" Çeviren: Veli Urhan, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.65

*de psikolojik bir bireyselliğe bağlamak gerekiyor. Aynı şekilde kavramların oluşumunu çözümlmek için de onları ne idealliğin ufkuna ne de düşüncelerin ampirik yoluna bağlamak gerekiyor.*²¹⁴

Nüfus hareketinin **oyununu, dışarıda, arşivde** ortaya koymak söz konusudur.

Arşivde, güç ilişkisini fiiliyata geçirmek, dışarı, ortam, ilişki, hakikat üretimi, itiraf, görünüm üzerinden nüfus hareketinin **mekânsal uzamı** çözümlenmektedir.

*Söylem, dile ve söze indirgenemez*²¹⁵

*Söylemi, ne bir deneyin ilk zeminine, ne de bir bilginin a priori talebine bağlamadığımızı, onu **oluşuyla** ilgili kurallar üzerine kendi kendisiyle sorguladığımızı varsayıyorum.*²¹⁶

*Birlikleri derlemek yerine daha çok böylesine soyut, böylesine problematik birlikleri oluşturmak istediğimizi düşünüyorum.*²¹⁷

İzomorfik birlikleri derlemek yerine **izotopik** birlikleri oluşturmak, **içerideki** birlikleri derlemek yerine **dışarıdaki** birlikleri oluşturmak söz konusudur.

*İfade, ayrışmaz, kendi başına bırakılmaya elverişli ve kendine benzer başka öğelerle bir ilişkiler oyununun içine girebilen bir **son öge** gibi görünüyor.*²¹⁸

Nüfus hareketi **söyleminde ifade**; bireylerin hareketi/hareketsizliği, ayrışabilir, kendi başına bırakılmaya elverişlidir ve kendine benzer başka öğelerle bir ilişkiler oyununun içine girebilen bir **son öğedir**.

*Yüzeyi olmayan fakat bölüşüm planlarının ve özel gruplama biçimlerinin içinde tespit edilebilen bir noktadır.*²¹⁹

Bireyin hareketi/hareketsizliği **ifadesi**, yüzeyi olmayan fakat bölüşüm planlarının ve özel gruplama biçimlerinin içinde tespit edilebilen bir noktadır.

*Kurucu ögesi olduğu kumaşın yüzünde görünen pütürdür.*²²⁰

Bireyin hareketi/hareketsizliği **ifadesi**, kurucu ögesi olduğu nüfus hareketi **söyleminin** ve yerleşim şeması **söylemsel oluşumunun** yüzünde görünen pütürdür.

²¹⁴ Foucault M., "Bilginin Arkeolojisi" Çeviren: Veli Urhan, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.80

²¹⁵ Foucault M., "Bilginin Arkeolojisi" Çeviren: Veli Urhan, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.65

²¹⁶ Foucault M., "Bilginin Arkeolojisi" Çeviren: Veli Urhan, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.99

²¹⁷ Foucault M., "Bilginin Arkeolojisi" Çeviren: Veli Urhan, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.100

²¹⁸ Foucault M., "Bilginin Arkeolojisi" Çeviren: Veli Urhan, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.101

²¹⁹ Foucault M., "Bilginin Arkeolojisi" Çeviren: Veli Urhan, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.101

²²⁰ Foucault M., "Bilginin Arkeolojisi" Çeviren: Veli Urhan, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.101

*İfade, söylemin atomudur.*²²¹

Bireyin hareketi/hareketsizliği, nüfus hareketi **söyleminin** atomudur.

*İfade, cümle, önerme ya da dil aktıyla aynı türden bir birlik değildir, ifade, bir birlik de değildir. İfade, bir yapı değildir.*²²²

Bireyin hareketi/hareketsizliği **ifadesi** bir **birlik** değildir, bir **yapı** değildir, bir **olaydır**, dışarıda, ilişkide, tarihselliği yüklenen, bilgi-iktidarı yüklenen bir **olay**.

*Kendisinde bir birlik değil ama bir yapılar ve mümkün birlikler alanı ile kesişen ve somut içerikleriyle onları zamanın ve uzayın içinde görünür kılan bir işlevdir.*²²³

Bireyin hareketi/hareketsizliği kendinde bir **birlik** değildir. Bireyin hareketi/hareketsizliği; bireyin değişen bilgi-iktidar, dışarısı ile bu konuda kesişen ve somut içerikleri ile onları zamanın ve uzayın içinde görünür kılan bir işlevdir. **İlişkinin** sonucunda ortaya çıkar. **Görünür** kılan bir işlevdir.

*Aynı cümle kurulur ama bu kesinlikle aynı ifade olmaz*²²⁴

İfade, tarihsel olarak, dışarıda, ilişkiyle gerçekleşen bir **olaydır**, tekrarı imkansızdır.

*Bir ifadeyle onun ifade ettiği şey arasındaki ilişkinin bir önermeyle onun göstergesi arasındaki ilişkiyle karıştırılmamalıdır.*²²⁵

İfade-İfade Ettiği Şey; süreksizdir, boşluklar vardır, dışarıdadır, tarihseldir, sahibi yoktur, iki kılıçtan da değildir (özne-nesne), olduğu yerededir.

Önerme-Gösterge; süreklidir, boşluksuzdur, içeridedir, tarihsizdir, sahibi vardır, kılıçlardan birindedir (özne-nesne), ideal yerededir.

Bireyin hareketi/hareketsizliği **ifadesinin ifade** ettiği nüfus hareketi **söylemi** arasındaki ilişki; sürekli değil süreksizdir, boşluksuz değil boşlukludur, içeride değil dışarıdadır, tarihsiz değil tarihseldir, sahipli değil sahipsizdir, kılıçlardan birinden değildir kılıçların çarpışmasından çıkan kıvılcımdır. İdeal yerde değil, olduğu yerededir.

*İfadenin düzeyi ne gizlidir, ne açık, dilin sınırındadır. Ortaya çıktığı anda ve varoluşu şekillendiği anda dil, ifade olur.*²²⁶

İfade, kılıçlar temasa geçtiği, **ilişkiye** girdiği an oluşan bir **olaydır**. O anda varoluşu şekillenir, dilden

²²¹ Foucault M., "Bilginin Arkeolojisi" Çeviren: Veli Urhan, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.101

²²² Foucault M., "Bilginin Arkeolojisi" Çeviren: Veli Urhan, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.108

²²³ Foucault M., "Bilginin Arkeolojisi" Çeviren: Veli Urhan, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.108

²²⁴ Foucault M., "Bilginin Arkeolojisi" Çeviren: Veli Urhan, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.111

²²⁵ Foucault M., "Bilginin Arkeolojisi" Çeviren: Veli Urhan, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.111

²²⁶ Foucault M., "Bilginin Arkeolojisi" Çeviren: Veli Urhan, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.136

çıkar, tarihsel olarak zamanda ve uzayda kendi **maddiliğine** kavuşur. Varoluşu şekillendiği anda hem bilgiyi yüklenir, hem iktidarı yüklenir hem de tarihselliği yüklenir.

Bireyin hareketi/hareketsizliği **ifadesi**, birey harekete geçtiği/hareketsiz kaldığı anda, varoluşu şekillendiği anda **ifade** olur.

Bu çalışmada ne **mantık**, ne **dil** analizi yapılmaktadır, **söylem** analizi yapılmaktadır.

Söylemsel oluşum adı altında tanımlanan şey, tam anlamıyla **ifade gruplarıdır**.²²⁷

Yerleşim şeması **söylemsel oluşumu** tam anlamıyla bireyin hareketi/hareketsizliği **ifade gruplarıdır**.

Söylemsel oluşum;

*Cümle düzeyinde dilbilgisel bağlarla birbirlerine bağlanmamış olan

*Önergeler düzeyinde mantıksal bağlarla birbirlerine bağlanmamış olan

*Dile getirmeler düzeyinde psikolojik bağlarla birbirlerine bağlanmamış olan

*Fakat ifadeler düzeyinde birbirlerine bağlanmış olan sözel edimlerin toplamıdır.*²²⁸

Yerleşim şeması **söylemsel oluşumu ifade grupları**; dilbilgisel bağlarla birbirine bağlanmamış, mantıksal bağlarla birbirine bağlanmamış, psikolojik bağlarla birbirine bağlanmamış, **ifadeler** olarak birbirine bağlanmıştır.

Bireyin hareketi/hareketsizliği **ifadesi içeriden** çıkarak **dışarıda** bilgi-iktidar ile **ilişkiye** girmesinin sonucunda meydana gelen bir **olaydır**, yapısal ve mantıksal kıvrakların dışında bir **maddilik** kazanır. Bu **maddiliği** incelemektir söz konusu olan.

*İfadeler söylenmemiş olan şeylerden kendilerini ayıran sınırdaki, bütün her şeyin dışında ve kendilerini birden bire ortaya çıkaran anın içinde incelenir.*²²⁹

Nüfus hareketinin **söylenildiği anda** yüklendiği bilgi-iktidar-kendilik çözümlenmeleridir söz konusudur.

Söylemsel oluşum, eksikliklerin, boşlukların, yoklukların, sınırların, kopmaların bir dağılımıdır.²³⁰

Yerleşim şeması **söylemsel oluşumu**; eksikliklerin, boşlukların, yoklukların, sınırların, kopmaların dağılımıdır, **mekânsal uzamıdır**.

Bir ifâdeler bütünü bir anlamın kapalı ve dopdolu tamlığı olarak değil de içinde boşlukları olan ve parçalara ayrılmış bir biçim olarak betimlemek; bir ifâdeler bütünü bir niyetin, bir düşüncenin ya da bir öznenin içsellğe başvuru olarak değil de bir dışsallığın dağılımına göre betimlemek; bir ifâdeler bütünü, başlangıç anını ya da izini değil de bir yığılımın özel biçimlerini yeniden bulmak

²²⁷ Foucault M., "Bilginin Arkeolojisi" Çeviren: Veli Urhan, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.139

²²⁸ Foucault M., "Bilginin Arkeolojisi" Çeviren: Veli Urhan, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.139

²²⁹ Foucault M., "Bilginin Arkeolojisi" Çeviren: Veli Urhan, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.144

²³⁰ Foucault M., "Bilginin Arkeolojisi" Çeviren: Veli Urhan, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.144

*İçin betimlemek, gerçekten, bir yorumu ortaya koymak, bir temeli keşfetmek, kurucu fiilleri serbestliğe kavuşturmak olmadığı gibi, bir rasyonelliğe karar vermek ya da bir teleolojiyi kat etmek de değildir. Bu, kolatlıkla **pozitiflik** adını vereceğim şeyi ortaya koymaktadır. O halde, söylemsel bir oluşumu çözümlmek, ifâdelerin ve bu ifâdeleri belirginleştiren pozitiflik biçiminin düzeyinde, bir sözel edimler bütününe incelemek veya çok daha kısa bir şekilde, bir söylemin pozitiflik tipini tanımlamaktır.²³¹*

“İçerideki”, bir analiz ile değil, **“dışarı”da**, **“güç ilişkisindeki”** bir analiz ile nüfus hareketi söyleminin pozitifliğini tanımlayabiliriz, bu çalışmada da yapılmak istenen odur.

*Yargılama alanının olumsuzluk olmaksızın geliştirdiği biçimsel a prioriler karşısında, pozitifliklerin a priorisi tamamıyla deneysel bir biçimdir. Pozitifliklerin a priorisi, biçimsel a priorilerini psikolojik ya da kültürel doğuş gibi bir şeyle açıklayamaz fakat biçimsel a priorilerin tarih içinde takılma noktalarına, bağlanma, girme ya da yüzeye çıkma yerlerine, kullanılma alanlarına ya da fırsatlarına nasıl sahip olabildiklerini ve nasıl bu tarihin kesinlikle dışı bağlı bir olumsuzluk değil, kendi diyalektiğini açan biçimin zorunluluğu değil ama özel bir düzenlilik olabildiğini anlama olanağını verir. **Biçimsel a priori ile tarihsel a priori ne aynı düzeye ne de aynı doğaya sahiptir. Eğer kesişiyorlarsa bu onların iki farklı boyutta bulunmalarındandır.**²³²*

Nüfus hareketi söylemini uzamında değerlendirmek, el fenerinin aydınlattığı alanda (görünür kıldığı yerde), pozitifliklerde, arşivde, dışarıda, tarihsel a priori deneysel alanında şimdinin tarihini yapmak söz konusudur.

Biçimsel a priori; kökene kadar giden dikey bir uzamda yapılır, homojen bir kesit sunar,

Tarihsel a priori; varoluş koşullarını ortaya çıkaracak yatay bir uzamda yapılır, heterojen bir kesit sunar.

Tablo-12. İfade-İfade Ettiği Şey-Nüfus Hareketi İfadesi

Foucault, bir **ifade** ile onun **ifade ettiği şey** arasındaki ilişkinin, bir **önerme** ile onun **göstergesi** arasındaki ilişkiyle karıştırılmaması gerektiğini belirtir. Bu ikisi arasındaki farklılıklar anahtar kelimeler ile aşağıdaki tabloda özetlenmektedir.

²³¹ Foucault M., “Bilginin Arkeolojisi” Çeviren: Veli Urhan, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.151

²³² Foucault M., “Bilginin Arkeolojisi” Çeviren: Veli Urhan, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.155

ÖNERME-GÖSTERGE	İFADE-İFADE ETTİĞİ ŞEY
Sürekli	Süreksizdir
Boşluksuzdur, doludur, tamdır	Boşluklar vardır
“İçeri”dedir	“Dışarı”dadır
Tarihsizdir	Tarihseldir
Sahibi vardır	Sahibi yoktur
Kılıçlardan birindedir (özne-nesne)	İki kılıçtan da değildir (özne-nesne) İki kılıç arasındaki kıvılcımdır. Özne ile nesne arasındaki aracı pratiklerdir.
İzomorfik, homojen	İzotopik, heterojen
İdeal yerdedir, Yersizdir	Olduğu yerdedir

Tablo-13. Önerme-Gösterge, İfade-İfade Ettiği Şey

Bireyin hareketi/hareketsizliği ifadesinin ifade ettiği nüfus hareketi söylemi arasındaki ilişki; sürekli değil süreksizdir, boşluksuz değil boşlukludur, içeride değil dışarıdadır, tarihsiz değil tarihseldir, sahipli değil sahipsizdir, kılıçlardan birinden değildir kılıçların çarpışmasından çıkan kıvılcımdır. İdeal yerde değil, olduğu yerdedir.

2.1.2. Foucault'nun Soykütüğü

Foucault, soykütüğü ile **iktidarı dışarı** çıkarır, **ilişkide** inceler.

*Bu analiz, soy zincirine dayalı doğuş analizi yerine, **ittifaklardan, iletişimlerden, dayanak noktalarından oluşan bir ağı yeniden inşa eden** soybilimsel bir analizi getirir. İlkesi şudur: Kurumun dışına geçerek, onun yerine iktidar teknolojisinin geniş bakış açısını koymak.*²³³

Nüfus hareketinde ittifaklardan, iletişimlerden, dayanak noktalarından oluşan ağı yeniden tesis etmek söz konusudur. Nüfus hareketinin iktidar teknolojisini, mikro-iktidarını

²³³ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.105

çözümlemek söz konusudur: **Dışarıda, ilişkide yani arşivde.**

*İkinci olarak, işlev meselesine karşı mesafe almak, buna **dışarıdan** bakmak söz konusudur.*²³⁴

Nüfus hareketine **işlev** olarak değil, **dışarıdan** bakmak söz konusudur.

*Üçüncü mesafe alış, üçüncü **dışarıdan** bakış, nesneyle ilgilidir. Disiplinlerin bakış açısından bakmak, ruhsal hastalık, suçluluk ya da cinsellik gibi önceden oluşturulmuş bir nesneyi ele almayı reddetmektir. **Bu, kurumları, pratikleri ve bilgileri, böyle bir verili nesneden hareketle, onun normuyla ölçmeyi reddetmektir. Tersine, bilgi nesneleriyle birlikte bir hakikat alanının bu oynak teknolojileri kat ederek oluşmasına yol açan hareketi kavramak söz konusuydu.***²³⁵

Nüfus hareketini modellemeyi, önceden verili olan kavramsallaştırmalarla ölçmeyi reddederek nüfus hareketinin **oluşmasına olanak sağlayan koşulları** kavramayı denemek söz konusudur.

*Yani bu çalışmalarda kullandığım bakış açısı, iktidar ilişkilerini kurumdan kurtararak teknolojiler açısından ele almaktan; onları işlevden kurtararak stratejik bir analizde ele almaktan; onları nesnenin önceliğinden kurtararak bilme alan ve nesnelere ilişkin oluşumu açısından ele almaktan ibaretti. Kurum-dışı, işlevsel olmayan, nesnel olmayan genellik.*²³⁶

Nüfus hareketini kurum-dışı, işlevsel olmayan, nesnel olmayan genellik olarak, **pratik** olarak ele almak, nüfus hareketinin **soykütüğünü** yapmak söz konusudur.

*İktidar ilişkilerini kurum-dışı ve işlev-dışı bir çözümlenmeye tabi tutarak, onların soybilimleri kavranabilir: Yani onların kendilerinden tamamen başka şeyler, iktidar ilişkilerinden tamamen başka şeyler sayesinde oluşma, eklemleme, gelişme, çoğalma ve kendilerini dönüştürme biçimleri. Eğer iktidar ilişkilerinin çözümlenmesini bir kurumdan bir diğerine gönderen döngüsellikten çıkmak istiyorsak, bu ilişkileri çoklu süreçlerde işlem değerine sahip olan teknikler olarak kavrayabiliriz.*²³⁷

²³⁴ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.105

²³⁵ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.105

²³⁶ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları,, 2014. s.105

²³⁷ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.105

İktidarın oluşma, eklemleme, gelişme, çoğalma ve kendilerini dönüştürme biçimlerini nüfus hareketi üzerinden **dışarıda, ilişkide, hakikat üretiminde, itiraf etmekte, güç istencinde, görünümde** yaşanan dönüşümlerin **mekânsal uzamı** üzerinden **soykütüğünü** yapmak söz konusudur.

Foucault'nun arkeoloji-soykütüğü araştırma alanları aşağıdaki tabloda özetlenmektedir.

ARKEOLOJİ	SOYKÜTÜĞÜ
<p><i>Abeille'in metnini teorik bir alan çözümlemesi içinde alabilir, içerdiği yön verici ilkelerin, kavramların ve teorik öğelerin vb. oluşum kurallarının neler olduğunu düşünebiliriz ki tabii o zaman net ürün teorisini de yeniden ele almamız gerekecektir.</i></p> <p><i>Metnin işleyişini bu kavramların oluşumunun kuralları uyarınca incelemek arkeolojik incelemedir.</i>²³⁸</p> <p>Episteme</p>	<p><i>Aynı metni, iktidar teknolojisinin bir soybilimi dahilinde, önerdiği politik eylem programları ile boyun eğdiği amaç ve stratejiler etrafında yeniden ortaya çıkarabiliriz.</i>²³⁹</p> <p>Dispositif</p>
<p><i>Arkeoloji, söylemsel pratiklerin düzeyini tespit etmeye ve bu pratiklerin gerçekleşmesi ve dönüşmesine ilişkin kuralları ortaya koymaya çalışır.</i>²⁴⁰</p> <p>Bilgi</p>	<p><i>Soykütüğü, söylemsel pratiklere uygun olan iktidar güçlerine ve ilişkilerine bağlanır.</i>²⁴¹</p> <p>İktidar</p>
<p><i>Tersine dönüş ilkesini çalıştıran, "eleştirel" bütünlük: Dışlama, sınırlama, uygunlaştırma biçimlerinin kuşatılmaya çalışılması; hangi ihtiyaçlara yanıt vermek üzere, nasıl meydana gelmiş olduklarının, nasıl değişime uğramış ve yer değiştirmiş olduklarının, ne çeşit baskıları etkin biçimde uygulamış olduklarının, ne ölçüde saptırıldıklarının gösterilmesi.</i>²⁴²</p>	<p><i>"Seceresel" bütünlük: Bu baskı sistemleri ortasında, onlara rağmen veya onların desteğiyle, söylem sistemlerinin nasıl oluştuğu; her birinin özgün normunun ne idüğü ve ortaya çıkış, gelişim, değişim koşullarının neler olduğu.</i>²⁴³</p>

²³⁸ Foucault M., 1978 "Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978" Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.35

²³⁹ Foucault M., 1978 "Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978" Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.35

²⁴⁰ A.I. Davidson, agm, s. 249-250

²⁴¹ A.I. Davidson, agm, s. 249-250

²⁴² Foucault M., 1970 "Söylemin Düzeni" Çeviren: Turhan Ilgaz, Hil Yayın, 1987. s.56

<p><i>Eleştiri, söylemleri azaltma, ancak aynı zamanda da yeniden gruplandırma ve birleştirme süreçlerini çözümler.</i>²⁴⁴</p> <p>Söylemlerin dizginlenmesi</p>	<p><i>Secerebilim onların hem dağınık hem kesinlikli ve hem de düzenli oluşumlarını inceler.</i>²⁴⁵</p> <p>Söylemlerin oluşumu</p>
<p><i>Eleştiri, yöntem olarak arkeolojik</i></p> <p><i>Tüm bilgi ya da tüm ahlaki eylem biçimlerinin evrensel yapılarını saptamaya değil, düşündüğümüz, söylediğimiz ve yaptığımız şeyleri eklemleyen söylemleri tarihsel olaylar olarak ele almak anlamında arkeolojik olacaktır.</i>²⁴⁶</p> <p>Nüfus hareketi söylemini eklemleyen söylemleri tarihsel olarak ele almak arkeolojik olacaktır.</p>	<p><i>Eleştiri, ereksel olarak soybilimsel</i></p> <p><i>Öte yandan bu eleştiri, olma biçimimizden, bizim için neyi yapmanın ya da bilmenin imkansız olduğu çıkarsamasının tersine bizi olduğumuz gibi yapan olumsuzluktan, artık olduğumuz gibi olmamak, yaptığımızı yapmamak ve düşündüğümüzü düşünmemek imkanını çıkarması anlamında soybilimsel olacaktır.</i>²⁴⁷</p> <p>Tezde, eleştirel olarak sınırlar analiz edilmektedir. Türkiye’de “Bulunulan yer” ile ilgili olarak düşündüğümüz, söylediğimiz ve yaptığımız şeyleri eklemleyen söylemleri tarihsel olaylar olarak ele almak anlamında arkeolojik bir yöntem izlenmektedir.</p> <p>Bu eleştirel yaklaşım ile kurulduğumuz “öznellik”lerden çıkma imkanını sağlayacağı için ereksel olarak soybilimsel bir çalışma olacaktır.</p>
<p><i>Arkeoloji, yerel gidimliliklerin çözümlenmesinin yöntemi</i>²⁴⁸</p>	<p><i>Soykütüğü de, bu yolla betimlenen yerel gidimliliklerden yola çıkarak, bunlardan yayılan boyunduruktan bu bir bütün tasarısını yeniden kurmaya yarayacaktır.</i>²⁴⁹</p>

Tablo-14. Arkeoloji-Soykütüğü Araştırma Alanları

²⁴³ Foucault M., 1970“Söylemin Düzeni” Çeviren: Turhan Ilgaz, Hil Yayın, 1987. s.56

²⁴⁴ Foucault M., 1970“Söylemin Düzeni” Çeviren: Turhan Ilgaz, Hil Yayın, 1987. s.59

²⁴⁵ Foucault M., 1970“Söylemin Düzeni” Çeviren: Turhan Ilgaz, Hil Yayın, 1987. s.59

²⁴⁶ Foucault M., “Özne ve İktidar Seçme Yazılar-2” Aydınlanma Nedir?, Çeviren: Osman Akınhay, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.188

²⁴⁷ Foucault M., “Özne ve İktidar Seçme Yazılar-2” Aydınlanma Nedir?, Çeviren: Osman Akınhay, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.188

²⁴⁸ Foucault M., 1976 “Toplumunu Savunmak Gerekir, College de France Dersleri 1975-1976” Çevirmen: Şehsuvar Aktaş, Yapı Kredi Yayınları, 2002. s.27

²⁴⁹ Foucault M., 1976 “Toplumunu Savunmak Gerekir, College de France Dersleri 1975-1976” Çevirmen: Şehsuvar Aktaş, Yapı Kredi Yayınları, 2002. s.27

*Gridir soykütüğü; sakınarak ve sabırla ilgilenir belgelerle; silinmiş, kat kat yazılarla doldurulmuş parşömenlerle. Soykütüğünün görevi, **olayların** biricikliğini tekdüze bir ereksellikten vazgeçerek ortaya koymaktır; olayları hiç beklenmedikleri ve hiçbir tarihleri yokmuş gibi görünen yerde gözetlemek zorundadır, duygularda, aşkta, vicdanda, sezgilerde; olayların döngüsünü yakalamak zorundadır; bir gelişimin ağır eğrisini yeniden çizmek üzere değil, olayların farklı roller oynadığı **çeşitli sahneleri** yeniden bulmak için; aynı zamanda onların ortaya çıkmadıkları noktaları da tanımlamak zorundadır.²⁵⁰*

Nüfus hareketi **olayının** biricikliğini tekdüze bir ereksellikten vazgeçerek ortaya koymak söz konusudur. **Duygularda, aşkta, vicdanda, sezgilerde** nüfus hareketi **olayının** döngüsünü yakalamak söz konusudur.

Nüfus hareketinde **dışarıda, ilişkide, hakikat üretiminde, itiraf etmekte, güç istencinde görünümde olayların döngüsünü** yakalamak söz konusudur. Nüfus hareketi söyleminde olayların farklı roller oynadığı **çeşitli sahneleri** ve **ortaya çıkmadıkları** noktaları yeniden bulmak söz konusudur.

***Oluşum**, ortaya çıkma anlamını taşır daha çok; bir parlayıp sönüşün ilkesi ve benzersiz yasadır.²⁵¹*

Nüfus hareketinin **oluşumunu**, bir parlayıp sönüşünün ilkesini, benzersiz yasadını ortaya koymak söz konusudur.

Meta fizik, şimdiki zamanı kökene yerleştirerek, ağır ağır gün ışığına çıkan bir belirlenmişliğin gizli işleyişine duyulan inancı üretir. Buna karşılık, soykütüğü farklı boyunduruk sistemlerini ortaya çıkarır. Bir anlamın öne fırlayan iktidarını değil, üstünlük kurma mücadelelerinin kumarını ortaya çıkarır.²⁵²

Nüfus hareketinde bir anlamın öne fırlayan iktidarını değil, **üstünlük kurma mücadelesinin kumarını** ortaya çıkarmak söz konusudur.

Oluşum, daima belirli bir güçler ilişkisi içinde gerçekleşir. Oluşum analizi, bu güçlerin oyununu göstermek zorundadır: Bunların birbirlerine karşı mücadelesini, olumsuz koşullara karşı mücadelesini ve kendi içlerinde bölünerek, yozlaşmadan kaçınma ve zayıflıklarından

²⁵⁰ Foucault M., “Dostluğa Dair” Çeviren: Cemal Ener, Telos Yayınları, 1992. s.139

²⁵¹ Foucault M., “Dostluğa Dair” Çeviren: Cemal Ener, Telos Yayınları, 1992. s.148

²⁵² Foucault M., “Dostluğa Dair” Çeviren: Cemal Ener, Telos Yayınları, 1992. s.149

*yeni bir güç yaratma denemesini.*²⁵³

Nüfus hareketi **oluşumunu**, güçlerin oyununu ortaya çıkarmak söz konusudur. Nüfus hareketi aynı zamanda yeni bir güç yaratma denemesidir.

*Soy, bir sezginin niteliğini, gücünü veya zayıflığını ve onun gövdedeki izlerini belirtirken, oluşum, bir karşılaşmanın alanını verir; ancak onu, eşitlerarası bir mücadelenin gerçekleştiği, kapalı bir alan olarak tasarlamaktan kaçınmalıdır; daha çok bir “yok-alan”dır. Bir oluşumun, hiçbir sorumlusu yoktur; kimse övünemez onun adına; oluşum boş bir ara’lıkta gerçekleşir.*²⁵⁴

Nüfus hareketinin **oluşumu**, karşılaşmanın alanını verir. Nüfus hareketinin **oluşumunun yok alanda, bir ara’lıkta** gerçekleşen bu hareketinin analizidir söz konusu olan.

Oluşum, dışarıda gerçekleşir. Şehircilik çalışmalarına **oluşumu, söylemin maddiliğini** katmak gerekir. Bu çalışmada yapılmak istenilen budur.

Nüfus hareketini birbirinin üzerine eklenilen **diyalektik** bir süreç olarak ele almamak, **diyalektik-olmayan süreksizlikleri** serbest bırakarak ele almak söz konusudur.

Nüfus hareketinde **mutlaklık** arayışından vazgeçmek, mesafeleri ve şeyleri birbirinden ayıran, ayırıştırın, dağıtan ve onların kendi oyunlarını sürdürmelerini sağlayan bir bakış ile çözümlenmek söz konusudur. Hiçbir **stabiliteye** önem atfetmemek söz konusudur.

*Tüm bir (teolojik ya da akılcı) tarih yazımı geleneği, tekil bir olayı, ideal bir süreklilik içinde belirsizleştirmek ister: Teleolojik bir devrim ya da doğal bir zincirleme içinde. “Gerçek” tarih yazımı, olayı, bir kesit veren tekliği içinde öne çıkartır. Olayla kastedilen, bir karar, bir sözleşme, bir yönetim dönemi veya bir muharebe değil, bir güçler ilişkisinin tersine çevrilişi, bir erkin devrilişi, bir dilin işlev değişikliği ve o ana kadarki konuşanların karşısında kullanılışıdır; bir zayıflama, bir egemenliğin kendi kendini zehirlemesi, bir başka egemenliğin maskeler içinde ortaya çıkışıdır. Tarih oyunu içindeki güçler, bir gayeye ya da bir mekaniğe değil, mücadelenin rastlantısallığına itaat ederler. Bu güçler, verili bir niyetin ya da değişmez bir sonucun birbirini izleyen biçimleri olarak göstermezler kendilerini. **Olayın, tekrarlanamaz zar atımında çıkarlar ortaya.***²⁵⁵

Nüfus hareketi **olayını** tekil ve ideal bir **süreklilik** içinde belirsizleştirmek değil, nüfus

²⁵³ Foucault M., “Dostluğa Dair” Çeviren: Cemal Ener, Telos Yayınları, 1992. s.149

²⁵⁴ Foucault M., “Dostluğa Dair” Çeviren: Cemal Ener, Telos Yayınları, 1992. s.150

²⁵⁵ Foucault M., “Dostluğa Dair” Çeviren: Cemal Ener, Telos Yayınları, 1992. s.157

hareketi olayının tekrarlanamaz zar atışını ortaya çıkarmak söz konusudur.

Bu rastlantı, basit bir kura çekilişi olarak değil, her rastlantının karşısına daha güçlü bir başka rastlantıyı çıkartan güç isteminin, sürekli yinelenen rizikosu olarak anlaşılmalıdır. Tanıdığımız dünya, olayların özsel hatları, değişmez anlamı, ilk ve son değeri geçerli kılabilme üzere geriye çekildiği, sade bir figür değildir; sayısız olayların bir karmaşasıdır o; bugün bize “olağanüstü renkli, korkunç, derin anlamlarla yüklü” görünüyor; ancak, “bir dizi hata ve fantezi” tarafından oluşturuldu ve hala onlarla dolu. Günümüzün, derin niyetler ve değişmez gereklilikler üzerinde yükseldiğine inanırız; tarihçilerden bu inancımızı güçlendirmelerini talep ederiz. Ancak gerçek tarihsel anlam, kökende verili, sabit noktalar ve koordinatlar olmaksızın, kaybolup gitmiş, sayısız olaylarla yaşadığımızı bilir.²⁵⁶

Nüfus hareketinde **rastlantıyı**, güç istencinin sürekli yinelenen rizikosunu ortaya çıkarmak söz konusudur.

*Tarihsel anlam, geleneksel tarih yazımının, metafiziğe bağlılık içinde oluşturduğunu, yakın ve uzak arasındaki ilişkiyi de tersine çevirebilir. Geleneksel tarih yazımı, bakışını uzaklara ve yükseklerle yöneltmeyi sever: En seçkin çağlara, en yüce biçimlere, en genel düşüncelere, en saltık bireylere. Ve bu amaç doğrultusunda, onlara olabildiğince yaklaştırmaya, bu zirvenin eteklerinde yer almaya ve o meşhur kurbağa perspektifini bulmaya çaba gösterir. Buna karşılık, gerçek tarih yazımı, **bakışını hemen yanındakine yöneltir**, gövdeye, sinir sistemine, beslenme ve sindirime, enerjilere; yozlaşmaları araştırır ve yüce çağlara yöneldiğinde de barbar ve tarifsiz bir coşkunun (kindar değil, şen) şüphesizliğiyle yapar bunu. Derine yöneltmiş bakıştan korkmaz. Yukardan bakar, bakış açılarını kavramak için, dağınıklıkları ve ayrımları geliştirmek üzere, her şeye, kendi ölçüsünü ve kendi yoğunluğunu teslim edebilmek üzere dibe dalar. Onun hareketi, tarihçinin saklı hareketinin tersine çevrilmesidir.²⁵⁷*

Nüfus hareketi **pratiği** araştırması bakışını, uzaklara ve yükseklerle yöneltmez, hemen yanındakine yöneltir. **Yatay** bir hareket söz konusudur. Yengeç gibi yana yana.

Nihayet bu gerçek tarih yazımının son özelliği de bakış açısını içeren bir bilgi olmaktan korkmayışıdır. Tarihçiler, içinden baktıkları yeri, buldukları zaman kesitini, tuttıkları tarafı ve tutkularının kaçınılmazlığını ele verebilecek her şeyi, mümkün olabileceği ölçüde bilgilerinden silip atmaya denerler. Nietzsche'nin anladığı biçimiyle tarihsel anlam, bakış

²⁵⁶ Foucault M., “Dostluğa Dair” Çeviren: Cemal Ener, Telos Yayınları, 1992. s.157

²⁵⁷ Foucault M., “Dostluğa Dair” Çeviren: Cemal Ener, Telos Yayınları, 1992. s.157

açısını içerdiğini bilir ve adaletsizliğinin sistemini yadsımaz. Belirli bir bakış açısından izler; değerlendirmeye, evet ya da hayır demeye, zehrin tüm izlerini takip etmeye ve en iyi panzehiri bulmaya karardır. Gözlemlenen şeyin karşısında ölçülü bir geri duruş yanılması yaratmak yerine, gözlemlerin kendi yasasını aramak ve her hareketi bu yasaya bağlamak yerine, nereden baktığını ve nereye baktığını bilir bu bakış. Tarihsel anlam, bilgiye, kendi bilme hareketi içinde bizzat kendi soykütüğünü yazma fırsatını verir. “Gerçek tarih yazımı” kendi bulunduğu noktadan, iskandili derinlere sallandırarak, tarih yazımının soykütüğünü yazar.²⁵⁸

Nüfus hareketine, kendi bilme hareketi içinde bizzat kendi soykütüğünü yazma fırsatı verilmektedir.

Nüfus hareketinin **“bulunulan yer”den** iskandili derinlere salarak incelenmesi söz konusudur, olduğu yerde, olduğu gibi.

Soykütüğü büyük çaplı bir karnaval olarak tarih yazımıdır. Tarih yazımı, kimliğimizin sistematik çözümlüne de hizmet edebilir. Soykütüksel bir biçimde kavranan tarih yazımı, kimliğimizin köklerini yeniden bulmak değil, onu, rüzgarlara savurmak ister; içinden çıkıp geldiğimiz yurt ocağını, metafizikçilerin vaatlerine bakılırsa yeniden döneceğimiz o ilk anavatanı ortaya çıkarmak istemez; daha çok, bizi kesip geçen tüm süreksizlikleri görünür kılmak ister. Soykütüğü, kaynaklandığımız toprağı, konuştuğumuz dili, bize hükmeden yasaları, Ben maskesi altında, bize her kimliği yasaklayan heterojen sistemleri ortaya çıkarmak üzere araştırır.²⁵⁹

Nüfus hareketi tarihi yazımı kimliğimizi yeniden bulmak değildir, onu, rüzgarlara savurmaktır, süreksizlikleri görünür kılmaktır. Nüfus hareketinin **heterojen** sistemini ortaya çıkarmaktır.

Olay: *Bundan anlaşılması gereken şey bir karar, bir anlaşma, bir saltanat ya da bir muharebe değil, tersine dönen bir güç ilişkisi, el konulan bir iktidar, ele geçirilen ve kullanıcılara karşı çevrilen bir sözcük dağarı, zayıflayan, gevşeyen, kendi kendini zehirleyen bir tahakküm, bir diğer tahakkümün kendini maskeleyerek ortaya çıkışıdır.²⁶⁰*

Nüfus hareketi bir **olaydır**. Dönen **güç ilişkisidir**.

²⁵⁸ Foucault M., “Dostluğa Dair” Çeviren: Cemal Ener, Telos Yayınları, 1992. s.158

²⁵⁹ Foucault M., “Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5” Nietzsche, Soybilim, Tarih, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.244

²⁶⁰ Foucault M., “Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5” Nietzsche, Soybilim, Tarih, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.244

İKTİDAR ÇÖZÜMLEMELERİ	
HOBBS-SÖZLEŞME TEORİSİ HÜKÜMRANLIK TEORİSİ	NIETZSCHE-GÜÇ İSTENCİ
HUKUKSAL ŞEMA, BASKI-SÖZLEŞME ŞEMASI (Meşru olanla meşru olmayan arasında)	BASTIRMA-SAVAŞ YA DA BASTIRMA EGEMENLİK ŞEMASI (Savaşım ve boyun eğme arasında)
<i>Sözleşme teorileri iktidarı herhangi bir şekilde sorunsallaştırmıyor. İktidar, sadece verili ve belirli varsayımları içeren bir kavramsallaştırma üzerinden nesneleştiriliyor.²⁶¹</i>	<i>İktidarı sorunsallaştırır.²⁶²</i>
Makro-İktidar Mikro-iktidarın üzerini örtmekte, “aşkın” olan, “somut, elle tutulur” olanı görünmez hale getirmektedir. Hobbes’ın yaklaşımı, birçok mikro- iktidarı metafiziğin alanına göndermektir.	Mikro-İktidar Nietzsche’nin yaklaşımı, mikro-iktidarları metafiziğin, aşkının alanından alır, görünür olanı görünür kılar.
<i>İktidarın mekanizmaları bastırmasıdır.²⁶³</i>	<i>İktidar ilişkisinin temelini güçlerin savaşçı çatışmaları oluşturur.²⁶⁴</i>
<i>Meşru olanla meşru olmayan arasında, Baskı-sözleşme şeması²⁶⁵</i>	<i>Savaşım ve boyun eğme arasında Bastırma-savaş ya da bastırma-egemenlik şeması.²⁶⁶</i>
Hükümranlılık ve İtaat Sorunu <i>Merkezdeki konumu içerisindeki kral, Üstün yapısı içerisindeki hükümranlılık²⁶⁷</i>	Egemenlik ve Uyraklaştırma Sorunu <i>Merkezdeki konumu içerisindeki kral değil, karşılıklı ilişkileri içerisinde uyraklar; Üstün yapısı içerisindeki hükümranlılık değil, toplum içerisinde meydana gelen ve işleyen sayısız uyruklaştırma²⁶⁸</i>

²⁶¹ Atalay K., Albayrak Ö., 2012, “Sözleşme Teorileri” Michel Foucault, Yapı Kredi Yayınları., 2012, s.128

²⁶² Atalay K., Albayrak Ö., 2012, “Sözleşme Teorileri” Michel Foucault, Yapı Kredi Yayınları, 2012, s.128

²⁶³ Foucault M., 1976 “Toplumunu Savunmak Gerekir, College de France Dersleri 1975-1976” Çevirmen: Şehsuvar Aktaş, Yapı Kredi Yayınları, 2002. s.32

²⁶⁴ Foucault M., 1976 “Toplumunu Savunmak Gerekir, College de France Dersleri 1975-1976” Çevirmen: Şehsuvar Aktaş, Yapı Kredi Yayınları, 2002. s.32

²⁶⁵ Foucault M., 1976 “Toplumunu Savunmak Gerekir, College de France Dersleri 1975-1976” Çevirmen: Şehsuvar Aktaş, Yapı Kredi Yayınları, 2002. s.33

²⁶⁶ Foucault M., 1976 “Toplumunu Savunmak Gerekir, College de France Dersleri 1975-1976” Çevirmen: Şehsuvar Aktaş, Yapı Kredi Yayınları, 2002. s.33

²⁶⁷ Foucault M., 1976 “Toplumunu Savunmak Gerekir, College de France Dersleri 1975-1976” Çevirmen: Şehsuvar Aktaş, Yapı Kredi Yayınları, 2002. s.42

²⁶⁸ Foucault M., 1976 “Toplumunu Savunmak Gerekir, College de France Dersleri 1975-1976” Çevirmen: Şehsuvar Aktaş, Yapı Kredi Yayınları, 2002. s.42

<p><i>İktidarın belirlenmiş ve meşru biçimlerini merkezlerinde, genel mekanizmalarının ya da toplu etmenlerinin neler olabileceği bağlamında çözümlenmek.²⁶⁹</i></p>	<p><i>İktidarı, kılcallaştığı sınırlarında, son çizgilerinde kavramak; yani iktidarı en bölgesel, en yerel biçimleri ve kurumları içerisinde, özellikle bu iktidarın, kendisini düzenleyen ve sınırlayan hukuk kurallarından taşarak, bunun sonucunda bu kuralların ötesine uzandığı, kurumların içine yerleştiği, teknikler içerisinde somutlaştığı ve kendine somut hatta gerekirse şiddet içeren müdahale araçları sağladığı yerde ele almak söz konusudur. İktidarı, uygulamasının hukukiliğinin giderek azaldığı sınırında kavramak.²⁷⁰</i></p>
<p><i>İktidarı niyeti ya da kararı düzeyinde incelemek, onun içinden kavramaya çalışmak;</i> <i>Hükümdarın nasıl yukarıda belirlediğini merak etmek</i></p> <p><i>Hobbes'in Leviathan'da yapmak istediği; bireylerin ve iradelerin çokluğundan yola çıkarak, adı hükümler olacak bir ruhla dirimleşen tek bir irade, dahası tek bir bedenin nasıl oluşabileceğini bilmeyi sorun edinmek²⁷¹</i></p>	<p><i>İktidarı, niyetinin (eğer bir niyet varsa) gerçek ve edimsel uygulamalar içerisinde bütünüyle nüfuz ettiği taraftan incelemek; bir anlamda iktidarı iyice yerleştiği ve gerçek etkilerini gösterdiği dış yüzü açısından incelemek söz konusudur.</i></p> <p><i>Bedenlerin, güçlerin, enerjilerin, alanların, arzuların, düşüncelerin vb. çokluğundan yola çıkarak uyruğun, uyrukların ufak ufak, derece derece, gerçek ve somut biçimde nasıl oluşturulduğunu öğrenmeye çalışmalıdır.</i></p> <p><i>Temel ruh sorununu ortaya koymak yerine çeperdeki muhtelif bedenleri, iktidar etmenleri tarafından uyruk olarak oluşturulan bedenleri incelemek²⁷²</i></p>
<p><i>İktidarı, masif, homojen bir egemenlik olgusu (bir bireyin ötekiler üzerindeki, bir grubun ötekiler üzerindeki, bir sınıfın ötekiler üzerindeki egemenliği) olarak ele alır.²⁷³</i></p>	<p><i>İktidarın, çok yukarıdan ve çok uzaktan bakılması dışında, ona sahip olan ve yalnızca onu elinde bulunduranlarla, ona sahip olmayan ve ona katılanlar arasında paylaşılan bir şey olmadığını akıldan tutmalıdır.</i></p> <p><i>İktidar dolaşımında olan ya da daha doğrusu yalnızca</i></p>

²⁶⁹ Foucault M., 1976 "Toplumun Savunmak Gerekir, College de France Dersleri 1975-1976" Çevirmen: Şehsuvar Aktaş, Yapı Kredi Yayınları, 2002. s.42

²⁷⁰ Foucault M., 1976 "Toplumun Savunmak Gerekir, College de France Dersleri 1975-1976" Çevirmen: Şehsuvar Aktaş, Yapı Kredi Yayınları, 2002. s.42

²⁷¹ Foucault M., 1976 "Toplumun Savunmak Gerekir, College de France Dersleri 1975-1976" Çevirmen: Şehsuvar Aktaş, Yapı Kredi Yayınları, 2002. s.43

²⁷² Foucault M., 1976 "Toplumun Savunmak Gerekir, College de France Dersleri 1975-1976" Çevirmen: Şehsuvar Aktaş, Yapı Kredi Yayınları, 2002. s.43

²⁷³ Foucault M., 1976 "Toplumun Savunmak Gerekir, College de France Dersleri 1975-1976" Çevirmen: Şehsuvar Aktaş, Yapı Kredi Yayınları, 2002. s.43

	<p><i>zincir biçiminde işleyen bir şey gibi çözümlenmelidir.</i></p> <p><i>Şurada ya da burada yeri belirlenemez, hiçbir zaman, birilerinin elinde değildir.</i></p> <p><i>Hiçbir zaman bir zenginlik ya da bir mal gibi sahiplenilemez.</i></p> <p><i>İktidar işler. İktidar ağ biçiminde işler ve bu ağ üzerinde bireyler dolaşmakla kalmazlar, sürekli olarak bu iktidara katlanmak ve iktidarı uygulamak durumundadırlar.</i></p> <p><i>Hiçbir zaman iktidarın rıza gösteren ya da atıl hedefi olmazlar, her zaman onun araçları olurlar.</i></p> <p><i>Başka deyişle iktidar bireylerden düzgeçiş yapar, onlara uygulanmaz</i></p> <p><i>Birey iktidarın karşısında değildir, bence onun ilk etmenlerinden biridir. Birey iktidarın bir etmenidir ve aynı zamanda, bir etmeni olduğu ölçüde de onun aracısıdır: İktidar, oluşturduğu bireyden geçiş yapar.⁶</i></p>
<p>Yukarıdan Aşağıya</p> <p><i>Merkezden yayılacak, aşağıda nereye kadar uzandığını, ne ölçüde çoğaldığını, ne ölçüde toplumun en küçük öğelerine dek sürdüğünü görmeye çalışacak bir iktidar.</i></p> <p><i>Aşağıya dek kendini çoğaltan, kendini yansıtan, global egemenlik²⁷⁴</i></p>	<p>Aşağıdan Yukarıya</p> <p><i>“İktidar, uygulanır, dolaşımında bulunur, ağ oluşturur” dediğimde bu belli bir noktaya kadar doğrudur belki. Aynı zamanda “hepimizin kafasında faşizm vardır” ve daha temel olarak “hepimizin bedeninde iktidar vardır” da diyebiliriz. Ve iktidar (en azından belli bir ölçüde) bedenimizden geçiş yapar ya da yayılır.</i></p> <p><i>İktidarın yukarıya doğru bir çözümlemesini yapmak gerekecek, yani sonsuz-küçük mekanizmalardan yola çıkarak; ki bunların kendi tarihleri, kendi yörüngeleri, kendi teknik ve taktikleri vardır, ardından da, kendi mantıklılığı ve bir anlamda kendi teknolojisine sahip olan bu iktidar mekanizmalarının giderek genelleşen mekanizmalar ve global egemenlik biçimleri tarafından nasıl sarmalandığını, kolonileştirildiğini, kullanıldığını, kaydırıldığını, dönüştürüldüğünü, yer değiştirdiğini, yayıldığını vb.</i></p>

²⁷⁴ Foucault M., 1976 “Toplumun Savunmak Gerekir, College de France Dersleri 1975-1976” Çevirmen: Şehsuvar Aktaş, Yapı Kredi Yayınları, 2002. s.44

	<p>ya da bunların hala nasıl yapılmakta olduğunu görmek gerekir.</p> <p>En alt düzeylerde iktidar olgularının, tekniklerinin, usullerinin nasıl etkide bulunduğu incelenmeli; tabii ki bu usullerin nasıl yer değiştirdiğini, yayıldığını, değiştiğini ama özellikle de global olgularca nasıl kuşatıldığını, ilhak edildiğini ve daha genel iktidarın ya da ekonomik çıkarların, hem özerk hem de sonsuz-küçük olan bu iktidar teknolojilerinin oyunu içerisine nasıl sızdığını göstermelidir.²⁷⁵</p>
<p>Bir örnek, delilik;</p> <p>Yukarıdan aşağı yapılmış bir çözümleme: Burjuvazi 16. yüzyılın sonundan itibaren ve 17. yüzyılda egemen sınıfa dönüştü. Hal böyleyken bu durumdan delilerin kapatılması sonucuna nasıl varılabilir? Bu sonuca her zaman varabilirsiniz, bunu yapmak her zaman kolay olacaktır ve nitekim benim de eleştireceğim yan budur.</p> <p>Gerçekten de, sanayiye dayalı üretimde delinin nasıl tam anlamıyla yararsız birisi olduğu için kendisinden kurtulunması gerektiğini açıklamak kolaydır.</p> <p>Burjuva sınıfının egemenliğinin genel görüngüsünden her türlü sonuç çıkarılabilir.²⁷⁶</p>	<p>Bir örnek, delilik;</p> <p>Yapılması gereken bunun tersidir, yani aşağıdan başlayıp tarihsel olarak, deliliğin dışlanması, cezalandırma, cinselliğin yasaklanması konusunda denetim mekanizmalarının nasıl etkili olduğuna; ailenin, doğrudan doğruya çevrenin, hücrelerin somut düzeyinde ya da toplumun en alt düzeylerinde, bu cezalandırma, bastırma ya da dışlama olgularının nasıl kendi gereçlerine, kendi mantığına sahip olduğuna, nasıl birtakım gereksinimleri karşıladığına bakmak gerekiyor; bunların etkenlerinin kimler, neler olduğunu göstermek ve bu etkenleri kesinlikle genel durumuyla burjuvazi tarafından değil, yakın çevre, aile, akrabalar, doktorlar, polisin en alt derecesi vb.'den oluşabilen gerçek etkenlerde aramak ve bu iktidar mekanizmalarının nasıl belirli bir anda, belirli bir konjüktürde ve belirli birtakım değişimler aracılığıyla, ekonomik olarak kazançlı ve siyasal olarak yararlı olmaya başladığını göstermek gerekiyor.⁸</p> <p>Burjuvazi, iktidarın mikromekaniği ile ilgilenir</p> <p>Belirli bir andan itibaren, burjuvazi için bir yarar oluşturan, bir yararı temsil eden, dışlama</p>

²⁷⁵ Foucault M., 1976 "Toplumunu Savunmak Gerekir, College de France Dersleri 1975-1976" Çevirmen: Şehsuvar Aktaş, Yapı Kredi Yayınları, 2002. s.44

²⁷⁶ Foucault M., 1976 "Toplumunu Savunmak Gerekir, College de France Dersleri 1975-1976" Çevirmen: Şehsuvar Aktaş, Yapı Kredi Yayınları, 2002. s.45

	<p><i>mekanizmalarıdır, gözetleme tesisatıdır, cinselliğin, deliliğin, suçluların tıbbileştirilmesidir, bunların hepsidir, yani iktidarın mikromekaniğidir ve burjuvazi bununla ilgilenmiştir.</i></p> <p><i>Şunu da ekleyelim: Bu “burjuvazi” ve “burjuvazinin çıkarı” kavramlarının, en azından şimdi burada ortaya koyduğumuz sorunlar açısından, gerçek içerikten yoksun görünmesi ölçüsünde bakılması gereken, tam da deliliğin dışlanması, çocuk cinselliğinin bastırılması gerektiğini düşünen bir burjuvazi olmadığı ama deliliği dışlama mekanizmalarının, çocuk cinselliğini gözetleme mekanizmalarının, belirli bir andan itibaren ve incelenmesi gereken nedenlerden ötürü, belirli bir ekonomik kazanç, belirli bir siyasal yararlılık sağlamış olması, ardından global mekanizmalar ve sonunda bütün bir devlet sistemi tarafından çok doğal bir biçimde kolonileştirilmiş ve desteklenmiş olmasıdır.</i></p> <p><i>Bu iktidar tekniklerini temel alıp, bunlardan yol olarak ve belirli bir bağlam içerisinde ve belirli nedenlerden ötürü bu tekniklerden doğan ekonomik çıkar ya da siyasal yararlılıkları göstererek, sonunda bu mekanizmaların nasıl gerçekten bütünün birer parçasına dönüştüğünü anlayabiliriz.</i></p> <p><i>Burjuvazi delilerle değil, delilerin üzerindeki iktidarla ilgilenir; burjuvazi çocuğun cinselliğiyle değil, çocuğun cinselliğini denetleyen iktidar sistemiyle ilgilenir. Burjuvazi, suçluların, ekonomik olarak büyük önem taşımayan cezalandırılmalarını ya da tekrar topluma kazandırılmalarını kesinlikle umursamaz. Buna karşın, suçlunun denetlenmesini, takip edilmesini, cezalandırılmasını, ıslah edilmesini sağlayan mekanizmaların bütününden, burjuvazi için, genel ekonomik-siyasal sistemin içerisinde işleyiş kazanan bir yarar doğar.²⁷⁷</i></p> <p><i>İktidarın büyük makinelerine ideolojik üretimlerin eşlik etmesi büyük bir olasılıktır. Ama temelde,</i></p>
--	---

²⁷⁷ Foucault M., 1976 “Toplumu Savunmak Gerekir, College de France Dersleri 1975-1976” Çevirmen: Şehsuvar Aktaş, Yapı Kredi Yayınları, 2002. s.47

	<p>iktidar ağlarının uç noktasında, oluşan şeyin ideolojiler olduğunu sanmıyorum. Bundan çok daha azı ve çok daha fazlası var sanırım. Bunlar somut eğitim ve bilgi biriktirme gereçleri, gözlem yöntemleri, kayıt teknikleri, soruşturma ve araştırma usulleridir, bunlar denetleme aygıtlarıdır. Şöyle ki, iktidar uç mekanizmalarında işlediğinde, bir bilmenin ya da daha doğrusu ideolojik eşlikler ya da yapılar olmayan bilme aygıtlarının kuruluşu, organizasyonu ve dolaşıma sokulması olmaksızın bu işlevişi gerçekleştiremez.²⁷⁸</p>
<p>Yönteme ilişkin bu beş önlemi özetlemek; İktidar araştırmasını hükümlerliliğin hukuksal yapısı, devlet aygıtları, ona eşlik eden ideolojiler tarafına yönelmek.²⁷⁹</p>	<p>Yönteme ilişkin bu beş önlemi özetlemek; İktidarın çözümlemesini egemenlik (hükümlerlilik değil) somut operatörler, uyruklaştırma biçimleri, bu uyruklaştırmanın yerel sistemlerinin kullanılışları ve bağlantıları ve son olarak da bilme aygıtları tarafına doğru yönlendirmek²⁸⁰</p>
<p>Hukuksal-siyasal hükümlerlilik kuramı²⁸¹</p>	<p>Hukuksal-siyasal hükümlerlilik kuramı, iktidarı incelemek istiyorsak yakamızı sıyrmamız gereken kuramdır. Ortaçağdan günümüze uzanır. Öyle sanyorum ki, tarihsel olarak iktidarı çözümlemek istediğimizde içine düşme riski taşıdığımız büyük bir tuzaktır.²⁸²</p>
<p>Feodal tip toplum sürdükçe hükümlerlilik kuramının gerçekten de ele aldığı, dayandığı sorunların, en üst düzeyden başlayıp en alt düzeye dek iktidarın genel mekaniğini, uygulanış biçimini kapsadığı ayırt edilir. Başka deyişle hükümlerlilik ilişkisi, dar ya da geniş anlamda kavransın, sonuç olarak toplumun bütününi kavriyordu. Ve gerçekten de, en azından temel olarak, iktidarın</p>	<p>Ne ki 17. ve 18. yüzyıllarda, önemli bir olay meydana geldi: Çok özel usulleri, yepyeni gereçleri, çok farklı bir tesisatı olan ve kanımca, hükümlerlilik ilişkileriyle kesinlikle bağdaşmaz olan yeni bir iktidar mekaniğinin ortaya çıkışı, buna icadı demek gerekir. Bu tür iktidar, kelimesi kelimesine, kesin olarak hükümlerlilik kuramının betimlediği ya da aktarmaya</p>

²⁷⁸ Foucault M., 1976 "Toplumu Savunmak Gerekir, College de France Dersleri 1975-1976" Çevirmen: Şehsuvar Aktaş, Yapı Kredi Yayınları, 2002. s.47

²⁷⁹ Foucault M., 1976 "Toplumu Savunmak Gerekir, College de France Dersleri 1975-1976" Çevirmen: Şehsuvar Aktaş, Yapı Kredi Yayınları, 2002. s.47

²⁸⁰ Foucault M., 1976 "Toplumu Savunmak Gerekir, College de France Dersleri 1975-1976" Çevirmen: Şehsuvar Aktaş, Yapı Kredi Yayınları, 2002. s.47

²⁸¹ Foucault M., 1976 "Toplumu Savunmak Gerekir, College de France Dersleri 1975-1976" Çevirmen: Şehsuvar Aktaş, Yapı Kredi Yayınları, 2002. s.48

²⁸² Foucault M., 1976 "Toplumu Savunmak Gerekir, College de France Dersleri 1975-1976" Çevirmen: Şehsuvar Aktaş, Yapı Kredi Yayınları, 2002. s.48

uygulanış biçimi hükümdar/uyruk ilişkisi terimleriyle yazılabilirdi. ²⁸³	çalıştığı iktidar mekaniğine karşıdır. ²⁸⁴
Toprak ve bunun verdiği ürün ile ilgilenir. Bedenlerden, mal ve zenginlik sağlamak aralıklı olarak, süregelen vergi ve borç sistemleriyle uygulanan bir iktidar türüdür. Bir hükümdarın fiziksel varlığı ²⁸⁵	Bedenler ve bedenlerin ne yaptığıyla ilgilenir. Bedenlerden, zaman ve emek elde etmek, sürekli olarak gözetleme yoluyla uygulanan bir iktidar türüdür. Somut zorlamalarla dar güvenlik bölgelerine ayırmayı gerektiren bir iktidar türüdür ve hem uyruklaştırılan güçleri hem de bunları uyruklaştırılanların gücünü ve etkinliğini büyütme gerektiği ilkesine dayanan yeni bir iktidar ekonomisini belirler. ²⁸⁶
Hükümdarlıktan türetilmiş hukuksal yasanın kuralına ilişkin bir söylem, yasaya ait bir kodu belirleyeceklerdir. Hukuksal yapı olan bir teorik ufuk ²⁸⁷	Disiplinler, kurala ilişkin olacak bir söylemi taşıyacaktır: Doğal kuralın, yani normun söylemini. Normalleştirmeye ait bir kodu belirleyeceklerdir. İnsan bilimlerinin alanı olan bir teorik ufka yöneleceklerdir. ²⁸⁸
Hobbes'in temel savaşında muharebe yoktur, kan yoktur, cesaret yoktur Hobbes'a göre, farklılık olsaydı, savaş olmayacaktı. Farklılık barış getirir. Buna karşılık, farksızlık, yetersiz farklılık durumunda (farklılıkların var olduğunu ama bunların yavan, oynak, küçücük, kararsız, düzensiz ve sırasız olduklarını söyleyebildiğimiz o durumda; ilkel yaşamı belirleyen küçük farklılıkların bu anarşisinde, neler olur? Başkalarından, bir	Nietzsche'nin modelinde savaş vardır, muharebe vardır, cesaret vardır.

²⁸³ Foucault M., 1976 "Toplumu Savunmak Gerekir, College de France Dersleri 1975-1976" Çevirmen: Şehsuvar Aktaş, Yapı Kredi Yayınları, 2002. s.49

²⁸⁴ Foucault M., 1976 "Toplumu Savunmak Gerekir, College de France Dersleri 1975-1976" Çevirmen: Şehsuvar Aktaş, Yapı Kredi Yayınları, 2002. s.49

²⁸⁵ Foucault M., 1976 "Toplumu Savunmak Gerekir, College de France Dersleri 1975-1976" Çevirmen: Şehsuvar Aktaş, Yapı Kredi Yayınları, 2002. s.49

²⁸⁶ Foucault M., 1976 "Toplumu Savunmak Gerekir, College de France Dersleri 1975-1976" Çevirmen: Şehsuvar Aktaş, Yapı Kredi Yayınları, 2002. s.49

²⁸⁷ Foucault M., 1976 "Toplumu Savunmak Gerekir, College de France Dersleri 1975-1976" Çevirmen: Şehsuvar Aktaş, Yapı Kredi Yayınları, 2002. s.52

²⁸⁸ Foucault M., 1976 "Toplumu Savunmak Gerekir, College de France Dersleri 1975-1976" Çevirmen: Şehsuvar Aktaş, Yapı Kredi Yayınları, 2002. s.52

başkasından biraz daha zayıf olan bile, yine de pes etmek zorunda kalmamak amacıyla kendisini oldukça güçlü görmek için, en güçlü olana yeterince yakın durur. Dolayısıyla zayıf asla vazgeçmez. Güçlüye gelince ki o yalnızca ötekilerden biraz daha güçlüdür, kaygı duymayacak ve tetikte durmak zorunda kalmayacak denli güçlü değildir hiçbir zaman. Doğal ayrımsızlık böylece belirsizlikler, riskler, rastlantılar ve buna göre, iki yanda da çatışma isteği yaratır; bu savaş durumunu yaratan ilk güç ilişkisi içerisindeki belirsiz olandır bu.

Bu cılız farklılıklarla ve çıkışı bilinmeyen bu belirsiz çatışmalarla harekete geçen türde ilişkilerde, güç dengesi nelerden oluşur? Üç dizi öge arasındaki oyundan oluşur. İlk olarak, hesaplı tasarımlardan: Ötekinin gücünü gözümün önüne getiriyorum, ötekinin benim gücümü gözünde canlandırıldığını tasarlıyorum vb. ikinci olarak, istençli ve tumturaklı belirtilerden: Savaş isteniyormuş gibi görülür, savaştan vazgeçilmediği gösterilir. Üçüncü olarak ise, çaprazlama yıldırma taktikleri kullanılır: Savaşmaktan öylesine çekiniyorum ki ancak sen de en azından benim kadar (ve hatta mümkünse benden biraz daha fazla) savaşmaktan çekinirsen rahat olurum. Bu, toplamda, Hobbes'ın betimlediği bu durumun kesinlikle, güçlerin gelip doğrudan çarpışacağı, doğal ve kaba bir durum olmadığı anlamına gelir: Gerçek güçlerin doğrudan ilişki kurdukları bir düzen söz konusu değildir. Hobbes'ın ilk savaş durumunda, karşılaşan, karşı karşıya gelen, silahlar değildir. **Hobbes'ın temel savaşında muharebe yoktur, kan yoktur, cesaret yoktur.** Tasarımlar, kendini göstermeler, işaretler, tumturaklı, kurnaz, aldatıcı ifadeler vardır; kendi karşıtının kılığına bürünen istekler, aldatmacalar, kesinlikler olarak kamufle edilmiş kaygılar vardır. Değiş tokuş edilen temsillerin sahnesindeyizdir, zamansal olarak belirsiz bir ilişki olan bir korku

<p>dengesi içindeyizdir; gerçekten savaşın içinde değil. Sonuç olarak bu, bireylerin birbirlerini parçaladıkları, hayvansı yabanıllık durumunun hiçbir biçimde, Hobbes'ın savaş durumunun başlıca nitelendirilişi olarak görünmez demektir. Savaş durumunu belirleyen, doğal biçimde eşitlikçi rekabetlerin bir tür sonsuz diplomasisisidir. "Savaşta" olunmaz; Hobbes'ın kesin olarak "savaş durumu" dediği şeyin içinde olunur.²⁸⁹</p> <p>Hobbes'ın düşünsel-hukuksal söylemi, 17. yüzyılın siyasal savaşlarında somut biçimde etkin olan söylem ve bilme olan bu siyasal tarihselciliği engellemenin bir yolu oldu. Tıpkı 19. yüzyılda diyalektik materyalizmin de siyasal tarihselciliğin söylemini engelleyeceği gibi, bunu engellemek söz konusuydu. Siyasal tarihselcilik iki engelle karşılaştı: 17. yüzyılda onu safdışı bırakmak isteyen düşünsel-hukuksal söylemin engeli; 19. yüzyılda bu engel materyalist diyalektik olacaktır. Hobbes'un işlemi, siyasal tarihselciliğin bu söylemini susturmak için, düşünsel-hukuksal söylemin bütün olanaklarını, hatta en uçtakilerini bile namluya sürmekten ibaret oldu.²⁹⁰</p>	<p>İktidar ilişkilerinin somut çözümlenmesini yürütmek için, hükümlerliliğin hukuksal modelini ele alır. Bu model, önceden bireyi doğal hakların ya da ilkel iktidarların öznesi olarak varsayar; devletin ideal oluşumunu açıklamayı hedef alır; yani, yasayı iktidarın temel belirtisi kılar. Aynı biçimde, bütün iktidar biçimlerinin sonuçlanma ya da gelişim yoluyla türediği yegane formu ya da merkezi araştırmak, İktidarın belirtisi olarak yasaya bir ayrıcalık tanımak.²⁹¹</p>
<p>İktidarı, ilişkinin ilk terimlerinden değil de, dayandığı öğeleri belirleyen olması bakımından, ilişkinin kendisinden yola çıkarak incelemek gerekir: İdeal öznelerle boyun eğmek için kendilerinde ya da iktidarlarında nelerden vazgeçtiklerini sormaktan çok, boyun eğdirme ilişkilerinin özneleri nasıl üretebildiğini sormak gerekir.</p> <p>Bütün iktidar biçimlerinin sonuçlanma ya da gelişim yoluyla türediği yegane formu ya da merkezi araştırmak yerine, bu biçimleri önce çoğullukları, farklılıkları, özgüllükleri, geri döndürülebilirlikleri içinde değerlendirmek: Dolayısıyla bunları keşiften,</p>	<p>İktidarı, ilişkinin ilk terimlerinden değil de, dayandığı öğeleri belirleyen olması bakımından, ilişkinin kendisinden yola çıkarak incelemek gerekir: İdeal öznelerle boyun eğmek için kendilerinde ya da iktidarlarında nelerden vazgeçtiklerini sormaktan çok, boyun eğdirme ilişkilerinin özneleri nasıl üretebildiğini sormak gerekir.</p> <p>Bütün iktidar biçimlerinin sonuçlanma ya da gelişim yoluyla türediği yegane formu ya da merkezi araştırmak yerine, bu biçimleri önce çoğullukları, farklılıkları, özgüllükleri, geri döndürülebilirlikleri içinde değerlendirmek: Dolayısıyla bunları keşiften,</p>

²⁸⁹ Foucault M., 1976 "Toplumunu Savunmak Gerekir, College de France Dersleri 1975-1976" Çevirmen: Şehsuvar Aktaş, Yapı Kredi Yayınları, 2002. s.102

²⁹⁰ Foucault M., 1976 "Toplumunu Savunmak Gerekir, College de France Dersleri 1975-1976" Çevirmen: Şehsuvar Aktaş, Yapı Kredi Yayınları, 2002. s.120

²⁹¹ Foucault M., 1976 "Toplumunu Savunmak Gerekir, College de France Dersleri 1975-1976" Çevirmen: Şehsuvar Aktaş, Yapı Kredi Yayınları, 2002. s.277

	<p><i>birbirine gönderen, yakınlaşan ya da tersine çatışan ve birbirini ortadan kaldırmaya yönelik güç ilişkileri olarak incelemek gerekir.</i></p> <p><i>İktidarın kullandığı baskı tekniklerini saptamaya çalışmak.²⁹²</i></p>
--	---

Tablo-15. İktidar Çözümlemeleri

Foucault'nun önerdiği iktidar çözümlemesi aşağıdan yukarıya bir mikro-iktidar analizidir. Bu çalışmada da yapılmak istenen mikro-iktidar analizidir.

Nüfus hareketi pratiği; *bedenlerin, tutkuların, rastlantıların bir kesişmesidir.*²⁹³

Mikro-iktidar **somuttur**, yukarı çıkıldıkça **soyutlaşacaktır**.

*Gerçek bir güç fazlasıdır, tıpkı ancak bir güç ilişkisinden çıkararak kendini gösteriyor olması gibi.*²⁹⁴

Nüfus hareketi **gerçeği** bir güç fazlasıdır. Nüfus hareketi **gerçeği**, ancak bir güç ilişkisinden çıkararak kendini gösterir.

2.1.3 Foucault'nun Kendilik Teknolojileri

Foucault, kendilik teknolojileri çözümlemesi ile kendini **dışarı** çıkarır, **ilişkide** inceler.

*Ben, öznenin kendisiyle ilgili olarak yarattığı, anlama biçimlerini araştırmak istiyordum. Ama bu sorun tipine yönelişimden sonra, görüşümü birçok noktada değiştirmek zorunda kaldım. Bir tür özeleştirme yapmama izin verin. Habermas'ın ortaya attığı bazı fikirleri izleyerek, üç ana teknik tipini birbirinden ayırabiliriz gibi görünüyor: Nesnelere üretmeye, dönüştürmeye, şekillendirmeye yönelik teknikler; gösterge kullanımına yönelik teknik ve nihayet, bireylerin davranışlarını belirlemeye, bazı amaçlar ya da hedefler dayatmaya yönelik teknik. Yani üretim teknikleri, imlem ya da iletişim teknikleri ve hakimiyet teknikleri. Ama ben, tüm toplumlarda, bir başka teknik tipinin daha olduğunu farkına vardım giderek: **Bireylerin kendi araçlarıyla kendi bedenleri, kendi ruhları, kendi yaşam biçimleri üzerinde, belirli***

²⁹² Foucault M., 1976 "Toplumunu Savunmak Gerekir, College de France Dersleri 1975-1976" Çevirmen: Şehsuvar Aktaş, Yapı Kredi Yayınları, 2002. s.277

²⁹³ Foucault M., 1976 "Toplumunu Savunmak Gerekir, College de France Dersleri 1975-1976" Çevirmen: Şehsuvar Aktaş, Yapı Kredi Yayınları, 2002. s.66

²⁹⁴ Foucault M., 1976 "Toplumunu Savunmak Gerekir, College de France Dersleri 1975-1976" Çevirmen: Şehsuvar Aktaş, Yapı Kredi Yayınları, 2002. s.65

*müdahalelerde bulunmalarını sağlayan, bunu da, kendi kendilerini dönüştürerek, değiştirerek ve belirli bir mükemmellik, mutluluk, saflık, güç noktasına ulaşılarak yapmalarını sağlayan teknikler... Bu tekniklere, nefis teknolojileri diyelim.*²⁹⁵

Modern bilgi iktidarda herkes **figüran** olmaya razıyken küresel bilgi-iktidarda herkes **aktör** olmak durumundadır. Artık herkesin **kendi menkıbesini gösterme** zamanıdır.

Küresel bilgi-iktidar ile birlikte **“kendilik teknolojileri”** öne çıkmakta, görünür olmakta, sahneye çıkmaktadır. Nüfus hareketi söylemi bir **“kendilik teknolojileri”** pratiğidir, sahneye çıkıştır, dışarı çıkıştır.

*Batı uygarlığı içindeki öznenin soykütüğü incelenmek isteniyorsa, dikkate alınması gereken tek şey, hükmetme teknikleri değildir; aynı zamanda nefis teknikleri de dikkate alınmalıdır. Bu teknik tipleri arasındaki karşılıklı ilişkiler gösterilmelidir. Tımarhaneleri, hapishaneleri, vs. incelerken, hakimiyet teknikleri üzerinde gereğinden fazla durmuş olabilirim. Disiplin olarak adlandırdığımız şey, bu tarz kurumlarda gerçekten önemli bir şeydir. Ama bu, bizim toplumlarımızda, insanları yönetme sanatının yalnızca bir boyutudur. İktidar ilişkileri alanını, hakimiyet teknikleri açısından ele aldım; önümüzdeki yıllarda, nefis teknikleri açısından da ele alacağım bu alanı. Bu nefis teknolojisi, her kültürde, bir dizi hakikat yükümlülüğünü de içeriyor belli ki: **Hakikati ortaya çıkarmak, hakikatin ışığıyla aydınlatmak, hakikati söylemek.** Tüm bunlar, nefsin kurulması ya da dönüştürülmesi açısından önemli olmalıdır.*²⁹⁶

Nüfus hareketi hakikati ortaya çıkarma, hakikatin ışığıyla aydınlatma, hakikati söyleme hareketidir; bu **itiraf** hareketidir, bu **görünme** hareketidir.

*Soykütüğünü, üç alanda kurmak mümkün. Birincisi, hakikatle ilişkisi içinde, nefsimizin tarihsel bir ontolojisi ki, bu yoldan kendimizi bir bilgi öznesi olarak kurarız. İkincisi, iktidar alanıyla ilişkili olarak, nefsimizin tarihsel bir ontolojisi; bu yoldan, başkaları üzerinde etkilerde bulunan bir özne olarak belirleriz kendimizi. Üçüncüsü, etikle ilişkili olarak tarihsel bir ontoloji; bu yoldan da, kendimizi, ahlaki edimlerde bulunan özneler olarak kurarız. Yani, olası, üç soykütüksel eksen vardır. Delilik ve Akıldışı’nda, bir parça bulanık olmakla birlikte Tıbbi Bakışın Bir Arkeolojisi’nde ve Kelimeler ve Şeyler’de araştırdım. Gözetleme ve Cezalandırma’da, iktidar pratiklerini, Ciselliğin Tarihi’nde ise, etik ilişkileri araştırdım.*²⁹⁷

Nüfus hareketinde **bilgi ekseni**; kendimizi bir bilgi öznesi olarak kurmamız,

²⁹⁵ Foucault M., “Dostluğa Dair” Çeviren: Cemal Ener, Telos Yayınları, 1992. s.46

²⁹⁶ Foucault M., “Dostluğa Dair” Çeviren: Cemal Ener, Telos Yayınları, 1992. s.48

²⁹⁷ Foucault M., “Dostluğa Dair” Çeviren: Cemal Ener, Telos Yayınları, 1992. s.91

Nüfus hareketinde **iktidar eksen**; başkaları üzerinde etkilerde bulunan özne olarak kendimizi belirlememiz,

Nüfus hareketinde **etik eksen**; kendimizi ahlaki edimlerde bulunan özneler olarak kurmamız.

Yeni bilgi-iktidarın nasıl oluşabildiği, bu yeni bilgi-iktidarın nasıl yeni bilgi-iktidar öznesi yarattığı, bu yeni bilgi-iktidarın oluşturduğu yeni bilgi-iktidar öznesinin hareketi sonucu yerleşim sisteminde nasıl değişimler meydana getirdiği ele alınmaktadır.

Kendilik Teknolojileri

Bir bağlam olarak bu “teknolojiler”in her birinin pratik aklın içinde şekillendiği dört ana tipi bulunduğunu kavramamız gerekiyor.

- 1. Nesnelere üretmemize, dönüştürmemize veya kullanmamıza imkan veren **üretim teknolojileri**.*
- 2. İşaretleri, değerleri, simgeleri ya da anlamı kullanmamıza imkan veren **işaret sistemleri teknolojileri**.*
- 3. Bireylerin hareket tarzını belirleyen ve onları belirli sonlara ya da egemenliğe boyun eğdiren, özneyi nesneleştiren **iktidar teknolojileri**.*
- 4. Bireylerin kendi bedenleri ve ruhları, düşünceleri, hareket tarzları ve varoluş biçimleri üzerinde, kendi imkanları ya da başkalarının yardımıyla bir dizi operasyon yapmalarını ve böylece belirli bir mutluluk, arınmışlık, bilgelik, kusursuzluk ya da ölümsüzlük haline ulaşmak üzere kendilerini dönüştürmelerini sağlayan **benlik teknolojileri**.²⁹⁸*

*İlk iki teknoloji, genellikle bilim ve linguistik araştırmalarında kullanılır. Benim en çok ilgimi çekenler ise diğer teknolojiler, yani tahakküm ve benlik teknolojileri. **Gerek tahakküm, gerekse benlik açısından bilginin organize edilmesinin tarihini oluşturmaya çalışıyorum.**²⁹⁹*

Bu çalışmada değişen bilgi-iktidar ile ilişkiye giren bireyin kendi araçlarıyla kendini dönüştürmesinin mekânsal uzamı ortaya konulmaktadır.

Nesnelerin kurulma kurallarını, kavramların oluşum kurallarını ve özne konumlarının

²⁹⁸ Foucault M., Gutman H., Hutton P.H., “Kendini Bilmek” Çeviren: Gül Çağalı Güven, Om-Felsefe Yayınları, 1999, 4. Basım, s.27

²⁹⁹ Foucault M., Gutman H., Hutton P.H., “Kendini Bilmek” Çeviren: Gül Çağalı Güven, Om-Felsefe Yayınları, 1999, 4. Basım, s.27

*kurallarını tarifetmeyi denemek için bilimsel pratiklerin içine yerleşiyorum.*³⁰⁰

*Şimdi sorun, bizi çevreleyen sistematik ağa dahil olması, işlev görmesi, bu ağda düğüm olarak hizmet görebilmesi için herhangi bir özneye dayatılan koşulların neler olduğunu bilmektir.*³⁰¹

Değişen bilgi-iktidar ile birlikte yerleşimlerin yeniden hakikat oyununa sokulmasını, “bulunulan yerin” yeniden sorunsallaştırılmasını mümkün kılan koşullarının analizi yapılmaktadır.

Her uygarlıkta olan yordamlar ve bu yordamlar belli sayıda ereğe bağlı olarak; kimliklerini belirlemeleri, koruyup sürdürmeleri ya da dönüşüme uğratmaları için bireylere önerilmiş ya da buyurulmuş ve bu da kendinin kendi üzerinde egemenliği bağıntıları ya da kendinin kendi'den kaynaklanan bilgisi sayesinde gerçekleşir.

Kendiyi nasıl “yönetmeli”?

*Panoptikçilik, disiplin ve normalleştirme, 19. yüzyılda ortaya konan ve vücutlar üzerinde gerçekleşen yeni iktidarı şematik olarak belirleyen ayırt edici özelliklerdir. O sırada ortaya çıktığı görülen psikolojik özne (bilgisi edinilebilir, yerleştirilebilir, oluşturulabilir, terbiye edilebilir ve marazi sapmalara, normalleştirici müdahalelere konu olabilir bir özne), bu boyun eğdirme sürecinin ters yüzünden başka şey değildir. Psikolojik özne, iktidar ile vücudun karşılaşma noktasında ortaya çıkar: **bu, belli bir “siyasal fizik”in sonucudur.***³⁰²

*Batı Hristiyan kültüründe, nasıl oluyor da, insanların yönetilmesi, yönetilenlerin baş eğme ve boyun eğme edimlerinin yanı sıra, öznenin yalnızca hakikati değil; kendisi, hataları, istekleri, ruhsal durumu vb. hakkında da hakikati söylemesi gibi bir özellik gösteren “**hakikat edimleri**”ni gerekli kılıyor? **Yalnızca baş eğmenin yeterli olmadığı, ama kendisinin ne olduğunu açıkça telaffuz ederek ortaya koymanın da gerekli olduğu bir insan yönetme çeşidi, nasıl oluşuyor?***³⁰³

Nüfus hareketinde vicdan muhasebesi ve itiraf sorunu: Bireyler kendilerini de **şeyleştirerek** “güvenlik” mekanizmalarına eklenebilmektedir. Bireyler, oldukları gibi değil, kendinden

³⁰⁰ Foucault M., “Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5” Michel Foucault İle Söyleşi, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.260

³⁰¹ Foucault M., “Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5” Michel Foucault İle Söyleşi, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.263

³⁰² Foucault M., 1973 “Ders Özetleri” 1972-1973 Cezalandırıcı Toplum Ders Özeti, Çevirmen: Selahattin Hilav, Yapı Kredi Yayınları, 1992. s.69

³⁰³ Foucault M., 1980“Ders Özetleri” 1978-1979 Dirilerin Yönetimi Üzerine Ders Özeti, Çevirmen: Selahattin Hilav, Yapı Kredi Yayınları, 1992. s.119

beklendikleri gibi, bağlandıkları kimliğin gereği **özneler** olarak eklenebilmekte, **varlık** gösterebilmektedir.

Somut, elle tutulur, yüz yüze, dokunarak iletişime geçilen insan **yok**, soyut, dokunulmaz, kendini **şeyleştirerek** iletişime geçebilen **özne var**.

İtiraf

*En azından ortaçağdan itibaren, Batı toplumları **itirafî** hakikat üretmesi beklenen ana ritüellerin arasında konumlandırmıştır. Bir statü, kimlik ve birisine diğerlerinin verdiği değerlerin güvencesi olan “itiraf”tan, birisinin kendi eylem ve düşüncelerini resmen kabul etmesi olan “itiraf”a geçilmiştir. Birey, uzun zaman başkalarına referansla ve diğer kişilere olan bağının dışı vurulması (aile, sadakat, koruma) yoluyla kendini tanımıştır; sonra ise, kendisine ilişkin olarak benimseyebildiği ya da benimsemek zorunda kaldığı hakikat söylemiyle tanımlanmıştır. **Hakikatin itirafî, iktidar tarafından bireyleştirme yöntemlerinin merkezine yerleştirilmiştir.**³⁰⁴*

Nüfus hareketinde değişen **itiraf mekanizması** çözümlenmeye çalışılmaktadır.

*Sinama törenlerinin, geleneğin otoritesinin verdiği teminatların, tanıklıkların aynı zamanda da bilgece gözlem ve kanıtlama yöntemlerinin yanı sıra, **itiraf** Batı’da, hakiki olanı üretmek için en üst düzeyde değer taşıyan tekniklerden biri durumuna geldi. O zamandan itibaren sürekli olarak bir şeyler itiraf eden kendine has bir topluma dönüştük. İtiraf, etkilerini en uzak alanlara kadar yaydı: adalete, tıbbı, eğitilime, aile ilişkilerine, aşk ilişkilerine, en gündelik düzene ve en şatafatlı törenlere değin uzandı; suçlar itiraf edildi, günahlar, düşünceler, arzular itiraf edildi, geçmiş ve düşler, yaşanan çocukluk itiraf edildi, hastalıklar ve dertler itiraf edildi; söylenecek en güç şeyi en kesin biçimiyle söyleme yolunda çaba gösterildi; kamu önünde ya da özel alanda itiraf edildi; başkalarına söylenmesi olanaksız şeyleri, kişi zevk ve acı içinde kendi kendine itiraf etti ve kitaplara dönüştürdü. İtiraf edildi ya da itiraf etmek zorunda kalındı. Kendiliğinden olmadığında ya da dış bir zorunluluk tarafından dayatılmadığında itiraf zorla elde edilir; ruhtan çekilip çıkarılır ve bedenden koparılır. Ortaçağdan beri, işkence bir gölge gibi itirafa eşlik eder ve kaçtığında onu cesaretlendirir. Bunlar, kara yüzlü ikiz kardeşler gibidir. En yumuşak şefkat gibi, en kanlı iktidar da günah*

³⁰⁴ Foucault M., “Cinselliğin Tarihi, Bilme İstenci, 1. Kitap” Çeviren: Hülya Uğur Tanrıöver, Ayrıntı Yayınları, 2012, 4. Basım, s.47

çıkarmaya gereksinir. **Batı'da insan bir itiraf hayvanına dönüşmüştür.**³⁰⁵

*İtiraf zorunluluğu artık bize öyle farklı noktalardan dayatılır ki, onu bizi zorlayan bir iktidarın sonucu olarak algılamayız; tersine en gizli köşelerimizde yer alan hakikat gün ışığına çıkmaktan başka bir şey “talep” etmiyormuş gibi gelir bize; eğer açıklanamıyorsa, bir zorlama onu engellediğinden, bir iktidarın şiddeti ağırlığını koyduğundandır diye düşünür ve sonuçta ancak bir tür kurtuluş pahasına dile getirilebileceğini sanırız. İtiraf azat eder, iktidar suskunluğa iter; hakikat iktidarın alanına girmez ama diğer yandan özgürlükle kökten bir akrabalık ilişkisi içindedir: Bütün bunlar, “hakikatin siyaset tarihi”nin, hakikatin doğal olarak özgür, yanlışsa gene doğal olarak köle olmadığını, aksine hakikat üretiminin iktidar ilişkileriyle iç içe olduğunu göstermek suretiyle, tersine çevirmesi gereken geleneksel felsefe temalarıdır.*³⁰⁶

*Bu, aynı anda diğer çalışma biçimleri sermaye birikimini sağlarken, Batı'nın insanların uyruklaşmasını sağlamak için uğruna birçok kuşağı harcadığı dev bir iştir; uyruklaştırma derken, anlatmak istediğim kişilerin hem birer uyruk hem de birer özne olarak oluşturulmasıdır.*³⁰⁷

Küresel bilgi-iktidarda değişen **itirafın**, değişen **görünümün** hareketidir nüfus hareketi.

*Hakikat yalnızca itiraf yoluyla kendisini olduğu gibi gün ışığına çıkaracağı düşünülen öznedede değildir. İkili oynar o: konuşanda mevcuttur ama tamamlanmamış bir biçimdedir; kendini görmez, ancak onu dinleyende tamamlanır.*³⁰⁸

*Bugünkü hedef belki de ne olduğumuzu keşfetmek değil, olduğumuz şeyi reddetmektir. Modern iktidar yapılarının eşzamanlı olarak bireyselleştirmesi ve bütünleştirmesi olan bu siyasi “double bind”dan kurtulmak için ne olabileceğimizi tahayyül etmek ve bunu gerçekleştirmek zorundayız.*³⁰⁹

Sonuç olarak şu söylenebilir: Günümüzün siyasi, etik, toplumsal ve felsefi sorunu, bireyi

³⁰⁵ Foucault M., “Cinselliğin Tarihi, Bilme İstenci, 1. Kitap” Çeviren: Hülya Uğur Tanrıöver, Ayrıntı Yayınları, 2012, 4. Basım, s.49

³⁰⁶ Foucault M., “Cinselliğin Tarihi, Bilme İstenci, 1. Kitap” Çeviren: Hülya Uğur Tanrıöver, Ayrıntı Yayınları, 2012, 4. Basım, s.49

³⁰⁷ Foucault M., “Cinselliğin Tarihi, Bilme İstenci, 1. Kitap” Çeviren: Hülya Uğur Tanrıöver, Ayrıntı Yayınları, 2012, 4. Basım, s.49

³⁰⁸ Foucault M., “Cinselliğin Tarihi, Bilme İstenci, 1. Kitap” Çeviren: Hülya Uğur Tanrıöver, Ayrıntı Yayınları, 2012, 4. Basım, s.53

³⁰⁹ Foucault M., “Cinselliğin Tarihi, Bilme İstenci, 1. Kitap” Çeviren: Hülya Uğur Tanrıöver, Ayrıntı Yayınları, 2012, 4. Basım, s.49

devletten ve devletin kurumlarından kurtarmaya çalışmak değil; kendimizi hem devletten hem de devletle ilintili olan bireyselleştirme türünden kurtarmaktır. (uzamından da kurtarmak gerekir.) Yüzyıllardan beri zorla dayatılmakta olan bu tür bireyselliği reddederek yeni öznelik biçimlerine geçerlilik kazandırmak durumundayız.³¹⁰

İzomorfik olduğumuzu keşfetmek değil, **izotopik** olduğumuzu bulmak durumundayız. Kendi **ontolojimizi** yapmak durumundayız.

İktidar, bireyi kategorize ederek, bireyselliğiyle belirleyerek, kimliğine bağlayarak, ona hem kendisinin hem de başkalarının onda tanımak zorunda olduğu bir hakikat yasası dayatarak doğrudan gündelik yaşama müdahale eder. Bu, bireyleri özne yapan bir iktidar biçimidir. Özne, sözcüğünün iki anlamı vardır: denetim ve bağımlılık yoluyla başkasına tabi olan özne ve vicdan ya da özbilgi yoluyla kendi kimliğine bağlanmış olan özne. Sözcüğün her iki anlamı da boyun eğdiren ve tabi kılan bir iktidar biçimi telkin ediyor.³¹¹

Gündelik yaşama müdahale ederek nüfusu harekete geçiren bilgi-iktidar-kendilik çözümlemesidir bu çalışma. Bu **itiraf etme, görünme** hareketini mümkün kılan koşulların analizi yapılmaktadır.

Hakikat Üretmek

*O gerçekliği talep eden ve işleyişi için buna gereksinimi olan iktidar tarafından gerçekliği üretmeye zorunlu kılınırsınız; gerçeği söylemeliyiz, gerçeği **itiraf** etmeye ya da bulmaya zorunluyuz, mahkumuz. İktidar durmaksızın sorar; bizi sorguya çeker, durmadan soruşturur, kaydeder; gerçeklik arayışını kurumsallaştırır, bunu meslekleştirir, ödüllendirir. Sonuçta zenginlik üretmek zorunda olduğumuz gibi gerçeği üretmek zorundayız ve zenginlik üretmek için gerçeklik üretmek zorundayız. Ve diğer taraftan, gerçeğin boyunduruğu altındayız aynı zamanda, şöyle ki gerçeklik yasayı koyar, gerçek söylem iktidar etmenlerini iletir ve bizzat yürütür. Sonucunda, beraberinde özgül iktidar etmenleri taşıyan gerçek söylemlere: Hukuk kurallarına, iktidar mekanizmalarına, gerçeklik etmenlerine, dahası: İktidar kurallarına ve gerçek söylemlerin iktidarına bağlı olarak bizler yargılanırız, mahkum edilirisz, sınıflandırılırsz, görevlere zorlanırsz, belirli bir yaşam biçimine ya da belirli bir ölme*

³¹⁰ Foucault M., “Özne ve İktidar Seçme Yazılar-2” Özne ve İktidar, Çeviren: Osman Akınhay, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.27

³¹¹ Foucault M., “Özne ve İktidar Seçme Yazılar-2” Özne ve İktidar, Çeviren: Osman Akınhay, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.64

*biçimine adanırız. İzlemek istediğim güzergahın çok genel çizgisi yaklaşık olarak bu oldu.*³¹²

Bulunduğu yerde **hakikat üretemeyen, o kıvılcımı** çakamayanların hakikat üretebileceği, o kıvılcımı çakabileceği yerlere hareketidir nüfus hareketi.

“Öznellik ve hakikat” genel başlığı altında, kendi'nin bilgisinin somut biçimleri ve bunların tarihi üzerine bir araştırma yapmak söz konusu. **Karşıma çıkan sorular şunlar: Özne, çeşitli zamanlarda ve farklı kurumsal bağlamlarda; gerçekleşebilir, özlenebilir ve hatta vazgeçilmez bir bilgi nesnesi olarak nasıl ortaya kondu? Kendi'nin edinilebilir deneyimi ve kendi üzerine elde edilebilir ve edinilmiş bilgi, belli şemalar uyarınca nasıl belirlenmiş, salık verilmiş ve kabul ettirilmiştir? Bir ilk ve temel deneyime başvurmanın ya da ruha, tutkulara veya vücuda ilişkin felsefi kurumları incelemenin, böylesi bir araştırmada ana eksen olamayacağı besbellidir. Bu araştırmada en yararlı olacak gibi görünen yol gösterici, “kendi'nin teknikleri” diyebileceğimiz şeydir; yani her uygarlıkta var olduğundan kuşku duyulamayacak yordamlardır ve bu yordamlar belli sayıda ereğe bağlı olarak; kimliklerini belirlemeleri, koruyup sürdürmeleri ya da dönüşüme uğratmaları için bireylere önerilmiş ya da buyurulmuştur ve bu da kendi'nin kendi üzerinde egemenliği bağıntıları ya da kendi'nin kendi'den kaynaklanan bilgisi sayesinde gerçekleşir. Kısacası, uygarlığımızın en temel ayırt edici özelliği gibi görünen “kendini bil” buyruğunu, ona, şu ya da bu ölçüde daha açık bir bağlam sağlayan “kendi'yi ne yapmalı?”, “kendi üzerinde ne gibi bir işlem gerçekleştirmeli?” soruları içine yerleştirmek söz konusu. Sorumuz şöyle de dile getirilebilir: Hedefinin, uyguladıkları alanın, başvurdukları aracın ve eyleyen öznenin, kişinin kendisi olduğu eylemler gerçekleştirerek “kendi'yi nasıl ‘yönetmeli’? Delilik, hastalık, suç işleme ve bunların normal ve akli başında bir öznenin kurulması üzerindeki etkileri adına toplumda gerçekleştirilmiş bölüştürmeleri inceleyerek özneliliğin tarihini ortaya koymaya çalışmaktır. Öznenin, dil, çalışma ve yaşam gibi konulara ilişkin bilgilerdeki nesnelleşme tarzlarını saptamaya çalışarak da aynı tarihi ele almıştık. “Yönetimsellik”in incelenmesine gelince, bunun iki hedefi vardı. Bu hedefler, “iktidar” konusundaki yaygın kavramların (iktidar denilen şey, kaynağını oluşturduğu bir merkez çevresinde örgütlenmiş ve tekleştirici, ama aynı zamanda iç dinamiğiyle her zaman yayılmaya yönelik bir sistem olarak bulanık bir biçimde düşünülüyordu) gerekli eleştirisini yapmak ve **iktidarı, bireyler ile gruplar arasındaki stratejik ilişkiler alanı olarak çözümlenektir.** Bu ilişkilerde, başkasının ya da başkalarının yönlendirilmesi söz konusudur ve aynı ilişkiler, durumlara, içinde geliştikleri**

³¹² Foucault M., 1976 “Toplumun Savunmak Gerekir, Collège de France Dersleri 1975-1976” Çevirmen: Şehsuvar Aktaş, Yapı Kredi Yayınları, 2002. s.39

kurumsal çerçevelere, toplumsal gruplara ve dönemlere göre, çeşitli yordamlara ve tekniklere başvururlar.³¹³

Bu çalışmada, bireyin nüfus hareketinde nesnelleşme tarzı ortaya çıkarılmaya çalışılmaktadır. Nüfus hareketinde **kendilik teknolojileri**; yaşam tarzları, varoluş seçimleri, tutumunu düzenleme tarzı, belli ereklere ve araçları benimsemenin **mekânsal uzamı** ortaya konulmaktadır.

“Kendi'nin teknolojisi”nin, yani yaşam tarzları, varoluş seçimleri, tutumunu düzenleme tarzı ve belli ereklere ve araçları benimseme gibi konular üzerinde düşünmenin Helen ve Roma döneminde, felsefi etkinliğin büyük bir bölümünü kapsayacak biçimde önemli bir gelişim gösterdiğinden kuşku duyulamaz. Kabaca söylersek, kendine hakim olma uzun zaman başkaları üzerinde bir etki yapma ve onları kendine hayran bırakma istenciyle bağlantılı olmuştur. İlk iki yüzyılın ahlaki düşüncesinde ise kendine hakim olma gitgide daha çok dış olaylardan ve başkalarının iktidarından bağımsızlık sağlama amacı taşır.³¹⁴

Çağdaş kendilik kültürü olan şeyde mesele, insanın hakiki kendisini, onu karanlık kılabilen ya da yabancılaştırabilecek şeylerden ayırarak, psikolojik bir bilgi psikiyatrik bir çalışma sayesinde kendi hakikatini deşifre ederek keşfetmesidir. Ben sadece antik kendilik kültürünü çağdaş kendilik kültürü olarak adlandırılabilir şeyle özdeşleştirmemle kalmıyorum, aynı zamanda ikisinin birbirine taban tabana zıt olduğunu düşünüyorum. Meydana gelen, kesinlikle klasik çağın kendilik kültürünün tersyüz edilmesidir. Bu bir sanat eseri olarak kurulması ve yaratılması gereken kendilik fikrinin yerine Hıristiyanlık tarafından vazgeçilmesi gereken bir kendilik fikrinin geçirilmesiyle oldu; çünkü Hıristiyanlığa göre kendiyi uğraşmak Tanrı'nın iradesine karşı gelmekti. Sonuç olarak, paganizm ile Hıristiyanlık arasındaki zıtlık, hoşgörü ile katılık arasında değil, katılığın varoluş estetiğiyle bağlı olan bir biçimi ile kendi hakikatini deşifre ederek kendinden vazgeçmenin zorunluluğuna bağlı olan diğer biçimleri arasında yatmaktadır.³¹⁵

³¹³ Foucault M., 1981“Ders Özetleri” 1978-1979 Öznellik ve Hakikat Ders Özeti, Çevirmen: Selahattin Hilav, Yapı Kredi Yayınları, 1992. s.130

³¹⁴ Foucault M., 1981“Ders Özetleri” 1978-1979 Öznellik ve Hakikat Ders Özeti, Çevirmen: Selahattin Hilav, Yapı Kredi Yayınları, 1992. s.130

³¹⁵ Foucault M., “Özne ve İktidar Seçme Yazılar-2” Etiğin Soybilimi Üzerine: Sürmekte Olan Çalışmaya İlişkin Bir Değerlendirme, Çevirenler: Osman Akınhay-Ferda Keskin, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.215

Kendiyi kendinde geliştirmenin yerini kendiyi kendini deşifre ederek piyasaya sunma aldı. Nüfus hareketi, değişen arşiv ile birlikte kendiyi deşifre ederek görünülebilecek yerlere akıştır.

Özne, gerçek pratikler (tarihsel bakımdan analiz edilebilecek pratikler) ortamında kurulur. Kendiliğın kurulmasının, bir yandan simgesel sistemleri dikine keserken, öbür yandan onlardan yararlanan bir teknolojisi vardır. Özne yalnız simge oyunu içinde kurulmaz.³¹⁶

Bu çalışmada, nüfus hareketinin **öznesinin** gerçek pratikler ortamında, **dışarı, ilişki, hakikat üretimi, itiraf, görünüm** üzerinden kurulduğu gösterilmeye çalışılmaktadır.

Yunan felsefesinin kendimizi içinde gördüğümüz bir rasyonaliteyi bulduğu doğru olsa bile, bir öznenin, ilk önce kendisini hakikati bilmeye hazır hale getirecek bir çalışma yürütmezse hakikate ulaşamayacağını savunmuştur. Hakikate ulaşmak ile kendi kendini geliştirme çalışması antik düşüncede ve estetik düşüncede temel bir yer tutar. Descartes'ın "hakikate ulaşmak istiyorsam, apaçık olan şeyleri görebilecek herhangi bir özne olmam yeter" dediği zaman bu çizgiden koptuğunu düşünüyorum. Kendilikle kurulan ilişkinin, başkalarıyla ve dünyayla olan ilişkiyle kesiştiği noktada asetizmin³¹⁷ yerini apaçıklık alır. Kendilikle kurulan ilişki artık hakikatle ilişkiye geçmek için asetik olmaya ihtiyaç duymaz. Kendilikle ilişkinin, gözümle gördüğüm şeylerin apaçık hakikatini bana göstermesi o hakikati kesin biçimde kavramam için yeterlidir. Ancak Descartes için bunun ancak Meditasyonlar gibi bir ilerleme çizgisi pahasında mümkün olduğunu belirtmek gerekir. Meditasyonlar boyunca Descartes, kendiliği apaçıklık biçimi taşıyan bir doğru bilginin öznesi olarak niteleyerek (deli olma ihtimalini dışlamak kaydıyla) kendilelikle kendi arasında bir ilişki kurmuştur. Descartes'la birlikte doğrudan apaçıklık yeterlidir. Descartes'tan sonra Kant için etik özne ile bilgi öznesi vardır. Aydınlanma'da bu iki öznenin birbirinden tamamıyla farklı olup olmadığı konusunda bir sürü tartışma yapılmıştır. Kant'ın getirdiği çözüm, evrensel olduğu ölçüde bilgi öznesi olabilecek ama gene de etik bir tutum almayı gerektiren evrensel bir özne bulmaktır. Bu tam da Kant'ın Pratik Aklın Eleştirisi'nde önerdiği kendilelikle ilişkiyi yansıtmaktadır.

Soru: *Descartes'ın bilimsel rasyonaliteyi etikten kurtardığını ve Kant'ın etiği prosedür rasyonalitesinin uygulamalı bir biçimi olarak geri getirdiğini mi söylemek istiyorsunuz?*

³¹⁶ Foucault M., "Özne ve İktidar Seçme Yazılar-2" Etiğın Soybilimi Üzerine: Sürmekte Olan Çalışmaya İlişkin Bir Değerlendirme, Çevirenler: Osman Akınhay-Ferda Keskin, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.217

³¹⁷ Asetizm: Hayattan koparak kendini ibadete vermek, bir çeşit dünyadan kendini soyutlamak

Foucault: Tam anlamıyla. Kant “kendimi evrensel bir özne olarak tanımalıyım, yani kendimi bütün eylemlerinde evrensel kurallara uyan evrensel bir özne olarak kurmalıyım” diyor.³¹⁸

Ben, ister bilim biçimine sahip olan ya da bilimsel bir modele gönderme yapan hakikat oyunları, isterse de denetim kurum ya da pratiklerinde bulunabilecek hakikat oyunları olsun, insan öznesinin hakikat oyunlarına nasıl girdiğini anlamaya çalıştım.³¹⁹

Değişen bilgi-iktidar ile birlikte yeniden **hakikat oyununa** sokulan “**bulunulan yer**” **sorunsallaştırmasına** nüfus hareketi öznesinin nasıl girdiğini anlamaya çalışmak söz konusudur.

*Belirli yükümlülükleri benimsemek, belirli kitapları kalıcı gerçek olarak kabul etmek, gerçeğe ilgili sorunlarda otoriter kararlara boyun eğmek, **yalnızca bazı şeylere inanmakla kalmayıp inandığını göstermek**, kurumsal otoriteye itaat etmek gibi ödevler, Hıristiyanlığın temel özelliğidir.³²⁰*

Hıristiyanlık, inançtan farklı bir gerçek yükümlülük biçimi gerektirir. Kişinin ödevi kim olduğunu bilmek, yani kendisinin içinde neler olup bittiğini fark etmek, hatalarını kabul etmek, baştan çıkaranları tanımak, arzuları belirlemek ve bunları hem Tanrı'ya hem de cemaatteki ya da özel tanıklığa tahammül etmektedir. İnanç ve benliğin gerçek yükümlülükleri, birbirine bağlıdır. Bu bağ, özbilinç olmaksızın ruhun arınmasını olanaksız kılar. Bu sürecin işleyişi, Katoliklikte, Protestanlık geleneğinden farklıdır. Ama her ikisinin de temel özellikleri, inançla, kitaplarla, dogmayla ilgili gerçek yükümlülükler ile gerçek, yürek ve ruhla ilgili yükümlülüklerin bir toplamı olmasıdır. Gerçeğe ulaşma, ruh arınması olmadan düşünülemez. Ruhun arılığı, özbilincin bir sonucu ve metnin anlaşılması için önkoşuldur; Augustine bunu şöyle ifade eder: “Quis facit veritatem” (gerçeği kişinin kendi içinde bulması, ışığa ulaşması).³²¹

Kendi kendimizin sürekli sarrafı olmak gibi bir role sahip olduğumuza göre, bu ayrımı yapmak ve bir düşüncenin iyi nitelikte olup olmadığını anlamak nasıl mümkün olacaktır? Bu “ayırımı” fiilen nasıl gerçekleştirilebilir? Bunun tek bir yolu vardır: Tüm düşüncelerimizi

³¹⁸ Foucault M., “Özne ve İktidar Seçme Yazılar-2” Etiğin Soybilimi Üzerine: Sürmekte Olan Çalışmaya İlişkin Bir Değerlendirme, Çevirenler: Osman Akınhay-Ferda Keskin, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.220

³¹⁹ Foucault M., “Özne ve İktidar Seçme Yazılar-2” Bir Özgürlük Pratiği Olarak Kendilik Kaygısı Etiği, Çevirenler: Osman Akınhay, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.222

³²⁰ Foucault M., Gutman H., Hutton P.H., “Kendini Bilmek” Çeviren: Gül Çağalı Güven, Om-Felsefe Yayınları, 1999, 4. Basım, s.63

³²¹ Foucault M., Gutman H., Hutton P.H., “Kendini Bilmek” Çeviren: Gül Çağalı Güven, Om-Felsefe Yayınları, 1999, 4. Basım, s.63

yöneticimize söylemek, her konuda ustamıza, velimize itaat etmek, tüm düşüncelerimizi daima **söze dökme**le meşgul olmak. Cassian'da öz-inceleme, itaat ve düşüncelerin sürekli söze dökülmesinden sonra gelir. Bu Stoacılıkta böyle değildir. Kendi kendisine yalnız düşüncelerini değil, en ufak bilinç hareketlerini, niyetlerini söylemek yoluyla, keşiş yalnız ustasıyla değil, kendi kendisiyle de yorumsama ilişkisini sürdürmüş olur. **Bu söze dökme, düşüncenin mihenk taşıdır.**³²²

Nüfus hareketi, **itiraf etme-söze dökme, görünme** hareketidir.

18. yüzyıldan günümüze değin, beşeri diye adlandırılan bilimlerden, benlikten vazgeçmek için değil, olumlu anlamda yeni bir benlik oluşumunda kullanılmak üzere, **sözelleştirme teknikleri**, farklı bir bağlamda yeniden yürürlüğe konmuş durumda. Bu teknikleri benlikten vazgeçmeksizin kullanmak, belirleyici bir değişim oluşturuyor.³²³

Nüfus hareketinde yeni bir benlik oluşumunda kullanılmak üzere **sözelleştirme teknikleri, görünme teknikleri, itiraf** ele alınmaktadır.

Bir “ahlak” tarihi yapmak isteyen, bu sözcüğün kapsadığı farklı gerçeklikleri de göz önünde bulundurmalıdır. Falan kişiler ya da filan grupların eylemlerinin, farklı merciler tarafından önerilmiş kural ya da değerlere uygun olup olmadığını inceleyen tarih, “ahlak anlayışları” tarihidir. Belirli bir toplum ya da grup içinde söz konusu olan farklı kural ve değer sistemleriyle bu sistemleri geçerli kılan mercileri, zorlama aygıtlarını ve sistemlerin çoğulluğunun, farklılıklarının ve çelişkilerinin aldıkları biçimleri inceleyen tarih “kanunlar”ın, “kodlar”ın tarihidir. Nihayet, **kişilerin birer ahlaksal tutum öznesi biçiminde kendilerini kurmaya çağırdıkları biçimlerin tarihi ise, insanın nefsiyle ilişkilerinin oluşturulması ve geliştirilmesi, kişinin kendi üzerine düşünmesi, kendini tanıması, sınaması ve deşifre etmesi için, kendi üzerinde gerçekleştirmeye çabaladığı değişimler için önerilen modellerin tarihi olacaktır. Bu, ahlaksal öznelleşme biçimleriyle, bunu sağlamaya yönelik kendilik pratiklerinin tarihi olarak anlaşılması gereken bir tarihtir.**³²⁴

Bu çalışmada nüfus hareketinde bulunan bireyin kendi üzerinde gerçekleştirmeye çalıştığı değişimlerin, **dışarı çıkmak, ilişkiye girmek, hakikat üretmek, itiraf etmek, görünmek**

³²² Foucault M., Gutman H., Hutton P.H., “Kendini Bilmek” Çeviren: Gül Çağalı Güven, Om-Felsefe Yayınları, 1999, 4. Basım, s.132

³²³ Foucault M., Gutman H., Hutton P.H., “Kendini Bilmek” Çeviren: Gül Çağalı Güven, Om-Felsefe Yayınları, 1999, 4. Basım, s.132

³²⁴ Foucault M., “Cinselliğin Tarihi, Hazların Kullanımı, 2. Kitap” Çeviren: Hülya Uğur Tanrıöver, Ayrıntı Yayınları, 2012, 4. Basım, s.136

üzerinden **mekânsal uzamı** ele alınmaktadır.

*Kendi hakkımda doğruyu söylüyorsam, bunun nedeni, kısmen, benim üzerimde uygulanan ve benim başkalarının üzerinde uyguladığım bazı iktidar ilişkileri dolayısıyla kendimi özne olarak kurduğum içindir.*³²⁵

³²⁵ Foucault M., “Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5” Yapısalcılık ve Postyapısalcılık, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.341

2.2. FOUCAULT'NUN KAVRAMLARI

Bu bölümde Foucault'nun yönteminde kullandığı sorunsallaştırma, hakikat oyunu, arşiv, pozitif/dispositif, episteme kavramları ele alınarak nüfus hareketi ile ilişkilendirilmektedir.

2.2.1. Foucault'da Sorunsallaştırma

Neden bu sorunsallaştırma?

Sonuçta davranışlar ve temsiller tarihinin karşıtı olarak düşünce tarihinin işi tam da bu değil midir? İnsanoğlunun kendisini, yaptığı şeyleri ve içinde yaşadığı dünyayı hangi koşullarda “sorunsallaştırdığını” tanımlamak.³²⁶

Bu çalışmada Türkiye’de insanların buldukları yeri hangi koşullarda “**sorunsallaştırarak**” harekete geçtiğini tanımlamak söz konusudur. Değişen bilgi-iktidar ile birlikte değişen **arşiv**, değişen **yerleşim dispositifi**, değişen **dışarı** çıkmak, değişen **ilişkiye** girmek, değişen **hakikat** üretimi, değişen yaşadığını **itiraf** etmek, değişen **güç istencini** fiiliyata geçirmek, değişen **görünümü** tanımlamak söz konusudur.

Soru: “Sorunsallar tarihi” nedir?

***Foucault:** Uzun bir süreden beri, hem fikir tarihinden (bununla temsil sistemlerinin analizini kastediyorum) hem de zihniyet tarihinden (bununla da tutumların ve davranış şemalarının analizini kastediyorum) apayrı bir düşünce tarihi ortaya koymanın mümkün olup olmayacağını anlamaya çaba göstermekteyim. Bence düşünce tarihini oluşturabilecek bir öge vardı: Bu, sorunlar ya da daha tam bir ifadeyle sorunsallardı. Düşünceyi ayırt eden özellik, onun belirli bir davranışın temelini oluşturan temsiller bütününden, ayrıca bu davranışı belirleyebilecek tutumlar alanından tamamen farklı bir şey olmasıdır. Düşünce, belirli bir davranışa işlemiş olan ve ona anlamını veren şey değil; tersine, bu eylem ya da tepki gösterme tarzından geri çekilip, onu, kendine bir düşünce nesnesi olarak sunma ve anlamı, koşulları ve amaçları konusunda sorgulamaya olanak tanıyan şeydir. Düşünce, insanın yaptıklarından özgür olması; yaptıklarından kopma, onları bir nesne olarak kurma ve sorun olarak düşünme hareketidir.³²⁷*

³²⁶ Foucault M., “Cinselliğin Tarihi, Bilme İstenci, 1. Kitap” Çeviren: Hülya Uğur Tanrıöver, Ayrıntı Yayınları, 2012, 4. Basım, s.122

³²⁷ Foucault M., “Özne ve İktidar, Seçme Yazılar-2” Polemik, Siyaset ve Sorunsallaştırmalar, Çevirenler: Osman Akınhay, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.287

*Düşüncenin incelenmesinin bir özgürlüğün analiz edilmesi olduğunu söylemek, sadece kendisine gönderme yapan formel bir sistemle uğraşmak anlamına gelmez. Aslında, **bir eylem alanının, bir davranışın düşünce alanına girmesi için, belli sayıda faktörün onu belirsiz bir duruma getirmesi, onun herkesçe bilinen özelliklerini kaybettirmesi ya da onun etrafında birçok güçlük yaratması gerekir.** Bu unsurlar toplumsal, ekonomik ya da siyasi süreçlerin ürünüdür. Ancak bu noktada yalnızca kışkırtıcı bir rol oynarlar. Bu unsurlar, düşüncenin etkin bir sorunsallaştırması gündeme gelmeden önce, çok uzun süre var olabilir ve eylemlerini gerçekliğe çevirebilirler. Düşünce işin içine karıştığı zaman da, bu güçlüklerin doğrudan sonucu ya da zorunlu ifadesi olan tek bir biçim almaz; bir durum ya da bağlam tarafından tanımlanmış ve mümkün bir soru olarak değer taşıyan bu güçlükler çoğu zaman çok biçimli ve hatta farklı yanlarıyla çelişik özgün ya da spesifik bir cevaptır.³²⁸*

*Tek bir güçlükler kümesine karşı çeşitli cevaplar verilebilir. Zaten çoğu zaman da hakikaten farklı cevaplar ortaya atılır. Ama **burada anlaşılması gereken nokta, onları eşzamanlı olarak neyin mümkün kıldığıdır:** Bu, onların eşzamanlılığının yattığı nokta, onları bütün çeşitlilikleriyle, bazen çelişkilerine rağmen besleyebilecek olan topraktır. On sekizinci yüzyılda akıl hastalığıyla ilgili pratiğin çıkardığı farklı güçlükler konusunda çok çeşitli çözümler önerilmişti. Tuke'un ve Pinel'in önerileri buna birer örnektir. Aynı şekilde, on sekizinci yüzyılın ikinci yarısında cezalandırma pratiğinde karşılaşılan güçlükler için tüm bir çözüm kümesi önerilmiştir. Gene, çok uzak bir örneği alırsak, Helenistik dönemin çeşitli felsefe okulları geleneksel cinsel etiğin güçlüklerine farklı çözümler önermişlerdir.³²⁹*

*Ama **Düşünce tarihinin işi, çeşitli çözümlerin kökeninde, onları mümkün kılan genel sorunsallaştırma biçimini ya da bir pratiğin güçlük ve engellerinin çeşitli pratik çözümler önerilmesini sağlayan genel bir soruna dönüşmesini neyin sağladığını ortaya çıkarmaktır. Söz konusu güçlükler cevap veren şey sorunsallaştırmadır.** Ama bunu tercüme etmekten, dışa vurmaktan farklı bir yolla yapar. Bu güçlüklerle bağlantılı olarak mümkün cevapların verilebileceği **koşulları** geliştirir. Farklı çözümlerin cevaplamaya çalıştıkları şeyi oluşturacak **unsurları** belirler. Bir verinin bir soru halini alması, bir grup engel ve güçlüğün çeşitli çözümlerle cevap bulunmaya çalışılacak sorunlara dönüşmesi: Sorunsallaştırmanın amacını*

³²⁸ Foucault M., "Özne ve İktidar, Seçme Yazılar-2" Çevirenler: Osman Akınhay, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.287

Polemik, Siyaset ve Sorunsallaştırmalar,

³²⁹ Foucault M., "Özne ve İktidar, Seçme Yazılar-2" Çevirenler: Osman Akınhay, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.287

Polemik, Siyaset ve Sorunsallaştırmalar,

ve düşüncenin spesifik eserini oluşturan şey budur.³³⁰

Bunun yapıbozum çerçevesinde bir analizden ne kadar uzak olduğu (iki yöntemin birbirine karıştırılması temkinsizlik olurdu) açıkça ortadadır. Tersine söz konusu bir soruna getirilen farklı çözümlerin nasıl oluştuğunun ama aynı zamanda farklı çözümlerin nasıl spesifik bir sorunsallaştırma biçiminin ürünü olduğunun anlaşılmaya çalışıldığı bir eleştirel analiz hareketidir.³³¹

Bu çalışmada **bulunulan yer sorunsallaştırmasının** hangi **koşullarda**, hangi **unsurlara** dayandığı belirlenmeye çalışılmaktadır.

Sorunsallaştırma süreci belli şeylerin (davranışların, olguların, süreçlerin) nasıl ve neden sorun haline geldiklerini çözümlenektir. Sorunsallaştırılan şey ile sorunsallaştırma süreci arasında bir ilişki vardır. Sorunsallaştırma gerçek bir somut duruma verilen “cevap”tır. Belirli sorunsallaştırmanın tarihsel bir bağlamın ya da durumun bir etkisi ya da sonucu olmadığını, belirli bireyler tarafından verilen bir cevap olduğunu (bireylerin verdiği bu aynı cevap anonim hale gelecek kadar genel bir nitelik kazansa bile) anlamamız gerekir. Sorunsallaştırma her zaman için bir tür yaratımdır.³³²

Bu çalışma, Türkiye’de bulunulan yerin, nasıl ve neden sorun haline geldiğini çözümlenmektedir.

Türkiye’de nüfusun mekânsal yoğunlaşması, küresel bilgi-iktidara verilen somut “cevap”tır.

Türkiye’nin nüfus hareketi, küresel bilgi-iktidara bireylerin verdiği cevaptır.

Türkiye’de “bulunulan yer”in sorunsallaştırılması ile hem bulunulan yerde hem de gidilen yerde yeni bir yaratım gerçekleşmektedir.

Türkiye’nin nüfus hareketini analiz edebilmek için “bulunulan yer”in nasıl sorunsallaştırılarak hakikat oyununa sokulduğunu ve bunun sonucunda oluşan yerleşim şemasının nasıl şekillendiğini ortaya koymak gerekir.

Bu çalışmada nüfus hareketini bir **söylem** olarak ele almak ve bu **söylemin** söylendiği anda yüklendiği bilgi-iktidar-kendilik teknolojilerini çözümlenmek söz konusudur.

³³⁰ Foucault M., “Özne ve İktidar, Seçme Yazılar-2” Polemik, Siyaset ve Sorunsallaştırmalar, Çevirenler: Osman Akınhay, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.287

³³¹ Foucault M., “Özne ve İktidar, Seçme Yazılar-2” Polemik, Siyaset ve Sorunsallaştırmalar, Çevirenler: Osman Akınhay, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.287

³³² Foucault M., “Doğruyu Söylemek” Çeviren: Kerem Eksen, Ayrıntı Yayınları, 2002. s.133

Cinselliğin Tarihi 'nin ikinci cildine yazdığı önsözün daha sonra kitaba alırken değiştirdiği bir versiyonunda Foucault, söz konusu deneyim biçimlerinin oluşması, gelişmesi ve dönüşmesinin yani sorunsallaştırmanın tarihini “**düşüncenin tarihi**” olarak, “**düşünce**” ile de çeşitli biçimlerde “**doğru ve yanlış oyunu**”nu belirleyen ve dolayısıyla deneyimi ve onun öznesini kuran şey olarak tanımlıyor. Bu anlamda Foucault'ya göre “**düşünce**” **felsefe veya bilime özgü teorik ifadelerde değil; bireyin özne olarak ortaya çıktığı tüm konuşma, yapma ya da davranış biçimlerinde aranması gereken bir şey. Öte yandan Foucault'nun doğru ve yanlış oyunu ya da genelde hakikat oyunu ile kastettiği, insanın varlığını tarihsel bir biçimde deneyim olarak yani düşünülebilecek ve düşünülmesi gereken bir şey olarak kuran; başka bir deyişle sorunsallaştırılan şey hakkında belli hakikatlerin üretilmesi için kullanılan bir kurallar bütünü.** Foucault'ya göre Batı düşüncesinin bir özelliği, bu oyunların hiçbir zaman bazılarını izin verecek bazılarını da dışlayacak biçimde kapalı ve kesin bir tanımının verilmemiş olması. Dolayısıyla hakikat oyunlarında her zaman yeni bulgularla karşılaşmak, şu ya da bu kuralı hatta bir hakikat oyununun tümünü dolayısıyla bu yolla kurulan deneyimleri değiştirmek mümkün. Ama bu, sorunsallaştırma öncesi hiçbir şeyin var olmadığı ve söz konusu deneyimlerin “birilerinin kafasından çıktığı” anlamına gelmiyor. Yani analizin amacı örneğin sorunsallaştırma öncesi delilik diye bir şeyin var olmadığını kanıtlamak değil, yukarıda verdiğimiz tanım uyarınca deliliğin hangi söylemler, hangi hakikat oyunları, hangi tanımlar yoluyla sorunsallaştırılarak “akıl hastalığı” olarak değerlendirilmesine neden olacak kurumsal bir alana dahil edildiğini görmek. Bu anlamda sorunsallaştırılan şey delilik, “kurulmuş” olan deneyimse “akıl hastalığı” olarak ortaya çıkıyor.³³³

Bu çalışmada “bulunulan yerin” hangi söylemler, hangi hakikat oyunları, hangi tanımlar yoluyla sorunsallaştırılarak merkezi yerelliklere; İstanbul **dispositifi**, büyükşehirler **arayüzü**, **maddiliğini** yitirmiş **pozitifliklere** dönüştüğü tablolarla açıklanmaktadır. Yani **dışarıda, ilişkide.**

*Amacım ne davranışları ve düşünceleri ne de toplumları ve onların “ideolojiler”ini düşünmekti. Benim amacım, insanın, kendini düşünülebilen ve düşünülme zorunda olan bir şey olarak ortaya koyarken yararlandığı sorunsallaştırmaların ve bunları oluşturan pratiklerin çözümlenmesini yapmaktı. **Çözümlemenin arkeolojik boyutu, bizzat sorunsallaştırmanın biçimlerini çözümlenmeye olanak sağlıyordu; soykütüksel boyut ise, onların pratiklerden ve bu pratiklerin değişiminden hareketle oluşumlarını çözümlenme***

³³³ Keskin F., “Sunuş: Özne ve İktidar” Michel Foucault, *Özne ve İktidar*, Seçme Yazılar-2 Ayrıntı Yayınları, 2011. s.14

olanağı veriyordu. Belli bir “normalleşme” profili tanımlayarak, toplumsal ve tıbbi pratiklerden hareketle deliliğin ve akıl hastalığının sorunsallaştırılması; kimi “epistemik” kurallara uyan söylem pratikleri çerçevesinde yaşamın, dilin ve çalışmanın sorunsallaştırılması; bir “disiplin” modeline uyan kimi cezai pratiklerden hareketle suçun ve suçlu tavrın sorunsallaştırılması gibi, şimdi de antikçağda cinsel etkinlik ve hazların, kendilik pratiklerinden hareketle, bir “varoluş estetiği”nin ölçütlerinin devreye sokulması yoluyla nasıl sorunsallaştırıldığını göstermek istiyorum.³³⁴

Nüfus hareketinde bulunan öznenin yararlandığı sorunsallaştırmalar: arşiv, dışarı, ilişki, itiraf, görünüm, hakikat üretimi, güç istencini fiiliyata geçirmek üzerinden ele alınmaktadır.

Nüfus hareketinin arkeolojik boyutu; sorunsallaştırma biçimlerini, rasyonelleştirme biçimlerini, nüfus hareketinin soykütüksel boyutu; oluşumlarını çözümlemektir.

Bu çalışmada değişen arşiv, dışarı, ilişki, hakikat üretimi, itiraf, güç istenci, görünüm ile “bulunulan yerin” sorunsallaştırılması, hakikat oyununa sokulması araştırmaktadır.

2.2.2. Foucault’da Hakikat Oyunu

Hakikat oyunu; dışarıyı, hareketi, ilişkiyi, akışı, **sabitlemektedir.** Görünümü sabitlemekte, görüntüye dönüştürmektedir. **Doğru-yanlış oyunu** ile dışarıyı içeriye sıkıştırılmaktadır.

Sorun aynı zamanda herhangi bir şeyin hangi koşullarda mümkün bir bilgi için bir nesne haline gelebileceğini, hangi prosedürlere tabi tutularak bölümlere ayrılacağını ve açıklayıcı olarak kabul edilen bölümünü belirlemektir. Dolayısıyla, nesnenin, söz konusu edilen bilgi biçimine göre değişen nesneleşme kipini belirlemek gerekir. Bu nesneleşme ve özneleşme birbirinden bağımsız değildir. “Hakikat Oyunları” diye adlandırılabilir olan şey, bunların karşılıklı gelişimlerinden ve karşılıklı bağlarından doğar. Hakikat oyunu, doğru şeylerin keşfi değil, bir öznenin bazı şeyler hakkında söyleyebileceği şeyin, doğru ya da yanlış sorunuyla bağlantılı olmasını belirleyen kurallardır. Kısacası, düşüncenin eleştirel tarihi ne hakikatin elde edilmesinin ne de gizlenmesinin tarihidir, hakikat oyunlarının ortaya çıkışının tarihidir. Özne ile hakikat arasındaki ilişki analizlerine veya daha kesin olarak hakikat

³³⁴ Foucault M., “Cinselliğin Tarihi, Hazların Kullanımı, 2. Kitap” Çeviren: Hülya Uğur Tanrıöver, Ayrıntı Yayınları, 2012, 4. Basım, s.124

oyunlarına öznenin nesne olarak dahil edilebileceği kiplerin incelenmesine eklenir.³³⁵

Bu çalışmada, yerleşimlerde yeniden **hakikat oyunlarının** ortaya çıkışı ele alınmaktadır.

*Akıl hastalığı, suça eğilimlilik veya cinsellik söylemleri, öznenin sadece çok özel bir hakikat oyununda ne olduğunu söyler ama bu oyunlar özneye zorunlu bir nedenselliğe veya yapısal belirlenimlere göre dışarıdan dayatılmaz. Öznenin ve nesnenin ancak eş zamanlı, belirli koşullar altında birbirini kurdukları ama bir diğerine göre değişmekten ve bu deneyim alanının kendisini de değiştirmekten geri kalmadıkları bir deneyim alanı açar.*³³⁶

Arşivde, dışarıda, yok alanda oluşumla özne ile nesne eş zamanlı, belirli koşullar altında birbirini kurar, oluşur.

Akıl hastası, delilik olgusunun nihayet keşfedilmiş hakikati değildir. Deliliğin etnolojik tarihinde tamamen kapitalist anlamda geçirdiği büyük değişikliktir. Hakikatin şeyleri nasıl etkilediği ve belli alanların hakikat sorunsalına ve arayışına nasıl yavaş yavaş dahil olduklarını anlamaya çalıştım hep. Dışlama-Delilik-Hakikat, Islah etme-Hapishane-Hakikat, Cinsel davranış-İtiraf-Hakikat³³⁷

Nüfus hareketi-Yerleşim Dispositifi-Hakikat

Soru: Size genel olarak öznenin söz edilmesini hep “engellediniz”.

*Foucault: Hayır, “engellemiş” değilim. Belki bazı yetersiz formülasyonlarım vardı. Benim reddettiğim, öncelikle bir özne kuramı (fenomenolojide ve varoluşçulukta yapılabileceği gibi) ortaya atılması ve bu özne teorisinden yola çıkarak, örneğin herhangi bir bilgi biçiminin nasıl mümkün olduğunu bilme sorununun gündeme getirilmesiydi. Benim öğrenmek istediğim, öznenin, hakikat oyunları, iktidar pratikleri vb. belli pratikler üzerinden kendini şu ya da bu biçimde, deli özne ya da deli olmayan özne olarak nasıl kurduğuydu. Öznenin oluşumu ya da farklı özne biçimleri ile hakikat oyunları, iktidar pratikleri vb. arasındaki ilişkilerin analizini yapabilmek için, belli **bir a priori özne kuramını reddetmek** zorundaydım. Beni ilgilendiren*

³³⁵ Foucault M., “Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5” Foucault, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.352

³³⁶ Foucault M., “Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5” Foucault, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.353

³³⁷ Foucault M., “İktidarın Gözü, Seçme Yazılar-4” Michel Foucault ile Söyleşi, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.265

*farklı özne biçimlerinin hakikat oyunları ile ilişki içinde tarihsel olarak kurulmasıdır.*³³⁸

Bu çalışmada **öznenin** hakikat oyunları, iktidar pratikleri gibi belli pratikler üzerinden kendini şu ya da bu biçimde **nüfus hareketinin öznelere** olarak nasıl kurduğu, bunun **mekânsal uzamı** analiz edilmektedir.

Oyun

*“Oyun” sözcüğü sizi yanıltmasın: Ben “oyun” derken hakikat üretiminin kurallar bütününe kastediyorum. Bu, taklit etmek ya da eğlenmek anlamında bir oyun değildir. Belli bir sonuç doğuran, ilkelerine ve prosedür kurallarına bağlı olarak geçerli ya da geçersiz, galip ya da mağlup sayılabilecek olan bir prosedürler bütünüdür.*³³⁹

Nüfus hareketinin **oyununu** ortaya çıkarmak söz konusudur.

*Hakikati kim söyler? Özgür olan, belli bir konsensüs düzenleyen ve kendilerini belirli iktidar pratikleri ve kısıtlayıcı kurumlar ağına girmiş durumda bulan bireyler.*³⁴⁰

Hakikati arşivde o kıvılcımı çakan bireyler üretir, söyler. Hakikat kıvılcımı arşivde çakılır. Nüfus hareketi bulunulan yerde hakikati üretemeyenlerin, o kıvılcımı çakamayanların hakikat üretebilecekleri yerlere hareketidir.

Hakikatin Ekonomi-Politiği

Hakikat, özgür ruhların ödülü ve uzun yalnızlıkların çocuğu olmadığı gibi kendilerini özgürleştirmeyi başarmış olanların ayrıcalığı da değildir. Hakikat bu dünyaya ait olan bir şeydir: hakikat çok sayıda zorlama sayesinde ortaya çıkar ve düzenli iktidar etkileri yaratır. Her toplumun kendi hakikat rejimi, kendi genel hakikat siyaseti vardır. Yani her toplumun doğru kabul ettiği ve doğru olarak işlerliğe soktuğu söylem türleri; doğru sözceleri yanlış sözcelerden ayırt etmeye yarayan mekanizmalar ve merciler ile doğru yanlışın teyit edilme

³³⁸ Foucault M., “Özne ve İktidar Seçme Yazılar-2” Bir Özgürlük Pratiği Olarak Kendilik Kaygısı Etiği, Çevirenler: Osman Akınhay, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.234

³³⁹ Foucault M., “Özne ve İktidar Seçme Yazılar-2” Bir Özgürlük Pratiği Olarak Kendilik Kaygısı Etiği, Çevirenler: Osman Akınhay, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.242

³⁴⁰ Foucault M., “Özne ve İktidar Seçme Yazılar-2” Bir Özgürlük Pratiği Olarak Kendilik Kaygısı Etiği, Çevirenler: Osman Akınhay, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.242

yolları, hakikatin edinilmesinde tercih edilen teknikler ile prosedürler, doğru kabul edilenleri söylemekle yükümlü olanların statüsü.³⁴¹

Bizimki gibi toplumlarda hakikatin “ekonomi politiği” beş önemli özellikle belirlenir. “Hakikat”, bilimsel söylem biçiminin ve bu söylemi üreten kurumların merkezinde ortaya çıkar. Hakikat sürekli ekonomik ve siyasi teşvik altındadır (siyasi iktidar kadar ekonomik üretim için de hakikat ihtiyacı), hakikat çeşitli biçimlerde, çok geniş çaplı bir dağılımın ve tüketimin nesnesidir (bir takım kesin sınırlamalara rağmen, toplumsal yapıda görece geniş bir yer kaplayan eğitim ve enformasyon aygıtlarının içinde dolaşır), hakikat, birkaç dev siyasi ve ekonomik aygıtın (üniversite, ordu, yazı, medya) yegane olmasa bile baskın denetiminde üretilip iletilir, nihayet hakikat, bütün bir siyasi tartışmayı ve toplumsal çatışmayı (ideolojik mücadeleler) ilgilendiren bir sorundur.³⁴²

Küresel bilgi-iktidarın hakikat üretim mekanı İstanbul’a taşınmakta, arşiv kaymakta, İstanbul’da yeniden kurulmaktadır.

Geleneksel anlayışa göre hakikat tektir ve alternatifi yoktur. Algılama biçimlerimiz çarpıtılmış değilse, hakikat gerçekliğe doğrudan ulaşmamızı sağlar. Ulaştığımız bu gerçeklik bir yorum ya da bakış açısının ürünü değil, gerçekliğin ta kendisidir. Öyleyse hakikat ne bir bakış açısı ne de yoruma izafi olabilir, yani hakikat bizim yarattığımız değil, keşfettiğimiz bir şeydir. Nietzsche’nin geleneksel Batı metafiziği eleştirisinin en önemli parçalarından biri, kuşkusuz özellikle 1870 ve 1880’li yıllarda geliştirmeye başladığı hakikat eleştirisidir. Özellikle doğru ile yanlışın genelde olgulara bakarak saptanması gerektiğini söyleyen hakikat anlayışına karşı **Nietzsche olgu diye bir şey olmadığını savunur**. Bizi ilgilendiren dünya bir olgu değil; zayıf bir gözlemler toplamı temelinde kurduğumuz bir tahmin, hatta bir masaldır. **Bu dünya bir akış sürecidir, sürekli oluşum halindedir, anlaşılamaz ve aldatıcıdır. Anlam ve değerler bu akışa yorumlar yoluyla sokulur. Yorumlarsa yaşam içinde, güç istencinde ve gücümüzü arttırmak için varlığımızı sürdürmemizi sağlayan ve belli perspektiflerden yapılan değer yüklemeleridir. Ve dünyanın yorumlanabilme biçimlerinin sınırları yoktur. Dolayısıyla hakikat yoruma bağlı ve birden çoktur. Aslında, tüm bilgi aygıtı eşyaya hakim olmaya yönelik bir soyutlama ve basitleştirme aygıtıdır. Sonuç olarak hakikat bizim dışımızda**

³⁴¹ Foucault M., “Entelektüelin Siyasi İşlevi, Seçme Yazılar-1” Entelektüelin Siyasi İşlevi, Çeviren: Işık Ergüden-Osman Akınhay, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.50

³⁴² Foucault M., “Entelektüelin Siyasi İşlevi, Seçme Yazılar-1” Entelektüelin Siyasi İşlevi, Çeviren: Işık Ergüden-Osman Akınhay, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.50

*bulunacak ya da keşfedilecek bir şey değil; yaratılması gereken ve bir süreci, daha doğrusu sonu olmayan bir ele geçirme istencini adlandıran bir şey, güç istencinin bir başka adıdır.*³⁴³

Hakikat iki kılıç arasındaki kıvılcımdır. “**dışarı**”da, “**ilişki**” ile yaratılır. Hakikat **güç istencidir**.

Nüfus hareketi, küçük yerleşimlerin **hakikat** üretemediği, **dışarı** çıkaramadığı, **ilişkiye** sokamadığı **güçlerin**, **itkilerin**, **dışarı** çıkabileceği, **ilişkiye** girebileceği, **hakikat** üretebileceği, potansiyelini fiiliyata geçirebileceği **ilişki alanına**, **arşive** yönelme hareketidir.

*Hakikat, sözcelerin üretimi, düzenlenmesi, dağılımı, dolaşımı ve işleyişi için düzenlenmiş bir prosedürler bütünü olarak anlaşılmalıdır. Hakikat, kendisini üreten ve destekleyen iktidar sistemleriyle ve kendisinin meydana getirdiği ve kendisini yayan iktidar etkileriyle döngüsel bir ilişki içindedir: Hakikat rejimi. Bu rejim yalnızca ideolojik ya da üstyapısal değildir. Kapitalizmin oluşum ve gelişmesinin bir koşuluydu. Üstelik belli değişiklikler olmakla birlikte, sosyalist ülkelerde (bu noktada, hakkında çok az bilgi sahibi olduğum Çin örneğini bir kenara bırakıyorum) yürürlükte olan rejim de budur.*³⁴⁴

*Entelektüel için temel siyasi sorun, bilimle ilintili olan ideolojik içerikleri eleştirmek ya da kendi bilim pratiğine doğru bir ideolojinin eşlik etmesini sağlamak değil, yeni bir hakikat siyaseti oluşturmanın mümkün olup olmadığını bilmektir. Sorun insanların bilincini ya da kafalarda olanı değil, hakikati üreten siyasi, ekonomik ve kurumsal rejimi değiştirmektir. Söz konusu olan, hakikati her türlü iktidar sisteminden kurtarmak değil (hakikatin kendisi zaten iktidar olduğuna göre bir kuruntu olmaktan öteye gitmez bu) hakikatin gücünü şu anda içinde etkili olduğu toplumsal, ekonomik ve kültürel hegemonya biçimlerinden kurtarmaktır.*³⁴⁵

Hakikati **dispositiften** kurtarmak, **pozitifliğine** getirmek söz konusudur. Hakikati **projeden** kurtarmak, hakikate **uzamını** geri vermek söz konusudur.

Hakikatin Tarihi

Önermek istediğim hipotez, hakikatin iki tarihinin olduğudur. Birincisi hakikatin bir tür iç

³⁴³ Keskin F., “Sunuş: İktidar, Hakikat ve Entellektüelin Siyasi İşlevi” Michel Foucault, Entellektüelin Siyasi İşlevi, Seçme Yazılar-1, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.20

³⁴⁴ Foucault M., “Entellektüelin Siyasi İşlevi, Seçme Yazılar-1” Entellektüelin Siyasi İşlevi, Çeviren: Işık Ergüden-Osman Akınhay, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.52

³⁴⁵ Foucault M., “Entellektüelin Siyasi İşlevi, Seçme Yazılar-1” Entellektüelin Siyasi İşlevi, Çeviren: Işık Ergüden-Osman Akınhay, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.52

tarihidir, kendi düzenleme ilkelerinden yola çıkarak kendi kusurlarını düzelten bir hakikatin tarihi: Bu, bilim tarihi içinde veya bu tarihten yola çıkarak oluşan hakikatin tarihidir. Diğer yandan, toplumda veya en azından bizim toplumlarımızda, hakikatin oluştuğu, belli oyun kurallarının tanımlandığı belli öznellik biçimlerini, belli nesne alanlarını, belli bilgi türlerini doğuran oyun kuralları, birçok başka nokta olduğu kanısındayım ve sonuç olarak buradan yola çıkarak hakikatin dış, dışsal bir tarihi yapılabilir.³⁴⁶

Nüfus hareketi **söyleminde** hakikatin **dış, dışsal** tarihini yazmak, nüfus hareketinin **dışarıda** analizini yapmak söz konusudur. Nüfus hareketinde hakikatin oluştuğu, hakikat oyun kurallarını, tanımladığı öznellik biçimlerini, doğurduğu nesne alanlarını ve bilgi-iktidar türlerini ortaya çıkarmak söz konusudur.

Arşivde, güç ilişkisini fiiliyata geçirmek, dışarı, ortam, ilişki, hakikat üretimi, itiraf, görünüm üzerinden; değişen hakikat oyunlarının mekânsal uzamı;

- **Merkezin Yerleşkelerinden**

- **Merkezi Yerelliklere**

- *İstanbul **dispositifine**

- *Büyükşehirler **arayüzüne**

- ***Maddiliğini** yitirmiş **pozitifliklere** geçişleri **mümkün kılan koşulların** analizidir söz konusu olan.

2.2.3. Foucault'da Arşiv

*Önceden ve başka yerde kurulmuş düşünceleri gözle görülebilir karakterler haline getiren kelimelerin, tarihin muhteşem, efsanevi kitabı üzerinde dizilişini görmek yerine, söylemsel pratiklerin kalınlığı içinde, ifadeleri koşullarına ve ortaya çıkış alanlarına sahip olan olaylar ve olanaklarını ve kullanım alanlarını içeren şeyler olarak düzenleyen sistemlere sahip olunur. Bunlar **Arşiv** adını vermeyi teklif ettiğim, **ifadelerin, bir bakıma olayların ve bir başka bakıma da şeylerin sistemidir.**³⁴⁷*

³⁴⁶Foucault M., "Büyük Kapatılma, Seçme Yazılar-3" Hakikat ve Hukuksal Biçimler, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.167

³⁴⁷ Foucault M., "Bilginin Arkeolojisi" Çeviren: Veli Urhan, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.158

Nüfus hareketini **arşive** yani bir bakıma olayların bir başka bakıma da şeylerin sistemine oturtmak, **heterojen ilişkiler alanında, dağılma uzamında, oyun alanında, ortamda, yatay** bir eksene oturtmak söz konusudur, **dikey** bir eksene değil.

*Söylenmiş şeyler, sadece bunlar var oldukları takdirde, bunun dolaysız nedenini, söylenmiş bulunan şeyden ya da söylemiş olan insanlardan değil fakat **söylemsellik sisteminden**, bu sistemin birbirine karıştırdığı ifade olanaklarından ve olanaksızlıklarından istemek gerekir. **Arşiv öncelikle söylenebilen şeyin ilkesi, ifadelerin bireysel olaylar olarak ortaya çıkışını yöneten sistemdir. Fakat arşiv, bütün söylenmiş şeylerin şekilsiz bir çokluğun içinde sonsuzca toplanmadıkları, kesintisiz bir çizgiselliğin içine de girmedikleri ve dış arazlarla tesadüfen ortadan kalkmadıkları ama farklı biçimler halinde gruplandıkları, çeşitli ilişkilere göre birbirleriyle birleştikleri, özel düzenlere göre devam ettikleri ya da silinip gittikleri gerçeğini veren şeydir de.**³⁴⁸*

Nüfus hareketini **-miş gibi** değil, kendi olarak, olduğu gibi, olduğu yerde ele almak söz konusudur. Söylenebilen şeyin ilkesi, ifadelerin bireysel olaylar olarak ortaya çıkışını yöneten sistem olarak **çizgisel** değil **yatay** olan **arşivde söyleneni** ele almak söz konusudur.

*Arşiv, **ifade-olayın** kendi kaynağında ve onun kendine verdiği varlığın içinde, onun ifade edilebilirlik sistemini daha baştan tanımlayan şeydir. Arşiv, ifade-şeyin aktüellik biçimini tanımlayan şey, onun işleyişinin sistemidir. Söylemleri değişik varoluşları içinde birbirinden ayıran ve onları kendi süreleri içinde özelleştiren şeydir. **Arşiv, bütünlüğü içinde betimlenebilir değildir. Arşiv, aktüelliği içinde sınırları çizilemez olandır.***³⁴⁹

Nüfus hareketinin **söylemsellik sistemi**, sınırsız fakat tanımlanabilen bir alanda, **ortamda, dışarıda** bir alanda çözümlenmeye çalışılmaktadır.

Arşiv hakkındaki analiz o halde öncelikli bir bölgeyi içerir: hem bize yakın hem de mevcut durumumuzdan farklı olan bu bölge, varlığımızı kuşatan, onu ortaya çıkartan ve onu değişimi içinde gösteren zamanın kıyasıdır. Bizim dışımızda bizi sınırlayandır. Arşiv hakkındaki tanımlama kendi olanaklarını ve kendi olanaklarının üstünlüğünü, gerçekten kısa bir süre önce bizim söylemlerimiz olmaktan çıkmış bulunan söylemlerden hareketle ortaya koyar. Arşivin varoluş eşiği artık söyleyemediğimiz ve söylemsel pratiğimizin dışında kalan şeyden bizi ayıran parça tarafından kurulur. O bizim kendi dilimizin dışında başlar. Onun yeri,

³⁴⁸ Foucault M., “Bilginin Arkeolojisi” Çeviren: Veli Urhan, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.158

³⁴⁹ Foucault M., “Bilginin Arkeolojisi” Çeviren: Veli Urhan, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.158

*kendi söylemsel pratiğimizin aralığıdır. Bu anlamda arşiv bizim teşhisimizle ilgilidir.*³⁵⁰

Nüfus hareketi **ifade-olayının** ifade edebilirlik sistemini **dışarıda** ortaya çıkarmaktır söz konusu olan; **fiiliyat alanının değişen sınırlarında**.

*Arşiv bizi sürekliliklerimizden koparır. Tarihin kopukluklarını önlemek için kendi kendimize bakmayı çok istediğimiz bu zamansal özdeşliği yok eder. Aşkın erekselliklerin ipini koparır. Antropolojik düşüncenin insanın varlığını ya da öznelliğini sorguladığı yerde, o ötekiyi ve dışarıyı apaçık ortaya koyar. Bu teşhis farklı olduğumuzu, aklımızın söylemlerden, tarihimizin zamanlardan, benimizin maskelerden farklı olduğunu ortaya koyar. Aynı şekilde fark, unutulmuş ve yeniden keşfedilmiş bir başlangıç olmanın ötesinde, olduğumuz ve oluşturduğumuz dağılmadır. Arkeoloji, söylemleri, arşiv ögesi içinde özelleşmiş pratikler olarak betimler.*³⁵¹

Nüfus hareketi **söylemi**, arşiv içinde özelleşmiş bir **pratik**tir. Bu çalışmada nüfus hareketini **arşive** oturtmak, **arşivde söylemini** analiz etmek söz konusudur.

Nüfus hareketini **diyalektik sürekliliklerden** koparmak, **ötekiyi** ve **dışarıyı** ortaya koymak söz konusudur.

*Söylemsel olayların bir kültür içindeki varoluş kipi. Ortaya çıkarılması gereken şey, verili bir anda ve belirli bir toplumda sözcelerin belirliğini, korunmalarını, aralarında oluşan bağları, kurallara uygun bütünler halinde gruplaştırılma tarzlarını, yerine getirdikleri rolleri, etkilendikleri değer ya da kutsallaştırma oyununu, pratiklere ya da davranışlara yatırılma tarzlarını, dolaşım, bastırılma, unutulma, yok edilme ya da yeniden canlandırılma kurallarını yöneten koşullar bütünüdür. Kısacası, söz konusu edilen, kurumsallaştırılma sistemi içindeki söylemdir. Benim arşiv olarak adlandırdığım şey, bir kültür içinde sözcelerin ortaya çıkış ya da yok oluşunu, yeniden yayılma ya da silinmelerini, olay ya da şey olarak paradoksal varoluşlarını belirleyen kurallar oyunudur.*³⁵²

Arşiv, ilişki alanıdır, oyun alanıdır, uzamdır. Bir tür havza, bir tür habitattır. Heterojen bütünlerin ortamıdır.

Nüfus hareketini **dışarıdaki/arşivdeki kurallar oyununun** içinde çözümlenmek söz konusudur.

³⁵⁰ Foucault M., "Bilginin Arkeolojisi" Çeviren: Veli Urhan, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.158

³⁵¹ Foucault M., "Bilginin Arkeolojisi" Çeviren: Veli Urhan, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.158

³⁵² Foucault M., "Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5" Bilimlerin Arkeolojisi Üzerine Epistemoloji Çevresi'ne Cevap, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.153

Arşivden fiilen dile getirilen söylemler bütünü anlıyorum ve bu söylem bütünü kesin olarak meydana gelmiş olan ve tarihin limbosunda³⁵³ ya da arafında ertelenmiş kalan olaylar bütünü olarak değil, tarih boyunca işlev görmeye, dönüşmeye, başka söylemlere ortaya çıkma imkanı sunmaya devam eden bir bütün olarak da düşünülür.³⁵⁴

Nüfus hareketinin **arşivdeki söylemini, dönüşümünü** ortaya çıkarmak söz konusudur.

Arşiv sözcüğünden anladığım şey, verili bir dönemde derlenmiş ya da yok oluşun büyük serüvenleri arasında bu dönemden kalmış metinler yığını değildir. Benim kastettiğim şey, verili bir dönemde ve belirli bir toplum için şunları tanımlayan kurallar bütünüdür;

- **Söylenebilirliğin Sınırları ve Biçimleri:** Söz edilmesi mümkün olan şey nedir? Söylem alanı olarak oluşmuş olan şey nedir? Hangi söylem türü, hangi alanı etkiler? (Anlatı neden oluşur, betimleyici bir bilim neden oluşur, edebi bir formülasyon neye atfedilmiştir vs.?)
- **Korumanın Sınırları ve Biçimleri:** İz bırakmadan geçip gitmeye mahkum sözceler hangileridir? Tersine insanların belleğine girmeye aday olanlar hangileridir (ritüel terennüm, pedagoji ve eğitim yoluyla, eğlence ya da şenlik, reklam yoluyla)? Hangileri yeniden kullanılabilir olarak saptanmıştır, hangi amaçlarla? Hangileri dolaşıma dahil edilmiştir, hangi gruplar içerisinde? Bastırılmış ve sansüre tabi tutulmuş olanlar hangileridir?
- **Farklı Söylemsel Oluşumlar İçerisinde Ortaya Çıktığı Şekliyle Belleğin Sınırları ve Biçimleri:** Herkesin geçerli, tartışılabilir ya da kesinlikle geçersiz olarak gördüğü sözceler hangileridir? İhmal edilebilir diye bir köşeye bırakılmış olanlar ve yabancı diye dışlananlar hangileridir? Şimdiki sözceler sistemi ile geçmiş sözceler corpus'u arasında hangi tür ilişkiler oluşmuştur?
- **Yeniden Etkin Hale Getirmenin Sınırları ve Biçimleri:** Önceki dönemlerin ya da yabancı kültürlerin söylemleri arasında akılda kalanlar, değer verilenler, yeniden oluşturulmaya çalışılanlar hangileridir? Bunlarla ne yapmaktayız, bunları hangi dönüşümlerden (yorum, metin yorumlama, analiz) geçirmekteyiz, hangi değerlendirme sistemlerini bunlara uygulamaktayız, onlara hangi rolü vermekteyiz?

³⁵³ Limbo: Kenar, sınır, manası cehennemin sınırı.

³⁵⁴ Foucault M., "Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5" Michel Foucault Son Kitabını Açıklıyor, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.185

- **Sahiplenmenin Sınırları ve Biçimleri:** Hangi tür söyleme hangi birey, grup ya da sınıflar erişebilir? Söylemde bulunan kişi ile söylemin eriştiği kişinin söylemle ilişkisi nasıl oluşur? Söylemin yaratıcısıyla ilişkisi kendini nasıl gösterir ve nasıl tanımlar? Sınıflar, uluslararası, dilsel, kültürel ya da etnik topluluklar arasında söylemleri üstlenme mücadelesi nasıl cereyan eder?
- Söylemleri sessizce söylemek istedikleri şeye göre değil, belirgin ortaya çıkışlarının gerçekliği ve koşulları üzerine sorguluyorum; içerebilecekleri kapsamlara göre değil, gerçekleştirdikleri dönüşümlere göre sorguluyorum, onlara kalıcı bir köken olarak varlığını sürdüren anlam üzerinden değil birlikte var oldukları, varlıklarını sürdürdükleri ve silindikleri alan üzerinden sorguluyorum söylemleri. **Dışsallıklarının boyutu içinde söylemlerin analizidir bu.** Buradan üç sonuç çıkar:
 1. Geçmişteki söylemi, onu yeniden canlandıracak bir yorumun teması olarak değil, kendi niteliği içinde betimlenecek bir anıt olarak ele almak.
 2. Söylemin içinde yapısalcı yöntemlerin yaptığı gibi yapılış yasalarını değil, varoluş koşullarını aramak.
 3. Söylemi, onu doğurmuş olabilecek düşünceye, tıne ya da özneye değil, içinde açılım gösterdiği pratik alana göndermek.³⁵⁵ (Yani dışarıya, arşive)

Nüfus hareketine **maddiliğini** vermek,

Nüfus hareketinin **yapılış yasalarını** değil, **varoluş koşullarını** aramak,

Nüfus hareketini **dışarıya** çıkarmak, **arşive** oturtmak,

Nüfus hareketi söyleminde **dışarı, ilişki, hakikat üretimi, itiraf, görünüm, güç istencini fiiliyata geçirmek** üzerinden, yerleşim şeması **söylemsel oluşumu mekânsal uzamında arşivi** oluşturmak söz konusudur.

³⁵⁵ Foucault M., “Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5” Bir Soruya Cevap, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.124

2.2.4. Foucault'da Pozitif/Dispositif

*Dispositif, söylemler, kurumlar, mimari biçimler, düzenleyici kararlar, yasalar, idari tasarruflar, bilimsel sözceler, felsefi, ahlaki ve hayırseverce önermeler, kısacası söylenmemiş olduğu kadar söylenmiş her şeyden oluşan heterojen bütünlerdir.*³⁵⁶

Dispositifin unsurları bunlardır. Dispositifin kendisi bu unsurlar arasında kurulabilecek **ilişkiler şebekesidir. Dispositifler, dışarıda, ilişki ile oluşan heterojen bütünlerdir.**

*İkincisi bu dispozitifte saptamaya çalıştığım şey tam da bu heterojen unsurlar arasında var olabilecek bağın niteliğidir. Söylemsel olan ya da olmayan unsurlar arasında kendileri de çok geniş bir biçimde değişebilecek konum değiştirmeler ve işlev değişiklikleri arasında bir tür oyun vardır.*³⁵⁷

Nüfus hareketinde **dışarıdaki heterojen unsurlar arasındaki ilişki oyununu** çözümlenmek söz konusu olan.

*Üçüncüsü, dispositif teriminden, belirli bir tarihsel andaki başlıca işlevi acil bir ihtiyaca karşılık vermek olan bir tür formasyonu anlıyorum.*³⁵⁸

Bir tür toplama, rasyonelleştirme, aynılaştırma, homojenleştirme formasyonu, hakikat oyununa sokma formasyonu olan Türkiye'nin yerleşim dispositifinin;

Modern bilgi-iktidarda acil bir ihtiyaç olarak yerleşme dispositifini; **Merkezin Yerleşkeleri Dispositifi-Deneyimi-Pratiği**

Küresel bilgi-iktidarda acil bir ihtiyaç olarak yerleşme dispositifini; **Merkezi Yerellikler Dispositifi-Deneyimi-Pratiğinin** çözümlenmesidir söz konusu olan.

Soru: *Bir dispositif hem heterojen unsurlardan oluşan bir yapıyla hem de bir tür ortaya çıkış anıyla belirleniyor.*

Foucault: *Hapsetme dispositifini ele alalım: Bu dispositif neyi sağladı? Doğrusu tarih üstü ya da tarih aşırı bir öznenin tasarlayıp isteyeceği türden bir stratejik hileyle hiç ilgisi olmayan, önceden hiç kestirilememiş bir sonuç doğurdu. Bu sonuç, on sekizinci yüzyıl*

³⁵⁶ Foucault M., "Entelektüelin Siyasi İşlevi, Seçme Yazılar-1" Michel Foucault'nun Oyunu, Çeviren: Osman Akinhay, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.119

³⁵⁷ Foucault M., "Entelektüelin Siyasi İşlevi, Seçme Yazılar-1" Michel Foucault'nun Oyunu, Çeviren: Osman Akinhay, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.119

³⁵⁸ Foucault M., "Entelektüelin Siyasi İşlevi, Seçme Yazılar-1" Michel Foucault'nun Oyunu, Çeviren: Osman Akinhay, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.119

*toplumunda görülen yasadışı pratikler ve kişiler ortamından bambaşka bir suça eğilimliler ortamının oluşmasıydı.*³⁵⁹

*Sonra ne oldu? Hapishane, bir suça eğilimliler ortamını belli merkezlerde yoğunlaştırma, profesyonelleştirme ve daha dar bir alana sıkıştırma süzgecinden geçirme çarkı gibi işledi. 1830'lu yıllardan itibaren, bir anlamda boş alanı doldurmaya başlayan ya da negatif etkiyi pozitifçe çeviren yeni bir strateji içinde bu öngörülmemiş negatif etkiden hemen yeniden yararlandığını görürüz. O andan itibaren suça eğilimli ortamdan çeşitli siyasi ve ekonomik amaçlar doğrultusunda (örneğin fahişeliğin örgütlenmesi yoluyla zevkten kar elde edilmesi gibi) yeniden yararlanılmaya başlanmıştır. İşte, **dispositifin stratejik olarak işlevini yerine getirmesi diye adlandırdığım şey.***³⁶⁰

Dispositif şudur: Bilgi türlerini destekleyen ve bilgi türlerince desteklenen iktidar ilişkileri stratejileri. Bir dispositif dediğim olgunun episteme'nin daha genel bir biçimi olduğudur. Ya da epistemenin özellikle söylemsel bir dispositif olduğunu oysa genel biçimiyle dispositifin unsurları çok daha heterojen bir yapı sergilediğinden hem söylemsel hem de söylemsel olmayan bir nitelik taşıdığını göstermeye çalışmak. Bir dispositif saptanmaya çalışılırken öncelikle bir rasyonelliğe katılan unsurları, verili bir istişare biçimini ararım.³⁶¹

Yerleşim **dispositifini**; bilgi türlerini destekleyen, bilgi türlerince desteklenen iktidar ilişkileri stratejileri olarak ele almak söz konusudur.

*Dilerseniz episteme'yi, geçmişe dönük bir bakışla, bilimsel bir teori demeyeceğim ama bir bilimsellik alanı içinde kabul edilebilecek olan bütün sözceler arasında bir ayıklama yapmayı ve bunların doğru mu yanlış mı olduğunu söylemeyi mümkün kılan **stratejik dispositif** olarak tanımlardım. **Episteme**, doğruyu yanlıştan değil, sadece bilimsel diye nitelenebilecek olanı bilimsel diye nitelenemeyecek olandan ayırmayı mümkün kılan **dispositiftir.***³⁶²

Dispositif, “**içeri**”ye girecekleri belirler. **Episteme**, bilimsel olarak “**içeri**”ye girecekleri belirler, bu çalışmada yerleşim **dispositifinde içeriye** girenlerin, **dışarıda** kalanların analizi söz konusudur.

³⁵⁹Foucault M., “Entelektüelin Siyasi İşlevi, Seçme Yazılar-1” Michel Foucault'nun Oyunu, Çeviren: Osman Akinhay, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.121

³⁶⁰ Foucault M., “Entelektüelin Siyasi İşlevi, Seçme Yazılar-1” Michel Foucault'nun Oyunu, Çeviren: Osman Akinhay, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.121

³⁶¹ Foucault M., “Entelektüelin Siyasi İşlevi, Seçme Yazılar-1” Michel Foucault'nun Oyunu, Çeviren: Osman Akinhay, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.121

³⁶² Foucault M., “Entelektüelin Siyasi İşlevi, Seçme Yazılar-1” Michel Foucault'nun Oyunu, Çeviren: Osman Akinhay, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.122

Bizim uygarlığımız en karmaşık bilgi sistemini, en girift iktidar yapılarını geliştirmiştir: Bu tip bilgi, bu tip iktidar bizi ne yapmıştır? Delilik, acı çekme, ölüm, suç, arzu ve bireysellik gibi temel deneyimleri, farkında olmasak bile, bilgi ve iktidara bağlayan yollar hangileridir? Bu soruyu asla cevaplayamayacağımdan eminim ama bu soruyu hiç sormamamız gerektiği anlamına gelmiyor.³⁶³

*Bireyin hareketi/hareketsizliği **ifadesinin**

*Nüfus hareketi **söyleminin**

*Yerleşim şeması **söylemsel oluşumunun**

Bilgi-iktidara, **dispositif şebekesine** bağlandığı yollar hangileridir?

Bireyin **pozitifini** bilgi-iktidara bağlayan **özneleştirilen dispositif ağının** ortaya çıkarılması, **yerleşim dispositifinin** ortaya çıkarılması söz konusudur.

Nasıl oluyor da bu ağa yakalanıyoruz?

Bu ağa giden yollardır dispositif. Bu yollara sokan ilişki şebekesidir dispositif.

Pozitif **uzamdır**, dispositif bu uzamın kırılarak **projeye** dönüşmesini sağlayan ilişkiler ağıdır.

Dispositif, izotopik, heterojen olanı toplama ve izomorfik olarak, homojenleştirerek yeniden dağıtma mekanizmasıdır. Bu mekanizmayı oluşturan bütün ilişkiler ağıdır.

Bir bakıma küreselleşme; dispositif çağından, pozitif çağa geçiştir de. Toplama değil, dağıtma, toplayarak değil, dağıtarak toplama.

Aynıyı değil farklıyı toplama. İzomorfik değil, izotopik toplama.

Küreselleşme ile ortaya çıkan şey **ilişki patlaması, dışarı çıkmadır.**

Bireylerin çıktıkları küçük **“kıvılcımların” söyleminin** yarattığı ateş toplarını günümüzde **görür** hale geldik. **Dışarı çıktık.**

Dispositif, “akıl yolu birdir” dedirten şeydir (evrensel akıl, Kant’ın akılı). O birliğe götüren şeydir. O birliğe girmeyenleri atan şeydir. **Aynıyı** yaratan, **farklıyı** yok eden mekanizmadır.

Dispositif, Aristoteles’e yakalanmadır. Mantığın kıskacına girmektir.

³⁶³ Foucault M., “Özne ve İktidar Seçme Yazılar-2” “Ommes et Singulatim”: Siyasi Akılın Bir Eleştirisi Üzerine, Çeviren: Osman Akınhay, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.41

Kalıba dökülmüş pozitiflikler, daha doğrusu, **somut pozitifliklerin soyutlanarak** değiştirilerek, kalıba girenlerin kalıba sokulduğu, geriye kalanların bırakıldığı yapılanmadır.

Dispositif, heterojen pozitifliklerin homojenleştirilerek akılsallaştırılmasıdır. Episteme de bu mekanizmanın aklıdır, bilimsel aklı.

Yerleşimleri İstanbul'a akıtan şebeke, mekânsal olarak yakalayan ağ, fiziksel-mekansal uzam; **Merkezin Yerleşkelerinden Merkezi Yerelliklere** geçişi mümkün kılan **koşulların** analizi söz konusudur.

Bir söylemden diğer bir söyleme hangi koşullarda geçilmiştir? Nüfus hareketi söylemi diğer söylemlerle nasıl eklemlendi?

Bilgi ile iktidarın birbirine eklemlendiği yer olarak nüfus hareketi pratiğinde olayların farklı roller oynadığı çeşitli sahneleri yeniden bulmak söz konusudur; İstanbul dispositif ağına yakalananlar, büyükşehir arayüzlerinde tutulanlar, ağa giremeyip bırakılanlar.

Dis-positif

Dispositif; Ana yol, **Pozitif;** Patikalar

Dispositif; Baraj, **Pozitif;** Ekosistem

Barajları, ana yolları ile pozitiflikleri bozarak dispositifliklere çeviren, bir **deneyim** kuran bilgi-iktidar söz konusudur.

Ana yollardan değil, patikalardan iktidarı çözümlmek, mikro-iktidarlar, iktidar teknolojilerinde, dışarıda, güç ilişkisinin ortaya çıktığı ortamında yani arşivde **pozitiflikleri** çözümlmek söz konusudur.

Dispositif; Disipliner, istatistik, rasyonel, kurulmuş pozitifliklerdir, **içeri** almaktır.

Pozitif; Doğrudan, bire bir, **dışarıdır.**

Foucault, yanı başımızdaki pozitiflikleri bize göstermektedir. Dispositiflerle yönlendirilmiş olan bakışlarımızın göremediğini göstermektedir.

Foucault, sadece yanı başımızdaki pozitiflikleri bize göstermekle kalmamakta, bunu, bakışlarımızı yönlendiren dispositiflerin anlamlarını sökerek, onları anlamlandırma öncesi pozitifliklerine, **kavram-öncesine** getirerek, yani diğer pozitifliklerin yanına getirerek yapmaktadır.

Bu aynılık nedir?

Nasıl oluyor da bunca farklılığımıza rağmen bu kadar aynı olabiliyoruz?

Hepimiz ötekini dışlayarak varoluşumuzu şekillendirirken farklılığımızı ortaya koyduğumuzu düşünüyoruz. Öteki ile aynı olduğumuzu, farklılığımızın da aynılığımız olduğunu görünce dehşete kapılıyoruz.

Her fırsatta farklılığımızı vurguluyoruz ama aynıyız, aynının farklı kompartımanlarında sürekli aynıyı üretiyoruz.

Asıl mesele bütün heterojenliğimizi yitirerek nasıl aynılaştığımızdır, kendimizi homojenleştirerek farklılığımızı nasıl yitirdiğimizdir.

Sanırım Foucault'nun da kafaya taktığı buydu.

İşte bu aynılık şebekesi, aynıya giden yol dispositiftir. Bu aynılık şebekesinin bilimsel kolu epistemedir.

Dispositif, farklıyı silen şebekedir, episteme bilgiyi aynılaştırır, farklıyı silen şebekedir. Dispositif, farklıyı, heterojeni aynıya, homojene götüren **ilişkiler şebekesidir**.

Bu homojenleştirir,

Bu diyalektiktir,

Bu sürekliliktir,

Bu izomorfizmdir,

Bu aklın yolu birdir dedirten şeydir.

Episteme, bu homojenleştirme, bu süreklileştirme, bu aynılaştırma şebekesinin bilgi kısmıdır, bilimsel kısmıdır, söylem dispositifidir.

Nüfus hareketinin mikro-iktidar analizi, bu aynılaştırma şebekesinin mikro-alanlarda, pratiklerde analizidir.

2.2.5. Foucault'da Episteme

Bir kültürde ve belli bir anda bütün bilgilerin olabilirlik koşullarını tanımlayan ancak bir tek episteme vardır. Kelimeler ve Şeylerin İngilizceye çevirisine yazdığı önsözde, Foucault'nun kendi düşünce evreninin önde gelen kavramlarından biri olan epistemeyi şöyle tanımladığı görülür: Episteme “belirli bir dönemde, bir bilgi alanını yaşamın bütünlüğü içinde

sınırlayan, bu alanlarda görünen nesnelere varlık biçimini tanımlayan, insanın günlük kavrayışını teorik güçlerle donatan ve doğru olarak bilinen şeyler üzerine kendilerinde insanın bir söylem geliştirdiği koşulları belirleyen tarihsel a priori'dir."

*Bilginin Arkeolojisi'nde de episteme için şöyle bir tanım verir: "Dünya hakkında bir vizyon, bütün bilgilerde ortak ve her bir bilgiye aynı yasaları ve aynı postulatları empoze edecek olan bir tarih dilimi, aklın genel bir evresi, bir çağın insanların kendisinden kaçıp kurtulamayacağı belirli bir düşünce yapısı (genel bir el tarafından herkes için yazılmış bir yasalar toplamı) gibi bir şey."*³⁶⁴

*Foucault'ya göre Rönesans döneminde episteme **benzerlik** arayışından oluşuyordu. On yedinci yüzyılda ise aranan şey **farklılık** ve **karşıtlıklar** olmuştur. Foucault daha sonra **evrim teorisinin** hakim episteme haline geldiğini söyler. Modern episteme ise bir **insani özne kavramının** ve **insan bilimlerinin doğuşuna** yol açmıştır.*³⁶⁵

Epistemolojik kopuşlar bir bakıma Nietzsche'nin "doğada yasa olduğunu söylemekten kaçınmın, doğa insanı taklit etmez" aforizmasının ispatıdır.

Bir akli bakıştan başka bir akli bakışa geçiştir. Bu kopuş doğanın hem eski epistemeyi andırdığını, hem yeni epistemeyi andırdığını, ama her ikisine de benzemediğini göstermektedir.

Epistemolojik kopuş; dışsallığın ve rastlantının mevcut epistemeyi aşındırması sonucunda başka boş bir alanda, yeni aklileşmenin gerçekleşmesidir; yine her an yeniden oluşan dışsallığı ve rastlantıyı dışarıda bırakarak.

Epistemolojik kopuş dışsallığın ve rastlantısallığın dışlanmasının yetmediğinin açık bir göstergesidir.

*Episteme, açıkça görünmeyen bir tür büyük teori değildir. **Dağılma uzamıdır.** Açıkça ve son derece tanımlanabilir **ilişkiler alanıdır.** Episteme, tüm bilimlere ortak bir tarih dilimi değildir. Spesifik varlık sürdürme ısrarının eşzamanlı bir oyunudur. Episteme, aklın genel bir evresi değildir. Art arda gelen zamansal uyumsuzlukların karmaşık bir ilişkisidir.*³⁶⁶

³⁶⁴ Urhan V., "Michel Foucault ve Düşünce Sistemleri Tarihi, Arkeoloji, Soykütüğü, Etik" Say Yayınları, 2013. s.62

³⁶⁵ Cevizci A., "Felsefe Sözlüğü" Episteme, Paradigma Yayınları, 1999. s.306

³⁶⁶ Foucault M., "Felsefe Sahneleri, Seçme Yazılar-5" Bir Soruya Bir Cevap, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.117

Ben epistemeden söz ettiğimde, bilimin farklı alanları arasında belli bir dönemde var olmuş tüm ilişkilerden söz ediyorum. Örneğin, belli bir dönemde matematiğin fizik alanındaki araştırmalar için kullanılmış olmasını, dilbilimin ya da isterseniz göstergebilimin, göstergeler biliminin biyoloji tarafından genetik mesajlar için kullanılmış olmasını evrim teorisinin on dokuzuncu yüzyıl tarihçilerine, psikologlarına model olarak hizmet etmiş olmasını, kullanılmış olmasını kastediyorum. Bir dönemin epistemesi diye adlandırdığım şeyi, bilimler arasındaki ya da çeşitli bilimsel sektörlerdeki farklı söylemler arasındaki tüm bu ilişki fenomenleri oluşturur.³⁶⁷

Episteme, her türlü bilimin ötesine geçtiğinden, bir öznenin, bir aklın, ya da bir çağın en yüksek birliğini gösterecek olan bir bilgi biçimi veya bir rasyonellik tipi değildir. Söylemsel düzenlerin seviyesinde analiz edildiği zaman bilimlerin arasında, belirli bir çağ için, keşfedilebilecek olan ilişkiler bütünüdür.³⁶⁸

Episteme, tüketilemez bir alanı açar ve bu alan asla kapatılamaz. Episteme, teknik yetersizlikler, zihinsel alışkanlıklar ya da gelenek tarafından konulmuş sınırlar hesaba katıldığında, bir çağda bilinebilen şeyler değildir; söylemsel pratiklerin pozitifliği içinde epistemolojik biçimlerin ve bilimlerin varoluşunu mümkün kılan şeylerdir.³⁶⁹

*Dilerseniz episteme'yi, geçmişe dönük bir bakışla, bilimsel bir teori demeyeceğim ama bir bilimsellik alanı içinde kabul edilebilecek olan bütün sözceler arasında bir ayıklama yapmayı ve bunların doğru mu yanlış mı olduğunu söylemeyi mümkün kılan **stratejik dispoitif** olarak tanımlardım. **Episteme**, doğruyu yanlıştan değil, sadece bilimsel diye nitelenebilecek olanı bilimsel diye nitelenemeyecek olandan ayırmayı mümkün kılan **dispoitif**dir.³⁷⁰*

Foucault Bilginin Arkeolojisi'nde bilmenin ne felsefe tarihi boyunca teorisi yapılan yeti anlamındaki bilgiyle, ne de bilimle aynı şey olduğunu söyler. Fakat bilme, bilimi kuşatır ve bir bilim oluştuğu zaman ortadan kaybolmaz. Bir bilim, bilme ögesinin içinde konumlanır ve

³⁶⁷ Foucault M., "Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5" Kültür Sorunları, Foucault-Preti Tartışması, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.289

³⁶⁸ Foucault M., "Bilginin Arkeolojisi" Çeviren: Veli Urhan, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.222

³⁶⁹ Foucault M., "Bilginin Arkeolojisi" Çeviren: Veli Urhan, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.222

³⁷⁰ Foucault M., "Entelektüelin Siyasi İşlevi, Seçme Yazılar-1" Michel Foucault'nun Oyunu, Çeviren: Osman Akınhay, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.122

işler. Bilme alanı, Foucault'ya doğruyla yanlış ve bilimle ideoloji arasındaki ayrımlara başvurmadan epistemeler tarif etme olanağını vermiştir.³⁷¹

Batı, kültürünün episteme'si içinde, iki büyük süreksizlik göstermiştir: Klasik çağı başlatanı (17. yüzyılın ortasına doğru) ve 19. yüzyılın başında bizim modernliğimizi belirleyeni. Tabanı üzerinde düşündüğümüz düzen, klasiklerinkiyle aynı varoluş tarzına sahip değildir. İstedüğimiz kadar, Avrupa ratio'sunun Rönesans'tan günümüze kadar, adeta kesintisiz bir hareket içinde olduğuna ilişkin bir izlenime sahip olalım düşünelim, fikirler ve temalar düzeyindeki bu adeta-süreklilik hiç kuşkusuz bir yüzey etkisi olmaktadır; arkeolojik düzeyde ise, pozitiflik sistemlerinin 18. ile 19. yüzyılların döneminde kitlesel bir şekilde değiştikleri görülmektedir. Bunun nedeni, aklın gelişme kaydetmiş olması değil de, şeylerin varoluş tarzının ve onları paylaştırırken bilgiye sunan düzenin derinlemesine bozulmuş olmasıdır.³⁷²

İstedüğimiz kadar modern bilgi-iktidar ile küresel bilgi iktidarın adeta kesintisiz-sürekli bir hareket içinde olduğunu düşünelim, **şeylerin varoluş tarzı** ve onları paylaştırırken bilgiye sunan düzen derinlemesine bozulmaktadır. **Ortam** değişmektedir. Nüfus hareketi **pratiği** üzerinden bu değişimin **mekânsal uzamını** ortaya koymak söz konusudur. **Arşiv, güç** istencini fiiliyata geçirmek, **dışarı, ortam, ilişki, hakikat üretimi, itiraf, görünüm** üzerinden **tabanı** üzerinde düşündüğümüz **düzen değişimlerini** ortaya koymak söz konusudur.

³⁷¹ Foucault M., 1971, "Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971" Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.272

³⁷² Foucault M., "Kelimeler ve Şeyler, İnsan Bilimlerinin Bir Arkeolojisi" Çeviren:Mehmet Ali Kılıçbay, İmge Yayınları, 2013, 4. Basım, s.22

3. BULUNULAN YERİN SORUNSALLAŞTIRILMASI, YENİDEN HAKİKAT OYUNUNA SOKULAN YERLEŞİMLER

Bu bölümde bulunan yerin yeniden **sorunsallaştırılarak hakikat oyununa** sokulması dönüşüm kalıpları ve tabanı üzerinde düşündüğümüz düzendeki değişimler üzerinden ele alınmaktadır. Türkiye'nin nüfus hareketi **pratiği** bu dönüşümlerle ilişkiye giren bireyin bir **etkisi** olarak değerlendirilmektedir. Nüfus hareketi **pratiği dışında, ilişki ile oluşan bir olaydır.**

3.1. Dönüşüm Kalıpları

Bu bölümde dönüşüm kalıpları pastorallikten yönetimselliğe; **hakikat üretmek, itiraf etmek, görünmek** ve biyoiktidar; **arşiv, ortam, dışarı** çıkmak, **ilişkiye** girmek üzerinden ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Bu dönüşüm kalıpları üzerinden Türkiye'nin nüfus hareketi **pratiğinin ilişki ağı** belirlenmeye çalışılmaktadır.

3.1.1. Pastorallikten Yönetimselliğe; Hakikat Üretmek, İtiraf Etmek, Görünmek

Bu bölümde pastoral iktidarın çağdaş yönetimselliği doğurması **hakikat üretimi-itiraf-görünüm** üzerinden ele alınmaktadır. Bu çalışmada Türkiye'nin nüfus hareketi **pratiği**; bir **hakikati kendinden damıtarak üretme** hareketi, bir **hakikati kendinden damıtarak itiraf etme** hareketi, bir **hakikati kendinden damıtarak gösterme** hareketi olarak değerlendirilmektedir.

Pastorallik-Yönetimsellik

Bir toprağın birliği üzerinde uygulanan iktidara karşı olarak, pastoral iktidar hareket halindeki bir çokluk üzerinde uygulanır.³⁷³

Pastoralliğin tarihi Hıristiyanlıkla birlikte başlamaktadır. Pastorallik, tarihte kesin biçimde biricik olan ve başka hiçbir medeniyette örneğine rastlanmayan bir süreçle, yani bir dinin, dini bir cemaatin bir Kilise etrafında örgütlenmesi süreciyle birlikte başlamıştır.³⁷⁴

³⁷³ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.113

*Neticede feodal tipteki iktidar devrimlerle karşılaşmış ve kendisini tasfiye edip Batı'nın tarihinden (birkaç kalıntı dışında) kapı dışarı etmiş olan bir dizi süreç yaşamıştır. Anti-feodal devrimler olmuştur ama asla anti-pastoral bir devrim olmamıştır. Pastorallik, kendisini tarihten tamamen silecek derin bir sürecini hala yaşamamıştır.*³⁷⁵

*Hıristiyan Batı'da felsefenin yerini alan şey, başka bir felsefe değildi, hatta teoloji bile değildi, pastorallikti. İnsanlara başkalarını yönetmeyi öğreten, kimi insanlara da başka insanlar tarafından yönetilmeye müsaade etmeyi öğreten bu sanattı. İşte, tam anlamıyla bilim olarak düşünülen şey, sanatların sanatı, bilgilerin bilgisi olarak on beş yüzyıl boyunca düşünülen şey, birilerinin başkaları tarafından yönetilmesinin, gündelik yönetimin, pastoral yönetimin bu oyunuydu.*³⁷⁶

Bu çalışmada nüfus hareketi **pratiğinin** gündelik yönetimi, pastoral yönetiminin **oyunu dönüşüm kalıpları** ve **tabanı üzerinde düşündüğümüz düzendeki değişimler** üzerinden ortaya çıkarılmaya çalışılmaktadır.

*Hıristiyan pastorallığı, Hıristiyanlık içerisindeki pastoral tema, başka yerlerde bulunmayan devasa bir kurumsal ağın oluşumuna sebebiyet vermiştir. Bu, İbrani medeniyetinde kesinlikle söz konusu değildir. İbranilerin Tanrı'sı bir tanrı-pastördür ama İbraniler politik ve toplumsal rejiminin içerisinde pastör yoktur.*³⁷⁷

*Hıristiyanlık içerisindeki pastorallık, insanları yönlendirmenin, yürütmenin, onlara yol gösterip rehberlik etmenin, onları ellerinden tutmanın, manipüle etmenin ve adım adım izleyerek yönlendirmenin bir sanatını yaratmıştır. Bu sanat, insanlardan, tüm yaşamları boyunca ve varoluşlarının her anında, bireysel ve toplu halde mükellef olma işlevini taşır. Sanıyorum ki bu fenomen (sözünü etmek istediğim bu yönetimselliğin tarihsel arka planını oluşturması açısından) toplumların ve medeniyetlerin tarihinde son derece önemli, kesin ve her halde kendine has bir fenomendir.*³⁷⁸

³⁷⁴ Foucault M., 1978 "Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978" Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.131

³⁷⁵ Foucault M., 1978 "Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978" Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.134

³⁷⁶ Foucault M., 1978 "Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978" Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.135

³⁷⁷ Foucault M., 1978 "Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978" Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.144

³⁷⁸ Foucault M., 1978 "Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978" Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.144

*Bu bir “insanları yönetme sanatı”dır ve 16. yüzyıl sonundan itibaren, 17. ve 18. yüzyıllarda politik sahneye giriş yaparak modern devletin doğuşuna damgasını vuran yönetimselliğin kökenini, oluşum, kristalleşme ve doğum anını burada aramak gerekir.*³⁷⁹

Türkiye'nin nüfus hareketi **pratiği** bu fenomen üzerinden; **hakikat üretmek, itiraf etmek, görünmek** hareketi olarak değerlendirilmektedir.

*Bana göre, Hıristiyan pastorallikte pastörle koyunlar, pastörle sürü arasında bir **dizi karşılıklılık ilişkisi** vardır.*³⁸⁰

Türkiye'nin nüfus hareketi **pratiği** değişen bilgi-iktidar ile bireyin bir dizi karşılıklılık ilişkisinin **mekânsal uzamıdır, görünümüdür.**

*Yunan yurttaşı temelde iki şey tarafından yönetilmeyi kabul eder: Yasa ve ikna, yani sitenin buyrukları ve insanların retoriği. Hıristiyan pastorallığı çok farklı bir şeyi, Yunan pratiğine yabancı olan bir şeyi örgütlemiştir: “**Saf itaat mercii**” diyebiliriz bunun adına. Pastör temel ve ilk olarak hakim değildir, özü itibariyle her bir ruha ve ruhun hastalığına bakması gereken bir hekimdir.*³⁸¹

*Bence Hıristiyan pastörün eylem kipi bireyselleşmiştir. Hıristiyan pastorallığına özgü olan (ve başka hiçbir yerde bulunmayan) şeyin, koyunun onu yönetenle ilişkisinin bir “**tam bağlılık ilişkisi**” olması olduğunu sanıyorum. Tam bağımlılık bana göre üç anlama geliyor. İlk olarak burada söz konusu olan şey, bir yasayla, bir düzen ilkesiyle, hatta akla yatkın bir buyrukla, akıl yoluyla ulaşılmış kimi ilke ve sonuçlarla kurulan itaat ilişkisi değildir. Bu, **bir bireyin bir başka bireyle kurduğu itaat ilişkisidir.** Dar anlamda bireysel bir ilişkidir: Yöneten bir birey ile yönetilen bireyin bağlaşıklık hale gelmesi, Hıristiyan itaatinin yalnızca bir koşulu değil, bizzat kökenidir. Birinin başka birine olan bu bağlılığı, manastır hayatı içinde elbette başrahiple, üstle ya da çömez ustasıyla kurulan ilişkide kurumsallaşmıştır.*³⁸²

*İkinci olarak bu ilişki erek barındırmaz.*³⁸³ *İtaatin ereği, istenci köreltmektir.*³⁸⁴

³⁷⁹ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.145

³⁸⁰ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.148

³⁸¹ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.154

³⁸² Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.156

³⁸³ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.157

*Pastoralliğin tanımı onu ortak ilişki temasından kurtarıp dolaşan, nakledilen ve yer değiştiren meziyet ve kabahatlerin karmaşık ekonomisini ortaya çıkarmışsa, burada da pastorallik genel yasa ilkesinden ziyade **bireyin bireye tabi olma pratiğini** ortaya çıkarır. Elbette bu pratik hala yasanın etkisi altındadır, ancak yasanın alanının dışında kalır. Beraberinde hiçbir genelliği olmayan, hiçbir özgürlük sağlamayan, kendi ya da başkaları üzerinde hakimiyete yol açmayan bir bağlılığı getiren **bir tabiyet pratiğidir bu.**³⁸⁵*

*Üçüncü olarak hakikat sorunu. Pastörün kendi cemaatine karşı bir eğitim görevi vardır. Bu öğretim gündelik davranışın bir idaresi olmalıdır. Mesele yalnızca bilmek ve yapmak gerekeni öğretmek değildir. Mesele bunu genel ilkelerle öğretmek değil, **gündelik bir ayarlama ile öğretmektir.**³⁸⁶*

Hıristiyan pastorallığı, **dışarıda** olanı gündelik bir ayarlama ile **içeri** alma, **pozitif dispoitifleştirme pratiğidir. Heterojeni homojenleştirme, farklıyı aynılaştırma pratiğidir.**

Hakikat Üretimi

***Çok önemli olan ikinci özellik, vicdan idaresi.** Pastör yalnızca hakikati öğretmekle yetinmemeli, aynı zamanda vicdanı idare etmelidir. Antik dönemde vicdan idaresi gönüllüydü, yani idare edilmek isteyen kişi birini bulup ona “beni idare et” diyordu. O kadar ki, en ilkel biçimlerinde, hatta geç biçimlerinde bile vicdan idaresi paralıydı. Görmeye gidilen kişi şöyle diyordu: “Seni idare etmek isterim ancak sen de bana şu kadar para vereceksin.” Sofistlerin şehir meydanlarında vicdan idaresi dükkanları vardı. Bu görüşmeler paralıydı.³⁸⁷*

İkinci olarak Antik dönemdeki vicdan idaresi koşullara bağlıydı, yani kimse bütün hayatı boyunca hayatının tamamının yönetilmesine izin vermiyordu. Kötü bir dönemden geçilirken,

³⁸⁴ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.158

³⁸⁵ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.160

³⁸⁶ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.161

³⁸⁷ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.162

zorlu ve ağır bir fasıl yaşanırken insan kendisine bir vicdan idarecisi buluyordu. Vicdan idaresi, gönüllü, dönemsel ve teselli ediciydi.³⁸⁸

Hıristiyan pratiğinde ise vicdan idaresi ve muhasebesinin son derece farklı biçimleriyle karşılaşırız. İlk olarak, vicdan idaresi tam olarak gönüllü değildir. İkinci olarak, vicdan idaresi burada koşullara bağlı değildir. Vicdan idaresi kesinlikle **sürekli**dir, bütün yaşam boyunca ve her şeyle ilgili bir idare söz konusudur. Nihayet üçüncü olarak, bu vicdan idaresi araçlarına dahil olan vicdan muhasebesinde muhasebe, bireyin kendi üzerinde hakimiyet kurmasını ve idareciyle arasındaki bağlılık ilişkisini bir anlamda telafi etmesini güvence altına alma işlevini taşımaz. Bunun tersi söz konusudur. Vicdan muhasebesi yalnızca idareciye kişinin ne yaptığını, ne olduğunu, tabii olduğu ayartmaları, içinde kalan kötü düşünceleri söyleyebilmek için yapılır; yani vicdan muhasebesi, öteki ile olan bağlılık ilişkisini daha iyi vurgulamak, daha iyi **sabitlemek** için yapılır. **Klasik Antik dönemdeki vicdan muhasebesi bir hakimiyet aracıydı, oysa burada bir bağlılık aracıdır. Ve kişi, vicdan muhasebesi yoluyla, her an kendisi üzerine bir hakikat söylemi kuracaktır. Kişiyi vicdanını idare eden kişiyi bağlayan belli bir hakikat, kişinin kendisinden damıtılacak ve üretilecektir.**³⁸⁹

Hıristiyan pastoralliğini öz itibarıyla, genel olarak niteleyen şey, selamete, yasayla, ya da hakikatle ilişki değildir. Tersine Hıristiyan pastoralliği, selamet sorununu genel teması içinde ele alıp bu genel ilişkinin içerisine meziyetlerin dolaşım, nakil ve ters çevirme tekniklerini, bunların tüm bir ekonomisini yerleştirir ve onun temel özelliği budur. Nasıl ki Hıristiyanlığın, Hıristiyan pastoralliğinin yasayla ilişkisi, yasanın kabul ya da genelleştirilmesinin bir aracı olmaktan ibaret değilse, aynı şekilde bu **Hıristiyan pastorallik bir anlamda yasayla kurulan ilişkiyi dolambaçlı hale getirir ve bireysel, kapsayıcı, bütünlüklü ve sürekli bir itaat ilişkisi oluşturur.** Bu, yasayla kurulan ilişkiden çok farklıdır. Ve nihayet hakikatle ilişkiye gelelim: Hıristiyanlıkta Hıristiyan pastörün hakikati öğrettiği, insanları ya da koyunları bir tür hakikati kabul etmeye zorladığı doğru olsa da, Hıristiyan pastoralliği bu konuda büyük bir yenilik getirir. **Bu pastorallik, kendinin ve başkalarının bir muhasebesinin yapılmasını ve incelenmesini sağlayan bir iktidar yapısı, bir iktidar tekniği geliştirir.** Bu teknikler de, pastörün iktidarının uygulanmasını sağlayan bir tür hakikati, bir içsellik hakikatini, gizli ruhun hakikatini ortaya çıkarır. Pastöre itaat böyle hayata geçirilir, tam itaat ilişkisi böyle

³⁸⁸ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.162

³⁸⁹ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.163

kurulur ve işte o meziyet/kabahat ekonomisi burada işlerlik gösterir. **Bence Hıristiyanlığın özünü, özgünlüğünü ve özgüllüğünü oluşturan şey selamet, yasa ya da hakikat değil, meziyet ve kabahatlerin, mutlak itaatin ve gizli hakikatlerin üretilmesinin bu yeni ilişkileridir.**³⁹⁰

Türkiye'nin nüfus hareketi pratiği bu iktidar tekniğinin günümüzdeki **görünümüdür**, bireyin kendisine dayatılan hakikati kendisinden damıtarak **itiraf** etme, **gösterme** hareketidir.

Hıristiyan pastoralliğiyle birlikte kesin olarak yeni bir iktidar biçiminin ortaya çıktığını görüyoruz. Çıkaracağım ikinci ve son sonuç ise şu: *Burada son derece özgül birtakım bireyselleştirme kipleri görüyoruz. Hıristiyan pastoralliğindeki bireyselleştirme son derece özel bir kipte meydana gelir ve bu kip tam da selamet, yasa ve hakikatle ilgili konular üzerinden anlaşılabilir. Pastoral iktidarın işleyişiyle kurulan bu bireyselleştirme, bir bireyin konumuyla, onun doğuştan gelen ayrıcalıklarıyla ya da eylemlerinin parlaklığıyla tanımlanmaz. Bu bireyselleştirme üç biçimde tanımlanır. İlk olarak, meziyet ve kabahatlerin dengesini, oyun ve akışlarını her an belirleyen bir yeniden dağılım oyunuyla tanımlanır. Bu bireyselleştirmenin bir konum meseli değil, analiz yoluyla kimlik saptama meselesi olduğunu söyleyebiliriz. İkinci olarak bu bireyselleştirme, bireyin hiyerarşik bir yerinin belirtilip vurgulanmasıyla yapılmaz. Kendinin kendi üzerindeki hakimiyetinin olumlanmasıyla da yapılmaz, bir tabiyet ağı sayesinde yapılır. Herkesin herkese tabi olmasını gerektiren, aynı zamanda da bireyin merkezi, en küçük biçimi olarak benliğin, egonun, egoizmin dışlanmasını gerektiren bir tabiyet ağıdır bu. Öyleyse bu, tabi kılma yoluyla yapılan bir bireyselleşmedir. Nihayet üçüncü olarak, dışsal bir hakikatten hareketle değil, tersine içsel, gizli, saklı bir hakikatin üretiminden hareketle elde edilecek bir bireyselleşmedir bu. Analiz yoluyla kimlik saptama, tabi kılma, özneleştirme, işte Hıristiyan pastoralliği ve onun kurumları tarafından hayata geçirilen bireyselleştirme usullerini niteleyen şeyler bunlardır. O halde, pastoralliğin tarihi, Batı'daki bütün bir bireyselleştirme usulleri tarihini devreye sokar. Bunun öznenin tarihi olduğunu söyleyebiliriz.³⁹¹*

Türkiye'nin nüfus hareketi pratiği çalışması, analiz yoluyla kimlik saptama, tabi kılma yoluyla bireyselleştirme iktidar teknolojilerinin bir çözümlemesidir.

³⁹⁰ Foucault M., 1978 "Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978" Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.164

³⁹¹ Foucault M., 1978 "Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978" Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.165

Pastorallik “Yönetimselliği” Önceler

*Pastoralliğin benim “yönetimsellik” adını verdiğim ve 16. yüzyıldan sonra oluşacak olan şeyin bir öncülü olduğunu düşünüyorum. Pastorallik yönetimselliği iki biçimde önceler. Bir kere selamet, yasa ve hakikat ilkelerini ancak yasanın, selametın ve hakikatin altında başka ilişki tipleri inşa etmek için kullanan, pastoralliğe özgü usuller yoluyla önceler. Ayrıca, **pastorallik, meziyetlerinin analiz yoluyla saptandığı bir öznenin, itaatın sürekli ağlarında tabi kılınan bir öznenin kendisine dayatılan hakikatin damıtılması** yoluyla özneleştirilen bir öznenin son derece özgün inşasıyla da yönetimselliği önceler. İşte pastoralliğin Batılı toplumlardaki iktidarın tarihinin çok önemli anlarından birini oluşturmasının sebebi, modern öznenin bu tipik inşa sürecidir.³⁹²*

Nüfus hareketi **pratiği** bulunduğu yerde **hakikati üretemeyenlerin kendilerine dayatılan hakikati kendilerinden damıtarak üretebilecekleri yerlere hareketidir.**

Ruhların Pastoral İdaresinden Politik Yönetime Geçiş

Pastorallik; Özel Alandan Kamusal Alana Geçiş

*Yönlendirim sorununun kamusal diyeceğim alanda ortaya çıkışı söz konusudur. Bu özel/kamusal ayrımı henüz pek geçerli olmasa da, bu dönemdeki özel/kamusal karşıtlığının kendisi tutum/yönlendirmenin **sorunsallaştırılmasıyla**, yönlendirmenin değişik biçimlerinin özgürleşmesiyle oluşmaya başlar. Sonuç olarak kamusal alanda, daha sonraları “politik” olarak adlandırılacak alanda da şu sorun ortaya çıkar: Hükümdarın iktidar icrası, nasıl ve ne ölçüde daha önce kendisine ait olmayan bu yönlendirim işlerini üzerine alarak bunlarla zenginleşebilir? Hükmeden, hükümranlığını uygulayan hükümran, bu andan itibaren yeni görevler üstlenmiştir, ona bu görevler atfedilmiş, emanet edilmiştir. Bunların başında ise tam da ruhların yönlendirilmesi görevi gelir. Yani dini pastorallikten başka tutum, yönlendirme ve idare biçimlerine bir geçiş olmamıştır. Gerçekte bu tutum/yönlendirme meselesinin ve tekniklerinin genel bir yükselişi, çoğalışı, güç kazanışı söz konusudur. 16. yüzyılla birlikte artık yönlendirmeler, idareler, yönetimler çağına girilir.³⁹³*

³⁹² Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.165

³⁹³ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.203

Pastoralliğin Hakikat Ekonomisi; İtiraf

Pastorallikte ilk olarak öğretilen bir hakikat vardı. Pastoralliğin hakikat ekonomisinde, pastörün kendi cemaatinde ne olup bittiğini bilmesi gerekiyordu. Pastörün koyunlarından her birinin kendisindeki bir hakikati keşfetmesi ve ortaya koyması, pastörün de bunun hakimi ve garantörü, hiç değilse sürekli tanığı olması gerekiyordu. Pastoralliğin özelliği, tam da bu hakikatler döngüsüydü. Devlet aklında ve insanları yönetmenin bu yeni biçiminde de bir hakikat alanı vardır, ancak bunun tipi tamamen farklıdır. İlk olarak, yönetmek için bilmek gereken şey içerik açısından nedir? Bana öyle geliyor ki burada çok merkezi bir dönüşüm, çok önemli bir fenomen vardır. 17. yüzyıl başına kadarki dönemde tanımlandığı haliyle yönetim sanatında, imgelerde, temsillerde, hükümler esas olarak bilge ve temkinli olmalıydı. Peki bilge olmak ne demektir? Bilge olmak yasaları bilmektir: Ülkenin pozitif yasalarını, bütün insanlara uygulanan doğa yasalarını, tabi ki bizzat Tanrı'nın yasa ve buyruklarını bilmektir. Bilge olmak, tarihsel örnekleri, erdem modellerini bilmek ve onları davranış kuralı haline getirmektir. Diğer yandan, hükümler akliselim sahibi olmalıdır, yani bu erdemi ne ölçüde, ne zaman ve hangi koşullarda uygulaması gerektiğini bilmelidir.³⁹⁴

Bu çalışmada nüfus hareketi pratiği bu iktidar teknolojisinin hakikat ekonomisi; itiraf hareketi olarak değerlendirilmektedir. Nüfus hareketi, değişen arşiv ile birlikte kendiyi deşifre ederek, itiraf edebilecek, görünülebilecek yerlere akıştır.

Eskiden daha dar alanlarda itiraf etmemiz beklenirken artık küresel, sanal, amorf, sınırlarını bilmediğimiz, kime itiraf ettiğimizi bilmediğimiz bir yere, birilerine itiraf ediyoruz. Çünkü itiraf etmeden görünemiyoruz. Kendimizi göstermeye, görünmeye çalışıyoruz, itiraf ederek görünür oluyoruz.

Görünmek, görmek istiyoruz. Bu nedenle;

En çok ilişki ağının

En çok itirafın olduğu

En çok hakikat üretebileceğimiz

En çok görünümün olduğu yerlere gidiyoruz.

³⁹⁴ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.241

Şeylerin Bilgisi, İstatistik

*Bana öyle geliyor ki, 17. yüzyıldan itibaren, yöneten kişi için gerekli olan bilginin bambaşka biçimde nitelendiğini görüyoruz. Hükümranın ya da yöneten kişinin, yönetimi üstlenen kişi olarak hükümranın bilmesi gereken şey, ilk ya da temel olarak yasalar değildir. (Onları bilmek elbette gerekli olsa ve her zaman onlara başvursa bile). Burada yeni, merkezi ve belirleyici olan şey, hükümranın devleti oluşturan öğeleri bilmesi gerektiğidir. Yani yöneten kişinin, devlet gücünü veya görelî gücünü kaybedip de varlığını yitirmesin, başkalarının tahakkümüne girmesin diye, devletin bekasına, sahip olduğu güçle veya devlet gücünün gerekli gelişimiyle birlikte devletin bekasına olanak sağlayan öğeleri bilmesi gerekir. **Yani hükümrana gereken bilgi, yasanın bilgisinden çok şeylerin bilgisi olmalıdır ve hükümranın bilmesi gereken, devletin bizzat kendi gerçekliğini oluşturan bu şeylere o dönemde tam da “istatistik” denir. Etimolojik olarak istatistik devletin bilgisi demektir, bir devleti belli anda niteleyen güç ve kaynakların bilgisidir. Özel olarak istatistik de uzun zaman yayılmaması gereken iktidar sırları olarak değerlendirilmiştir.***³⁹⁵

*Yine bu hakikat pratiği düzeyindeki üçüncü öge, kamu problemidir. Yani devlet insanların bilincine müdahale etmelidir; bunu da hükümranların insanları kendilerinin meşruluğuna ya da rakiplerinin gayrimeşruluğuna inandırmaya çalıştığı gibi yalnızca onlara doğru veya yanlış bazı inançlar dayatmak için değil, kanaatleri değişsin ve kanaatleriyle birlikte yapıp etme, hareket etme biçimleri, iktisadi özneler olarak, politik özneler olarak davranışları değişsin diye yapmalıdır. İşte bütün bu kamu çalışması, devlet aklındaki hakikat politikasının çehrelerinden biri olacaktır.*³⁹⁶

Nüfus hareketi **pratiği** bir **hakikat üretimi** hareketidir, bir **itiraf** hareketidir, bir **görünüm** hareketidir. Pastorallikten yönetimselliğe geçiş biyoiktidarı da beraberinde getirmiştir. Yani **arşivi**, yani **ortamı**, yani **dışarı** çıkmayı, yani **ilişkiye** girmeyi.

³⁹⁵ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.243

³⁹⁶ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.244

3.1.2. Biyoiktidar; Arşiv, Ortam, Dışarı Çıkmak, İlişkiye Girmek

Bu bölümde modern yönetimselliğin, biyoiktidarın, **istatistik** ve **nüfus** ile nasıl **arşiv, ortam, dışarı çıkmak, ilişkiye girmek** boyutunu ortaya çıkardığı ele alınmaktadır. Bu çalışmada Türkiye'nin nüfus hareketi pratiği, arşivde, ortamda, dışarıda, ilişkide ele alınmaktadır.

18. Yüzyılda Nüfus Sahneye Çıkar

*Bu döneme kadar var olmamış, algılanmamış, bir anlamda tanınmamış ve sınırları çizilmemiş yeni, mutlak olarak yeni bir karakterin 18. yüzyılda sahneye çıktığını görüyoruz: nüfus.*³⁹⁷

*Nüfus kavramının olumlu değeri, 18. yüzyılın ortalarında ortaya çıkmamıştır, daha önce ortaya çıkmıştır. Her şey 17. yüzyılla birlikte, yani ekonomik doktrinler olmaktan çok yönetim sorunlarını ortaya koymanın yeni biçimleri olan kameralizm ve merkantilizm ile anılan çağda değişir.*³⁹⁸

*Devletin zenginliği ve kuvvetinin bir anlamda kökünü ya da ilkesini oluşturduğu düşünülen bu nüfusun gerektiği yerde ve gereken şeyi üretmek için çalışmasını sağlayan bir aygıt söz konusudur. Başka türlü söylersek, merkantilizm meselesi dar anlamda üretim gücü olarak nüfustu ve bence nüfusun temelde ve özde üretici güç olarak algılanması merkantinistlerden sonra, 18. yüzyılda hele de 19. yüzyıldan sonra olmaz. Nüfusu böyle ele alanlar merkantilistler ve kameralistlerdi ama tabii bu nüfusun fiili olarak disiplinci mekanizmalara göre terbiye edilmesi, ayrıştırılması, dağıtılması, sabitlenmesi koşuluyla mümkündü. Nüfus, zenginlik ilkesi, üretici güç, disiplinci çerçeveleme: bütün bunlar, merkantalistlerin politik düşüncesi, projesi ve pratikleri içinde birleşir.*³⁹⁹

*18. yüzyıldan itibaren, işler değişmeye başlar.*⁴⁰⁰

Merkantilistler nüfus sorununu temelde hükümranın ve tebaasının ekseninde ele alırlar. Merkantilist, kameralist veya Colbertci projenin kendini konumlandığı yer, hükümranın istencinin insanların itaat eden istenciyle ilişkisidir; bu insanlar hukuki özneler, yasaya tabi

³⁹⁷ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.61

³⁹⁸ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.62

³⁹⁹ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.63

⁴⁰⁰ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.63

öznel, nizamnamelere bağlı bir çerçevelenmeye dahil edilebilecek öznel. Ancak bana öyle geliyor ki, **fizyokratlarla ve genel olarak 18. yüzyıldaki ekonomistlerle birlikte nüfus, hukuki ilişkilerin bir toplamı, hükümlerin istencine nizamname, yasa, ferman vb. gibi şeyler aracılığıyla itaat etmesi gereken uysal istençler toplamı olmaktan çıkar. Nüfus artık doğal veçhesi içinde ve onda doğal olan şeyler üzerinden idare edilmesi gereken bir süreçler toplamı olarak ele alınacaktır.**⁴⁰¹

Peki nüfusun bu doğallığının anlamı nedir? Nasıl oluyor da nüfus, bu andan itibaren, hukuki politik bir kavram olan tebaa kavramıyla değil de, bir idarenin ve bir yönetimin teknik-politik nesnesi olarak algılanmaya başlıyor? Bu doğallık nedir? Buradaki doğallığın üç biçimde ortaya çıktığını düşünüyorum. İlk olarak, 18. yüzyılın düşüncesi içinde olduğu kadar yönetimsel pratiklerinde de sorunsallaştırıldığı şekliyle nüfus, bir toprakta oturan bireylerin basit bir toplamı değildir. Kendisini destekleyebilecek ya da oluşturabilecek hükümler bir istencin muhatabı da değildir. **Aslında nüfus birincil bir veri değildir ve bir dizi değişkene bağlıdır.** Nüfus iklimle değişir, maddi çevreyle değişir, ticaretin yoğunluğu ve zenginliklerin dolaşım etkinliğiyle değişir. Tabii olduğu yasalara, örneğin vergi ve evliliğe dair yasalara göre değişir. Aynı zamanda insanların alışkanlıklarıyla da değişir, örneğin kızlara çeyiz verme biçimleriyle, kardeşler arasındaki miras hukuku ve büyük olanın haklarının düzenlenmesiyle, çocukların yetiştirilme biçimiyle ve bakıcılara emanet edilip edilmemeleriyle değişir. Nüfus şu ya da bu davranışa özgü ahlaki ve dini değerlerle değişir: örneğin papaz ya da rahiplerin eklenmemelerinin etik ve dini olarak savunulması. Nüfus aynı zamanda ve esas olarak geçim kaynaklarının durumuna göre değişir.⁴⁰²

Nüfus, onun hükümlerin edimleri karşısında geçirgen olmamasını sağlayan bir dizi değişkene bağlı olan bir veridir. Nüfusun bağlı olduğu değişkenler, onun büyük ölçüde hükümlerin yasa formundaki doğrudan ve istemli eyleminin dışına düşmesini sağlarlar.⁴⁰³

Türkiye'nin nüfus hareketi **pratiği** de birincil bir veri değildir, bir dizi değişkene bağlıdır. Bu değişkenlerin kendi aralarında oynadıkları güç ilişkileri oyununun sonucunda varılan **etkidir**. Bu çalışmada nüfus hareketinin **oyunu** ortaya konmaya çalışılmaktadır.

⁴⁰¹ Foucault M., 1978 "Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978" Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.64

⁴⁰² Foucault M., 1978 "Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978" Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.65

⁴⁰³ Foucault M., 1978 "Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978" Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.66

*Nüfus burada hükümranın “yasalcı voluntarizmi” karşısında geçirgen olmayışı açısından, bir doğa fenomeni olarak ortaya çıkar. Kararnamelerle değiştirilemeyecek bir doğa fenomenidir ama bu onun ulaşılamaz ve nüfuz edilemez bir doğa olduğu anlamına gelmez, hatta tersi doğrudur. Özellikle nüfus arttırılmak isteniyorsa ya da nüfusun bir devletin kaynakları ve imkanlarıyla doğru bir ilişkide olması isteniyorsa, nüfusun kendisinden, dolaysız davranışlarından, doğurganlığından ya da yeniden üreme istencinden çok uzak gibi görünen bir sürü etken ve öge üzerinde eylemde bulunmak gerekir. Örneğin, ülkeye girecek para akışları üzerinde eylemde bulunmak gerekir; bu akışların nereden geçtiği, bütün nüfusa yayılıp yayılmadıkları, bazı bölgeleri es geçip geçmedikleri bilinmelidir. İhracat üzerinde de eylemde bulunmak gerekir: Ne kadar ihracat talebi olursa, elbette o kadar iş imkanı, yani zenginlik ve nüfus artışı imkanı olacaktır. İthalat sorunu da ortaya çıkar: Acaba ithalat nüfusun yararına mı, zararına mı? İthalat yapılırken ülkedeki insanların işleri ellerinden alınmış olur ama aynı zamanda ithalat onlara yiyecek sağlar. Bu nedenle 18. yüzyılda ithalatların düzenlenmesi temel bir sorundur. Her durumda, nüfus üzerinde fiili olarak etkide bulunulması bu tür uzak etkenler sayesinde, onların oyunu sayesinde mümkün olur. Gördüğümüz gibi, burada ortaya çıkan bambaşka bir teknik vardır: **Hükümranın istencine uyrukların itaatini sağlamak değil, nüfustan uzak görünen, fakat hesaplama, çözümleme ve düşünsel çaba yoluyla nüfus üzerinde etkin bir rol oynadığı anlaşılan şeylere hakim olmak. Bana öyle geliyor ki, nüfusun bu nüfuz edilebilir doğası, iktidar yöntemlerinin düzenlenmesi ve akılsallaştırılması konusunda çok önemli bir dönüşümü beraberinde getiriyor.**⁴⁰⁴*

Nüfusa bir ortamda, dışarıda, ilişkide bakmak söz konusudur. Bu çalışmada değişen ortam, değişen dışarı, değişen ilişki üzerinden Türkiye'nin nüfus hareketinin mekânsal uzamı ele alınmaktadır; sınırlı ortamdaki sınırsız ortama geçişin mekânsal uzamı.

Nüfus, Cins, Tür, Kamu

Bir yanda doğa, diğer yanda da doğanın üstünde ya da doğaya karşı konumlanan hükümrana ve hükümrana kurulması gereken itaat ilişkisi yoktur. Bir nüfus vardır ve bu nüfusun doğası öyledir ki, hükümrana, düşünülmüş yönetim usullerini bu doğanın içerisinde, bu doğa sayesinde ve bu doğaya dair ortaya koymalıdır. Başka türlü söylersek, nüfusla birlikte,

⁴⁰⁴ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, Collège de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.67

konumları, yerleri, malları, vergileri, görevleri açısından farklılaşmış hukuki öznelerin/tebaanın birlikteliğinden çok farklı bir şey ortaya çıkar; **bir yandan canlı varlıkların genel rejimine dahil olan bir yandan da otoriter fakat düşünülmüş ve hesaplanmış dönüşümler için bir müdahale yüzeyi sağlayan bir öğeler bütünü ortaya çıkar.** Nüfusun diğer canlı varlıklar arasına katıldığı boyut, ilk kez insanların “insan cinsi” yerine “insan türü” olarak adlandırılmaya başladıkları zaman ortaya çıkan ve onaylanan boyuttur. İnsan cinsi tür olarak, tüm canlı türlerin belirlenme alanlarında ortaya çıktığı andan itibaren, insanın birincil olarak biyolojiye dahil olma özelliğiyle görüldüğü de söylenebilir. O halde **nüfus, bir yandan insan türü, bir yandan da kamu (public) olarak adlandırılan şeydir.** 18. yüzyılda temel bir kavram olan kamu, nüfusun görüşleri, yapıp etme biçimleri, davranışları, alışkanlıkları, kaygıları, önyargıları, talepleri açısından ele alındığı halidir; ona eğitimle, kampanyalarla ve kanaatlerle müdahale edilir. Yani nüfus, “tür”ün sağladığı biyoloji alanına dahil oluştan, “kamu”nun sağladığı müdahale yüzeyine kadar yayılan şeylerin bütünüdür. Burada, tür ile kamu arasında bir yeni gerçeklikler bütünü ortaya çıkar; bunlar yenidir, çünkü iktidar mekanizmaları için elverişli öğeleri, içinde ve üzerinde iktidarın eylemde bulunması gereken elverişli alanı oluştururlar. **Kral hükmeder ama yönetmez.**⁴⁰⁵

Doğa tarihinden biyolojiye, zenginliklerin çözümlenmesinden ekonomi politiğe, genel dilbilgisinden tarihsel filolojiye geçişi sağlayan işlemcinin ne olduğunu, tüm bu sistemleri deviren, bu bilgi bütünlüklerini yaşamın, çalışma ve üretimin, dilin bilimlerine dönüştüren işlemcinin ne olduğunu sorarsak, bunun cevabını nüfusta aramak gerekir. Bütün bunların sonucu şudur: Onu canlı varlık, çalışan birey ve konuşan özne olarak çözümleyen insan bilimleriyle ortaya çıkan insan izleğini, iktidarın bağlulaşığı ve bilgi nesnesi olarak nüfusun ortaya çıkışından hareketle anlamak gerekir. 19. yüzyılda insan bilimleri denilen bilimler tarafından tanımlandığı ve aynı yüzyıldaki hümanizm tarafından düşünüldüğü şekliyle insan, bu insan, nihai olarak, nüfusun bir figüründen başka bir şey değildir. Başka türlü söylersek, iktidar sorunu hükümlanlık teorisi içerisinde ifade edildiği müddetçe, hükümlanlığın karşısında insan değil, ancak hukuki bir kavram olarak hukuk öznesi var olabilirdi. Tersine, hükümlanlığın karşısında değil de yönetimin, yönetim sanatının karşısında nüfus ortaya çıktığı andan itibaren, burada insanla nüfus arasındaki ilişkinin, hukuki kişilikle hükümlan arasındaki ilişkiye eşdeğer olduğu söylenebilir.⁴⁰⁶

⁴⁰⁵ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.71

⁴⁰⁶ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.75

*Bir yönetim sanatından politik bilime geçiş, hükümlerlik yapılarının hakim olduğu bir rejimden yönetim tekniklerinin hakim olduğu bir rejime geçiş, 18. yüzyılda nüfusun ve dolayısıyla ekonomi politiğin doğuşu etrafında meydana gelir.*⁴⁰⁷

Canlı organizma olarak insan **arşivde, ortamda, dışarı** çıkar, **ilişkiye** girer. Nüfus hareketi birer **canlı organizma** olarak arşivde, ortamda, dışarıda, ilişkide ele alınmaktadır. Nüfus hareketi **pratiğinin dışarıdaki düzenlilikleridir** aradığımız.

Dışarı; nüfustur, ortamdır, mesafedir, şeylerin idaresidir, insan habitatıdır, insan havzasıdır hareketli ama tanımlanabilen, analiz edilebilen bir havzadır.

Yapay bir habitat değil, somut yaşanmışlıkların belirlediği bir habitat, yaşayarak **oluşan** bir habitattır.

Biyoiktidar ile hayat **varlıklar** aleminden çekilir, **şeffaflık** ve **tarafsızlık** çağına girer. **Hayat** **şeyleştirilir.**

Disiplinci-Düzenleyici İktidar

*Somutta, yaşam üzerindeki bu iktidar, 17. yüzyıldan itibaren belli başlı iki biçimde gelişti; bu biçimler birer karşıt sav değildir; daha çok bir ara bağıntı kümesinin birbirine bağladığı iki gelişim kutbu oluştururlar. Kutuplardan biri ve anlaşıldığına göre ilk oluşanı, **bir makine olarak ele alınan bedeni** merkez almıştır: Bu bedeninin terbiyesi, yeteneklerinin arttırılması, güçlerinin ortaya çıkarılması, yararlılığıyla itaatkarlığının koşut gelişmesi etkili ve ekonomik denetim sistemleriyle bütünleşmesi, bütün bunlar disiplinleri şekillendiren iktidar yöntemleriyle sağlanmıştır: **İnsan bedeninin anatomo-politikası**. Biraz daha geç yani 18. yüzyıl ortasında oluşan ikinci kutup, **tür-bedeni**, canlı varlığın mekaniğinin etkisinde olan ve biyolojik süreçlerin dayanağını oluşturan bedeni merkez almıştır: Bollaşma, doğum ve ölüm oranları, sağlık düzeyi, yaşam süresi ve bunları etkileyebilecek tüm koşullar önem kazanmıştır; bunların sorumluluğunun yüklenilmesi bir dizi müdahale ve düzenleyici denetim yoluyla gerçekleşir: İşte bu da **nüfusun biyo-politikasıdır**. Beden disiplinleri ve nüfus düzenlemeleri, yaşam üzerindeki iktidarın çevrelerinde örgütlendiği iki kutbu oluşturur. Klasik çağda bu çift taraflı –anatomik ve biyolojik, bireyleştirici ve özgülleştirici, bedeninin performanslarına dönük ve yaşamın süreçlerine bakan- büyük teknolojinin yerine oturması, artık en yüce görevi öldürmek değil de yaşamı yavaş yavaş kuşatmak olan bir iktidarın*

⁴⁰⁷ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, Collège de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.95

özelliğidir.⁴⁰⁸

Bu çalışmada yaşam üzerindeki iktidarın nüfus hareketi pratiği örneğinden dönüşüm kalıpları, tabanı üzerinde düşündüğümüz düzendeki değişimler ve bunların mekânsal uzamı üzerinden ele alınması söz konusudur.

*Bu biyo-iktidarın kapitalizmin gelişmesinin vazgeçilmez bir ögesi olduğu kuşku götürmez; çünkü kapitalizm, bedenlerin denetimli bir biçimde üretim aygıtına sokulması ve nüfus olaylarının ekonomik süreçlere göre ayarlanmasıyla güvence altına alınmıştır. Ama kapitalizm daha da fazlasını istedi; her ikisinin de büyümesine, kullanılabilirlikleri ve itaatkarlıkları ile aynı zamanda güçlenmelerine de gereksindi; güçleri, yetenekleri, genel olarak da yaşamı arttıracak ama aynı zamanda da onları bağımlı kılmayı daha zorlaştırmayacak iktidar yöntemlerine gereksindi. İktidar kurumları olarak büyük devlet aygıtlarının gelişmesi üretim ilişkilerinin sürekliliğini sağladıysa, toplumsal bünyenin her düzeyinde mevcut olan ve çok farklı kurumlar tarafından (aile, ordu, okul, polis, bireysel tıp ya da yerel yönetimler) kullanılan iktidar teknikleri olarak 18. yüzyılda icat edilen **anatomo ve biyo-politikanın** temel özellikleri de; iktisadi süreçler, bunların akışı, onların içinde yer alan ve destek olan güçler düzeyinde etkilerini gösterdi. Ama bunlar aynı zamanda çeşitli kesimlerin karşılıklı güçleri üzerinde etki yaparak, egemenlik ilişkileri ve hegemonya etkileri sağlayarak birer ayırım ve toplumsal hiyerarşi etkeni olarak işlev gördüler. İnsan birikiminin sermaye birikimine uygun kılınması, insan gruplarının büyümesinin, üretim güçlerinin yayılmasıyla karın diferansiyel bölüşümüne eklenmesi, büyük ölçüde biyo-iktidarın çeşitli biçimleri ve yöntemleriyle işlemesi sayesinde mümkün oldu. Canlı bedene yatırım yapılması, onun değerlendirilmesi ve güçlerinin dağıtım amaçlı olarak işletilmesi o andan sonra zorunlu duruma geldi.⁴⁰⁹*

Kapitalizmin ilk baştaki oluşumunda “çileci” bir ahlakın oynadığı rol sorununun kaç kez söz konusu edildiği bilinir; ama 18. yüzyılda bazı Batı ülkelerinde cereyan etmiş olan ve kapitalizmin gelişimiyle bağlantılandırılan olgu, bedeni saf dışı bıraktığı izlenimi veren bu ahlaka göre başka ve belki de daha geniş bir olaydır; yaşamın tarihe ve siyasal teknikler alanına girişidir (yani insan türüne özgü olguların bilme ve iktidarın düzlemine girişidir

⁴⁰⁸ Foucault M., “Cinselliğin Tarihi, Bilme İstenci, 1. Kitap” Çeviren: Hülya Uğur Tanrıöver, Ayrıntı Yayınları, 2012. s.99

⁴⁰⁹ Foucault M., “Cinselliğin Tarihi, Bilme İstenci, 1. Kitap” Çeviren: Hülya Uğur Tanrıöver, Ayrıntı Yayınları, 2012. s.101

demek istiyorum).⁴¹⁰

Weber, kapitalizmin gelişimini protestan ahlakının bedeni dışlamasına bağlar, Foucault, bunu daha geniş bir olay olarak ele alır ve kapitalizmin gelişimini bedeninin dışlanmasına değil tam tersine bedeninin çalıştırılmasına bağlar.

Yaşam üzerinde kurulan görelî bir denetim, ölümün aşırı yakınlığının bazı nedenlerini saf dışı bırakıyordu. Böylece elde edilen oyun alanında, bu alanı düzenleyen ve genişleten iktidar ve bilgi yöntemleri, yaşam süreçlerini dikkate alıp onları denetlemeye ve dönüştürmeye girişir. Batılı insan yavaş yavaş canlı bir dünyada canlı bir tür olmanın, bir bedene, var olma koşullarına, yaşama olasılıklarına, kişisel ve kamusal sağlığa dönüştürülebilecek güçlere ve bu güçlerin en uygun biçimde dağıtılabileceği bir düzleme sahip olmanın ne anlama geldiğini öğrenir. Tarihte kuşkusuz ilk kez, biyolojik olan siyasal olanda yansıma bulur; artık yaşama olgusu arada bir ölümün ve ölümlülüğün izin verdiği ölçüde bilginin denetim ve iktidarın müdahale alanına kayar. İktidar artık, üzerlerinde kullanılacak en uç hakkın ölüm olduğu hukuksal öznelerle değil canlı varlıklarla muhatap olacaktır ve bunlar üzerindeki en son etkisi bizzatı yaşam düzeyine kaymak zorunda kalacaktır; iktidarın onların yanına kadar sokulma hakkını veren, öldürme tehdidinden çok yaşam sorumluluğunu yüklenmesidir. Eğer, yaşam hareketleriyle tarihin süreçlerinin birbirleriyle bağdaşmak için başvurdukları baskıları “biyo-tarih” diye adlandırırsak, yaşam ve yaşam mekanizmalarını açık hesaplar alanına sokan ve bilgi-iktidarını insan yaşamının dönüşümünün bir failine dönüştüren olaydan da biyo-politika diye söz etmek gerekecektir.⁴¹¹

Bir toplumun “biyolojik modernlik eşiği” adını vereceğimiz şey, insan türünün bir bahis konusu olarak kendi siyasal stratejileri içinde yer almaya başladığı anda oluşur. İnsan, binlerce yıl boyunca Aristoteles için neyse o olmuştur; yani yaşayan ve buna ek olarak siyasal bir varlık olma yeteneğine sahip olan bir hayvan; modern insan, bir canlı varlık olma yeteneğine sahip olan bir hayvan; modern insan, bir canlı varlık olarak yaşamını kendi siyaseti dahilinde söz konusu eden bir hayvandır.⁴¹²

Türkiye'nin nüfus hareketi pratiği, nüfusu varlığa getirerek, ete-kemiğe büründürerek, canlı bir beden olarak dışarıda bilgi-iktidar ile ilişkiye girerek çıkan kıvılcım, etki olarak

⁴¹⁰ Foucault M., “Cinselliğin Tarihi, Bilme İstenci, 1. Kitap” Çeviren: Hülya Uğur Tanrıöver, Ayrıntı Yayınları, 2012. s.101

⁴¹¹ Foucault M., “Cinselliğin Tarihi, Bilme İstenci, 1. Kitap” Çeviren: Hülya Uğur Tanrıöver, Ayrıntı Yayınları, 2012. s.102

⁴¹² Foucault M., “Cinselliğin Tarihi, Bilme İstenci, 1. Kitap” Çeviren: Hülya Uğur Tanrıöver, Ayrıntı Yayınları, 2012. s.102

değerlendirilmektedir.

*Biyo-iktidarın norm oyununun, hukuksal yasa sisteminin zararına kazandığı önemlidir. Yasa silahsız kalamaz ve onun sahip olduğu en uygun silah ölümdür; kendisine karşı çıkanlara, en azından son kertede bu mutlak tehditle karşılık verir. Yasa, hep kılıçtan söz eder. Ancak yaşam sorumluluğunu yüklenme görevini üstlenmiş bir iktidar, sürekli olarak düzene sokucu ve düzeltici mekanizmalara gereksinecektir. Artık söz konusu olan egemenlik alanında ölümü öne sürmek değil, değer ve yararlılık alanında yaşam dağıtmaktır. Böylesi bir iktidar, nitelikle ölçmek, değerlendirmek, hiyerarşiye sokmak durumundadır, öldürücü canlılığıyla ortaya çıkmak değil; onun işi itaatkar uyruklarla hükümdarın düşmanlarını birbirinden ayıran çizgiyi çizmek değil, normlar çerçevesinde dağıtımlar yapmaktır. Yasanın silindiğini ya da adalet kurumlarının yok olmaya yüz tuttuğunu söylemek istemiyorum; söylemek istediğim, yasanın gitgide daha fazla bir norm biçiminde işlediğini ve adalet kurumunun, işlevleri özellikle düzenleyici olan bir aygıtlar (tıbbi, yönetsel vb.) evreniyle gittikçe daha çok bütünleştiğidir. **Normalleştirici toplum**, yaşamı merkez alan bir iktidar teknolojisinin tarihsel sonucudur.⁴¹³*

Bu çalışmada ülke mekanının yerleşim şemasının “**normalleştirilmesinin**” oyunu ortaya konmaya çalışılmaktadır.

Benim bulmaya çalıştığım şey, iktidar ilişkilerinin, öznel temsil tarafından ikame edilmek zorunda kalmadan nasıl olup da maddi olarak bedenlerin derinliğine nüfuz edebildiğini göstermeye çalışmaktır. İktidar bedene ulaşıyorsa bu öncelikle insanların bilincinde içselleştirdiği için değildir. Bir biyo-iktidar, bedensel iktidar ağı vardır; hem kendimizi tanıdığımız hem de kendimizi kaybettiğimiz tarihsel ve kültürel fenomen olarak cinsellik bu ağdan yola çıkarak doğar.⁴¹⁴

Kesin olan şey, iktidar ağlarının günümüzde sağlıktan ve bedenden geçiyor olmasıdır. Eskiden bu “ruh”tan geçiyordu. Şimdi bedenden.⁴¹⁵

Toplumsal beden, (Leviathan’da bulunduğu biçimiyle) basit bir hukuksal-siyasi metafor olmaktan çıktı, biyolojik bir gerçeklik olarak ve tıbbi bir müdahale alanı olarak belirdi.

⁴¹³ Foucault M., “Cinselliğin Tarihi, Bilme İstenci, 1. Kitap” Çeviren: Hülya Uğur Tanrıöver, Ayrıntı Yayınları, 2012. s.103

⁴¹⁴ Foucault M., “İktidarın Gözü, Seçme Yazılar-4” İktidarın Gözü, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.110

⁴¹⁵ Foucault M., “İktidarın Gözü, Seçme Yazılar-4” Göz Kamaştırıcı Hayvan: İktidar, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.134

*Dolayısıyla doktor bu toplumsal bedenin teknisyeni ve tıp da bir kamu hijyeni olmak zorundadır.*⁴¹⁶

Bu çalışmada Türkiye'nin nüfus hareketi pratiği örneğinde dönüşüm kalıpları, tabanı üzerinde düşündüğümüz düzendeki değişimler ve bunların mekânsal uzamı üzerinden biyoiktidar iktidar ağlarının bedeni nasıl yakaladığı ele alınmaktadır.

*Öznesi olduğumuz deneyimler, bu deneyimleri kuran hakikat oyunları, bu hakikatlerin kurduğu kimlik ve bu kimliğin dayattığı sınırlar, yani bireyselliğimiz hep biyo-iktidarın yaşamı denetleme ve güdümlene tekniklerinin bir ürünüdür.*⁴¹⁷

Bu çalışmada öznesi olduğumuz yerleşim şeması deneyimi, bu deneyimi kuran hakikat oyunları, bu hakikatlerin kurduğu kimlik ve bu kimliğin dayattığı sınırların biyoiktidarın yaşamı denetleyen ve güdümlenen tekniklerin bir etkisi olduğu ortaya konmaya çalışılmaktadır.

⁴¹⁶ Foucault M., "İktidarın Gözü, Seçme Yazılar-4" İktidar ve Bilgi, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.193

⁴¹⁷ Keskin F., "Sunuş: Özne ve İktidar" Michel Foucault, Özne ve İktidar , Seçme Yazılar-2 Ayrıntı Yayınları, 2011. s.22

3.2. Tabanı Üzerinde Düşündüğümüz Düzendeki Değişimler

Bu bölümde tabanı üzerinde düşündüğümüz düzendeki değişimler;

Pastoral/Modern/Küresel Bilgi-İktidar

Modern/Küresel Bilgi-İktidarda Kendilik

Hükümrancılık/Modern /Küresel Bilgi-İktidarda Beden

Hükümrancılık /Disiplin/Güvenlik/Küresel Bilgi-İktidarda Şehir

Modern Bilgi-İktidarda Ulusdevlet Şablonu /Küresel Bilgi-İktidarda Küresel Kavrayış

Modern/Küresel Bilgi-İktidarda Panoptikon

Modern/Küresel Bilgi-İktidarda Yerleştirme Mekanı Tablosu

Modern/Küresel Bilgi-İktidarda STK

Ontoloji-Epistemoloji

Boyut-Simülaktr-Gösterge-Nüfus Hareketi Söylemi

Hakim Hastalık-Vaka

Görünüm

Görüntü-Görünüm

Sınır tablolarıyla ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

3.2.1. Pastoral/Modern/Küresel Bilgi-İktidar Formu

Bu tabloda bilgi-iktidar formlarında yaşanan değişimler pastoral/modern/küresel dönemlerde özetlenmektedir. Küresel bilgi-iktidar ile birlikte bireyin **stabilitesi** kalkmakta, bireysel nüfus üzerinden işleyen biyoiktidara geçilmektedir. Dışarıda, ilişkide, **potansiyel** kavranmakta, artık tümevarım-tümdengelim mantıksal kuşatması yarılmakta, arkeoloji/soykütüğü dönemine, **ilişkiler çağına** girilmektedir.

PASTORAL BİLGİ-İKTİDAR FORMU	MODERN BİLGİ-İKTİDAR FORMU	KÜRESEL BİLGİ-İKTİDAR FORMU
Soyut; fiziği, somutu yuttu	Somut-fizik; soyutu yuttu	Yutmayı yuttu
Tanımsız alanda tanımlı alanı yuttu	Tanımlı alanda tanımsız alanı yuttu	Tanımlı yuttu
Birey yok	Bireyi yarattı, kimliği ile bir yere-mekana sabitledi.	Bireyin bu stabilitesini kaldırdı
Tebaa	Genel nüfus	Bireysel nüfus
Normlama; belirledi, sabitledi, somutu kavradı	Normalizasyon; soyutladı, soyutu kavradı	Potansiyeli kavradı
Geçmişten bugüne	Bugünden geleceğe	Gelecekte bugüne mi?
Nüfus hareketi; somuta	Nüfus hareketi; soyuta	Nüfus hareketi; potansiyele
Hükmetme	“İçeri” alma, “içeride ilişkiye” sokma	“Dışarı” çıkarma, “dışarıda ilişkiye” sokma
<i>Toplumun mekanik görüşü</i> ⁴¹⁸	<i>Organik görüş</i> ⁴¹⁹	Arkeoloji/Soykütüğü
<i>Tümdengelim</i> ⁴²⁰	<i>Tümevarım</i> ⁴²¹	Şimdinin tarihi, Dışarı

Tablo-16. Pastoral/Modern/Küresel Bilgi-İktidar Formu

3.2.2. Modern/Küresel Bilgi-İktidar-Kendilik Teknolojileri

Bu tabloda modern/küresel bilgi-iktidar teknolojilerindeki değişimler ele alınmaktadır. Birey, **yerleşik** konumdan **göçebe** konumuna geçmekte, **dışarı** çıkmaktadır. Bilgi-iktidar ulusdevlet şablonunu yarmakta, hiyerarşi dağılmakta, **içeriden dışarı** çıkmakta, çok boyutlu hale gelmektedir. Mekan etken hale gelmekte, dünya yerelliklerle kavranmaktadır. Birey, sınırlı, tanımlı gruplarından sıyrılmakta, ana aktör olmaktadır. Büyük anlatıların yerini kişisel

⁴¹⁸ Urhan V., “Michel Foucault ve Düşünce Sistemleri Tarihi, Arkeoloji, Soykütüğü, Etik” Say Yayınları, 2013,s.175

⁴¹⁹Urhan V., “Michel Foucault ve Düşünce Sistemleri Tarihi, Arkeoloji, Soykütüğü, Etik” Say Yayınları, 2013,s.175

⁴²⁰ Urhan V., “Michel Foucault ve Düşünce Sistemleri Tarihi, Arkeoloji, Soykütüğü, Etik” Say Yayınları, 2013,s.175

⁴²¹Urhan V., “Michel Foucault ve Düşünce Sistemleri Tarihi, Arkeoloji, Soykütüğü, Etik” Say Yayınları, 2013,s.175

menkıbeler almaktadır. Ana yollar ve yan yollarla hedefe gitmenin yerini binlerce patika ile potansiyele gitme almaktadır.

MODERN BİLGİ-İKTİDAR-KENDİLİK TEKNOLOJİLERİ	KÜRESEL BİLGİ-İKTİDAR-KENDİLİK TEKNOLOJİLERİ
<p>Modern bilgi-iktidarın bireyi</p> <p>*Önünü görmekte, tanımlı, belirli bir gelecek görünürlülüğü var</p> <p>*Birey, yerleşiktir.</p>	<p>Küresel bilgi-iktidarın bireyi</p> <p>*Önünü görememekte, tanımlı, belirli bir gelecek görünürlülüğü yok</p> <p>*Her şey her an değişmekte, bireyin ayağını basacağı sağlam bir zemin bulunmamakta, bireyin bastığı zemin çok kısa bir sürede ayağının altından kaymakta, birey, başka bir zemine atlamak durumunda kalmaktadır.</p> <p>*Birey, bulunduğu zeminde de gidecek olmanın verdiği tedirginlikle yere sağlam basamamakta, bu tedirginlik, sürekli bir ayağını havada tutmaktadır.</p> <p>*Birey, göçebedir.</p>
<p>Bilgi-iktidar ilişkisinde bilgi büyük ölçüde ulus devlet-merkezi-teknelci iktidarın elindedir.</p> <p>Ulusdevlet-merkez, merkezi-teknelci konumundadır.</p> <p>Modernizmde bilgi akışı durdurularak barajlarda tutulmuştur. Merkezde “dezenfekte” edilen bilgi, uygunlaştırılıp gerektiği ölçüde çevreye dağıtılmıştır.</p>	<p>Bilgi-iktidar ilişkisinde bilgi, ulusdevlet-merkezi-teknelci iktidarı parçalanmış, bilgi-iktidar çok boyutlu hale gelmiştir.</p> <p>Ulusdevlet-merkez, merkezi konumunu sürdürse de teknelci konumunu yitirmiş, seyrelemiştir.</p> <p>Küresel bilgi-iktidar ile birlikte bu barajlar yıkılmakta, bilgi-iktidar merkezden taşmaktadır.</p> <p>Türkiye’de merkez, bu süreçte de akan bilgi-iktidarı merkezi-yerel barajlara akıtmakta, akışın yatağını değiştirerek merkezi yerellikler kurulmakta, küreselleşme ile dışarı çıkanı içeri sokmaya çalışmaktadır.</p>
<p>Modern bilgi-iktidarda bir doğrultu, net tanımlı bir eksen, bu eksen boyunca ilerleme söz konusudur. Modern bilgi-iktidarda, bu mutlak istikamete adım adım basamak basamak yaklaşılacağı bir hiyerarşi</p>	<p>Küresel bilgi-iktidar ile mutlak bir doğru, hiyerarşi ortadan kalkmakta, yatay eklemleme gündeme gelmektedir.</p>

söz konusudur.	
Modern bilgi-iktidarda dünyanın fotoğrafını çekerek, içeriden bir bakışla, bir takım sonuçlara varmak mümkündür.	Küresel bilgi-iktidarda artık hayatı bir fotoğraf karesinde dondurma olanağı kalmamıştır. Artık bir durum tespitinden ziyade süreci izlemek gerekecektir. Dışarıda, video.
Modern bilgi-iktidarda mekan, nesnel edilgen, bir kap gibi düşünülmemekte, birey nesnel olarak bu kabın içinde yer almaktadır. Hiyerarşik bir düzen içinde Merkezi Yerler, Yer Seçimi gibi kuramlarla mekan açıklanmaya çalışılmaktadır. Merkez-Çevre ilişkisi vardır. Ülke bütünü alansal olarak kavranmaktadır. Hiyerarşi; Ulus devlet-Bölge-Kent-Kır şeklindedir. Küçükten büyüğe doğru birbirine eklenen bir yapı söz konusudur. Yerleşimler buldukları yerde vardır. Modern bilgi-iktidarda Türkiye’de mekan, nesnel edilgen, bir kap gibi düşünülmemektedir. Birey, nesnel olarak bu kabın içinde yer almaktadır. Hiyerarşi; Ulus devlet-Kent-Kır şeklindedir. Aşırı merkezi yapı nedeniyle bölge kademesi ve birbirine eklenen bir yapı yoktur. Bütün yerleşim üniteleri merkeze asılı, bağlamından kopuk bir haldedir. Yerleşimler buldukları yerden kopuk merkezde sanal olarak vardır. Aşırı Merkez-Çevre diyalektiği vardır. Ülke bütünü noktasal olarak kavranmaktadır.	Küresel bilgi-iktidarda mekan da birey de öznel, etken hale gelmektedir. Hiyerarşi yerini tepeden tırnağa geçişlere bırakmaktadır. Artık yerel, ulusdevletten, bölgeden bağımsız olarak vardır. Ulus devletin yerele koyduğu şablon dağılmıştır. Yerel yerinde dünyaya eklenilebilmektedir. Merkez çevre ilişkisi yerini yerelliklere bırakmakta artık her yer her şey olmaktadır. Dünya yerelliklerle kavranmaktadır. Küresel bilgi-iktidarda Türkiye’de mekan, nesnel edilgen olarak devam etmekte, yerel yerinde var olamamakta, büyük merkezlere toplanmaktadır. Yerinde yerellikler oluşturulmamakta, yerinde eklenme gerçekleşmemektedir.
Birey, mekana yapışık haldedir. Sınırlı, tanımlı, ne yapacağı kestirilebilen bir birey vardır.	Mekanın öznel hale gelmesi, mekanla sınırlı kalmamaktadır. Aynı zamanda birey de öznelleşmektedir. Mekan bir kap olmaktan çıkarak küreselleşirken mekana yapışık olan birey de bulunduğu kaptan çıkarak küreselleşmektedir. Mekanın üzerindeki örtüler ortadan kalkınca (ulusdevlet üst örtüsü ortadan kalkınca), küreselde var olabilen yereller öne çıkmakta, küreselde var olamayan yereller var olamadıklarının farkına varmaktadır. Yerel, artık eski şablonda tutulmamaktadır. Aynı durum birey, sosyal kapital için de geçerlidir.

	Küresel bilgi-iktidarda Türkiye’de birey, nesnellikle öznelilik arasında gidip gelmektedir. Çevre merkeze taşınmakta, yerindelikler ortadan kalkmaktadır. Ülke merkezi noktalara toplanmakta, yerelliklerle kavranmamaktadır.
Gelenekselden moderne doğru gidilirken birbirine eklemlenen süreçler olarak ufukları açarak, yeniyi modern görünürlükler olarak ilerlendi. Ortada somut, elle tutulur, net, tanımlı bir gelecek vardı. Somut bir değişim, elle tutulur, gözle görülür bir yol haritası vardı.	Modern bilgi-iktidardan küresel bilgi-iktidara geçilirken görünmeyen, kavranamayan, belirsiz, tanımsız bir geleceğe doğru gidilmekte, eski sistematik yerini belirsizliklere bırakmaktadır.
Bauman Zaman sabit, mekan sabit, insan sabit	Bauman Zaman sabit, mekan dinamik, insan dinamik
Bireyleri, gruplar, topluluklar olarak kavrama Toplumsal büyük atom	Dağınıklıktan konsantrasyona, bireyin kendi içinde derinleşmesine doğru gidilmektedir. Bireyleri, gruplar, topluluklar olarak kavrama yerini tek tek bireyi kavramaya ve onların küçük anlatılarına yönelmeye bırakmıştır. Küresel bilgi-iktidar ile toplumsal büyük atom parçalanmakta, milyonlarca atom taneciği etrafa saçılmaktadır.
Ulus devletlerle iç içe geçerek birbirini kapsayan çemberler	Ulus devletlerle iç içe geçerek birbirini kapsayan çemberler dağılmakta, en dıştaki küresel ve ulusal çember çekirdekleşerek güçlenerek devam ederken ara kademedeki çemberler yok olmaktadır. Bu durum bireye bir yandan çok geniş bir hareket alanı yaratmakta diğer yandan çekirdek merkezler tarafından da belirlenmesine neden olmaktadır. Üst çemberler, yenilemez, ulaşılamaz devasa bir güce dönüşmektedir. Küçük canavarların yok olduğu, devasa bir canavarın yaratıldığı bu süreçte birey güçlendirildiği oranda ayakta kalabilecektir.
Modern bilgi-iktidarın bireye yüklediği sosyal yük; büyük anlatılar Modern bilgi-iktidarda merkezin yüklediği yük	Küresel bilgi-iktidar ile bireyin bu sosyal yükten, büyük anlatılardan sıyrılıp kendi menkıbesini yaşaması,

oturduğu yerde çöken (merkezin bireyi bağladığı, sabitlediği sosyal yükü) birey	Birey bu yükten sıyrılmakta, hareket kabiliyeti artmakta, harekete geçmektedir. Modern bilgi-iktidarda merkezin yüklediği yükü oturduğu yerde çöken (merkezin bireyi bağladığı, sabitlediği sosyal yükü) birey, küresel bilgi-iktidar ile bu sosyal yükten sıyrılmakta, bilinmeyenlerle yüzleşmekte, esnemekte, hareket kabiliyeti artmaktadır.
Modern bilgi-iktidarda ana yollar ve yan yollarla hedefe gidilmektedir.	Küresel bilgi-iktidarda binlerce patika ortaya çıkmakta, bu patikalardan potansiyele gidilmektedir. Bir ana yol yoktur, birçok patika vardır, bir hedef yoktur, potansiyel vardır.

Tablo-17. Modern/Küresel Bilgi-İktidar-Kendilik Teknolojileri

3.2.3. Hükümranlılık/Modern/Küresel Bilgi-İktidarda Beden

Bu tabloda hükümranlılık/modern/küresel bilgi-iktidarlarda bedenin nasıl ele alındığı özetlenmektedir. Bedenin biyoiktidar ile birlikte bir **yüzey** olmaktan çıktığını, **canlı** bir varlık olarak **sınırlı** bir **ortamda** oynadıkları **oyun** üzerinden ele alındığını, küresel bilgi-iktidar ile birlikte bu sınırın da ortadan kalkarak bedenin **sınırsız** bir **ortamda** oynadığı oyun üzerinden, **ilişki beden** olarak yakalandığını görmekteyiz.

HÜKÜMRANLIK BİLGİ-İKTİDARINDA BEDEN	MODERN BİLGİ-İKTİDARDA BEDEN	KÜRESEL BİLGİ-İKTİDARDA BEDEN
Hükmetmek	“İçeri” almak	“Dışarı” çıkarmak
Sabitlemek	Bedeni “oynatarak” sınırlı bir ortamda, “içeri”de “ilişki”ye sokmak	Bedeni “oynatarak” sınırsız bir ortamda “dışarı”da “ilişki”ye sokmak
<i>Bedenin anatomu-politikası,</i> <i>Makine-beden</i> Nüfus hareketi; somut	<i>Nüfusun biyo-politikası,</i> <i>Tür-beden</i> Nüfus hareketi; soyut	Bireyin biyo-politikası, Nüfus hareketi; potansiyel
Mekanik varlık	Canlı varlık	Canlı varlık
<i>Feodal iktidar, insanlar üzerinde,</i>	<i>Bireylerin bir toprağa, bir yere</i>	Küresel, sınırsız ortamda zaman

<p><i>belli bir toprağa ait oldukları ölçüde uygulanır.</i>⁴²²</p> <p>Mekan</p>	<p><i>aidiyetleri biçimindeki mekânsal denetimleriyle ilgilenmez, bireylere ilgisi onların kendisine sunacağı zamanla orantılıdır.</i>⁴²³</p> <p>Yerel, sınırlı ortamda zaman</p>	
<p><i>Bireylerin bedeninin esas olarak eziyet ve cezaların kaydolduğu yüzey, beden eziyet edilmek ve cezalandırmak için yapılmıştır.</i>⁴²⁴</p>	<p><i>Beden, artık eziyet edilmesi gereken bir şey değil, oluşturulması, bazı nitelikler edinmesi, çalışabilir beden olma niteliğini kazanması gereken şeydir.</i>⁴²⁵</p>	İlişki beden
<p><i>Adli hukuksal kurumlar</i>⁴²⁶</p>	<p><i>Okul, hastane gibi kurumlarda uygulanan iktidar biçimi, çokbiçimli, çokanlamlı bir iktidar vardır.</i>⁴²⁷</p> <p>Gözetim, tabi kılma, denetim</p> <p>İçeride denetim</p>	Dışarıda denetim
<p>Ontolojik iktidar</p>	<p><i>Bilgi işinin kendi pratiğinden elde edilir, gözetleme aracılığıyla onun üzerinde uygulanan iktidar tarafından biriktirilir.</i>⁴²⁸</p> <p>İçeride, epistemolojik iktidar</p>	Dışarıda, epistemolojik iktidar
<p><i>Bilgi-iktidar formu;</i></p> <p>Soruşturma⁴²⁹</p>	<p><i>Bilgi-iktidar formu;</i></p> <p>İnceleme⁴³⁰</p>	

⁴²² Foucault M., “Büyük Kapatılma, Seçme Yazılar-3” Hakikat ve Hukuksal Biçimler, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.247

⁴²³ Foucault M., “Büyük Kapatılma, Seçme Yazılar-3” Hakikat ve Hukuksal Biçimler, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.247

⁴²⁴ Foucault M., “Büyük Kapatılma, Seçme Yazılar-3” Hakikat ve Hukuksal Biçimler, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.250

⁴²⁵ Foucault M., “Büyük Kapatılma, Seçme Yazılar-3” Hakikat ve Hukuksal Biçimler, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.250

⁴²⁶ Foucault M., “Büyük Kapatılma, Seçme Yazılar-3” Hakikat ve Hukuksal Biçimler, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.250

⁴²⁷ Foucault M., “Büyük Kapatılma, Seçme Yazılar-3” Hakikat ve Hukuksal Biçimler, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.250

⁴²⁸ Foucault M., “Büyük Kapatılma, Seçme Yazılar-3” Hakikat ve Hukuksal Biçimler, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.251

⁴²⁹ Foucault M., 1972 “Ders Özetleri” 1971-1972 Ceza Kuramları ve Kurumları Ders Özeti, Çevirmen: Selahattin Hilav, Yapı Kredi Yayınları, 1992. s.52

⁴³⁰ Foucault M., 1972 “Ders Özetleri” 1971-1972 Ceza Kuramları ve Kurumları Ders Özeti, Çevirmen: Selahattin Hilav, Yapı Kredi Yayınları, 1992. s.52

<p><i>Cüzzamlılar şehir dışına atılmak suretiyle dışlanırlar,</i></p> <p><i>Yasaklamak, dışlamak ve bastırmak: Hakkında herhangi bir bilgi üretmediği tebaasının canını ya da malını almaya, onu dışlayıp bastırmaya yönelik hükümler biçimde⁴³¹</i></p>	<p><i>Vebalılar “içeride tutulurlar”:</i></p> <p><i>Veba olduğu anlaşılan bir şehir karantina altına alınarak dışarıya kapatılır, “ince ve detaylı bir analize tabi tutulur.”</i></p> <p><i>Cüzzamın dışlayıcı modelinden vebanın kontrole ve içermeye yönelik modeline,</i></p> <p><i>Kimi verilere dayanarak üreten, gözlemleyen, kendini çoğaltan bir iktidar,</i></p> <p><i>Hakkında bilgi üretilen davranış ve varoluş alanlarının (cinsellik, aile vb.) normalleştirildiği bir yönetim biçiminde⁴³²</i></p>	
<p>Negatif iktidar,</p> <p>İktidar bedeninin üzerinde⁴³³</p>	<p>Pozitif iktidar,</p> <p>İktidar bedeninin içinde⁴³⁴</p> <p><i>İktidar, bedeni çalıştırır, davranışa nüfuz eder, arzu ve zevk ile iç içe girer, işte onu bu çalışma içinde suçüstü yakalamak gerekir.⁴³⁵</i></p>	<p>Pozitif iktidar,</p> <p>İktidar beden</p>
<p>Yasaya dayalı⁴³⁶</p>	<p>Norma dayalı,</p> <p><i>Suçlu giderek hastaya dönüşmekte, mahkumiyet de tedavi reçetesi yerine geçmektedir.⁴³⁷</i></p> <p><i>Bedensel iktidar ağı vardır.⁴³⁸</i></p>	<p>Mikro norma dayalı,</p> <p>Normların çeşitlenmesi</p>

⁴³¹ Taylan F., “Strateji, Norm, Yönetim: 1978 Dersi İçin Bir Güzergah” Michel Foucault, Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014.

⁴³² Taylan F., “Strateji, Norm, Yönetim: 1978 Dersi İçin Bir Güzergah” Michel Foucault, Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014.

⁴³³ Foucault M., “İktidarın Gözü, Seçme Yazılar-4” İktidar ve Beden, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2012. s.39

⁴³⁴ Foucault M., “İktidarın Gözü, Seçme Yazılar-4” İktidar ve Beden, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2012. s.39

⁴³⁵ Foucault M., “İktidarın Gözü, Seçme Yazılar-4” Tımarhaneler, Cinsellik, Hapishaneler, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2012. s.49

⁴³⁶ Foucault M., “İktidarın Gözü, Seçme Yazılar-4” Normun Toplumsal Yayılımı, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2012. s.77

⁴³⁷ Foucault M., “İktidarın Gözü, Seçme Yazılar-4” Normun Toplumsal Yayılımı, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2012. s.77

⁴³⁸ Foucault M., “İktidarın Gözü, Seçme Yazılar-4” İktidarın Gözü, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.110

	Biyo-iktidar	
<i>İktidar ağları ruhtan geçer.</i> ⁴³⁹	<i>İktidar ağları sağlıktan ve bedenden geçer.</i> ⁴⁴⁰ Ulusal	İktidar ağları sağlıktan ve bedenden geçer. Küresel
<i>Toplumsal beden (Leviathan'da bulunduğu biçimiyle) basit bir hukuksal-siyasi metafor.</i> ⁴⁴¹	<i>Toplumsal beden biyolojik bir gerçeklik olarak ve tıbbi bir müdahale alanı olarak belirdi. Dolayısıyla doktor bu toplumsal bedenin teknisyeni ve tıp da bir kamu hijyeni olmak zorundadır.</i> ⁴⁴²	Bireysel beden
<i>17. yüzyılın toplumu gibi bir toplumda kralın bedeni yalnızca bir eğretilme değil, aynı zamanda politik bir gerçekliği: Kralın fiziksel varlığı monarşinin işleyişi için zorunluydu.</i> ⁴⁴³	<i>Cumhuriyetin bedeni yoktur. Buna karşılık, 19. yüzyıl içinde toplumun gövdesi yeni ilke durumuna geldi. Bu gövde, deyim yerindeyse, tıbbi yollardan korunmak zorundaydı tabi: Hükümdarın bedeninin sağlamlığını yeniden kurmayı amaçlayan ayinler yerine, reçeteler ve tedaviler uygulanacaktı, hastaların ayıklanması gibi, bulaşıcı hastalıklara yakalanmış olanların denetlenmesi gibi, suçluların dışlanması gibi. Kurban ederek ayıklama yönteminin yerini, mikroplardan arındırma yöntemleri aldı böylece: Kriminoloji gibi, kalıtımın hijyeni gibi, “yozlaşmış” olanların dışlanması gibi.</i> ⁴⁴⁴	Bireyin çeşitli bedenleri

Tablo-18. Hükümranlık/Modern/Küresel Bilgi-İktidarda Beden

⁴³⁹ Foucault M., “İktidarın Gözü, Seçme Yazılar-4” Göz Kamaştırıcı Hayvan: İktidar, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.134

⁴⁴⁰ Foucault M., “İktidarın Gözü, Seçme Yazılar-4” Göz Kamaştırıcı Hayvan: İktidar, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.134

⁴⁴¹ Foucault M., “İktidarın Gözü, Seçme Yazılar-4” İktidar ve Bilgi, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.193

⁴⁴² Foucault M., “İktidarın Gözü, Seçme Yazılar-4” İktidar ve Bilgi, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.193

⁴⁴³ Foucault M., “Dostluğa Dair” Çeviren: Cemal Ener, Telos Yayınları, 1992. s.23

⁴⁴⁴ Foucault M., “Dostluğa Dair” Çeviren: Cemal Ener, Telos Yayınları, 1992. s.23

3.2.4. Hükümranlılık /Disiplin/Güvenlik/Küresel Bilgi-İktidarda Şehir

Bu tabloda hükümranlılık/modern/küresel bilgi iktidarların şehri ele alışları özetlenmektedir. Şehir, hükümranlılık bilgi-iktidarının kapitalleştirilmesinden, disiplin bilgi-iktidarının hiyerarşik kavrayışından, güvenlik düzeneklerinin **sınırlı bir ortamda** şehrin **oyununu** belirli bir mesafeden izlemesine ve küresel bilgi-iktidarda şehrin **ortamının** sınırlarının kalkmasına doğru bir seyir izlemektedir.

HÜKÜMRANLIK ŞEHİR	DİSİPLİN ŞEHİR	GÜVENLİK ŞEHİR	KÜRESEL ŞEHİR
<i>Hükümetin merkezine dair temel soruyu sorarak bir toprağı kapitalleştirir.</i> ⁴⁴⁵	<i>Boş bir mekan üzerinde çalışır ve bu mekan baştan sona inşa edilir. Bir mekanı inşa eder ve kendisine öğelerin hiyerarşik ve işlevsel dağılımı sorusunu sorar.</i> ⁴⁴⁶	<i>Bir dizi maddi veriye dayanır. Dönüşebilir ve çok işlevli bir çerçevede düzenlenmeleri gereken olası öğeler ve olaylar dizisinden hareketle ortam oluşturmaya çalışır.</i> ⁴⁴⁷ Sınırlı kent	Küresel ortam Küresel bilgi-iktidar ile bütün yerleşimlerin kapıları küresel dolaşım alanına dahil oldu. İlişki kenti Potansiyel kent Sınırsız kent (sınırları çizilemez olan kent)
<i>Bir başkent kurmaya ve güçlendirmeye çalışır.</i> ⁴⁴⁸	<i>Bir mekanı öğelerin hiyerarşik ve işlevsel dağılımını örgütlemek üzere inşa etmeye çalışır</i> ⁴⁴⁹	<i>Verili bir şehirde olay ve fenomenleri “regüle etmeye” çabalar.</i> ⁴⁵⁰	Küresel bir ortamda fenomenleri “regüle etmeye” çabalar.

⁴⁴⁵ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.22

⁴⁴⁶Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.22

⁴⁴⁷ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.22

⁴⁴⁸ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.22

⁴⁴⁹ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.22

⁴⁵⁰ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.22

	<i>Merkezcildir, sıkıştırır, merkezleştirir, kapatır, mekanın sınırlarını çizer.</i> ⁴⁵¹	<i>Sürekli genişleme eğilimindedir, merkezden kaçmaktadır. Giderek daha geniş döngülerin gelişmesine izin verir.</i> ⁴⁵²	Küresel döngülerin gelişmesine olanak verir.
	<i>Her şeyi kurala bağlar, her şeyi engeller hatta özellikle ayrıntıyı.</i> ⁴⁵³	<i>Nüfus düzeyinde yer aldığı için kendinde elverişli olarak nitelenecek bir şeye ulaşmak için oldukları gibi olan ama elverişli kabul edilmeyen bu ayrıntılara dayanacaktır.</i> ⁴⁵⁴	Kitlesele nüfus düzeyindeki ayrıntılardan çok bireysel nüfus düzeyinde ayrıntılara dayanacaktır.
	<i>Belirli olan şey, yapılması gereken şeydir. Dolayısıyla geriye kalan her şey, belirsiz olduğu için yasak halini alır.</i> ⁴⁵⁵ Yakalamak	<i>İstenen ya da istenmeyen şeylerin meydana geldiği noktayı yakalamaya yetecek uzaklıktan bakabilmek, deregülasyon, güvenlik düzeneklerinde temeldir.</i> ⁴⁵⁶ Güvenlik, ilişkiyi, olayı esas almaktadır. Bu nedenle güvenlik iktidarını çözümlerken Reich, Hobbes, Sözleşme Teorisi değil, ilişkiyi, güç	Küresel ortam, ilişkiyi, dışarıyı küresele taşımaktadır. Bilgi-iktidar küresel ölçekte “dışarı” çıkmaktadır.

⁴⁵¹ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.44

⁴⁵² Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.44

⁴⁵³ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.44

⁴⁵⁴ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.44

⁴⁵⁵ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.46

⁴⁵⁶ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.46

		<p>ilişisini esas alan Nietzsche'ye Soykütüğüne başvurmak gerekir.</p> <p>Güvenlik düzenekleri ile bilgi-iktidar ulusal ölçekte “dışarı” çıkmaktadır.</p>	
<p><i>Hayali olmadan çalışan yasa</i>⁴⁵⁷</p>	<p><i>Gerçekliğin tamamlayıcısı gibi çalışan disiplin</i>⁴⁵⁸</p>	<p>Gerçekliğin içinde çalışmayı deneyecektir. Belirli bir analiz ve düzenek dizisi sayesinde ve bunların içinde gerçekliğin öğelerinin kendi aralarında oynamalarını sağlayacaktır.</p> <p>Özgürlük, bu dolaşım yetisidir.</p> <p>İnsanın kötü doğasını değil, şeylerin doğasını düşünecek bir insan yönetimi fikri, şeylerin idaresi.⁴⁵⁹</p>	<p>Dolaşımı ve oyun alanını küresele taşıdı, ortamı genişletti.</p>
	<p>Norm şehri</p>	<p>Sınırlı, normalleşme şehri</p>	<p>Faaliyat alanının değişken sınırlarında açık şehir</p>

⁴⁵⁷ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.46

⁴⁵⁸ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.46

⁴⁵⁹ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.46

<p><i>Devlet aklını bir toprak üzerinde hakim kılmaya yönelik hükümrân iktidar.⁴⁶⁰</i></p>	<p><i>Bedenlerden azami bir verim almak için onları çalıştıran disipliner iktidar.⁴⁶¹</i></p>	<p>Ulusal ortamda <i>Nüfus hareketlerini düzenleyen güvenlik mekanizmaları⁴⁶²</i></p>	<p>Küresel ortamda, bireysel nüfus hareketlerini düzenleyen mekanizmalar</p>
<p><i>Bir şeylerin kımıldamaması ya da benim bir şeyler kımıldamadan ilerlemem nasıl mümkün olabilir?</i></p> <p><i>Hükümrânlığın temel meselesi toprağı nasıl damgalayabilirim, nasıl sabitleyebilirim, nasıl korur ya da genişletebilirim.⁴⁶³</i></p> <p><i>Şehir, 17. ve 18. yüzyıllarda idari devletlerin gelişimine bağlı bir yığın soruna yol açtı, çünkü şehrin kendine özgü hukuki konumu bu devletler için çözülmesi zor bir sorun oluşturuyordu. İkinci olarak, ticaretin gelişimi ve 18. yüzyılda şehir nüfusunun artışı ile şehrin duvarların içine hapsedilmiş ve sıkışmış</i></p>		<p>Dolaşımları serbest bırakmak, dolaşımları kontrol etmek, iyi ve kötü olanlarını birbirinden ayırmak, her şeyin durmadan kımıldamasını, hareket etmesini, bir noktadan diğerine gitmesini sağlamak ama bunu, bu dolaşıma için tehlikelerin ortadan kalkacağı biçimde yapmak</p> <p><i>Prens'in ve toprağının emniyeti değil, nüfusun ve dolayısıyla onu yönetenlerin güvenliği.⁴⁶⁵</i></p>	<p>Ulusal dolaşımı küresel dolaşım ölçeğine taşımak,</p> <p>Yerleşimi dünyaya açmak, yerleşimi küreselde dolaşıma sokmak.</p> <p>Nüfusun güvenliği değil, bireyin güvenliği, bireysel nüfusun güvenliği</p>

⁴⁶⁰ Taylan F., "Strateji, Norm, Yönetim: 1978 Dersi İçin Bir Güzergah" Michel Foucault, Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014.

⁴⁶¹ Taylan F., "Strateji, Norm, Yönetim: 1978 Dersi İçin Bir Güzergah" Michel Foucault, Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014.

⁴⁶² Taylan F., "Strateji, Norm, Yönetim: 1978 Dersi İçin Bir Güzergah" Michel Foucault, Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014.

⁴⁶³ Foucault M., 1978 "Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978" Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.59

⁴⁶⁵ Foucault M., 1978 "Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978" Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.59

<p><i>olması sorun yaratmaya başladı. Askeri tekniklerin gelişimi de aynı soruna yol açıyordu. Ve nihayet, şehirle yakın çevresi arasında beslenme için sürekli ekonomik ilişkiler kurma zorunluluğu, bütün bunlar aynı şekilde şehrin içine kapanmasını ve sınırlanmasını bir sorun haline getiriyordu. 18. yüzyılda söz konusu olan, şehrin mekânsal, hukuki, idari ve ekonomik olarak kapılarını açması ve bir dolaşım alanına dahil olmasıydı.⁴⁶⁴</i></p>			
<p>Birey; *Tebaa, *Sabitlemek, *Damgalamak</p>	<p>Birey; *Tanımlı, *Sınırlı ortamda sabitlemek, *Sabit birey</p>	<p>Birey; *Tanımlı *Sınırlı ortamda dolaşıma sokmak, *Tanımlı birey</p>	<p>Birey; *Tanımsız, *Sınırsız dolaşıma sokmak, *Ana aktör birey</p>
<p><i>Hükümranın üstün istenci ile ona tabi olan istençler arasındaki bir itaat ilişkisi,</i> <i>Bireylerin hükümrانlarına bir anlamda edilgin ve bütünsel itaatini sağlayan hükümrان-tebaa ilişkileri⁴⁶⁶</i></p>		<p><i>Gerçekliğin öğelerini birbirleriyle ilişki içerisinde harekete geçirmek.⁴⁶⁷</i></p>	<p>Gerçekliğin öğelerini küresel ortamda birbirleriyle ilişki içerisinde harekete geçirmek</p>

⁴⁶⁴ Foucault M., 1978 "Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978" Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.13

⁴⁶⁶ Foucault M., 1978 "Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978" Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.59

<i>“Hayır” diyen bir yasaklama sistemi</i> <i>Yöneticilerin nasıl “Hayır” diyecekleri⁴⁶⁸</i>		<i>Kabul edilebilir “sınırları” saptamak</i> <i>Yöneticilerin nasıl “evet” diyecekleri⁴⁶⁹</i>	Sınırsız bir ortamda nasıl “evet” denileceği
	Disiplin ve yasa <i>mekanizmalarının yaptıkları; birinin istencini olabilecek en homojen, en sürekli ve en kapsamlı biçimde ötekiler üzerinde uygulamaya yönelmek⁴⁷⁰</i>	<i>Burada söz konusu olan, yönetenlerin eyleminin gerekli ve yeterli olduğu belli bir düzeyi ortaya çıkarmaktır.⁴⁷¹</i>	Küresel düze yi ortaya koymak
Bire-bir ilişkilerle yakalama		Belirli bir mesafeden bakma, kendi aralarında oynatma	Küresel bir mesafeden bakma, küresel bir ortamda kendi aralarında oynatma
<i>Hükümranın istencine uyrukların itaatini sağlayacak bir nüfus⁴⁷²</i>		<i>Uzak görünen, fakat hesaplama, çözümleme ve düşünsel çaba yoluyla nüfus üzerinde etkin bir rol oynadığı anlaşılan şeylere hakim olmak.⁴⁷³</i>	Bireysel nüfusun nüfuz edilebilir doğası üzerinden yönetimlerin akılsallaştırılması
Hükümrana-tebaa Aile modeli		Nüfus modeli <i>Bir yönetim sanatından politik bilime geçiş,</i>	Bireysel nüfus modeli

⁴⁶⁷ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.59

⁴⁶⁸ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.59

⁴⁶⁹ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.59

⁴⁷⁰ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.60

⁴⁷¹ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.60

⁴⁷² Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.67

⁴⁷³ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.67

		<i>hükümranlık yapılarının hakim olduğu bir rejimden yönetim tekniklerinin hakim olduğu bir rejime geçiş, 18. yüzyılda nüfusun ve dolayısıyla ekonomi politiğin doğuşu etrafında meydana gelir.⁴⁷⁴</i>	
--	--	---	--

Tablo-19. Hükümranlık /Disiplin/Güvenlik /Küresel Bilgi-İktidarda Şehir

3.2.5. Modern Bilgi-İktidarda Ulusdevlet Şablonu /Küresel Bilgi-İktidarda Küresel Kavrayış

Bu tabloda modern bilgi iktidarın yerleşimler üzerinde oturduğu ulusdevlet şablonu ile küresel bilgi-iktidarın yerleşimleri kavrayışının temel özellikleri anahtar kelimelerle özetlenmektedir.

MODERN BİLGİ-İKTİDAR ULUSDEVLET ŞABLONU	KÜRESEL BİLGİ-İKTİDAR KÜRESEL KAVRAYIŞ
Ulusdevlet bütünü kavramaktadır	Bütün parçalanmakta, noktasal yerellikleri kavramaktadır
Alansal bakış	Noktasal bakış
Hiyerarşik kontrol	Stratejik kontrol
Genel	Özel
Merkez ile tanımlı çevre	Çevre, tek başına tanımlı hale gelmekte, merkezin alt birimi olmaktan kurtulmakta, ana aktör olmaktadır

⁴⁷⁴ Foucault M., 1978 “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.95

Ana yollar, yan yollar Ana merkezler, alt merkezler	Binlerce patika Her yer her şey, yerellikler
Dikey	Yatay
Homojen	Heterojen
Makro ölçek	Mikro ölçek
Hareket yerden, fiziki	Hareket yere bağlı değil, sanal, ağsal
Kamusal alan öncelikli, Ulusdevlet ülke bütünü alansal olarak kavrayarak kamusal alanı yapmıştır.	Kamusal alan daralmakta, özel alan genişlemektedir.
Birey; ulusdevlet şablonunda, şekillendirilmiş, tanımlı, sınırlı	Birey; şablonundan çıkmış, tanımsız, sınırsız, ana aktör
Bireyi yaratmıştır	Bireyi ana aktör haline getirmiştir
Sürekli	Süreksiz
Boşluksuz	Boşluklu
“İçeri”de	“Dışarı”da
Belirli	Belirsiz
Statik	Dinamik

Tablo-20. Modern Bilgi-İktidarda Ulusdevlet Şablonu /Küresel Bilgi-İktidarda Küresel Kavrayış

3.2.6. Modern/Küresel Bilgi-İktidarda Panoptikon

Bu tabloda Foucault'nun ünlü insanları yakalama sistemi panoptikonun modern/küresel bilgi iktidarlardaki değişimi ele alınmaktadır. Modern bilgi-iktidarda kapatılarak yakalamadan, gözetlenen bireyden, küresel bilgi-iktidarda açık yakalamaya, gözetleyen bireye doğru gidilmektedir. Artık birey kapatılmadan da yakalanabilmektedir.

MODERN BİLGİ-İKTİDARDA PANOPTİKON	KÜRESEL BİLGİ-İKTİDARDA PANOPTİKON
Kapatma, sabitleme , bir mekanda denetim	Açık, hareketli , panoptik göz her yerdedir, ayrıca bir mekana ihtiyacı yoktur.
Bir insanın birçok insanı gözetlemesi, Biyoiktidar Gözetlenen birey	Her bir bireyin bütün dünyayı, küreseli gözetlemesi, Gözetleyen birey İktidarın da bireyi gözetlemesi için bir yere kapatması gerekmiyor artık. İktidar artık her yerde gözetleyebilmektedir. İktidarın “ çözünürlük kapasitesi ” artmıştır.

Tablo-21. Modern/Küresel Bilgi-İktidarda Panoptikon

3.2.7. Hükümranlılık/Modern/Küresel Bilgi-İktidarda Yerleştirme Mekanı Tablosu

Bu tabloda, hükümranlılık/modern/küresel bilgi-iktidarların yerleştirme mekanı tablosu özetlenmektedir. Hükümranlılık bilgi-iktidarında dünya tek bir tabloya yerleştirilirken, modern bilgi-iktidarda dünya birbirine eklenen büyük parçalarla (ulus devletlerle) tek bir puzzle’a yerleştirilmekte, küresel bilgi-iktidar ile birlikte binbir parçalı ve çeşitli puzzle’lar ortaya çıkmaktadır.

HÜKÜMRANLIK/MODERN/KÜRESEL BİLGİ-İKTİDARDA YERLEŞTİRME MEKANI TABLOSU
<p>Hükümranlılık bilgi-iktidarında; dünyanın tek bir tabloya yerleştirilmesi</p> <p>Modern bilgi-iktidarda; birbirine eklenen büyük parçalarla (ulus devletler) tek bir puzzle tamamlanırdı. Toplum parçaları eklenir ya da dışlanırdı.</p> <p>Küresel bilgi-iktidarda; binbir parçalı ve çeşitli puzzlelar ortaya çıktı. Bireyin, çok değişik şekillerde birbirine eklenildiği puzzlelar.</p>

Tablo-22. Hükümranlılık/Modern /Küresel Bilgi-İktidarda Yerleştirme Mekanı Tablosu

3.2.8. Modern/Küresel Bilgi-İktidarda STK

Bu tabloda modern/küresel bilgi-iktidarlarda STK'ların ana özelliklerinin değişimi özetlenmektedir. Modern bilgi-iktidarda STK; ideolojik olarak gelecek öngörüsü, hedefleri olan, toplumsal belirli bir kitleye hitap eden, toplatıcı, güçlü (hard power), nesnel gruplar iken küresel bilgi-iktidarda STK'lar; “şimdi”nin gruplarıdır, bireysel tavırlarla oluşturulan gruplardır, dağıtıcı, ışınsal, güçlü (soft power), öznel gruplardır.

MODERN BİLGİ-İKTİDARDA STK	KÜRESEL BİLGİ-İKTİDARDA STK
İdeolojik olarak gelecek öngörüsü, hedefleri olan	“Şimdi”nin gruplarıdır
Toplumsal belirli bir kitleye hitap eden gruplardır	Bireysel tavırlarla oluşturulan gruplardır
Toplatıcı	Dağıtıcı, ışınsal
Güçlü (hard power)	Güçlü (soft power)
Nesnel gruplardır	Öznel gruplardır

Tablo-23. Modern /Küresel Bilgi-İktidarda STK

3.2.9. Ontoloji-Epistemoloji

Bu tabloda nüfus hareketi **pratiği** ontolojik bir hareket midir epistemolojik bir hareket midir sorusuna yanıt olarak Nietzsche'nin **varlığa getirerek**, ontolojik yaklaşımı ile Aristoteles'in **varlığını alarak**, epistemolojik yaklaşımı Türkiye'nin nüfus hareketi **pratiği** üzerinden ele alınmaktadır.

ONTOLOJİ-EPİSTEMOLOJİ ONTOLOJİ-NİETZSCHE; VARLIĞA GETİREREK EPİSTEMOLOJİ-ARİSTOTELES; VARLIĞINI ALARAK
<i>On sekizinci yüzyılın sonlarında, içlerinde hapishanenin de bulunduğu pek çok kurum için mimari bir model olarak Jeremy Bentham'ın geliştirdiği panoptikon toplumun siyasal teknolojisi ile kurumsal bir yapı olan hapishanenin kesişmesinin son derece önemli bir imgesini sunar.</i>
<i>Bu gözetlemenin sonunda elde edilecek olan bilgi de artık ontolojik bir temele dayanan varlık ya da yokluk terimleri aracılığıyla düzenlenecek bir bilgi değil, normun etrafında, normal olanla normal olmayan, doğru</i>

*olanla doğru olmayan, yapılması gerekenle yapılması gerekmeyen gibi panoptik bir temele dayanan terimlerle düzenlenecek bir bilgi olacaktır. Soruşturmaya değil de gözetlemeye dayalı olarak elde edilen bu bilgi, yani doğa bilimlerinin değil de psikiyatri, psikoloji, sosyoloji gibi insan bilimlerinin bilgisi, ona göre iktidarın temelini oluşturur.*⁴⁷⁵

Türkiye’de sorun varlık ya da yokluk terimleriyle açıklanabilir. Normun ve normal olanın etrafında temellenen bir bilgi/iktidardan çok ontolojik.

Türkiye’de nüfus hareketi bir varlık problemi değildir. Bilgi problemi değildir. Bir başka deyişle Türkiye’de nüfus hareketi ontolojik bir problem değildir, epistemolojik bir problem değildir.

1980-2000 yılları arasında modern bilgi-iktidarda, sınırları kalın çizgilerle çizilmiş alt epistemolojik ve alt ontolojik “varlık alanı” olarak insanlar buldukları yerlerde “varlık” gösterebiliyorken, değişen bilgi-iktidar ile birlikte 2000’den sonra ülke içinde sınırların esnemesi ve yaşanan dönüşümler insanların buldukları yerlerde “varlık” gösterememeleri, “var” olamamaları sonucunu doğurmuştur.

Küresel bilgi-iktidarda Türkiye

Küresel bilgi-iktidar, epistemolojik olarak bilgiyi çoğaltıp odağa koymaktadır.

Küresel bilgi-iktidar, siyah-beyaz olarak algıladığımız dünyanın, diğer tonlarını göstermiştir. Türkiye, bu büyük renk cümbüşünü siyah-beyaz tonlarına sıkıştırmak istemektedir.

Modern dönemde modern olarak yerleşemedik,

Küresel dönemde küresel olarak yerleşemiyoruz.

Türkiye, küresel bilgi-iktidar döneminde küresel bilgi-iktidar araçları ile modern bilgi-iktidarı kurmaya çalışmaktadır. Ontolojik sorununu epistemolojik ele almakta, böyle çözmeye çalışmaktadır.

Aristoteles; epistemolojik, anlamda, varlıklar aleminden çekerek

Nietzsche; ontolojik, varlığa getirerek, maddiliğini vererek

Türkiye’nin nüfus hareketini **epistemolojik** değil, **ontolojik** incelemek, **varlığa getirerek, maddiliğini vererek, ete-kemiğe büründürerek** ele almak söz konusudur.

Türkiye’nin nüfus hareketi **söylemi**, bir **var olma** hareketidir, daha doğrusu **yok olmama** hareketidir. Varlık, varoluş sorunu, epistemolojik bombardıman altında ontolojik varlık mücadelesi.

Tablo-24. Ontoloji-Epistemoloji

⁴⁷⁵ Urhan V., “Michel Foucault ve Düşünce Sistemleri Tarihi, Arkeoloji, Soykütüğü, Etik” Say Yayınları, 2013,s.277

3.2.10. Boyut-Simülaktr-Gösterge-Nüfus Hareketi Pratiği

Bu tabloda, nüfus hareketi **pratiğinin** boyut değiştirmesi özetlenmektedir. Modern bilgi-iktidarda nüfus hareketi; gösterge “temsil” hareketi iken, küresel bilgi-iktidarda nüfus hareketi; simülaktr harekettir.

BOYUT, SİMÜLAKTR-GÖSTERGE, NÜFUS HAREKETİ PRATIĞI
<p><i>Simülaktr budur: temsile değil sabitlemeye yol açan gerçek işlemler ve belirsiz diziler.</i></p> <p><i>Gösterge “temsil” ederken simülaktr bir ikameyi başka bir ikame ile ikame eder.</i></p> <p>Nüfus hareketi boyut değiştirdi;</p> <p>Modern bilgi-iktidarda nüfus hareketi; gösterge, “temsil” hareketi iken</p> <p>Küresel bilgi-iktidarda nüfus hareketi; simülaktr harekettir.</p>
<p>Simülaktr-Gösterge</p> <p><i>Dilbilimcilere göre gösterge anlamını tüm diğer göstergelerin oyun ve egemenliğinden edinir. Gösterdiği şeyle özerk, doğal ya da doğrudan ilişkisi yoktur. Yalnızca bağlamı dolayısıyla değil, onunla aynı düzlem üzerinde noktalı olarak yayılan tüm bir gücül uzamla da değer taşır. Verili bir anda dili tarif eden tüm göstergelerin bu bütünüyle birlikte, söylediği şeyi söylemek zorundadır.⁴⁷⁶</i></p>
<p><i>Göstergelerle simülaktrlar arasında kesin bir ayırım yapmak elbette gerekir. Bunlar kimi zaman üst üste binse de asla aynı deneyimden kaynaklanmazlar. Çünkü simülaktr bir anlamı belirlemez; zamanın parçalanması içinde belirmenin düzeninde yer alır; öğlen ve ebedi tekerrür.⁴⁷⁷</i></p> <p>Gösterge-temsil, bir anlamı belirler; modern bilgi-iktidarda nüfus hareketi bir anlamı belirler</p> <p>Simülaktr, zamanın parçalanması içinde belirmenin düzeninde yer alır küresel bilgi-iktidarda nüfus hareketi zamanın parçalanması içinde belirlenim düzeninde</p>
<p>Modern bilgi-iktidar ile insan boyut değiştirmiştir. üç boyutlu bir dünyadan çok boyutlu bir dünyaya geçilmiştir. Bugün küresel bilgi-iktidar ile çok boyutlu bir dünyaya girilmiştir. Artık üç boyutlu okumalar günümüzü anlamak için yetersiz kalmaktadır. Çok boyutlu bakışlar geliştirmek gerekmektedir. Bugün dün olmayan birçok boyut vardır ve herkesi, her şeyi kapsamaktadır.</p>
<p><i>Simülaktr (Simulare)</i></p> <p><i>Benzerlik (Similitude)</i></p>

⁴⁷⁶ Foucault M., “Sonsuza Giden Dil, Seçme Yazılar-6” Acteon’un Üslubu, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2006. s.143

⁴⁷⁷ Foucault M., “Sonsuza Giden Dil, Seçme Yazılar-6” Acteon’un Üslubu, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2006. s.144

Eşzamanlılık (Simultane 'ite')

Taklit (Simulation)

Gizleme (Dissimulation) aynı kökenden gelen kavramlardır.⁴⁷⁸

Simülasyonla, gerçek olmayan gerçeklikler, sürekli yeniden yaratılıp gösterilmektedir. Gerçekliğin boyut değiştirdiği bu çok boyutlu gerçeklik dünyasında siz insanları üç boyutta tutamazsınız.

Küreselleşmenin çok boyutlu dünyasında Türkiye, İstanbul dışında çok boyutlu yerleşim yaratamadı. İstanbul dışındaki bütün yerleşimler üç boyutlu. Küresel bilgi-iktidarda insanları üç boyutta tutamazsınız, tutarsınız, kapatırsınız.

Gerçek olmayan gerçeklikte, gerçek olmayan gerçekliği yeniden ve yeniden yaratmak isteyen insanlara “buldukları yer” kapı aralamıyor. Simülasyonlar üç boyutlu yerleşimlerin sınırlarından içeri giremiyor. Bugünün dili kurulamıyor, dili, üç boyutun dilinin sınırlarında kalıyor.

Çok boyutlu bir dünyada üç boyutlu yaşam, bir yerde “günümüzde yaşamamak” anlamına gelmektedir.

Nüfus hareketi “boyut” değiştirdi.

Tablo-25. Boyut-Simülaktr-Gösterge-Nüfus Hareketi Pratiği

3.2.11. Hakim Hastalık-Vaka

Bu tabloda Türkiye'nin nüfus hareketi **pratiğinin hakim hastalık** unsurundan çıkarak **vaka** olarak gerçekleştiği özetlenmektedir. Değişen bilgi-iktidar ile birlikte “nüfus” **hakim hastalık** unsuru olmaktan çıkmış, yerini **vaka** olarak nüfusa bırakmıştır. Nüfus, bulunduğu yerle maddi anlamda bütünleşmiş değildir artık.

Nüfus hareketi **hakim hastalık** bağlamından çıkmış, bireyselleşmiştir. Bireysel nüfus hareketi kendi maddi yerinden sıyrılarak kolektif alana dahil olmuştur.

HAKİM HASTALIK-VAKA

*Foucault, 1975 senesinin Anormallik başlıklı dersinde; normalleştirme iktidarının somut bir örneği olarak, 18. yüzyılda veba hastalığına karşı verilen ve Ortaçağ boyunca cüzzamlıların dışlanması fenomeni ile tezat oluşturan mücadeleyi gösterir. **Cüzzamlılar şehir dışına atılmak suretiyle dışlanırlar, oysa vebalılar “içeride tutulurlar”**: Veba olduğu anlaşılan bir şehir karantina altına alınarak dışarıya kapatılır, “ince ve detaylı bir analize tabi tutulur.” Cüzzamın dışlayıcı modelinden vebanın kontrole ve içermeye yönelik modeline geçiş,*

⁴⁷⁸Foucault M., “Sonsuza Giden Dil, Seçme Yazılar-6” Acteon'un Üslubu, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2006. s.143

Foucault'nun "pozitif iktidar teknolojileri" adını verdiği ve yasaklamaktan, dışlamaktan ve basturmaktan ziyade kimi verilere dayanarak üreten, gözlemleyen, kendini çoğaltan bir iktidar modelinin habercisidir. 18. yüzyıl bu anlamda bir dönüm noktasıdır, zira iktidar, hakkında herhangi bir bilgi üretmediği tebaasının canını ya da malını almaya, onu dışlayıp basturmaya yönelik hükümler biçiminden, hakkında bilgi üretilen davranış ve varoluş alanlarının (cinsellik, aile vb.) normalleştirildiği bir yönetim biçimine dönüşür.⁴⁷⁹

25 Ocak dersinin başında Foucault, güvenlik düzenekleri ile disiplinin norm koyma biçimleri arasındaki farkları vurgulamak üzere, bu kez 18. yüzyılda çiçek hastalığının tedavi biçimlerini ele alır. Disiplinlerde önce bir norm belirleniyor ve insanlar bu norma göre hizaya getiriliyor, normal ve anormal ayırımı da buna göre yapılıyordu. Güvenlik mekanizmalarında ise normal olan önce gelir: Normal, istatistiklerde diğer öğelere baskın çıkandır ve norm ona göre belirlenir; örneğin Foucault'nun incelediği dönemde çiçek hastalığından normal ölüm oranı 7782'ye 1 olarak belirlenmiştir. Yani burada dışarıdan bir norm dayatılmamış, var olan gerçeklik (istatistik olarak normal) veri olarak kabul edilip norm ondan türetilmiştir. Foucault normun önce geldiği disipliner modeli bir "normlama", normalin önce geldiği güvenlik modelini ise kelimenin gerçek anlamında bir "normleştirme" olarak adlandırmayı önerir.⁴⁸⁰

Çiçek hastalığı "Hakim Hastalık" kategorisinden çıkmıştır.

Öncelikle hastalığın (çiçek hastalığı), bu dönemdeki tıbbi düşünce ve pratikler içerisinde çok sağlam, çok dayanıklı bir kavram olan "hakim hastalık" kategorisi içerisinde ele alınmaktan çıktığını görüyoruz. 17. yüzyıl ve hatta 18. yüzyıl tıbbının tanımladığı ya da betimlediği anlamda **hakim hastalık**, fiziksel bir yeri olan hastalıktır, yani bir ülkeyle, bir şehirle, bir iklimle, bir insan grubuyla, bir bölge ve bir yaşama biçimiyle maddi anlamda bütünleşmiştir. Hakim hastalığın özelliğini oluşturan şey, bir musibetle bir yer arasındaki, bir musibetle insanlar arasındaki bu yekpare ve genel ilişkidir.⁴⁸¹

Bunun sonucunda da **vaka** kavramı ortaya çıkacaktır; ancak burada kastedilen bireysel bir vaka değil, kolektif hastalık fenomeninin bireyselleştirilmesinin, fenomenlerin niceliksel, akılsal ve saptanabilir olanın kipinde kolektifleştirilmesinin ya da bireysel fenomenlerin kolektif bir alana dahil edilmesinin bir biçimidir.⁴⁸²

Değişen bilgi-iktidar ile birlikte "nüfus" hakim hastalık unsuru olmaktan çıkmış, yerini vaka olarak nüfusa bırakmıştır. Nüfus, bulunduğu yerle maddi anlamda bütünleşmiş değildir artık.

Nüfus hareketi hakim hastalık bağlamından çıkmış, bireyselleşmiştir. Bireysel nüfus hareketi kolektif alana dahil olmuştur (kendi maddi yerinden sıyrılarak).

Tablo-26. Hakim Hastalık-Vaka

⁴⁷⁹ Taylan F., "Strateji, Norm, Yönetim: 1978 Dersi İçin Bir Güzergah" Michel Foucault, Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014.

⁴⁸⁰ Taylan F., "Strateji, Norm, Yönetim: 1978 Dersi İçin Bir Güzergah" Michel Foucault, Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014.

⁴⁸¹ Foucault M., 1978 "Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978" Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.54

⁴⁸² Foucault M., 1978 "Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978" Çevirmen: Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014. s.55

3.2.12. Görünüm

Bu tabloda Foucault'nun temel analizi olan **görünüm**, yegane gerçeklik olarak özetlenmektedir. Foucault, **şimdinin** filozofudur. Geçmiş de şimdide vardır. Şimdi, geçmişi içinde taşır, geleceği yapar. Asıl olan görünümdür, şimdidir.

Görünüm dışarıdadır, faaliyettedir, pratiktedir, etkinliktedir, olaydır.

GÖRÜNÜM
<p>Görünen Şey-Söylenen Şey</p> <p><i>Gördüğümüz şeyleri istediğimiz kadar anlatalım, görünen şey hiçbir zaman söylenen şeyin içine sığmaz ve söylenmekte olan şey imgeler, eğretilmeler, kıyaslamalar aracılığıyla istendiği kadar gösterilmeye çalışılsın, bunların ışıklarını saçtukları yer gözlerin gördüğü değil de sentaksın ardışıklığının tanımladığı yerdir.⁴⁸³</i></p>
<p>Nietzsche-Görünüm</p> <p><i>Buradan hareketle Nietzsche'nin yapmaya çalıştığının ne olduğunu görebiliriz: Hakikatin tarihini hakikati dayanak almaksızın düşünmek, hakikatin mevcut olmadığı bir unsurun içerisinde düşünmek. Bu unsur görünümdür.</i></p> <p><i>Görünüm, hakikatin ortaya çıktığı hakiki-olmayan unsurdur. Ve hakikat ortaya çıktığında, görünümü yanılısama, hata ve yalan kategorileri arasında yeniden paylaşırır.</i></p> <p><i>Görünüm hakiki olanın belirsiz ögesidir. Yanılısama, hata ve yalan, hakikat tarafından görünüm oyununa sokulan farklılıklardır. Ancak bu farklılıklar sadece hakikatin sonuçları değildir; bunlar hakikatin kendisidir.</i></p> <p><i>Aynı şekilde şunu da söylemek mümkündür:</i></p> <ul style="list-style-type: none"><i>-Hakikat, görünümün yanılısama, hata ve yalan olarak ortaya çıkmasını sağlar.</i> <p><i>Ya da :</i></p> <ul style="list-style-type: none"><i>-Yanılısama, hata ve yalan, hakikatin, görünümün belirsiz ögesi içerisinde var olma kipidir.</i><i>-Yanılısama ya da hakikatin kökü.</i><i>-Hata ya da hakikat sistemi.</i><i>-Yalan ya da hakikat işlemi.</i> <p><i>Hata olarak hakikat üzerine metinlere bakacak olursak:</i></p> <p><i>Güç İstenci I, 308, (1881-1882) "Hakikat bir tür hatadır"</i></p>

⁴⁸³ Foucault M., "Kelimeler ve Şeyler, İnsan Bilimlerinin Bir Arkeolojisi" Çeviren:Mehmet Ali Kılıçbay, İmge Yayınları, 2013. s.36

Şen Bilim 265 “Son tahlilde insanın hakikatleri nelerdir? Onun inkar edilemeyecek hatalarıdır.”

Hakikatin inkar edilmesi üzerine:

Güç İstenci II, 330 (1887) “Hiçbir hakikatin olmadığı inancı, o nihilist inanç, çirkin hakikatlerle sürekli mücadele içinde bulunan bilgi savunucusu için bütün uzuvların yorgun düşmesi demektir.”

Hiçbir dönemin sahip olmadığı bir kanı: Hakikate sahip değiliz. Önceki dönemlerin tüm insanları, hatta şüpheçiler bile, hakikate sahipti.

Güç İstenci II, 592 (1885) “Benim anladığım şekliyle görünüm, şeylerin hakiki ve yegane gerçekliğidir, var olan tüm yüklemelerin uygun düştüğü gerçeklik budur. Ben ‘görünümü’ ‘gerçekliğin’ karşısı olarak görmüyorum; aksine, görünümün gerçeklik olduğunu, gerçeğin hayali bir ‘hakiki dünya’ya dönüştürülmesine karşı çıkan bir gerçeklik olduğunu öne sürüyorum.”⁴⁸⁴

Nüfus hareketinin görünümü, gerçekliği ele alınmaktadır.

Modern bilgi-iktidar formu: görüntü; sınırlı, tanımlı, belirli.

İçeriye girmeden görünemiyorsun.

Küresel bilgi-iktidar formu: görünüm; sınırsız, tanımsız, belirsiz.

Dışarı çıkmadan görünemiyorsun.

İç içe geçen matruşka bebeklerinden, dış dışı çıkan, yan yana duran matruşka bebeklerine.

Görünürlülük sahnesinde görünür olduğun oranda varsın. Sahneye çıkmayınca görünmüyorsun, yoksun.

Görünüm, hakikatin ortaya çıktığı, hakiki-olmayan unsurdur.⁴⁸⁵

Nietzsche, hakikatin kökünü ve varoluş nedenini güç istencinin içine yerleştirir. Bu felsefe geleneğiyle karşılaştırıldığında büyük öneme sahip bir yer değiştirmedir.⁴⁸⁶

Foucault, şimdinin filozofudur. Geçmiş de şimdide vardır. Şimdi, geçmişi içinde taşır, geleceği yapar.

Asıl olan görünümdür, şimdidir.

Bizim şimdii yaşamamızı engelleyen, yönlendiren, şekle sokan kuşatmadan kurtularak şimdii yaşamamın kavgasını vermiştir.

Gelecekteki şimdiiyi bir şekle, bir kafese koymayı denememiştir. Zaten beyhude olacak bu çaba ile hiç ilgilenmemiştir. Rastlantısalın ve dışsalın bunu imkansız hale getirdiğini bilmektedir.

⁴⁸⁴ Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.220

⁴⁸⁵ Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.219

⁴⁸⁶ Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.216

*Söylemin derin birliği içinde çözülen görünüşlerin düzeyi ve söylemin kendisine yerini veren temellerin düzeyi.*⁴⁸⁷

Görünüm dışarıdadır, faaliyettedir, pratiktir, etkinliktedir, olaydır.

İçerideki görüntü; görünümün anlamlandırılmış, tahakküm altına alınmış halidir.

İtiraf etmeden görünemiyoruz.

Bilim görünümü, tahakküm altına alarak, anlamlandırarak, şiddet uygulayarak görüntüye dönüştürür.

Karşı-bilim görünümüne odaklanır.

Eleştirel kuramcılar, Modern dünyanın sorunlarını, kapitalizmin özel sorunları olarak değil, rasyonelleşmiş bir dünyaya özgü sorunlar olarak görürler.

Pozitivizm, hayatı önce fiziğe (amprizm) sonra da matematiğe (rasyonelliğe) sıkıştırdı. Bununla da yetinilmeyerek doğa da aklileştirilerek evrensel düzenlilikler arayışına çıkıldı, “evrensel düzenlilikler” mutlaklaştırıldı, hayatın geri kalan kısmı bir kenara bırakıldı. Hayat pozitivizme sıkıştırıldı. Hayat her saniye yüzlerce, binlerce fotoğrafını çektiğimiz karelerden evrensel olanı geçerli kılıp diğer çekimlerin hayatla hiçbir ilişkisi yokmuş gibi bir kenara bırakıldığı bir fotoğraf stüdyosunda belirlenir hale geldi. Böylelikle kurulan dispoitiflerle/pratik yumaklarıyla kurulan deneyimlerin özneleri haline geldik.

Sürekli akan hayatı aslında bilimle, sanatla, felsefeyle donduruyoruz. Bu donukluklar üzerinden hayatı yeniden anlamaya çalışıyoruz (bunlar mutlak doğrularmış gibi). Hayatı, hayatın akışkanlığı içinde anlamaya çalışma çabası içinde olmalı bilim, sanat, felsefe, dondurma, somutlaştırma kolaycılığına kapılmamalıdır. Somutlaştırma, anlamaya çalışmanın bir aracı olarak değerlendirilmeli, işi bitince terkedilmeli ve yeniden hayata karışılmalıdır. Hayatı dondurma çabaları donuk olarak hayata hayret etme sonucunu doğurur. Asıl olan hayattır, hayatı anlamak için kolayca sığındığımız donukluklar değildir. Asıl olan görünümdür, görüntü değildir.

Bu nedenlerle yapacağımız analizlerde öncelikle bu donukluklardan, dispoitiflerden sıyrılarak pozitifliklere yönelmeliyiz. Dilin ve mantığın kaskacından söylemin pratiğine yönelerek çıkabiliriz.

Yeni bilgi-iktidar görünürlük; görünürsen varsın, var olduğun için var değilsin, var olman için görünür olman gerek. Artık nerede görünebilirim düsturu ile hareket ediliyor, taş yerinde ağırdır düsturu ile değil.

Kendi görünümümüzle içeride görünmüyoruz, görünüm, dispoitif şebekesine bağlandığı oranda görüntü haline gelir, görünür.

Dünyanın bu total bilgisi değildir insanlık tarihi. Dünyanın bu total söylemi, bu çığlığıdır insanlık tarihi. Bu total görünümdür.

⁴⁸⁷ Foucault M., “Bilginin Arkeolojisi” Çeviren: Veli Urhan, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.178

İtiraf

Eskiden daha dar alanlarda itiraf etmemiz beklenirken artık küresel, sanal, amorf, sınırlarını bilmediğimiz, kime itiraf ettiğimizi bilmediğimiz bir yere, birilerine itiraf ediyoruz. Çünkü itiraf etmeden görünemiyoruz. Kendimizi göstermeye, görünmeye çalışıyoruz, itiraf ederek görünür oluyoruz.

Görünmek, görmek istiyoruz. Bu nedenle;

En çok ilişki ağının

En çok itirafın olduğu

En çok hakikat üretebileceğimiz

En çok görünümün olduğu yerlere gidiyoruz.

Tablo-27. Görünüm

3.2.13. Görüntü-Görünüm

Bu tabloda modern bilgi-iktidar formu; **görüntü**; sınırlı, tanımlı, belirli ile küresel bilgi-iktidar formu; **görünüm**; sınırsız, tanımsız, belirsiz özetlenmektedir. Modern bilgi-iktidarda içeriye girmeden görünemiyorsun, küresel bilgi-iktidarda dışarı çıkmadan görünemiyorsun.

GÖRÜNTÜ	GÖRÜNÜM
Modern bilgi-iktidar formu	Küresel bilgi-iktidar formu
Sınırlı	Sınırsız
Tanımlı	Tanımsız
Belirli	Belirsiz
“İçeri”ye girmeden “görünemiyorsun”	“Dışarı” çıkmadan “görünemiyorsun”
İç içe geçen matruşka bebekleri	Dış dışa çıkan, yan yana duran matruşka bebekleri
“İçeri”de	“Dışarı”da
Dispositif	Pozitif
Bilim	Karşı-bilim

Stabilite, donukluklar	Akış
Fotoğraf	Video
Anlamlandırma	Oluş
Nüfus hareketi göstergesi	Nüfus hareketi söylemi/pratiği
“Kavramsal mumyalar” ⁴⁸⁸	<p><i>Foucault’ya göre, tarihteki düzenlilikler, olayların ardında birtakım somut bütünlüklerin var olduğu varsayılmaksızın, yani Nietzsche’nin deyişiyle birtakım “kavramsal mumyalar” yaratılmaksızın açıklanmak durumundadır. Bu nedenle Foucault, maddi olayları belirleyen böyle bir “ideallik” düzlemini ima etmekten kaçınmış, “dünya görüşü” ya da “düşünce yapısı” gibi klasik kavramlar yerine, sözcü, söylem, söylemsel oluşum, arşiv gibi kavramlara başvurmuştur. Foucault’ya göre bu kavramların tümü olayların yatay evreninde (yani klasik tarihinin yüzey olarak gördüğü yerde) kalmak, derindeki bir ideal düzeye gönderme yapmaksızın işlevlik göstermek zorundadır.⁴⁸⁹</i></p> <p>Yani görünümde</p>
Oyun alanında üretilen bilgiye tahakküm uygular onu anlama sıklığıdır.	<p>Bilgi, görünümün yeniliğini, görünümdeki yarılmanın içerisinde sürekli olarak kuran şeydir. Bilgi gerçekten de görünümün ötesine geçen, kötücül bir şekilde onu tahrir edip soruya tabi kılan, onun gizlerini elinden alan şeydir. Kendini görünüm olarak veren şeyin düzeyinde kalan bir bilginin bilgi olması mümkün değildir.⁴⁹⁰</p> <p>Bilgi, dışarıda, ilişki ile bir oyun alanında oluşur.</p>
Görüntü	<i>Nietzsche’nin yapmaya çalıştığına ne olduğunu</i>

⁴⁸⁸Eksen K., “Önsöz: Foucault ve Bilme Olayları” Michel Foucault, Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971 Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012.

⁴⁸⁹ Eksen K., “Önsöz: Foucault ve Bilme Olayları” Michel Foucault, Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971 Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012.

⁴⁹⁰ Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971 Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.207

	<p><i>görebiliriz: Hakikatin tarihini hakikati dayanak almaksızın düşünmek, hakikatin mevcut olmadığı bir unsurun içerisinde düşünmek. Bu unsur görünümdür.</i></p> <p>Görünüm, hakikatin ortaya çıktığı hakiki-olmayan unsurdur. Ve hakikat ortaya çıktığında, görünümü yanılısama, hata ve yalan kategorileri arasında yeniden paylaşırır.</p> <p><i>Görünüm hakiki olanın belirsiz ögesidir. Yanılısama, hata ve yalan, hakikat tarafından görünüm oyununa sokulan farklılıklardır. Ancak bu farklılıklar sadece hakikatin sonuçları değildir; bunlar hakikatin kendisidir.⁴⁹¹</i></p> <p>Görünüm</p>
<p>Gerçeklik görüntüdür.</p>	<p><i>Güç İstenci II, 592 (1885) “ Benim anladığım şekliyle görünüm, şeylerin hakiki ve yegane gerçekliğidir, var olan tüm yüklemelerin uygun düştüğü gerçeklik budur. Ben ‘görünümü’ ‘gerçekliğin’ karşıtı olarak görmüyorum; aksine, görünümün gerçeklik olduğunu, gerçeğin hayali bir ‘hakiki dünya’ya dönüştürülmesine karşı çıkan bir gerçeklik olduğunu öne sürüyorum.”⁴⁹²</i></p> <p>Gerçeklik, görünümdür.</p>

Tablo-28. Görüntü-Görünüm

3.2.14. Sınır

Bu tabloda modern bilgi-iktidarda **sınırlı ortamd**an küresel bilgi-iktidarda **sınırsız ortama** geçiş özetlenmektedir. Modern bilgi-iktidar, sınırlı bir ortamda ilişki alanını, ortamı, arşivi, dışarıyı tanımlarken küresel bilgi-iktidar bu sınırı ortadan kaldırmaktadır.

⁴⁹¹ Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.219

⁴⁹² Foucault M., 1971, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971” Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012. s.220

SINIR
<p>Sınırlı bir dünyadan Sınırsız bir dünyaya Kant'tan Foucault'ya gidilmektedir.</p>
<p>Sınırsız bir dönemdeyiz. Sınırını gördüğümüz her şeyi tüketmekteyiz. Sınırı olan hiçbir şeyde, hiçbir yerde varlık gösteremiyoruz artık. Sınırsızlığın, hiçbir sınırın tanınmadığı bir ortamdayız. Bu ultra-biyoihtidar, ultra-biyopolitika, iktidar tarafından nasıl sınırlanıyor?</p>
<p>Sınırı olan hiçbir yerde, hiçbir şeyde varlık gösteremiyoruz. Sınırsız bir ortamdayız. Biyoihtidar, sınırlı bir ortamda icra edilirdi. Küresel bilgi-iktidar, sınırsız bir ortamda icra edilmektedir. Bu nedenle küreselin yerelleri sınırsız olmak durumundadır. Sınırlı bir ortam yok artık Sınırlı yerleşmelerde dağılamıyoruz. Dağılma ortamı yok. Sınırsız ortamda üretilmeyen bilginin iktidarsızlığı söz konusudur. Sınırsız ve tanımsız.</p>
<p>Sınırlı ortamda ilişkiye giremeyen güçlerin sınırsız ortama hareketi söz konusudur. Ortama hareket söz konusudur. Arşive hareket söz konusudur. Küresel bilgi-iktidarın çok boyutlu dünyasında bulunulan yerin sınırlı ortada üç boyutlu dünyasında; *Varlık gösteremiyoruz *Hakikat üretmiyoruz *Görünemiyoruz *İtiraf edemiyoruz *Dışarı çıkamıyoruz *İlişkiye giremiyoruz *Güç istencimizi fiiliyata geçiremiyoruz.</p>
<p>Nüfus hareketi; sınırlı ortamda ilişkiye sokulamayan gücün, sınırsız ortama hareketidir. Küresel bilgi-iktidar, ilişki alanını, dışarı çıkma alanını, ortamı, arşivi değiştirmiştir. Modern bilgi-iktidar, sınırlı bir ortamda ilişki alanını, ortamı, arşivi, dışarıyı tanımlarken küresel bilgi-iktidar bu sınırı ortadan kaldırmaktadır. Sınırsız bir ortamda oluşan ilişki alanı artık hiçbir SINIRA sıkıştırılamamakta, sınırlı hiçbir alanda varlık bulamamaktadır. Artık sınırı olan hiçbir şeyde, hiçbir yerde var değiliz, yokuz. Görünemiyoruz. Bu arşiv kayması ile bulunduğumuz yerde içeride, sınırlı kalıyoruz.</p>

Tablo-29. SINIR

4. TÜRKİYE'DE 1980-2009 DÖNEMİNDE NÜFUS HAREKETİ PRATIĞI; BİLGİ-İKTİDAR- KENDİLİK TEKNOLOJİLERİNİN MEKANSAL UZAMI, GÖRÜNÜMÜ

Bu çalışmada, nüfus hareketi pratiğinde birbirine eklenen, sürekli, boşluksuz, homojenleştirerek neden-sonuç ilişkisi aranmamaktadır. Bu çalışmada nüfus hareketi pratiğinde heterojen ilişkiler ağının birbirine nasıl bağlandığıdır sorunumuz. Dolayısıyla bu çalışmadaki bölümleri bir bölümün diğer bölümün üstüne gelen dikey bir yapılanma olarak değerlendirmemek gerekir, bu çalışmadaki bölümler, birbirine indirgenemeyen heterojen unsurlar olarak yan yana duran bölümler olarak değerlendirilmelidir. Bu çalışmada yapılan yan yana duran bölümler arasındaki ilişkiyi yatay bir eksenle ortaya koymaktır. Burada söz konusu olan farklı, heterojen unsurların aynı arkeolojik şebekeye bağlı olduklarını göstermektedir.

Nüfus hareketinin metninden-haritalarından, göstergesinden bir homojen süreklilik çizgisi çizmeyen, nüfus hareketi pratiğinin süreksiz, yatay, heterojen ilişkiler demetini ortaya çıkaran, farklıyı göstererek, kapatmadan ama kavranabilir ilişkilenebilir bir alanda yerleşir bu tez; dışarıda, heterojen bir çevreleme, birbirine indirgmeden, kapatmadan çevreleme söz konusudur.

Nüfus hareketi metnini-haritalarını sürekli hale getirerek sahte bir süreklilik yapmaktansa nüfus hareketi pratiğinin varoluşunu sağlayan ilişkiler demetini, nüfus hareketini mümkün kılanın içinde betimlemeye çalışmak söz konusudur.

Nüfus hareketi **pratiği** etkileyen değişimler; değişen **arşiv, dışarı, ilişki, hakikat üretimi, itiraf, güç istenci, görünüm**. Nüfus hareketi söylemi bütün bu değişimlerin bir **ETKİSİDİR**.

Nüfus hareketinde bulunan **özneye** dayatılan koşulların neler olduğunu bilmek söz konusudur.

Bu çalışmada, nüfus hareketinin **öznesinin** gerçek pratikler ortamında, **dışarı, ilişki, hakikat üretimi, itiraf, görünüm** üzerinden kurulduğu gösterilmeye çalışılmaktadır.

Değişen bilgi-iktidar ile birlikte yeniden **hakikat oyununa** sokulan “**bulunulan yer**” **sorunsallaştırmasına** nüfus hareketi öznesinin nasıl girdiğini anlamaya çalışmak söz konusudur.

Bu bölümde ortaya konulan nüfus hareketinin mekânsal uzamını mümkün kılan aynı arkeolojik şebekeye bağlı, yan yana olan çalışmanın bölümleri aşağıdaki tabloda özetlenmektedir.

**Hangi DÜZEN MEKANI?
Hangi YERLEŞTİRME MEKANI TABLOSU?**

**“Bulunulan Yerin” SORUNSALLAŞTIRILMASI
Yeniden HAKİKAT OYUNUNA Sokulan Yerleşimler**

<u>TEORİ</u>	<u>PRATİK-ORTAM</u>	<u>PRATİK-DEĞİŞİM</u>	<u>PRATİK-MEKANSAL UZAM</u>	<u>PRATİK-GÖRÜNÜM</u>
Bilgi-İktidar-Kendilik Teknolojileri	Dönüşüm Kalıpları	Tabanı Üzerinde Düşündüğümüz Düzendeki Değişimler	Yeniden Yerleştirme/Yeniden Yerleşme	
Bilgi-İktidar-Kendilik Teknolojileri *Arkeoloji *Soykütüğü *Kendilik Teknolojileri *Sorunsallaştırma *Hakikat Oyunu *Arşiv *Pozitif/Dispositif *Episteme	Biyoiktidar *Arşiv, Ortam, Olageliş *Dışarı *İlişki Pastorallikten Yönetimselliğe *Hakikat Üretimi; Hakikati Kendinden Damıtarak Üretmek *İtiraf; Hakikati Kendinden Damıtarak İtiraf Etmek *Görünüm; Hakikati Kendinden Damıtarak Göstermek	*Bilgi-İktidar-Kendilik *Beden *Şehir *Ulusdevlet Şablonu-Küresel Kavrayış *Panoptikon *Yerleştirme Mekanı Tablosu-Puzzle *STK *Ontoloji-Epistemoloji *Boyut-Simülaktr-Gösterge-Nüfus Hareketi Söylemi *Hakim Hastalık-Vaka *Görünüm *Görüntü-Görünüm *Sınır	Türkiye'nin Nüfus Hareketi Pratiği, Nüfusun Mekansal Yoğunlaşması *Sınırlı Ortamdan Sınırsız Ortama, *Kitlesele Ortamdan Bireysel Ortama, *Kitlesele Nüfustan-Biyoiktidardan *Bireysel Nüfusa-Biyoiktidara	*Merkezin Yerleşkelerinden; merkezilikten *Merkezi Yerelliklere; nüfusun mekânsal yoğunlaşmasına -İstanbul dispositifi -Büyükşehirler arayüzü -Maddiliğini yitirmiş pozitiflikler

Tablo-30. Yeniden Hakikat Oyununa Sokulan Yerleşimler

Bu haritalar **bulunduğu yerin sorunsallaştırılarak yeniden hakikat oyununa** sokulan bireyin bu **pratik ortam** ile, bu **pratik değişim** ile, bu **pratik mekânsal uzam** ile ilişkiye girerek çıkan “**kıvılcımın**” **görünümü** olarak değerlendirilmelidir. Bütün bu ilişkilerin bir sonucu olarak değil bütün bu ilişkilerin bir **etkisi** olarak görülmelidir.

Bu çalışmada Türkiye’de insanların buldukları yeri hangi koşullarda “**sorunsallaştırarak**” harekete geçtiğini tanımlamak söz konusudur. Değişen bilgi-iktidar ile birlikte değişen **arşiv**, değişen **yerleşim dispozitif**, değişen **dışarı** çıkmak, değişen **ilişkiye** girmek, değişen **hakikat** üretimi, değişen yaşadığını **itiraf** etmek, değişen **güç istencini** fiiliyata geçirmek, değişen **görünümün mekânsal uzamıdır bu haritalar.**

Merkezin Yerleşkelerinden

Merkezi Yerelliklere

*İstanbul **dispozitifine**

*Büyükşehirler **arayüzüne**

***Maddiliğini** yitirmiş **pozitifliklere** geçişleri **mümkün kılan koşulların** analizidir söz konusu olan.

Arşiv, ilişki alanıdır, oyun alanıdır, uzamıdır. Bir tür havza, bir tür habitattır. Heterojen bütünlerin ortamıdır. Nüfus hareketini **dışarıdaki/arşivdeki kurallar oyununun** içinde çözümlenmek söz konusudur. Nüfus hareketi haritaları bu ortamdaki değişimlerin mekânsal uzamı, görünümüdür.

Nüfus hareketini **arşive** yani bir bakıma olayların bir başka bakıma da şeylerin sistemine oturtmak, **heterojen ilişkiler alanında, dağılma uzamında, oyun alanında, ortamda, yatay** bir eksene oturtmak söz konusudur, **dikey** bir eksene değil.

Türkiye’nin nüfus hareketi **pratiği** birincil bir veri değildir, bir dizi değişkene bağlıdır. Bu değişkenlerin kendi aralarında oynadıkları güç ilişkileri oyununun sonucunda varılan **etkidir.** Bu çalışmada nüfus hareketinin **oyunu** ortaya konmaya çalışılmaktadır.

Bilgi teorisinin **içeriden** bakışı yerine, Foucault’nun **dışarıdaki, ilişkideki** yöntemine başvurulmaktadır.

Nüfus hareketinin; kurallarının, dönüşümlerinin, eşiklerinin, varlığı sürdürmenin ısrarının **oyununu**, bu **oyunun ilişkiler demetini** betimlemek, nüfus hareketi söyleminin başka

tabakalarla ilişkilerini betimlemeye çalışmak, bu ilişkinin sonucunda oluşan yerleşim **dispositiflerini** belirlemeye çalışmak söz konusudur.

Nüfus hareketinin, **güç istencini** fiiliyata geçirmek, **dışarı** çıkmak, **ilişkiye** girmek, **hakikat** üretmek, yaşadığını **itiraf** etmek ve **görünmekten** ortaya çıktığını göstermeyi denemek söz konusudur.

Nüfus hareketi **pratiğinin düğümünü çözmek**, nasıl gruplandıklarını, kategoriler arasındaki farklılıkların sistemini ortaya koymak söz konusudur. İstanbul **dispositifinin**, büyükşehirler **arayüzünün**, **maddiliğini** yitirmiş **pozitifliklerin oluşum kurallarını** belirlemek söz konusudur.

Bu çalışmada, nüfus hareketini **ete-kemiğe** büründürmek, **varlığa getirmek**, dönüşüm sistemini ortaya koymak söz konusudur, **olageliş** felsefesinin **faaliyeti** olarak nüfus hareketi faaliyeti incelenmektedir.

Yerleşim pozitifliklerinin yerleşim dispositifliklerinde sürekli hale getirilmesinin oyununu ortaya koymak söz konusudur.

Yerleşim şeması **söylemsel oluşumunda** sanki akıntıya karşı yüzer gibi giderek, bu **düzendeki değişimleri** ortaya çıkarmak söz konusudur. Oluşan yeni yerleşim şemasında hangi düzen değişimlerinin kabul edildiğini, konulduğunu, bunların birbirine bağlandığını göstermek söz konusudur.

Yerleşim şeması **söylemsel oluşumunun hangi düzen mekanına göre oluştuğunu** ortaya koymak söz konusudur.

Bu çalışmada nüfusun, insanların kendilerini aşan bir **güç istenci** tarafından harekete geçirildiği ileri sürülmektedir: Küçük yerleşimlerin dışarı çıkaramadığı, ilişkiye sokamadığı güçlerin, itkilerin dışarı çıkabileceği, ilişkiye girebileceği, hakikat üretebileceği, güç istencini fiiliyata geçirebileceği ilişki alanına, arşive yönelmesi söz konusudur.

Nüfus hareketinin **bilgisinin**, olanaklılığını bulduğu **oyun alanının** içinde, **arşivde**, **görünümü**, **gerçekliği** analiz edilmektedir.

Türkiye’de yerleşim sisteminde meydana gelen **dönüşümleri** tanımlamak, yerleşim sistemindeki altüst oluşun hangi düzenli sistemden yola çıkarak meydana gelebileceğini göstermeye çalışmak söz konusudur.

Nüfus hareketinde ittifaklardan, iletişimlerden, dayanak noktalarından oluşan ağı yeniden tesis etmek söz konusudur. Nüfus hareketinin iktidar teknolojisini, mikro-iktidarını

çözümlemek söz konusudur: **Dışarıda, ilişkide yani arşivde.**

Nüfus hareketini modellemeyi, önceden verili olan kavramsallaştırmalarla ölçmeyi reddederek nüfus hareketinin **oluşmasına olanak sağlayan koşulları** kavramayı denemek söz konusudur.

Nüfus hareketinde **dışarıdaki heterojen unsurlar arasındaki ilişki oyununu** çözümlenmektedir söz konusu olan.

Bir tür toplama, rasyonelleştirme, aynılaştırma, homojenleştirme formasyonu, hakikat oyununa sokma formasyonu olan Türkiye'nin yerleşim dispozitifinin;

Modern bilgi-iktidarda acil bir ihtiyaç olarak yerleşme dispozitif; **Merkezin Yerleşkeleri Dispozitif-Deneyimi-Pratiği**

Küresel bilgi-iktidarda acil bir ihtiyaç olarak yerleşme dispozitif; **Merkezi Yerellikler Dispozitif-Deneyimi-Pratiğinin** çözümlenmesidir söz konusu olan.

Bireyin **pozitifini** bilgi-iktidara bağlayan **özneleştiren dispozitif ağının** ortaya çıkarılması, **yerleşim dispozitifinin** ortaya çıkarılması söz konusudur.

İstedığımız kadar modern bilgi-iktidar ile küresel bilgi iktidarın adeta kesintisiz-sürekli bir hareket içinde olduğunu düşünelim, **şeylerin varoluş tarzı** ve onları paylaştırırken bilgiye sunan düzen derinlemesine bozulmaktadır. **Ortam** değişmektedir. Nüfus hareketi **pratiği** üzerinden bu değişimin **mekânsal uzamını** ortaya koymak söz konusudur. **Tabanı üzerinde düşündüğümüz düzendeki değişimleri şöyle özetleyebiliriz:**

Pastoral/Modern/Küresel Bilgi-İktidar Formu

- Küresel bilgi-iktidar ile birlikte bireyin **stabilitesi** kalkmakta, bireysel nüfus üzerinden işleyen biyoiktidara geçilmektedir. Dışarıda, ilişkide, potansiyel kavranmakta, artık tümevarım-tümdengelim mantıksal kuşatması yarılmakta, arkeoloji/soykütüğü dönemine, **ilişkiler çağına** girilmektedir.

Modern/Küresel Bilgi-İktidar-Kendilik Teknolojileri

- Birey, **yerleşik** konumdan **göçebe** konumuna geçmekte, **dışarı** çıkmaktadır. Bilgi-iktidar ulusdevlet şablonunu yarmakta, hiyerarşi dağılmakta, **içeriden dışarı** çıkmakta, çok boyutlu hale gelmektedir. Mekan etken hale gelmekte, dünya yerelliklerle

kavranmaktadır. Birey, sınırlı, tanımlı gruplarından sıyrılmakta, ana aktör olmaktadır. Büyük anlatıların yerini kişisel menkıbeler almaktadır. Ana yollar ve yan yollarla hedefe gitmenin yerini binlerce patika ile potansiyele gitme almaktadır.

Hükümrancılık/Modern/Küresel Bilgi-İktidarda Beden

- Bedenin biyoiktidar ile birlikte bir **yüzey** olmaktan çıktığını, **canlı** bir varlık olarak **sınırlı** bir **ortamda** oynadıkları **oyun** üzerinden ele alındığını, küresel bilgi-iktidar ile birlikte bu sınırın da ortadan kalkarak bedenin **sınırsız** bir **ortamda** oynadığı oyun üzerinden, **ilişki beden** olarak yakalandığını söyleyebiliriz.

Hükümrancılık /Disiplin/Güvenlik/Küresel Bilgi-İktidarda Şehir

- Şehir, hükümrancılık bilgi-iktidarının kapitalleştirmesinden, disiplin bilgi-iktidarının hiyerarşik kavrayışından, güvenlik düzeneklerinin **sınırlı** bir **ortamda** şehrin **oyununu** belirli bir mesafeden izlemesine ve küresel bilgi-iktidarda şehrin **ortamının** sınırlarının kalkmasına doğru bir seyir izlemektedir.

Modern Bilgi-İktidarda Ulusdevlet Şablonu /Küresel Bilgi-İktidarda Küresel Kavrayış

- Modern bilgi-iktidarın yerleşimler üzerinde oturduğu ulusdevlet şablonu; alansal bir bakış, hiyerarşik kontrol, genel, merkez ile tanımlı çevre, ana merkez ve alt merkezler, dikey, homojen, makro ölçek, fiziki hareket, tanımlı birey, sürekli, boşluksuz, içeride, belirli, statik bir sistem oluştururken küresel bilgi-iktidarın yerleşimleri kavrayışı; noktasal bakış, stratejik kontrol, özel, tek başına tanımlı çevre, yerellikler, yatay, heterojen, sanal, ağsal, tanımsız sınırsız birey, süreksiz, boşluklu, dışarıda, belirsiz, dinamik olmaktadır.

Modern/Küresel Bilgi-İktidarda Panoptikon

- Modern bilgi-iktidarda kapatarak yakalamadan, gözetlenen bireyden, küresel bilgi-iktidarda açık yakalamaya, gözetleyen bireye doğru gidilmektedir. Artık birey kapatılmadan da yakalanabilmektedir.

Hükümrancılık/Modern/Küresel Bilgi-İktidarda Yerleştirme Mekanı Tablosu

- Hükümrancılık bilgi-iktidarında dünya tek bir tabloya yerleştirilirken, modern bilgi-iktidarda dünya birbirine eklenen büyük parçalarla (ulus devletlerle) tek bir puzzle'a yerleştirilmekte, küresel bilgi-iktidar ile birlikte binbir parçalı ve çeşitli puzzle'lar ortaya çıkmaktadır.

Modern/Küresel Bilgi-İktidarda STK

- Modern bilgi-iktidarda STK; ideolojik olarak gelecek öngörüsü, hedefleri olan, toplumsal belirli bir kitleye hitap eden, toplatıcı, güçlü (hard power), nesnel gruplar iken küresel bilgi-iktidarda STK'lar; “**şimdi**”nin gruplarıdır, bireysel tavırlarla oluşturulan gruplardır, dağıtıcı, ışımsal, güçlü (soft power), öznel gruplardır.

Ontoloji-Epistemoloji

- Nüfus hareketi **pratiği** ontolojik bir hareket midir epistemolojik bir hareket midir sorusuna yanıt olarak Nietzsche'nin **varlığa getirerek**, ontolojik yaklaşımı ile Aristoteles'in **varlığını alarak**, epistemolojik yaklaşımı karşılaştırıldığında Türkiye'nin nüfus hareketi **pratiğinin ontolojik** olduğu sonucuna varılmaktadır.

Boyut-Simülaktr-Gösterge-Nüfus Hareketi Pratiği

- Modern bilgi-iktidarda nüfus hareketi; gösterge “temsil” hareketi iken, küresel bilgi-iktidarda nüfus hareketi; simülaktr harekettir.

Hakim Hastalık-Vaka

- Değişen bilgi-iktidar ile birlikte “nüfus” **hakim hastalık** unsuru olmaktan çıkmış, yerini **vaka** olarak nüfusa bırakmıştır. Nüfus, bulunduğu yerle maddi anlamda bütünleşmiş değildir artık.

Nüfus hareketi hakim hastalık bağlamından çıkmış, bireyselleşmiştir. Bireysel nüfus hareketi kendi maddi yerinden sıyrılarak kolektif alana dahil olmuştur.

Görünüm

- Görünüm dışarıdadır, faaliyettedir, pratiktir, etkinliktedir, olaydır. Nüfus hareketi; dışarıda, faaliyette, etkinlikte, pratik olarak, olay olarak ele alınmaktadır.

Görüntü-Görünüm

- Modern bilgi-iktidar formu; **görüntü**; sınırlı, tanımlı, belirli ile küresel bilgi-iktidar formu; **görünüm**; sınırsız, tanımsız, belirsizdir. Modern bilgi-iktidarda içeriye girmeden görünemiyorsun, küresel bilgi-iktidarda dışarı çıkmadan görünemiyorsun.

Sınır

- Modern bilgi-iktidardaki **sınırlı ortamdaki** küresel bilgi-iktidarda **sınırsız ortama** geçilmektedir. Modern bilgi-iktidar, sınırlı bir ortamda ilişki alanını, ortamı, arşivi, dışarıyı tanımlarken küresel bilgi-iktidar bu sınırı ortadan kaldırmaktadır.

Çalışmanın alan araştırmasında, Türkiye'nin nüfus hareketinin haritalanmasında aşağıdaki sistematik izlenmiştir:

Türkiye'nin yerleşim sistemindeki nüfus değişimi 1980-1990, 1990-2000 ve 2000-2009 dönemlerinde nüfus büyüklüklerine göre 10 ayrı kademede incelenmiştir. Kademelerdeki nüfus değişimlerinin Türkiye'nin toplam nüfusundaki değişime göre ve Türkiye'nin kent nüfusundaki değişime göre (kır için kır nüfusundaki değişime göre) durumları ortaya konulmuştur.

Bu çalışmada ülke ölçeğinde kent merkezlerine odaklanılmaktadır. Türkiye'deki kentler nüfus büyüklüklerine göre 10 kademede ele alınmaktadır. Bu kademeler;

1. Kademe: Nüfusu 700 ile 5.000 arasında olan kentler (272 kent)

2. Kademe: Nüfusu 5.000 ile 10.000 arasında olan kentler (175 kent)

3. Kademe: Nüfusu 10.000 ile 20.000 arasında olan kentler (138 kent)

4. Kademe: Nüfusu 20.000 ile 50.000 arasında olan kentler (106 kent)

5. Kademe: Nüfusu 50.000 ile 100.000 arasında olan kentler (78 kent)

6. Kademe: Nüfusu 100.000 ile 250.000 arasında olan kentler (35 kent)

7. Kademe: Nüfusu 250.000 ile 500.000 arasında olan kentler (11 kent)

8. Kademe: Nüfusu 500.000 ile 1.000.000 arasında olan kentler (7 kent)

9. Kademe: Nüfusu 1.000.000 ile 10.000.000 arasında olan kentler (7 kent)

10. Kademe: Nüfusu 10.000.000'dan büyük kent (İstanbul)

Çalışmada Türkiye'deki kentlerde meydana gelen nüfus değişimleri 1980-1990, 1990-2000 ve 2000-2009 olmak üzere üç dönemde ele alınmaktadır.

Çalışmada her dönem ayrı ayrı olmak üzere, her kademe ve Türkiye geneli için Coğrafi Bilgi Sistemleri tekniği ile ArcGIS programı kullanılarak haritalar üretilmiş, nüfus değişimlerinin ülke mekanına yansımaları izlenmeye çalışılmıştır. Türkiye'de ve kademelerde meydana gelen nüfus değişimleri, veri seti derlenerek grafiklerle yorumlanmaya çalışılmıştır. Bütün kademelerin ve Türkiye genelinin analizlerinde aşağıdaki sistematik izlenmiştir.

Veri tabanı oluşturulurken aşağıdaki yöntem izlenmiştir;

- İl merkezleri merkez ilçe olarak ele alınmıştır.
- Büyükşehirler bir kent olarak değerlendirilmiştir.
- Büyükşehirlerde 2009 yılındaki ilçe sınırları esas alınmıştır. 2009 yılından önceki yıllara ait veriler 2009 yılındaki sınırlar esas alınarak yeniden düzenlenmiştir. Örneğin, İstanbul'un büyükşehir sınırı olarak 2009 yılındaki büyükşehir sınırı esas alınmış, 1980, 1990 ve 2000 yılındaki veriler bu sınır esas alınarak düzenlenmiştir. Bir başka deyişle, İstanbul'un büyükşehir sınırı 1980'den itibaren 2009 yılındaki sınırymış gibi veriler düzenlenmiştir.
- Veri tabanında, 2009 yılındaki ilçeler esas alınmıştır. Sonradan ilçe olan yerleşimlerin ilçe olmadıkları dönemlerdeki kır, belde nüfusları işlenmiştir. Bu durumdaki ilçelerin ilçe olmadıkları dönemlerde kır nüfusları olmadığı için kır nüfusları sıfır olarak işlenmiştir.
- Adları değişen ilçelerin eski adlarına ulaşılarak veri tabanına işlenmiştir.

Kent verileri 2 set olarak düzenlenmiştir;

1. Türkiye'nin nüfusunun büyüme oranının esas alındığı veri setinde Türkiye'nin nüfusunun büyüme oranları 1980-1990 döneminde %26, 1990-2000 döneminde %20, 2000-2009 döneminde %7 olarak işlenmiştir. Buna göre veriler 3 kategoride derlenmiştir;
 - Türkiye'nin nüfusunun büyüme oranının üzerinde nüfusu artan kentler,
 - Türkiye'nin nüfusunun büyüme oranının altında nüfusu artan, kütleleri erimeyen kentler,
 - Nüfusu bir önceki dönemdeki nüfuslarının altında kalan kentler, kütleleri eriyen kentler, nüfusları azalan kentler.
2. Türkiye'deki kentlerin nüfuslarındaki büyüme oranlarının esas alındığı veri setinde Türkiye'nin kent nüfusundaki büyüme oranları 1980-1990 döneminde %70, 1990-2000 döneminde %32, 2000-2009 döneminde %24 olarak işlenmiştir. Buna göre veriler 3 kategoride derlenmiştir;
 - Türkiye'nin kentleşme oranının üzerinde kentleşen kentler,
 - Türkiye'nin kentleşme oranının altında nüfusları artan, kütleleri erimeyen kentler,
 - Nüfusu bir önceki dönemdeki nüfuslarının altına düşen kentler, kütleleri eriyen kentler, nüfusları azalan kentler.

Kır verileri 2 set olarak düzenlenmiştir;

1. Türkiye'nin nüfusunun büyüme oranının esas alındığı veri setinde Türkiye'nin nüfusunun büyüme oranları 1980-1990 döneminde %26, 1990-2000 döneminde %20, 2000-2009 döneminde %7 olarak işlenmiştir. Buna göre veriler 3 kategoride derlenmiştir;
 - Türkiye'nin nüfusunun büyüme oranının üzerinde kır nüfusu artan kentler,
 - Türkiye'nin nüfusunun büyüme oranının altında kır nüfusu artan, kır nüfus kütleleri erimeyen kentler,
 - Kır nüfusu bir önceki dönemdeki kır nüfuslarının altında kalan kentler, kır nüfus kütleleri eriyen kentler,

2. Türkiye’de kırsal nüfusundaki değişim oranları esas alınmıştır. Türkiye’nin kırsal nüfus oranlarındaki değişimler, 1980-1990 döneminde %-8, 1990-2000 döneminde %3, 2000-2009 döneminde %-25 olarak işlenmiştir. Buna göre veriler 2 kategoride derlenmiştir;

- Türkiye’nin kırsal nüfusundaki değişimin üzerinde kırsal nüfusunu arttıran kentler,
- Türkiye’nin kırsal nüfusundaki değişimin altında kırsal nüfusunu arttıran kentler.

Yukarıdaki 4 veri seti kullanılarak haritalar üretilmiştir.

Bütün kademeler ve Türkiye geneli için aşağıdaki grafikler hazırlanmıştır;

- Kademelerin nüfus büyüklüklerinin yıllara göre değişimi,
- Kademelerin nüfus büyüklüklerinin Türkiye’nin toplam nüfusuna oranlarının yıllara göre değişimi,
- Kademelerin kent nüfuslarının Türkiye’nin kent nüfusuna oranının yıllara göre değişimi

Bu sistematik kırsal analizleri için de aynen uygulanmıştır.

Kademe analizlerinden sonra ortaya çıkan sonuçlara göre aşağıdaki haritalar üretilmiştir.

Her üç dönemde Türkiye’nin nüfusundaki büyüme oranlarının üzerinde nüfusu artan kentler

Her üç dönemde Türkiye’nin kent nüfusundaki artma oranlarının üzerinde nüfusu artan kentler

Her üç dönemde Türkiye’nin nüfusundaki büyüme oranlarının üzerinde nüfusu artan kentler

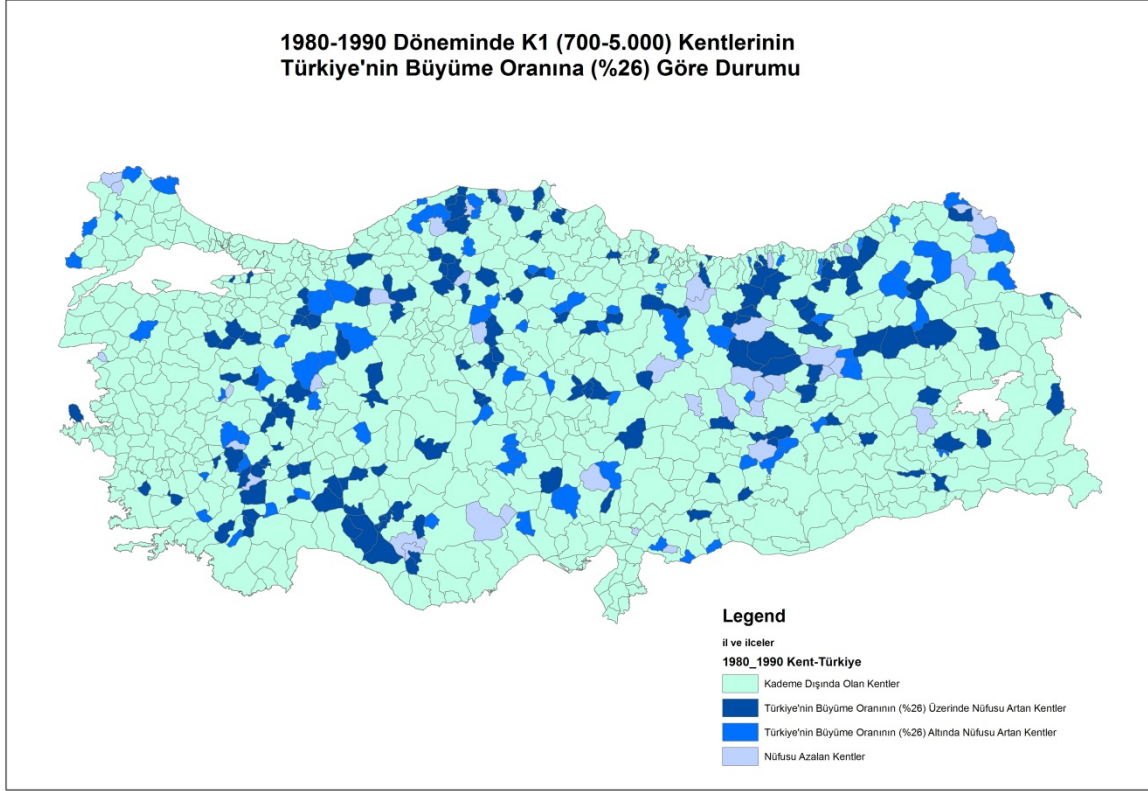
4.1. Yerleşimlerin Nüfus Büyüklüklerine Göre 1980-2009 Döneminde Nüfus Hareketi Pratiği

Bu bölümde yerleşimlerin nüfus büyüklüklerine göre 1980-2009 döneminde nüfus hareketi **pratiği** onar yıllık periyodlar halinde ele alınmaktadır. Bu dönemlerde nüfus hareketi pratiğinin yüklendiği bilgi-iktidar-kendilik teknolojilerinin mekânsal uzamı ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

4.1.1. 1. Kademedeki Kentlerin 1980-2009 Dönemi Nüfus Hareketi Pratiği

Bu bölümde birinci kademedeki kentlerin 1980-1990, 1990-2000, 2000-2009 dönemlerindeki nüfus hareketi **pratiği** iki set olarak derlenmektedir;

1. Türkiye'nin nüfusunun büyüme oranının esas alındığı veri setinde Türkiye'nin nüfusunun büyüme oranları 1980-1990 döneminde %26, 1990-2000 döneminde %20, 2000-2009 döneminde %7 olarak işlenmiştir. Buna göre veriler 3 kategoride derlenmiştir;
 - Türkiye'nin nüfusunun büyüme oranının üzerinde nüfusu artan kentler,
 - Türkiye'nin nüfusunun büyüme oranının altında nüfusu artan, kütleleri erimeyen kentler,
 - Nüfusu bir önceki dönemdeki nüfuslarının altında kalan kentler, kütleleri eriyen kentler, nüfusları azalan kentler.
2. Türkiye'deki kentlerin nüfuslarındaki büyüme oranlarının esas alındığı veri setinde Türkiye'nin kent nüfusundaki büyüme oranları 1980-1990 döneminde %70, 1990-2000 döneminde %32, 2000-2009 döneminde %24 olarak işlenmiştir. Buna göre veriler 3 kategoride derlenmiştir;
 - Türkiye'nin kentleşme oranının üzerinde kentleşen kentler,
 - Türkiye'nin kentleşme oranının altında nüfusları artan, kütleleri erimeyen kentler,
 - Nüfusu bir önceki dönemdeki nüfuslarının altına düşen kentler, kütleleri eriyen kentler, nüfusları azalan kentler.

Harita-1. 1980-1990 Döneminde K1 (700-5.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%26) Göre Durumu

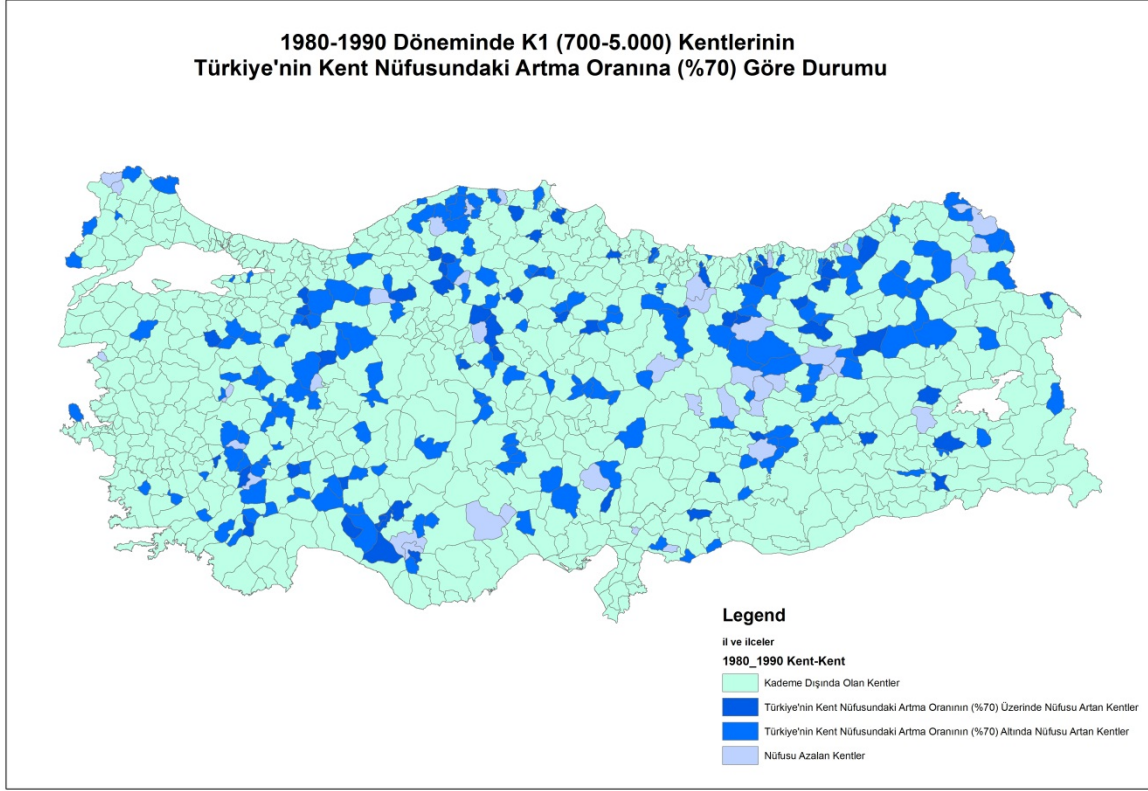
1980-1990 döneminde Türkiye'nin nüfusu %26 oranında artmıştır. Bu dönemde, Güçlükönak %340, Kürtün %327, Kabadüz %300, Kale %290, Akçakent %274, Kadışehri %242, Delice %221, Sumbas %217, Atkaracalar %210, İkizce %200, Akören %197, Bayramören %173, Aydıncık %159, Yenişarbademli %144, Dikmen %140, Taraklı %132, Yenipazar %131, Doğanşar %120, Başyayla %127, Yavuzeli %127, Çaykara %120, Gönen %114, Uğurludağ %111, Asarcık %109, Çanakçı %107, Çamlıdere %100, Ahırlı %100, Hazro %98, Köse %97, Gündoğmuş %96, Korkut %94, Hanönü %92, Akköy %89, Orta %87, Gölova %87, Karakoyunlu %86, Şirvan %83, Büyükorhan %82, Çelebi %82, Çat %80, Çayırılı %79, Yalılıyük %77, İbradi %75, Çamlıhemşin %75, Mihalgazi %74, Tut %73, Çavdır %73, Dernekpazarı %73, Bozkurt %72, Saraydüzü %71, Akıncılar %71, Laçın %71, Ovacık %70, Aydıntepe %70, Sarıyahşi %69, Beylikova %69, Dörtdivan %69, Harmancık %68, Mazgirt %68, Gündül %67, Karaburun %64, İliç %63, Akseki %62, Dazkırı %61, Aksu %61, Sütçüler %60, Demirözü %60, İnhisar %60, Almus %59, Karakeçili %59, Kurşunlu %58, Azdavay %58, Keles %57, İkizdere %57, Yazıhan %56, Derbent %56, Bahçesaray %55, Hamur %55, Hasankeyf %54, Akpınar %54, Doğanyurt %53, Narman %53,

Dumlupınar %52, Seben %52, Özvatan %52, Samsat %50, Altınyayla %50, Çamardı %50, Termal %50, Güneysınır %48, Tekman %48, Doğanşol %48, Şenpazar %47, Gülyalı %47, Günyüzü %46, Karayazı %45, Oğuzlar %45, Atabey %43, Kavaklıdere %43, Sarız %43, Çandır %42, Çamoluk %41, Nazımiye %41, Çeltik %40, Abana %40, Bozkurt %40, Erfelek %40, Altınova %40, Domaniç %39, Arıcak %39, İhsaniye %38, Yığılca %38, Torul %38, Evciler %38, Sarıoğlan %37, Karpuzlu %37, Hanak %36, Çameli %36, Evren %36, Daday %35, Çaybaşı %35, Kemah %35, Hocalar %35, Felahiye %35, Hüyük %34, Alucra %34, Ovacık %33, Çavdarhisar %33, Çeltikçi %32, Çal %31, Kızılören %31, Sarıveliler %30, Yeşilova %30, Sivrice %30, Yapraklı %29, Pazaryolu %29, Sarıcakaya %29, Hisarcık %28, Sincanlı %28, Derebucak %28, Altınekin %27, Saray %27, Doğankent %27, Tefenni %26, Artova %26, Eldivan %26 **oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin büyüme oranının üzerinde büyümüş, net göç almışlardır.**

Bu dönemde, Gökçeada %25, Enez %25, Ağaçören %25, Kurucaşile %25, Otlukbeli %25, Düzköy %24, Ulus %24, Tortum %23, Çiftlik %23, Pazarlar %23, Aydınlar %23, Ortaköy %22, Baklan %22, Pazar %22, İhsangazi %21, Sulakyurt %21, Demirköy %21, Sulusaray %21, Murgul %20, Beyağaç %20, Sincik %19, Ulubey %19, Meriç %19, Ağlasun %18, Dodurga %18, Elbeyli %18, Göynücek %18, Bozcaada %18, Olur %17, Aladağ %17, Gülağaç %17, Uzundere %17, Altınhisar %17, İmranlı %16, Hafik %16, Çamlıyayla %16, Saimbeyli %15, Adaklı %15, Kemer %15, Hemşin %15, Akkişla %15, Musabeyli %14, İnönü %13, Köprüköy %13, Güzelyurt %12, Başıftlik %12, Küre %12, Şenkaya %11, Mahmudiye %10, Seydiler %10, Seyitgazi %10, Balya %10, Aslanapa %10, Köprübaşı %10, Boğazkale %10, Kızılırmak %9, Babadağ %9, Alacakaya %9, Altınyayla %8, Güce %8, Kofçaz %8, Yenifakılı %8, Çüngüş %8, Mihaliçcık %7, Pehlivan köy %7, Pınarbaşı %7, Mudurnu %6, Kazımkarabekir %6, Tuzlukçu %6, Digor %5, Bayat %5, Marmara %5, Posof %5, Akyaka %4, Ağın %4, Gerger %3, Boztepe %3, Arpaçay %3, Karahallı %1, Göynük %1, Karkamış %1, Hamamözü %1, Yedisu %1 **oranlarında nüfuslarını arttırmış, Türkiye'nin büyüme oranının altında büyümüş, net göç vermişlerdir.**

Bu dönemde, Şalpazarı %-53, Çatalzeytin %-52, Hasanbeyli %-41, Korgun %-30, Hadım %-27, Kuluncak %-27, Kığı %-27, Halkapınar %-25, Yayladere %-25, Çardak %-23, Koyulhisar %-23, Kemaliye %-23, Han %-22, Ağlı %-19, Mesudiye %-18, Arguvan %-14, Hozat %-13, İyidere %-12, Mutki %-11, Polateli %-11, Eflani %-10, Gömeç %-10, Pülümür %-9, Çıldır %-9, Lalapaşa %-8, Refahiye %-8, Şaphane %-7, Feke %-6, Bekilli %-6, Ayrancı %-6, Susuz %-6, Balışeyh %-5, Damal %-4, Ulaş %-4, Pötürge %-4, Taşkent %-3, Çemişgezek %-3,

Güneysu %-3, Keban %-2, Selim %-1, Der pazarı %-1, Süleoğlu %-1, Kıbrıscık %-1 oranlarında nüfus kaybetmiş, nüfus kütleleri erimiştir.

Harita-2. 1980-1990 Döneminde K1 (700-5.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%70) Göre Durumu

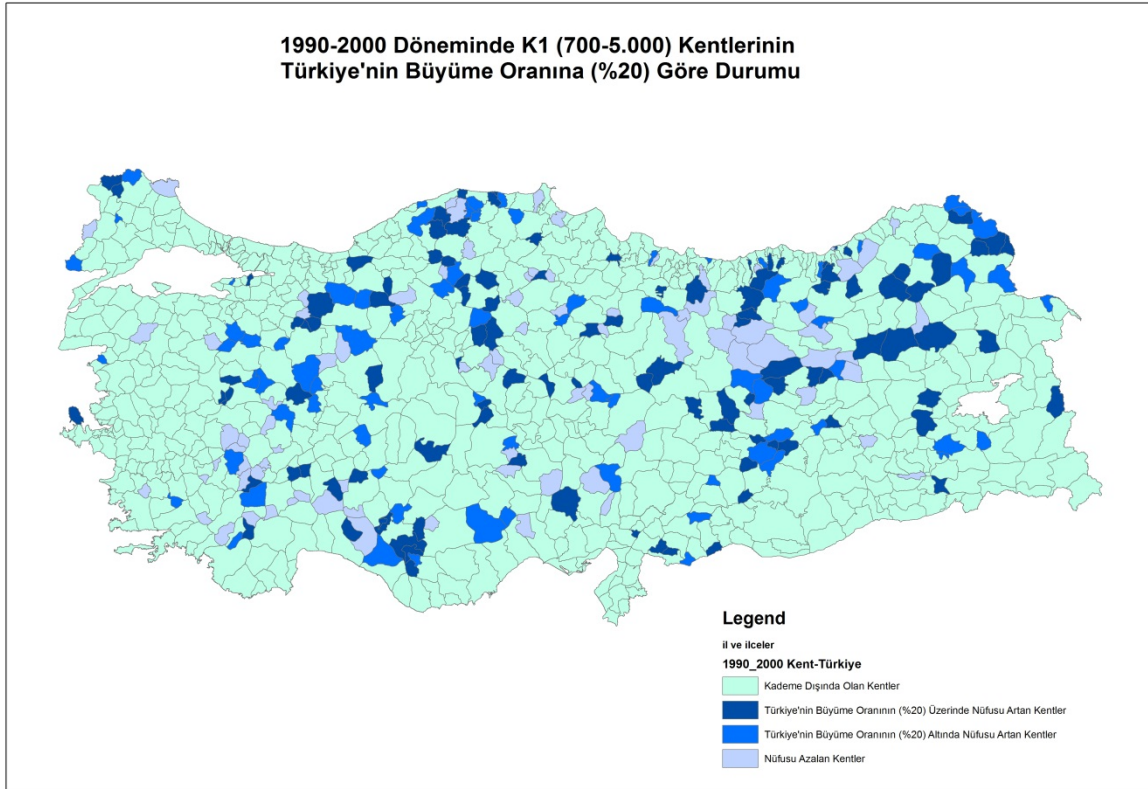
1980-1990 döneminde Türkiye'nin kent nüfusu %70 oranında artmıştır. Güçlükonak %340, Kürtün %327, Kabadüz %300, Kale %290, Akçakent %274, Kadışehri %242, Delice %221, Sumbas %217, Atkaracalar %210, İkizce %200, Akören %197, Bayramören %173, Aydıncık %159, Yenişarbademli %144, Dikmen %140, Taraklı %132, Yenipazar %131, Doğanşar %120, Başyayla %127, Yavuzeli %127, Çaykara %120, Gönen %114, Uğurludağ %111, Asarcık %109, Çanakçı %107, Çamlıdere %100, Ahırlı %100, Hazro %98, Köse %97, Gündoğmuş %96, Korkut %94, Hanönü %92, Akköy %89, Orta %87, Gölova %87, Karakoyunlu %86, Şirvan %83, Büyükorhan %82, Çelebi %82, Çat %80, Çayırılı %79, Yalılıyük %77, İbradi %75, Çamlıhemşin %75, Mihalgazi %74, Tut %73, Çavdır %73, Dernekpazarı %73, Bozkurt %72, Saraydüzü %71, Akıncılar %71, Laçin %71, Ovacık %70,

Aydıntepe %70 oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusundaki artış oranının üzerinde nüfuslarını arttırmış, nüfusun toplandığı ana merkezler olmuşlardır.

Sarıyahşi %69, Beylikova %69, Dörtdivan %69, Harmancık %68, Mazgirt %68, GÜDÜL %67, Karaburun %64, İliç %63, Akseki %62, Dazkırı %61, Aksu %61, Sütçüler %60, Demirözü %60, İnhisar %60, Almus %59, Karakeçili %59, Kurşunlu %58, Azdavay %58, Keles %57, İkizdere %57, Yazıhan %56, Derbent %56, Bahçesaray %55, Hamur %55, Hasankeyf %54, Akpınar %54, Doğanıyurt %53, Narman %53, Dumlupınar %52, Seben %52, Özvatan %52, Samsat %50, Altınıyayla %50, Çamardı %50, Termal %50, Güneysınır %48, Tekman %48, Doğanıyol %48, Şenpazar %47, Gülyalı %47, Günyüzü %46, Karayazı %45, Oğuzlar %45, Atabey %43, Kavaklıdere %43, Sarız %43, Çandır %42, Çamoluk %41, Nazımıye %41, Çeltik %40, Abana %40, Bozkurt %40, Erfelek %40, Altınova %40, Domaniç %39, Arıcak %39, İhsaniye %38, Yığılca %38, Torul %38, Evciler %38, Sarıoğlan %37, Karpuzlu %37, Hanak %36, Çameli %36, Evren %36, Daday %35, Çaybaşı %35, Kemah %35, Hocalar %35, Felahiye %35, Hüyük %34, Alucra %34, Ovacık %33, Çavdarhisar %33, Çeltikçi %32, Çal %31, Kızılıören %31, Sarıveliler %30, Yeşilova %30, Sivrice %30, Yapraklı %29, Pazaryolu %29, Sarıcakaya %29, Hisarcık %28, Sincanlı %28, Derebucak %28, Altınekin %27, Saray %27, Doğankent %27, Tefenni %26, Artova %26, Eldivan %26, Gökçeada %25, Enez %25, Ağaçören %25, Kurucaşile %25, Otlukbeli %25, Düzköy %24, Ulus %24, Tortum %23, Çiftlik %23, Pazarlar %23, Aydınlar %23, Ortaköy %22, Baklan %22, Pazar %22, İhsangazi %21, Sulakyurt %21, Demirköy %21, Sulusaray %21, Murgul %20, Beyağaç %20, Sincik %19, Ulubey %19, Meriç %19, Ağlasun %18, Dodurga %18, Elbeyli %18, Göynücek %18, Bozcaada %18, Olur %17, Aladağ %17, Gülağaç %17, Uzundere %17, Altınhisar %17, İmranlı %16, Hafik %16, Çamlıyayla %16, Saimbeyli %15, Adaklı %15, Kemer %15, Hemşin %15, Akkışla %15, Musabeyli %14, İnönü %13, Köprüköy %13, Güzelyurt %12, Başçiftlik %12, Küre %12, Şenkaya %11, Mahmudiye %10, Seydiler %10, Seyitgazi %10, Balya %10, Aslanapa %10, Köprübaşı %10, Boğazkale %10, Kızılırmak %9, Babadağ %9, Alacakaya %9, Altınıyayla %8, Güce %8, Kofçaz %8, Yenifakılı %8, Çüngüş %8, Mihaliçcik %7, Pehlivan köy %7, Pınarbaşı %7, Mudurnu %6, Kazımkarabekir %6, Tuzlukçu %6, Dıgor %5, Bayat %5, Marmara %5, Posof %5, Akyaka %4, Ağın %4, Gerger %3, Boztepe %3, Arpaçay %3, Karahallı %1, Göynük %1, Karkamış %1, Hamamözü %1, Yedisu %1

oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusundaki artışın altında nüfuslarını arttırmışlardır.

Şalpazarı %-53, Çatalzeytin %-52, Hasanbeyli %-41, Korgun %-30, Hadım %-27, Kuluncak %-27, Kığı %-27, Halkapınar %-25, Yayladere %-25, Çardak %-23, Koyulhisar %-23, Kemaliye %-23, Han %-22, Ağlı %-19, Mesudiye %-18, Arguvan %-14, Hozat %-13, İyidere %-12, Mutki %-11, Polateli %-11, Eflani %-10, Gömeç %-10, Pülümür %-9, Çıldır %-9, Lalapaşa %-8, Refahiye %-8, Şaphane %-7, Feke %-6, Bekilli %-6, Ayrancı %-6, Susuz %-6, Balışeyh %-5, Damal %-4, Ulaş %-4, Pötürge %-4, Taşkent %-3, Çemişgezek %-3, Güneysu %-3, Keban %-2, Selim %-1, Derepazarı %-1, Süleoğlu %-1, Kıbrıscık %-1 oranlarında nüfus kaybetmiş, nüfus kütleleri erimiştir.

Harita-3. 1990-2000 Döneminde K1 (700-5.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%20) Göre Durumu

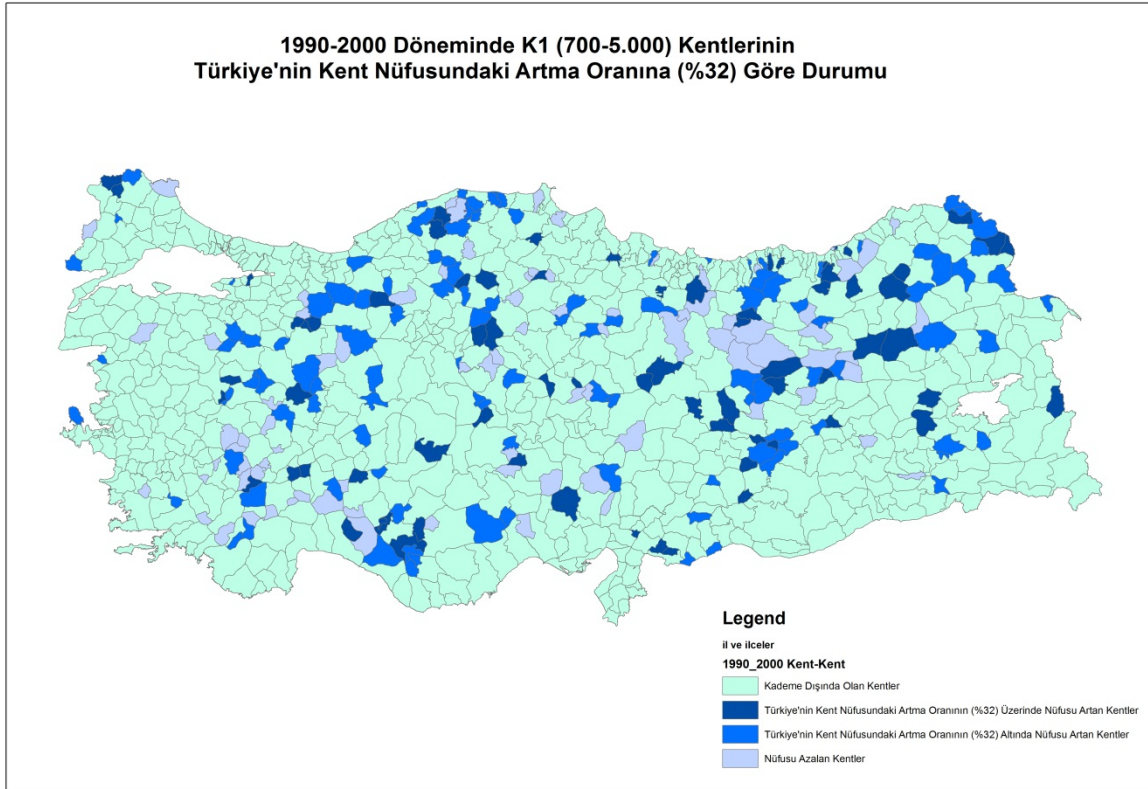
1990-2000 döneminde Türkiye'nin nüfusu %20 oranında artmıştır. Kuluncak %177, Çaykara %163, Yayladere %158, Altınekin %139, Musabeyli %133, Saraydüzü %127, Sarıcakaya %119, Yenifakılı %113, Samsat %109, Sincik %108, Hadım %108, Şalpazarı %108, Hasanbeyli %104, Tekman %103, İhsaniye %100, Korkut %97, Dernekpazarı %96, Hüyük %95, Atabey %94, Mihalgazi %90, Ahırlı %87, Lalapaşa %83, Gönen %80, Kale %77, Mutki %75, Saray %71, Çamoluk %71, Korgun %71, Çiftlik %70, Balışeyh %65, İbradi %64, Ovacık %64, Çandır %60, Altınyayla %60, Başçiftlik %59, Çat %58, Güneysu %58, Kıbrıscık %56, Derepazarı %55, Pazaryolu %55, Hisarcık %54, Altınova %52, Çardak %51,

Yazihan %50, Arguvan %50, Tortum %49, Süleoğlu %48, Hanak %47, Yapraklı %47, Pınarbaşı %47, Gölova %46, Düzköy %45, İnhisar %44, Polateli %44, Doğanyol %43, Pazarlar %42, Delice %42, Akkaya %42, Hozat %41, Uzundere %41, Mesudiye %40, Laçın %40, Ağaçören %40, Güneysınır %38, Arpaçay %38, Arıcak %38, Ulaş %38, Aydıntepe %37, Eflani %36, Asarcık %36, Yalühyük %36, Aladağ %35, Daday %31, Narman %30, Bayramören %30, Sarıyahşi %30, Eldivan %30, Ağın %30, Sarıveliler %29, Bozkurt %29, Göynük %29, Karkamış %29, Susuz %28, Yiğilca %28, Artova %27, Alucra %27, Doğanyurt %27, Kadışehri %27, Karaburun %26, Abana %25, Kızılırmak %25, Boztepe %25, Günyüzü %24, Güçlükönak %24, Çavdır %24, Hamur %23, Taşkent %23, Karayazı %22, Dörtdivan %22, Şaphane %21, Çüngüş %21, Güce %21, Kürtün %21, Ovacık %21, Aksu %21, Nazımiye %21, Gökçeada %20, Karakeçili %20, Şenkaya %20, Bozcaada %20 **oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusundaki artış oranının üzerinde nüfuslarını arttırmış, nüfusun toplandığı ana merkezler olmuşlardır.**

İnönü %19, Olur %19, Kofçaz %18, Domaniç %18, Digor %17, Köse %17, Gömeç %17, Derbent %16, Karakoyunlu %15, Çavdarhisar %15, Ağlı %15, Yeşilova %14, Köprübaşı %14, Çıldır %14, Posuf %14, Torul %13, Tut %13, Yavuzeli %13, Otlukbeli %13, Mudurnu %13, Evren %13, Ulus %13, Bahçesaray %13, Gülağaç %12, Aydıncık %12, Gerger %11, Halkapınar %11, Alacakaya %11, Gündoğmuş %11, Sulakyurt %11, Han %11, Saimbeyli %11, Enez %11, Selim %10, Çeltik %10, Çatalzeytin %10, Başyayla %10, Kemaliye %10, Harmancık %9, Damal %9, Keles %9, Çemişgezek %9, Pötürge %9, İkizce %8, Kurşunlu %8, Akören %8, Sarioğlan %8, Tuzlukçu %7, Aydınlar %7, Bayat %7, Ayrancı %7, Hemşin %7, Mihaliçcik %7, Çanakçı %6, Sincanlı %5, Aslanapa %5, Güdül %5, Seben %5, Çal %4, Göynücek %4, Sivrice %4, Gülyalı %4, Hanönü %4, Termal %4, Kavaklıdere %3, Akkışla %3, Almus %3, Orta %3, Küre %3, Pehlivan köyü %3, Kığı %2, Şirvan %1, Altınyayla %1, Seyitgazi %1, Seydiler %1, Elbeyli %1, Kurucaşile %1 **oranlarında nüfuslarını arttırmış, Türkiye'nin büyüme oranının altında büyümüş, net göç vermişlerdir.**

Hafik %-45, Dikmen %-42, Pülümür %-40, Çamlıdere %-37, Köprüköy %-36, İkizdere %-36, Kızılören %-34, Meriç %-34, Baklan %-31, Hazro %-30, Akçakent %-29, Adaklı %-27, Mazgirt %-27, Çaybaşı %26, İliç %-26, Akköy %-25, Yenipazar %-24, Çamardı %-22, Yedisu %-21, Oğuzlar %-21, Babadağ %-20, Taraklı %-20, Kemah %-20, Çamlıhemşin %-18, Sarız %-17, Boğazkale %-17, Çelebi %-17, Kabadüz %-17, Hasankeyf %-16, Bekilli %-15, Çeltikçi %-14, Erfelek %-14, Balya %-14, Atkaracalar %-13, Refahiye %-13, Dodurga %-13, Karpuzlu %-12, Mahmudiye %-11, Murgul %-10, Demirözü %-10, Yenişarbademli %-10,

Beyağaç %-10, Çameli %-10, Ağlasun %-10, Karahallı %-10, Sütçüler %-10, Büyükorhan %-10, İhsangazi %-9, Felahiye %-9, Doğanşar %-9, Beylikova %-8, Demirköy %-8, Akıncılar %-8, Azdavay %-8, Evciler %-7, Çayırılı %-7, Altunhisar %-7, Özvatan %-7, Şenpazar %-7, Dumlupınar %-6, Akseki %-5, İyidere %-5, Koyulhisar %-5, Sumbas %-5, Pazar %-5, Sulusaray %-5, Bozkurt %-5, Uğurludağ %-5, Marmara %-4, Kemer %-4, Hocalar %-4, Keban %-3, Doğan kent %-3, Kazımkarabekir %-3, Akpınar %-3, Tefenni %-2, Dazkırı %-2, Derebucak %-2, Ulubey %-1, Feke %-1, İmranlı %-1, Ortaköy %-1, Çamlıyayla %-1, Güzelyurt %-1, Hamamözü %-1 **oranlarında nüfus kaybetmiş, nüfus kütleleri erimiştir.**

Harita-4. 1990-2000 Döneminde K1 (700-5.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%32) Göre Durumu

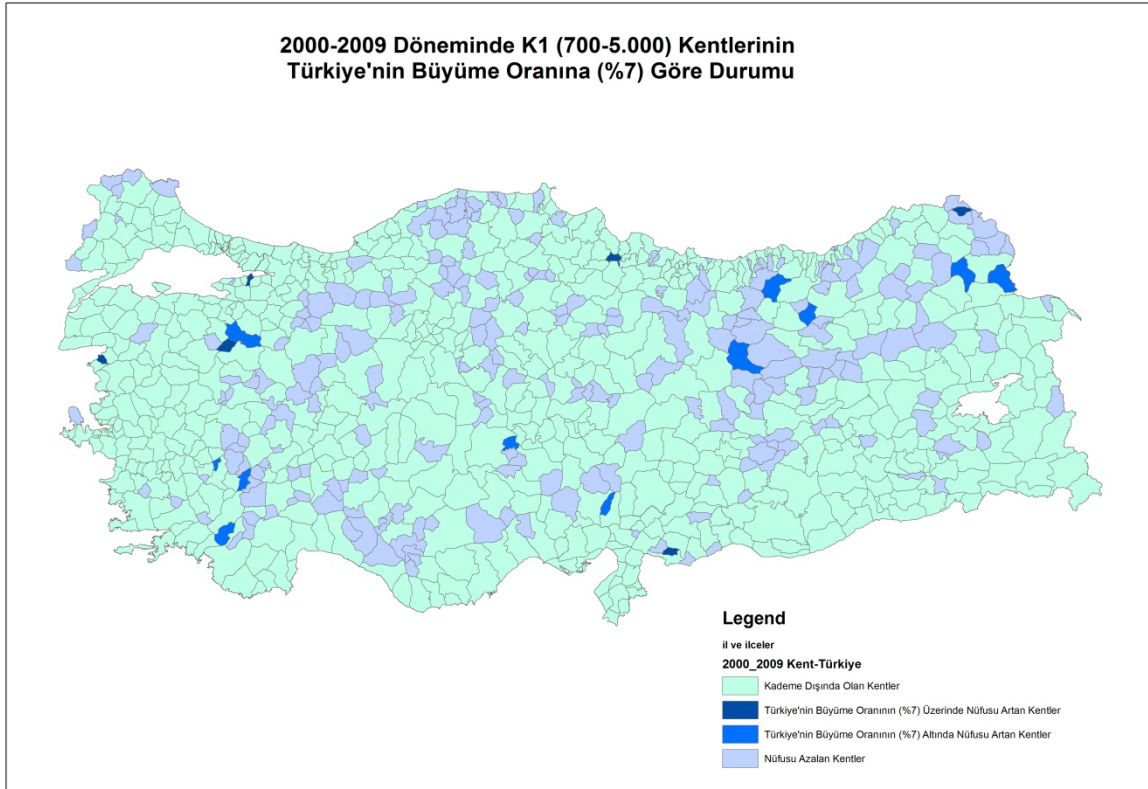
1990-2000 döneminde Türkiye'nin kent nüfusu %32 oranında artmıştır. Kuluncak %177, Çaykara %163, Yayladere %158, Altınekin %139, Musabeyli %133, Saraydüzü %127, Sarıcakaya %119, Yenifakılı %113, Samsat %109, Sincik %108, Hadım %108, Şalpazarı %108, Hasanbeyli %104, Tekman %103, İhsaniye %100, Korkut %97, Dernekpazarı %96, Hüyük %95, Atabey %94, Mihalgazi %90, Ahırlı %87, Lalapaşa %83, Gönen %80, Kale %77, Mutki %75, Saray %71, Çamoluk %71, Korgun %71, Çiftlik %70, Balışeyh %65, İbradi

%64, Ovacık %64, Çandır %60, Altınyayla %60, Başçiftlik %59, Çat %58, Güneysu %58, Kıbrıscık %56, Derepaazarı %55, Pazaryolu %55, Hisarcık %54, Altınova %52, Çardak %51, Yazıhan %50, Arguvan %50, Tortum %49, Süleoğlu %48, Hanak %47, Yapraklı %47, Pınarbaşı %47, Gölova %46, Düzköy %45, İnhisar %44, Polateli %44, Doğanyol %43, Pazarlar %42, Delice %42, Akkaya %42, Hozat %41, Uzundere %41, Mesudiye %40, Laçın %40, Ağaçoören %40, Güneysınır %38, Arpaçay %38, Arıcak %38, Ulaş %38, Aydıntepe %37, Eflani %36, Asarcık %36, Yalılıyük %36, Aladağ %35 **oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusundaki artış oranının üzerinde nüfuslarını arttırmış, nüfusun toplandığı ana merkezler olmuşlardır.**

Daday %31, Narman %30, Bayramören %30, Sarıyahşi %30, Eldivan %30, Ağın %30, Sarıveliler %29, Bozkurt %29, Göynük %29, Karkamış %29, Susuz %28, Yığılca %28, Artova %27, Alucra %27, Doğanyurt %27, Kadışehri %27, Karaburun %26, Abana %25, Kızılırmak %25, Boztepe %25, Günyüzü %24, Güçlükonak %24, Çavdır %24, Hamur %23, Taşkent %23, Karayazı %22, Dörtdivan %22, Şaphane %21, Çüngüş %21, Güce %21, Kürtün %21, Ovacık %21, Aksu %21, Nazımiye %21, Gökçeada %20, Karakeçili %20, Şenkaya %20, Bozcaada %20, İnönü %19, Olur %19, Kofçaz %18, Domaniç %18, Digor %17, Köse %17, Gömeç %17, Derbent %16, Karakoyunlu %15, Çavdarhisar %15, Ağlı %15, Yeşilova %14, Köprübaşı %14, Çıldır %14, Posuf %14, Torul %13, Tut %13, Yavuzeli %13, Otlukbeli %13, Mudurnu %13, Evren %13, Ulus %13, Bahçesaray %13, Gülağaç %12, Aydıncık %12, Gerger %11, Halkapınar %11, Alacakaya %11, Gündoğmuş %11, Sulakyurt %11, Han %11, Saimbeyli %11, Enez %11, Selim %10, Çeltik %10, Çatalzeytin %10, Başyayla %10, Kemaliye %10, Harmançık %9, Damal %9, Keles %9, Çemişgezek %9, Pötürge %9, İkizce %8, Kurşunlu %8, Akören %8, Sarioğlan %8, Tuzlukçu %7, Aydınlar %7, Bayat %7, Ayrancı %7, Hemşin %7, Mihalıççık %7, Çanakçı %6, Sincanlı %5, Aslanapa %5, Güdül %5, Seben %5, Çal %4, Göynücek %4, Sivrice %4, Gülyalı %4, Hanönü %4, Termal %4, Kavaklıdere %3, Akkışla %3, Almus %3, Orta %3, Küre %3, Pehlivan köyü %3, Kığı %2, Şirvan %1, Altınyayla %1, Seyitgazi %1, Seydiler %1, Elbeyli %1, Kurucaşile %1 **oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusundaki artışın altında nüfuslarını arttırmışlardır.**

Hafik %-45, Dikmen %-42, Pülümür %-40, Çamlıdere %-37, Köprüköy %-36, İkizdere %-36, Kızılören %-34, Meriç %-34, Baklan %-31, Hazro %-30, Akçakent %-29, Adaklı %-27, Mazgirt %-27, Çaybaşı %26, İliç %-26, Akköy %-25, Yenipazar %-24, Çamardı %-22, Yedisu %-21, Oğuzlar %-21, Babadağ %-20, Taraklı %-20, Kemah %-20, Çamlıhemşin %-18, Sarız %-17, Boğazkale %-17, Çelebi %-17, Kabadüz %-17, Hasankeyf %-16, Bekilli %-

15, Çeltikçi %-14, Erfelek %-14, Balya %-14, Atkaracalar %-13, Refahiye %-13, Dodurga %-13, Karpuzlu %-12, Mahmudiye %-11, Murgul %-10, Demirözü %-10, Yenişarbademli %-10, Beyağaç %-10, Çameli %-10, Ağlasun %-10, Karahallı %-10, Sütçüler %-10, Büyükorhan %-10, İhsangazi %-9, Felahiye %-9, Doğanşar %-9, Beylikova %-8, Demirköy %-8, Akıncılar %-8, Azdavay %-8, Evciler %-7, Çayırılı %-7, Altunhisar %-7, Özvatan %-7, Şenpazar %-7, Dumlupınar %-6, Akseki %-5, İyidere %-5, Koyulhisar %-5, Sumbas %-5, Pazar %-5, Sulusaray %-5, Bozkurt %-5, Uğurludağ %-5, Marmara %-4, Kemer %-4, Hocalar %-4, Keban %-3, Doğankent %-3, Kazımkarabekir %-3, Akpınar %-3, Tefenni %-2, Dazkırı %-2, Derebucak %-2, Ulubey %-1, Feke %-1, İmranlı %-1, Ortaköy %-1, Çamlıyayla %-1, Güzelyurt %-1, Hamamözü %-1 **oranlarında nüfus kaybetmiş, nüfus kütleleri erimiştir.**

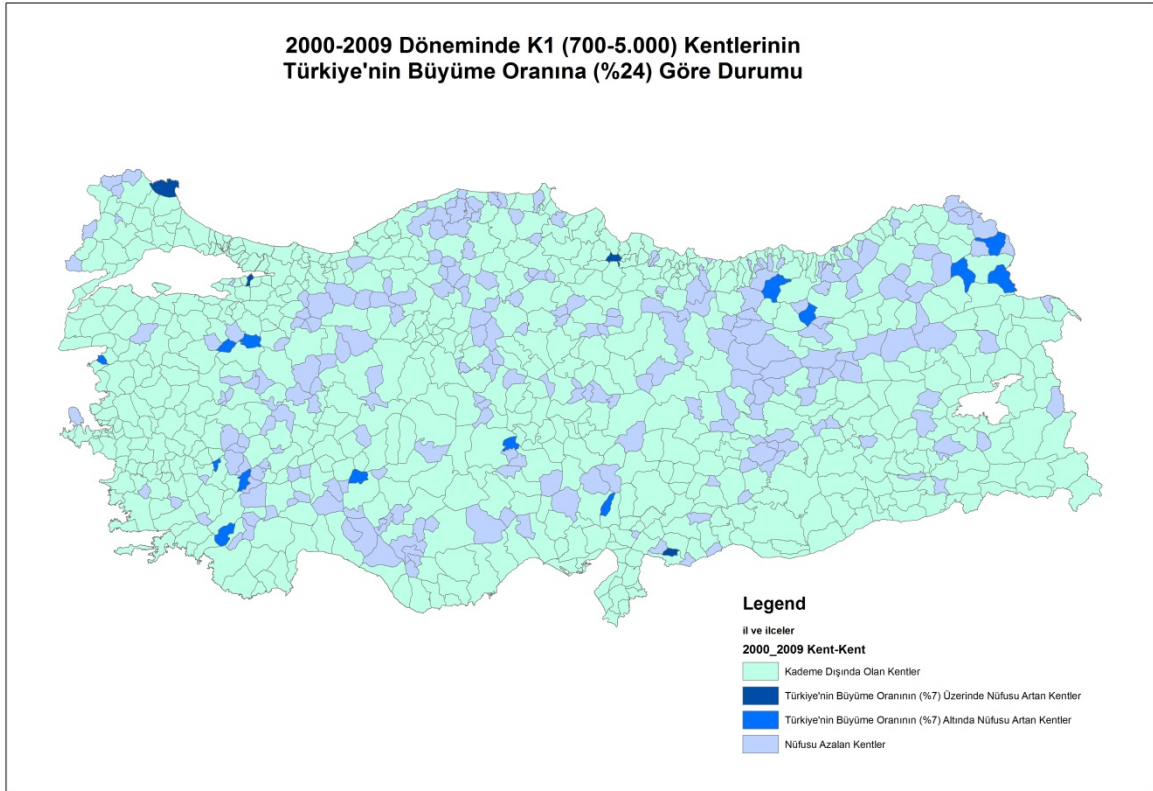
Harita-5. 2000-2009 Döneminde K1 (700-5.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%7) Göre Durumu

2000-2009 döneminde Türkiye'nin nüfusu %7 oranında arttırmıştır. Altınova %53, Damal %52, Polateli %44, Asarcık %32, Gömeç %15, Harmancık %14, Marmara %9 oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusundaki artış oranının üzerinde nüfuslarını arttırmış, nüfusun toplandığı ana merkezler olmuşlardır.

Gülağaç %7, Selim %7, Bozkurt %5, Demirözü %5, Çameli %4, Digor %4, İliç %4, Domaniç %2, Torul %2, Keles %1, Akköy %1, Bozcaada %1, Sumbas %1 **oranlarında nüfuslarını arttırmış, Türkiye'nin büyüme oranının altında büyümüş, net göç vermişlerdir.**

Taşkent %-84, Ahırlı %-83, Hadım %-81, Çelebi %-77, Mihalgazi %-75, Delice %-75, Sarıcakaya %-73, Saraydüzü %-72, İbradi %-71, Çanakçı %-70, Akören %-69, Dernekpazarı %-69, Yayladere %-68, Çamlıyayla %-68, Doğanyol %-68, Yalılıyayla %-68, Yapraklı %-68, Bayramören %-67, Gönen %-67, Felahiye %-67, Pazaryolu %-67, Alucra %-66, Kurşunlu %-66, Akseki %-65, Korgun %-65, Çandır %-65, Yenifakılı %-64, Aydıntepe %-63, Köse %-63, Kuluncak %-62, Yenişarbademli %-62, Doğanşar %-62, Derbent %-61, Altınekin %-60, Gündoğmuş %-60, Aydıncık %-60, Köprüköy %-60, Sulakyurt %-60, Çaykara %-59, Uğurludağ %-59, Karakeçili %-58, Dumlupınar %-58, Hüyük %-57, Hemşin %-56, Atabey %-56, İnhisar %-56, Köprübaşı %-55, İmranlı %-55, Ovacık %-55, Günyüzü %-55, İkizce %-54, Kofçaz %-54, Çayırılı %-54, Şalpazarı %-53, Otlukbeli %-53, Başyayla %-53, Güdül %-53, Özvatan %-52, Güneysınır %-52, Çamoluk %-51, Düzköy %-50, Atkaracalar %-50, Ağın %-49, Kale %-49, Korkut %-49, Karakoyunlu %-49, Gölova %-49, Kıbrısçık %-48, Çavdarhisar %-48, Yavuzeli %-48, İhsaniye %-48, Narman %-47, Eldivan %-47, Hasanbeyli %-47, Çüngüş %-47, Hafik %-47, Mesudiye %-46, Ovacık %-46, Arpaçay %-45, Han %-45, Artova %-45, Süleoğlu %-45, Musabeyli %-45, Akıncılar %-45, Nazımiye %-45, Yazıhan %-45, Mutki %-45, Evren %-44, Laçın %-43, Tut %-43, Pötürge %-43, Eflani %-42, Refahiye %-42, Boztepe %-42, Beylikova %-41, Lalapaşa %-41, Çamlıdere %-41, Derebucak %-40, Çamlıhemşin %-39, Tortum %-39, Sarıyahşi %-38, Tekman %-38, Akyaka %-38, Mazgirt %-37, Çat %-37, Orta %-37, Alacakaya %-37, Çıldır %-37, Sütçüler %-36, Aladağ %-36, Samsat %-36, Başçiftlik %-36, Balışeyh %-36, Sarıoğlan %-35, Aydınlar %-35, Pehlivan köyü %-35, Altınyayla %-35, Seben %-35, Susuz %-35, Çavdır %-34, Mihaliçcik %-34, Olur %-34, Aksu %-34, Sarıveliler %-33, Pazarlar %-33, Gülyalı %-33, Tuzlukçu %-33, Dazkırı %-33, Derepazarı %-33, Uzundere %-33, Gökçeada %-32, Kemah %-32, Yedisu %-32, Kızılören %-32, Sincanlı %-31, Karayazı %-30, Kığı %-30, Karkamış %-30, Ağlı %-30, Daday %-30, Arguvan %-30, Altınhisar %-29, Dikmen %-29, Akkışla %-28, Hozat %-28, Posof %-28, Çiftlik %-28, Almus %-28, Yeşilova %-27, Şenpazar %-27, Saray %-27, Pınarbaşı %-27, Şirvan %-27, Kızılırmak %-27, Ağaçören %-27, Taraklı %-27, Kabadüz %-27, Güzelyurt %-27, Küre %26, Hazro %-26, Çatalzeytin %-26, Baklan %-26, Arıcak %-25, Hanönü %-25, Hisarcık %-24, Hamur %-24, Mudurnu %-24, Saimbeyli %-24, Gerger %-24, Ayrancı %-23, Demirköy %-23, Koyulhisar %-23, Azdavay %-23, Sivrice %-22, İnönü %-22,

Çal %-22, Şaphane %-22, Altınyayla %-22, İkizdere %-22, Çemişgezek %-22, Aslanapa %-22, Şenkaya %-22, Kürtün %-21, Doğanyurt %-21, Boğazkale %-21, Evciler %-20, Güçlükonak %-20, Halkapınar %-20, Oğuzlar %-20, Seydiler %-19, Kadışehri %-19, Kavaklıdere %-18, Çardak %-18, Güneysu %-18, Abana %-17, Keban %-17, Sulusaray %-17, Hasankeyf %-17, Akçakent %-17, Göynük %-16, Yığılca %-16, Yenipazar %-15, Çamardı %-15, Sincik %-15, Kuruçayıle %-15, Babadağ %-14, Akpınar %-14, İyidere %-13, Ortaköy %-13, Karahallı %-13, Tefenni %-13, Bekilli %-13, İhsangazi %-13, Dodurga %-12, Güce %-12, Ulaş %-12, Hocalar %-12, Dörtdivan %-12, Bozkurt %-11, Göynücek %-11, Pülümür %-11, Büyükorhan %-11, Hanak %-9, Bahçesaray %-9, Kemer %-9, Seyitgazi %-9, Karpuzlu %-9, Mahmudiye %-8, Doğan kent %-8, Pazar %-8, Çeltikçi %-8, Çaybaşı %-8, Kazımkarabekir %-8, Termal %-8, Karaburun %-7, Hamamözü %-7, Adaklı %-6, Ağlasun %-6, Çeltik %-6, Meriç %-6, Bayat %-6, Ulus %-6, Elbeyli %-5, Murgul %-5, Ulubey %-4, Sarız %-4, Beyağaç %-4, Enez %-3, Feke %-2, Erfelek %-1, Kemaliye %-1, Balya %-1 oranlarında nüfus kaybetmiş, nüfus kütleleri erimiştir.

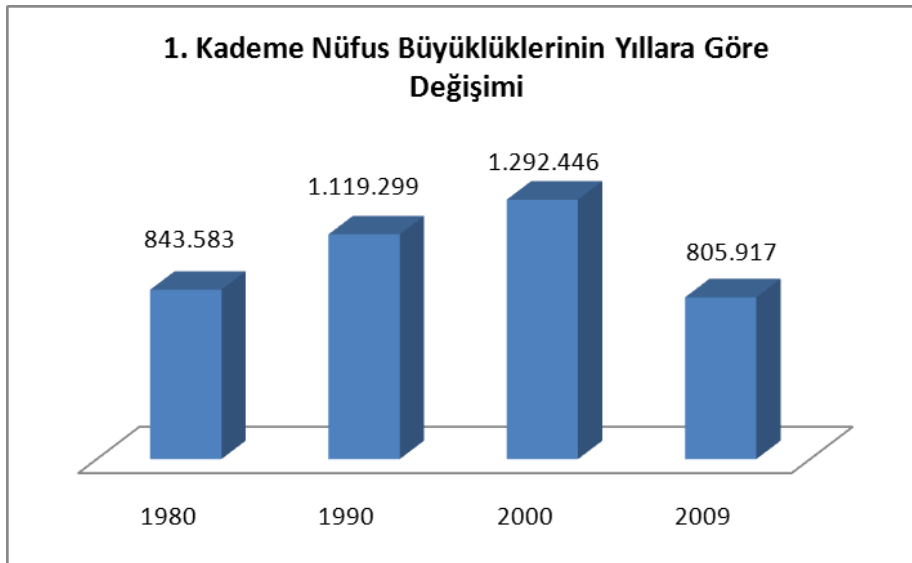
Harita-6. 2000-2009 Döneminde K1 (700-5.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%24) Göre Durumu

2000-2009 döneminde Türkiye'nin kent nüfusu %24 oranında artmıştır. Altınova %53, Damal %52, Polateli %44, Asarcık %32 oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusundaki artış oranının üzerinde nüfuslarını arttırmış, nüfusun toplandığı ana merkezler olmuşlardır.

Gömeç %15, Harmancık %14, Marmara %9, Gülağaç %7, Selim %7, Bozkurt %5, Demirözü %5, Çameli %4, Digor %4, İliç %4, Domaniç %2, Torul %2, Keles %1, Akköy %1, Bozcaada %1, Sumbas %1 oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusundaki artışın altında nüfuslarını arttırmışlardır.

Taşkent %-84, Ahırlı %-83, Hadım %-81, Çelebi %-77, Mihalgazi %-75, Delice %-75, Sarıcakaya %-73, Saraydüzü %-72, İbradi %-71, Çanakçı %-70, Akören %-69, Dernekpazarı %-69, Yayladere %-68, Çamlıyayla %-68, Doğanyol %-68, Yalılıyük %-68, Yapraklı %-68, Bayramören %-67, Gönen %-67, Felahiye %-67, Pazaryolu %-67, Alucra %-66, Kurşunlu %-66, Akseki %-65, Korgun %-65, Çandır %-65, Yenifakılı %-64, Aydıntepe %-63, Köse %-63, Kuluncak %-62, Yenişarbademli %-62, Doğanşar %-62, Derbent %-61, Altınekin %-60, Gündoğmuş %-60, Aydıncık %-60, Köprüköy %-60, Sulakyurt %-60, Çaykara %-59, Uğurludağ %-59, Karakeçili %-58, Dumlupınar %-58, Hüyük %-57, Hemşin %-56, Atabey %-56, İnhisar %-56, Köprübaşı %-55, İmranlı %-55, Ovacık %-55, Günyüzü %-55, İkizce %-54, Kofçaz %-54, Çayırılı %-54, Şalpazarı %-53, Otlukbeli %-53, Başyayla %-53, Gündül %-53, Özvatan %-52, Güneysınır %-52, Çamoluk %-51, Düzköy %-50, Atkaracalar %-50, Ağın %-49, Kale %-49, Korkut %-49, Karakoyunlu %-49, Gölova %-49, Kıbrısçık %-48, Çavdarhisar %-48, Yavuzeli %-48, İhsaniye %-48, Narman %-47, Eldivan %-47, Hasanbeyli %-47, Çüngüş %-47, Hafik %-47, Mesudiye %-46, Ovacık %-46, Arpaçay %-45, Han %-45, Artova %-45, Süleoğlu %-45, Musabeyli %-45, Akıncılar %-45, Nazımiye %-45, Yazıhan %-45, Mutki %-45, Evren %-44, Laçın %-43, Tut %-43, Pötürge %-43, Eflani %-42, Refahiye %-42, Boztepe %-42, Beylikova %-41, Lalapaşa %-41, Çamlıdere %-41, Derebucak %-40, Çamlıhemşin %-39, Tortum %-39, Sarıyahşi %-38, Tekman %-38, Akyaka %-38, Mazgirt %-37, Çat %-37, Orta %-37, Alacakaya %-37, Çıldır %-37, Sütçüler %-36, Aladağ %-36, Samsat %-36, Başçiftlik %-36, Balışeyh %-36, Sarıoğlan %-35, Aydınlar %-35, Pehlivan köyü %-35, Altınyayla %-35, Seben %-35, Susuz %-35, Çavdır %-34, Mihaliçcik %-34, Olur %-34, Aksu %-34, Sarıveliler %-33, Pazarlar %-33, Gülyalı %-33, Tuzlukçu %-33, Dazkırı %-33, Derepazarı %-33, Uzundere %-33, Gökçeada %-32, Kemah %-32, Yedisu %-32, Kızılören %-32, Sincanlı %-31, Karayazı %-30, Kığı %-30, Karkamış %-30, Ağlı %-30, Daday %-30, Arguvan %-30, Altınhisar %-29, Dikmen %-29, Akkışla %-28, Hozat %-28,

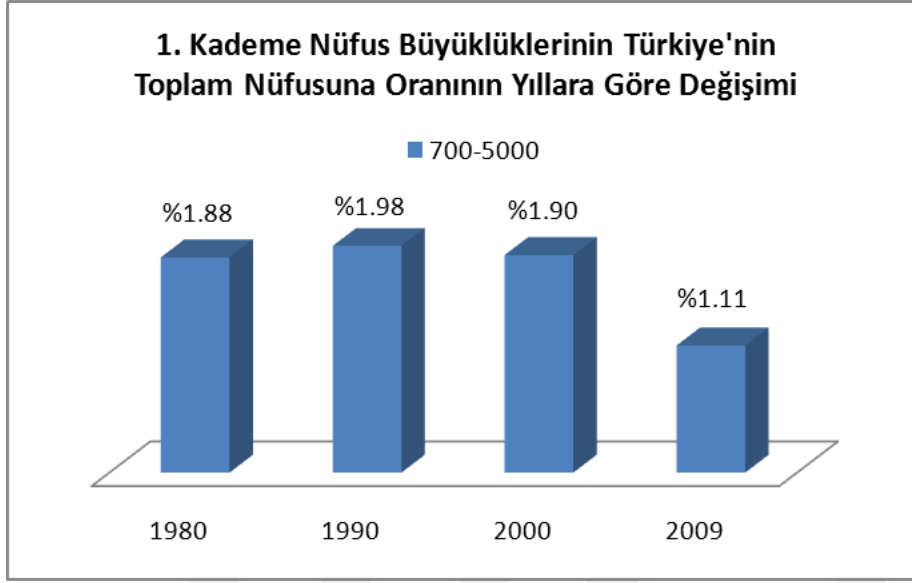
Posof %-28, iftlik %-28, Almus %-28, Yeşilova %-27, Şenpazar %-27, Saray %-27, Pınarbaşı %-27, Şirvan %-27, Kızılırmak %-27, Aaçören %-27, Taraklı %-27, Kabadüz %-27, Güzelyurt %-27, Küre %26, Hazro %-26, atalzeytin %-26, Baklan %-26, Arıcak %-25, Hanönü %-25, Hisarcık %-24, Hamur %-24, Mudurnu %-24, Saimbeyli %-24, Gerger %-24, Ayrancı %-23, Demirköy %-23, Koyulhisar %-23, Azdavay %-23, Sivrice %-22, İnönü %-22, al %-22, Şaphane %-22, Altınyayla %-22, İkizdere %-22, Çemişgezek %-22, Aslanapa %-22, Şenkaya %-22, Kürtün %-21, Doğanyurt %-21, Boğazkale %-21, Evciler %-20, Güçlükonak %-20, Halkapınar %-20, Oğuzlar %-20, Seydiler %-19, Kadışehri %-19, Kavaklıdere %-18, ardak %-18, Güneysu %-18, Abana %-17, Keban %-17, Sulusaray %-17, Hasankeyf %-17, Akçakent %-17, Göynük %-16, Yığılca %-16, Yenipazar %-15, Çamardı %-15, Sincik %-15, Kurucaşile %-15, Babadağ %-14, Akpınar %-14, İyidere %-13, Ortaköy %-13, Karahallı %-13, Tefenni %-13, Bekilli %-13, İhsangazi %-13, Dodurga %-12, Güce %-12, Ulaş %-12, Hocalar %-12, Dörtdivan %-12, Bozkurt %-11, Göynücek %-11, Pülümür %-11, Büyükorhan %-11, Hanak %-9, Bahçesaray %-9, Kemer %-9, Seyitgazi %-9, Karpuzlu %-9, Mahmudiye %-8, Doğankent %-8, Pazar %-8, eltiki %-8, aybaşı %-8, Kazımkarabekir %-8, Termal %-8, Karaburun %-7, Hamamözü %-7, Adaklı %-6, Ağlasun %-6, eltik %-6, Meriç %-6, Bayat %-6, Ulus %-6, Elbeyli %-5, Murgul %-5, Ulubey %-4, Sarız %-4, Beyağaç %-4, Enez %-3, Feke %-2, Erfelek %-1, Kemaliye %-1, Balya %-1 oranlarında nüfus kaybetmiş, nüfus kütleleri erimiştir.

Grafik-1. 1. Kademe Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi

1. kademedeki kentlerin nüfuslarının yıllara göre değişimine baktığımızda, 1980-1990 döneminde, 276 bin kişi, %33 oranında arttığını, 1990-2000 döneminde 173 bin kişi, %15 oranında arttığını, 2000-2009 döneminde 487 bin kişi, %38 oranında azaldığını görmekteyiz.

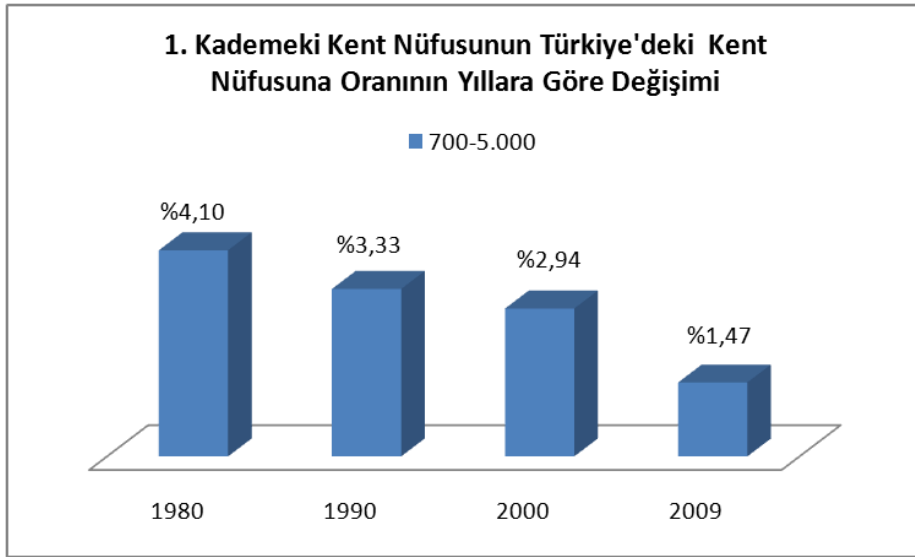
1. kademe kentlerinin 1980-1990 döneminde nüfuslarını arttırdığını, net göç aldığını, 1990-2000 döneminde nüfus artışlarının doğal nüfus artışlarının altında olduğunu, net göç vermeye başladıklarını, 2000-2009 döneminde tamamen göçtüklerini görmekteyiz.

Grafik-2. 1. Kademe Nüfus Büyüklüklerinin Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

1. kademedeki kentlerin nüfuslarının Türkiye'nin toplam nüfusuna oranının yıllara göre değişimine baktığımızda, 1980-1990 döneminde binde 10 oranında azaldığını, 1990-2000 döneminde binde 8 oranında azaldığını, 2000-2009 döneminde binde 79 oranında azaldığını görmekteyiz.

1. kademedeki kentlerin her üç dönemde de Türkiye içindeki ağırlığının azaldığını, 2000-2009 döneminde düşüş trendinin arttığını söyleyebiliriz.

Grafik-3. 1. Kademedeki Kent Nüfusunun Türkiye'deki Kent Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

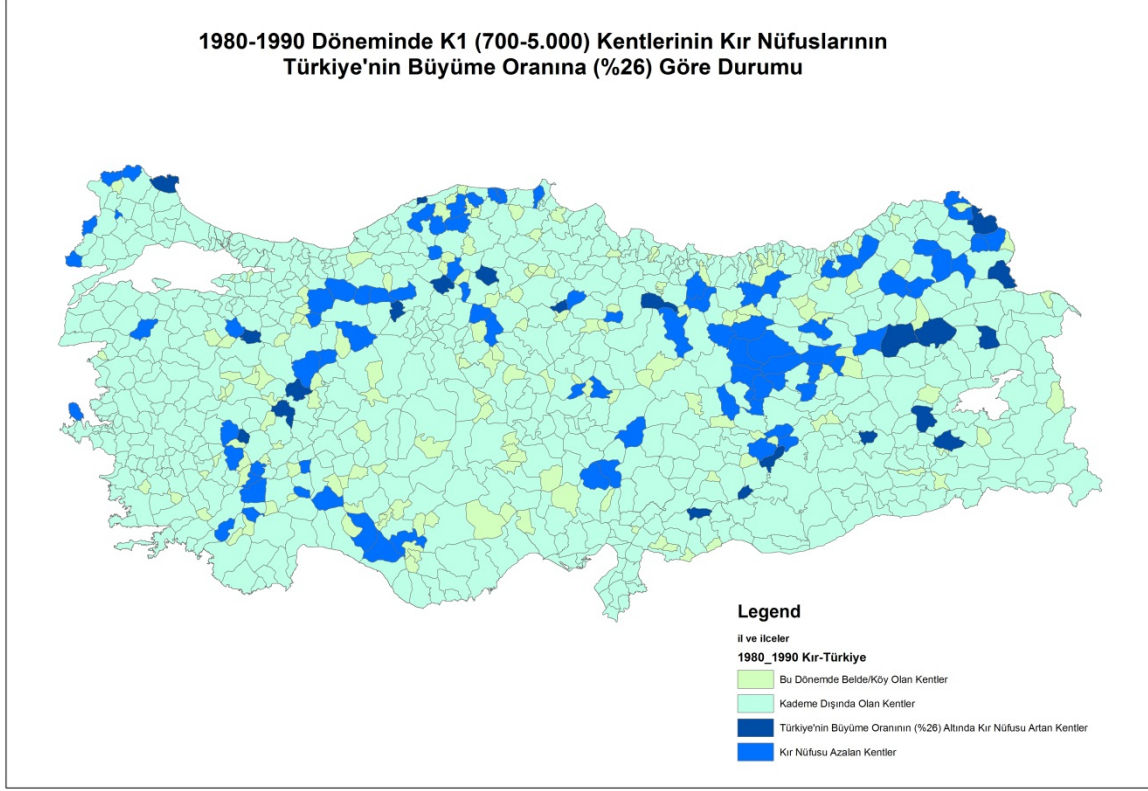
1. kademedeki kentlerin Türkiye'nin kent nüfusuna oranının yıllara göre değişimine baktığımızda, 1980-1990 döneminde binde 77 oranında azaldığını, 1990-2000 döneminde binde 39 oranında azaldığını, 2000-2009 döneminde yarıya düşerek %1.47 oranında azaldığını görmekteyiz.

1. kademedeki kentlerin her üç dönemde de Türkiye'nin kentleşmesinin gerisinde kaldığını, 2000-2009 döneminde kütesinin çok önemli oranda eriyerek göçtüğünü söyleyebiliriz.

1. Kademe Kent Nüfus Analizi Sonuçları

1. kademe bulunan 272 kentten 1980-1990 döneminde 146 kent nüfusunu arttırmış, göç almış, 126 kent net göç vermiş, bunlardan 43 kentin nüfusu 1990 yılında 1980 yılındaki nüfuslarının altına düşmüştür. 1990-2000 döneminde 110 kent nüfusunu arttırmış, göç almış, 162 kent net göç vermiş, bunlardan 85 kentin nüfusu 2000 yılında 1990 yılındaki nüfuslarının altına düşmüştür. 2000-2009 döneminde 7 kent nüfusunu arttırmış, göç almış, 265 kent net göç vermiş, bunlardan 252 kentin nüfusu 2009 yılında 2000 yılındaki nüfuslarının altına düşmüştür.

4.1.2. 1. Kademedeki Kırların 1980-2009 Dönemi Nüfus Hareketi Pratiği

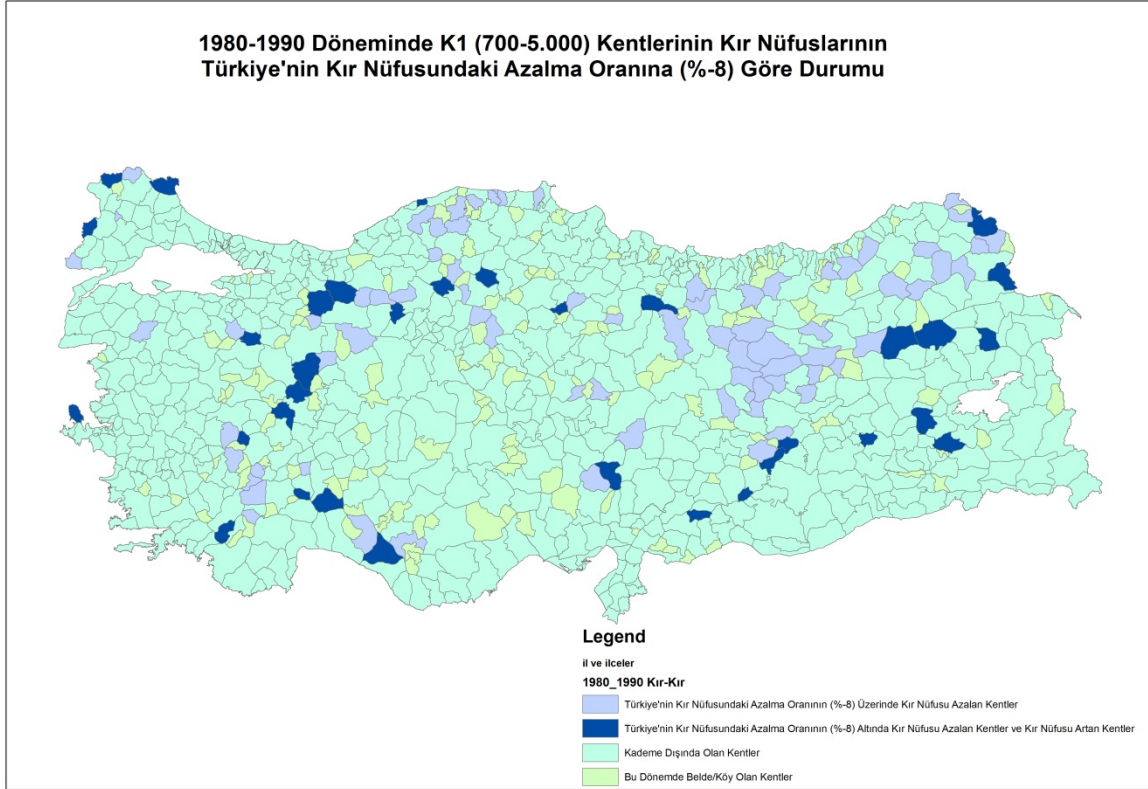
Harita-7. 1980-1990 Döneminde K1 (700-5.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%26) Göre Durumu

1980-1990 döneminde Türkiye'nin nüfusu %26 oranında artmıştır. Gökçeada %64 oranında kır nüfusunu arttırmış, kırı yeniden üretmiştir.

Mutki %25, Yavuzeli %21, Almus %20, Samsat %16, Karayazı %14, İhsaniye %13, Sincanlı %12, Hamur %12, Orta %11, Gerger %8, Gündül %8, Tekman %7, Hazro %7, Şirvan %5, Digor %4, Demirköy %3, Karahallı %1, Domaniç %1, Ortaköy %1 **oranlarındaki kır nüfusu artışlarıyla Türkiye'nin büyüme oranının altında kır nüfusları artmış, kır nüfusları net göç vermiş ama kütleleri erimemiştir.**

Kığı %-86, Dazkırı %-70, Azdavay %-66, Alucra %-65, Felahiye %-63, Artova %-62, Çorul %-60, Pülümür %-59, Arpaçay %-56, Çardak %-52, Tefenni %-50, Hafik %-49, Nazımiye %-47, Hozat %-46, Küre %-44, Çatalzeytin %-44, Kurşunlu %-44, Refahiye %-44, Abana %-44, Çayırılı %-44, Çaykara %-42, Mihaliçcik %-42, Çal %-40, İmranlı %-39, Hadım %-38, Mesudiye %-38, Kemah %-37, Ovacık %-35, Koyulhisar %-35, Kıbrısçık %-34, Pötürge %-

33, Çamlıdere %-33, Ağın %-33, Bozkurt %-32, Tortum %-32, Ovacık %-32, İliç %-30, Olur %-30, Mazgirt %-29, Arguvan %-29, Kemaliye %-27, Erfelek %-25, Posof %-24, Enez %-22, Seben %-22, Eflani %-22, Kofçaz %-22, Daday %-21, Yeşilova %-21, İkizdere %-21, Hanak %-21, Sulakyurt %-20, Mahmudiye %-20, Eldivan %-20, Sarız %-17, Çemişgezek %-17, Pehlivanköy %-17, Çamlıhemşin %-16, Susuz %-16, Sivrice %-14, Selim %-14, Şenkaya %-14, Balya %-14, Sarioğlan %-14, Atabey %-14, Ulubey %-10, Akseki %-10, Keles %-10, Ulus %-10, Göynücek %-10, Delice %-9, Feke %-9, Çat %-9, Narman %-9, Keban %-8, Çüngüş %-7, Göynük %-6, Çameli %-6, Gündoğmuş %-6, Sütçüler %-6, Mudurnu %-5, Karaburun %-5, Meriç %-5, Ağlasun %-2, Saimbeyli %-1, Seyitgazi %-1, Lalapaşa %-1 oranlarında kır nüfusları azalmış, kır nüfus kütleleri erimiştir.

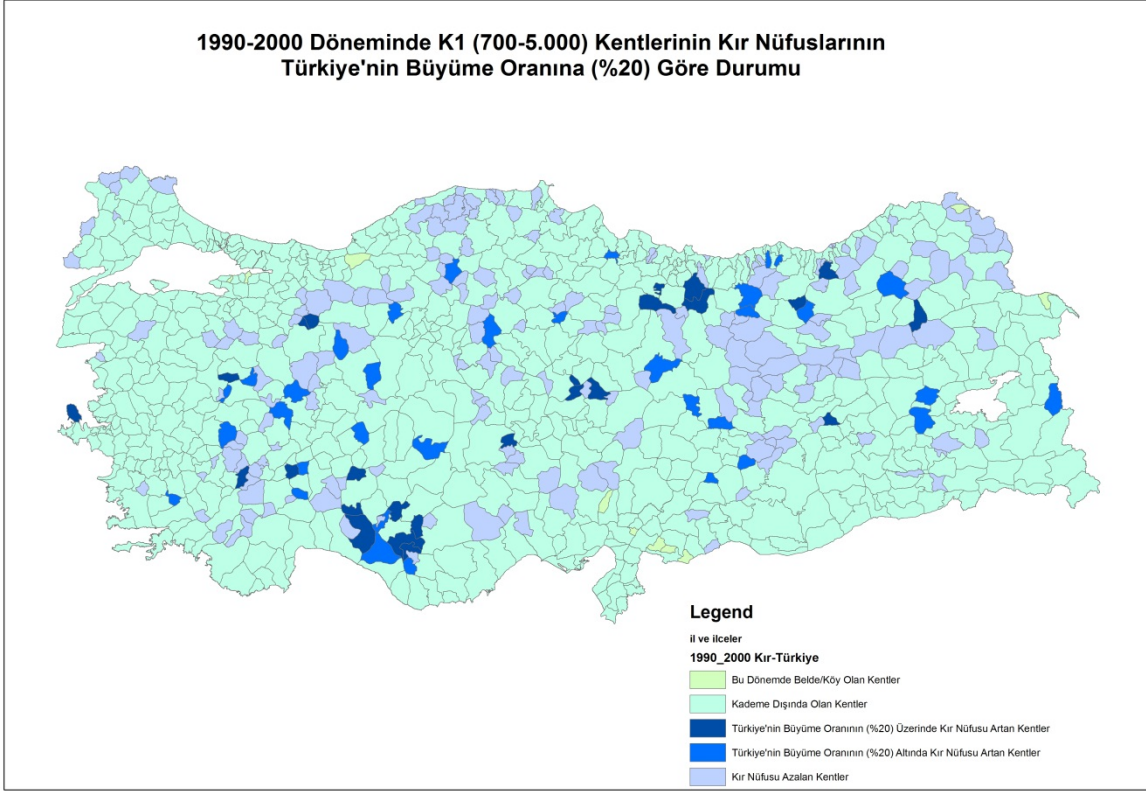

Harita-8. 1980-1990 Döneminde K1 (700-5.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Azalma Oranına (%-8) Göre Durumu

1980-1990 döneminde Türkiye'nin kır nüfusu %-8 oranında azalmıştır. Gökçeada %64, Mutki %25, Yavuzeli %21, Almus %20, Samsat %16, Karayazı %14, İhsaniye %13, Sincanlı %12, Hamur %12, Orta %11, Gerger %8, Gündül %8, Tekman %7, Hazro %7, Şirvan %5, Digor %4, Demirköy %3, Karahallı %1, Domaniç %1, Ortaköy %1 **oranlarındaki kır**

nüfusu artışlarıyla ve Çüngüş %-7, Göynük %-6, Çameli %-6, Gündoğmuş %-6, Sütçüler %-6, Mudurnu %-5, Karaburun %-5, Meriç %-5, Ağlasun %-2, Saimbeyli %-1, Seyitgazi %-1, Lalapaşa %-1 **oranlarındaki kır nüfusu azalışlarıyla Türkiye'nin kır nüfusundaki azalmanın üzerinde kır nüfusları artmış ya da kır nüfusları azalmıştır.**

Kığı %-86, Dazkırı %-70, Azdavay %-66, Alucra %-65, Felahiye %-63, Artova %-62, Çorlu %-60, Pülümür %-59, Arpaçay %-56, Çardak %-52, Tefenni %-50, Hafik %-49, Nazımiye %-47, Hozat %-46, Küre %-44, Çatalzeytin %-44, Kurşunlu %-44, Refahiye %-44, Abana %-44, Çayırılı %-44, Çaykara %-42, Mihaliçcik %-42, Çal %-40, İmranlı %-39, Hadım %-38, Mesudiye %-38, Kemah %-37, Ovacık %-35, Koyulhisar %-35, Kıbrısık %-34, Pötürge %-33, Çamlıdere %-33, Ağın %-33, Bozkurt %-32, Tortum %-32, Ovacık %-32, İliç %-30, Olur %-30, Mazgirt %-29, Arguvan %-29, Kemaliye %-27, Erfelek %-25, Posof %-24, Enez %-22, Seben %-22, Eflani %-22, Kofçaz %-22, Daday %-21, Yeşilova %-21, İkizdere %-21, Hanak %-21, Sulakyurt %-20, Mahmudiye %-20, Eldivan %-20, Sarız %-17, Çemişgezek %-17, Pehlivan köyü %-17, Çamlıhemşin %-16, Susuz %-16, Sivrice %-14, Selim %-14, Şenkaya %-14, Balya %-14, Sarioğlan %-14, Atabey %-14, Ulubey %-10, Akseki %-10, Keles %-10, Ulus %-10, Göynücek %-10, Delice %-9, Feke %-9, Çat %-9, Narman %-9, Keban %-8 **oranlarındaki kır nüfusu azalmalarıyla Türkiye'nin kır nüfusundaki azalmadan daha fazla kır nüfusları azalmıştır.**

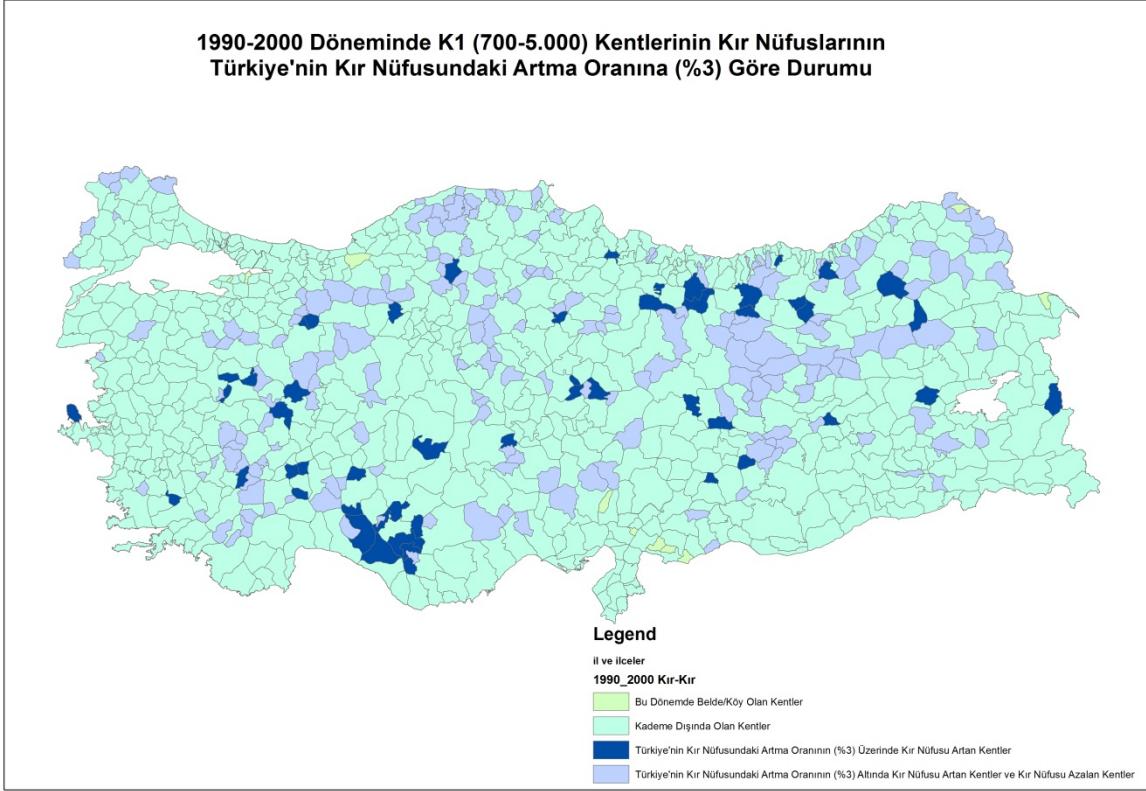
Harita-9. 1990-2000 Döneminde K1 (700-5.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%20) Göre Durumu

1990-2000 döneminde Türkiye'nin nüfusu %20 oranında artmıştır. Başçiftlik %170, Güneysınır %141, Çandır %96, Karaburun %88, Felahiye %80, Taşkent %75, Akseki %63, Sarıcakaya %63, Hadım %54, Çaykara %53, Hüyük %48, Gülağaç %47, Köse %42, Akören %41, Köprüköy %31, Derebucak %30, Mihalgazi %28, Hisarcık %27, Koyulhisar %27, Bozkurt %27, Almus %23, Arıcak %23, Sarıoğlan %22, Mesudiye %22, Gönen %20 **oranlarında kır nüfusları artmış, kır yeniden üretilmiştir.**

Mutki %25, Yavuzeli %21, Sarıveliler %17, Alucra %14, İhsaniye %13, Sincanlı %12, Hamur %12, Orta %11, Çıldır %9, Gerger %8, Gündül %8, Tekman %7, Tortum %7, Sincik %6, Yapraklı %6, Ağlasun %6, Şirvan %5, Digor %4, Atabey %4, Demirköy %3, Kuruçayıle %2, Ulubey %1, Ortaköy %1 **oranlarındaki kır nüfusu artışlarıyla Türkiye'nin büyüme oranının altında kır nüfusu artmış, kır nüfusları net göç vermiş ama kütleleri erimemiştir.**

Kızılören %-85, Özvatan %-80, Kazımkarabekir %-80, Karakeçili %-79, Ovacık %-78, İbradi %-71, Akköy %-71, Kığı %-71, Altınyayla %-68, Çıldır %-66, Başyayla %-65, Hozat %-64,

Yenişarbademli %-64, Yedisu %-64, Hanak %-62, Pülümür %-62, Yayladere %-60, Güce %-59, Uğurludağ %-57, Derbent %-56, Otlukbeli %-56, Akçakent %-55, İmranlı %-54, Adaklı %-50, Aydıntepe %-49, Gölova %-49, Sulusaray %-48, Ağlı %-48, Nazımiye %-47, Hasankeyf %-47, Baklan %-46, Azdavay %-46, Hemşin %-45, Dernekpazarı %-44, Daday %-44, Dörtdivan %-43, Akıncılar %-42, Çeltikçi %-42, Evren %-42, Kıbrısçık %-42, Köprübaşı %-42, Eflani %-42, Bozkurt %-41, Mazgirt %-41, Olur %-40, Murgul %-38, Küre %-38, Pınarbaşı %-38, Keban %-37, Abana %-37, Çatalzeytin %-37, Şenpazar %-37, Samsat %-37, Posof %-37, Kemah %-36, Güçlükönak %-36, Hanönü %-36, Laçın %-35, Doğanıyurt %-35, Kabadüz %-35, Arguvan %-35, Dikmen %-35, Saraydüzü %-35, Derepazarı %-34, Seben %-34, Dumlupınar %-34, Çemişgezek %-34, Ovacık %-34, Refahiye %-34, Eldivan %-34, İnhisar %-34, Çaybaşı %-33, Karayazı %-33, Han %-33, İliç %-33, Seydiler %-33, Erfelek %-33, Kızılırmak %-33, Ulus %-32, Pehlivanıköy %-32, Yalılıüyük %-32, Mihaliççık %-32, Güneysu %-31, Susuz %-31, Hamamözü %-31, Saimbeyli %-31, Çardak %-31, Sivrice %-30, Doğanıyol %-30, Kurucaşile %-30, Akpınar %-29, Çayırılı %-29, İhsangazi %-29, Hocalar %-29, Harmancık %-28, Karahallı %-28, Çelebi %-28, Kofçaz %-28, Hafik %-28, Sarız %-28, İkizdere %-28, Pazaryolu %-27, Kale %-27, Dodurga %-26, Oğuzlar %-26, Bayramören %-25, Pazarlar %-25, Çamlıhemşin %-25, Alacakaya %-25, Ağaçören %-25, Süleoğlu %-25, Meriç %-25, Çeltik %-25, Torul %-23, Artova %-23, Uzundere %-23, Doğanşar %-23, Boztepe %-23, Aslanapa %-23, Şenkaya %-23, Pötürge %-23, Karkamış %-22, Sarıyahşi %-22, Boğazkale %-22, Keles %-22, Lalapaşa %-22, Göynücek %-22, Korgun %-22, Çanakçı %-22, Kemaliye %-22, Tefenni %-21, Yeşilova %-21, Gerger %-21, Hazro %-20, Şirvan %-20, Halkapınar %-19, Yenipazar %-19, Göynük %-19, İyidere %-18, Domaniç %-18, Çiftlik %-18, Çüngüş %-18, Çal %-18, Altınıyayla %-17, Balışeyh %-17, Sulakyurt %-17, Çavdır %-17, Arpaçay %-17, Bekilli %-17, Çamlıyayla %-17, Yapraklı %-17, Aydınlar %-17, Selim %-16, Demirköy %-16, İnönü %-16, Balya %-16, Taraklı %-15, İkizce %-14, Çat %-14, Akkışla %-14, Seyitgazi %-14, Enez %-13, Bayat %-13, Büyükorhan %-13, Ortaköy %-13, Digor %-12, Sütçüler %-12, Gökçeada %-11, Kemer %-11, Aladağ %-11, Ağın %-11, Kadışehri %-10, Mudurnu %-10, Tekman %-10, Evciler %-9, Ayrancı %-9, Karpuzlu %-9, Mahmudiye %-9, Aksu %-9, Gömeç %-8, Kürtün %-8, Akyaka %-8, Atkaracalar %-8, Pazar %-7, Bahçesaray %-7, Feke %-6, Yavuzeli %-6, Çameli %-6, Dazkırı %-5, Gülyalı %-5, Doğanıkent %-5, Hamur %-5, Babadağ %-3, Marmara %-3, Yenifakılı %-3, Çamlıdere %-2, Beyağaç %-2, Narman %-1, Orta %-1, Çamardı %-1, Altunhisar %-1, Güzelyurt %-1 **oranlarında kır nüfusları azalmış, kır nüfus kütleleri erimiştir.**

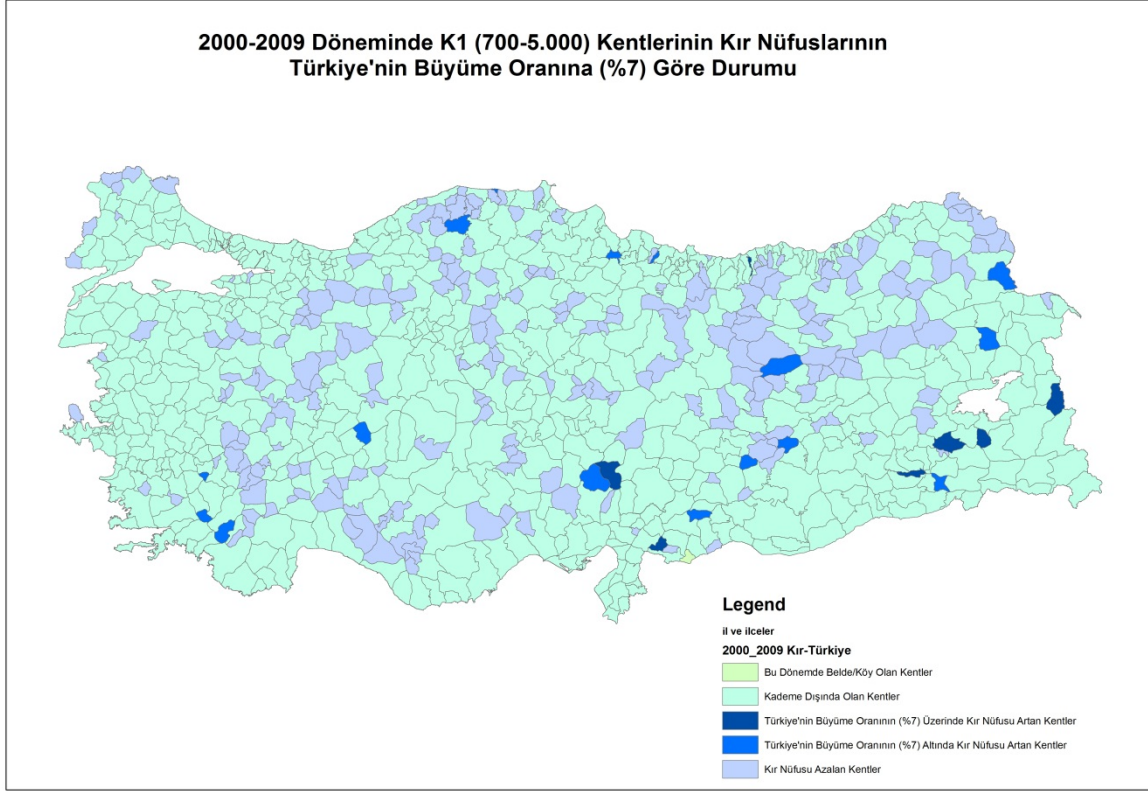

Harita-10. 1990-2000 Döneminde K1 (700-5.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Artma Oranına (%3) Göre Durumu

1990-2000 döneminde Türkiye'nin kır nüfusu %3 oranında artmıştır. Başçiftlik %170, Güneysınır %141, Çandır %96, Karaburun %88, Felahiye %80, Taşkent %75, Akseki %63, Sarıcakaya %63, Hadım %54, Çaykara %53, Hüyük %48, Gülağaç %47, Köse %42, Akören %41, Köprüköy %31, Derebucak %30, Mihalgazi %28, Hisarcık %27, Koyulhisar %27, Bozkurt %27, Almus %23, Arıcak %23, Sarıoğlan %22, Mesudiye %22, Gönen %20, Mutki %25, Yavuzeli %21, Sarıveliler %17, Alucra %14, İhsaniye %13, Sincanlı %12, Hamur %12, Orta %11, Çıldır %9, Gerger %8, Gündül %8, Tekman %7, Tortum %7, Sincik %6, Yapraklı %6, Ağlasun %6, Şirvan %5, Digor %4, Atabey %4, Demirköy %3 **oranlarındaki kır nüfusu artışlarıyla Türkiye'nin kır nüfusundaki artışın üzerinde kır nüfusları artmıştır.**

Kurucaşile %2, Ulubey %1, Ortaköy %1 **oranlarındaki kır nüfusu artışlarıyla** ve Kızılören %-85, Özvatan %-80, Kazımkarabekir %-80, Karakeçili %-79, Ovacık %-78, İbradi %-71, Akköy %-71, Kığı %-71, Altınyayla %-68, Çıldır %-66, Başyayla %-65, Hozat %-64, Yenişarbademli %-64, Yedisu %-64, Hanak %-62, Pülümür %-62, Yayladere %-60, Güce %-59, Uğurludağ %-57, Derbent %-56, Otlukbeli %-56, Akçakent %-55, İmranlı %-54, Adaklı

%-50, Aydıntepe %-49, Gölova %-49, Sulusaray %-48, Ağlı %-48, Nazımiye %-47, Hasankeyf %-47, Baklan %-46, Azdavay %-46, Hemşin %-45, Dernekpazarı %-44, Daday %-44, Dörtdivan %-43, Akıncılar %-42, Çeltikçi %-42, Evren %-42, Kıbrısık %-42, Köprübaşı %-42, Eflani %-42, Bozkurt %-41, Mazgirt %-41, Olur %-40, Murgul %-38, Küre %-38, Pınarbaşı %-38, Keban %-37, Abana %-37, Çatalzeytin %-37, Şenpazar %-37, Samsat %-37, Posof %-37, Kemah %-36, Güçlükonak %-36, Hanönü %-36, Laçın %-35, Doğanyurt %-35, Kabadüz %-35, Arguvan %-35, Dikmen %-35, Saraydüzü %-35, Derepazarı %-34, Seben %-34, Dumlupınar %-34, Çemişgezek %-34, Ovacık %-34, Refahiye %-34, Eldivan %-34, İnhisar %-34, Çaybaşı %-33, Karayazı %-33, Han %-33, İliç %-33, Seydiler %-33, Erfelek %-33, Kızılırmak %-33, Ulus %-32, Pehlivan köyü %-32, Yalılıyük %-32, Mihalıççık %-32, Güneysu %-31, Susuz %-31, Hamamözü %-31, Saimbeyli %-31, Çardak %-31, Sivrice %-30, Doğanyol %-30, Kurucuşile %-30, Akpınar %-29, Çayırılı %-29, İhsangazi %-29, Hocalar %-29, Harmanlık %-28, Karahallı %-28, Çelebi %-28, Kofçaz %-28, Hafik %-28, Sarız %-28, İkizdere %-28, Pazaryolu %-27, Kale %-27, Dodurga %-26, Oğuzlar %-26, Bayramören %-25, Pazarlar %-25, Çamlıhemşin %-25, Alacakaya %-25, Ağaçören %-25, Süleoğlu %-25, Meriç %-25, Çeltik %-25, Torul %-23, Artova %-23, Uzundere %-23, Doğanşar %-23, Boztepe %-23, Aslanapa %-23, Şenkaya %-23, Pötürge %-23, Karkamış %-22, Sarıyahşi %-22, Boğazkale %-22, Keles %-22, Lalapaşa %-22, Göynücek %-22, Korgun %-22, Çanakçı %-22, Kemaliye %-22, Tefenni %-21, Yeşilova %-21, Gerger %-21, Hazro %-20, Şirvan %-20, Halkapınar %-19, Yenipazar %-19, Göynük %-19, İyidere %-18, Domaniç %-18, Çiftlik %-18, Çüngüş %-18, Çal %-18, Altınyayla %-17, Balışeyh %-17, Sulakyurt %-17, Çavdır %-17, Arpaçay %-17, Bekilli %-17, Çamlıyayla %-17, Yapraklı %-17, Aydınlar %-17, Selim %-16, Demirköy %-16, İnönü %-16, Balya %-16, Taraklı %-15, İkizce %-14, Çat %-14, Akkışla %-14, Seyitgazi %-14, Enez %-13, Bayat %-13, Büyükorhan %-13, Ortaköy %-13, Digor %-12, Sütçüler %-12, Gökçeada %-11, Kemer %-11, Aladağ %-11, Ağın %-11, Kadışehri %-10, Mudurnu %-10, Tekman %-10, Evciler %-9, Ayrancı %-9, Karpuzlu %-9, Mahmudiye %-9, Aksu %-9, Gömeç %-8, Kürtün %-8, Akyaka %-8, Atkaracalar %-8, Pazar %-7, Bahçesaray %-7, Feke %-6, Yavuzeli %-6, Çameli %-6, Dazkırı %-5, Gülyalı %-5, Doğankent %-5, Hamur %-5, Babadağ %-3, Marmara %-3, Yenifakılı %-3, Çamlıdere %-2, Beyağaç %-2, Narman %-1, Orta %-1, Çamardı %-1, Altınhisar %-1, Güzelyurt %-1 **oranlarındaki kır nüfusu azalışlarıyla Türkiye'nin kır nüfusundaki artmanın altında kır nüfusları artmış ya da kır nüfusları azalmıştır.**

Harita-11. 2000-2009 Döneminde K1 (700-5.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%7) Göre Durumu

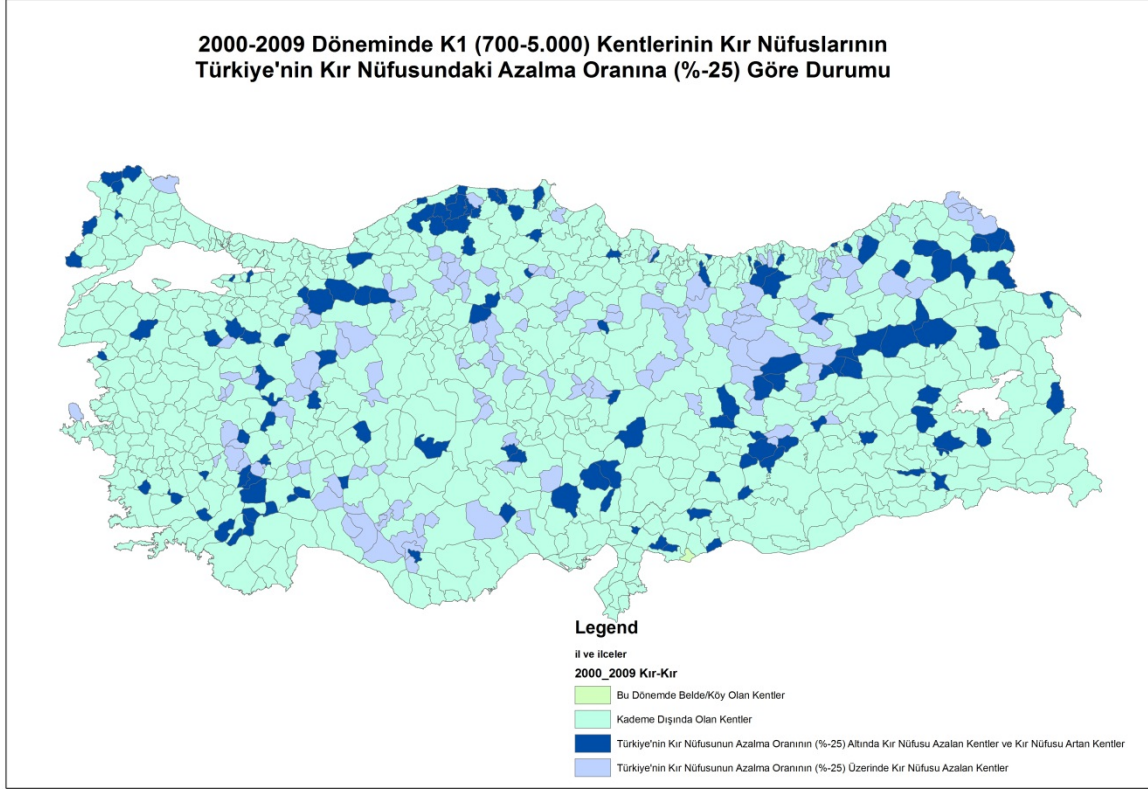
2000-2009 döneminde Türkiye'nin nüfusu %7 oranında artmıştır. Gökçeada %25, Şirvan %19, Saray %19, Saimbeyli %18, Bahçesaray %8, Güce %8, Musabeyli %8 oranlarında kır nüfusları artmış, kır yeniden üretilmiştir.

Babadağ %6, Yavuzeli %6, Hamur %6, Çameli %6, Digor %5, Ovacık %4, Hasankeyf %3, Samsat %2, Güçlükönak %2, Daday %2, Sincik %1, Hazro %1, Tuzlukçu %1, Abana %1, Beyağaç %1, Çüngüş %1, Asarcık %1 **oranlarındaki kır nüfusu artışlarıyla Türkiye'nin büyüme oranının altında kır nüfusları artmış, kır nüfusları net göç vermiş ama kütleleri erimemiştir.**

Taşkent %-83, Hadım %-75, Köse %-72, Çandır %-71, Mihalgazi %-67, Bayramören %-66, Alucra %-63, İbradi %-63, Hüyük %-63, Çelebi %-63, Pazarlar %-62, Kurşunlu %-62, Derbent %-62, Delice %-61, Güneysınır %-59, Başçiftlik %-59, Sarıyahşi %-58, Hafik %-57, Sarıcakaya %-57, Koyulhisar %-56, Güdül %-56, Günyüzü %-56, İhsaniye %-54, Özvatan %-55, Akseki %-55, Marmara %-54, Çamoluk %-54, Gündoğmuş %-53, Aydınçık %-53, Felahiye %-52, Murgul %-51, Çamlıdere %-50, Kuluncak %-50, Mesudiye %-50, Uğurludağ

%-50, Yenifakılı %-50, Damal %49, İnhisar %-49, Çaykara %-48, Şalpazarı %-48, İkizdere %-48, Ahırlı %-47, Yapraklı %-47, Aksu %-47, Köprübaşı %-47, Balışeyh %-47, Mihaliçcik %-45, Derebucak %-44, Boğazkale %-44, Mazgirt %-44, Kemaliye %-43, Boztepe %-43, Tortum %-43, Karaburun %-42, Nazımiye %-42, Demirözü %-42, Şaphane %-41, Hanak %-40, Dernekpazarı %-40, Doğanşar %-39, Doğanıyol %-39, Harmancık %-39, Sarıveliler %-38, Almus %-38, Pazaryolu %-37, Akören %-37, İmranlı %-37, Ağın %-37, Sarıoğlan %-36, Sivrice %-36, Atkaracalar %-36, Çal %-36, Dörtdivan %-36, Korgun %-36, Akpınar %-35, Orta %-35, Çanakçı %-35, Atabey %-35, Çayırılı %-35, Karakeçili %-34, Hisarcık %-34, Artova %-34, Akçakent %-34, Dikmen %-34, Dodurga %-34, Narman %-33, Ulubey %-33, Altınyayla %-33, Ortaköy %-33, Pülümür %-33, Küre %-33, Göynücek %-33, Kazımkarabiber %-33, Altunhisar %-33, Kadışehri %-33, Gölova %-33, Ağaçören %-33, Sütçüler %-33, Çamlıyayla %-32, İkizce %-32, Laçın %-32, Çavdarhisar %-32, Posof %-32, Refahiye %-31, Yalılıyüyük %-31, Eldivan %-31, Han %-31, Ulaş %-31, Beylikova %-30, İliç %-30, Kemah %-30, Hamamözü %-30, Pazar %-29, Keban %-29, Seyitgazi %-28, Hemşin %-28, Evren %-28, Çeltik %-28, Ayrancı %-27, Bekilli %-27, Aydıntepe %-27, Gülağaç %-27, Kızılıören %-27, Akköy %-27, Sincanlı %-27, Akıncılar %-27, Ovacık %-27, Dazkırı %-27, Baklan %-26, Yenipazar %-26, Demirköy %-25, Çıldır %-25, Gönen %-25, Çamardı %-25, Arıcağ %-25, Büyükorhan %-24, Ağlasun %-24, Hanönü %-23, Torul %-23, Kabadüz %-23, Kızılırmak %-23, Sulakyurt %-23, Güneysu %-22, Pötürge %-22, Seben %-22, Olur %-22, Keles %-21, Sarız %-21, Erfelek %-21, Yayladere %-21, Uzundere %-20, Kürtün %-20, Ulus %-20, Seydiler %-20, İnönü %-20, Aladağ %-19, Kofçaz %-19, Başyayla %-19, Balya %-19, Lalapaşa %-19, İhsangazi %-18, Oğuzlar %-18, Kale %-18, Kemer %-17, İyidere %-17, Sulusaray %-17, Şenkaya %-17, Sarayüzü %-17, Çat %-17, Kıbrısık %-17, Halkapınar %-17, Süleoğlu %-16, Karahallı %-16, Mahmudiye %-16, Hozat %-16, Mudurnu %-16, Kığı %-15, Arpaçay %-15, Tefenni %-15, Karakoyunlu %-15, Altınekin %-15, Bozkurt %-15, Çamlıhemşin %-15, Arguvan %-15, Çemişgezek %-15, Güzelyurt %-15, Domaniç %-14, Dumlupınar %-14, Meriç %-13, Enez %-13, Tut %-13, Çardak %-13, Yeşilova %-13, Yığılca %-12, Hocalar %-12, Taraklı %-12, Akkışla %-12, Karkamış %-12, Yenişarbademli %-12, Feke %-12, Çatalzeytin %-12, Doğanıyurt %-12, Gülyalı %-11, Pınarbaşı %-11, Kurucayıle %-11, Akyaka %-11, Azdavay %-11, Eflani %-11, Çavdır %-10, Aslanapa %-10, Çeltikçi %-10, Alacakaya %-10, Kavaklıdere %-9, Susuz %-9, Otlukbeli %-9, Ağlı %-9, Mutki %-9, Düzköy %-8, Altınyayla %-8, Korkut %-8, Adaklı %-8, Göynük %-8, Bozkurt %-7, Pehlivan köy %-7, Sumbas %-7, Yazıhan %-7, Derepazarı %-7, Tekman %-7, Çaybaşı %-6, Yedisu %-6, Köprüköy %-6, Altınova %-5, Selim %-5, Hasanbeyli %-4, Termal %-4, Polateli

%-4, Çiftlik %-4, Şenpazar %-3, Bayat %-2, Evciler %-2, Gömeç %-1, Karayazı %-1, Doğan kent %-1, Gerger %-1, Karpuzlu %-1, Aydınlar %-1 **oranlarında kır nüfusları azalmış, kır nüfus kütleleri erimiştir.**

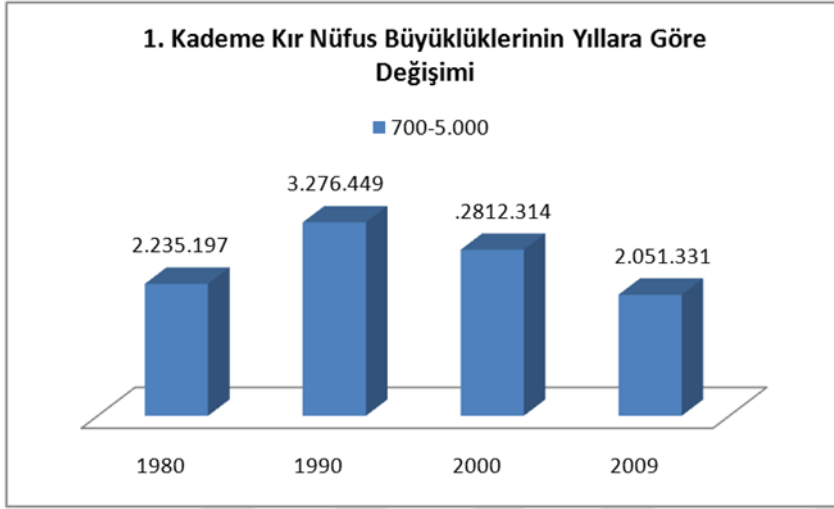
Harita-12. 2000-2009 Döneminde K1 (700-5.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Azalma Oranına (%-25) Göre Durumu

2000-2009 döneminde Türkiye'nin kır nüfusu %-25 oranında azalmıştır. Gökçeada %25, Şirvan %19, Saray %19, Saimbeyli %18, Bahçesaray %8, Güce %8, Musabeyli %8, Babadağ %6, Yavuzeli %6, Hamur %6, Çameli %6, Digor %5, Ovacık %4, Hasankeyf %3, Samsat %2, Güçlükönak %2, Daday %2, Sincik %1, Hazro %1, Tuzlukçu %1, Abana %1, Beyağaç %1, Çüngüş %1, Asarcık %1 **oranlarındaki kır nüfusu artışlarıyla** ve Büyükorhan %-24, Ağlasun %-24, Hanönü %-23, Torul %-23, Kabadüz %-23, Kızılırmak %-23, Sulakyurt %-23, Güneysu %-22, Pötürge %-22, Seben %-22, Olur %-22, Keles %-21, Sarız %-21, Erfelek %-21, Yayladere %-21, Uzundere %-20, Kürtün %-20, Ulus %-20, Seydiler %-20, İnönü %-20, Aladağ %-19, Kofçaz %-19, Başyayla %-19, Balya %-19, Lalapaşa %-19, İhsangazi %-18, Oğuzlar %-18, Kale %-18, Kemer %-17, İyidere %-17, Sulusaray %-17, Şenkaya %-17, Saraydüzü %-17, Çat %-17, Kıbrısçık %-17, Halkapınar %-17, Süleoğlu %-16, Karahallı %-

16, Mahmudiye %-16, Hozat %-16, Mudurnu %-16, Kığı %-15, Arpaçay %-15, Tefenni %-15, Karakoyunlu %-15, Altınekin %-15, Bozkurt %-15, Çamlıhemşin %-15, Arguvan %-15, Çemişgezek %-15, Güzelyurt %-15, Domaniç %-14, Dumlupınar %-14, Meriç %-13, Enez %-13, Tut %-13, Çardak %-13, Yeşilova %-13, Yığılca %-12, Hocalar %-12, Taraklı %-12, Akkişla %-12, Karkamış %-12, Yenişarbademli %-12, Feke %-12, Çatalzeytin %-12, Doğanıyurt %-12, Gülyalı %-11, Pınarbaşı %-11, Kurucaşile %-11, Akyaka %-11, Azdavay %-11, Eflani %-11, Çavdır %-10, Aslanapa %-10, Çeltikçi %-10, Alacakaya %-10, Kavaklıdere %-9, Susuz %-9, Otlukbeli %-9, Ağıl %-9, Mutki %-9, Düzköy %-8, Altınıyayla %-8, Korkut %-8, Adaklı %-8, Göynük %-8, Bozkurt %-7, Pehlivan köy %-7, Sumbas %-7, Yazıhan %-7, Derepazarı %-7, Tekman %-7, Çaybaşı %-6, Yedisu %-6, Köprüköy %-6, Altınova %-5, Selim %-5, Hasanbeyli %-4, Termal %-4, Polateli %-4, Çiftlik %-4, Şenpazar %-3, Bayat %-2, Evciler %-2, Gömeç %-1, Karayazı %-1, Doğan kent %-1, Gerger %-1, Karpuzlu %-1, Aydınlar %-1 **oranlarındaki kır nüfusu azalışlarıyla Türkiye'nin kır nüfusundaki azalmanın altında kır nüfusları azalmış ya da kır nüfusları artmıştır.**

Taşkent %-83, Hadım %-75, Köse %-72, Çandır %-71, Mihalgazi %-67, Bayramören %-66, Alucra %-63, İbradi %-63, Hüyük %-63, Çelebi %-63, Pazarlar %-62, Kurşunlu %-62, Derbent %-62, Delice %-61, Güneysınır %-59, Başçiftlik %-59, Sarıyahşi %-58, Hafik %-57, Sarıcakaya %-57, Koyulhisar %-56, GÜDÜL %-56, Günyüzü %-56, İhsaniye %-54, Özvatan %-55, Akseki %-55, Marmara %-54, Çamoluk %-54, Gündoğmuş %-53, Aydınçık %-53, Felahiye %-52, Murgul %-51, Çamlıdere %-50, Kuluncak %-50, Mesudiye %-50, Uğurludağ %-50, Yenifakılı %-50, Damal %49, İnhisar %-49, Çaykara %-48, Şal pazarı %-48, İkizdere %-48, Ahırlı %-47, Yapraklı %-47, Aksu %-47, Köprübaşı %-47, Balıseyh %-47, Mihaliçcik %-45, Derebucak %-44, Boğazkale %-44, Mazgirt %-44, Kemaliye %-43, Boztepe %-43, Tortum %-43, Karaburun %-42, Nazımıye %-42, Demirözü %-42, Şaphane %-41, Hanak %-40, Dernekpazarı %-40, Doğanşar %-39, Doğanıyol %-39, Harmancık %-39, Sarıveliler %-38, Almus %-38, Pazaryolu %-37, Akören %-37, İmranlı %-37, Ağın %-37, Sarıoğlan %-36, Sivrice %-36, Atkaracalar %-36, Çal %-36, Dörtdivan %-36, Korgun %-36, Akpınar %-35, Orta %-35, Çanakçı %-35, Atabey %-35, Çayırılı %-35, Karakeçili %-34, Hisarcık %-34, Artova %-34, Akçakent %-34, Dikmen %-34, Dodurga %-34, Narman %-33, Ulubey %-33, Altınıyayla %-33, Ortaköy %-33, Pülümür %-33, Küre %-33, Göynücek %-33, Kazımkarabiber %-33, Altunhisar %-33, Kadışehri %-33, Gölova %-33, Ağaçoören %-33, Sütçüler %-33, Çamlıyayla %-32, İkizce %-32, Laçın %-32, Çavdarhisar %-32, Posof %-32, Refahiye %-31, Yalılıyük %-31, Eldivan %-31, Han %-31, Ulaş %-31, Beylikova %-30, İliç

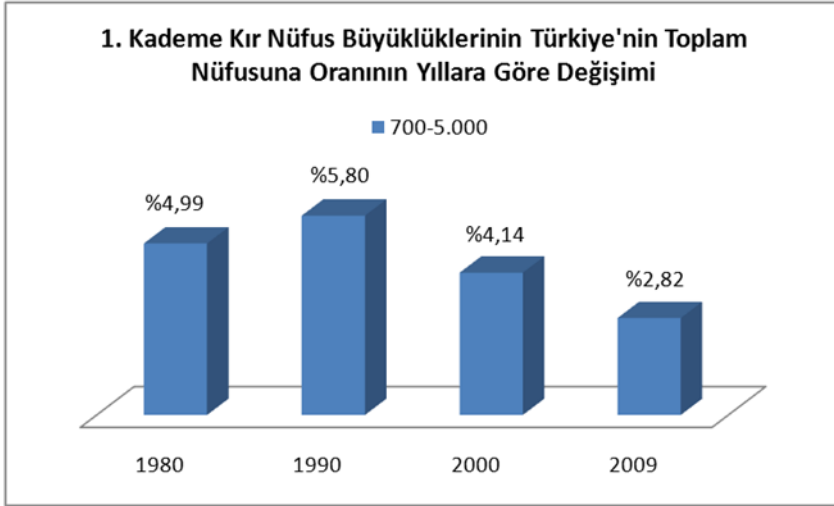
%-30, Kemah %-30, Hamamözü %-30, Pazar %-29, Keban %-29, Seyitgazi %-28, Hemşin %-28, Evren %-28, Çeltik %-28, Ayrancı %-27, Bekilli %-27, Aydıntepe %-27, Gülağaç %-27, Kızılören %-27, Akköy %-27, Sincanlı %-27, Akıncılar %-27, Ovacık %-27, Dazkırı %-27, Baklan %-26, Yenipazar %-26, Demirköy %-25, Çıldır %-25, Gönen %-25, Çamardı %-25, Arıcak %-25 **oranlarındaki kır nüfusu azalmalarıyla Türkiye'nin kır nüfusundaki azalmadan daha fazla kır nüfusları azalmıştır.**

Grafik-4. 1. Kademe Kır Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi

1. kademedeki kentlerin kır nüfuslarının yıllara göre değişimine baktığımızda, 1980-1990 döneminde 1 milyon 41 kişi, %47 oranında arttığını, 1990-2000 döneminde 464 bin kişi, %-14 oranında azaldığını, 2000-2009 döneminde 761 bin kişi, %-27 oranında azaldığını görmekteyiz.

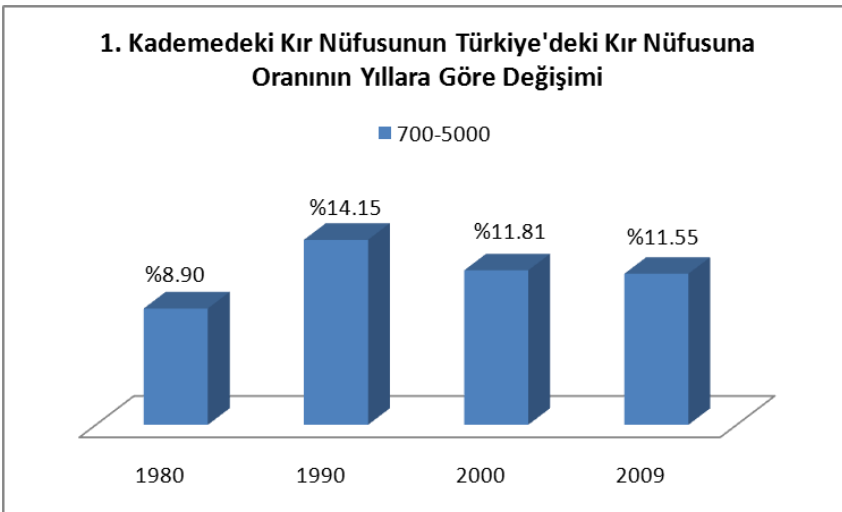
1. kademedeki kentlerin kır nüfuslarının 1980-1990 döneminde çok önemli oranda arttığını, 1990'dan itibaren düşme eğilimine girdiğini, 2000'den sonra doğal nüfus artışları da eklendiğinde %34'ün üzerinde bir azalma olduğunu görmekteyiz.

Grafik-5. 1. Kademe Kır Nüfus Büyüklüklerinin Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

1. kademedeki kentlerin kır nüfuslarının Türkiye'nin toplam nüfusuna oranının yıllara göre değişimine baktığımızda, 1980-1990 döneminde binde 81 oranında arttığını, 1990-2000 döneminde %1.66 oranında azaldığını, 2000-2009 döneminde %1.32 oranında azaldığını görmekteyiz.

1. kademedeki kentlerin kır nüfuslarının 1980-1990 döneminde Türkiye içindeki ağırlığını arttırdığını, 1990'dan itibaren Türkiye içindeki ağırlığını çok önemli oranlarda azalttığını söyleyebiliriz.

Grafik-6. 1. Kademedeki Kır Nüfusunun Türkiye'deki Kır Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

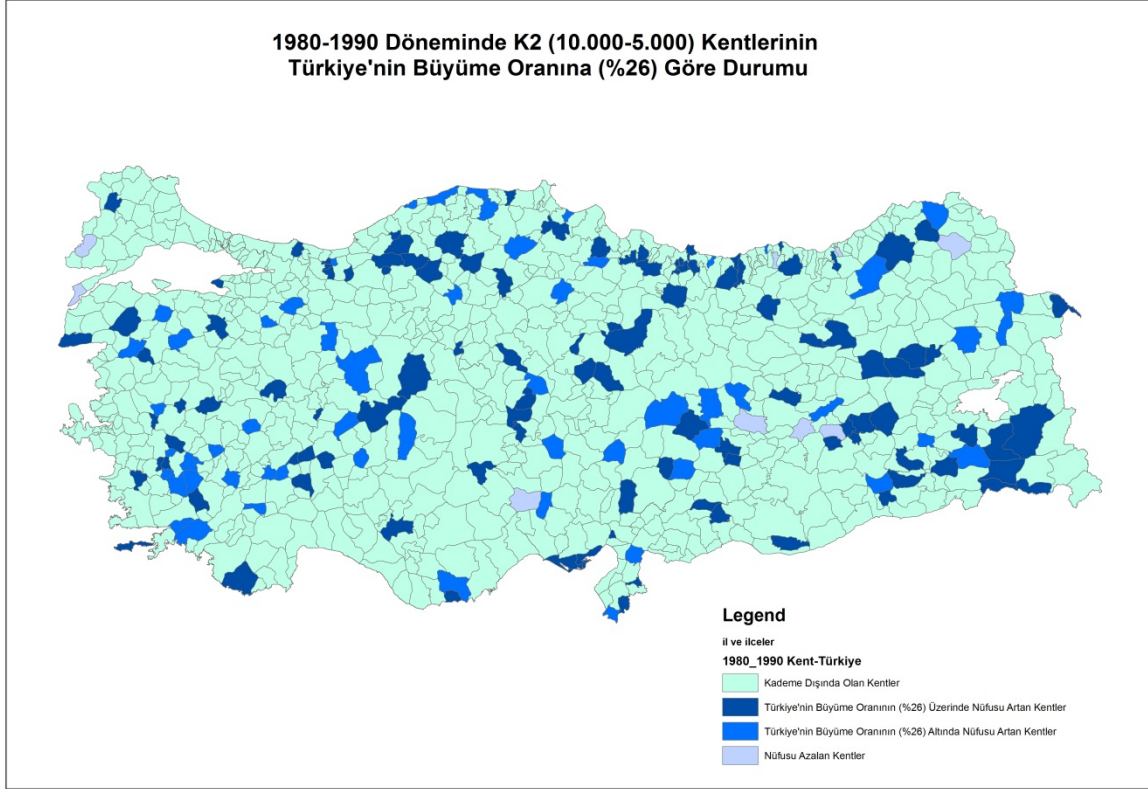
1. kademedeki kentlerin kır nüfuslarının Türkiye'nin kır nüfusuna oranının yıllara göre değişimine baktığımızda, 1980-1990 döneminde %5.25 oranında arttığını, 1990-2000 döneminde %2.34 oranında azaldığını, 2000-2009 döneminde binde 26 oranında azaldığını görmekteyiz.

1. kademedeki kentlerin kır nüfuslarının 1980-1990 döneminde Türkiye'nin kentleşmesinin çok gerisinde kaldığını, 1990-2000 döneminde Türkiye'nin kentleşmesinin ilerisine geçtiğini, 2000-2009 döneminde bir durulma olsa da yine Türkiye'nin kentleşmesinin ilerisine geçtiğini söyleyebiliriz.

1. Kademe Kır Nüfus Analizi

1. kademe de bulunan 272 kentin kır nüfusuna baktığımızda, 1980-1990 döneminde 1 kent kır nüfusunu arttırmış, 110 kentin kır nüfusu net göç vermiş, bunlardan 88 kentin kır nüfusu 1990 yılında 1980 yılındaki nüfuslarının altına düşmüştür. 1990-2000 döneminde 25 kentin kır nüfusu artmış, 236 kentin kır nüfusu net göç vermiş, bunlardan 202 kentin kır nüfusu 2000 yılında 1990 yılındaki nüfuslarının altına düşmüştür. 2000-2009 döneminde 7 kentin kır nüfusu artmış, 265 kentin kır nüfusu göç vermiş, bunlardan 248 kentin kır nüfusu 2009 yılında 2000 yılındaki nüfuslarının altına düşmüştür.

4.1.3. 2. Kademedeki Kentlerin 1980-2009 Dönemi Nüfus Hareketi Pratiği

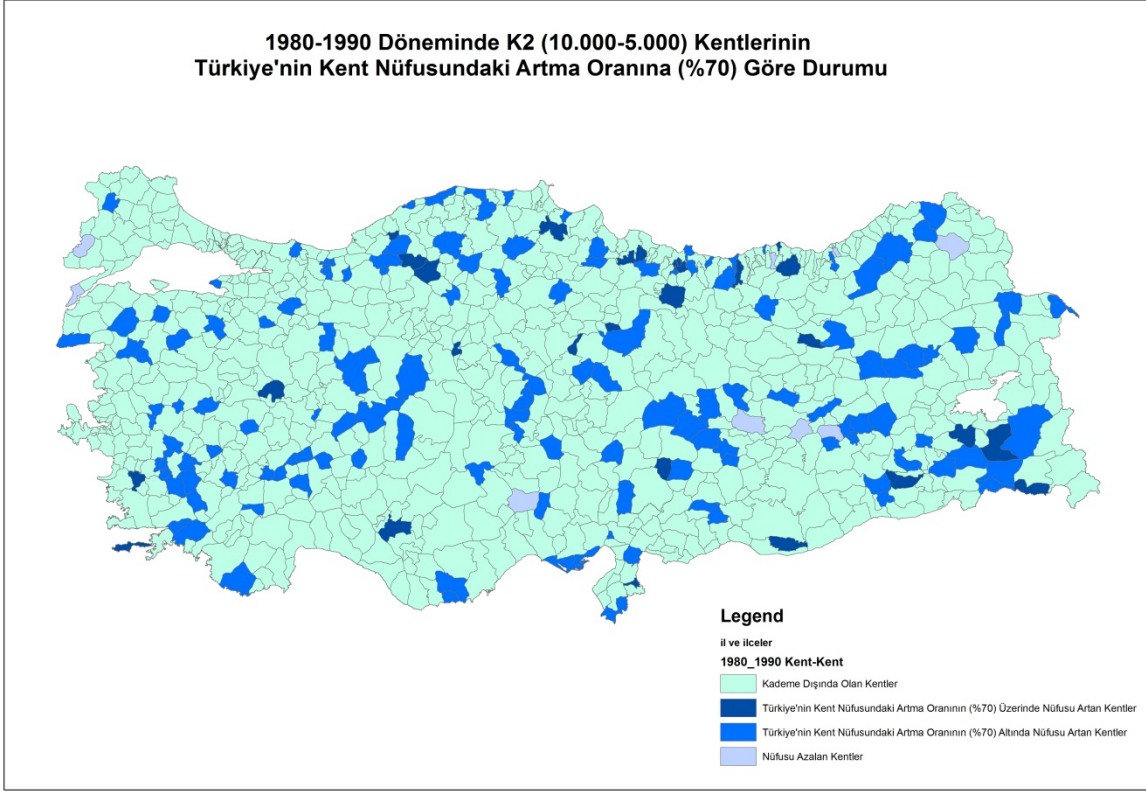
Harita-13. 1980-1990 Döneminde K2 (5.000-10.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%26) Göre Durumu

1980-1990 döneminde Türkiye'nin nüfusu %26 oranında artmıştır. Yeşilyurt %2148, Yağlıdere %336, Çamaş %235, Üzümlü %183, Çukurca %148, Çerkeş %136, Bahşılı %133, Saraykent %122, Reşadiye %119, Hizan %115, Ayvacık %112, Gürgentepe %109, Datça %108, Salıpazarı %103, Bozkır %100, Çarşıbaşı %100, Harran %100, Maçka %95, Gökçebey %93, Ekinözü %88, Çatalpınar %85, Kumru %85, Çatak %83, Gercüş %76, Koçarlı %74, Durağan %72, Eskipazar %70, Altıntaş %70, Uluborlu %69, Mengen %68, Gölyaka %68, Orhaneli %68, Ulubey %67, Varto %66, Gülşehir %65, Cumayeri %65, Tercan %65, Havsa %64, Yenice %63, Gümüşova %61, Karataş %61, Ömerli %61, Dereli %60, Kabataş %60, Hınıs %60, Armutlu %60, Gemerek %59, Beşiri %59, Eruh %55, Toprakkale %55, Çelikhhan %54, Ardanuç %52, Yeniçağa %51, Akkuş %51, Perşembe %51, Bayat %51, Lice %49, Ayvacık %49, Karlıova %49, Yunak %46, Yumurtalık %46, Ilgaz %45, Kaynarca %45, Kaş %45, Acıgöl %45, Kocaköy %45, Beytüşşebap %45, Köprübaşı %45, Karaçoban %42, Kiraz %42, Emirgazi %42, Yenice %42, Keşap %41, Altınözü %41, Çobanlar %40, Hacıbektaş

%40, Aydıncık %40, Gürpınar %39, Savaştepe %39, Kaynaşlı %38, Yıldızeli %37, Selendi %37, Eğil %37, Araç %36, Şiran %35, Yusufeli %34, Kale %33, Sultanhisar %33, Çiçekdağı %33, Kulp %32, Haymana %32, Uludere %32, Ahmetli %31, Köşk %30, Aralık %30, Gelendost %30, Senirkent %29, Darende %28, Halfeti %28, Hani %28, Yeşilyurt %28, Hayrat %28, Araban %27, Kavak %27, Andırın %27, Türkeli %27, Pertek %26 **oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin büyüme oranının üzerinde büyümüş, net göç almışlardır.**

Sarayönü %24, Sivashlı %24, Beydağ %23, Pozantı %22, Doğanhisar %22, Manyas %22, Köyceğiz %21, Gölarmarmara %21, Arapkir %21, Yayladağı %21, Şavşat %20, Hekimhan %20, İvrindi %19, Çilimli %19, Nurhak %19, Alpu %19, Kuyucak %18, Tutak %18, Gölpararı %17, İnebolu %17, Keçiborlu %16, Yenipazar %16, Baykan %16, Yakakent %15, Akçadağ %14, Yeşilhisar %13, Ladik %13, Cide %13, Buharkent %12, Tufanbeyli %12, Kargı %12, Palu %11, Honaz %11, İspir %11, Hassa %10, Amasra %10, Sultandağı %10, Kozaklı %10, Tuzluca %10, Piraziz %9, Sivrihisar %9, Başmakçı %8, Pazaryeri %8, Karacasu %8, Taşlıçay %7, Şabanözü %7, Gülnar %7, Kepsut %6, Pervari %6, Devrekani %6, Mecitözü %5, Bozdoğan %5, Gürün %4, Eynesil %3, Güney %3, Savur %2, Karamanlı %2, Ula %1 **oranlarında nüfuslarını arttırmış, Türkiye'nin büyüme oranının altında büyümüş, net göç vermişlerdir.**

Ulukışla %-20, Baskil %-16, Maden %-12, Eceabat %-11, İpsala %-11, Göle %-6, Dicle %-5, Kalkandere %-4, Tonya %-1 **oranlarında nüfus kaybetmiş, nüfus kütleleri erimiştir.**

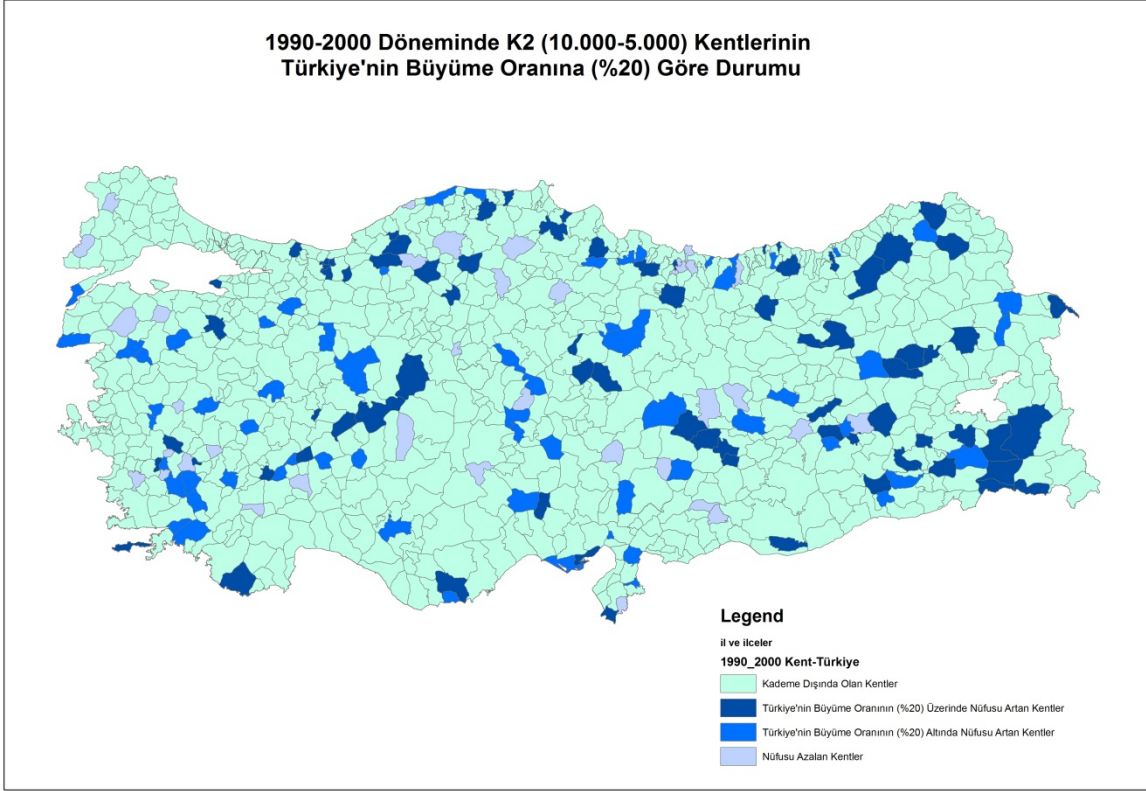
Harita-14. 1980-1990 Döneminde K2 (5.000-10.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%70) Göre Durumu

1980-1990 döneminde Türkiye'nin kent nüfusu %70 oranında artmıştır. Yeşilyurt %2148, Yağlıdere %336, Çamaş %235, Üzümlü %183, Çukurca %148, Çerkeş %136, Bahşılı %133, Saraykent %122, Reşadiye %119, Hizan %115, Ayvacık %112, Gürgentepe %109, Datça %108, Salıpazarı %103, Bozkır %100, Çarşıbaşı %100, Harran %100, Maçka %95, Gökçebey %93, Ekinözü %88, Çatalpınar %85, Kumru %85, Çatak %83, Gercüş %76, Koçarlı %74, Durağan %72, Eskipazar %70, Altıntaş %70 **oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusundaki artış oranının üzerinde nüfuslarını artırmış, nüfusun toplandığı ana merkezler olmuşlardır.**

Uluborlu %69, Mengen %68, Gölyaka %68, Orhaneli %68, Ulubey %67, Varto %66, Gülşehir %65, Cumayeri %65, Tercan %65, Havsa %64, Yenice %63, Gümüşova %61, Karataş %61, Ömerli %61, Dereli %60, Kabataş %60, Hınıs %60, Armutlu %60, Gemerek %59, Beşiri %59, Eruh %55, Toprakkale %55, Çelikhhan %54, Ardanuç %52, Yeniçağa %51, Akkuş %51, Perşembe %51, Bayat %51, Lice %49, Ayvacık %49, Karlıova %49, Yunak %46, Yumurtalık %46, Ilgaz %45, Kaynarca %45, Kaş %45, Acıgöl %45, Kocaköy %45, Beytüşşebap %45, Köprübaşı %45, Karaçoban %42, Kiraz %42, Emirgazi %42, Yenice %42,

Keşap %41, Altınözü %41, Çobanlar %40, Hacıbektaş %40, Aydıncık %40, Gürpınar %39, Savaştepe %39, Kaynaşlı %38, Yıldızeli %37, Selendi %37, Eğil %37, Araç %36, Şiran %35, Yusufeli %34, Kale %33, Sultanhisar %33, Çiçekdağı %33, Kulp %32, Haymana %32, Uludere %32, Ahmetli %31, Köşk %30, Aralık %30, Gelendost %30, Senirkent %29, Darende %28, Halfeti %28, Hani %28, Yeşilyurt %28, Hayrat %28, Araban %27, Kavak %27, Andırın %27, Türkeli %27, Pertek %26, Sarayönü %24, Sivashlı %24, Beydağ %23, Pozantı %22, Doğanhisar %22, Manyas %22, Köyceğiz %21, Gölarmara %21, Arapkir %21, Yayladağı %21, Şavşat %20, Hekimhan %20, İvrindi %19, Çilimli %19, Nurhak %19, Alpu %19, Kuyucak %18, Tutak %18, Gölpazarı %17, İnebolu %17, Keçiborlu %16, Yenipazar %16, Baykan %16, Yakakent %15, Akçadağ %14, Yeşilhisar %13, Ladik %13, Cide %13, Buharkent %12, Tufanbeyli %12, Kargı %12, Palu %11, Honaz %11, İspir %11, Hassa %10, Amasra %10, Sultandağı %10, Kozaklı %10, Tuzluca %10, Piraziz %9, Sivrihisar %9, Başmakçı %8, Pazaryeri %8, Karacasu %8, Taşlıçay %7, Şabanözü %7, Gülnar %7, Kepsut %6, Pervari %6, Devrekani %6, Mecitözü %5, Bozdoğan %5, Gürün %4, Eynesil %3, Güney %3, Savur %2, Karamanlı %2, Ula %1 **oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusundaki artışın altında nüfuslarını arttırmışlardır.**

Ulukışla %-20, Baskil %-16, Maden %-12, Eceabat %-11, İpsala %-11, Göle %-6, Dicle %-5, Kalkandere %-4, Tonya %-1 **oranlarında nüfus kaybetmiş, nüfus kütleleri erimiştir.**

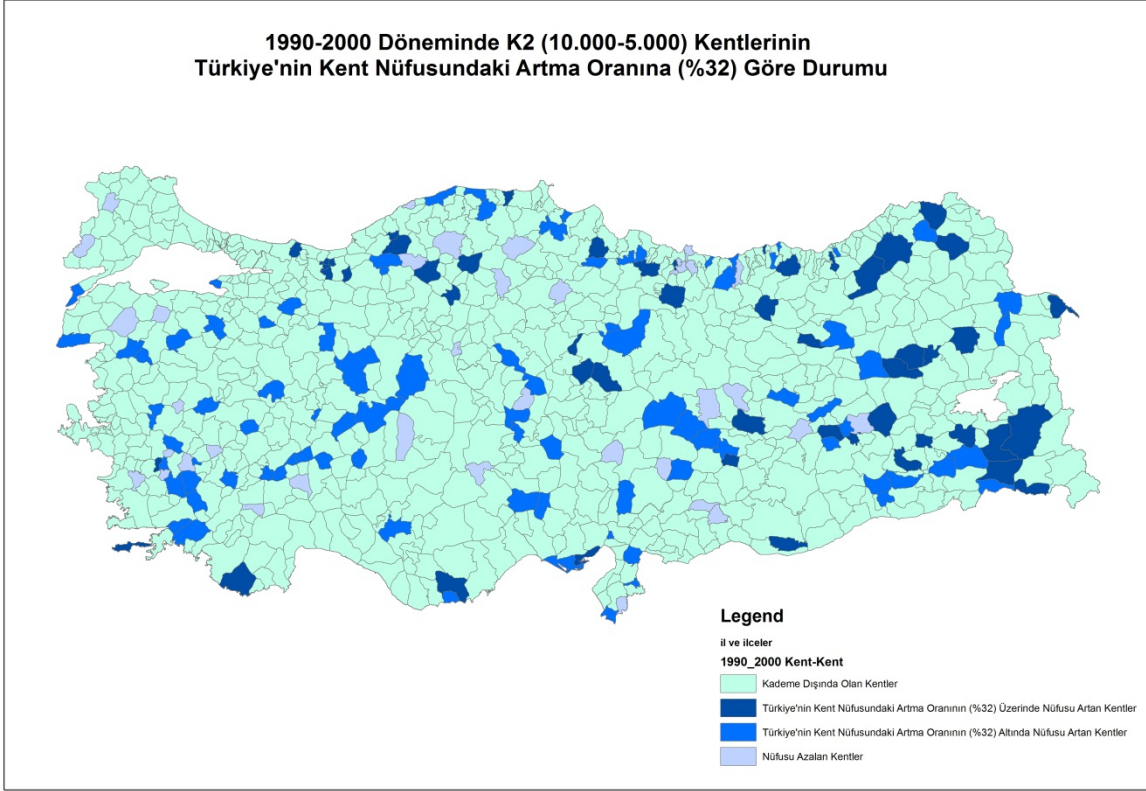

Harita-15. 1990-2000 Döneminde K2 (5.000-10.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%20) Göre Durumu

1990-2000 döneminde Türkiye'nin nüfusu %20 oranında artmıştır. Harran %195, Baskil %172, Gümüşova %142, Kulp %114, Çatalpınar %104, Gölyaka %102, Şabanözü %97, Çilimli %92, Hizan %89, Hayrat %85, Çayıralan %84, Çerkeş %82, Dicle %81, Üzümlü %77, Baykan %73, Karaçoban %70, Aralık %69, Hınıs %69, Datça %62, Kaynaşlı %62, Gürpınar %59, Eynesil %58, Beytüşşebap %57, Beşiri %57, Kaynarca %56, Yusufeli %56, Şavşat %55, Türkeli %53, Saraykent %53, Tutak %49, Şiran %47, Varto %45, Cumayeri %45, Maçka %45, Gemerek %45, Gülnar %44, Yenice %43, Çukurca %42, Çelikhan %41, Kaş %40, Akkuş %40, Göle %39, İspir %39, Köşk %38, Ilgaz %38, Kavak %37, Gökçebey %36, Yumurtalık %34, Reşadiye %33, Kocaköy %33, Çatak %32, Yeşilyurt %31, Durağan %31, Armutlu %31, Çarşıbaşı %29, Mengen %29, Palu %28, Kiraz %28, Senirkent %27, Uludere %27, Çobanlar %26, Savur %26, Orhaneli %25, Akçadağ %24, Haymana %24, Sultandağı %24, Pozantı %23, Buharkent %23, Tercan %23, Yunak %22, Darende %22, Erüh %22, Yakakent %21, Yayladağı %20, Başmakçı %20, Devrekani %20 **oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin büyüme oranının üzerinde büyümüş, net göç almışlardır.**

Selendi %19, Sivaslı %19, Yeniçağa %19, Yeşilhisar %18, Eceabat %18, Uluborlu %17, Honaz %17, Hassa %17, Köyceğiz %17, Tuzluca %16, Ayvacık %16, Keçiborlu %16, Yeşilyurt %16, Nurhak %16, Salıpazarı %15, Piraziz %15, Gölpazarı %15, Keşap %15, Ulukışla %15, Alpu %14, Cide %14, Gürün %14, İvrindi %14, Karacasu %13, Taşlıçat %13, Altıntaş %13, İnebolu %13, Ladik %13, Aydıncık %13, Dereli %13, Pervari %12, Andırın %11, Gülşehir %11, Bozkır %11, Ahmetli %9, Tonya %9, Kumlu %8, Yıldızeli %7, Hani %7, Kalkandere %7, Toprakkale %6, Ayvacık %6, Pertek %6, Acıgöl %5, Ardanuç %4, Bozdoğan %4, Gercüş %4, Gölmarmara %3, Kale %3, Kozaklı %3, Pazaryeri %3, Çiçekdağı %3, Doğanhisar %3, Kepsut %2, Sultanhisar %2, Karlıova %2, Savaştepe %2, Ula %2, Sivrihisar %1, Karataş %1, Ömerli %1, Gelendost %1, Eğil %1 **oranlarında nüfuslarını arttırmış, Türkiye'nin büyüme oranının altında büyümüş, net göç vermişlerdir.**

Halfeti %-34, Maden %-34, Araban %-25, Altınözü %-18, Yenice %-17, Ekinözü %-16, Güney %-15, Köprübaşı %-14, Havsa %-13, Ulubey %-13, Koçarlı %-12, Yenipazar %-12, Yağlıdere %-10, Hacıbektaş %-10, Bahşılı %-10, İpsala %-9, Bayat %-9, Mecitözü %-8, Kuyucak %-6, Beydağ %-5, Tufanbeyli %-5, Manyas %-4, Karamanlı %-4, Lice %-3, Amasra %-3, Arapkir %-3, Araç %-2, Kargı %-2, Emirgazi %-1, Perşembe %-1, Sarayönü %-1, Çamaş %-1, Gürgentepe %-1, Hekimhan %-1, Eskipazar %-1, Kabataş %-11 **oranlarında nüfus kaybetmiş, nüfus kütleleri erimiştir.**

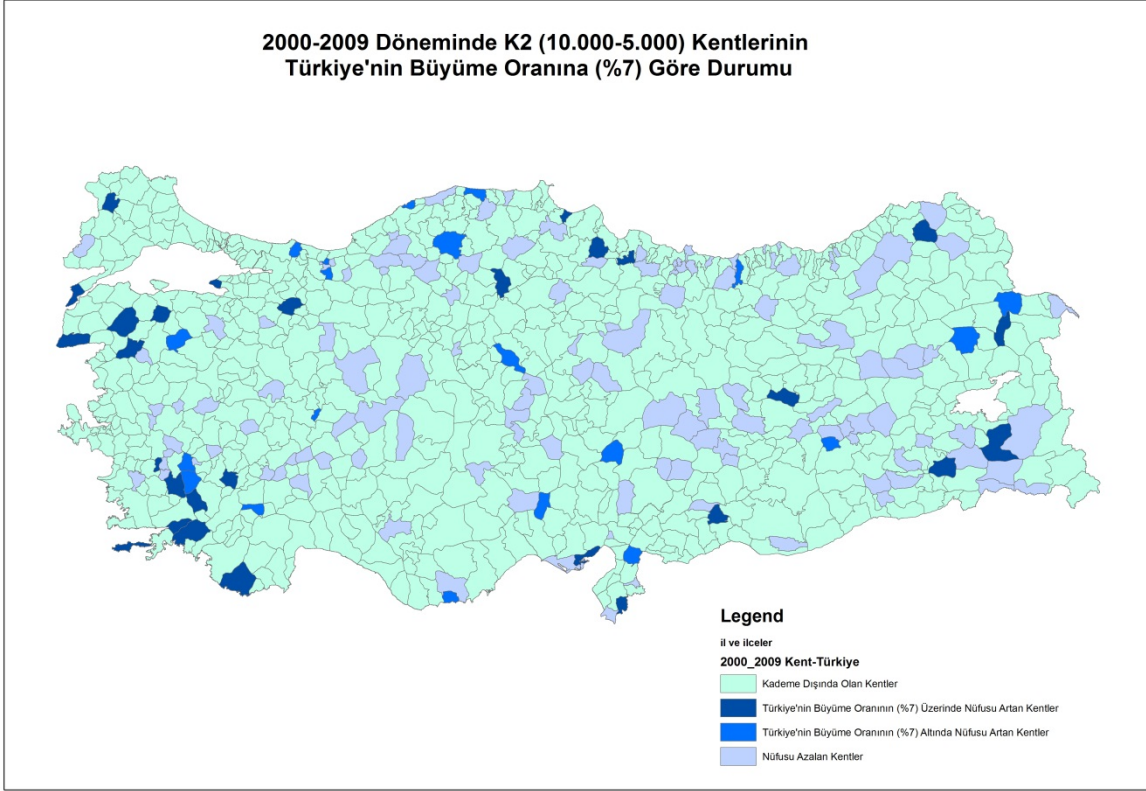
Harita-16. 1990-2000 Döneminde K2 (5.000-10.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%32) Göre Durumu

1990-2000 döneminde Türkiye'nin kent nüfusu %32 oranında artmıştır. Harran %195, Baskil %172, Gümüşova %142, Kulp %114, Çatalpınar %104, Gölyaka %102, Şabanözü %97, Çilimli %92, Hizan %89, Hayrat %85, Çayıralan %84, Çerkeş %82, Dicle %81, Üzümlü %77, Baykan %73, Karaçoban %70, Aralık %69, Hıms %69, Datça %62, Kaynaşlı %62, Gürpınar %59, Eynesil %58, Beytüşşebap %57, Beşiri %57, Kaynarca %56, Yusufeli %56, Şavşat %55, Türkeli %53, Saraykent %53, Tutak %49, Şiran %47, Varto %45, Cumayeri %45, Maçka %45, Gemerek %45, Gülnar %44, Yenice %43, Çukurca %42, Çelikhan %41, Kaş %40, Akkuş %40, Göle %39, İspir %39, Köşk %38, Ilgaz %38, Kavak %37, Gökçebey %36, Yumurtalık %34, Reşadiye %33, Kocaköy %33, Çatak %32 oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusundaki artış oranının üzerinde nüfuslarını arttırmış, nüfusun toplandığı ana merkezler olmuşlardır.

Yeşilyurt %31, Durağan %31, Armutlu %31, Çarşıbaşı %29, Mengen %29, Palu %28, Kiraz %28, Senirkent %27, Uludere %27, Çobanlar %26, Savur %26, Orhaneli %25, Akçadağ %24, Haymana %24, Sultandağı %24, Pozantı %23, Buharkent %23, Tercan %23, Yunak %22,

Darende %22, Eruh %22, Yakakent %21, Yayladağı %20, Başmakçı %20, Devrekani %20, Selendi %19, Sivashlı %19, Yeniçağa %19, Yeşilhisar %18, Eceabat %18, Uluborlu %17, Honaz %17, Hassa %17, Köyceğiz %17, Tuzluca %16, Ayvacık %16, Keçiborlu %16, Yeşilyurt %16, Nurhak %16, Salıpazarı %15, Piraziz %15, Gölpazarı %15, Keşap %15, Ulukışla %15, Alpu %14, Cide %14, Gürün %14, İvrindi %14, Karacasu %13, Taşlıçat %13, Altıntaş %13, İnebolu %13, Ladik %13, Aydıncık %13, Dereli %13, Pervari %12, Andırın %11, Gülşehir %11, Bozkır %11, Ahmetli %9, Tonya %9, Kumlu %8, Yıldızeli %7, Hani %7, Kalkandere %7, Toprakkale %6, Ayvacık %6, Pertek %6, Acıgöl %5, Ardanuç %4, Bozdoğan %4, Gercüş %4, Gölarmara %3, Kale %3, Kozaklı %3, Pazaryeri %3, Çiçekdağı %3, Doğanhisar %3, Kepsut %2, Sultanhisar %2, Karlıova %2, Savaştepe %2, Ula %2, Sivrihisar %1, Karataş %1, Ömerli %1, Gelendost %1, Eğil %1 **oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusundaki artışın altında nüfuslarını arttırmışlardır.**

Halfeti %-34, Maden %-34, Araban %-25, Altınözü %-18, Yenice %-17, Ekinözü %-16, Güney %-15, Köprübaşı %-14, Havsa %-13, Ulubey %-13, Koçarlı %-12, Yenipazar %-12, Yağlıdere %-10, Hacıbektaş %-10, Bahşılı %-10, İpsala %-9, Bayat %-9, Mecitözü %-8, Kuyucak %-6, Beydağ %-5, Tufanbeyli %-5, Manyas %-4, Karamanlı %-4, Lice %-3, Amasra %-3, Arapkir %-3, Araç %-2, Kargı %-2, Emirgazi %-1, Perşembe %-1, Sarayönü %-1, Çamaş %-1, Gürgentepe %-1, Hekimhan %-1, Eskipazar %-1, Kabataş %-11 **oranlarında nüfus kaybetmiş, nüfus kütleleri erimiştir.**

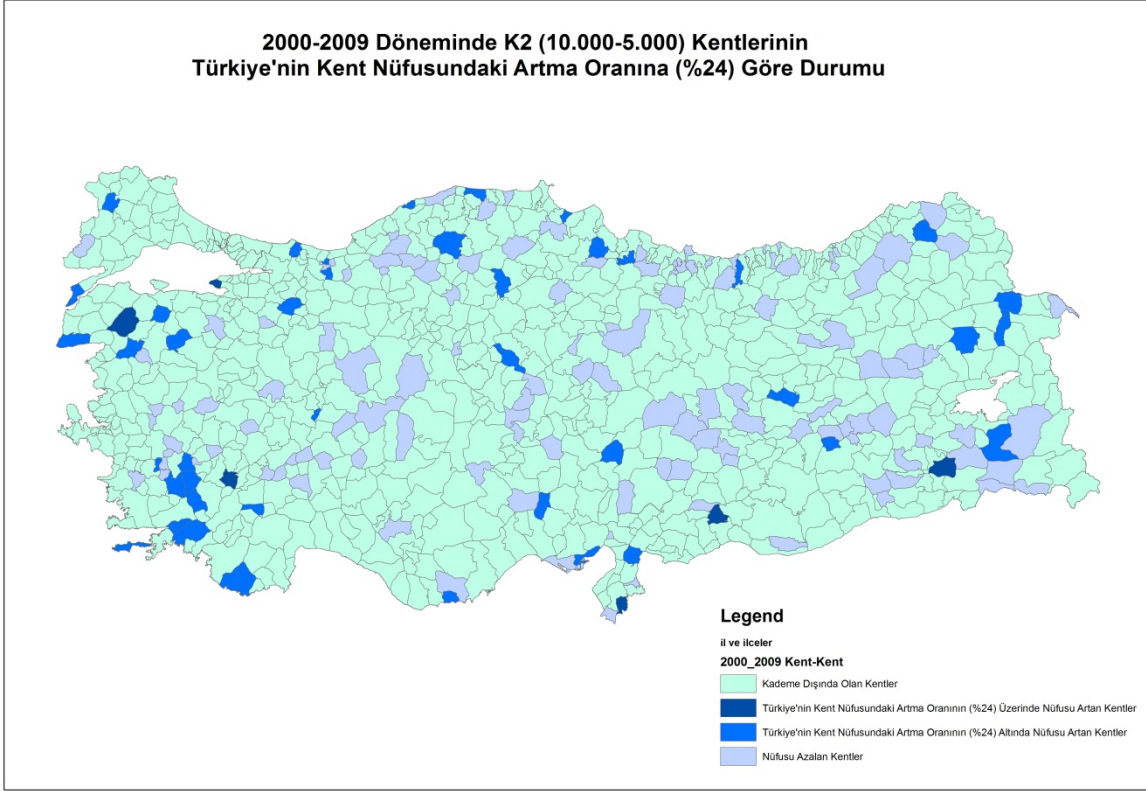
Harita-17. 2000-2009 Döneminde K2 (5.000-10.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%) Göre Durumu

2000-2009 döneminde Türkiye'nin nüfusu %7 oranında artmıştır. Halfeti %130, Altınözü %39, Honaz %31, Erüh %28, Yenice %26, Armutlu %24, Datça %22, Bayat %21, Ardanuç %21, Taşlıçay %20, Ayvacık %20, Manyas %20, Ayvacık %19, Köşk %18, Bozdoğan %17, Eceabat %15, Köyceğiz %15, İvrindi %14, Kale %14, Pertek %11, Yumurtalık %11, Yakakent %9, Çatak %9, Gölpazarı %9, Havsa %8, Kavak %8, Kaş %8, Ula %8 **oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin büyüme oranının üzerinde büyümüş, net göç almışlardır.**

Kuyucak %7, Tutak %7, Yağlıdere %6, Eğil %6, Cumayeri %5, Tuzluca %5, Çobanlar %5, Kepsut %4, Tufanbeyli %4, Karamanlı %4, Amasra %3, Karacasu %3, Pozantı %2, Araç %2, Hassa %2, Gölyaka %2, Çiçekdağı %2, Kaynarca %2, İnebolu %1, Aydıncık %1 **oranlarında nüfuslarını arttırmış, Türkiye'nin büyüme oranının altında büyümüş, net göç vermişlerdir.**

Üzümlü %-73, Hınıs %-65, Gürgentepe %-57, Baskil %-56, Gemerek %-54, Tercan %-52, Senirkent %-49, Çatalpınar %-48, Gümüşova %-47, Maçka %-46, Reşadiye %-45, Ulubey %-

45, Yıldızeli %-44, Çayıralan %-44, Uluborlu %-44, Akçadağ %-43, Şiran %-43, Varto %-42, Hekimhan %-42, Tonya %-41, İspir %-41, Emirgazi %-40, Arapkir %-40, Göle %-40, Çerkeş %-40, Gercüş %-39, Kulp %-38, Doğanhisar %-36, Kabataş %-36, Akkuş %-35, Baykan %-35, Yeşilyurt %-34, Darende %-34, Hayrat %-34, Yeşilhisar %-33, Kalkandere %-32, Harran %-32, Ilgaz %-31, Keçiborlu %-31, Nurhak %-31, Bozkır %-30, Karaçoban %-30, Başmakçı %-28, Hacibektaş %-28, Karlıova %-27, Dereli %-27, Gelendost %-27, Aralık %-26, Yunak %-26, Eynesil %-26, Maden %-25, Yayladağı %-25, Hani %-24, Piraziz %-24, Çelikhan %-24, Durağan %-24, Koçarlı %-24, Kumlu %-23, Türkeli %-22, Gülnar %-21, Beytüşşebap %-20, Çukurca %-20, Yeniçağa %-19, Lice %-18, Eskipazar %-18, Gürpınar %-18, Haymana %-18, Kiraz %-16, Ekinözü %-16, Saraykent %-16, Yeşilyurt %-16, Gürün %-14, Şabanözü %-14, Çarşıbaşı %-14, Selendi %-14, Ulukışla %-14, Yenice %-13, Acıgöl %-13, Ömerli %-13, Palu %-13, Altıntaş %-13, Gölarmara %-12, Dicle %-12, Hizan %-11, Bahşılı %-11, Çilimli %-11, Devrekani %-11, Perşembe %-11, Keşap %-10, Kozaklı %-10, Ahmetli %-10, Şavşat %-10, Çamaş %-10, Savaştepe %-9, Köprübaşı %-9, Mecitözü %-9, Alpu %-9, Kargı %-9, Sarayönü %-9, Sultandağı %-9, Araban %-8, Sivrihisar %-8, Ladik %-8, Uludere %-8, Gökçebey %-8, Toprakkale %-7, Karataş %-7, Mengen %-6, Gülşehir %-6, Yenipazar %-6, Beşiri %-5, Pervari %-5, Yusufeli %-5, Güney %-5, İpsala %-5, Andırın %-5, Savur %-4, Beydağ %-4, Cide %-4, Buharkent %-3, Sivaslı %-3, Pazaryeri %-3, Salıpazarı %-3, Kaynaşlı %-1, Orhaneli %-1, Sultanhisar %-1, Kocaköy %-1 **oranlarında nüfus kaybetmiş, nüfus kütleleri erimiştir.**

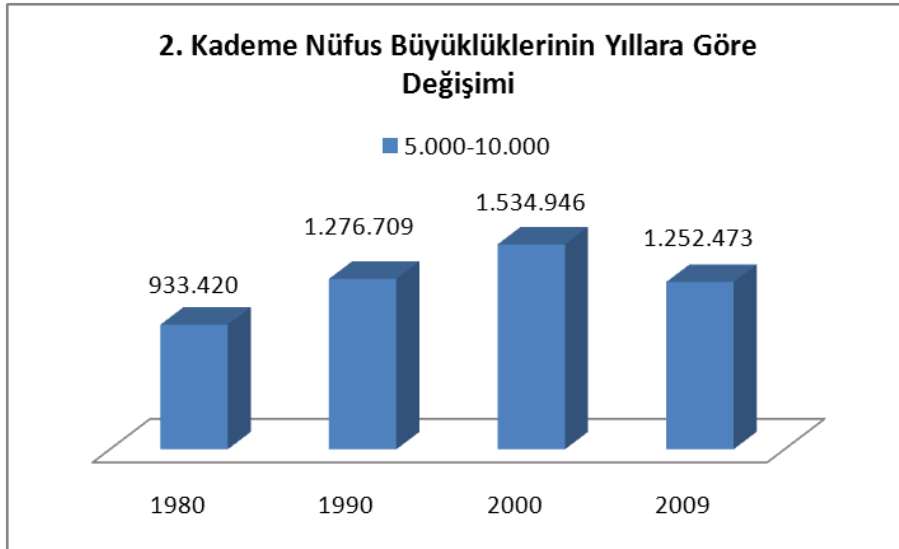
Harita-18. 2000-2009 Döneminde K2 (5.000-10.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%24) Göre Durumu

2000-2009 döneminde Türkiye'nin kent nüfusu %24 oranında artmıştır. Halfeti %130, Altınözü %39, Honaz %31, Erüh %28, Yenice %26, Armutlu %24 **oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusundaki artış oranının üzerinde nüfuslarını arttırmış, nüfusun toplandığı ana merkezler olmuşlardır.**

Datça %22, Bayat %21, Ardanuç %21, Taşlıçay %20, Ayvacık %20, Manyas %20, Ayvacık %19, Köşk %18, Bozdoğan %17, Eceabat %15, Köyceğiz %15, İvrindi %14, Kale %14, Pertek %11, Yumurtalık %11, Yakakent %9, Çatak %9, Gölpazarı %9, Havsa %8, Kavak %8, Kaş %8, Ula %8, Kuyucak %7, Tutak %7, Yağlıdere %6, Eğil %6, Cumayeri %5, Tuzluca %5, Çobanlar %5, Kepsut %4, Tufanbeyli %4, Karamanlı %4, Amasra %3, Karacasu %3, Pozantı %2, Araç %2, Hassa %2, Gölyaka %2, Çiçekdağı %2, Kaynarca %2, İnebolu %1, Aydıncık %1 **oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusundaki artışın altında nüfuslarını arttırmışlardır.**

Üzümlü %-73, Hınıs %-65, Gürgentepe %-57, Baskil %-56, Gemerek %-54, Tercan %-52, Senirkent %-49, Çatalpınar %-48, Gümüşova %-47, Maçka %-46, Reşadiye %-45, Ulubey %-

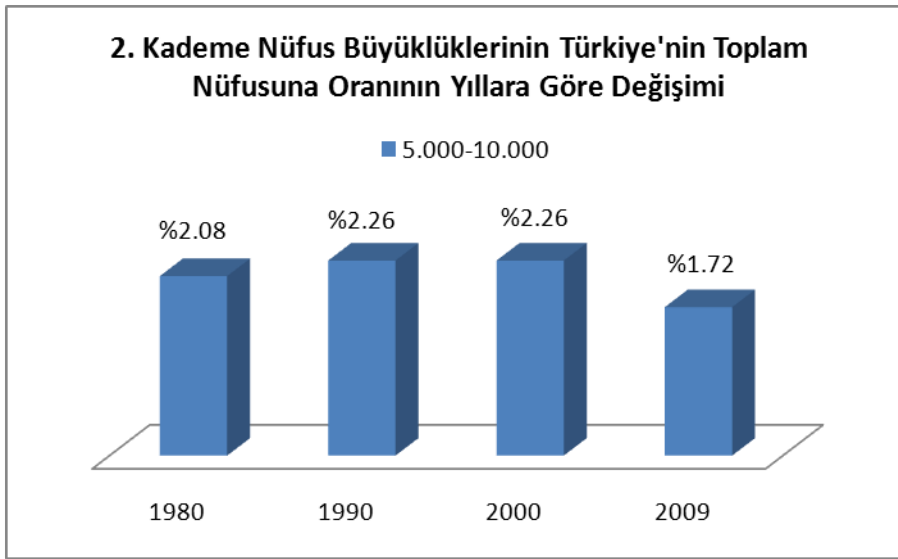
45, Yıldızeli %-44, Çayıralan %-44, Uluborlu %-44, Akçadağ %-43, Şiran %-43, Varto %-42, Hekimhan %-42, Tonya %-41, İspir %-41, Emirgazi %-40, Arapkir %-40, Göle %-40, Çerkeş %-40, Gercüş %-39, Kulp %-38, Doğanhisar %-36, Kabataş %-36, Akkuş %-35, Baykan %-35, Yeşilyurt %-34, Darende %-34, Hayrat %-34, Yeşilhisar %-33, Kalkandere %-32, Harran %-32, Ilgaz %-31, Keçiborlu %-31, Nurhak %-31, Bozkır %-30, Karaçoban %-30, Başmakçı %-28, Hacibektaş %-28, Karlıova %-27, Dereli %-27, Gelendost %-27, Aralık %-26, Yunak %-26, Eynesil %-26, Maden %-25, Yayladağı %-25, Hani %-24, Piraziz %-24, Çelikhan %-24, Durağan %-24, Koçarlı %-24, Kumlu %-23, Türkeli %-22, Gülnar %-21, Beytüşşebap %-20, Çukurca %-20, Yeniçağa %-19, Lice %-18, Eskipazar %-18, Gürpınar %-18, Haymana %-18, Kiraz %-16, Ekinözü %-16, Saraykent %-16, Yeşilyurt %-16, Gürün %-14, Şabanözü %-14, Çarşıbaşı %-14, Selendi %-14, Ulukışla %-14, Yenice %-13, Acıgöl %-13, Ömerli %-13, Palu %-13, Altıntaş %-13, Gölarmara %-12, Dicle %-12, Hizan %-11, Bahşılı %-11, Çilimli %-11, Devrekani %-11, Perşembe %-11, Keşap %-10, Kozaklı %-10, Ahmetli %-10, Şavşat %-10, Çamaş %-10, Savaştepe %-9, Köprübaşı %-9, Mecitözü %-9, Alpu %-9, Kargı %-9, Sarayönü %-9, Sultandağı %-9, Araban %-8, Sivrihisar %-8, Ladik %-8, Uludere %-8, Gökçebey %-8, Toprakkale %-7, Karataş %-7, Mengen %-6, Gülşehir %-6, Yenipazar %-6, Beşiri %-5, Pervari %-5, Yusufeli %-5, Güney %-5, İpsala %-5, Andırın %-5, Savur %-4, Beydağ %-4, Cide %-4, Buharkent %-3, Sivaslı %-3, Pazaryeri %-3, Salıpazarı %-3, Kaynaşlı %-1, Orhanlı %-1, Sultanhisar %-1, Kocaköy %-1 **oranlarında nüfus kaybetmiş, nüfus kütleleri erimiştir.**

Grafik-7. 2. Kademe Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi

2. kademedeki kentlerin nüfuslarının yıllara göre değişimine baktığımızda, 1980-1990 döneminde 343 bin kişi, %37 oranında arttığını, 1990-2000 döneminde 258 bin kişi, %20 oranında arttığını, 2000-2009 döneminde 282 bin kişi, %19 oranında azaldığını görmekteyiz.

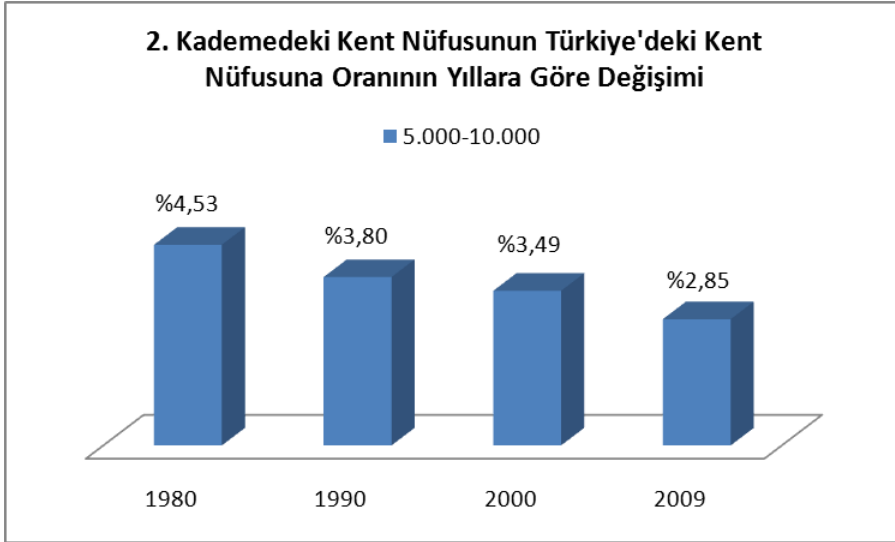
2. kademedeki kentler, 1980-1990 döneminde nüfuslarını önemli oranlarda arttırmış, net göç almışlardır. 1990-2000 döneminde göç alma durmuş, doğal nüfus artışları kadar nüfusları artmıştır. 2000-2009 döneminde çok büyük kopuş yaşanmış, doğal nüfus artışlarının yanı sıra 2000 yılındaki nüfuslarının da %19'unu kaybetmişlerdir. Doğal nüfus artışı da eklendiğinde son 9 yılda 2. kademedeki kentlerde yaşayanların yaklaşık %26'sı göç etmiştir.

Grafik-8. 2. Kademe Nüfus Büyüklüklerinin Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

2. kademedeki kentlerin nüfuslarının Türkiye'nin toplam nüfusuna oranının yıllara göre değişimine baktığımızda, 1980-1990 döneminde binde 20 oranında arttığını, 1990-2000 döneminde değişmediğini, 2000-2009 döneminde binde 54 oranında azaldığını görmekteyiz.

2. kademedeki kentler, 1980-1990 döneminde Türkiye nüfusu içindeki ağırlığını arttırdığını, 1990-2000 döneminde Türkiye nüfusu içindeki ağırlığını koruduğunu, 2000-2009 döneminde büyük bir oranda düşüş göstererek Türkiye nüfusu içindeki ağırlığını önemli oranda kaybettiğini görmekteyiz.

Grafik-9. 2. Kademedeki Kent Nüfusunun Türkiye'deki Kent Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

2. kademedeki kentlerin nüfuslarının Türkiye'deki kent nüfusuna oranının yıllara göre değişimine baktığımızda, 1980-1990 döneminde binde 73 oranında azaldığını, 1990-2000 döneminde binde 31 oranında azaldığını, 2000-2009 döneminde binde 64 oranında azaldığını görmekteyiz.

2. kademedeki kentler, her üç dönemde de Türkiye'nin kentleşme hızının gerisinde kalmıştır.

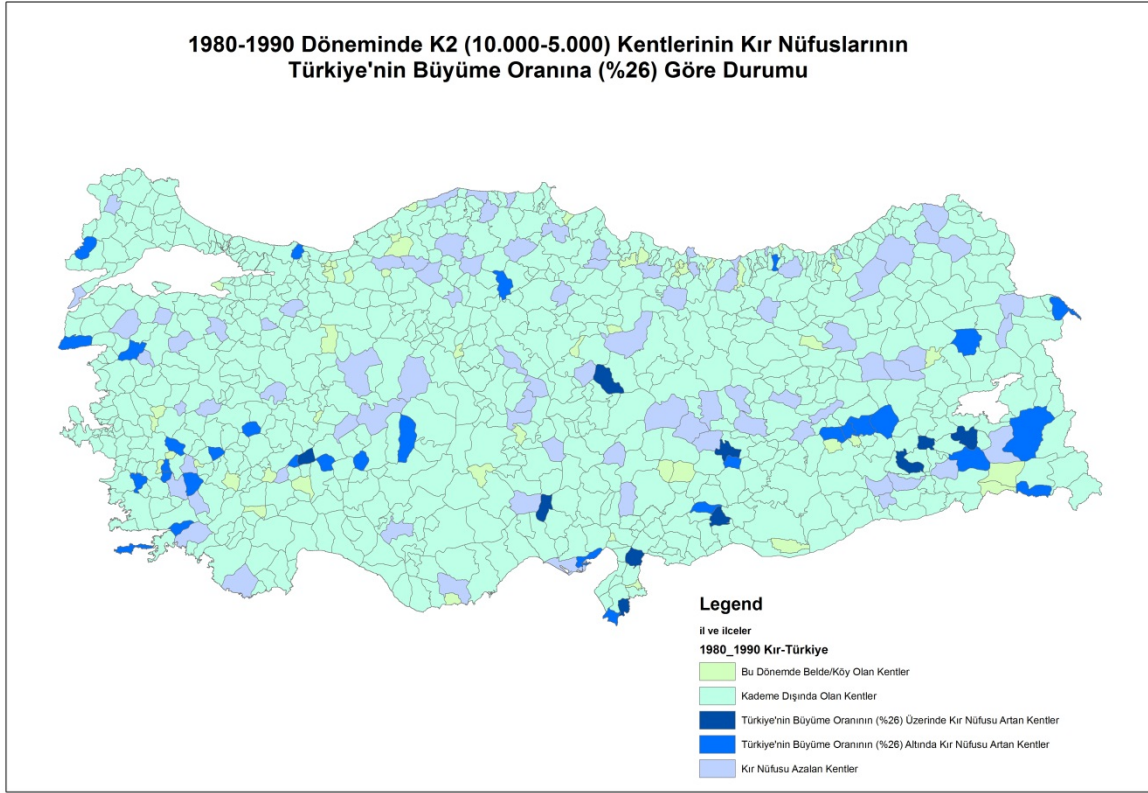
2. Kademe Kent Nüfus Analizi Sonuçları

2. kademe de bulunan 175 kentten 1980-1990 döneminde 67'si net göç vermiş, bunlardan 9'unun nüfusu 1990 yılında 1980 yılındaki nüfuslarının altına düşmüştür. 1990-2000 döneminde 98 kent net göç vermiş, bunlardan 36 kentin nüfusu 2000 yılında 1990 yılındaki nüfuslarının altına düşmüştür. 2000-2009 döneminde 148 kent net göç vermiş, bunlardan 128 kentin nüfusu 2009 yılında 2000 yılındaki nüfuslarının altına düşmüştür.

Her üç dönemde nüfusu artan kentler; Datça, Köşk, Eruh, Kavak, Kaş, Çatak, Armutlu Yumurtalık,

Her üç dönemde de göç veren kentler; Gölarmara, Sivrihisar, Gürün, İnebolu, Sarayönü, Hassa, Tuzluca, Yeşilhisar, Ladik, İpsala, Hekimhan, Kuyucak, Tonya, Keçiborlu, Piraziz, Kozaklı, Sivaslı, Yenipazar, Amasra, Pazaryeri, Doğanhisar, Karacasu, Arapkir, Kalkandere, Güney, Kepsut, Beydağ, Nurhak, Cide, Tufanbeyli, Ulukışla, Pervari, Maden, Mecitözü, Karamanlı, Alpu, Kargı.

4.1.4. 2. Kademedeki Kırların 1980-2009 Dönemi Nüfus Hareketi Pratiği

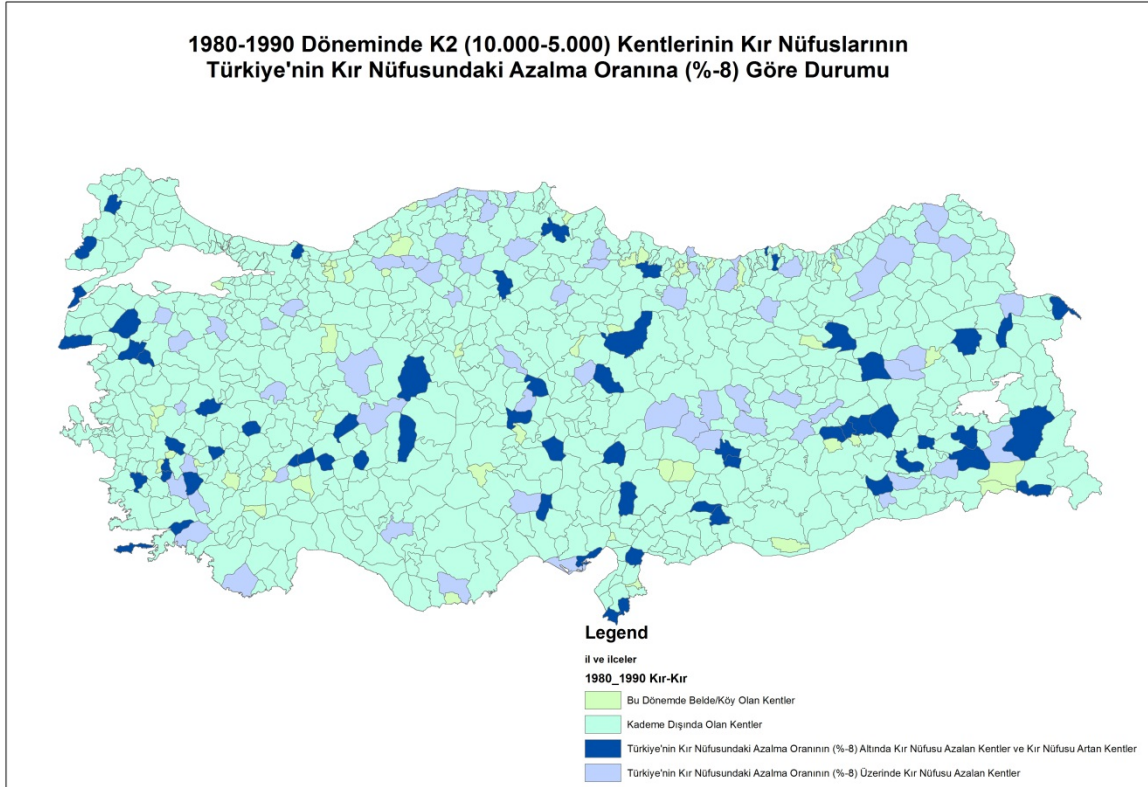

Harita-19. 1980-1990 Döneminde K2 (5.000-10.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%26) Göre Durumu

1980-1990 döneminde Türkiye'nin nüfusu %26 oranında artmıştır. Beşiri %61, Yeşilyurt %47, Senirkent %45, Halfeti %41, Pozantı %35, Altınözü %34, Baykan %29, Hizan %27, Hassa %26, Gemerek %26 **oranlarındaki kır nüfusu artışlarıyla Türkiye'nin büyüme oranının üzerinde kır nüfusları artmış, kır kendini yeniden üretmiştir.**

Sarayönü %20, Araban %20, Kulp %19, Ula %17, Datça %14, Hani %14, Doğanhisar %14, Uluborlu %13, Karacasu %13, Sivaslı %13, Kaynarca %11, Kiraz %10, Gürpınar %9, Yenipazar %9, Aralık %8, Tonya %8, Lice %7, Çukurca %7, Gelendost %7, Tutak %4, Koçarlı %4, Dicle %3, İvrindi %3, Bayat %1, Çelikhan %1, İpsala %1, Ayvacık %1, Sultanhisar %1, Yayladağı %1, Pervari %1, Yumurtalık %1 **oranlarındaki kır nüfusu artışlarıyla Türkiye'nin büyüme oranının altında kır nüfusları artmış, kır nüfusları net göç vermiş ama kütleleri erimemiştir.**

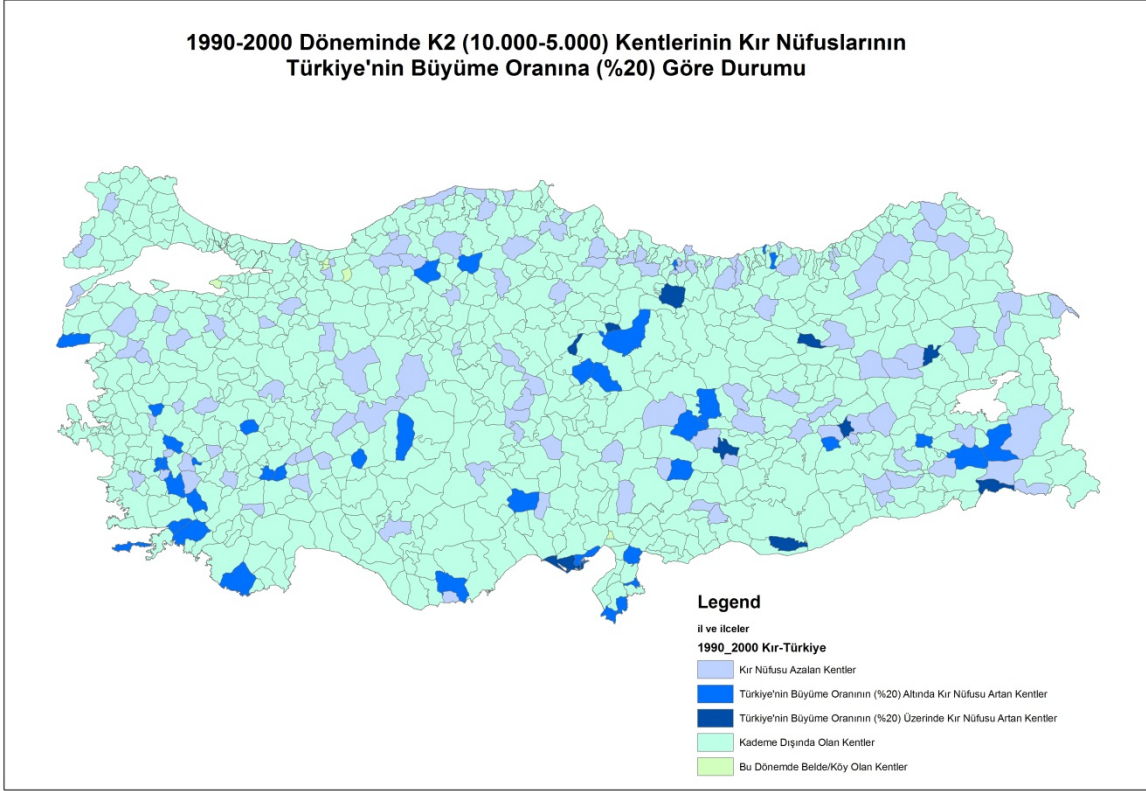
Karataş %-72, Köyceğiz %-71, Palu %-66, Orhaneli %-56, Çiçekdağı %-53, Gölpaazarı %-48, İnebolu %-44, Devrekani %-44, Çayıralan %-43, Cide %-43, İspir %-43, Sivrihisar %-42, Eruh %-40, Hınıs %-38, Maden %-38, Köprübaşı %-37, Kavak %-37, Yunak %-35, Gercüş %-35, Kale %-33, Ardanuç %-33, Şavşat %-32, Göle %-30, Arapkir %-29, Altıntaş %-27, Şabanözü %-27, Gülnar %-26, Kaş %-26, Keşap %-25, Ilgaz %-25, Hacibektaş %-25, Şiran %-24, Kargı %-23, Hekimhan %-23, Kuyucak %-23, Araç %-23, Pertek %-22, Eskipazar %-22, Keçiborlu %-22, Ömerli %-21, Tuzluca %-20, Gürün %-19, Kalkandere %-19, Ulubey %-18, Ladik %-18, Perşembe %-17, Bozkır %-17, Akçadağ %-15, Baskil %-14, Çerkeş %-13, Yusufeli %-13, Mengen %-12, Dereli %-12, Varto %-11, Bozdoğan %-11, Mecitözü %-11, Kepsut %-11, Reşadiye %-11, Çatak %-11, Türkeli %-10, Darende %-10, Pazaryeri %-8, Manyas %-8, Maçka %-8, Ulukışla %-8, Savaştepe %-7, Durağan %-7, Eynesil %-7, Akkuş %-7, Haymana %-6, Tufanbeyli %-6, Havsa %-5, Yıldızeli %-5, Selendi %-5, Kozaklı %-5, Karlıova %-4, Andırın %-3, Savur %-3, Eceabat %-2, Yeşilhisar %-1, Gülşehir %-1, Yenice %-1, Sultandağı %-1, Taşlıçay %-1, Tercan %-1 **oranlarında kırsal nüfusları azalmış, kırsal nüfus kütleleri erimiştir.**

Harita-20. 1980-1990 Döneminde K2 (5.000-10.000) Kentlerinin Kırsal Nüfuslarının Türkiye'nin Kırsal Nüfusundaki Azalma Oranına (%-8) Göre Durumu

1980-1990 döneminde Türkiye'nin kır nüfusu %-8 oranında azalmıştır. Beşiri %61, Yeşilyurt %47, Senirkent %45, Halfeti %41, Pozantı %35, Altınözü %34, Baykan %29, Hizan %27, Hassa %26, Gemerek %26, Sarayönü %20, Araban %20, Kulp %19, Ula %17, Datça %14, Hani %14, Doğanhisar %14, Uluborlu %13, Karacasu %13, Sivaslı %13, Kaynarca %11, Kiraz %10, Gürpınar %9, Yenipazar %9, Aralık %8, Tonya %8, Lice %7, Çukurca %7, Gelendost %7, Tutak %4, Koçarlı %4, Dicle %3, İvrindi %3, Bayat %1, Çelikhan %1, İpsala %1, Ayvacık %1, Sultanhisar %1, Yayladağı %1, Pervari %1, Yumurtalık %1 **oranlarındaki kır nüfusu artışlarıyla** ve Savaştepe %-7, Durağan %-7, Eynesil %-7, Akkuş %-7, Haymana %-6, Tufanbeyli %-6, Havsa %-5, Yıldızeli %-5, Selendi %-5, Kozaklı %-5, Karlıova %-4, Andırın %-3, Savur %-3, Eceabat %-2, Yeşilhisar %-1, Gülşehir %-1, Yenice %-1, Sultandağı %-1, Taşlıçay %-1, Tercan %-1 **oranlarındaki kır nüfusu azalmalarıyla Türkiye'nin kır nüfusundaki azalmanın üzerinde kır nüfusları artmış ya da kır nüfusları azalmıştır.**

Karataş %-72, Köyceğiz %-71, Palu %-66, Orhaneli %-56, Çiçekdağı %-53, Gölpazarı %-48, İnebolu %-44, Devrekani %-44, Çayıralan %-43, Cide %-43, İspir %-43, Sivrihisar %-42, Eruh %-40, Hınıs %-38, Maden %-38, Köprübaşı %-37, Kavak %-37, Yunak %-35, Gercüş %-35, Kale %-33, Ardanuç %-33, Şavşat %-32, Göle %-30, Arapkir %-29, Altıntaş %-27, Şabanözü %-27, Gülnar %-26, Kaş %-26, Keşap %-25, Ilgaz %-25, Hacibektaş %-25, Şiran %-24, Kargı %-23, Hekimhan %-23, Kuyucak %-23, Araç %-23, Pertek %-22, Eskipazar %-22, Keçiborlu %-22, Ömerli %-21, Tuzluca %-20, Gürün %-19, Kalkandere %-19, Ulubey %-18, Ladik %-18, Perşembe %-17, Bozkır %-17, Akçadağ %-15, Baskil %-14, Çerkeş %-13, Yusufeli %-13, Mengen %-12, Dereli %-12, Varto %-11, Bozdoğan %-11, Mecitözü %-11, Kepsut %-11, Reşadiye %-11, Çatak %-11, Türkeli %-10, Darende %-10, Pazaryeri %-8, Manyas %-8, Maçka %-8, Ulukışla %-8 **oranlarındaki kır nüfuslarındaki azalmayla Türkiye'nin kır nüfusundaki azalmadan daha çok kır nüfusları azalmıştır.**

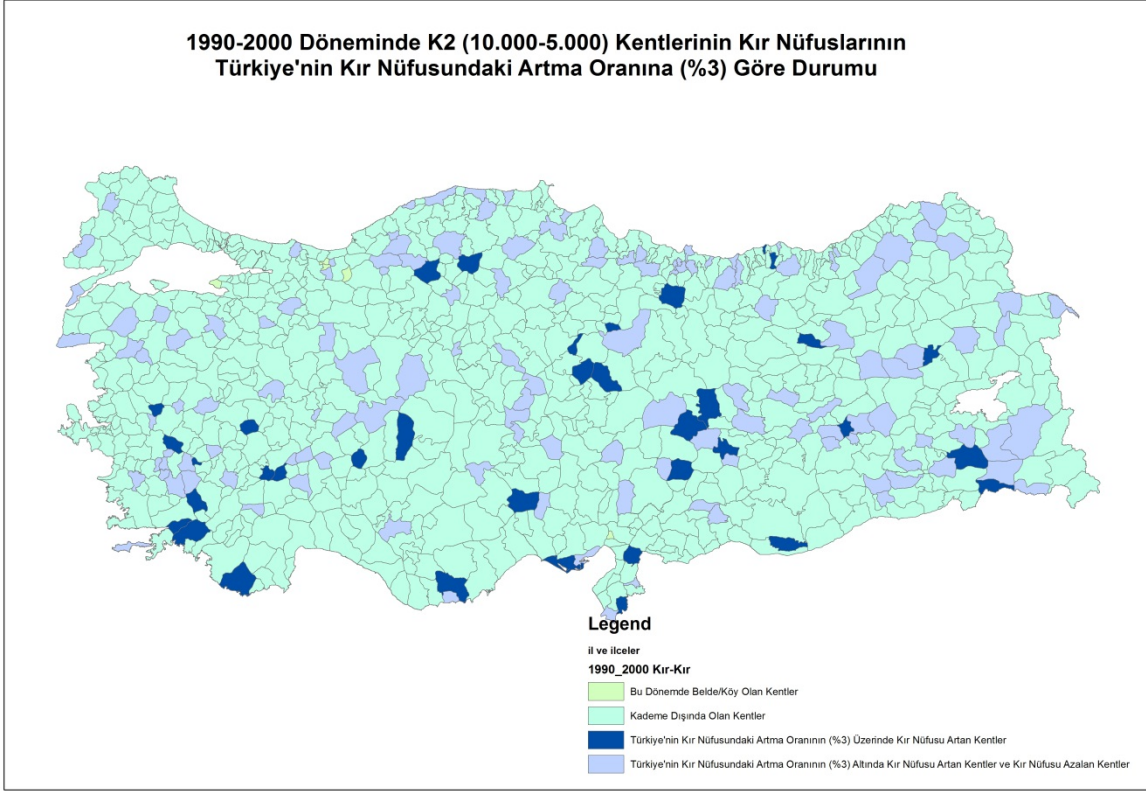

Harita-21. 1990-2000 Döneminde K2 (5.000-10.000) Kentlerinin Kırsal Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%20) Göre Durumu

1990-2000 döneminde Türkiye'nin nüfusu %20 oranında artmıştır. Saraykent %345, Yeşilyurt %158, Reşadiye %77, Harran %74, Ladik %61, Uludere %50, Yeşilyurt %50, Karataş %35, Karaçoban %33, Hani %25 oranlarındaki kırsal nüfusu artışlarıyla Türkiye'nin büyüme oranının üzerinde kırsal nüfusları artmış, kırsal kendini yeniden üretmiştir.

Keçiborlu %18, Kaş %17, Kale %17, Gölarmara %16, Nurhak %15, Ula %14, Ulukışla %13, Çayıralan %13, Başmakçı %13, Sivasslı %12, Köyceğiz %10, Pervari %10, Buharkent %9, Sarayönü %8, Darende %8, Gemerek %8, Doğanhisar %8, Ilgaz %7, Tonya %7, Eynesil %5, Hekimhan %4, Altınözü %4, Gülnar %4, Hassa %3, Kiraz %3, Yıldızeli %2, Bozdoğan %2, Datça %2, Köşk %1, Ayvacık %1, Çatak %1, Sultanhisar %1, Yayladağı %1, Baykan %1, Çatalpınar %1, Yumurtalık %1, Kumlu %1, Eğil %1 **oranlarındaki kırsal nüfusu artışlarıyla Türkiye'nin büyüme oranının altında kırsal nüfusları artmış, kırsal nüfusları net göç vermiş ama kütleleri erimemiştir.**

Çobanlar %-78, Çukurca %-76, Lice %-64, Eruh %-64, Eskipazar %-45, Pertek %-45, Kulp %-43, Bahşılı %-43, Köprübaşı %-42, Ömerli %-38, Ladik %-37, Palu %-37, Arapkir %-37, Yağlıdere %-36, Şavşat %-36, Perşembe %-34, Kocaköy %-34, Keşap %-33, Çarşibaşı %-33, Çelikhan %-33, Yeniçağa %-33, Gökçebey %-32, Dereli %-32, Pazaryeri %-32, İspir %-31, Araç %-31, Gölyaka %-30, Yusufeli %-30, Kavak %-30, Kargı %-30, Cide %-29, Ardanuç %-28, Türkeli %-28, Salıpazarı %-28, Gürün %-27, Durağan %-27, Çamaş %-27, Amasra %-27, Ulubey %-26, Şiran %-26, Gölpazarı %-26, Hınıs %-24, Ekinözü %-24, Yenice %-24, Kalkandere %-23, Göle %-23, Beytüşşebap %-22, Sivrihisar %-22, Tercan %-21, Mengen %-21, Pozantı %-20, Mecitözü %-20, Çilimli %-20, Varto %-19, Şabanözü %-19, Hayrat %-19, Tuzluca %-19, Gürpınar %-18, Hizan %-18, Çiçekdağı %-18, Tufanbeyli %-18, Ayvacık %-18, Manyas %-17, Havsa %-17, Uluborlu %-17, Beşiri %-17, Baskil %-17, Kozaklı %-17, Ahmetli %-16, Piraziz %-15, Gülşehir %-15, Alpu %-15, Gürgentepe %-14, Akçadağ %-12, Sultandağı %-12, Bayat %-12, Devrekani %-12, Maden %-12, Yenipazar %-12, Güney %-12, Yakakent %-12, İnebolu %-11, Karamanlı %-11, Senirkent %-11, Andırın %-11, Yeşilhisar %-10, Aydıncık %-10, Kaynarca %-10, Savur %-10, Haymana %-9, Maçka %-9, Eceabat %-9, Emirgazi %-9, Yenice %-8, Kabataş %-8, Kepsut %-8, Hacıbektaş %-8, Savaştepe %-7, Tutak %-7, Selendi %-6, Araban %-6, Karacasu %-6, Taşlıçay %-6, Altıntaş %-5, Acıgöl %-5, Honaz %-5, Gercüş %-4, İpsala %-4, Kuyucak %-4, Karlıova %-4, Orhaneli %-4, Bozkır %-2, Akkuş %-2, Beydağ %-2, Yunak %-1, Halfeti %-1, Dicle %-1, Koçarlı %-1, İvrindi %-1, Aralık %-1, Gelendost %-1 **oranlarında kır nüfusları azalmış, kır nüfus kütleleri erimiştir.**

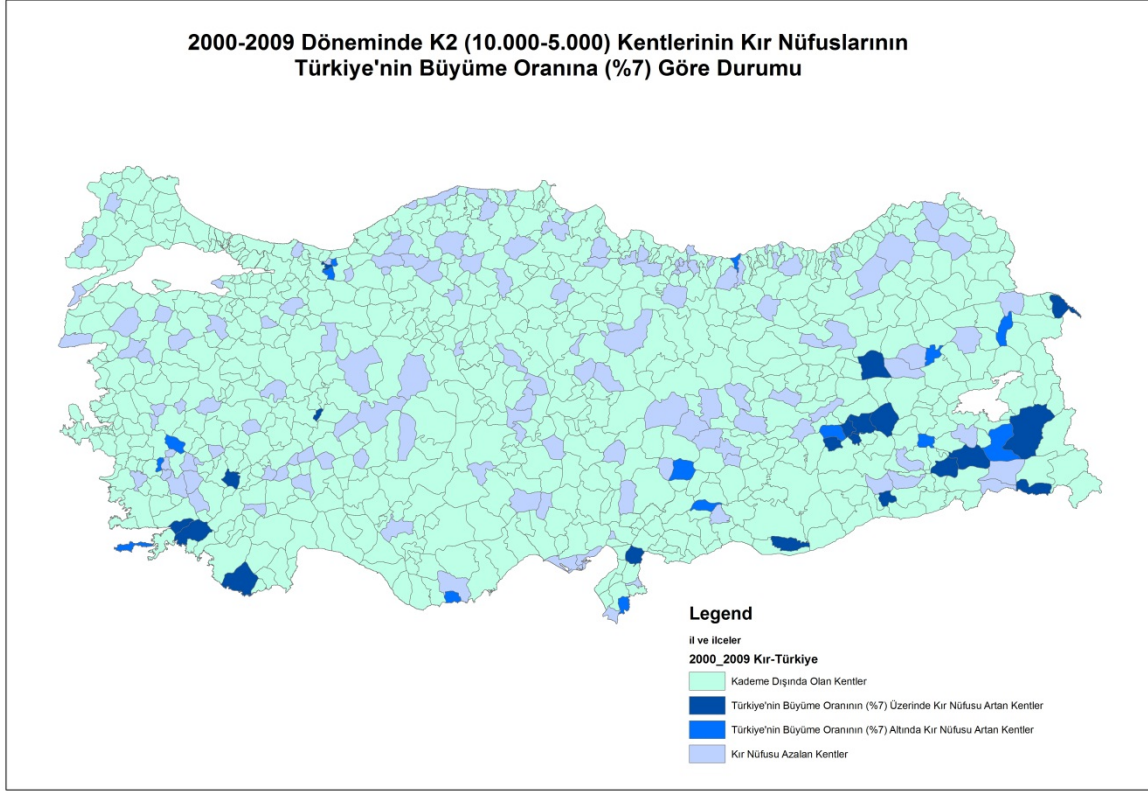
Harita-22. 1990-2000 Döneminde K2 (5.000-10.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Artma Oranına (%3) Göre Durumu

1990-2000 döneminde Türkiye'nin kır nüfusu %3 oranında artmıştır. Saraykent %345, Yeşilyurt %158, Reşadiye %77, Harran %74, Ladik %61, Uludere %50, Yeşilyurt %50, Karataş %35, Karaçoban %33, Hani %25, Keçiborlu %18, Kaş %17, Kale %17, Gölarmara %16, Nurhak %15, Ula %14, Ulukışla %13, Çayıralan %13, Başmakçı %13, Sivashlı %12, Köyceğiz %10, Pervari %10, Buharkent %9, Sarayönü %8, Darende %8, Gemerek %8, Doğanhisar %8, Ilgaz %7, Tonya %7, Eynesil %5, Hekimhan %4, Altınözü %4, Gülnar %4, Hassa %3, Kiraz %3 **oranlarındaki kır nüfusu artışıyla Türkiye'nin kır nüfusundaki artmanın üzerinde kır nüfusları artmıştır.**

Yıldızeli %2, Bozdoğan %2, Datça %2, Köşk %1, Ayvacık %1, Çatak %1, Sultanhisar %1, Yayladağı %1, Baykan %1, Çatalpınar %1, Yumurtalık %1, Kumlu %1, Eğil %1 **oranlarındaki kır nüfusu artışlarıyla** ve Çobanlar %-78, Çukurca %-76, Lice %-64, Eruh %-64, Eskipazar %-45, Pertek %-45, Kulp %-43, Bahşılı %-43, Köprübaşı %-42, Ömerli %-38, Ladik %-37, Palu %-37, Arapkir %-37, Yağlıdere %-36, Şavşat %-36, Perşembe %-34, Kocaköy %-34, Keşap %-33, Çarşıbaşı %-33, Çelikhan %-33, Yeniçağa %-33, Gökçebey %-

32, Dereli %-32, Pazaryeri %-32, İspir %-31, Araç %-31, Gölyaka %-30, Yusufeli %-30, Kavak %-30, Kargı %-30, Cide %-29, Ardanuç %-28, Türkeli %-28, Salıpazarı %-28, Gürün %-27, Durağan %-27, Çamaş %-27, Amasra %-27, Ulubey %-26, Şiran %-26, Gölpazarı %-26, Hınıs %-24, Ekinözü %-24, Yenice %-24, Kalkandere %-23, Göle %-23, Beytüşşebap %-22, Sivrihisar %-22, Tercan %-21, Mengen %-21, Pozantı %-20, Mecitözü %-20, Çilimli %-20, Varto %-19, Şabanözü %-19, Hayrat %-19, Tuzluca %-19, Gürpınar %-18, Hizan %-18, Çiçekdağı %-18, Tufanbeyli %-18, Ayvacık %-18, Manyas %-17, Havsa %-17, Uluborlu %-17, Beşiri %-17, Baskil %-17, Kozaklı %-17, Ahmetli %-16, Piraziz %-15, Gülşehir %-15, Alpu %-15, Gürgentepe %-14, Akçadağ %-12, Sultandağı %-12, Bayat %-12, Devrekani %-12, Maden %-12, Yenipazar %-12, Güney %-12, Yakakent %-12, İnebolu %-11, Karamanlı %-11, Senirkent %-11, Andırın %-11, Yeşilhisar %-10, Aydıncık %-10, Kaynarca %-10, Savur %-10, Haymana %-9, Maçka %-9, Eceabat %-9, Emirgazi %-9, Yenice %-8, Kabataş %-8, Kepsut %-8, Hacibektaş %-8, Savaştepe %-7, Tutak %-7, Selendi %-6, Araban %-6, Karacasu %-6, Taşlıçay %-6, Altıntaş %-5, Acıgöl %-5, Honaz %-5, Gercüş %-4, İpsala %-4, Kuyucak %-4, Karlıova %-4, Orhaneli %-4, Bozkır %-2, Akkuş %-2, Beydağ %-2, Yunak %-1, Halfeti %-1, Dicle %-1, Koçarlı %-1, İvrindi %-1, Aralık %-1, Gelendost %-1

oranlarındaki kır nüfusu azalışlarıyla Türkiye'nin kır nüfusundaki artışın altında kır nüfusları artmış ya da kır nüfusları azalmıştır.

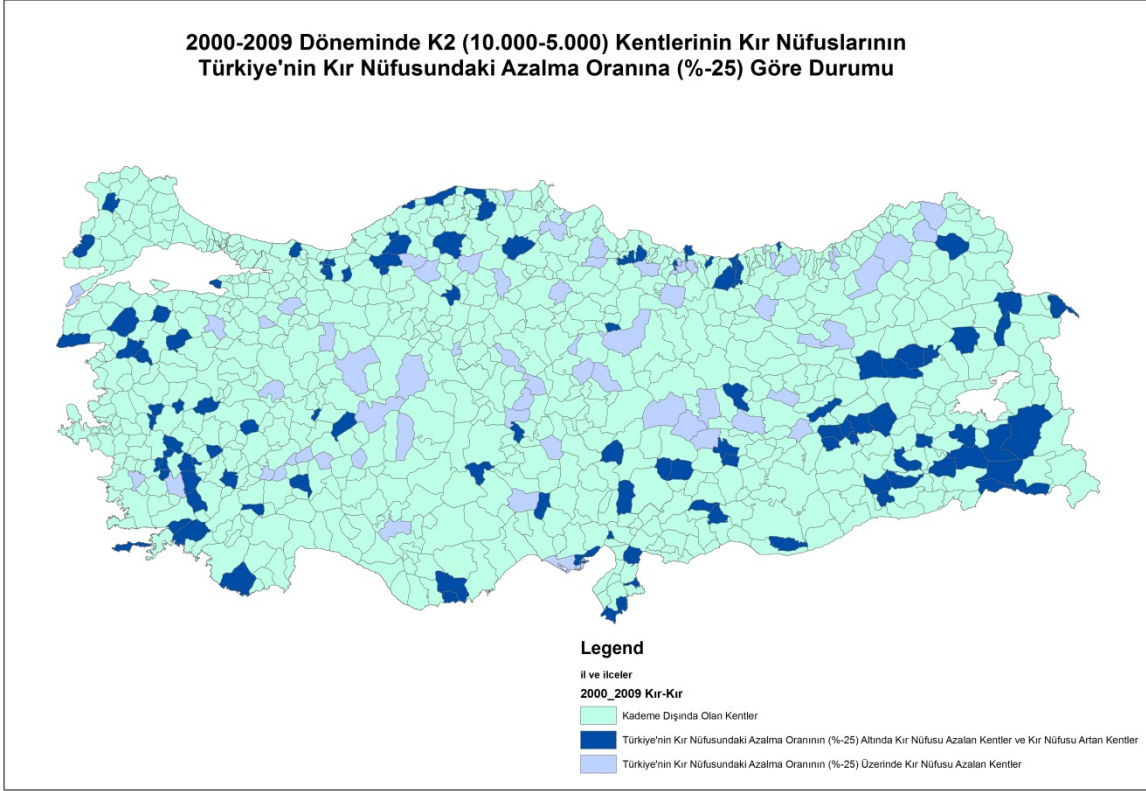
Harita-23. 2000-2009 Döneminde K2 (5.000-10.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%7) Göre Durumu

2000-2009 döneminde Türkiye'nin nüfusu %7 oranında artmıştır. Çukurca %56, Gümüşova %42, Lice %32, Kocaköy %29, Honaz %24, Ömerli %20, Harran %19, Eruh %18, Pervari %17, Çobanlar %15, Aralık %15, Hani %15, Kaş %10, Köyceğiz %14, Hassa %13, Gürpınar %13, Eğil %13, Ula %13, Karlıova %9, Kulp %8 oranlarındaki kır nüfusu artışlarıyla Türkiye'nin büyüme oranının üzerinde kır nüfusları artmış, kır kendini yeniden üretmiştir.

Çatak %6, Taşlıçay %6, Araban %5, Çilimli %5, Köşk %4, Dicle %3, Kiraz %3, Aydıncık %3, Altınözü %2, Datça %2, Karaçoban %1, Gölyaka %1, Keşap %1, Baykan %1, Nurhak %1 oranlarındaki kır nüfusu artışlarıyla Türkiye'nin büyüme oranının altında kır nüfusları artmış, kır nüfusları net göç vermiş ama kütleleri erimemiştir.

İlgaz %-64, Üzümlü %-61, Reşadiye %-58, Bozdoğan %-51, Gürgentepe %-51, Çerkeş %-51, Çamaş %-50, Hayrat %-50, Tonya %-50, Gemerek %-48, Kozaklı %-45, İspir %-44, Akkuş %-44, Karataş %-43, Bozkır %-43, Doğanhisar %-42, Eynesil %41, Hekimhan %-41, Tercan %-41, Haymana %-40, Kabataş %-40, Ardanuç %-40, Hacibektaş %-39, Maçka %-39, Şavşat

%-39, Senirkent %-38, Darende %-37, Çayıralan %-37, Yıldızeli %-37, Yunak %-36, Saraykent %-36, Yusufeli %-35, Bayat %-35, Ulubey %-35, Mecitözü %-35, Kalkandere %-34, Maden %-34, Sarayönü %-33, Sivrihisar %-33, Uluborlu %-33, Keçiborlu %-32, Kavak %-32, Koçarlı %-32, Ulukışla %-32, Türkeli %-32, Akçadağ %-31, Yeşilhisar %-30, Bahşılı %-30, Eskipazar %-29, Gölpazarı %-29, Çiçekdağı %-29, Pertek %-28, Alpu %-28, Başmakçı %-28, Altıntaş %-28, Gülşehir %-27, Orhaneli %-27, Şiran %-27, Gelendost %-27, Pazaryeri %-26, Durağan %-26, Ladik %-25, Gürün %-25, Eceabat %-25, Yakakent %-25, Yeşilyurt %-24, Şabanözü %-24, Arapkir %-23, Ahmetli %-22, Araç %-22, Güney %-22, Armutlu %-22, Gercüş %-22, Salıpazarı %-22, Köprübaşı %-22, Yağlıdere %-21, Yenipazar %-21, Dereli %-21, Kargı %-21, Havsa %-20, Çelikhhan %-20, Sultandağı %-20, Karamanlı %-20, Gülnar %-19, İnebolu %-18, Sivaslı %-18, Kepsut %-18, Yeşilyurt %-18, Piraziz %-18, Cide %-18, Devrekani %-18, Savaştepe %-17, Cumayeri %-17, Acıgöl %-17, Çatalpınar %-17, Palu %-16, Manyas %-16, Yayladağı %-16, Yenice %-16, Beydağ %-15, Beytüşşebap %-14, Pozantı %-13, Perşembe %-12, Karacasu %-12, Yenice %-12, İpsala %-12, Tuzluca %-12, Göle %-11, Kumlu %-11, Kuyucak %-9, Mengen %-9, Gölarmara %-8, Amasra %-8, Kaynaşlı %-8, Beşiri %-8, Ayvacık %-8, Kale %-7, Toprakkale %-7, Ekinözü %-7, Tufanbeyli %-7, Gökçebey %-6, Sultanhisar %-6, Selendi %-6, İvrindi %-6, Kaynarca %-5, Varto %-4, Uludere %-4, Savur %-4, Hizan %-3, Hınıs %-3, Buharkent %-3, Çarşıbaşı %-2, Halfeti %-1, Andırın %-1, Tutak %-1, Ayvacık %-1 **oranlarında kır nüfusları azalmış, kır nüfus kütleleri erimiştir.**

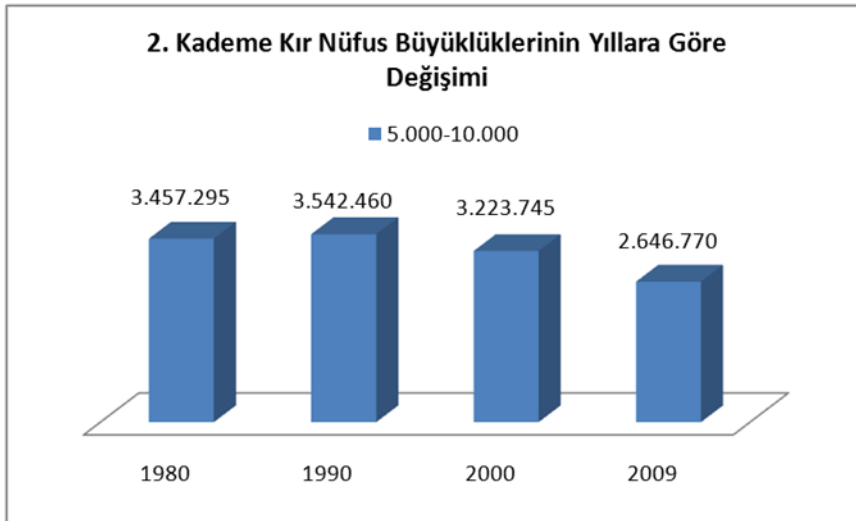

Harita-24. 2000-2009 Döneminde K2 (5.000-10.000) Kentlerinin Kırsal Nüfuslarının Türkiye'nin Kırsal Nüfusundaki Azalma Oranına (%-25) Göre Durumu

2000-2009 döneminde Türkiye'nin kırsal nüfusu %-25 oranında azalmıştır. Çukurca %56, Gümüşova %42, Lice %32, Kocaköy %29, Honaz %24, Ömerli %20, Harran %19, Eruh %18, Pervari %17, Çobanlar %15, Aralık %15, Hani %15, Kaş %10, Köyceğiz %14, Hassa %13, Gürpınar %13, Eğil %13, Ula %13, Karlıova %9, Kulp %8, Çatak %6, Taşlıçay %6, Araban %5, Çilimli %5, Köşk %4, Dicle %3, Kiraz %3, Aydıncık %3, Altınözü %2, Datça %2, Karaçoban %1, Gölyaka %1, Keşap %1, Baykan %1, Nurhak %1 **oranlarındaki kırsal nüfusu artışlarıyla** ve Yeşilyurt %-24, Şabanözü %-24, Arapkir %-23, Ahmetli %-22, Araç %-22, Güney %-22, Armutlu %-22, Gercüş %-22, Salıpazarı %-22, Köprübaşı %-22, Yağlıdere %-21, Yenipazar %-21, Dereli %-21, Kargı %-21, Havsa %-20, Çelikhhan %-20, Sultandağı %-20, Karamanlı %-20, Gülnar %-19, İnebolu %-18, Sivaslı %-18, Kepsut %-18, Yeşilyurt %-18, Piraziz %-18, Cide %-18, Devrekani %-18, Savaştepe %-17, Cumayeri %-17, Acıgöl %-17, Çatalpınar %-17, Palu %-16, Manyas %-16, Yayladağı %-16, Yenice %-16, Beydağ %-15, Beytüşşebap %-14, Pozantı %-13, Perşembe %-12, Karacasu %-12, Yenice %-12, İpsala %-12, Tuzluca %-12, Göle %-11, Kumlu %-11, Kuyucak %-9, Mengen %-9, Gölarmara %-8, Amasra %-8, Kaynaşlı %-8, Beşiri %-8, Ayvacık %-8, Kale %-7, Toprakkale %-7, Ekinözü

%-7, Tufanbeyli %-7, Gökçebeş %-6, Sultanhisar %-6, Selendi %-6, İvrindi %-6, Kaynarca %-5, Varto %-4, Uludere %-4, Savur %-4, Hizan %-3, Hıms %-3, Buharkent %-3, Çarşıbaşı %-2, Halfeti %-1, Andırın %-1, Tutak %-1, Ayvacık %-1 **oranlarındaki kır nüfusu azalmalarıyla Türkiye'nin kır nüfusundaki azalmanın altında kır nüfusları azalmış ya da kır nüfusları artmıştır.**

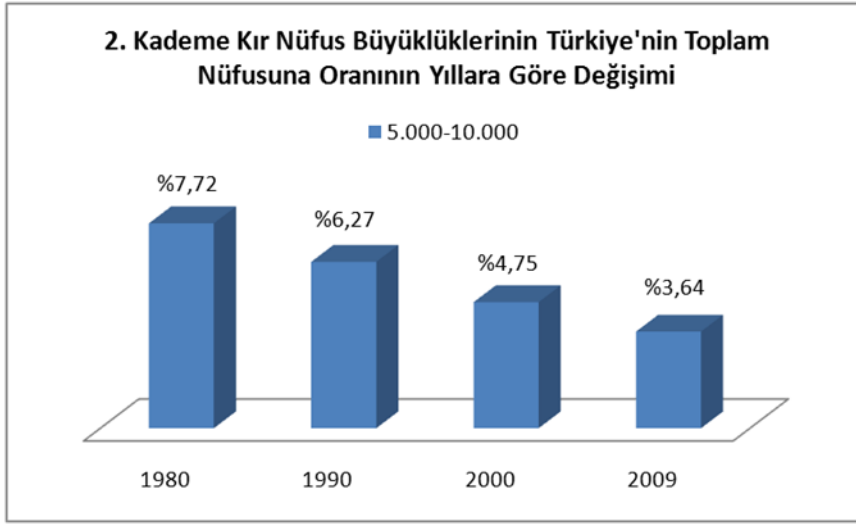
Ilgaz %-64, Üzümlü %-61, Reşadiye %-58, Bozdoğan %-51, Gürgentepe %-51, Çerkeş %-51, Çamaş %-50, Hayrat %-50, Tonya %-50, Gemerek %-48, Kozaklı %-45, İspir %-44, Akkuş %-44, Karataş %-43, Bozkır %-43, Doğanhisar %-42, Eynesil %41, Hekimhan %-41, Tercan %-41, Haymana %-40, Kabataş %-40, Ardanuç %-40, Hacıbekeş %-39, Maçka %-39, Şavşat %-39, Senirkent %-38, Darende %-37, Çayıralan %-37, Yıldızeli %-37, Yunak %-36, Saraykent %-36, Yusufeli %-35, Bayat %-35, Ulubey %-35, Mecitözü %-35, Kalkandere %-34, Maden %-34, Sarayönü %-33, Sivrihisar %-33, Uluborlu %-33, Keçiborlu %-32, Kavak %-32, Koçarlı %-32, Ulukışla %-32, Türkeli %-32, Akçadağ %-31, Yeşilhisar %-30, Bahşılı %-30, Eskipazar %-29, Gölpazarı %-29, Çiçekdağı %-29, Pertek %-28, Alpu %-28, Başmakçı %-28, Altıntaş %-28, Gülşehir %-27, Orhaneli %-27, Şiran %-27, Gelendost %-27, Pazaryeri %-26, Durağan %-26, Ladik %-25, Gürün %-25, Eceabat %-25, Yakakent %-25 **oranlarındaki kır nüfuslarındaki azalmayla Türkiye'nin kır nüfusundaki azalmadan daha çok kır nüfusları azalmıştır.**

Grafik-10. 2. Kademe Kır Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi

2. kademedeki kentlerin kır nüfuslarının yıllara göre değişimine baktığımızda, 1980-1990 döneminde, 85 bin kişi, %2 oranında arttığını, 1990-2000 döneminde 319 bin kişi, %-9 oranında azaldığını, 2000-2009 döneminde 577 bin kişi, %-18 oranında azaldığını görmekteyiz.

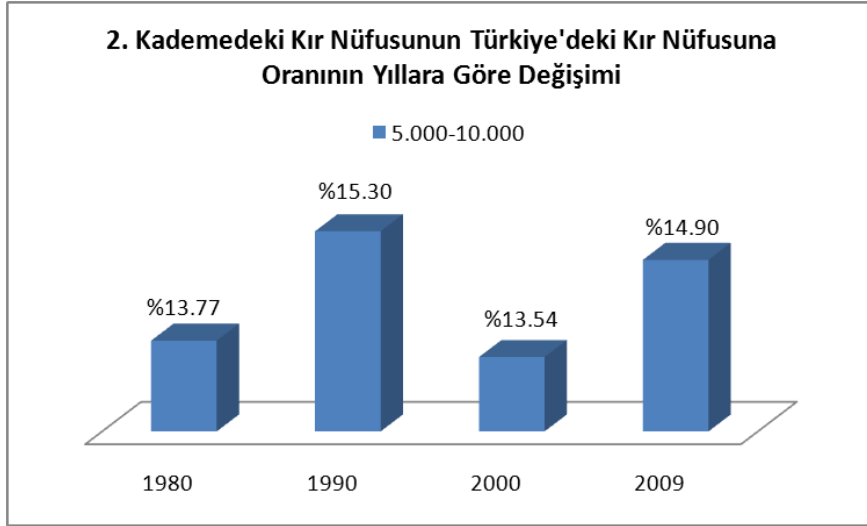
2. kademedeki kentlerin kır nüfuslarının 1980-1990 döneminde çok küçük oranda arttığını, 1990-2000 döneminde önemli oranda azaldığını, 2000-2009 döneminde çöküşe geçtiğini görmekteyiz.

Grafik-11. 2. Kademe Kır Nüfus Büyüklüklerinin Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

2. kademedeki kentlerin kır nüfuslarının Türkiye'nin toplam nüfusuna oranının yıllara göre değişimine baktığımızda, 1980-1990 döneminde %-1.45 oranında azaldığını, 1990-2000 yılında %-1.52 oranında azaldığını, 2000-2009 döneminde %-1.11 oranında azaldığını görmekteyiz.

2. kademedeki kentlerin kır nüfuslarının Türkiye nüfusu içindeki ağırlığı her üç dönemde de önemli oranlarda azalmıştır.

Grafik-12. 2. Kademedeki Kır Nüfusunun Türkiye'deki Kır Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

2. kademedeki kentlerin kır nüfuslarının Türkiye'nin kır nüfusuna oranının yıllara göre değişimine baktığımızda, 1980-1990 döneminde %1.53 oranında arttığını, 1990-2000 döneminde %-1.76 oranında azaldığını, 2000-2009 döneminde %1.36 oranında arttığını görmekteyiz.

2. kademdeki kentlerin 1980-1990 döneminde diğer kademelerdeki kentlerden daha az oranlarda kentleştiğini, 1990-2000 döneminde diğer kademelerdeki kentlerden daha fazla oranlarda kentleştiğini, 2000-2009 döneminde diğer kademelerdeki kentlerden daha az oranlarda kentleştiğini görmekteyiz.

2. Kademe Kır Nüfus Analizi Sonuçları

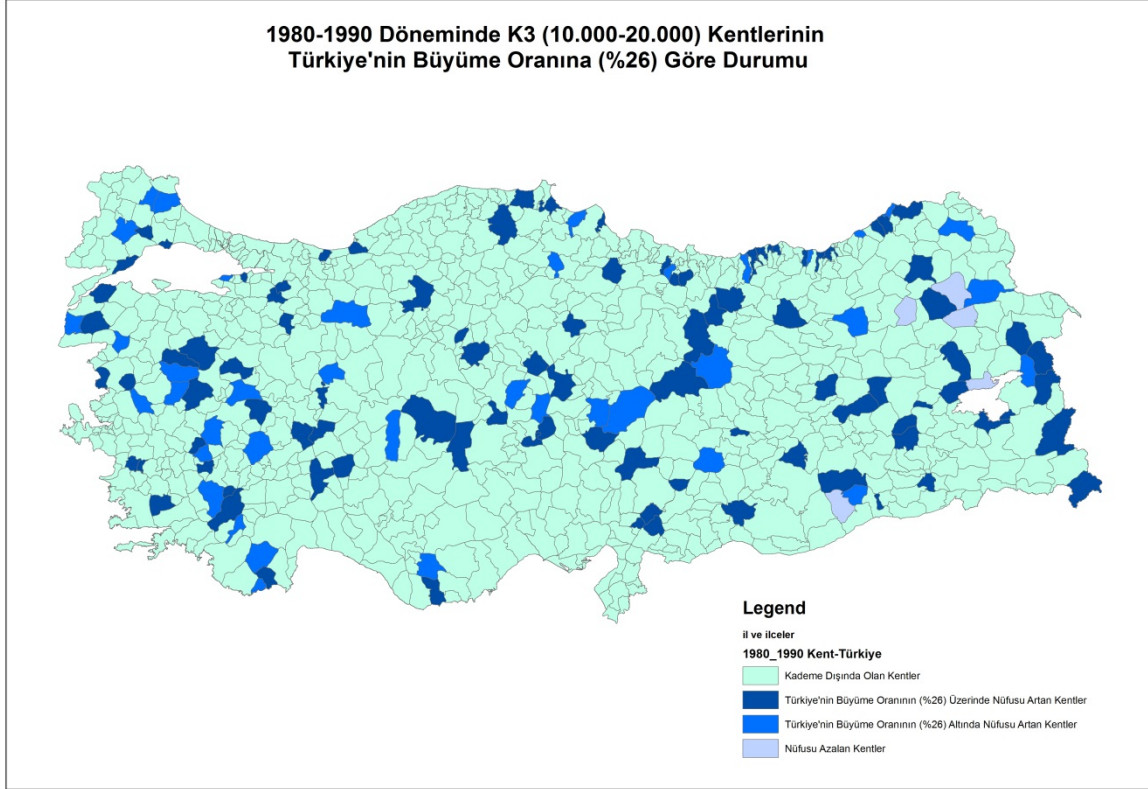
2. kademe de bulunan 175 kentin kır nüfuslarına baktığımızda, 1980-1990 döneminde 10 kentin kır nüfusunun arttığını, 116 kentin net göç verdiğini, bunlardan 85 kentin kır nüfusunun 1990 yılında 1980 yılındaki nüfuslarının altına düştüğünü görmekteyiz. 1990-2000 döneminde 10 kentin kır nüfusu artmış, 160 kentin kır nüfusu net göç vermiş, bunlardan 121 kentin kır nüfusu 2000 yılında 1990 yılındaki nüfuslarının altına düşmüştür. 2000-2009 döneminde 20 kentin kır nüfusunun arttığını, 155 kentin kır nüfusu net göç vermiş, bunlardan 140 kentin kır nüfusu 2009 yılında 2000 yılındaki nüfuslarının altına düşmüştür.

Her üç dönemde de kır nüfusunu arttıran kent bulunmamaktadır.

Her üç dönemde de ciddi oranlarda kır nüfuslarını kaybeden, kır nüfusları her dönem bir önceki dönemin altına düşen kentler; Ahmetli, Yenice, Sivrihisar, Gürün, Hınıs, Perşembe, Varto, İnebolu, Yunak, Haymana, Savaştepe, Tuzluca, Yeşilhisar, Çamaş, Palu, Gülşehir, Havsa, Kavak, Ladik, Orhaneli, Andırın, Gürgentepe, Toprakkale, Cumayeri, Akçadağ, Kuyucak, Gölpazarı, Savur, Durağan, Yağlıdere, Bozkır, Çarşibaşı, Gökçebey, Piraziz, Selendi, Kozaklı, Eskipazar, Şiran, Yenice, Çiçekdağı, Ayvacık, Şavşat, Manyas, İspir, Amasra, Pazaryeri, Pertek, Ardanuç, Sultandağı, Göle, Salıpazarı, Arapkir, Kalkandere, Dereli, Kabataş, Maçka, Acıgöl, Yusufeli, Araç, Kepsut, Akkuş, Beydağ, Ekinözü, Cide, Altıntaş, Tufanbeyli, Türkeli, Devrekani, Tercan, Eceabat, Maden, Beytüşşebap, Köprübaşı, Mecitözü, Hacıbektaş, Karamanlı, Alpu, Kargı, Armutlu, Baskil, Emirgazi, Yeniçağa, Bahşılı, Mengen, Yakakent, Gercüş, Şabanözü, Hayrat, Ulubey.

4.1.5. 3. Kademedeki Kentlerin 1980-2009 Dönemi Nüfus Hareketi Pratiği

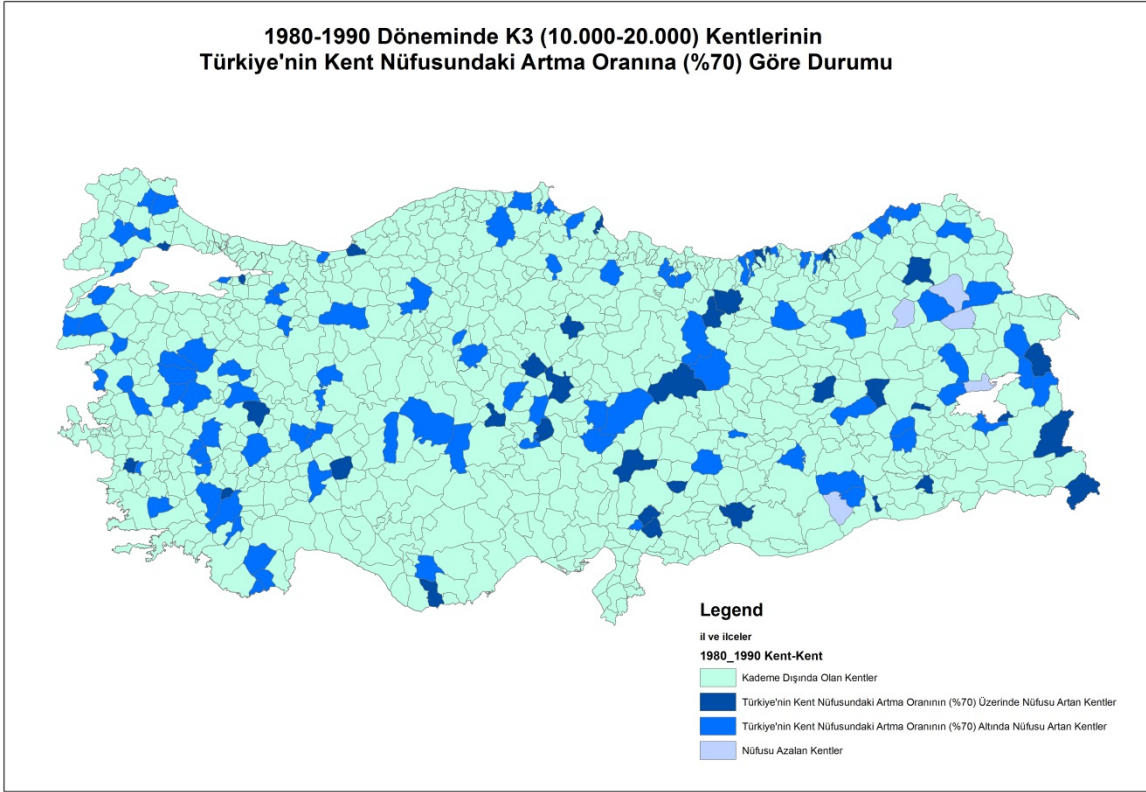
Harita-25. 1980-1990 Döneminde K3 (10.000-20.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%26) Göre Durumu

1980-1990 döneminde Türkiye'nin nüfusu %26 oranında artmıştır. Of %275, Şemdinli %268, Dargeçit %246, Bozova %220, Çiftlikköy %218, Görele %200, Germencik %200, Hasköy %150, Ortaköy %137, Karakoçan %133, Bozyazı %120, Beşikdüzü %114, Şarkikaraağaç %110, Çaldıran %100, Çağlayanerit %100, Edremit %100, Alaplı %100, Yeşilli %100, 19 Mayıs %100, Suşehri %109, Kangal %88, Çekerek %87, Göksun %83, Ürgüp %83, Başkale %78, Ş.Karahisar %77, Maramaraereğlisi %76, Oltu %75, Türkoğlu %75, Nurdağı %75, Banaz %75, Şefaali %72, Solhan %71, Serinhisar %70, Boğazlıyan %70, Pamukova %67, Çınar %67, Sason %66, Şarköy %66, Yahşihan %65, Muratlı %63, Vakfikebir %62, Ahlat %60, Taşova %60, Finike %60, Zara %60, Acıpayam %60, Yatağan %57, Kumru %56, Tirebolu %56, Diyadin %50, Gölköy %50, Kızılcacahamam %50, Şuhut %50, Bigadiç %50, Söğüt %50, Cihanbeyli %50, Sürmene %50, Emet %49, Tomarza %47, Kocaali %45, Demirci %43, Keskin %43, Bayramiç %43, Kelkit %43, Dikili %43, Sarıgöl

%43, Genç %43, Kınık %42, Horasan %40, Battalgazi %40, Taşköprü, %38, Gerze %38, Borçka %36, Sarayköy %36, İncirliova %36, Malazgirt %36, Özalp %36, Yomra %35, Gevaş %34, Eğirdir %33, Çermik %33, Işcehisar %33, Bahçe %33, Eskil %33, Osmaneli %33, Arhavi %33, Aybastı %31, Derinkuyu %31, Dursunbey %30, Lapseki %30, Fındıklı %30, Çay %27, Ayancık %27 **oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin büyüme oranının üzerinde büyümüş, net göç almışlardır.**

Eşme %25, Gölhisar %25, Avanos %25, Aşkale %25, Hayrabolu %23, Çifteler %22, Ezine %22, Mucur %22, Nallıhan %22, Çivril %22, Çınarcık %21, Divriği %21, Saruhanlı %20, Buldan %20, Mazıdağı %20, Arsin %19, Korgan %18, Kağızman %15, Kadınhanı %15, Gördes %15, Ardahan %14, Espiye %11, Vize %11, Tavas %10, Pınarbaşı %10, Hopa %10, Pazar %10, Doğanşehir %10, Muradiye %10, Pınarhisar %10, Elmalı %9, Alaçam %9, Bünyan %8, Gediz %8, Gümüşhacıköy %8, Demre %1, Sındırgı %1, Ermenek %1, Havran %1 **oranlarında nüfuslarını arttırmış, Türkiye'nin büyüme oranının altında büyümüş, net göç vermişlerdir.**

Derik %-13, Sarıkamış %-5, Adilcevaz %-1, Pasinler %-1, Eleşkirt %-2 **oranlarında nüfus kaybetmiş, nüfus kütleleri erimiştir.**

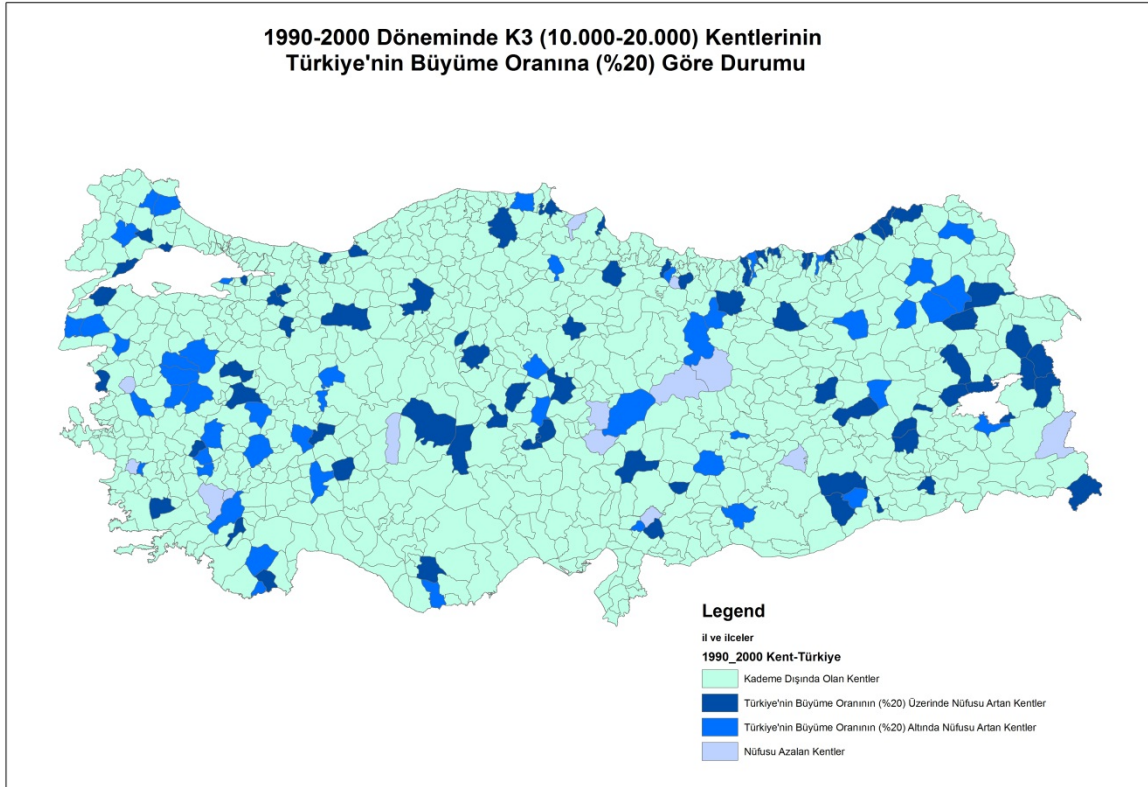
Harita-26. 1980-1990 Döneminde K3 (10.000-20.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%70) Göre Durumu

1980-1990 döneminde Türkiye'nin kent nüfusu %70 oranında artmıştır. Of %275, Şemdinli %268, Dargeçit %246, Bozova %220, Çiftlikköy %218, Görele %200, Germencik %200, Hasköy %150, Ortaköy %137, Karakoçan %133, Bozyazı %120, Beşikdüzü %114, Şarkikaraağaç %110, Çaldıran %100, Çağlayancerit %100, Edremit %100, Alaplı %100, Yeşilli %100, 19 Mayıs %100, Suşehri %109, Kangal %88, Çekerek %87, Göksun %83, Ürgüp %83, Başkale %78, Ş.Karahisar %77, Maramaraereğlisi %76, Oltu %75, Türkoğlu %75, Nurdağı %75, Banaz %75, Şefaali %72, Solhan %71, Serinhisar %70, Boğazlıyan %70 **oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusundaki artış oranının üzerinde nüfuslarını arttırmış, nüfusun toplandığı ana merkezler olmuşlardır.**

Pamukova %67, Çınar %67, Sason %66, Şarköy %66, Yahşihan %65, Muratlı %63, Vakfikebir %62, Ahlat %60, Taşova %60, Finike %60, Zara %60, Acıpayam %60, Yatağan %57, Kumru %56, Tirebolu %56, Diyadin %50, Gököy %50, Kızılcahamam %50, Şuhut %50, Bigadiç %50, Söğüt %50, Cihanbeyli %50, Sürmene %50, Emet %49, Tomarza %47, Kocaali %45, Demirci %43, Keskin %43, Bayramiç %43, Kelkit %43, Dikili %43, Sarıgöl

%43, Genç %43, Kınık %42, Horasan %40, Battalgazi %40, Taşköprü, %38, Gerze %38, Borçka %36, Sarayköy %36, İncirliova %36, Malazgirt %36, Özalp %36, Yomra %35, Gevaş %34, Eğirdir %33, Çermik %33, İşcehisar %33, Bahçe %33, Eski %33, Osmaneli %33, Arhavi %33, Aybastı %31, Derinkuyu %31, Dursunbey %30, Lapseki %30, Fındıklı %30, Çay %27, Ayancık %27, Eşme %25, Gölhisar %25, Avanos %25, Aşkale %25, Hayrabolu %23, Çifteler %22, Ezine %22, Mucur %22, Nallıhan %22, Çivril %22, Çınarcık %21, Divriği %21, Saruhanlı %20, Buldan %20, Mazıdağı %20, Arsin %19, Korgan %18, Kağızman %15, Kadınhanı %15, Gördes %15, Ardahan %14, Espiye %11, Vize %11, Tavas %10, Pınarbaşı %10, Hopa %10, Pazar %10, Doğanşehir %10, Muradiye %10, Pınarhisar %10, Elmalı %9, Alaçam %9, Bünyan %8, Gediz %8, Gümüşhacıköy %8, Demre %1, Sındırgı %1, Ermenek %1, Havran %1 **oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusundaki artışın altında nüfuslarını arttırmışlardır.**

Derik %-13, Sarıkamış %-5, Adilcevaz %-1, Pasinler %-1, Eleşkirt %-2 **oranlarında nüfus kaybetmiş, nüfus kütleleri erimiştir.**

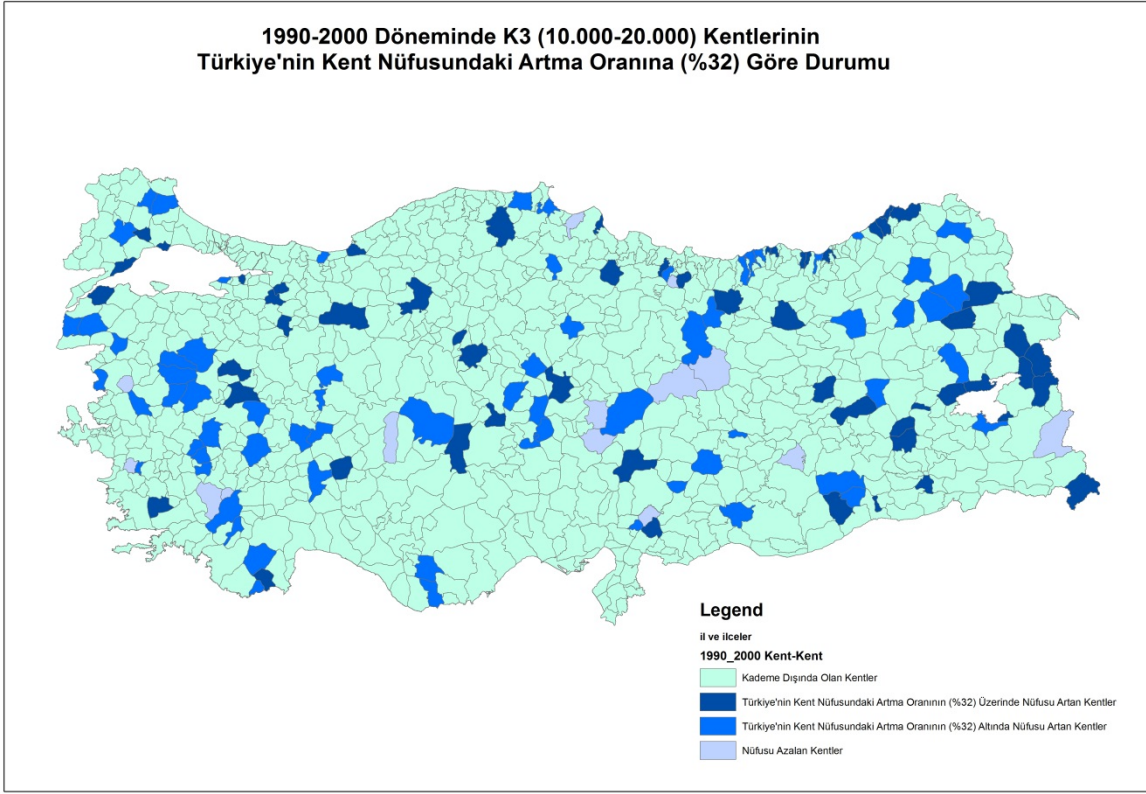

Harita-27. 1990-2000 Döneminde K3 (10.000-20.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%20) Göre Durumu

1990-2000 döneminde Türkiye'nin nüfusu %20 oranında artmıştır. Adilcevaz %250, Çaldıran %200, Ahlat %112, Hasköy %110, Şemdinli %100, Şarkikaraağaç %100, Beşikdüzü %93, Yeşilli %90, Yomra %82, Çiftlikköy %80, Kumru %80, Muradiye %73, Kelkit %73, Boğazlıyan %71, Keskin %70, Of %67, Karakoçan %64, Genç %64, Maramaraeğlisi %61, Dargeçit %60, Arsin %60, Emet %58, Fındıklı %57, Ş.Karahisar %57, Eleşkirt %56, Nallıhan %55, Alaplı %50, Osmaneli %50, Taşova %50, Edremit %50, Borçka %48, Lapseki %47, Yahşihan %46, Derik %46, Finike %45, Yatağan %45, Şarköy %45, Taşköprü %45, Diyadin %44, Sason %43, Nurdağı %43, Vakfikebir %43, Özalp %41, Kağızman %40, Arhavi %40, Eskil %38, Muratlı %38, Ortaköy %37, Hopa %36, Gediz %36, Göksun %36, Kızılcahamam %33, Gököy %33, Söğüt %33, 18 Mayıs %33, Pamukova %30, Kocaali %30, Çınar %30, Çay %29, Görele %29, Derinkuyu %29, Pazar %27, Ürgüp %27, Mucur %27, Gerze %25, Ermenek %25, Malazgirt %21, Espiye %20, Dikili %20, Cihanbeyli %20, Gölhisar %20, Sarıgöl %20, Çağlayanerit %20, Çekerek %20 **oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin büyüme oranının üzerinde büyümüş, net göç almışlardır.**

Bozova %19, Çivril %18, Bozyazı %18, Doğanşehir %18, Ezine %18, Çınarcık %17, Bigadiç %17, Solhan %17, Elmalı %17, Mazıdağı %17, Pasinler %16, Korgan %15, Havran %15, Horasan %14, Banaz %14, Tirebolu %14, İcirliova %13, Sarayköy %13, Sürmene %13, Bakçe %13, Hayrabolu %13, Acıpayam %13, Sındırgı %11, Gördes %11, Oltu %10, Sarıkamış %10, Bayramiç %10, Eşme %10, Gevaş %10, Avanos %10, Pınarbaşı %9, Suşehri %9, Şuhut %8, Saruhanlı %8, Buldan %8, Dursunbey %8, Battalgazi %7, Zara %6, Ardahan %6, Demirci %5, Eğirdir %1, Demre %1, Gümüşhacıköy %1, Aşkale %1, İsehisar %1, Çifteler %1, Vize %1, Ayancık %1, Şefaali %1, Pınarhisar %1 **oranlarında nüfuslarını arttırmış, Türkiye'nin büyüme oranının altında büyümüş, net göç vermişlerdir.**

Kınık %-24, Türkoğlu %-21, Divriği %-18, Aybastı %-18, Serinhisar %-12, Başkale %-12, Germencik %-8, Bünyan %-8, Kadınhanı %-7, Çermik %-6, Tomarza %-5, Tavas %-1, Alaçam %-1, Kangal %-1 **oranlarında nüfus kaybetmiş, nüfus kütleleri erimiştir.**

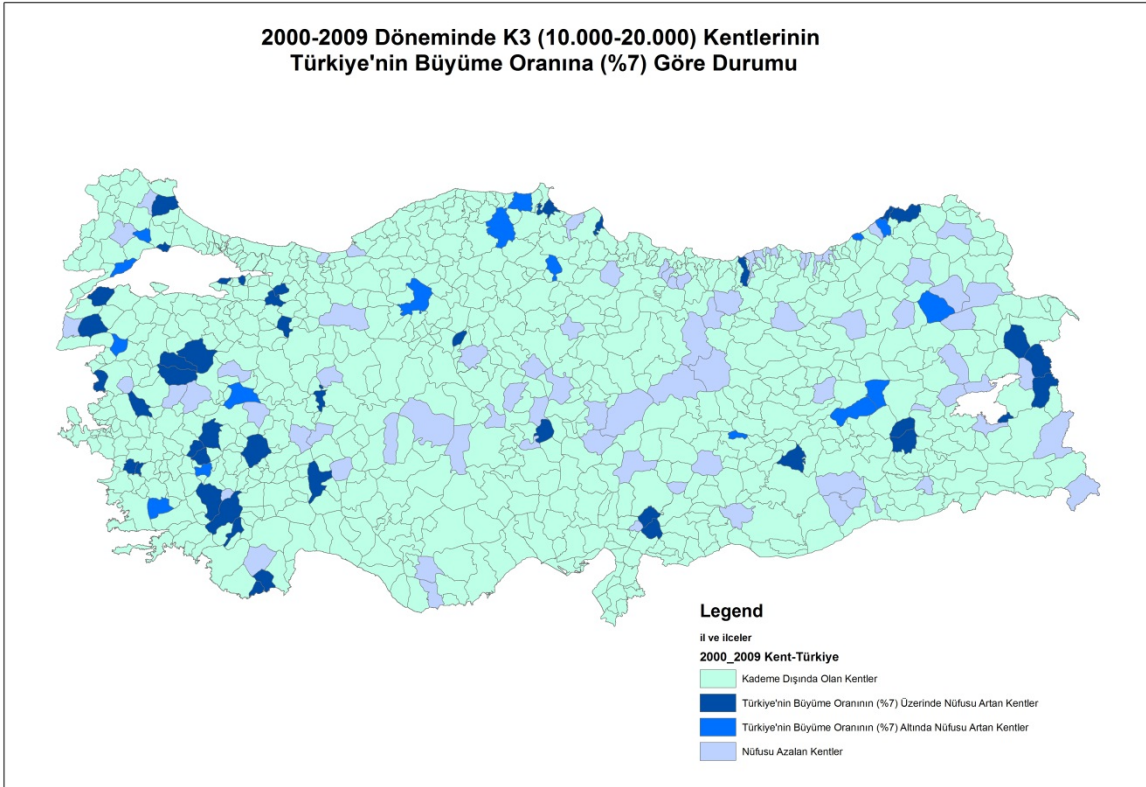
Harita-28. 1990-2000 Döneminde K3 (10.000-20.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%32) Göre Durumu

1990-2000 döneminde Türkiye'nin kent nüfusu %32 oranında artmıştır. Adilcevaz %250, Çaldıran %200, Ahlat %112, Hasköy %110, Şemdinli %100, Şarkikaraağaç %100, Beşikdüzü %93, Yeşilli %90, Yomra %82, Çiftlikköy %80, Kumru %80, Muradiye %73, Kelkit %73, Boğazlıyan %71, Keskin %70, Of %67, Karakoçan %64, Genç %64, Maramaraereğlisi %61, Dargeçit %60, Arsin %60, Emet %58, Fındıklı %57, Ş.Karahisar %57, Eleşkirt %56, Nallıhan %55, Alaplı %50, Osmaneli %50, Taşova %50, Edremit %50, Borçka %48, Lapseki %47, Yahşihan %46, Derik %46, Finike %45, Yatağan %45, Şarköy %45, Taşköprü %45, Diyadin %44, Sason %43, Nurdağı %43, Vakıfkebir %43, Özalp %41, Kağızman %40, Arhavi %40, Eskil %38, Muratlı %38, Ortaköy %37, Hopa %36, Gediz %36, Göksun %36, Kızılcahamam %33, Gököy %33, Söğüt %33, 19 Mayıs %33 **oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusundaki artış oranının üzerinde nüfuslarını arttırmış, nüfusun toplandığı ana merkezler olmuşlardır.**

Pamukova %30, Kocaali %30, Çınar %30, Çay %29, Görele %29, Derinkuyu %29, Pazar %27, Ürgüp %27, Mucur %27, Gerze %25, Ermenek %25, Malazgirt %21, Espiye %20,

Dikili %20, Cihanbeyli %20, Gölhisar %20, Sarıgöl %20, Çağlayancerit %20, Çekerek %20, Bozova %19, Çivril %18, Bozyazı %18, Doğanşehir %18, Ezine %18, Çınarcık %17, Bigadiç %17, Solhan %17, Elmalı %17, Mazıdağı %17, Pasinler %16, Korgan %15, Havran %15, Horasan %14, Banaz %14, Tirebolu %14, İcirliova %13, Sarayköy %13, Sürmene %13, Bakçe %13, Hayrabolu %13, Acıpayam %13, Sındırgı %11, Gördes %11, Oltu %10, Sarıkamış %10, Bayramiç %10, Eşme %10, Gevaş %10, Avanos %10, Pınarbaşı %9, Suşehri %9, Şuhut %8, Saruhanlı %8, Buldan %8, Dursunbey %8, Battalgazi %7, Zara %6, Ardahan %6, Demirci %5, Eğirdir %1, Demre %1, Gümüşhacıköy %1, Aşkale %1, İsehisar %1, Çifteler %1, Vize %1, Ayancık %1, Şefaali %1, Pınarhisar %1 **oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusundaki artışın altında nüfuslarını arttırmışlardır.**

Kınık %-24, Türkoğlu %-21, Divriği %-18, Aybastı %-18, Serinhisar %-12, Başkale %-12, Germencik %-8, Bünyan %-8, Kadınhanı %-7, Çermik %-6, Tomarza %-5, Tavas %-1, Alaçam %-1, Kangal %-1 **oranlarında nüfus kaybetmiş, nüfus kütleleri erimiştir.**

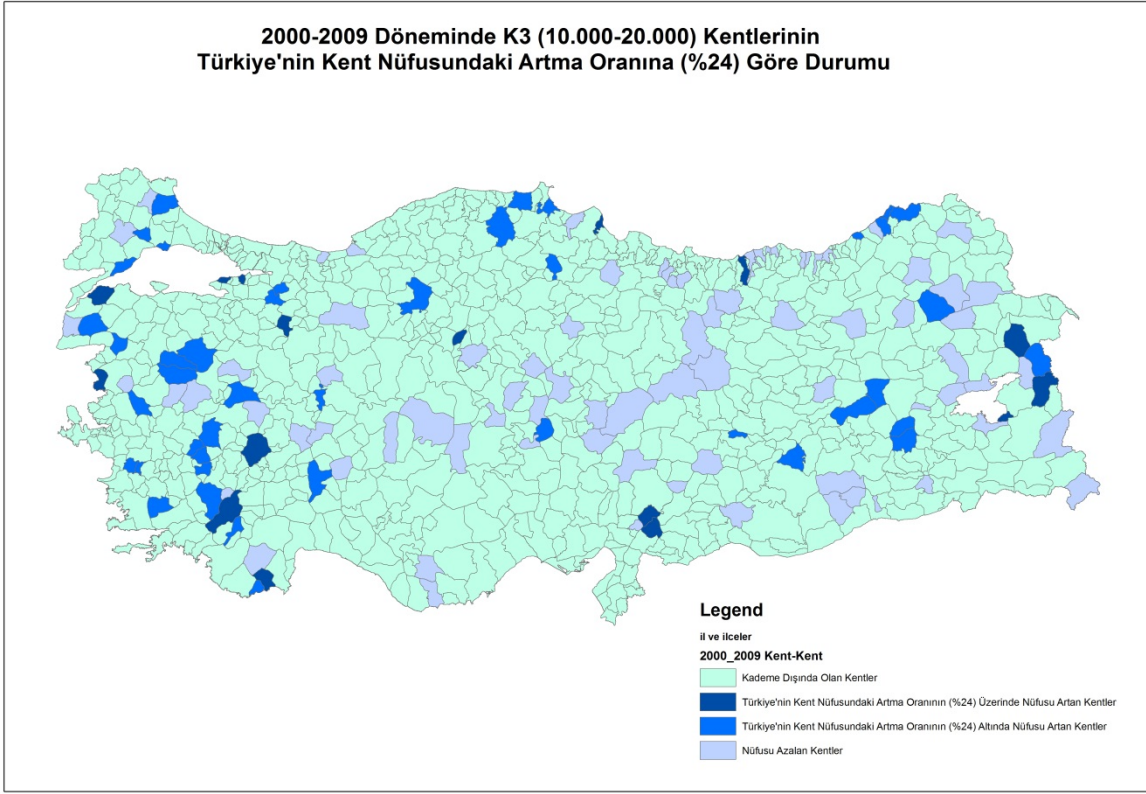

Harita-29. 2000-2009 Döneminde K3 (10.000-20.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%7) Göre Durumu

2000-2009 döneminde Türkiye'nin nüfusu %7 oranında artmıştır. Edremit %100, Çiftlikköy %89, Nurdağı %60, Yahşihan %50, Diyardin %46, Özalp %46, 19 Mayıs %38, Dikili %33, Espiye %33, Acıpayam %33, Çivril %31, Türkoğlu %27, Lapseki %26, Söğüt %25, Çınarcık %24, Pamukova %23, Ürgüp %21, Marmaraereğlisi %20, Sındırgı %20, Borçka %19, Eşme %18, Bayramiç %18, Demre %15, Saruhanlı %15, Finike %15, Buldan %15, Dursunbey %14, Bigadiç %14, Eğirdir %13, Çermik %13, Hopa %13, İncirliova %12, İsehisar %10, Vize %10, Gerze %10, Sason %9, Germencik %9, Tavas %9, Osmaneli %8, Gölhisar %8, Sarıgöl %8 **oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin büyüme oranının üzerinde büyümüş, net göç almışlardır.**

Solhan %7, Arhavi %7, Pazar %7, Battalgazi %7, Muratlı %6, Sarayköy %6, Yatağan %6, Horasan %6, Genç %1, Gediz %1, Kızılcahamam %1, Şarköy %1, Taşkoprü %1, Gümüşhacıköy %1, Ayancık %1, Havran %1 **oranlarında nüfuslarını arttırmış, Türkiye'nin büyüme oranının altında büyümüş, net göç vermişlerdir.**

Ş.Karahisar %-70, Keskin %-68, Vakfikebir %61, Şarkikaraağaç %-58, Karakoçan %48, Emet %46, Ahlat %-44, Görele %-44, Bozyazı %-42, Pasinler %-41, Boğazlıyan %-41, Suşehri %-40, Kumru %-39, Hasköy %-38, Göksun %-37, Zara %-35, Eleşkirt %-35, Gököy %-33, Bahçe %-33, Serinhisar %-33, Ermenek %-33, Taşova %-33, Ortaköy %-31, Nallıhan %-30, Divriği %-29, Of %-28, Sarıkamış %-26, Muradiye %-26, Kelkit %-26, Yeşilli %-26, Eski % -23, Doğanşehir %-23, Şefaali %-23, Çay %-22, Şemdinli %-21, Arsin %-21, Aşkale %-20, Kağızman %-19, Tirebolu %-19, Yomra %-18, Malazgirt %-17, Cihanbeyli %-17, Oltu %-17, Çınar %-15, Başkale %-14, Mucur %-14, Kangal %-14, Kınık %-15, Korgan %-13, Çekerek %-12, Demirci %-10, Mazıdağı %-10, Fındıklı %-10, Kocaali %-8, Şuhut %-8, Pınarbaşı %-8, Kadınhanı %-7, Pınarhisar %-7, Banaz %-6, Derinkuyu %-5, Derik %-1, Hayrabolu %-1, Alaplı %-1, Ardahan %-1, Elmalı %-1, Ezine %-1, Bünyan %-1, Çağlayancerit %-1, Avanos %-1, Alaçam %-1, Gördes %-1, Gevaş %-1, Tomarza %-1 **oranlarında nüfus kaybetmiş, nüfus kütleleri erimiştir.**

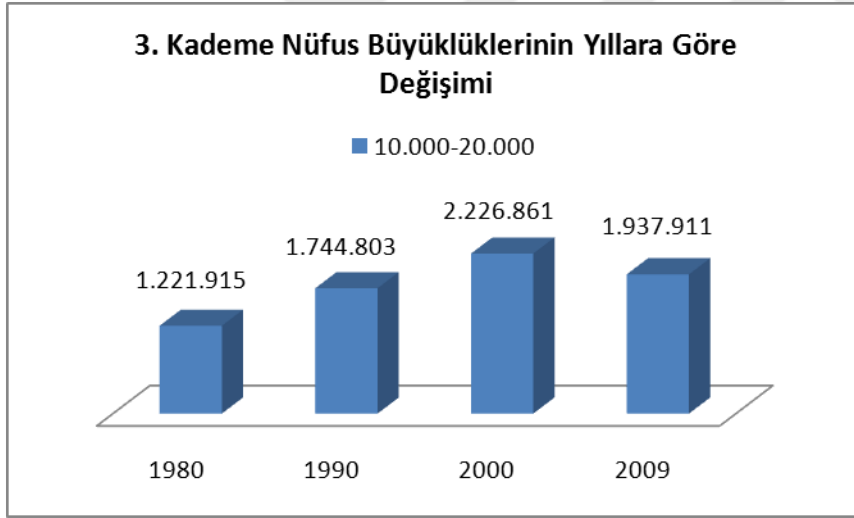

Harita-30. 2000-2009 Döneminde K3 (10.000-20.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%24) Göre Durumu

2000-2009 döneminde Türkiye'nin kent nüfusu %24 oranında artmıştır. Edremit %100, Çiftlikköy %89, Nurdağı %60, Yahşihan %50, Diyardin %46, Özalp %46, 19 Mayıs %38, Dikili %33, Espiye %33, Acıpayam %33, Çivril %31, Türkoğlu %27, Lapseki %26, Söğüt %25, Çınarcık %24 **oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusundaki artış oranının üzerinde nüfuslarını arttırmış, nüfusun toplandığı ana merkezler olmuşlardır.**

Pamukova %23, Ürgüp %21, Marmaraağlısı %20, Sındırgı %20, Borçka %19, Eşme %18, Bayramiç %18, Demre %15, Saruhanlı %15, Finike %15, Buldan %15, Dursunbey %14, Bigadiç %14, Eğirdir %13, Çermik %13, Hopa %13, İncirliova %12, İsehisar %10, Vize %10, Gerze %10, Sason %9, Germencik %9, Tavas %9, Osmaneli %8, Gölhisar %8, Sarıgöl %8, Solhan %7, Arhavi %7, Pazar %7, Battalgazi %7, Muratlı %6, Sarayköy %6, Yatağan %6, Horasan %6, Genç %1, Gediz %1, Kızılcahamam %1, Şarköy %1, Taşköprü %1, Gümüşhacıköy %1, Ayancık %1, Havran %1 **oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusundaki artışın altında nüfuslarını arttırmışlardır.**

Ş.Karahisar %-70, Keskin %-68, Vakfikebir %61, Şarkikaraağaç %-58, Karakoçan %48, Emet %46, Ahlat %-44, Görele %-44, Bozyazı %-42, Pasinler %-41, Boğazlıyan %-41, Suşehri %-40, Kumru %-39, Hasköy %-38, Göksun %-37, Zara %-35, Eleşkirt %-35, Gököy %-33, Bahçe %-33, Serinhisar %-33, Ermenek %-33, Taşova %-33, Ortaköy %-31, Nallıhan %-30, Divriği %-29, Of %-28, Sarıkamış %-26, Muradiye %-26, Kelkit %-26, Yeşilli %-26, Eski %23, Doğanşehir %-23, Şefaali %-23, Çay %-22, Şemdinli %-21, Arsin %-21, Aşkale %-20, Kağızman %-19, Tirebolu %-19, Yomra %-18, Malazgirt %-17, Cihanbeyli %-17, Oltu %-17, Çınar %-15, Başkale %-14, Mucur %-14, Kangal %-14, Kınık %-15, Korgan %-13, Çekerek %-12, Demirci %-10, Mazıdağı %-10, Fındıklı %-10, Kocaali %-8, Şuhut %-8, Pınarbaşı %-8, Kadınhanı %-7, Pınarhisar %-7, Banaz %-6, Derinkuyu %-5, Derik %-1, Hayrabolu %-1, Alaplı %-1, Ardahan %-1, Elmalı %-1, Ezine %-1, Bünyan %-1, Çağlayancerit %-1, Avanos %-1, Alaçam %-1, Gördes %-1, Gevaş %-1, Tomarza %-1 oranlarında nüfus kaybetmiş, nüfus kütleleri erimiştir.

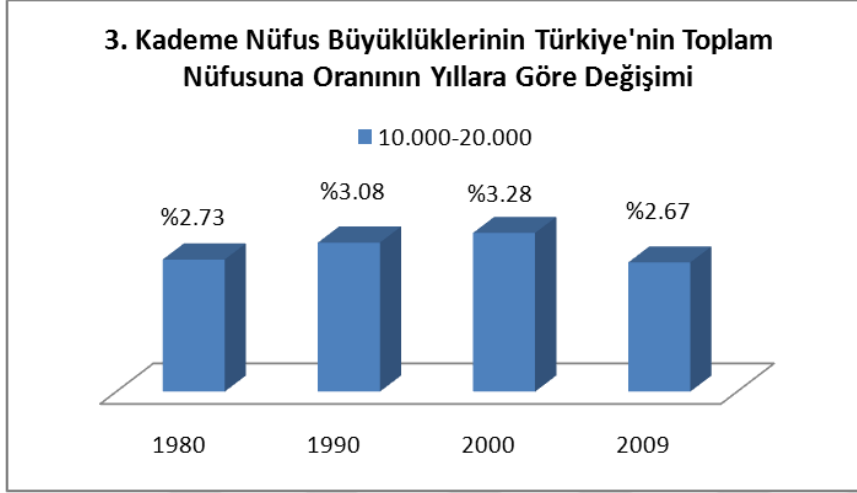

Grafik-13. 3. Kademe Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi

3. kademedeki kentlerin nüfuslarının yıllara göre değişimine baktığımızda, 1980-1990 döneminde, 523 bin kişi, %43 oranında arttığını, 1990-2000 döneminde 482 bin kişi, %28 oranında arttığını, 2000-2009 döneminde 289 bin kişi, %13 oranında azaldığını görmekteyiz.

1980-1990 döneminde 3. kademedeki kentlerin nüfuslarını önemli oranlarda arttırdığını, 1990-2000 döneminde durulduğunu, az da olsa göç aldığını görmekteyiz. 2000-2009 döneminde 3. kademe kentlerinin doğal nüfus artışı da dikkate alındığında nüfuslarının

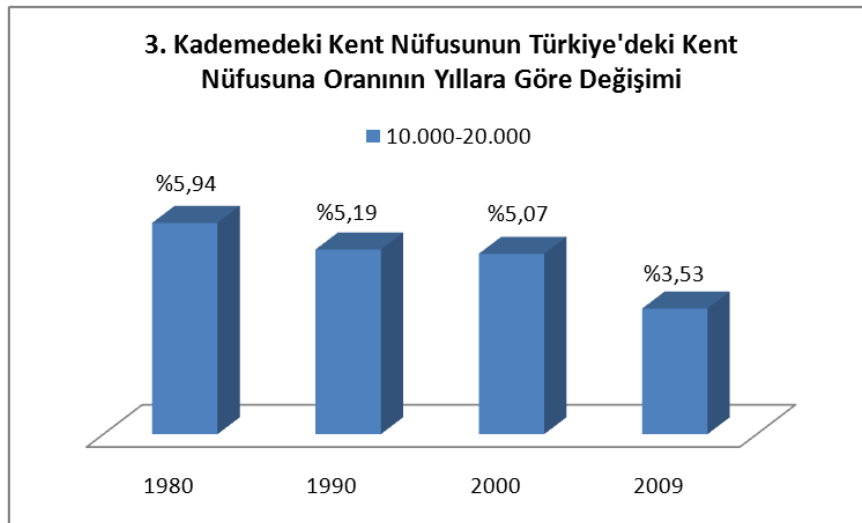
yaklaşık üçte birini kaybettikleri görülmektedir. Bir başka deyişle son 9 yılda 3. kademedeki kentlerde yaşayan yaklaşık her 3 kişiden 1'i bu kentlerden göç etmiştir.

Grafik-14. 3. Kademe Nüfus Büyüklüklerinin Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

3. kademedeki kentlerin nüfuslarının Türkiye'nin toplam nüfusuna oranının yıllara göre değişimine baktığımızda, 1980-1990 döneminde binde 35 oranında arttığını, 1990-2000 döneminde binde 20 oranında arttığını, 2000-2009 döneminde binde 61 oranında azaldığını görmekteyiz.

3. kademedeki kentlerin Türkiye içindeki ağırlıkları 1980-1990 ve 1990-2000 dönemlerinde artarken 2000-2009 döneminde çok önemli oranda azalmıştır.

Grafik-15. 3. Kademedeki Kent Nüfusunun Türkiye'deki Kent Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

3. kademedeki kentlerin nüfuslarının Türkiye'deki kent nüfusuna oranının yıllara göre değişimine baktığımızda, 1980-1990 döneminde binde 75 oranında azaldığını, 1990-2000 döneminde binde 12 oranında azaldığını, 2000-2009 döneminde %1.54 oranında azaldığını görmekteyiz.

3. kademedeki kentlerin Türkiye'deki kent nüfusu içindeki ağırlığı her üç dönemde de azalmış, 2000-2009 döneminde çok gerilemiştir. Bu durum 2000-2009 döneminde 3. kademedeki kentlerin göçtüğünü açıkça göstermektedir.

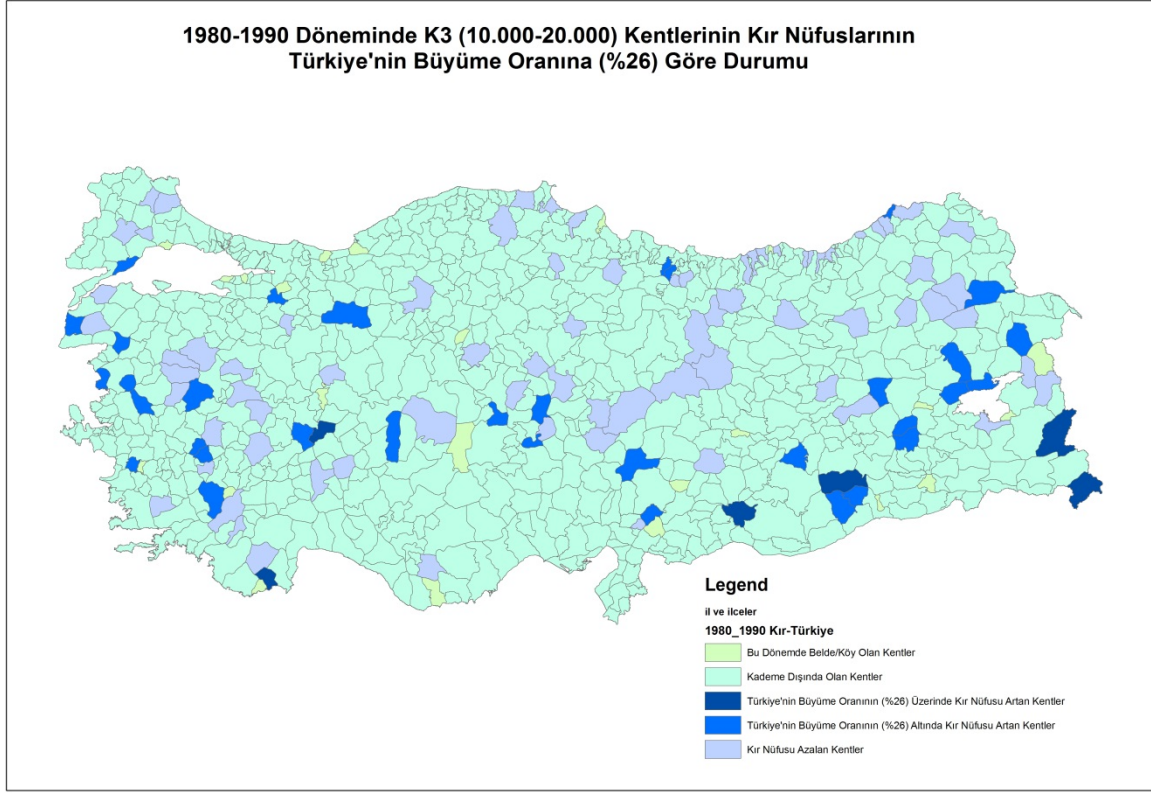
3. Kademe Kent Nüfus Analizi Sonuçları

3. kademe de bulunan 138 kentten 1980-1990 döneminde 44'ü net göç vermiş, bunlardan 5'inin nüfusu 1990 yılında 1980 yılındaki nüfusunun altına düşmüştür. 1990-2000 döneminde 64 kent net göç vermiş, bunlardan 14'ünün nüfusu 2000 yılında 1990 yılındaki nüfuslarının altına düşmüştür. 2000-2009 döneminde 96 kent net göç vermiş, bunlardan 80'inin nüfusu 2009 yılında 2000 yılındaki nüfuslarının altına düşmüştür.

Her üç dönemde de nüfuslarını arttıran kentler; Diyadin, Ürgüp, Çiftlikköy, Nurdağı, Dikili, Söğüt, Osmaneli, Sarıgöl, Çaldıran, Pamukova, Edremit, Yahşihan, 19 Mayıs, Gerze, Finike, Çınarcık, Borçka, Lapseki, Marmaraereğlisi, Özalp.

Her üç dönemde de göç veren kentler; Sarıkamış, Hayrabolu, Sarıkamış, Ardahan, Gümüşhacıköy, Elmalı, Pasinler, Kadınhanı, Ezine, Korgan, Aşkale, Bünyan, Avanos, Çifteler, Pınarbaşı, Alaçam, Divriği, Gördes, Doğanşehir, Havran, Pınarhisar, Mazıdağı.

4.1.6. 3. Kademedeki Kırların 1980-2009 Dönemi Nüfus Hareketi Pratiği

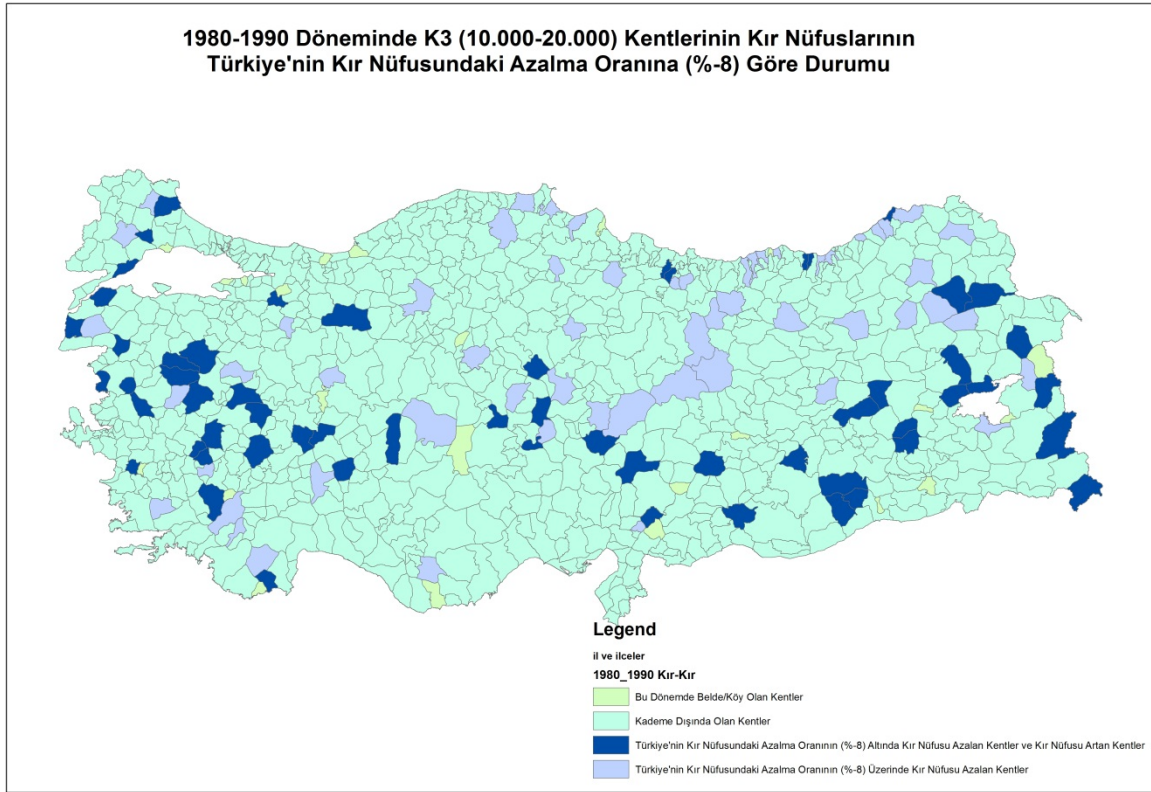

Harita-31. 1980-1990 Döneminde K3 (10.000-20.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%26) Göre Durumu

1980-1990 döneminde Türkiye'nin nüfusu %26 oranında artmıştır. Şemdinli %53, Çınar %38, Bozova %33, Çay %32, Finike %29, Başkale %26 oranlarındaki kır nüfusu artışlarıyla Türkiye'nin büyüme oranının üzerinde kır nüfusları artmış, kır kendini yeniden üretmiştir.

Sason %24, Kınık %24, Adilcevaz %23, Malazgirt %23, Solhan %21, Derik %19, Çermik %19, Türkoğlu %18, Germencik %18, Dikili %18, Avanos %16, Göksun %15, Korgan %15, Tavas %15, Şuhut %13, Kadınhanı %12, Osmaneli %11, Mazıdağı %11, Saruhanlı %11, Ezine %10, Sarıgöl %9, Buldan %8, Ahlat %6, Diyadin %6, Şarköy %6, Nallıhan %4, Demirci %3, Ortaköy %1, Kağızman %1, Hopa %1, Kumru %1, Havran %1, Derinkuyu %1 oranlarındaki kır nüfusu artışlarıyla Türkiye'nin büyüme oranının altında kır nüfusu artmış, kır nüfusları net göç vermiş ama kütleleri erimemiştir.

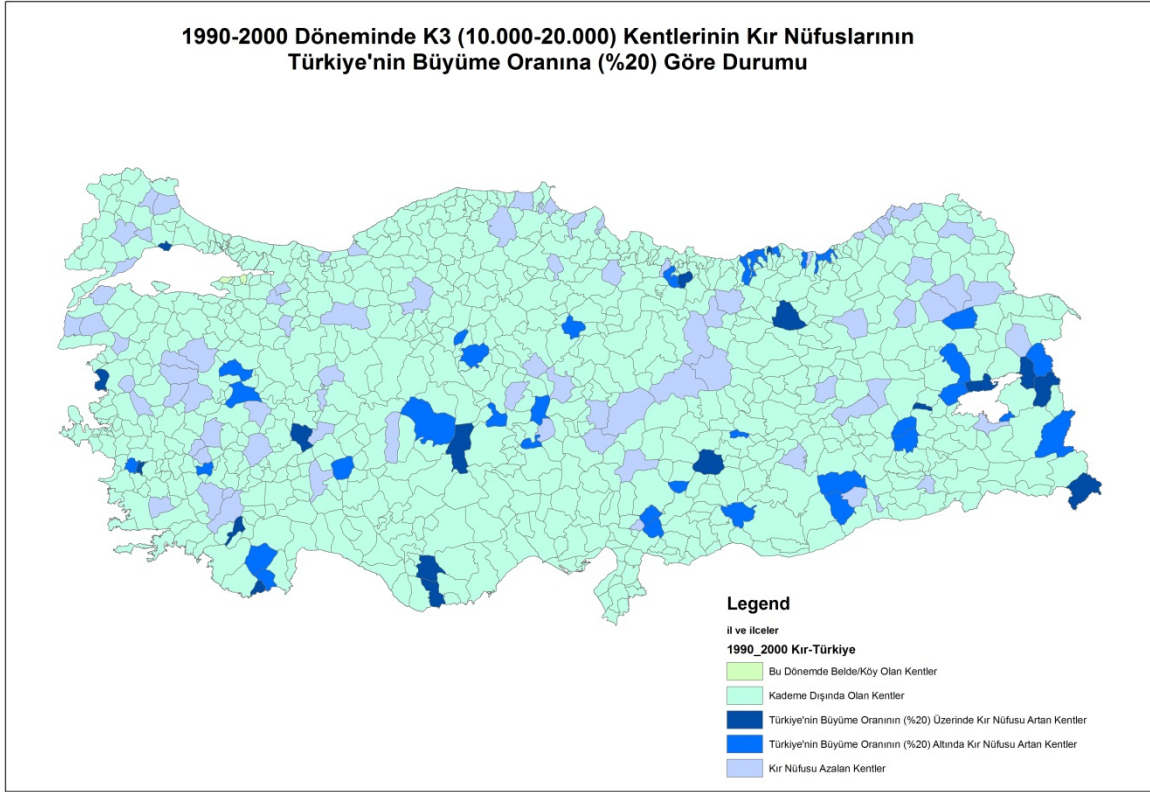
Göhlhisar %-87, Bahçe %-86, Vakfikebir %-80, Tirebolu %-60, Espiye %-60, Gerze %-55, Çekerek %-53, Ermenek %-53, Aybastı %-52, Suşehri %-50, Çifteler %-46, Emet %46, Görele %-44, Muradiye %-44, Divriği %-42, Söğüt %-41, Borçka %-38, Zara %-37, Pasinler %-35, Of %-34, Kelkit %-33, Gevaş %-31, Pazar %-30, Keskin %-30, Sarayköy %-29, Gümüşhacıköy %-26, Alaçam %-26, Kangal %-26, Ayancık %-26, Ardahan %-25, Taşköprü %-25, Gököy %-24, Ş.Karahisar %-24, Sürmene %-23, Eğirdir %-22, Gördes %-22, Yatağan %-21, Elmalı %-21, Mucur %-20, Kızılcahamam %-19, Bünyan %-19, Aşkale %-18, Arhavi %-17, Acıpayam %-16, Boğazlıyan %-14, Oltu %-14, Pınarhisar %-13, Bayramiç %-12, Karakoçan %-12, Taşova %-12, Fındıklı %-12, Hayrabolu %-10, Pınarbaşı %-10, Cihanbeyli %-10, Ürgüp %-8, Horasan %-8, Eleşkirt %-8, Şarkikaraağaç %-8, Muratlı %-7, Özalp %-7, Arsin %-7, Sarıkamış %-7, Banaz %-6, Tomarza %-6, Dursunbey %-5, Lapseki %-5, Gediz %-4, Şefaali %-4, Vize %-4, Yomra %-4, Doğanşehir %-3, Genç %-3, Çivril %-2, Sındırgı %-2, Bigadiç %-1, Eşme %-1 oranlarında kır nüfusları azalmış, kır nüfus kütleleri erimiştir.

Harita-32. 1980-1990 Döneminde K3 (10.000-20.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Azalma Oranına (%-8) Göre Durumu

1980-1990 döneminde Türkiye'nin kır nüfusu %-8 oranında azalmıştır. Şemdinli %53, Çınar %38, Bozova %33, Çay %32, Finike %29, Başkale %26, Sason %24, Kınık %24, Adilcevaz %23, Malazgirt %23, Solhan %21, Derik %19, Çermik %19, Türkoğlu %18, Germencik %18, Dikili %18, Avanos %16, Göksun %15, Korgan %15, Tavas %15, Şuhut %13, Kadınhanı %12, Osmaneli %11, Mazıdağı %11, Saruhanlı %11, Ezine %10, Sarıgöl %9, Buldan %8, Ahlat %6, Diyadin %6, Şarköy %6, Nallıhan %4, Demirci %3, Ortaköy %1, Kağızman %1, Hopa %1, Kumru %1, Havran %1, Derinkuyu %1 **oranlarındaki nüfus artışlarıyla** ve Muratlı %-7, Özalp %-7, Arsin %-7, Sarıkamış %-7, Banaz %-6, Tomarza %-6, Dursunbey %-5, Lapseki %-5, Gediz %-4, Şefaali %-4, Vize %-4, Yomra %-4, Doğanşehir %-3, Genç %-3, Çivril %-2, Sındırgı %-2, Bigadiç %-1, Eşme %-1 **oranlarındaki kır nüfusu azalmalarıyla Türkiye'nin kır nüfusundaki azalmanın altında kır nüfusları azalmış ya da kır nüfusları artmıştır.**

Göhlisar %-87, Bahçe %-86, Vakfikebir %-80, Tirebolu %-60, Espiye %-60, Gerze %-55, Çekerek %-53, Ermenek %-53, Aybastı %-52, Suşehri %-50, Çifteler %-46, Emet %46, Görele %-44, Muradiye %-44, Divriği %-42, Söğüt %-41, Borçka %-38, Zara %-37, Pasinler %-35, Of %-34, Kelkit %-33, Gevaş %-31, Pazar %-30, Keskin %-30, Sarayköy %-29, Gümüşhacıköy %-26, Alaçam %-26, Kangal %-26, Ayancık %-26, Ardahan %-25, Taşköprü %-25, Gököy %-24, Ş.Karahisar %-24, Sürmene %-23, Eğirdir %-22, Gördes %-22, Yatağan %-21, Elmalı %-21, Mucur %-20, Kızılcahamam %-19, Bünyan %-19, Aşkale %-18, Arhavi %-17, Acıpayam %-16, Boğazlıyan %-14, Oltu %-14, Pınarhisar %-13, Bayramiç %-12, Karakoçan %-12, Taşova %-12, Fındıklı %-12, Hayrabolu %-10, Pınarbaşı %-10, Cihanbeyli %-10, Ürgüp %-8, Horasan %-8, Eleşkirt %-8, Şarkikaraağaç %-8 **oranlarındaki kır nüfuslarındaki azalmayla Türkiye'nin kır nüfusundaki azalmadan daha çok kır nüfusları azalmıştır.**

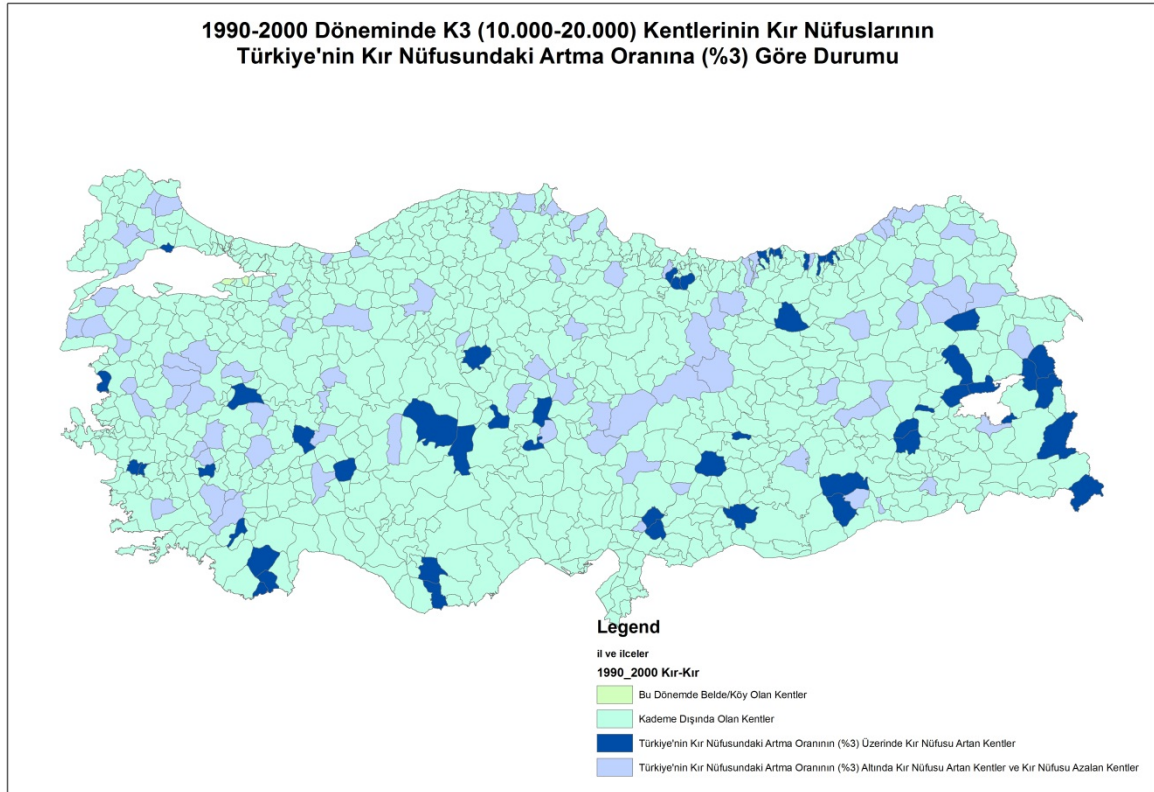

Harita-33. 1990-2000 Döneminde K3 (10.000-20.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%20) Göre Durumu

1990-2000 döneminde Türkiye'nin nüfusu %20 oranında artmıştır. Göhlisar %104, Bozyazı %80, Marmaraeğlisi %73, Hasköy %38, Şemdinli %35, Dikili %31, Ermenek %29, Şuhut %29, Doğanşehir %27, Özalp %27, Kelkit %26, Adilcevaz %25, Beşikdüzü %21, İncirliova %21, Eskil %21, Muradiye %21, Gökçöy %20, Demre %20 **oranlarındaki kır nüfusu artışlarıyla Türkiye'nin büyüme oranının üzerinde kır nüfusları artmış, kır kendini yeniden üretmiştir.**

Finike %19, Derinkuyu %18, Çaldıran %16, Elmalı %14, Keskin %14, Yomra %13, Korgan %13, Bozova %13, Nurdağı %13, Gediz %12, Vakfikebir %12, Ortaköy %10, Edremit %10, Derik %9, Görele %9, Battalgazi %9, Sürmene %9, Türkoğlu %9, Aybastı %7, Avanos %7, Sarayköy %6, Of %6, Ahlat %6, Cihanbeyli %6, Eleşkirt %6, Başkale %5, Malazgirt %5, Şarkikaraağaç %4, Sason %4, Germencik %3, Espiye %1, Tirebolu %1, Çağlayancerit %1, Yahşihan %1, Çekerek %1, Emet %1 **oranlarındaki kır nüfusu artışlarıyla Türkiye'nin büyüme oranının altında kır nüfusları artmış, kır nüfusları net göç vermiş ama kütleleri erimemiştir.**

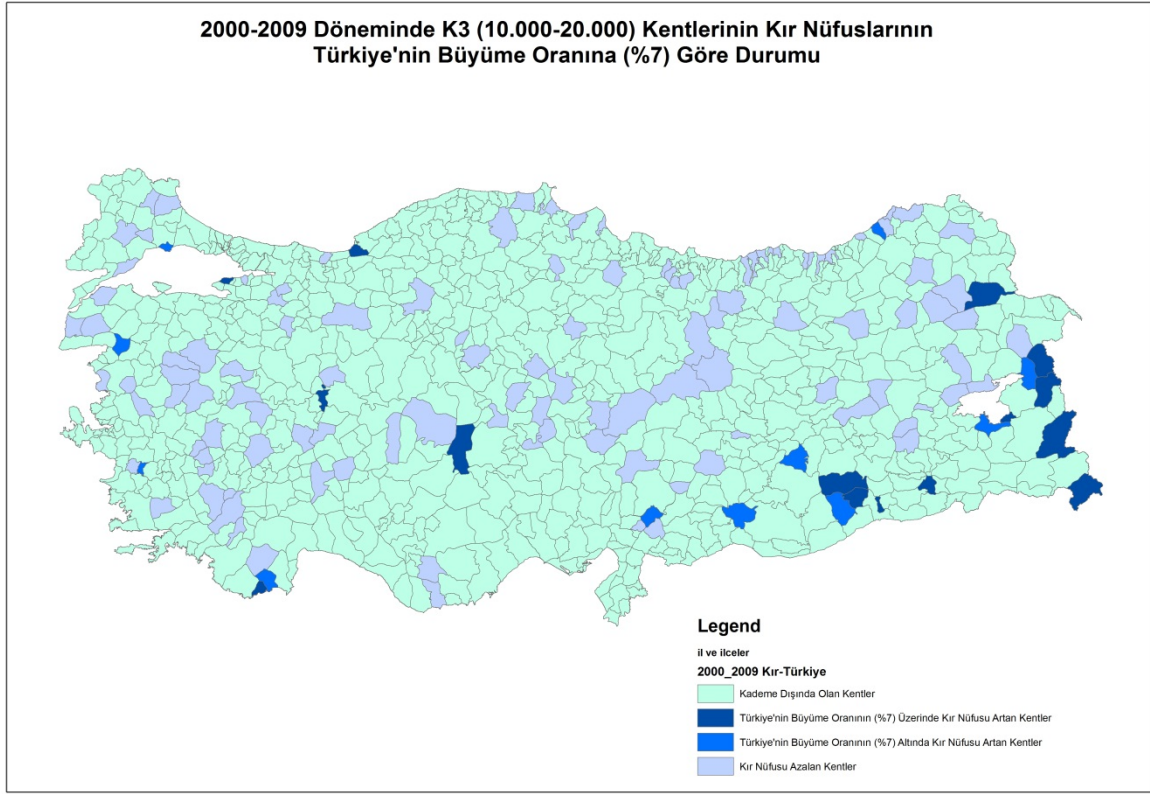
Yeşilli %-81, Dargeçit %-48, Divriği %-43, Ayancık %-42, Fındıklı %-38, Arhavi %-37, Pınarbaşı %-36, Pazar %-35, Bahçe %-34, Oltu %-33, Zara %-32, Gerze %-32, Kangal %-31, Şefaali %-30, Gümüşhacıköy %-29, 19 Mayıs %-27, Aşkale %-26, Borçka %-25, Taşköprü %-25, Karakoçan %-25, Ardahan %-23, Tomarza %-23, Hayrabolu %-22, Çifteler %-22, Söğüt %-20, Alaçam %-20, Mazıdağı %-20, Kızılcahamam %-19, Kağızman %-18, Dursunbey %-18, Solhan %-18, Gevaş %-18, Sarıkamış %-17, Horasan %-17, Mucur %-17, Suşehri %-17, Muratlı %-16, Genç %-16, Pınarhisar %-15, Arsin %-15, Osmaneli %-13, Sındırgı %-12, Ş.Karahisar %-12, Vize %-12, Acıpayam %-11, Kocaeli %-11, Alaplı %-11, Hopa %-11, Banaz %-10, Tavas %-10, Kınık %-10, Pasinler %-9, Ezine %-9, Saruhanlı %-8, İsehisar %-8, Nallıhan %-8, Kadınhanı %-7, Eşme %-7, Çay %-7, Bünyan %-7, Kumru %-7, Taşova %-7, Gördes %-7, Diyadin %-6, Çermik %-6, Şarköy %-6, Bigadiç %-5, Lapseki %-5, Bayramiç %-5, Eğirdir %-4, Sarıgöl %-4, Göksun %-4, Ürgüp %-4, Demirci %-3, Boğazlıyan %-3, Çivril %-2, Yatağan %-1, Pamukova %-1, Buldan %-1, Serinhisar %-1, Havran %-1 oranlarında kır nüfusları azalmış, kır nüfus kütleleri erimiştir.

Harita-34. 1990-2000 Döneminde K3 (10.000-20.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Artma Oranına (%3) Göre Durumu

1990-2000 döneminde Türkiye'nin kır nüfusu %3 oranında artmıştır. Gölhisar %104, Bozyazı %80, Marmaraereğlisi %73, Hasköy %38, Şemdinli %35, Dikili %31, Ermenek %29, Şuhut %29, Doğanşehir %27, Özalp %27, Kelkit %26, Adilcevaz %25, Beşikdüzü %21, İncirliova %21, Eskişehir %21, Muradiye %21, Gököy %20, Demre %20, Finike %19, Derinkuyu %18, Çaldıran %16, Elmalı %14, Keskin %14, Yomra %13, Korgan %13, Bozova %13, Nurdağı %13, Gediz %12, Vakfıkebir %12, Ortaköy %10, Edremit %10, Derik %9, Görele %9, Battalgazi %9, Sürmene %9, Türkoğlu %9, Aybastı %7, Avanos %7, Sarayköy %6, Of %6, Ahlat %6, Cihanbeyli %6, Eleşkirt %6, Başkale %5, Malazgirt %5, Şarkikaraağaç %4, Sason %4, Germencik %3 **oranlarındaki kır nüfusu artışlarıyla Türkiye'nin kır nüfusundaki artmadan daha fazla kır nüfusları artmıştır.**

Espiye %1, Tirebolu %1, Çağlayancerit %1, Yahşihan %1, Çekerek %1, Emet %1 **oranlarındaki kır nüfusu artışlarıyla** ve Yeşilli %-81, Dargeçit %-48, Divriği %-43, Ayancık %-42, Fındıklı %-38, Arhavi %-37, Pınarbaşı %-36, Pazar %-35, Bahçe %-34, Oltu %-33, Zara %-32, Gerze %-32, Kangal %-31, Şefaali %-30, Gümüşhacıköy %-29, 19 Mayıs %-27, Aşkale %-26, Borçka %-25, Taşköprü %-25, Karakoçan %-25, Ardahan %-23, Tomarza %-23, Hayrabolu %-22, Çifteler %-22, Söğüt %-20, Alaçam %-20, Mazıdağı %-20, Kızılcahamam %-19, Kağızman %-18, Dursunbey %-18, Solhan %-18, Gevaş %-18, Sarıkamış %-17, Horasan %-17, Mucur %-17, Suşehri %-17, Muratlı %-16, Genç %-16, Pınarhisar %-15, Arsin %-15, Osmaneli %-13, Sındırgı %-12, Ş.Karahisar %-12, Vize %-12, Acıpayam %-11, Kocaali %-11, Alaplı %-11, Hopa %-11, Banaz %-10, Tavas %-10, Kınık %-10, Pasinler %-9, Ezine %-9, Saruhanlı %-8, İscehisar %-8, Nallıhan %-8, Kadınhanı %-7, Eşme %-7, Çay %-7, Bünyan %-7, Kumru %-7, Taşova %-7, Gördes %-7, Diyardin %-6, Çermik %-6, Şarköy %-6, Bigadiç %-5, Lapseki %-5, Bayramiç %-5, Eğirdir %-4, Sarıgöl %-4, Göksun %-4, Ürgüp %-4, Demirci %-3, Boğazlıyan %-3, Çivril %-2, Yatağan %-1, Pamukova %-1, Buldan %-1, Serinhisar %-1, Havran %-1 **oranlarındaki kır nüfusu azalmalarıyla Türkiye'nin kır nüfusundaki artmanın altında kır nüfusları artmış ya da kır nüfusları artmıştır.**

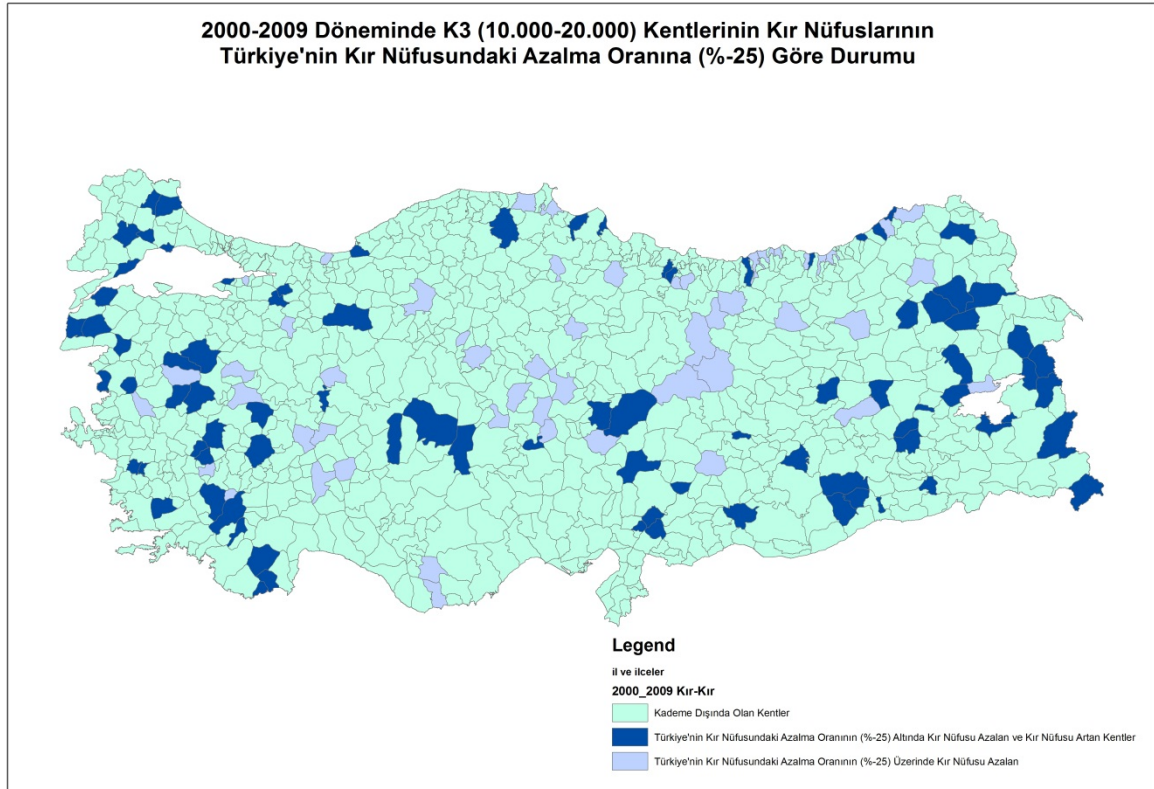
Harita-35. 2000-2009 Döneminde K3 (10.000-20.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%7) Göre Durumu

2000-2009 döneminde Türkiye'nin nüfusu %7 oranında artmıştır. Yeşilli %57, Mazıdağı %38, Şemdinli %29, Eskişehir %26, Çınar %22, Özalp %21, Dargeçit %19, Çaldıran %19, Çınarcık %17, Başkale %17, Kağızman %15, Demre %10, Edremit %9, İncehisar %9, Alaplı %8 oranlarındaki kır nüfusu artışlarıyla Türkiye'nin büyüme oranının üzerinde kır nüfusları artmış, kır kendini yeniden üretmiştir.

Çermik %7, Muradiye %6, Finike %6, Gevaş %6, Havran %6, Derik %6, Fındıklı %5, Beşikdüzü %2, İncirliova %1, Türkoğlu %1, Marmaraereğlisi %1 oranlarındaki kır nüfusu artışlarıyla Türkiye'nin büyüme oranının altında kır nüfusları artmış, kır nüfusları net göç vermiş ama kütleleri erimemiştir.

Keskin %-58, Emet %-54, Şefaali %-50, Kızılcahamam %-50, Taşova %-46, Of %43, Gediz %-43, Boğazlıyan %-43, Görele %-42, Bozyazı %-41, Beşikdüzü %-41, Çiftlikköy %-40, Çekerek %-40, Şuhut %-40, Yahşihan %-40, Aşkale %-40, Sarayköy %-39, Kelkit %-39, Ortaköy %-38, Gölköy %-38, Suşehri %-37, Şarkikaraağaç %-37, Kangal %-37, Genç %-37, Vakfikebir %-37, Sürmene %-36, Ürgüp %-35, Divriği %-34, Aybastı %-34, Doğanşehir %-

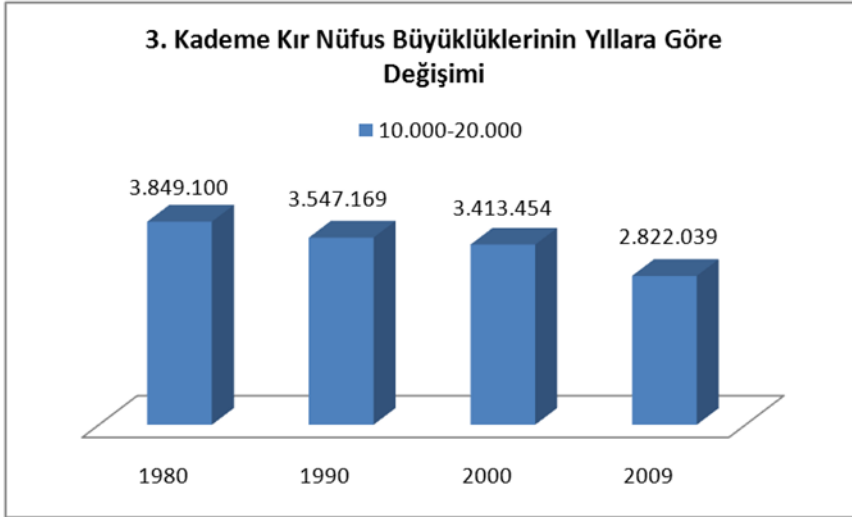
34, Söğüt %-33, Gümüşhacıköy %-33, Mucur %31, Oltu %-31, Kocaali %-31, Sındırgı %-30, Gerze %-30, Eğirdir %-29, Tomarza %-29, Arhavi %-29, Ş.Karahisar %-29, Adilcevaz %-28, Serinhisar %-28, Borçka %-28, Yomra %-27, Zaraa %-27, Ayancık %-27, Çay %-26, Ermenek %-26, Avanos %-26, Çifteler %-26, Saruhanlı %-25, Tirebolu %-25, Alaçam %-24, Karakoçan %-24, Korgan %-23, Kumru %-23, Arsin %-23, Sason %-22, Bünyan %-22, Nurdağı %-22, Nallıhan %-22, Gördes %-22, Pınarbaşı %-22, Demirci %-21, Tavas %-21, Göksun %-20, Hayrabolu %-19, Şarköy %-19, Kadınhanı %-19, Eşme %-19, 19 Mayıs %-19, Pazar %-18, Pınarhisar %-18, Cihanbeyli %-18, Banaz %-18, Espiye %-18, Hopa %-18, Acıpayam %-17, Hasköy %-17, Dursunbey %-16, Bayramiç %-15, Ardahan %-15, Derinkuyu %-15, Taşköprü %-15, Muratlı %-15, Çağlayancerit %-14, Pasinler %-14, Malazgirt %-13, Dikili %-12, Lapseki %-12, Osmaneli %-12, Eleşkirt %-12, Ahlat %-11, Solhan %-11, Kınık %-11, Çivril %-10, Horasan %-10, Ezine %-10, Gölhisar %-10, Vize %-9, Germencik %-9, Elmalı %-8, Yatağan %-7, Buldan %-7, Bigadiç %-6, Sarıkamış %-6, Sarıgöl %-4, Diyadin %-2, Battalgazi %-1, Pamukova %-1, Bahçe %-1 **oranlarında kır nüfusları azalmış, kır nüfus kütleleri erimiştir.**

Harita-36. 2000-2009 Döneminde K3 (10.000-20.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Azalma Oranına (%-25) Göre Durumu

2000-2009 döneminde Türkiye'nin kır nüfusu %-25 oranında azalmıştır. Yeşilli %57, Mazıdağı %38, Şemdinli %29, Eskil %26, Çınar %22, Özalp %21, Dargeçit %19, Çaldıran %19, Çınarcık %17, Başkale %17, Kağızman %15, Demre %10, Edremit %9, İsehisar %9, Alaplı %8, Çermik %7, Muradiye %6, Finike %6, Gevaş %6, Havran %6, Derik %6, Fındıklı %5, Beşikdüzü %2, İncirliova %1, Türkoğlu %1, Marmaraereğlisi %1 **oranlarındaki kır nüfusu artışlarıyla** ve Alaçam %-24, Karakoçan %-24, Korgan %-23, Kumru %-23, Arsin %-23, Sason %-22, Bünyan %-22, Nurdağı %-22, Nallıhan %-22, Gördes %-22, Pınarbaşı %-22, Demirci %-21, Tavas %-21, Göksun %-20, Hayrabolu %-19, Şarköy %-19, Kadınhanı %-19, Eşme %-19, 19 Mayıs %-19, Pazar %-18, Pınarhisar %-18, Cihanbeyli %-18, Banaz %-18, Espiye %-18, Hopa %-18, Acıpayam %-17, Hasköy %-17, Dursunbey %-16, Bayramiç %-15, Ardahan %-15, Derinkuyu %-15, Taşköprü %-15, Muratlı %-15, Çağlayanerit %-14, Pasinler %-14, Malazgirt %-13, Dikili %-12, Lapseki %-12, Osmaneli %-12, Eleşkirt %-12, Ahlat %-11, Solhan %-11, Kınık %-11, Çivril %-10, Horasan %-10, Ezine %-10, Gölhisar %-10, Vize %-9, Germencik %-9, Elmalı %-8, Yatağan %-7, Buldan %-7, Bigadiç %-6, Sarıkamış %-6, Sarıgöl %-4, Diyadin %-2, Battalgazi %-1, Pamukova %-1, Bahçe %-1 **oranlarındaki kır nüfusu azalmalarıyla Türkiye'nin kır nüfusundaki azalmanın üzerinde kır nüfusları artmış ya da kır nüfusları azalmıştır.**

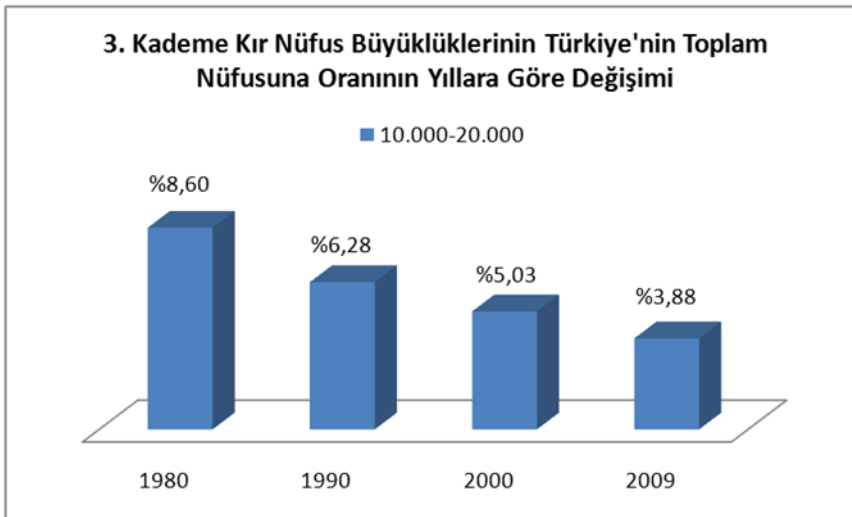
Keskin %-58, Emet %-54, Şefaali %-50, Kızılcahamam %-50, Taşova %-46, Of %43, Gediz %-43, Boğazlıyan %-43, Görele %-42, Bozyazı %-41, Beşikdüzü %-41, Çiftlikköy %-40, Çekerek %-40, Şuhut %-40, Yahşihan %-40, Aşkale %-40, Sarayköy %-39, Kelkit %-39, Ortaköy %-38, Gököy %-38, Suşehri %-37, Şarkikaraağaç %-37, Kangal %-37, Genç %-37, Vakfikebir %-37, Sürmene %-36, Ürgüp %-35, Divriği %-34, Aybastı %-34, Doğanşehir %-34, Söğüt %-33, Gümüşhacıköy %-33, Mucur %31, Oltu %-31, Kocaali %-31, Sındırgı %-30, Gerze %-30, Eğirdir %-29, Tomarza %-29, Arhavi %-29, Ş.Karahisar %-29, Adilcevaz %-28, Serinhisar %-28, Borçka %-28, Yomra %-27, Zaraa %-27, Ayancık %-27, Çay %-26, Ermenek %-26, Avanos %-26, Çifteler %-26, Saruhanlı %-25, Tirebolu %-25 **oranlarındaki kır nüfuslarındaki azalmayla Türkiye'nin kır nüfusundaki azalmadan daha çok kır nüfusları azalmıştır.**

Grafik-16. 3. Kademe Kır Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi

3. kademedeki kentlerin kır nüfuslarının yıllara göre değişimine baktığımızda, 1980-1990 döneminde 302 bin kişi, %-8 oranında azaldığını, 1990-2000 döneminde 134 bin kişi, %-4 oranında azaldığını, 2000-2009 döneminde 591 bin kişi, %-17 oranında azaldığını görmekteyiz.

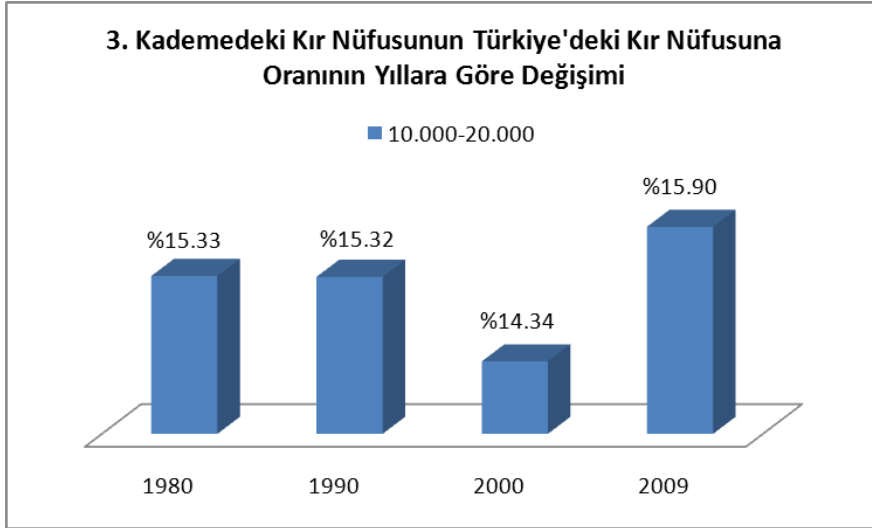
3. kademedeki kentler kır nüfuslarını her üç dönemde de çok önemli oranlarda azaltmıştır. 2000-2009 döneminde 3. kademedeki kentlerin kır nüfusu doğal nüfus artışları da eklendiğinde yaklaşık %-28 oranında azalmıştır.

Grafik-17. 3. Kademe Kır Nüfus Büyüklüklerinin Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

3. kademedeki kentlerin kır nüfuslarının Türkiye'nin toplam nüfusuna oranının yıllara göre değişimine baktığımızda, 1980-1990 döneminde %2.32 oranında azaldığını, 1990-2000 döneminde %1.20 oranında azaldığını, 2000-2009 döneminde %1.15 oranında azaldığını görmekteyiz.

3. kademedeki kentlerin kır nüfuslarının Türkiye nüfusu içindeki ağırlığı her üç dönemde de ciddi oranlarda azalmıştır.

Grafik-18. 3. Kademedeki Kır Nüfusunun Türkiye'deki Kır Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

3. kademedeki kentlerin kır nüfuslarının Türkiye'deki kır nüfusuna oranının yıllara göre değişimine baktığımızda, 1980-1990 döneminde değişmediğini, 1990-2000 döneminde binde 98 oranında azaldığını, 2000-2009 döneminde %1.56 oranında arttırdığını görmekteyiz.

3. kademe kentlerinin kentleşmesinin 1980-1990 döneminde Türkiye'nin kentleşmesiyle tam bir paralellik gösterdiğini, 1990-2000 döneminde Türkiye'nin kentleşmesinden daha fazla kentleştiğini, 2000-2009 döneminde Türkiye'nin kentleşmesinin çok gerisinde kaldığını görmekteyiz.

3. Kademe Kır Nüfus Analizi Sonuçları

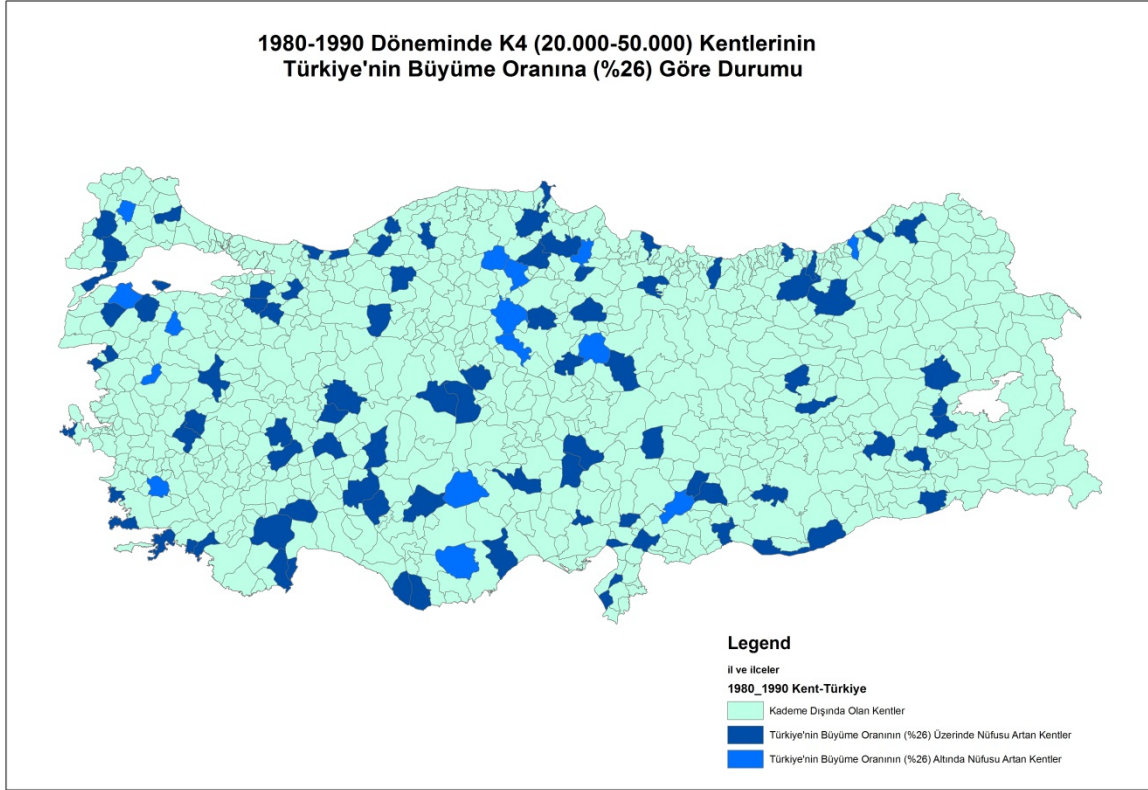
3. kademe bulunan 138 kentin kır nüfuslarındaki değişime baktığımızda; 1980-1990 döneminde 6 kentin kır nüfusu artmış, 99 kentin kır nüfusu net göç vermiş, bunlardan 76 kentin kır nüfusu 1990 yılında 1980 yılındaki kır nüfuslarının altına düşmüştür. 1990-2000 döneminde, 18 kentin kır nüfusu artmış, 118 kentin kır nüfusu net göç vermiş, bunlardan 81

kentin kır nüfusu 2000 yılında 1990 yılındaki kır nüfuslarının altına düşmüştür. 2000-2009 döneminde 15 kentin kır nüfusu artmış, 123 kentin kır nüfusu net göç vermiş, bunlardan 112 kentin kır nüfusu 2009 yılında 2000 yılındaki kır nüfuslarının altına düşmüştür.

Her üç dönemde de kır nüfusunu arttıran kentler; Demre, Şemdinli, Eskil.

Her üç dönemde de ciddi oranlarda kır nüfusunu kaybeden, kır nüfusları her dönem bir önceki dönemin altına düşen kentler; Oltu, Muratlı, Genç, Eğirdir, Hayrabolu, Ürgüp, Yatağan, Sarıkamış, Çivril, Horasan, Ardahan, Boğazlıyan, Dursunbey, Kızılcabamam, Taşköprü, Bigadiç, Pamukova, Banaz, Arhavi, Pazar, Suşehri, Söğüt, Gümüşhacıköy, Pasinler, Eşme, Bayramiç, Bahçe, Karakoçan, Sındırgı, Acıpayam, Aşkale, Bünyan, Mucur, Zara, Ş.Karahisar, Çifteler, 19 Mayıs, Pınarbaşı, Vize, Gerze, Alaçam, Ayancık, Divriği, Taşova, Gördes, Serinhisar, Borçka, Lapseki, Şefaali, Pınarhisar, Arsin, Kangal, Tomarza.

4.1.7. 4. Kademedeki Kentlerin 1980-2009 Dönemi Nüfus Hareketi Pratiği

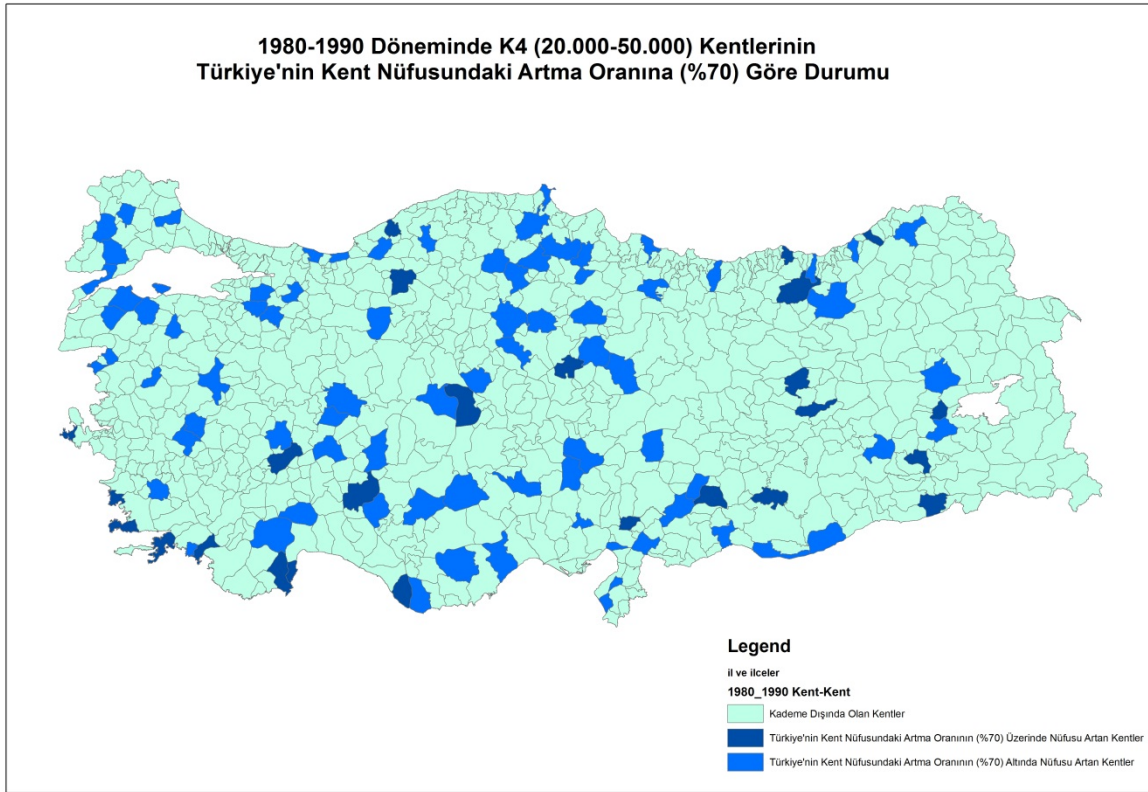
Harita-37. 1980-1990 Döneminde K4 (20.000-50.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%26) Göre Durumu

1980-1990 döneminde Türkiye'nin nüfusu %26 oranında artmıştır. Kemer %415, Çeşme %233, Hilvan %180, Didim %175, Güroymak %167, Dalaman %150, Kovancılar %150, Kumluca %143, Marmaris %129, Bodrum %122, Kozluk %120, Gümüşhane %117, Tunceli %100, Gerede %100, Beyşehir %100, İdil %100, Akçaabat %100, Düziçi %94, Ardeşen %89, Gazipaşa %86, Ş.Koçhisar %81, Çaycuma %78, Besni %73, Sarıkaya %71, Dinar %70, Kurtalan %70, Belen %67, Anamur %65, Beypazarı %63, Simav %60, Ceylanpınar %57, Ilgın %56, Bulanık %56, Islahiye %55, Vezirköprü %54, Bilecik %53, Zile %53, Çan %53, Niksar %52, Bulancak %50, Emirdağ %50, İmamoğlu %50, Boyabat %50, Bucak %50, Bayburt %50, Araklı %50, Boldavin %47, Yalvaç %47, Develi %45, Gölbaşı %45, Suluova %44, Alaşehir %44, Gönen %44, Geyve %44, Akçakoca %44, Erdemli %43, Artvin %43, Kula %42, Kulu %42, Bitlis %41, Afşin %40, Silvan %40, Birecik %40, Osmancık %40, Çumra %40, Seydişehir %40, Burhaniye %40, Karasu %40, Sinop %39, Erzin %38, Sandıklı %38, Kaman %37, Akçakale %36, Bor %33, Terme %33, Malkara %33, Devrek %33, Ortaca %33,

Şarkışla %33, Alaca %33, Yahyalı %33, Ayvalık %32, Yenişehir %31, İznik %31, Saray %30, Erdek %30, Korkuteli %30, Gelibolu %29, Samandağ %26, Uzunköprü %26, Safranbolu %26 oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin büyüme oranının üzerinde büyümüş, net göç almışlardır.

Biga %25, Sungurlu %25, Pazarcık %25, Yerköy %24, Babaeski %22, Mut %21, Akdağmadeni %20, İskilip %19, Havza %19, Kırkağaç %17, Tosya %16, Çine %15, Karapınar %13, Çayeli %1 oranlarında nüfuslarını arttırmış, Türkiye'nin büyüme oranının altında büyümüş, net göç vermişlerdir.

Bu dönemde 4. kademedeki hiçbir kentin 1990 yılındaki nüfusu 1980 yılındaki nüfusunun altına düşmemiş, hiçbir kentin nüfus kütlesi erimemiştir.

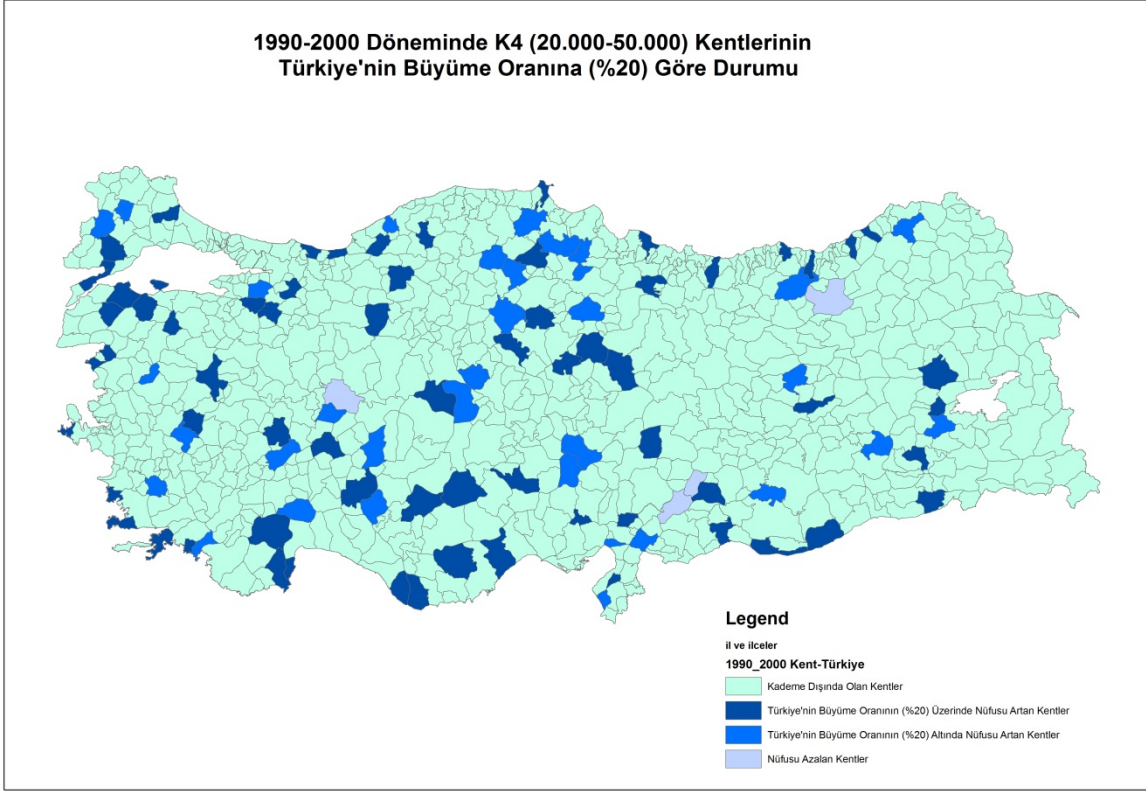
Harita-38. 1980-1990 Döneminde K4 (20.000-50.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%70) Göre Durumu

1980-1990 döneminde Türkiye'nin kent nüfusu %70 oranında artmıştır. Kemer %415, Çeşme %233, Hilvan %180, Didim %175, Güroymak %167, Dalaman %150, Kovancılar %150, Kumluca %143, Marmaris %129, Bodrum %122, Kozluk %120, Gümüşhane %117, Tunceli %100, Gerede %100, Beyşehir %100, İdil %100, Akçaabat %100, Düziçi %94,

Ardeşen %89, Gazipaşa %86, Ş.Koçhisar %81, Çaycuma %78, Besni %73, Sarıkaya %71, Dinar %70, Kurtalan %70 **oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusundaki artış oranının üzerinde nüfuslarını arttırmış, nüfusun toplandığı ana merkezler olmuşlardır.**

Belen %67, Anamur %65, Beypazarı %63, Simav %60, Ceylanpınar %57, Iğın %56, Bulanık %56, İslahiye %55, Vezirköprü %54, Bilecik %53, Zile %53, Çan %53, Niksar %52, Bulancak %50, Emirdağ %50, İmamoğlu %50, Boyabat %50, Bucak %50, Bayburt %50, Araklı %50, Boldavin %47, Yalvaç %47, Develi %45, Gölbaşı %45, Suluova %44, Alaşehir %44, Gönen %44, Geyve %44, Akçakoca %44, Erdemli %43, Artvin %43, Kula %42, Kulu %42, Bitlis %41, Afşin %40, Silvan %40, Birecik %40, Osmancık %40, Çumra %40, Seydişehir %40, Burhaniye %40, Karasu %40, Sinop %39, Erzin %38, Sandıklı %38, Kaman %37, Akçakale %36, Bor %33, Terme %33, Malkara %33, Devrek %33, Ortaca %33, Şarkışla %33, Alaca %33, Yahyalı %33, Ayvalık %32, Yenişehir %31, İznik %31, Saray %30, Erdek %30, Korkuteli %30, Gelibolu %29, Samandağ %26, Uzunköprü %26, Safranbolu %26, Biga %25, Sungurlu %25, Pazarcık %25, Yerköy %24, Babaeski %22, Mut %21, Akdağmadeni %20, İskilip %19, Havza %19, Kırkağaç %17, Tosya %16, Çine %15, Karapınar %13, Çayeli %1 **oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusundaki artışın altında nüfuslarını arttırmışlardır.**

Bu dönemde 4. kademedeki hiçbir kentin 1990 yılındaki nüfusu 1980 yılındaki nüfusunun altına düşmemiş, hiçbir kentin nüfus kütlesi erimemiştir.

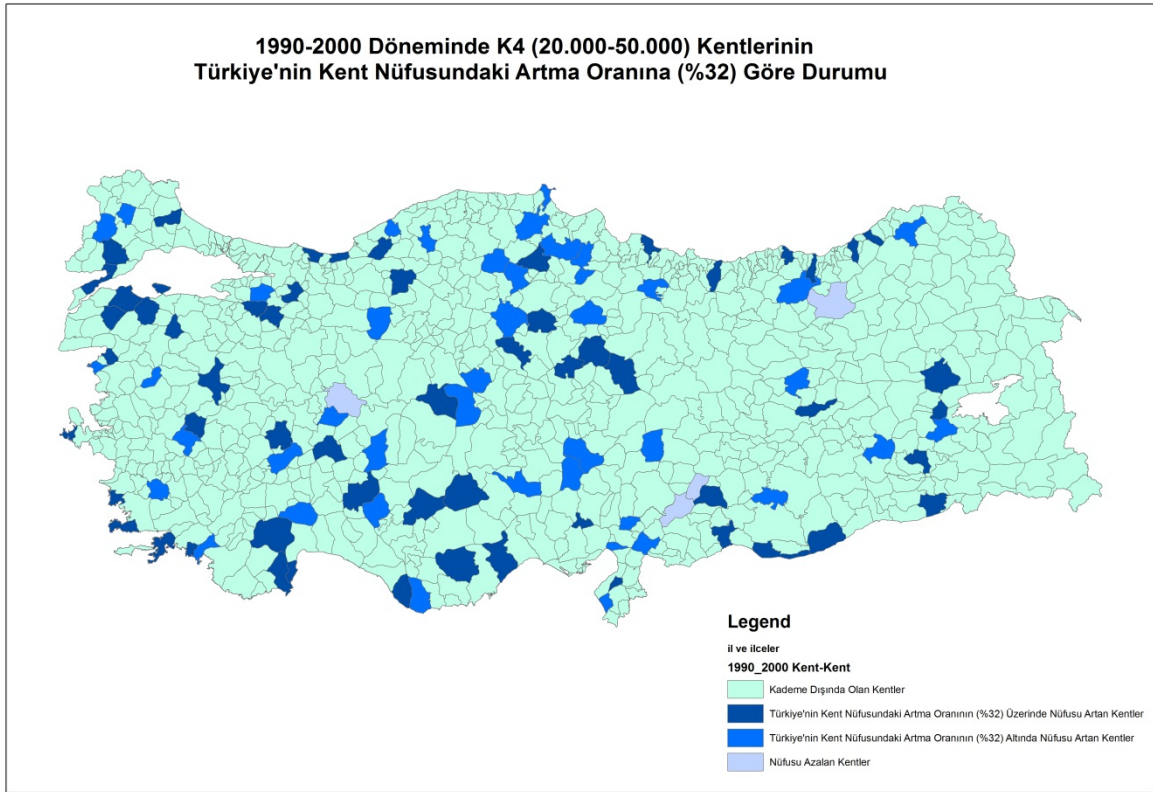

Harita-39. 1990-2000 Döneminde K4 (20.000-50.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%20) Göre Durumu

1990-2000 döneminde Türkiye'nin nüfusu %20 oranında artmıştır. Ardeşen %164, Didim %127, Akçakale %113, Kemer %113, Mut %111, Kovancılar %110, Akçakoca %92, Sarıkaya %83, Araklı %83, Simav %75, Marmaris %75, Karasu %71, Bulanık %71, Sandıklı %68, Akdağmadeni %67, Kulu %65, Bodrum %60, İdil %58, Çayeli %57, Akçaabat %50, Çumra %50, Bilecik %48, Burhaniye %48, Kumluca %47, Birecik %43, İmamoğlu %43, Kurtalan %41, Kula %41, Gerede %39, Erdek %38, Gönen %38, Besni %38, Güroymak %38, Beyşehir %37, Karapınar %35, Biga %35, Osmaniye %33, Ortaca %33, Erdemli %33, Bulancak %33, Ceylanpınar %33, Saray %31, Devrek %31, Beypazarı %31, Geyve %31, Anamur %29, Safranbolu %29, Gelibolu %28, Düziçi %26, Niksar %26, Şarkışla %25, Afşin %25, Terme %25, Yalvaç %25, Çeşme %25, Yenişehir %24, Ayvalık %24, Yerköy %23, Kozluk %23, Gazipaşa %23, Korkuteli %23, Çan %22, Susurluk %22, Bor %21, Sinop %20, Malkara %20, Alaca %20, Belen %20 **oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin büyüme oranının üzerinde büyümüş, net göç almışlardır.**

Kırkağaç %19, İznik %18, Boldavin %18, Samandağ %17, Sungurlu %17, Suluova %17, Bitlis %16, Gümüşhane %15, Vezirköprü %15, Artvin %15, Hilvan %14, Babaeski %14, Boyabat %14, Seydişehir %14, Erzin %14, Zile %13, Çaycuma %13, Çine %13, Dalaman %13, Havza %12, Islahiye %12, Ş.Koçhisar %11, Yahyalı %10, Develi %9, Alaşehir %8, Silvan %7, Uzunköprü %6, Tosya %5, Bucak %4, Tunceli %4, Iğın %4, Kaman %4, Dinar %3, İskilip %1 oranlarında nüfuslarını arttırmış, Türkiye'nin büyüme oranının altında büyümüş, net göç vermişlerdir.

Emirdağ %-5, Gölbaşı %-4, Pazarcık %-4, Bayburt %-2 oranlarında nüfus kaybetmiş, nüfus kütleleri erimiştir.

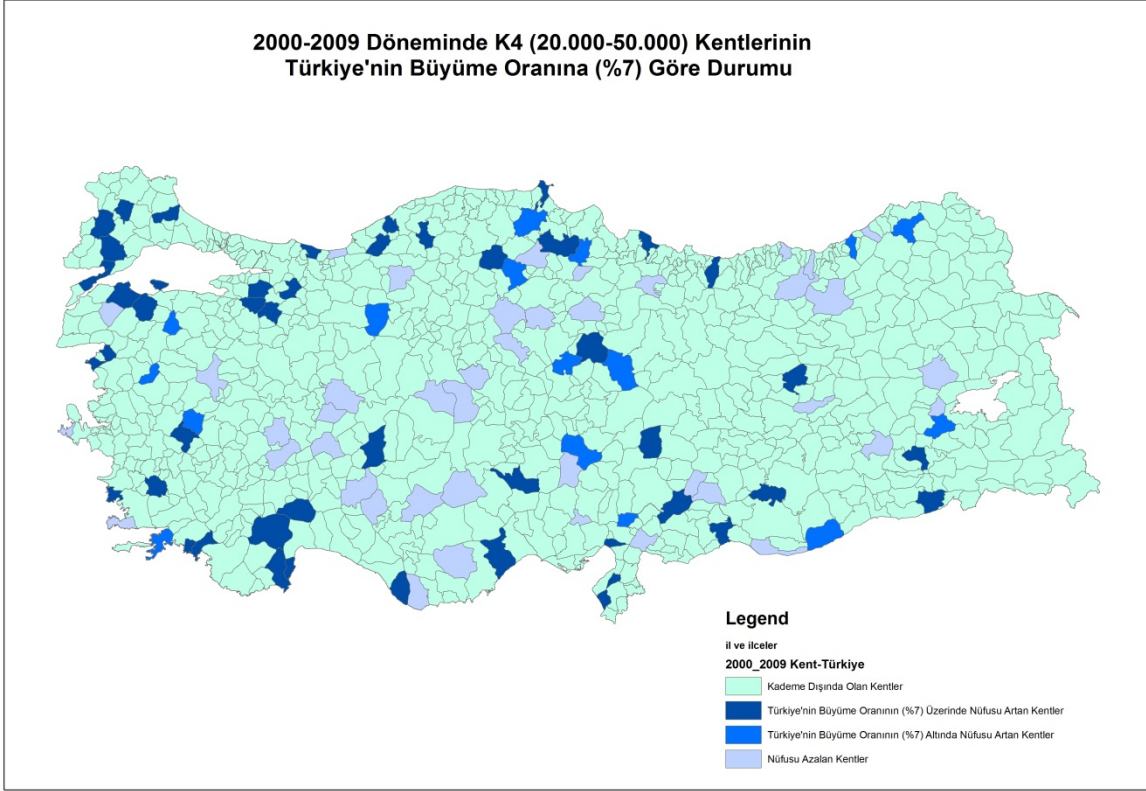
Harita-40. 1990-2000 Döneminde K4 (20.000-50.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%32) Göre Durumu

1990-2000 döneminde Türkiye'nin kent nüfusu %32 oranında artmıştır. Ardeşen %164, Didim %127, Akçakale %113, Kemer %113, Mut %111, Kovancılar %110, Akçakoca %92, Sarıkaya %83, Araklı %83, Simav %75, Marmaris %75, Karasu %71, Bulanık %71, Sandıklı %68, Akdağmadeni %67, Kulu %65, Bodrum %60, İdil %58, Çayeli %57, Akçaabat %50,

Çumra %50, Bilecik %48, Burhaniye %48, Kumluca %47, Birecik %43, İmamoğlu %43, Kurtalan %41, Kula %41, Gerede %39, Erdek %38, Gönen %38, Besni %38, Güroymak %38, Beyşehir %37, Karapınar %35, Biga %35, Osmaniye %33, Ortaca %33, Erdemli %33, Bulancak %33, Ceylanpınar %33 **oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusundaki artış oranının üzerinde nüfuslarını arttırmış, nüfusun toplandığı ana merkezler olmuşlardır.**

Saray %31, Devrek %31, Beypazarı %31, Geyve %31, Anamur %29, Safranbolu %29, Gelibolu %28, Düziçi %26, Niksar %26, Şarkışla %25, Afşin %25, Terme %25, Yalvaç %25, Çeşme %25, Yenişehir %24, Ayvalık %24, Yerköy %23, Kozluk %23, Gazipaşa %23, Korkuteli %23, Çan %22, Susurluk %22, Bor %21, Sinop %20, Malkara %20, Alaca %20, Belen %20, Kırkağaç %19, İznik %18, Boldavin %18, Samandağ %17, Sungurlu %17, Suluova %17, Bitlis %16, Gümüşhane %15, Vezirköprü %15, Artvin %15, Hilvan %14, Babaeski %14, Boyabat %14, Seydişehir %14, Erzin %14, Zile %13, Çaycuma %13, Çine %13, Dalaman %13, Havza %12, İslahiye %12, Ş.Koçhisar %11, Yahyalı %10, Develi %9, Alaşehir %8, Silvan %7, Uzunköprü %6, Tosya %5, Bucak %4, Tunceli %4, Iğın %4, Kaman %4, Dinar %3, İskilip %1 **oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusundaki artışın altında nüfuslarını arttırmışlardır.**

Emirdağ %-5, Gölbaşı %-4, Pazarcık %-4, Bayburt %-2 **oranlarında nüfus kaybetmiş, nüfus kütleleri erimiştir.**

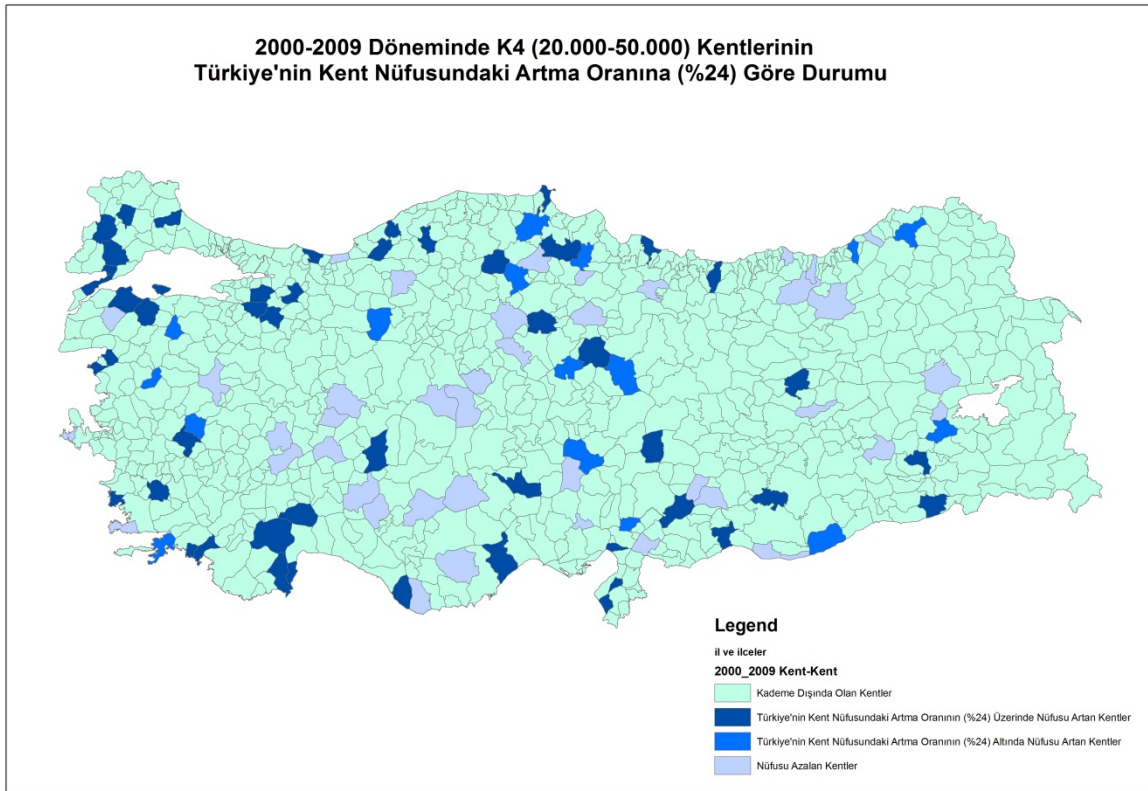

Harita-41. 2000-2009 Döneminde K4 (20.000-50.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%7) Göre Durumu

2000-2009 döneminde Türkiye'nin nüfusu %7 oranında artmıştır. Didim %73, Ortaca %56, Bilecik %35, Biga %33, Gazipaşa %31, Bucak %29, Dalaman %29, Samandağ %29, Bor %28, Safranbolu %26, Hilvan %25, Korkuteli %25, Tunceli %24, Saray %24, Burhaniye %23, Gelibolu %22, Çaycuma %22, Alaşehir %21, Sinop %20, Akdağmadeni %20, Kumluca %20, Erzin %20, Terme %20, Iğın %19, Devrek %19, Çine %18, Geyve %18, Kemer %18, Birecik %18, Gönen %17, Pazarcık %17, Kurtalan %17, Tosya %17, Bulancak %16, Afşin %14, Ayvalık %13, Karasu%13, Malkara %13, Vezieköprü %13, Erdemli %12, Uzunköprü %11, Yenişehir %11, Belen %11, Erdek %11, İznik %10, İdil %10, Babaeski %8 **oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin büyüme oranının üzerinde büyümüş, net göç almışlardır.**

Marmaris %7, Susurluk %5, Bitlis %5, İskilip %5, Havza %5, Kırkağaç %4, Boyabat %4, Artvin %4, Düziçi %3, Develi %3, Beypazarı %3, Ceylanpınar %1, Kula %1, Çayeli %1, Sarıkaya %1, Şarkışla %1 **oranlarında nüfuslarını arttırmış, Türkiye'nin büyüme oranının altında büyümüş, net göç vermişlerdir.**

Yalvaç %-43, Boldavin %-41, Ardeşen %40, Silvan %-36, Ş.Koçhisar %-35, Çumra %-35, İmamoğlu %-33, Zile %-33, Anamur %-31, Dinar %-29, Kulu %-29, Besni %-28, Niksar %-25, Akçakale %-25, Beyşehir %-22, Mut %-22, Kozluk %-22, İslahiye %-21, Çeşme %-20, Seydişehir %-19, Kaman %-18, Simav %-14, Suluova %-12, Bulanık %-12, Sandıklı %-11, Osmancık %-11, Karapınar %-11, Gümüşhane %-10, Güroymak %-9, Yahyalı %-9, Gerede %-8, Alaca %-8, Akçakoca %-8, Yerköy %-6, Açaabat %-5, Kovancılar %-5, Araklı %-5, Gölbaşı %-4, Sungurlu %-3, Bodrum %-3, Bayburt %-1, Çan %-1, Emirdağ %-1 **oranlarında nüfus kaybetmiş, nüfus kütleleri erimiştir.**

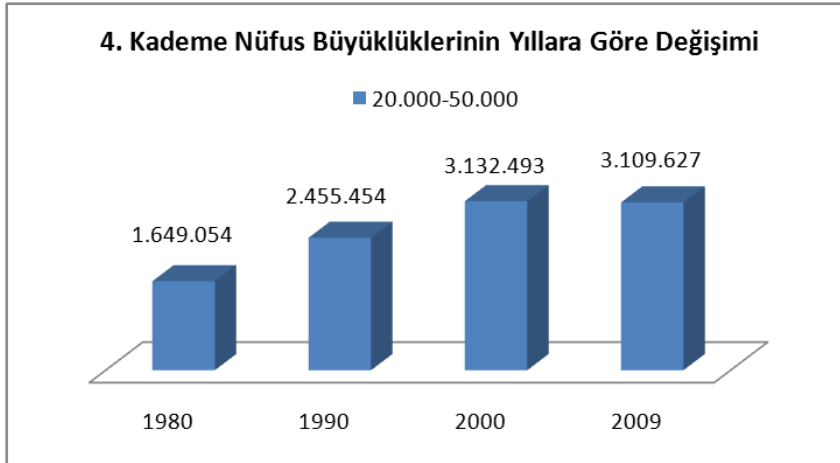

Harita-42. 2000-2009 Döneminde K4 (20.000-50.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%24) Göre Durumu

2000-2009 döneminde Türkiye'nin kent nüfusu %24 oranında artmıştır. Didim %73, Ortaca %56, Bilecik %35, Biga %33, Gazipaşa %31, Bucak %29, Dalaman %29, Samandağ %29, Bor %28, Safranbolu %26, Hilvan %25, Korkuteli %25, Tunceli %24, Saray %24 **oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusundaki artış oranının üzerinde nüfuslarını arttırmış, nüfusun toplandığı ana merkezler olmuşlardır.**

Burhaniye %23, Gelibolu %22, Çaycuma %22, Alaşehir %21, Sinop %20, Akdağmadeni %20, Kumluca %20, Erzin %20, Terme %20, Iğın %19, Devrek %19, Çine %18, Geyve %18, Kemer %18, Birecik %18, Gönen %17, Pazarcık %17, Kurtalan %17, Tosya %17, Bulancak %16, Afşin %14, Ayvalık %13, Karasu%13, Malkara %13, Veziyeköprü %13, Erdemli %12, Uzunköprü %11, Yenişehir %11, Belen %11, Erdek %11, İznik %10, İdil %10, Babaeski %8, Marmaris %7, Susurluk %5, Bitlis %5, İskilip %5, Havza %5, Kırkağaç %4, Boyabat %4, Artvin %4, Düziçi %3, Develi %3, Beypazarı %3, Ceylanpınar %1, Kula %1, Çayeli %1, Sarıkaya %1, Şarkışla %1 **oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusundaki artışın altında nüfuslarını arttırmışlardır.**

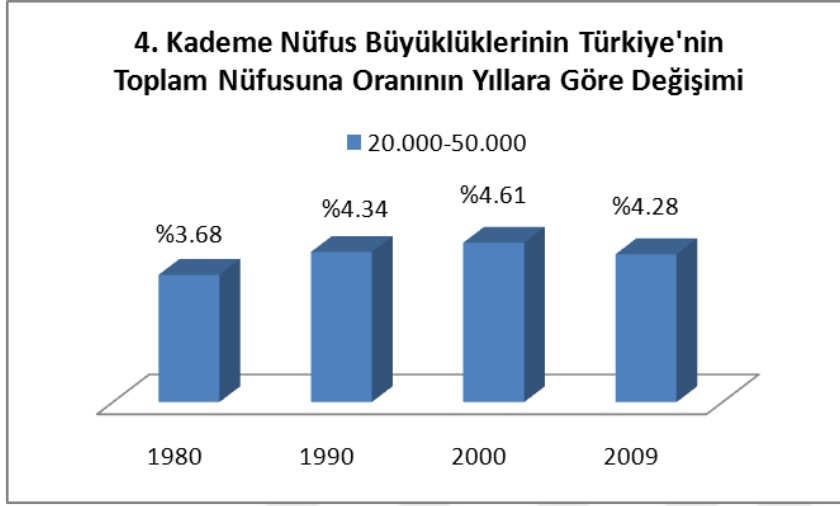
Yalvaç %-43, Boldavin %-41, Ardeşen %40, Silvan %-36, Ş.Koçhisar %-35, Çumra %-35, İmamoğlu %-33, Zile %-33, Anamur %-31, Dinar %-29, Kulu %-29, Besni %-28, Niksar %-25, Akçakale %-25, Beyşehir %-22, Mut %-22, Kozluk %-22, İslahiye %-21, Çeşme %-20, Seydişehir %-19, Kaman %-18, Simav %-14, Suluova %-12, Bulanık %-12, Sandıklı %-11, Osmancık %-11, Karapınar %-11, Gümüşhane %-10, Güroymak %-9, Yahyalı %-9, Gerede %-8, Alaca %-8, Akçakoca %-8, Yerköy %-6, Açaabat %-5, Kovancılar %-5, Araklı %-5, Gölbaşı %-4, Sungurlu %-3, Bodrum %-3, Bayburt %-1, Çan %-1, Emirdağ %-1 **oranlarında nüfus kaybetmiş, nüfus kütleleri erimiştir.**

Grafik-19. 4. Kademe Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi

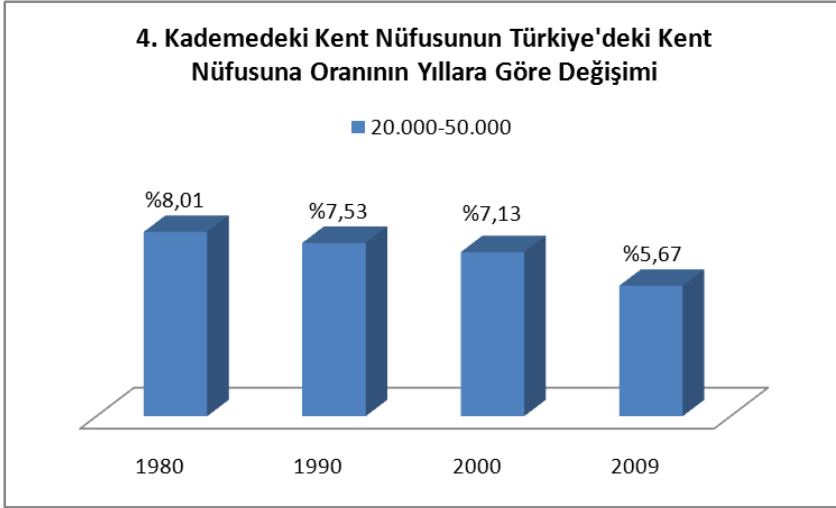
4. kademedeki kentlerin nüfus büyüklüklerinin yıllara göre değişimine baktığımızda, 1980-1990 döneminde 806 bin kişi, %49 oranında arttığını, 1990-2000 döneminde 677 bin kişi, %27 oranında arttığını, 2000-2009 döneminde 23 bin kişi, %-1 azaldığını görmekteyiz. Doğal

nüfus artışlarını da dikkate aldığımızda 4. Kademedeki kentlerin 1980-1990 döneminde çok önemli oranlarda göç aldığını, 1990-2000 döneminde durulma olduğunu, doğal nüfus artışının biraz üzerinde nüfuslarının arttığını, az da olsa göç aldığını, 2000-2009 döneminde doğal nüfus artışının yanı sıra nüfusunun azaldığını, çok önemli oranlarda göç verdiklerini görmekteyiz.

Grafik-20. 4. Kademe Nüfus Büyüklüklerinin Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

4. kademedeki kentlerin nüfuslarının Türkiye'nin toplam nüfusuna oranının yıllara göre değişimine baktığımızda, 1980-1990 döneminde binde 66 oranında arttığını, 1990-2000 döneminde binde 27 oranında arttığını, 2000-2009 döneminde binde 33 oranında azaldığını görmekteyiz. Bu durum 4. kademedeki kentlerinin 1980-1990 döneminde Türkiye'nin kentleşmesinden pay aldıklarını, 1990-2000 döneminde durulma olsa da pay almaya devam ettiklerini, 2000-2009 döneminde Türkiye'nin kentleşmesinde pay almadıkları gibi kendilerinin de üst kademelere göç verdiğini göstermektedir.

Grafik-21. 4. Kademedeki Kent Nüfusunun Türkiye'deki Kent Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

4. kademedeki kentlerin Türkiye'deki kent nüfusuna oranının yıllara göre değişimine baktığımızda, 1980-1990 döneminde binde 48 oranında azaldığını, 1990-2000 döneminde binde 40 oranında azaldığını, 2000-2009 döneminde %1.46 oranında azaldığını görmekteyiz. Bu durum 4.kademedeki kentlerin Türkiye'nin kentleşmesinde her üç dönemde de iyi bir performans göstermediğini, üst kademedeki kentlerden daha az oranlarda kentleştiğini, 2000-2009 döneminde ise kendi kent nüfusunu kaybettiğini göstermektedir.

4. Kademe Kent Nüfus Analizi Sonuçları

4.kademe de bulunan 106 kentin 1980-1990 döneminde 15'i net göç vermiş, 1990-2000 döneminde 38'i net göç vermiş, bunlardan 4'ünün 2000 yılındaki nüfusları 1990 yılındaki nüfuslarının altına düşmüştür. 2000-2009 döneminde 59'u net göç vermiş, bunlardan 43'ünün 2009 yılındaki nüfusları 2000 yılındaki nüfuslarının altına düşmüştür.

1980-1990 döneminde Tatil yörelerinin kentleri, Doğu-Güneydoğu Anadolu kentleri bu dönemde nüfuslarını çok önemli oranlarda arttırmışlardır. Gümüşhane, Beyşehir ile Akçaabat da bu dönemde kır nüfuslarını önemli oranlarda arttırmışlardır.

4. kademe de her üç dönemde de nüfusunu arttıran kentler; Birecik, Bilecik, Gönen, Didim, Safranbolu, Burhaniye, Bor, Bulancak, Sinop, Biga, Kumluca, Terme, Gelibolu, Kurtalan, Ortaca, Devrek, Akdağmadeni, Saray, Gazipaşa, Geyve, Kemer, Korkuteli.

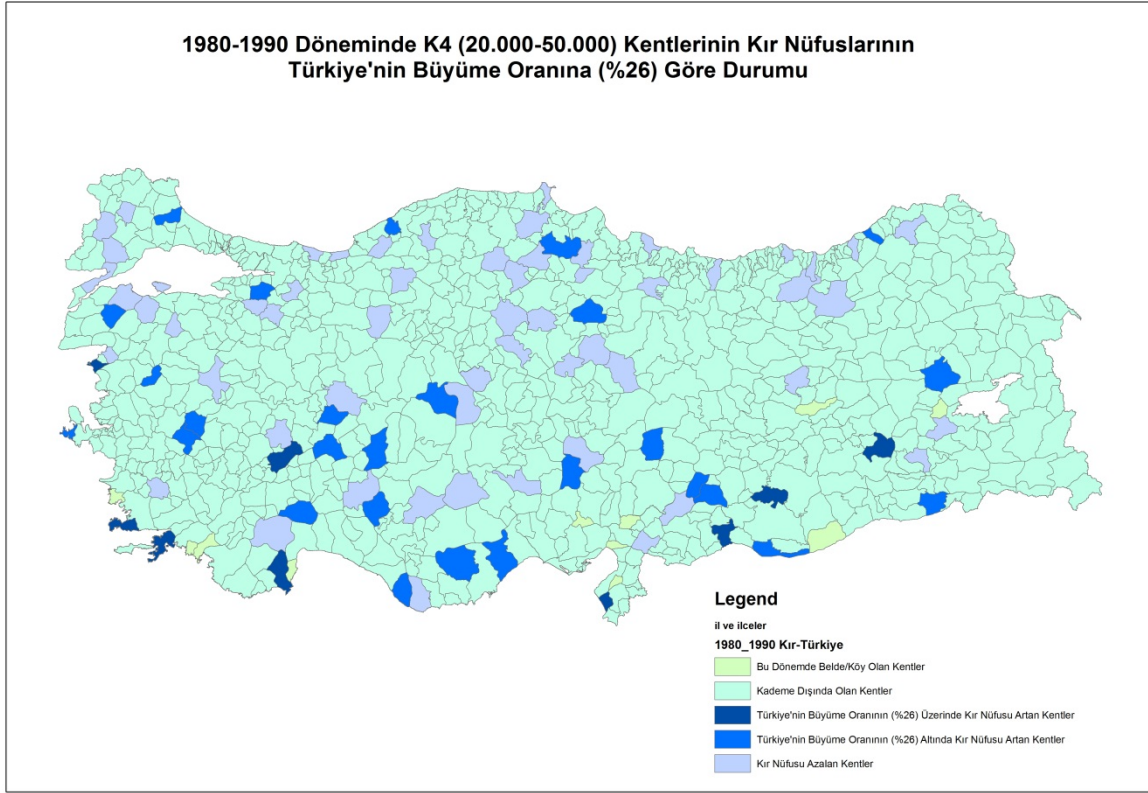
4. kademe de her üç dönemde de nüfusu azalan kentler; Kırkağaç, İskilip, Havza.

4. kademe 1990 yılından itibaren göç veren kentler; Bitlis, Silvan, Uzunköprü, Seydişehir, Suluova, Develi, Bucak, Ayvalık, Sungurlu, Bayburt, Islahiye, Ş.Koçhisar, Gölbaşı, Gümüşhane, Babaeski, Vezirköprü, Boyabat, Dinar, Artvin, İznik, Kaman, Emirdağ, Yahyalı.

1990-2000 döneminde göç verip 2000-2009 döneminde toparlanan kentler; Alaşehir, Samandağ, Bucak, Tunceli, Erzin, Tosya, Dalaman, Çaycuma, Hilvan, Çine.

4.1.8. 4. Kademedeki Kırların 1980-2009 Dönemi Nüfus Hareketi Pratiği

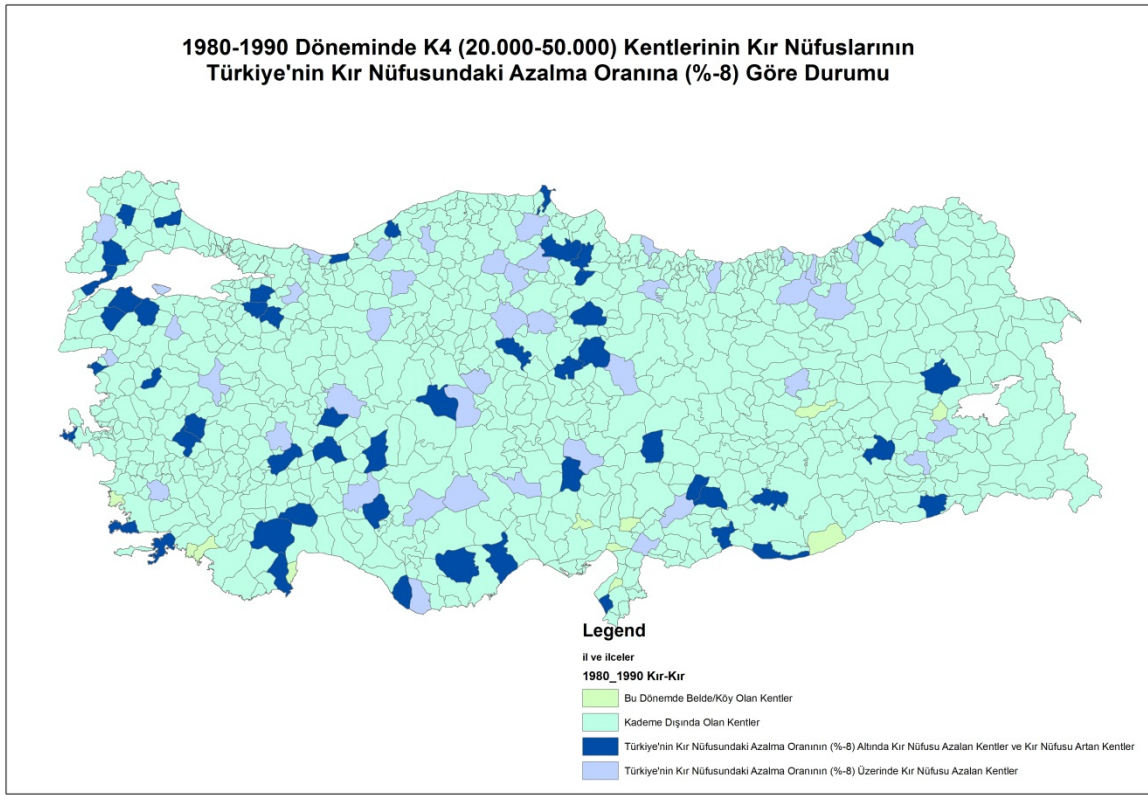
Harita-43. 1980-1990 Döneminde K4 (20.000-50.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%26) Göre Durumu

1980-1990 döneminde Türkiye'nin nüfusu %26 oranında artmıştır. Marmaris %127, Bodrum %59, Birecik %50, Samandağ %42, Ayvalık %40, Hilvan %40, Dinar %38, Kozluk %32, Kumluca %29, Silvan %28 **oranlarındaki kır nüfusu artışlarıyla Türkiye'nin büyüme oranının üzerinde kır nüfusları artmış, kır kendini yeniden üretmiştir.**

Yalvaç %24, Boldavin %24, Akçakale %22, Erdemli %21, Bulanık %20, Ilgın %19, Saray %18, Gazipaşa %17, Çaycuma %16, Çeşme %14, Besni %12, Yahyalı %10, Alaşehir %10, Afşin %9, Kırkağaç %9, Kulu %8, Vezieköprü %8, Kula %7, Mut %6, Bucak %4, Zile %3, Seydişehir %3, İdil %3, Gölbaşı %1, Çan %1, Ardeşen %1, İznik %1 **oranlarındaki kır nüfusu artışlarıyla Türkiye'nin büyüme oranının altında kır nüfusu artmış, kır nüfusları net göç vermiş ama kütleleri erimemiştir.**

Ş.Koçhisar %-60, Gerede %-58, Bulancak %-55, Burhaniye %-52, Geyve %-47, Bayburt %-46, Karapınar %45, Bor %-44, Anamur %-42, İskilip %-42, Islahiye %-41, Karasu %-41,

Sandıklı %-40, Bitlis %-40, Kaman %-39, Boyabat %-37, Şarkışla %-37, Osmancık %-32, Sungurlu %-32, Beyşehir %-32, Devrek %-30, Gümüşhane %-28, Emirdağ %-28, Erdek %-28, Çine %-27, Terme %-26, Artvin %-20, Tunceli %-19, Pazarcık %-19, Tosya %-17, Akçaabat %-17, Alaca %-17, Çayeli %-16, Niksar %-15, Çumra %-15, Kurtalan %-12, Susurluk %-11, Araklı %-10, Safranbolu %-10, Beypazarı %-10, Simav %-9, Develi %-9, Uzunköprü %-8, Biga %-7, Akdağmadeni %-6, Korkuteli %-6, Gönen %-5, Bilecik %-5, Gelibolu %-5, Yerköy %-4, Babaeski %-3, Malkara %-2, Havza %-2, Suluova %-1, Sinop %-1, Yenişehir %-1, Akçakoca %-1, Sarıkaya %-1 **oranlarında kır nüfusları azalmış, kır nüfus kütleleri erimiştir.**

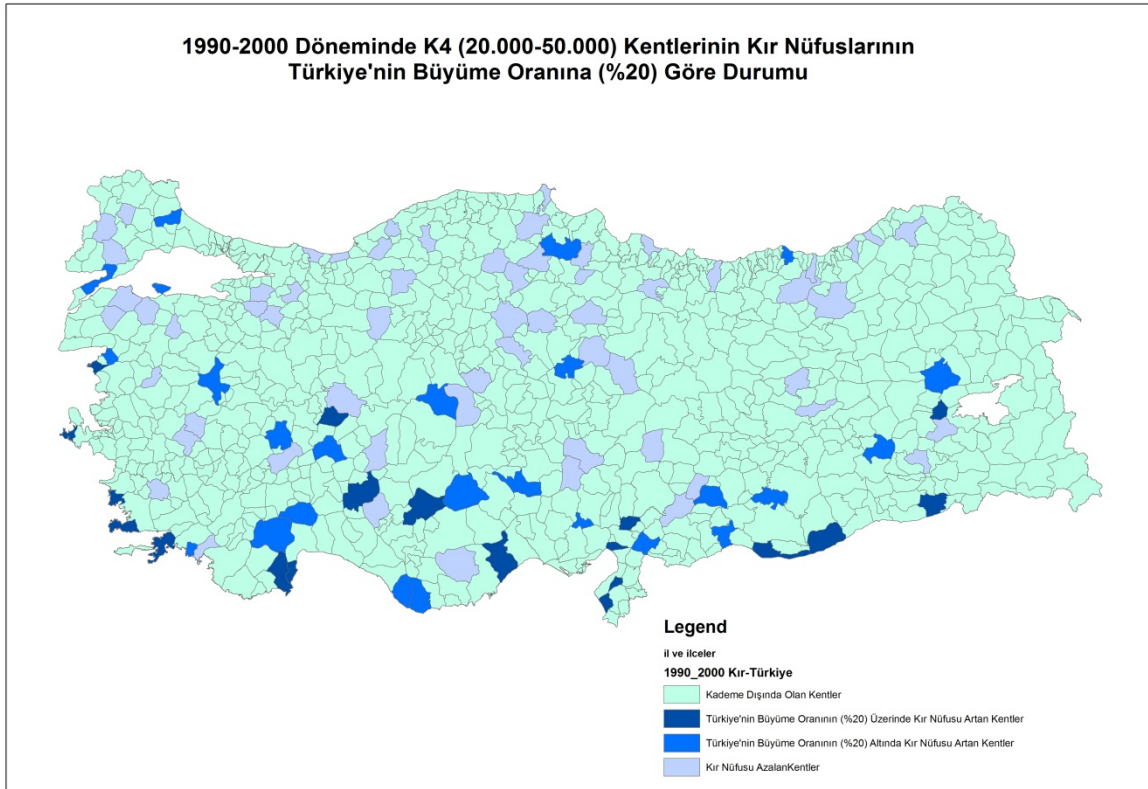

Harita-44. 1980-1990 Döneminde K4 (20.000-50.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Azalma Oranına (%-8) Göre Durumu

1980-1990 döneminde Türkiye'nin kır nüfusu %-8 oranında azalmıştır. Marmaris %127, Bodrum %59, Birecik %50, Samandağ %42, Ayvalık %40, Hilvan %40, Dinar %38, Kozluk %32, Kumluca %29, Silvan %28, Yalvaç %24, Boldavin %24, Akçakale %22, Erdemli %21, Bulanık %20, Iğın %19, Saray %18, Gazipaşa %17, Çaycuma %16, Çeşme %14, Besni %12, Yahyalı %10, Alaşehir %10, Afşin %9, Kırkağaç %9, Kulu %8, Vezieköprü %8, Kula %7,

Mut %6, Bucak %4, Zile %3, Seydişehir %3, İdil %3, Gölbaşı %1, Çan %1, Ardeşen %1, İznik %1 **oranlarındaki kır nüfusu artışlarıyla** ve Biga %-7, Akdağmadeni %-6, Korkuteli %-6, Gönen %-5, Bilecik %-5, Gelibolu %-5, Yerköy %-4, Babaeski %-3, Malkara %-2, Havza %-2, Suluova %-1, Sinop %-1, Yenişehir %-1, Akçakoca %-1, Sarıkaya %-1 **oranlarındaki kır nüfusu azalmalarıyla Türkiye'nin kır nüfusundaki azalmanın üzerinde nüfusları artmıştır.**

Ş.Koçhisar %-60, Gerede %-58, Bulancak %-55, Burhaniye %-52, Geyve %-47, Bayburt %-46, Karapınar %45, Bor %-44, Anamur %-42, İskilip %-42, Islahiye %-41, Karasu %-41, Sandıklı %-40, Bitlis %-40, Kaman %-39, Boyabat %-37, Şarkışla %-37, Osmancık %-32, Sungurlu %-32, Beyşehir %-32, Devrek %-30, Gümüşhane %-28, Emirdağ %-28, Erdek %-28, Çine %-27, Terme %-26, Artvin %-20, Tunceli %-19, Pazarcık %-19, Tosya %-17, Akçaabat %-17, Alaca %-17, Çayeli %-16, Niksar %-15, Çumra %-15, Kurtalan %-12, Susurluk %-11, Araklı %-10, Safranbolu %-10, Beypazarı %-10, Simav %-9, Develi %-9, Uzunköprü %-8 **oranlarındaki kır nüfusu azalmalarıyla Türkiye'nin kır nüfusundaki azalmanın üzerinde kır nüfusları azalmıştır.**

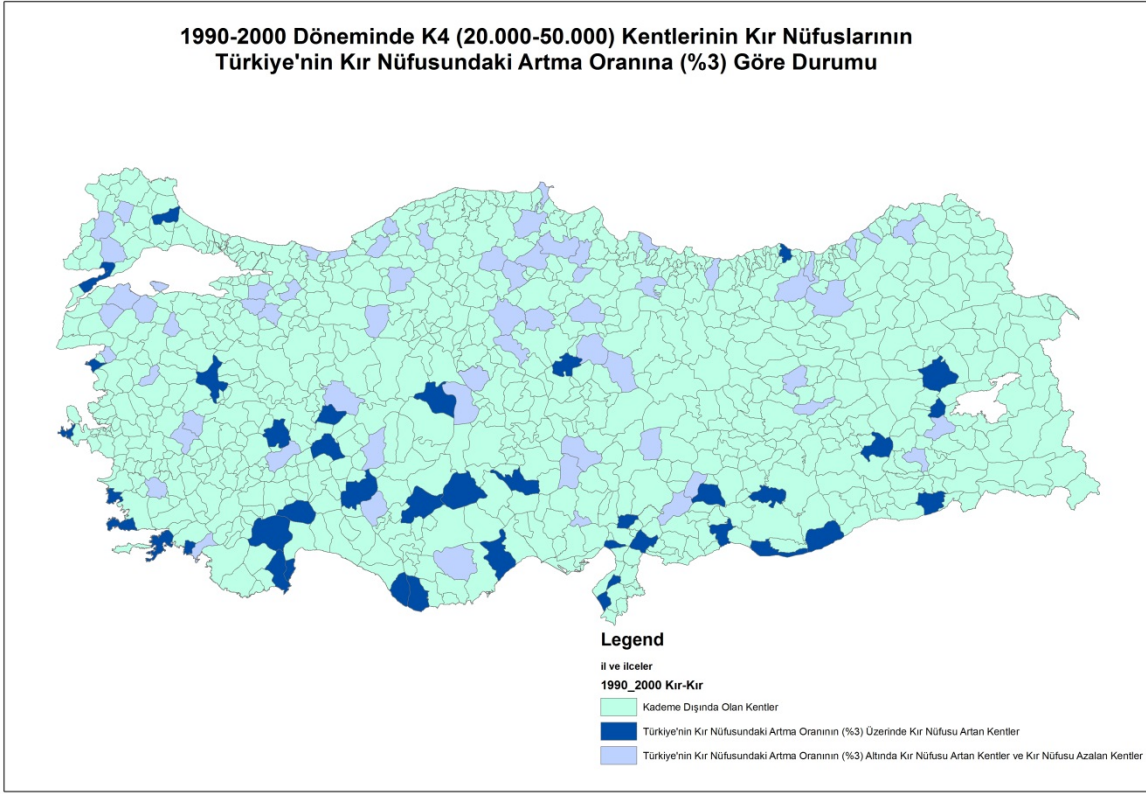

Harita-45. 1990-2000 Döneminde K4 (20.000-50.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%20) Göre Durumu

1990-2000 döneminde Türkiye'nin nüfusu %20 oranında artmıştır. Kemer %164, Marmaris %100, Bodrum %86, Çeşme %50, Erdemli %46, Ceylanpınar %44, Çumra %38, Akçakale %36, Kumluca %33, Erzin %33, Boldavin %29, İdil %29, Belen %28, Düziçi %26, Güroymak %25, Ayvalık %24, Samandağ %22, Didim %22, Beyşehir %21 **oranlarındaki kır nüfusu artışlarıyla Türkiye'nin büyüme oranının üzerinde kır nüfusları artmış, kır kendini yeniden üretmiştir.**

Simav %19, Bor %18, Anamur %18, Karapınar %18, Besni %16, Yalvaç %16, Bulanık %15, Kozluk %15, Saray %15, Birecik %13, Kulu %13, Sandıklı %12, Gelibolu %10, Korkuteli %9, Islahiye %8, Bucak %7, Ortaca %6, Sarıkaya %6, Hilvan %5, Akçaabat %5, Gazipaşa %4, Silvan %4, Burhaniye %1, Vezirköprü %1, Erdek %1, İmamoğlu %1 **oranlarındaki kır nüfusu artışlarıyla Türkiye'nin büyüme oranının altında kır nüfusları artmış, kır nüfusları net göç vermiş ama kütleleri erimemiştir.**

Tunceli %-62, Ardeşen %-41, Bitlis %-33, Boyabat %-31, Devrek %-31, Tosya %-28, Yerköy %-27, Gerede %-27, Ş.Koçhisar %26, Emirdağ %-25, Gümüşhane %-24, Havza %-23, Uzunköprü %-23, İskilip %-22, Gönen %-22, Sinop %-21, Afşin %-20, Osmancık %-20, Çayeli %-19, Malkara %-19, Akdağmadeni %-18, Alaca %-18, Susurluk %-17, Safranbolu %-17, Bulancak %-16, Suluova %-15, Pazarcık %-14, Bayburt %-14, Yahyalı %-13, Sungurlu %-12, Karasu %-12, Şarkışla %-12, Babaeski %-12, Çaycuma %-12, Beypazarı %-11, Çan %-11, Develi %-10, Bilecik %-10, Yenişehir %-10, Biga %-9, Dalaman %-9, Kaman %-9, Araklı %-9, Çine %-8, Niksar %-8, Artvin %-8, Kula %-7, Terme %-7, Zile %-7, Seydişehir %-7, Kovancılar %-7, Dinar %-5, Akçakoca %-5, Kırkağaç %-4, Ilgın %-4, Gölbaşı %-4, Mut %-3, Kurtalan %-3, Alaşehir %-1, İznik %-1, Geyve %-1 **oranlarında kır nüfusları azalmış, kır nüfus kütleleri erimiştir.**

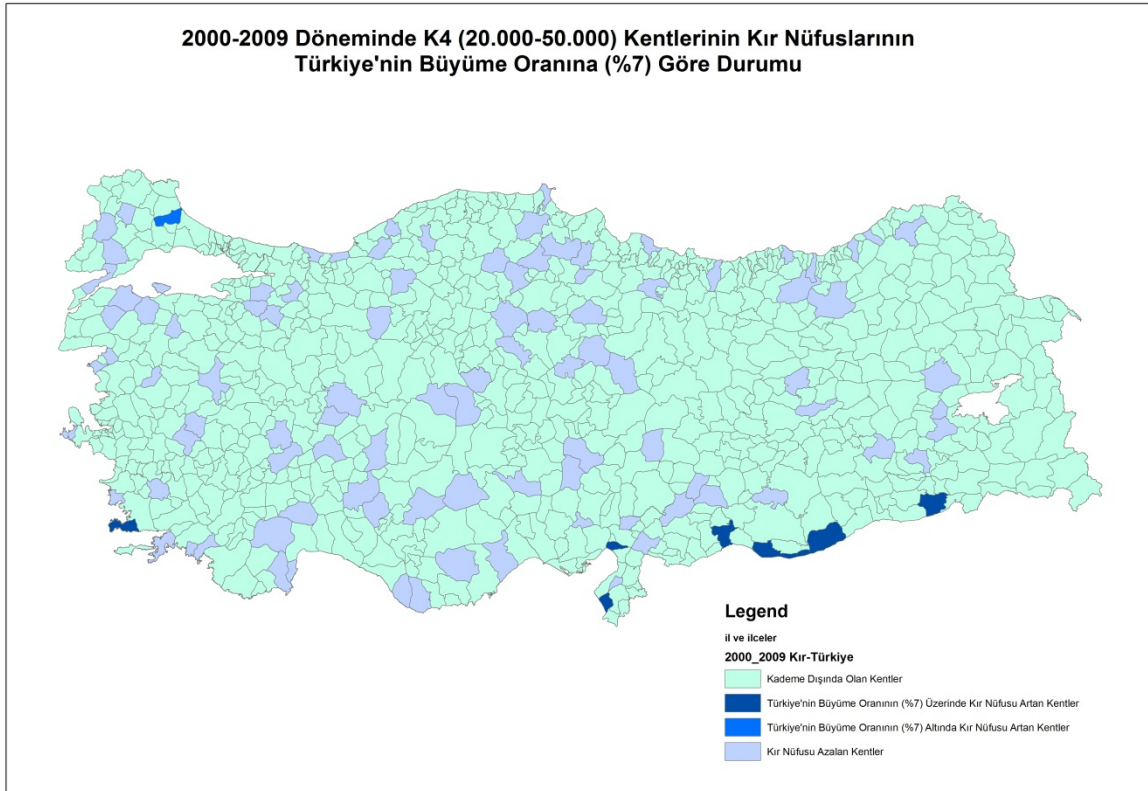

Harita-46. 1990-2000 Döneminde K4 (20.000-50.000) Kentlerinin Kırsal Nüfuslarının Türkiye'nin Kırsal Nüfusundaki Artma Oranına (%3) Göre Durumu

1990-2000 döneminde Türkiye'nin kırsal nüfusu %3 oranında artmıştır. Kemer %164, Marmaris %100, Bodrum %86, Çeşme %50, Erdemli %46, Ceylanpınar %44, Çumra %38, Akçakale %36, Kumluca %33, Erzin %33, Boldavin %29, İdil %29, Belen %28, Düziçi %26, Güroymak %25, Ayvalık %24, Samandağ %22, Didim %22, Beyşehir %21, Simav %19, Bor %18, Anamur %18, Karapınar %18, Besni %16, Yalvaç %16, Bulanık %15, Kozluk %15, Saray %15, Birecik %13, Kulu %13, Sandıklı %12, Gelibolu %10, Korkuteli %9, Islahiye %8, Bucak %7, Ortaca %6, Sarıkaya %6, Hilvan %5, Akçaabat %5, Gazipaşa %4, Silvan %4 **oranlarındaki kırsal nüfusu artışlarıyla Türkiye'nin kırsal nüfusundaki artmanın üzerinde kırsal nüfusları artmıştır.**

Burhaniye %1, Vezirköprü %1, Erdek %1, İmamoğlu %1 **oranlarındaki kırsal nüfusu artışlarıyla** ve Tunceli %-62, Ardeşen %-41, Bitlis %-33, Boyabat %-31, Devrek %-31, Tosya %-28, Yerköy %-27, Gerede %-27, Ş.Koçhisar %26, Emirdağ %-25, Gümüşhane %-24, Havza %-23, Uzunköprü %-23, İskilip %-22, Gönen %-22, Sinop %-21, Afşin %-20, Osmancık %-20, Çayeli %-19, Malkara %-19, Akdağmadeni %-18, Alaca %-18, Susurluk %-

17, Safranbolu %-17, Bulancak %-16, Suluova %-15, Pazarcık %-14, Bayburt %-14, Yahyalı %-13, Sungurlu %-12, Karasu %-12, Şarkışla %-12, Babaeski %-12, Çaycuma %-12, Beypazarı %-11, Çan %-11, Develi %-10, Bilecik %-10, Yenişehir %-10, Biga %-9, Dalaman %-9, Kaman %-9, Araklı %-9, Çine %-8, Niksar %-8, Artvin %-8, Kula %-7, Terme %-7, Zile %-7, Seydişehir %-7, Kovancılar %-7, Dinar %-5, Akçakoca %-5, Kırkağaç %-4, Iğın %-4, Gölbaşı %-4, Mut %-3, Kurtalan %-3, Alaşehir %-1, İznik %-1, Geyve %-1 oranlarındaki kır nüfusu azalmalarıyla Türkiye'nin kır nüfusundaki artmanın altında kır nüfusları artmış ya da azalmıştır.

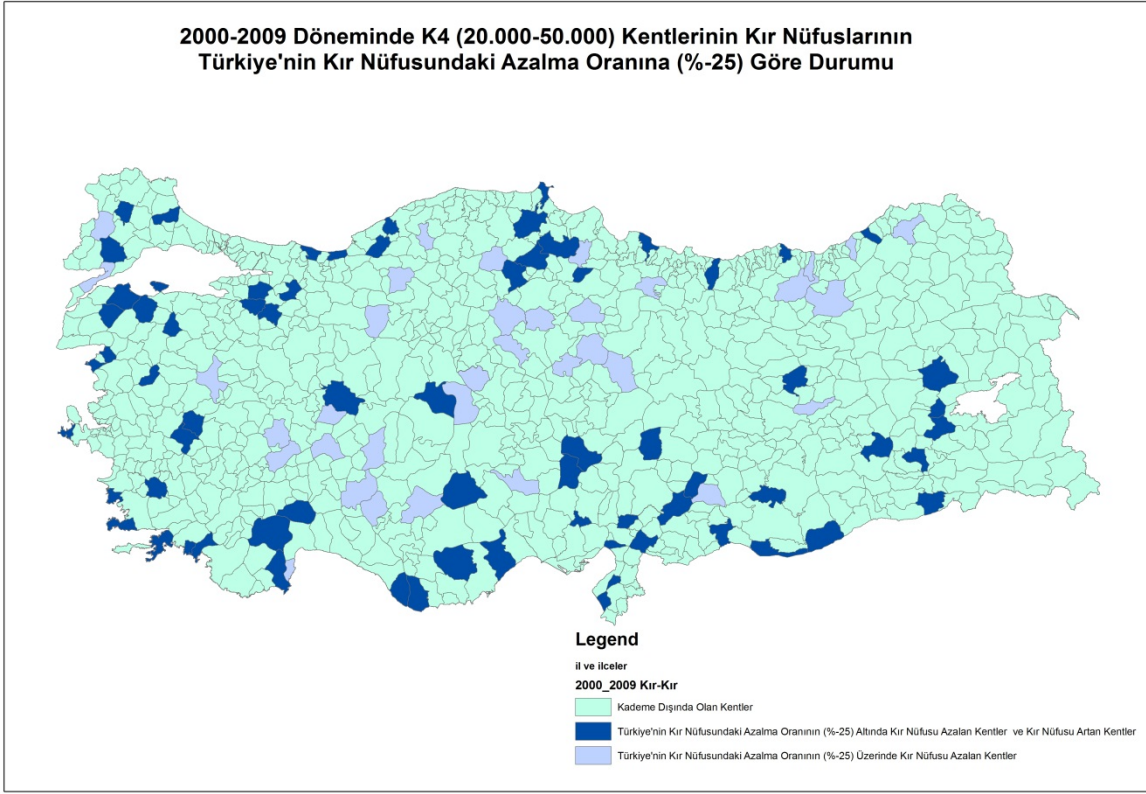

Harita-47. 2000-2009 Döneminde K4 (20.000-50.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%7) Göre Durumu

2000-2009 döneminde Türkiye'nin nüfusu %7 oranında artmıştır. Bodrum %32, Akçakale %27, Ceylanpınar %22, Birecik %20, Samandağ %17, İdil %15, Erzin %13 oranlarındaki kır nüfusu artışlarıyla Türkiye'nin büyüme oranının üzerinde kır nüfusları artmış, kır kendini yeniden üretmiştir.

Saray %4 oranındaki kır nüfusu artışıyla Türkiye'nin büyüme oranının altında kır nüfusu artmış, kır nüfusu net göç vermiş ama kütlesi erimemiştir.

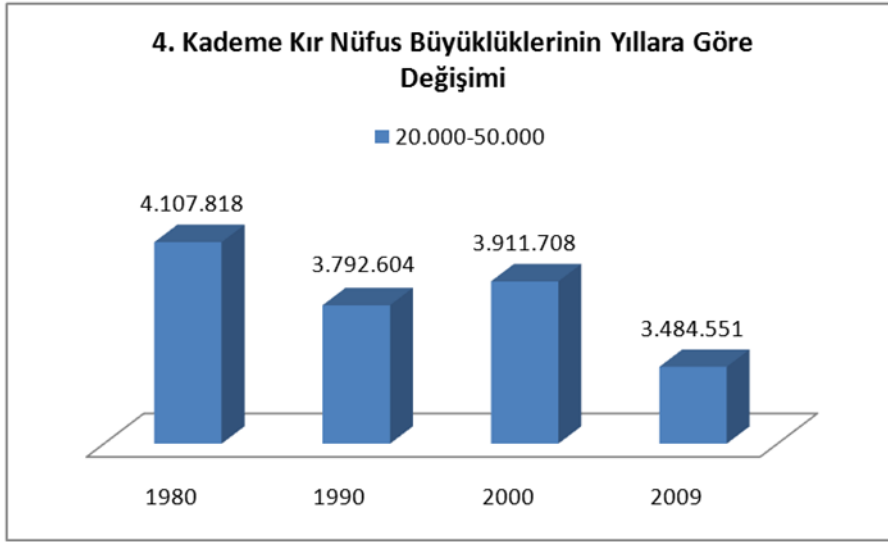
Kemer %-60, Ş.Koçhisar %-59, Beyşehir %-50, Dinar %-54, Zile %-49, Yalvaç %-48, Boldavin %-48, Sarıkaya %-43, Alaca %-43, Çumra %-42, Sungurlu %-42, Iğın %-40, Simav %-39, Çayeli %-38, Yerköy %-37, Gerede %-37, Beypazarı %-35, Kaman %-34, Bor %-33, Seydişehir %-32, Bayburt %-32, Akdağmadeni %-32, Niksar %-31, Gelibolu %-30, Şarkışla %-29, Sandıklı %-29, Araklı %-28, Kovancılar %-28, Tosya %-28, Uzunköprü %-27, Artvin %-27, Safranbolu %-27, Besni %-26, Havza %-26, Gümüşhane %-25, Osmancık %-24, İskilip %-24, Erdemli %-22, Akçakoca %-22, Belen %-22, Bucak %-21, Yenişehir %-21, Malkara %-21, Babaeski %-21, Afşin %-20, Karapınar %-20, Devrek %-20, Tunceli %-20, Terme %-19, Düziçi %-18, Bulancak %-18, Kula %-18, Silvan %-17, Bulanık %-17, Gölbaşı %-17, Ortaca %-17, Develi %-17, Gönen %-16, Islahiye %-15, Susurluk %-15, Boyabat %-15, Emirdağ %-15, Kozluk %-15, Anamur %-15, Korkuteli %-14, Hilvan %-14, Karasu %-14, Kırkağaç %-13, Bilecik %-11, Akçaabat %-10, Marmaris %-10, Yahyalı %-10, Biga %-10, Suluova %-9, Kulu %-9, Çaycuma %-9, Çine %-9, Erdek %-8, Ardeşen %-8, Çan %-8, İznik %-8, Mut %-8, İmamoğlu %-8, Güroymak %-8, Gazipaşa %-7, Alaşehir %-6, Kumluca %-6, Sinop %-5, Bitlis %-5, Kurtalan %-5, Pazarcık %-4, Geyve %-4, Vezirköprü %-2, Didim %-1, Burhaniye %-1, Ayvalık %-1, Çeşme %-1, Dalaman %-1 **oranlarında kır nüfusları azalmış, kır nüfus kütleleri erimiştir.**

Harita-48. 2000-2009 Döneminde K4 (20.000-50.000) Kentlerinin Kırsal Nüfuslarının Türkiye'nin Kırsal Nüfusundaki Azalma Oranına (%-25) Göre Durumu

2000-2009 döneminde Türkiye'nin kırsal nüfusu %-25 oranında azalmıştır. Bodrum %32, Akçakale %27, Ceylanpınar %22, Birecik %20, Samandağ %17, İdil %15, Erzin %13, Saray %4 oranlarındaki kırsal nüfusu artışlarıyla ve Osmaniye %-24, İskilip %-24, Erdemli %-22, Akçakoca %-22, Belen %-22, Bucak %-21, Yenişehir %-21, Malkara %-21, Babaeski %-21, Afşin %-20, Karapınar %-20, Devrek %-20, Tunceli %-20, Terme %-19, Düziçi %-18, Bulancak %-18, Kula %-18, Silvan %-17, Bulanık %-17, Gölbaşı %-17, Ortaca %-17, Develi %-17, Gönen %-16, İslahiye %-15, Susurluk %-15, Boyabat %-15, Emirdağ %-15, Kozluk %-15, Anamur %-15, Korkuteli %-14, Hilvan %-14, Karasu %-14, Kırkağaç %-13, Bilecik %-11, Akçaabat %-10, Marmaris %-10, Yahyalı %-10, Biga %-10, Suluova %-9, Kulu %-9, Çaycuma %-9, Çine %-9, Erdek %-8, Ardeşen %-8, Çan %-8, İznik %-8, Mut %-8, İmamoğlu %-8, Güroymak %-8, Gazipaşa %-7, Alaşehir %-6, Kumluca %-6, Sinop %-5, Bitlis %-5, Kurtalan %-5, Pazarcık %-4, Geyve %-4, Vezirköprü %-2, Didim %-1, Burhaniye %-1, Ayvalık %-1, Çeşme %-1, Dalaman %-1 **oranlarındaki kırsal nüfusu azalmalarıyla Türkiye'nin kırsal nüfusundaki azalmanın altında kırsal nüfusları azalmış ya da kırsal nüfusları artmıştır.**

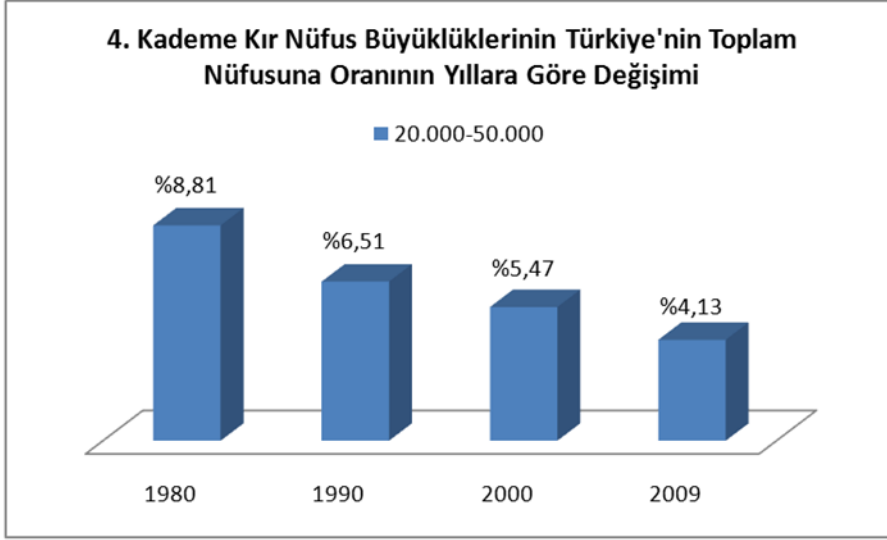
Kemer %-60, Ş.Koçhisar %-59, Beyşehir %-50, Dinar %-54, Zile %-49, Yalvaç %-48, Boldavin %-48, Sarıkaya %-43, Alaca %-43, Çumra %-42, Sungurlu %-42, Iğın %-40, Simav %-39, Çayeli %-38, Yerköy %-37, Gerede %-37, Beypazarı %-35, Kaman %-34, Bor %-33, Seydişehir %-32, Bayburt %-32, Akdağmadeni %-32, Niksar %-31, Gelibolu %-30, Şarkışla %-29, Sandıklı %-29, Araklı %-28, Kovancılar %-28, Tosya %-28, Uzunköprü %-27, Artvin %-27, Safranbolu %-27, Besni %-26, Havza %-26, Gümüşhane %-25 **oranlarındaki kır nüfuslarındaki azalmayla Türkiye'nin kır nüfusundaki azalmadan daha çok kır nüfusları azalmıştır.**

Grafik-22. 4. Kademe Kır Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi

4. kademedeki kentlerin kır nüfuslarının yıllara göre değişimine baktığımızda, 1980-1990 döneminde, 315 bin kişi, %-8 oranında azaldığını, 1990-2000 döneminde 119 bin kişi, %3 oranında arttığını, 2000-2009 döneminde 427 bin kişi, %-11 oranında azaldığını görmekteyiz. Buna doğal nüfus artışlarını da eklediğimizde kır nüfusundaki azalma daha net ortaya çıkmaktadır.

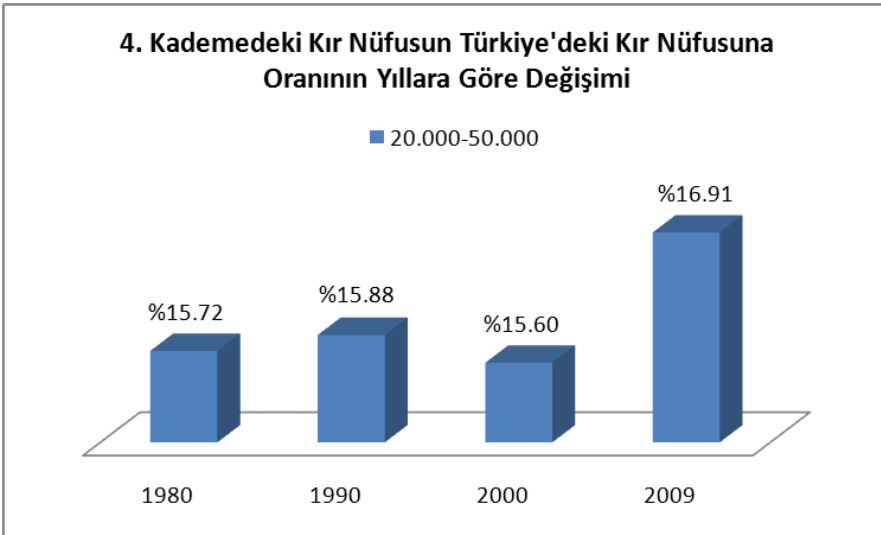
1980-1990 döneminde kır nüfusunun önemli oranda azaldığını, 1990-2000 döneminde kır nüfusunun azalma ivmesinde bir yavaşlama olduğunu, 2000-2009 döneminde kır nüfusunun çok büyük bir ivme ile azaldığını görmekteyiz.

Grafik-23. 4. Kademe Kır Nüfus Büyüklüklerinin Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

4. kademedeki kentlerin kır nüfuslarının Türkiye'nin toplam nüfusuna oranının yıllara göre değişimine baktığımızda, 1980-1990 döneminde %2.3 oranında azaldığını, 1990-2000 döneminde %1.04 oranında azaldığını, 2000-2009 döneminde %1.34 azaldığını görmekteyiz.

1980-1990 dönemindeki kırdan kopuş 4.kademedeki kentlerin kırında da gözlenmekte, 1990-2000 döneminde bir durulma, 2000-2009 döneminde yeniden bir kopuş görülmektedir.

Grafik-24. 4. Kademedeki Kır Nüfusun Türkiye'deki Kır Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

4. kademedeki kentlerin kır nüfuslarının Türkiye'deki kır nüfusuna oranının yıllara göre değişimine baktığımızda 1980-1990 döneminde binde 16 oranında arttığını, 1990-2000 döneminde binde 28 oranında azaldığını, 2000-2009 döneminde %1.31 oranında arttığını görmekteyiz.

4. kademedeki kentlerin kır nüfuslarını 1980-1990 döneminde Türkiye genelinden daha düşük oranda erittiğini, 1990-2000 döneminde Türkiye genelinden daha yüksek oranda erittiğini göstermektedir. 2000-2009 döneminde özellikle üst kademelerdeki büyükşehirlerin kır nüfuslarının çok büyük oranlarda erimesiyle 4. kademedeki kentlerin kır nüfusu Türkiye genelinin çok altında azalmıştır.

4. Kademe Kır Nüfus Analizi Sonuçları

4. kademe de bulunan 106 kentin kır nüfusunun 1980-1990 döneminde 91'i net göç vermiş, bunlardan 58 kentin kır nüfusu 1990 yılında 1980 yılındaki nüfuslarının altına düşmüştür. 1990-2000 döneminde 87 kentin kır nüfusu net göç vermiş, bunlardan 62 kentin kır nüfusu 2000 yılında 1990 yılındaki nüfusunun altına düşmüştür. 2000-2009 döneminde 100 kentin kır nüfusu net göç vermiş, bunlardan 98 kentin kır nüfusu 2009 yılında 2000 yılındaki nüfuslarının altına düşmüştür.

1980-1990 döneminde, Güneydoğu Anadolu Bölgesi kentleri, tatil yöreleri kentleri, verimli tarım alanları geniş-yaygın gelişme gösteren kentlerin kır nüfusları artmıştır.

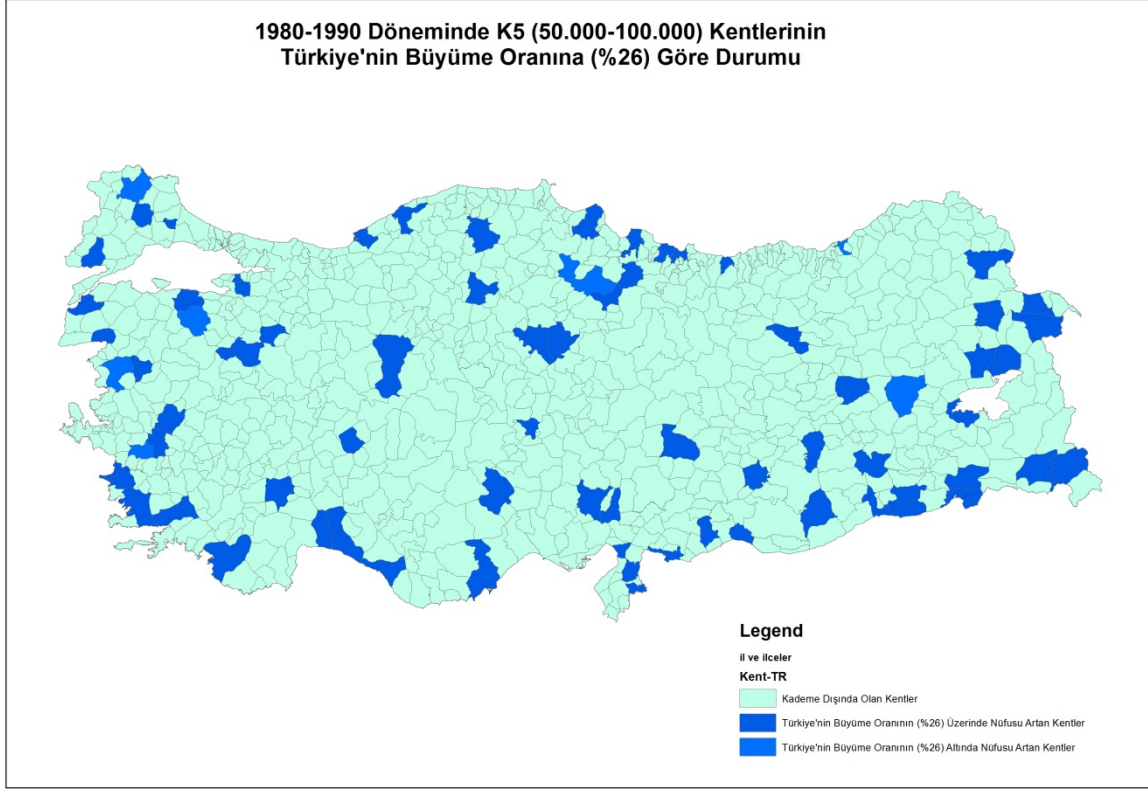
1990-2000 döneminde, Güneydoğu Anadolu Bölgesi kentleri, tatil yöreleri kentleri, verimli tarım alanları geniş-yaygın gelişme gösteren kentlerin kır nüfusları artmıştır.

2000-2009 döneminde, Güneydoğu Anadolu Bölgesi kentleri, tatil yöreleri kentleri, verimli tarım alanları geniş-yaygın gelişme gösteren kentlerin kır nüfusları artmıştır.

Her üç dönemde de kır nüfusunu arttıran kentler; Bodrum, Ceylanpınar, Samandağ.

Her üç dönemde de ciddi oranlarda kır nüfusunu kaybeden, her dönem kır nüfusları bir önceki dönemin altına düşen kentler; Birecik, Bitlis, Gönen, Uzunköprü, Safranbolu, Bulancak, Suluova, Sinop, Biga, Develi, Beypazarı, Sungurlu, Niksar, Bayburt, Tunceli, Yerköy, Terme, Yenişehir, Ş.Koçhisar, Pazarcık, Kurtalan, Karasu, Tosya, Malkara, Gümüşhane, Babaeski, Osmancık, Boyabat, Devrek, Akdağmağdeni, Artvin, Susurluk, Gerede, Akçakoca, Dalaman, Çayeli, Kaman, Sarıkaya, Alaca, Araklı, Şarkışla, İskilip, Çine, Geyve, Emirdağ, Havza.

4.1.9. 5. Kademedeki Kentlerin 1980-2009 Dönemi Nüfus Hareketi Pratiği

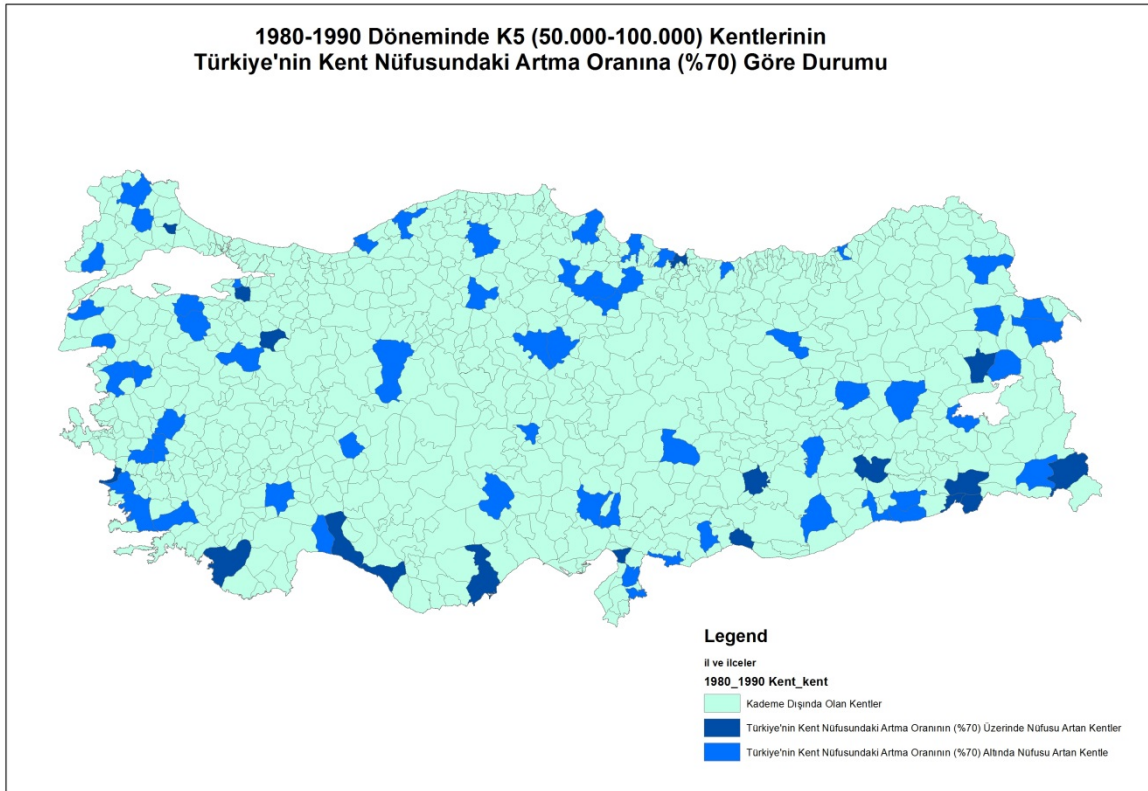
Harita-49. 1980-1990 Döneminde K5 (50.000-100.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%26) Göre Durumu

1980-1990 döneminde Türkiye'nin nüfusu %26 oranında artmıştır. Silopi %283, Manavgat %171, Fethiye %164, Kahta %163, Alanya %136, Cizre %150, Şırnak %150, Suruç %122, Kuşadası %121, Silifke %109, Bismil %105, Yüksekova %100, Çerkezköy %92, Dört Yol %88, Patnos %83, Bozüyük %83, Fatsa %77, Orhangazi %72, Hakkari %67, Tavşanlı %65, Nusaybin %63, Sorgun %63, Ünye %61, Iğdır %58, Yalova %55, Bartın %55, Ergani %54, Elbistan %54, Midyat %53, Serik %53, Doğubeyazıt %52, Nizip %52, Turhal %50, Lüleburgaz %49, Erciş %48, Giresun %46, Kastamonu %46, Bingöl %46, Ağrı %45, Kilis %45, Viranşehir %43, Keşan %43, Nevşehir %41, Polatlı %40, Milas %40, Yozgat %39, Kırıkhan %39, Kadirli %38, Salihli %37, Mardin %36, Çanakkale %36, Soma %36, Çarşamba %36, Kars %35, Söke %35, Reyhanlı %35, Tatvan %35, Ereğli (Zonguldak) %32, Ereğli (Konya) %32, Çankırı %32, Erbaa %32, Erzincan %30, Bafra %30, Muğla %30, Edremit %30, Kozan %29, Karacabey %29, Ödemiş %28, Akşehir %28, Burdur %27

oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin büyüme oranının üzerinde büyümüş, net göç almışlardır.

Merzifon %25, Bergama %24, M.Kemalpaşa %23, Rize %21, Amasya %19, Kırklareli %19, Tire %16, Muş %10 oranlarında nüfuslarını arttırmış, Türkiye'nin büyüme oranının altında büyümüş, net göç vermişlerdir.

Bu dönemde 5. kademedeki kentlerin hiçbirinin nüfus kütleleri erimemiştir.

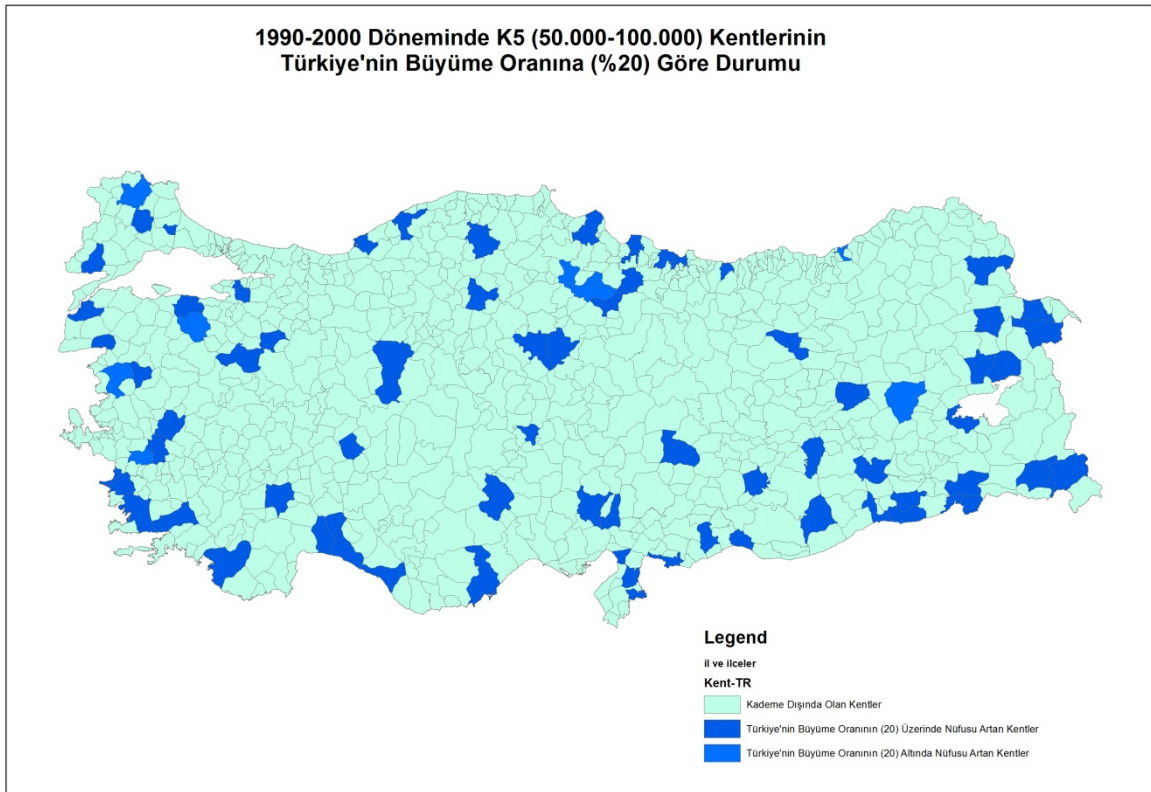

Harita-50. 1980-1990 Döneminde K5 (50.000-100.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%70) Göre Durumu

1980-1990 döneminde Türkiye'nin nüfusu %70 oranında artmıştır. Silopi %283, Manavgat %171, Fethiye %164, Kahta %163, Alanya %136, Cizre %150, Şırnak %150, Suruç %122, Kuşadası %121, Silifke %109, Bismil %105, Yüksekova %100, Çerkezköy %92, Dört Yol %88, Patnos %83, Bozüyük %83, Fatsa %77, Orhangazi %72 **oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusundaki artış oranının üzerinde nüfusları artmış, nüfusun toplandığı ana merkezler olmuşlardır.**

Hakkari %67, Tavşanlı %65, Nusaybin %63, Sorgun %63, Ünye %61, Iğdır %58, Yalova %55, Bartın %55, Ergani %54, Elbistan %54, Midyat %53, Serik %53, Doğubeyazıt %52, Nizip %52, Turhal %50, Lüleburgaz %49, Erciş %48, Giresun %46, Kastamonu %46, Bingöl %46, Ağrı %45, Kilis %45, Viranşehir %43, Keşan %43, Nevşehir %41, Polatlı %40, Milas %40, Yozgat %39, Kırıkhan %39, Kadirli %38, Salihli %37, Mardin %36, Çanakkale %36, Soma %36, Çarşamba %36, Kars %35, Söke %35, Reyhanlı %35, Tatvan %35, Ereğli (Zonguldak) %32, Ereğli (Konya) %32, Çankırı %32, Erbaa %32, Erzincan %30, Bafra %30, Muğla %30, Edremit %30, Kozan %29, Karacabey %29, Ödemiş %28, Akşehir %28, Burdur %27, Merzifon %25, Bergama %24, M.Kemalpaşa %23, Rize %21, Amasya %19, Kırklareli %19, Tire %16, Muş %10 **oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusundaki artışının altında nüfusları artmıştır.**

Bu dönemde 5. kademedeki kentlerin hiçbirinin nüfus kütlesi erimemiştir.

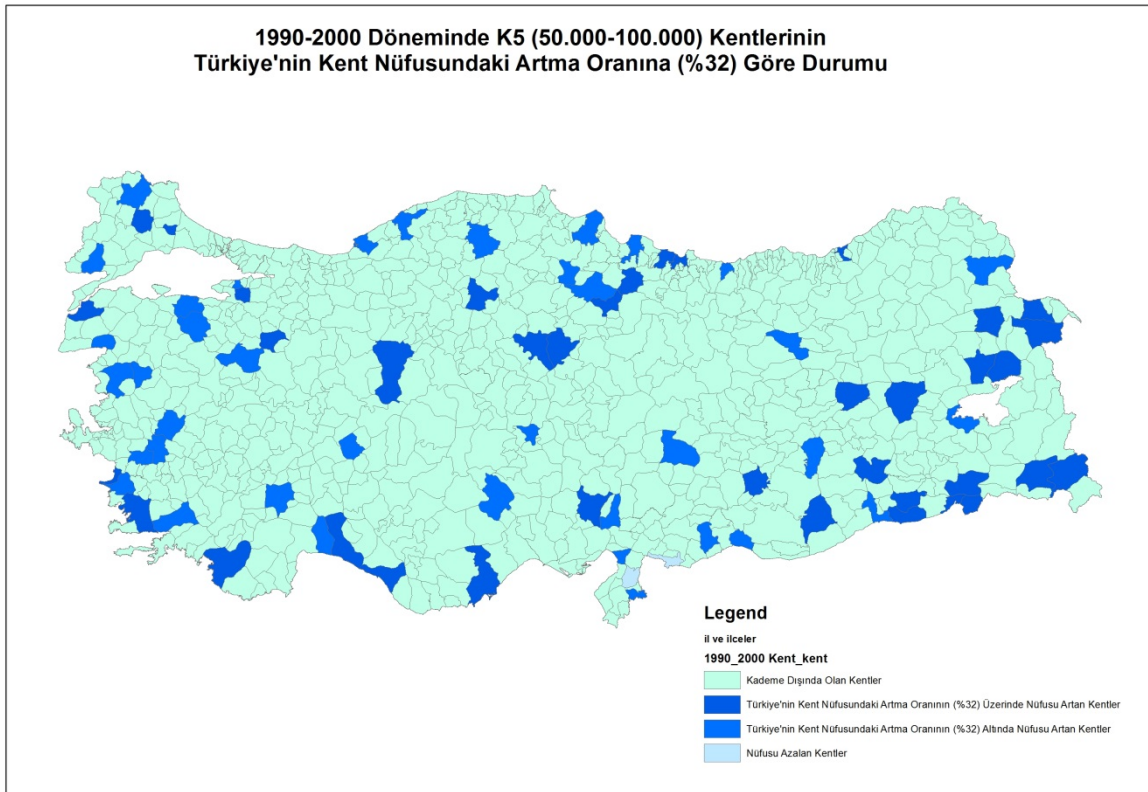
Harita-51. 1990-2000 Döneminde K5 (50.000-100.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%20) Göre Durumu

1990-2000 döneminde Türkiye'nin nüfusu %20 oranında artmıştır. Silopi %122, Patnos %115, Viranşehir %112, Yüksekova, Şırnak %108, Hakkari %93, Midyat %93, Manavgat

%87, Çerkezköy %78, Erciş %75, Sorgun %71, Alanya %69, Bingöl %66, Fatsa %62, Doğubeyazıt %60, Bismil %56, Iğdır %55, Kuşadası %52, Lüleburgaz %52, Muş %52, Nusaybin %51, Rize %50, Yozgat %46, Kahta %43, Bozüyük %42, Çanakkale %42, Orhangazi %42, Silifke %39, Kozan %39, Cizre %38, Çankırı %38, Turhal %38, Milas %36, Ünye %36, Ağrı %36, Erbaa %36, Fethiye %35, Polatlı %32, Elbistan %31, Amasya %30, Serik %30, Nevşehir %29, Çarşamba %29, Karacabey %29, Bafra %28, Kastamonu %25, Giresun %24, Nizip %24, Söke %24, Tavşanlı %24, Ergani %27, Reyhanlı %24, Bergama %24, M.Kemalpaşa %24, Mardin %23, Kırklareli %23, Muğla %23, Soma %22, Tatvan %22, Ereğli (Zonguldak) %20, Ödemiş %20 **oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin büyüme oranının üzerinde büyümüş, net göç almışlardır.**

Salihli %19, Erzincan %18, Kadirli %18, Akşehir %18, Tire %14, Burdur %13, Dörtöy %13, Bartın %13, Merzifon %12, Ereğli (Konya) %11, Edremit %11, Suruç %10, Yalova %8, Keşan %5, Kars %1 **oranlarında nüfuslarını arttırmış, Türkiye'nin büyüme oranının altında büyümüş, net göç vermişlerdir.**

Kilis %-17, Kırıkhan %-7 **oranlarında nüfus kaybetmiş, nüfus kütleleri erimiştir.**

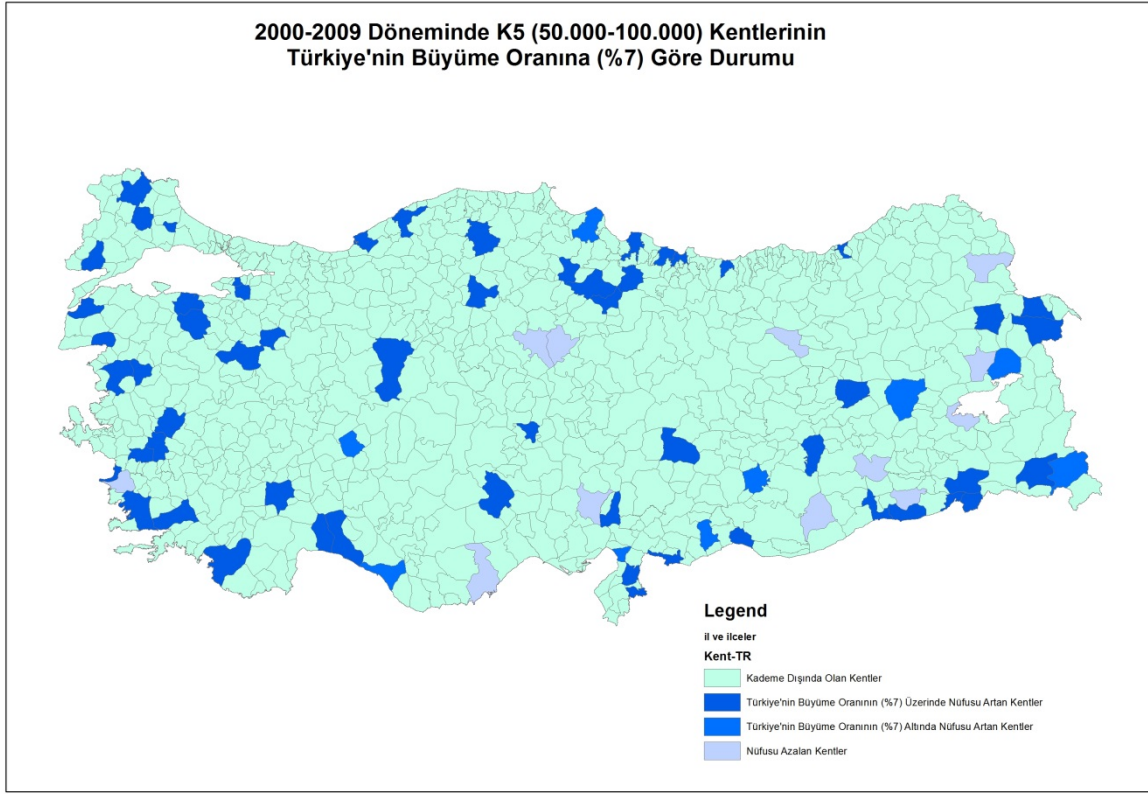

Harita-52. 1990-2000 Döneminde K5 (50.000-100.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%32) Göre Durumu

1990-2000 döneminde Türkiye'nin kent nüfusu %32 oranında artmıştır. Silopi %122, Patnos %115, Viranşehir %112, Yüksekova, Şırnak %108, Hakkari %93, Midyat %93, Manavgat %87, Çerkezköy %78, Erciş %75, Sorgun %71, Alanya %69, Bingöl %66, Fatsa %62, Doğubeyazıt %60, Bismil %56, Iğdır %55, Kuşadası %52, Lüleburgaz %52, Muş %52, Nusaybin %51, Rize %50, Yozgat %46, Kahta %43, Bozüyük %42, Çanakkale %42, Orhangazi %42, Silifke %39, Kozan %39, Cizre %38, Çankırı %38, Turhal %38, Milas %36, Ünye %36, Ağrı %36, Erbaa %36, Fethiye %35, Polatlı %32 **oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusundaki artış oranının üzerinde nüfusları artmış, nüfusun toplandığı ana merkezler olmuşlardır.**

Elbistan %31, Amasya %30, Serik %30, Nevşehir %29, Çarşamba %29, Karacabey %29, Bafra %28, Kastamonu %25, Giresun %24, Nizip %24, Söke %24, Tavşanlı %24, Ergani %27, Reyhanlı %24, Bergama %24, M.Kemalpaşa %24, Mardin %23, Kırklareli %23, Muğla %23, Soma %22, Tatvan %22, Ereğli (Zonguldak) %20, Ödemiş %20, Salihli %19, Erzincan %18, Kadirli %18, Akşehir %18, Tire %14, Burdur %13, Dört Yol %13, Bartın %13, Merzifon %12, Ereğli (Konya) %11, Edremit %11, Suruç %10, Yalova %8, Keşan %5, Kars %1 **oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusundaki artışın altında nüfuslarını arttırmışlardır.**

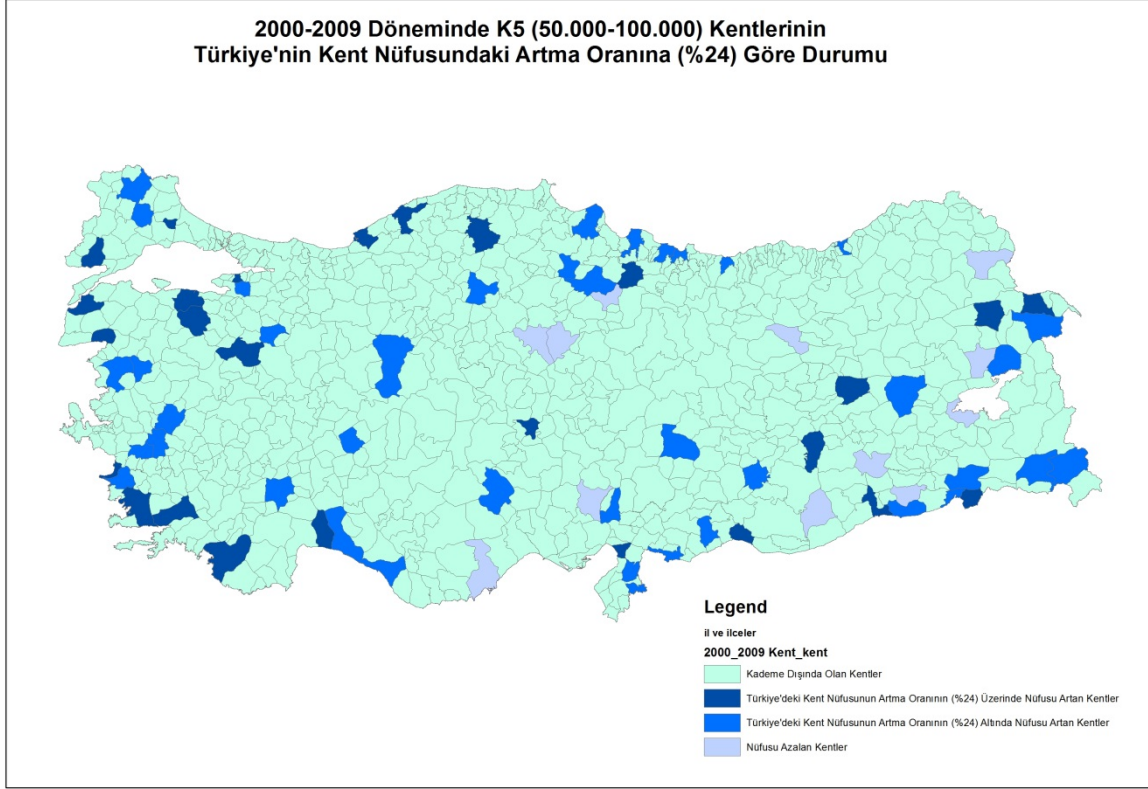
Kilis %-17, Kırıkhan %-7 **oranlarında nüfus kaybetmiş, 2000 yılındaki nüfusları 1990 yılındaki nüfuslarının altına düşmüş, nüfus kütleleri erimiştir.**

Harita-53. 2000-2009 Döneminde K5 (50.000-100.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%7) Göre Durumu

2000-2009 döneminde Türkiye'nin nüfusu %7 oranında artmıştır. Serik %70, Çerkezköy %68, Bartın %46, Fethiye %44, Silopi %43, Muğla %42, Kastamonu %34, Tavşanlı %34, Ergani %34, Milas %32, Yalova %31, Bingöl %31, Dört Yol %30, Kuşadası %30, Iğdır %29, Erbaa %29, Çanakkale %28, Edremit %28, Karacabey %27, Mardin %26, Keşan %26, Ağrı %25, Nevşehir %25, Suruç %25, M.Kemalpaşa %24, Ereğli (Zonguldak) %24, Lüleburgaz %23, Rize %23, Soma %23, Orhangazi %23, Cizre %22, Polatlı %22, Çarşamba %22, Kırklareli %21, Şırnak %21, Ünye %21, Elbistan %20, Kadirli %20, Ödemiş %20, Bozüyük %19, Tire %19, Reyhanlı %17, Salihli %16, Merzifon %16, Ereğli (Konya) %16, Amasya %16, Doğubeyazıt %16, Manavgat %14, Kilis %14, Giresun %13, Burdur %13, Nusaybin %12, Çankırı %11, Bergama %11, Kırıkhan %10, Hakkari %10, Söke %8 **oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin büyüme oranının üzerinde büyümüş, net göç almışlardır.** Nizip %7, Alanya %7, Muş %7, Erciş %6, Fatsa %3, Kahta %2, Akşehir %2, Bafra %2, Yüksekova %1 **oranlarında nüfuslarını arttırmış, Türkiye'nin büyüme oranının altında büyümüş, net göç vermişlerdir.**

Turhal %-37, Viranşehir %-27, Silifke %-20, Patnos %-18, Erzincan %-16, Tatvan %-15, Bismil %-8, Midyat %-5, Sorgun %-4, Kars %-3, Kozan %-1, Yozgat %-1 oranlarında nüfus kaybetmiş, nüfus kütleleri erimiştir.

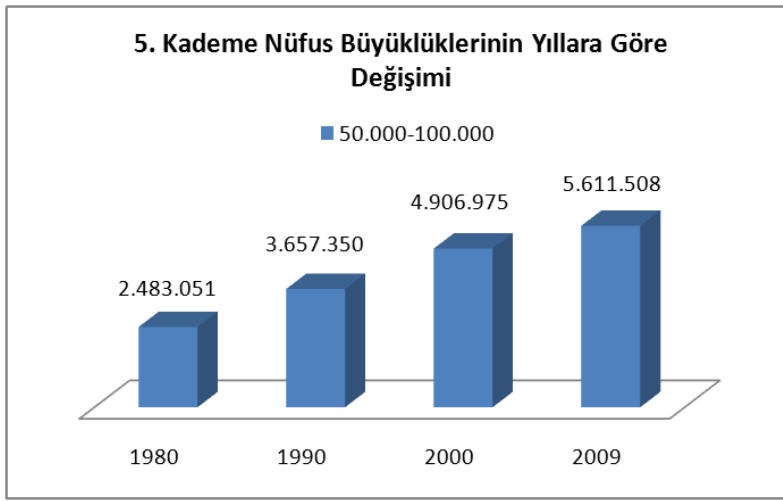
Harita-54. 2000-2009 Döneminde K5 (50.000-100.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%24) Göre Durumu

2000-2009 döneminde Türkiye'nin kent nüfusu %24 oranında artmıştır. Serik %70, Çerkezköy %68, Bartın %46, Fethiye %44, Silopi %43, Muğla %42, Kastamonu %34, Tavşanlı %34, Ergani %34, Milas %32, Yalova %31, Bingöl %31, Dört Yol %30, Kuşadası %30, Iğdır %29, Erbaa %29, Çanakkale %28, Edremit %28, Karacabey %27, Mardin %26, Keşan %26, Ağrı %25, Nevşehir %25, Suruç %25, M.Kemalpaşa %24, Ereğli (Zonguldak) %24 oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusundaki artış oranının üzerinde nüfusları artmış, nüfusun toplandığı ana merkezler olmuşlardır.

Lüleburgaz %23, Rize %23, Soma %23, Orhangazi %23, Cizre %22, Polatlı %22, Çarşamba %22, Kırklareli %21, Şırnak %21, Ünye %21, Elbistan %20, Kadirli %20, Ödemiş %20, Bozüyük %19, Tire %19, Reyhanlı %17, Salihli %16, Merzifon %16, Ereğli (Konya) %16, Amasya %16, Doğubeyazıt %16, Manavgat %14, Kilis %14, Giresun %13, Burdur %13,

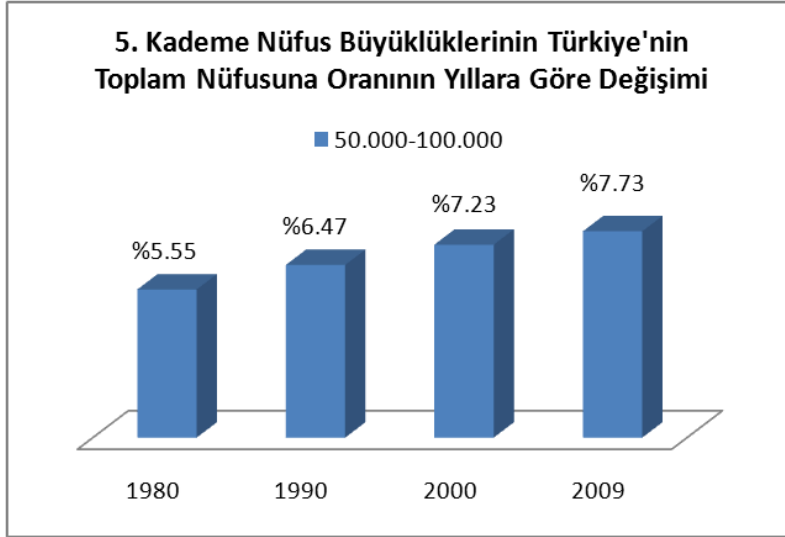
Nusaybin %12, Çankırı %11, Bergama %11, Kırıkhan %10, Hakkari %10, Söke %8, Nizip %7, Alanya %7, Muş %7, Erciş %6, Fatsa %3, Kahta %2, Akşehir %2, Bafra %2, Yüksekova %1 oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusundaki artışın altında nüfuslarını arttırmışlardır.

Turhal %-37, Viranşehir %-27, Silifke %-20, Patnos %-18, Erzincan %-16, Tatvan %-15, Bismil %-8, Midyat %-5, Sorgun %-4, Kars %-3, Kozan %-1, Yozgat %-1 oranlarında nüfusları azalmış, 2009 yılındaki nüfusları 2000 yılındaki nüfuslarının altına düşmüş, nüfus kütleleri erimiştir.

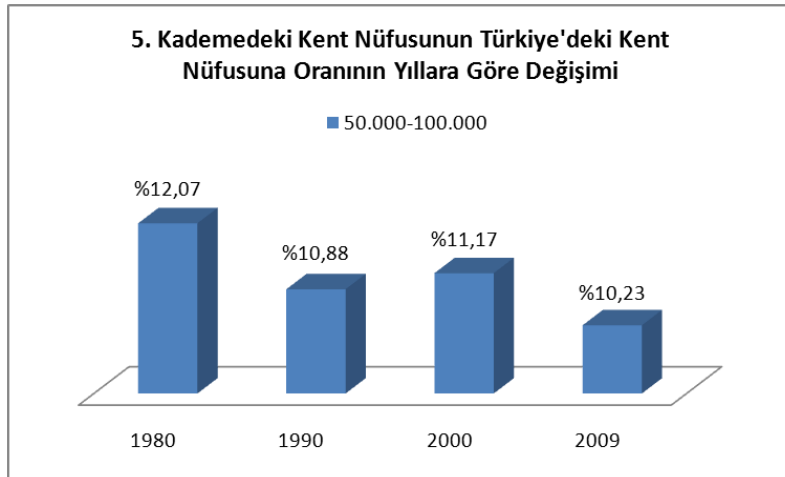
Grafik-25. 5. Kademe Kent Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi

5. kademedeki kentlerin nüfuslarının yıllara göre değişimine baktığımızda, 1980-1990 döneminde 1 milyon 174 bin kişi, %47 oranında arttığını, 1990-2000 döneminde 1 milyon 229 bin kişi, %34 oranında arttığını, 2000-2009 döneminde ise sadece 705 bin kişi, %14 oranında (sadece doğal nüfus artışları kadar) arttığını görmekteyiz.

Grafik-26. 5. Kademe Kent Nüfus Büyüklüklerinin Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

5. kademedeki kent nüfuslarının Türkiye'nin toplam nüfusuna oranına baktığımızda; 1980-1990 döneminde binde 92 oranında arttığını, 1990-2000 döneminde binde 76 oranında arttığını, 2000-2009 döneminde binde 50 oranında arttığını görmekteyiz.

Grafik-27. 5. Kademedeki Kent Nüfusunun Türkiye'deki Kent Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

5. kademedeki kent nüfuslarının Türkiye'nin kent nüfusuna oranına baktığımızda; 1980-1990 döneminde %1.19 oranında azaldığını, 1990-2000 döneminde binde 29'luk bir artış gösterdiğini, 2000-2009 döneminde yeniden düşüş trendine girerek binde 94 oranında azaldığını görmekteyiz.

5. Kademe Kent Nüfus Analizi Sonuçları

5. kademede bulunan 78 kentin 1980-1990 döneminde 8'i, 1990-2000 döneminde 17'si, 2000-2009 döneminde 21'i net göç vermiştir. 1990 yılında hiçbir kentin nüfusu 1980 yılındaki nüfusunun altına düşmezken 2000 yılında Kilis ile Kırıkhan'ın nüfusu 1990 yılındaki nüfuslarının altına düşmüştür. 2009 yılında Turhal, Patnos, Tatvan, Bismil, Midyat, Silifke, Sorgun, Erzincan, Viranşehir, Kars, Kozan ile Yozgat'ın nüfusları 2000 yılındaki nüfuslarının altına düşmüştür.

1980-1990 döneminde, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin bu kademedeki bütün kentleri (Muş dışında) nüfuslarını çok büyük oranlarda arttırmışlardır. Aynı şekilde tatil beldelerinin nüfusları da bu dönemde 2 katına çıkmıştır. Bu dönemde sanayinin geliştiği Çerkezköy ile Bozüyük'te de çok büyük oranlarda nüfus artışları olmuştur.

1990-2000 döneminde, zorunlu göçe rağmen Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin kentleri nüfuslarını çok büyük oranlarda arttırmaya devam etmişlerdir. Bu durum, zorunlu göçe maruz kalan nüfusun önemli bir bölümünün bölge kentlerine yerleştiklerini göstermektedir. Bu dönemde de tatil beldelerine akın ivmesini azaltmış olsa da devam etmektedir. Çerkezköy, sanayileşmesinin etkisiyle bu dönemde de nüfusunu çok büyük oranda arttırmıştır.

Bu dönemde kentlerde nüfus patlaması durmuş gerileme başlamıştır. Sanayi ve tatil beldeleri bu dönemde de nüfuslarını önemli oranlarda arttırmışlardır.

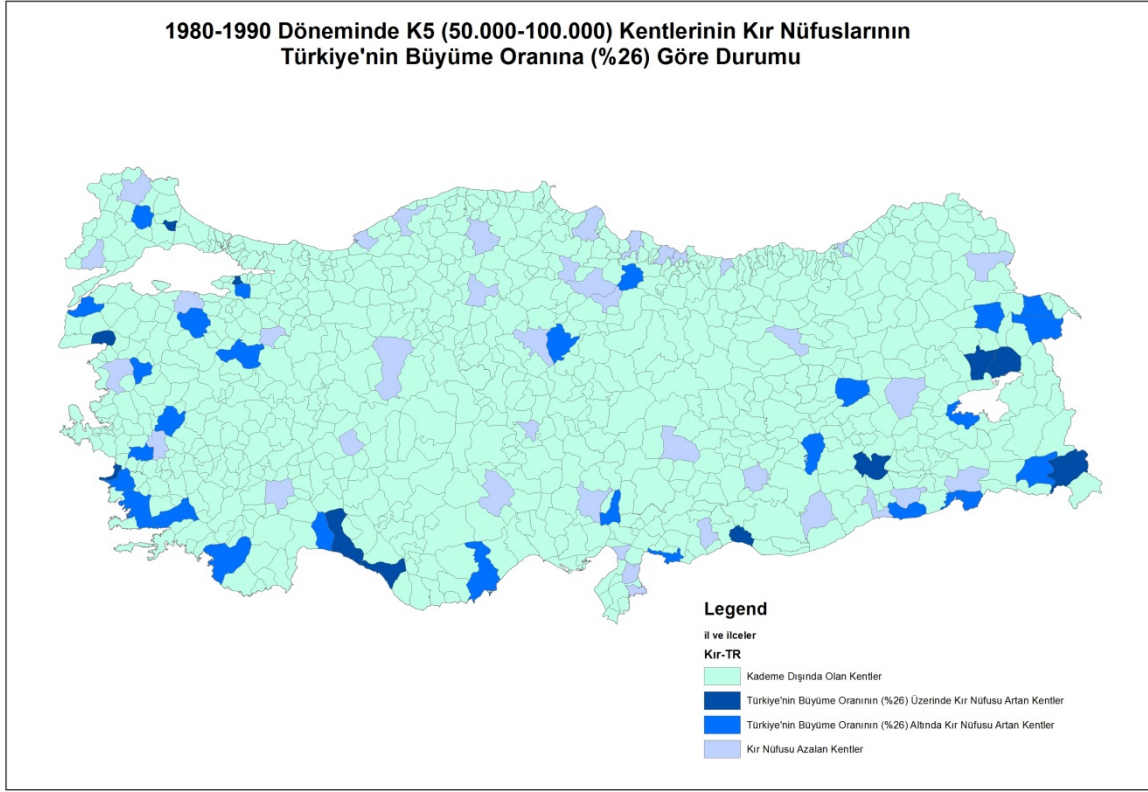
Silopi her üç dönemde de nüfusunu çok büyük oranlarda arttırmıştır. Silopi'nin nüfusu 1980 yılında 6.811 iken 2009 yılında 73.400'e ulaşmıştır. Benzer bir durum Şırnak için de geçerlidir. Şırnak'ın nüfusu 1980 yılında 10.997 iken 2009 yılında 63.664'e ulaşmıştır.

2000-2009 döneminde Güneydoğu Anadolu Bölgesi kentleri ile tatil beldeleri de nüfus kaybetmeye başlamışlardır. Bunun yanında Yozgat gibi Anadolu Kaplanı olarak nitelendirilen bir kent de nüfus kaybetmeye başlamıştır.

Turhal'daki nüfus azalmasına doğal nüfus artışını da eklediğimizde son 9 yılda nüfusunun neredeyse yarısını kaybettiğini görmekteyiz. Bir kentin yarısından fazlası göçmüştür, kent göçmüştür.

Silopi her üç dönemde de nüfusunu çok büyük oranlarda arttırmıştır. Silopi'nin nüfusu 1980 yılında 6.811 iken 2009 yılında 73.400'e ulaşmıştır. Benzer bir durum Şırnak için de geçerlidir. Şırnak'ın nüfusu 1980 yılında 10.997 iken 2009 yılında 63.664'e ulaşmıştır.

4.1.10. 5. Kademedeki Kırların 1980-2009 Dönemi Nüfus Hareketi Pratiği

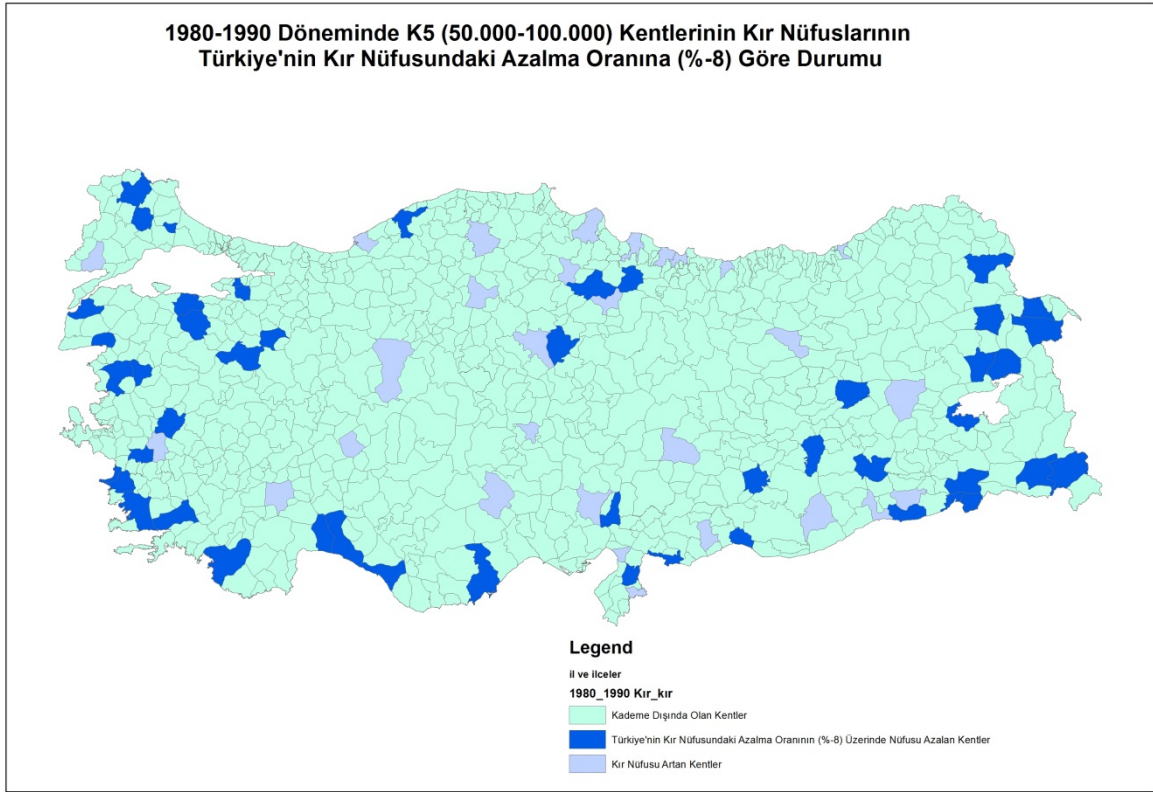
Harita-55. 1980-1990 Döneminde K5 (50.000-100.000) Kentlerinin Kıır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%26) Göre Durumu

1980-1990 döneminde Türkiye'nin nüfusu %26 oranında artmıştır. Kuşadası %83, Çerkezköy %64, Alanya %49, Edremit %42, Yalova %42, Bismil %40, Yüksekova %33, Manavgat %31, Erciş %31, Suruç %29, Patnos %28 **oranlarında kıır nüfusları artmış, kıır yeniden üretilmiştir.**

Söke %24, Çanakkale %23, Ergani %17, Fethiye %16, Serik %13, Milas %13, Bingöl %13, Soma %13, Iğdır %11, Silopi %10, Hakkari %10, Nusaybin %9, Orhangazi %9, Silifke %9, Sorgun %8, Tatvan %8, Cizre %8, Doğubeyazıt %6, Muğla %6, Ağrı %5, Tire %5, Lüleburgaz %5, Tavşanlı %5, Salihli %3, Kilis %3, Kadirli %2, Erbaa %1, M.Kemalpaşa %1 **oranlarında kıır nüfusları artmış, göç vermiş ancak kıır nüfus kütleleri erimemiştir.**

Çankırı %-53, Reyhanlı %-52, Rize %-49, Burdur %-40, Fatsa %-39, Çarşamba %-37, Elbistan %-36, Nevşehir %-36, Turhal %-36, Ünye %-33, Midyat %-33, Ereğli (Konya) %31,

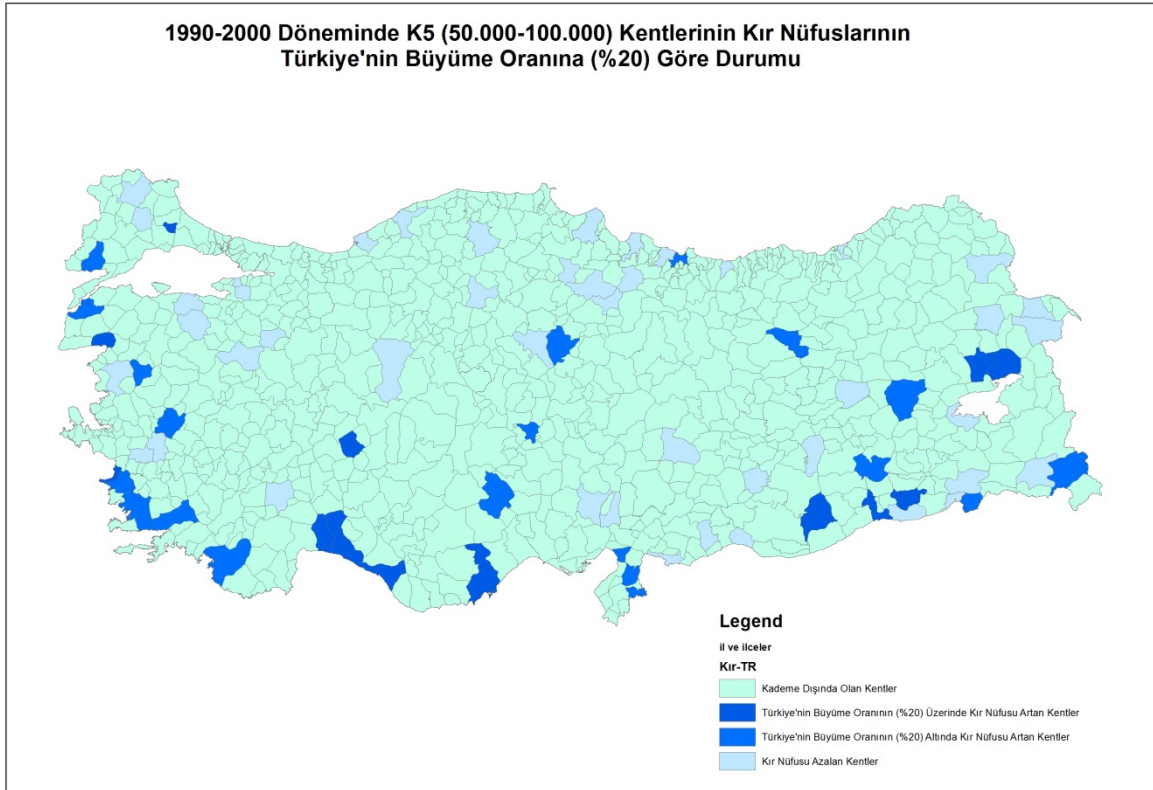
Viranşehir %-29, Kozan %-28, Dörtyol %-25, Ereğli (Zonguldak) %-21, Mardin %-21, Kastamonu %-19, Nizip %-18, Erzincan %-17, Keşan %-17, Akşehir %-16, Ödemiş %-16, Giresun %-15, Bafra %-14, Yozgat %-14, Merzifon %-10, Polatlı %-9, Muş %-8, Kahta %-7, Bergama %-6, Kars %-5, Şırnak %-4, Bartın %-4, Amasya %-3, Kırıkhan %-1, Kırklareli %-1, Bozüyük %-1, Karacabey %-1 **oranlarında kır nüfuslarında azalma olmuş, kır nüfus kütleleri erimiştir.**

Harita-56. 1980-1990 Döneminde K5 (50.000-100.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Azalma Oranına (%-8) Göre Durumu

1980-1990 döneminde Türkiye'nin kır nüfusu %-8 oranında azalmıştır. Kuşadası %83, Çerkezköy %64, Alanya %49, Edremit %42, Yalova %42, Bismil %40, Yüksekova %33, Manavgat %31, Erciş %31, Suruç %29, Patnos %28 oranlarındaki nüfus artışlarıyla ve Kahta %-7, Bergama %-6, Kars %-5, Şırnak %-4, Bartın %-4, Amasya %-3, Kırıkhan %-1, Kırklareli %-1, Bozüyük %-1, Karacabey %-1 **oranlarındaki kır nüfusu azalışlarıyla Türkiye'nin kır nüfusundaki azalmanın altında kır nüfusları azalmış ya da kır nüfusları artmıştır.**

Çankırı %-53, Reyhanlı %-52, Rize %-49, Burdur %-40, Fatsa %-39, Çarşamba %-37, Elbistan %-36, Nevşehir %-36, Turhal %-36, Ünye %-33, Midyat %-33, Ereğli (Konya) %31, Viranşehir %-29, Kozan %-28, Dört Yol %-25, Ereğli (Zonguldak) %-21, Mardin %-21, Kastamonu %-19, Nizip %-18, Erzincan %-17, Keşan %-17, Akşehir %-16, Ödemiş %-16, Giresun %-15, Bafra %-14, Yozgat %-14, Merzifon %-10, Polatlı %-9, Muş %-8 oranlarındaki kır nüfusu azalmasıyla Türkiye'nin kır nüfusundaki azalmanın üzerinde kır nüfusları azalmıştır.

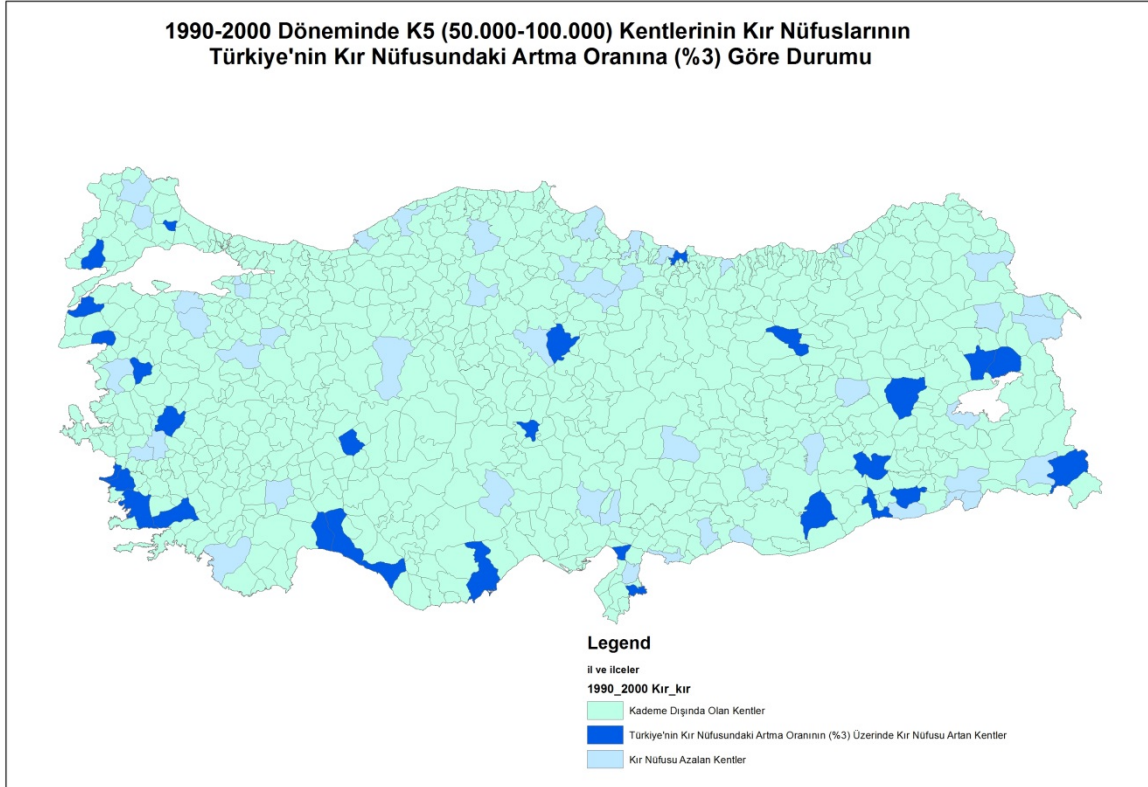
Harita-57. 1990-2000 Döneminde K5 (50.000-100.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%20) Göre Durumu

1990-2000 döneminde Türkiye'nin nüfusu %20 oranında artmıştır. Çerkezköy %128, Alanya %122, Edremit %100, Manavgat %65, Midyat %65, Kuşadası %64, Viranşehir %57, Silifke %52, Mardin %43, Erciş %29, Akşehir %29, Serik %28, Patnos %24 **oranlarında kır nüfusları artmış, kır yeniden üretilmiştir.**

Keşan %13, Muğla %11, Dört Yol %11, Bismil %10, Söke %10, Reyhanlı %10, Erzincan %9, Nevşehir %9, Soma %8, Salihli %8, Muş %7, Milas %7, Yüksekova %5, Fatsa %4,

Çanakkale %4, Sorgun %3, Ereğli (Konya) %2, Fethiye %2, Silopi %1, Kırıkhan %1 oranlarında kır nüfusları artmış, göç vermiş ancak kır nüfus kütleleri erimemiştir.

Yalova %-68, Kilis %-58, Kadirli %-37, Tatvan %-37, Iğdır %-29, Çankırı %-27, Şırnak %-23, Merzifon %22, Kırklareli %21, Giresun %-18, Erbaa %-18, Bafra %-17, Nusaybin %-17, Kars %-15, Hakkari %-14, Rize %-14, Ağrı %-13, Kozan %-13, Bozüyük %-13, M.Kemalpaşa %-13, Kastamonu %-12, Karacabey %-12, Bingöl %-11, Tire %-10, Tavşanlı %-10, Ödemiş %-10, Ereğli (Zonguldak) %-9, Nizip %-9, Yozgat %-9, Bartın %-8, Doğubeyazıt %-8, Amasya %-8, Cizre %-7, Suruç %-7, Polatlı %-7, Bergama %-7, Turhal %-5, Lüleburgaz %-5, , Çarşamba %-5, Ünye %-3, Elbistan %-2, Ergani %-2, Burdur %-1, Kahta %-1, Orhangazi %-1 oranlarında kır nüfuslarında azalma olmuş, kır nüfus kütleleri erimiştir.

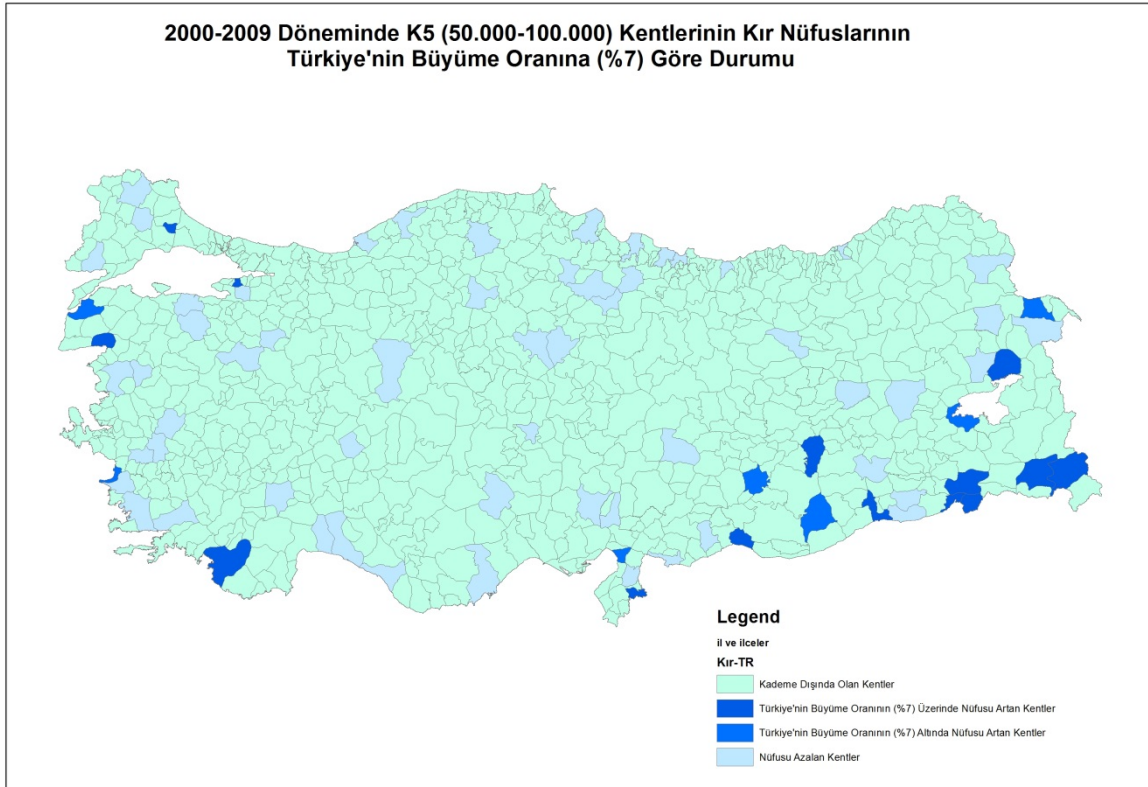

Harita-58. 1990-2000 Döneminde K5 (50.000-100.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Artma Oranına (%3) Göre Durumu

1990-2000 döneminde Türkiye'nin kır nüfusu %3 oranında artmıştır. Çerkezköy %128, Alanya %122, Edremit %100, Manavgat %65, Midyat %65, Kuşadası %64, Viranşehir %57, Silifke %52, Mardin %43, Erciş %29, Akşehir %29, Serik %28, Patnos %24, Keşan %13,

Muğla %11, Dörtyol %11, Bismil %10, Söke %10, Reyhanlı %10, Erzincan %9, Nevşehir %9, Soma %8, Salihli %8, Muş %7, Milas %7, Yüksekova %5, Fatsa %4, Çanakkale %4, Sorgun %3 **oranlarındaki kır nüfusu artışlarıyla Türkiye'nin kır nüfusundaki artma oranının üzerinde kır nüfusları artmıştır.**

Ereğli (Konya) %2, Fethiye %2, Silopi %1, Kırıkhan %1 **oranlarındaki kır nüfusu azalmasıyla** ve Yalova %-68, Kilis %-58, Kadirli %-37, Tatvan %-37, Iğdır %-29, Çankırı %-27, Şırnak %-23, Merzifon %22, Kırklareli %21, Giresun %-18, Erbaa %-18, Bafra %-17, Nusaybin %-17, Kars %-15, Hakkari %-14, Rize %-14, Ağrı %-13, Kozan %-13, Bozüyük %-13, M.Kemalpaşa %-13, Kastamonu %-12, Karacabey %-12, Bingöl %-11, Tire %-10, Tavşanlı %-10, Ödemiş %-10, Ereğli (Zonguldak) %-9, Nizip %-9, Yozgat %-9, Bartın %-8, Doğubeyazıt %-8, Amasya %-8, Cizre %-7, Suruç %-7, Polatlı %-7, Bergama %-7, Turhal %-5, Lüleburgaz %-5, , Çarşamba %-5, Ünye %-3, Elbistan %-2, Ergani %-2, Burdur %-1, Kahta %-1, Orhangazi %-1 **oranlarındaki kır nüfusu azalmasıyla Türkiye'nin kır nüfusundaki artma oranının altında kır nüfusları artmış ya da kır nüfusları azalmıştır.**

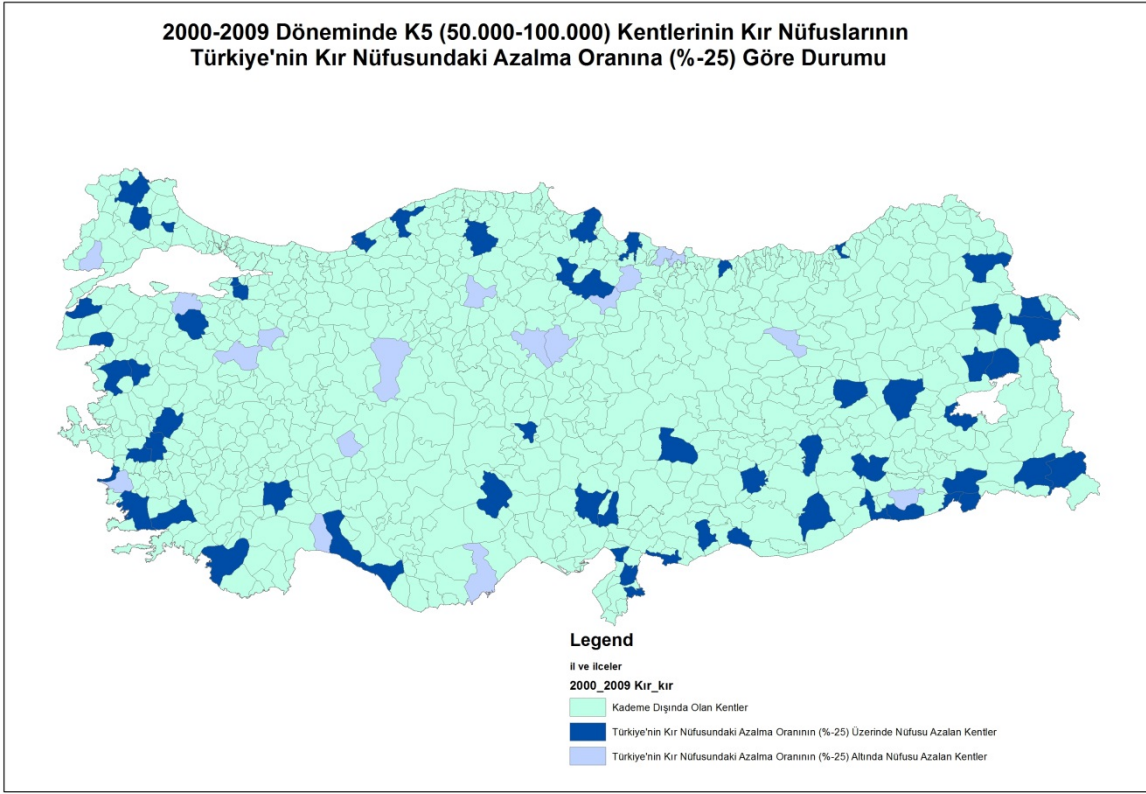

Harita-59. 2000-2009 Döneminde K5 (50.000-100.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%7) Göre Durumu

2000-2009 döneminde Türkiye'nin nüfusu %7 oranında artmıştır. Çerkezköy %105, Yalova %40, Şırnak %35, Cizre %33, Ergani %23, Suruç %22, Edremit %20, Silopi %17, Hakkari %16, Mardin %9, Erciş %9, Reyhanlı %9, Yüksekova %9, Fethiye %8 oranlarında kır nüfusları artmış, kır yeniden üretilmiştir.

Iğdır %7, Dört Yol %7, Kuşadası %6, Tatvan %6, Viranşehir %5, Çanakkale %1, Kahta %2 oranlarında kır nüfusları artmış, göç vermiş ancak kır nüfus kütleleri erimemiştir.

Polatlı %-47, Yozgat %-44, Sorgun %-44, Fatsa %-40, Ünye %-37, Akşehir %-37, Söke %36, Turhal %-34, Silifke %-33, Tavşanlı %-31, Serik %-31, Çankırı %-31, Bozüyük %-31, Erbaa %-30, Keşan %-29, Karacabey %-28, Midyat %-27, Erzincan %-25, Merzifon %-24, Manavgat %-24, Amasya %-24, Tire %-23, Bergama %-22, Rize %-22, Bismil %-20, Kırklareli %-19, M.Kemalpaşa %-19, Bafra %-18, Orhangazi %-17, Ödemiş %-17, Nevşehir %-14, Giresun %-14, Nizip %-14, Alanya %-13, Salihli %-12, Kilis %-12, Elbistan %-12, Kastamonu %-11, Lüleburgaz %-10, Ereğli (Konya) %-9, Burdur %-8, Doğubeyazıt %-8, Nusaybin %-7, Kozan %-7, Soma %-7, Ereğli (Zonguldak) %-5, Muş %-5, Kadirli %-5, Bartın %-5, Çarşamba %-5, Bingöl %-4, Kars %-3, Kırıkhan %-3, Muğla %-3, Patnos %-2, Ağrı %-1, Milas %-1 oranlarında kır nüfuslarında azalma olmuş, kır nüfus kütleleri erimiştir.

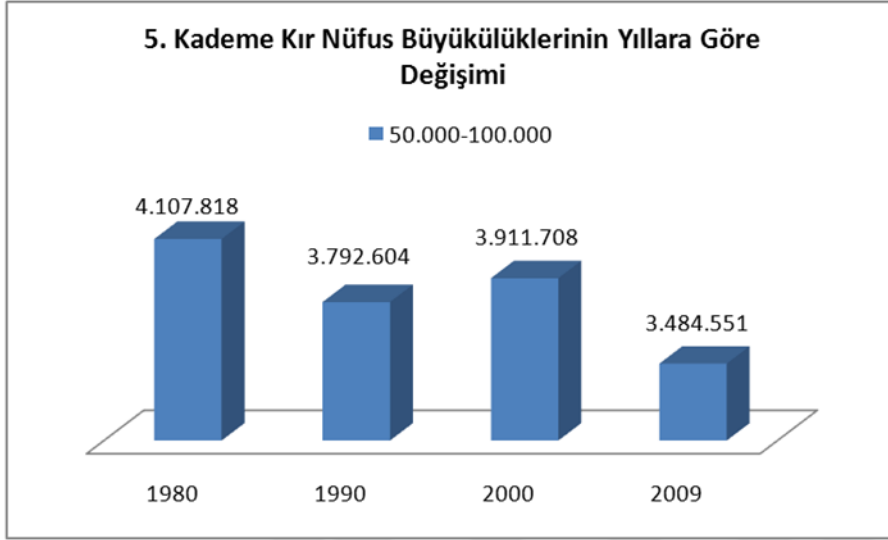

Harita-60. 2000-2009 Döneminde K5 (50.000-100.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Azalma Oranına (%26) Göre Durumu

2000-2009 döneminde Türkiye'nin kır nüfusu %-25 oranında azalmıştır. Çerkezköy %105, Yalova %40, Şırnak %35, Cizre %33, Ergani %23, Suruç %22, Edremit %20, Silopi %17, Hakkari %16, Mardin %9, Erciş %9, Reyhanlı %9, Yüksekova %9, Fethiye %8, Iğdır %7, Dört Yol %7, Kuşadası %6, Tatvan %6, Viranşehir %5, Çanakkale %1, Kahta %2 oranlarındaki kır nüfusu artışlarıyla ve , Tire %-23, Bergama %-22, Rize %-22, Bismil %-20, Kırklareli %-19, M.Kemalpaşa %-19, Bafra %-18, Orhangazi %-17, Ödemiş %-17, Nevşehir %-14, Giresun %-14, Nizip %-14, Alanya %-13, Salihli %-12, Kilis %-12, Elbistan %-12, Kastamonu %-11, Lüleburgaz %-10, Ereğli (Konya) %-9, Burdur %-8, Doğubeyazıt %-8, Nusaybin %-7, Kozan %-7, Soma %-7, Ereğli (Zonguldak) %-5, Muş %-5, Kadirli %-5, Bartın %-5, Çarşamba %-5, Bingöl %-4, Kars %-3, Kırıkhan %-3, Muğla %-3, Patnos %-2, Ağrı %-1, Milas %-1 **oranlarındaki kır nüfusu azalmalarıyla Türkiye'nin kır nüfusundaki azalmanın altında kır nüfusları azalmış ya da kır nüfusları artmıştır.**

Polatlı %-47, Yozgat %-44, Sorgun %-44, Fatsa %-40, Ünye %-37, Akşehir %-37, Söke %36, Turhal %-34, Silifke %-33, Tavşanlı %-31, Serik %-31, Çankırı %-31, Bozüyük %-31, Erbaa

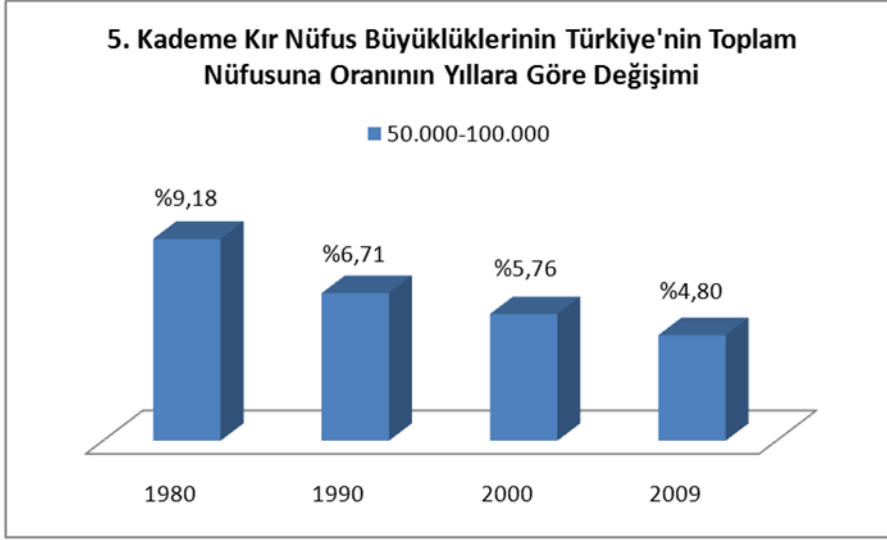
%-30, Keşan %-29, Karacabey %-28, Midyat %-27, Erzincan %-25, Merzifon %-24, Manavgat %-24, Amasya %-24 oranlarındaki kır nüfusu azalmalarıyla Türkiye'nin kır nüfusundaki azalmanın üzerinde kır nüfusları azalmıştır.

Grafik-28. 5. Kademe Kır Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi

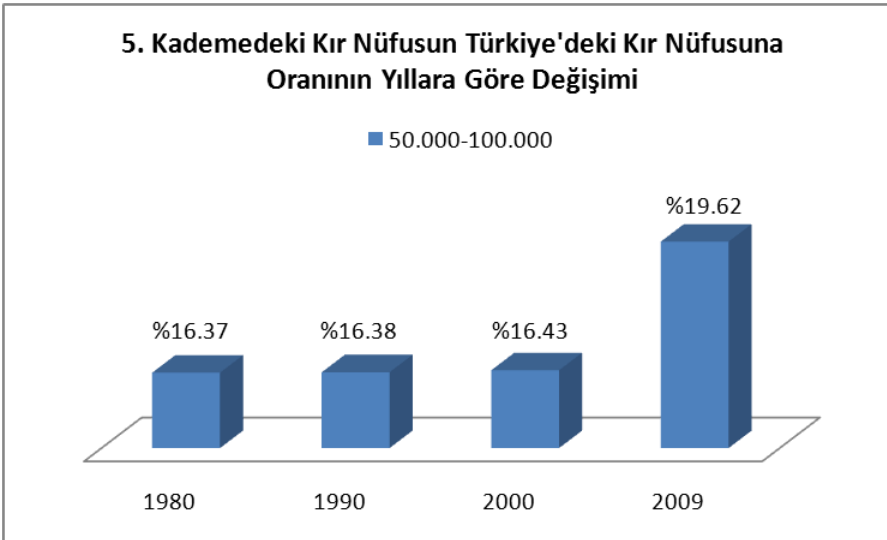
5. kademedeki kentlerin kır nüfuslarının yıllara göre değişimine baktığımızda, 1980-1990 döneminde, 315 bin kişi, %8 oranında azaldığını, 1990-2000 döneminde, 119 bin kişi, %3 oranında arttığını, 2000-2009 döneminde yeniden azalma trendine girerek 427 bin kişi, %11 oranında azaldığını görmekteyiz.

5. kademedeki kentlerin kır nüfusunun davranışı 1980-1990 ve 1990-2000 döneminde Türkiye'nin kır nüfusundaki değişim ile tam örtüşürken, 2000-2009 döneminde Türkiye'nin kır nüfusundaki %-25 oranındaki azalmanın çok altında kır nüfusları azalmıştır.

Grafik-29. 5. Kademe Kır Nüfus Büyüklüklerinin Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

5. kademedeki kentlerin kır nüfuslarının Türkiye'nin kır nüfusuna oranının yıllara göre değişimine baktığımızda, 1980-1990 döneminde %2.47 oranında azaldığını, 1990-2000 döneminde binde 95 oranında azaldığını, 2000-2009 döneminde binde 96 oranında azaldığını görmekteyiz. Türkiye'nin kentleşme oranına paralel olarak 5. kademedeki kentlerin kır nüfusları da oransal olarak azalmaktadır.

Grafik-30. 5. Kademedeki Kır Nüfusun Türkiye'deki Kır Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

5. kademedeki kentlerin kır nüfuslarının Türkiye'deki kır nüfusuna oranının yıllara göre değişimine baktığımızda, 1980-1990 döneminde, binde 1 oranında arttığını, 1990-2000 döneminde binde 5 oranında arttığını, 2000-2009 döneminde çok büyük bir sıçrama yaparak %3.19 oranında arttığını görmekteyiz. Bu durum 5.kademedeki kentlerin kır nüfuslarını üst kademedeki kentler oranında eritemediğini göstermektedir.

5. Kademe Kır Nüfus Analizi Sonuçları

5. kademe de bulunan 78 kentin 1980-1990 döneminde 67'sinde kır nüfusu göç vermiş, bunlardan 39'unun 1990 yılındaki kır nüfusu 1980 yılındaki kır nüfusunun altına düşmüş, kır nüfus kütlesi erimiştir. 1990-2000 döneminde 65 kentin kır nüfusu göç vermiş, bunlardan 45'inin 2000 yılındaki kır nüfusu 1990 yılındaki kır nüfusunun altına düşmüş, Kır nüfus kütlesi erimiştir. 2000-2009 döneminde, 65 kentin kır nüfusu göç vermiş, bunlardan 57'sinin 2009 yılındaki kır nüfusu 2000 yılındaki kır nüfusunun altına düşmüş, kır nüfus kütlesi erimiştir.

1980-1990 döneminde, tatil beldelerinin kırsal alanlara yayılması nedeniyle tatil kentlerinde, benzer bir şekilde sanayinin kırsal alanlara yayılması ile Çerkezköy'de ve kırın çözülmediği, kendini yeniden ürettiği Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin kentlerinde kır nüfusunun arttığını görmekteyiz.

1990-2000 döneminde de sanayi kenti, tatil kentleri ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin kentleri kır nüfuslarını önemli oranlarda arttırmışlardır.

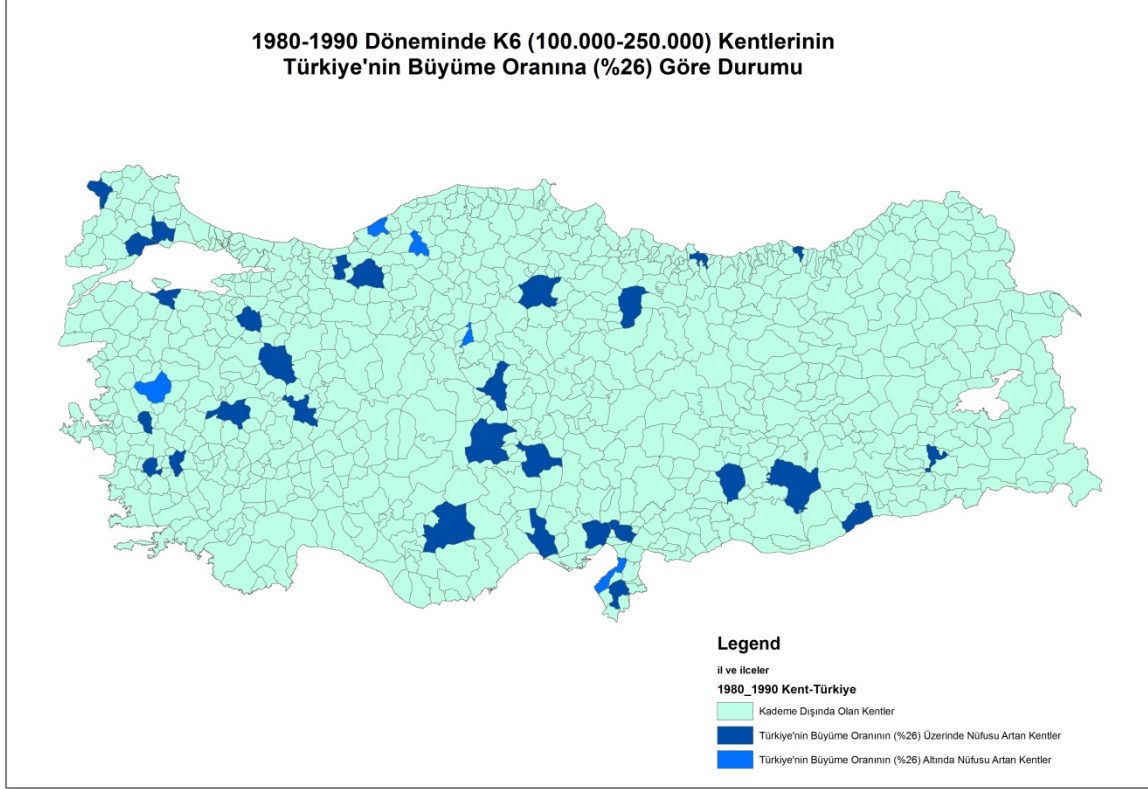
2000-2009 döneminde sanayi kenti ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi kentleri kır nüfuslarını çok önemli oranlarda arttırırken tatil kentlerinin kır nüfuslarının azaldığını görmekteyiz.

Erciş, Çerkezköy ile Edremit her üç dönemde de kır nüfuslarını çok önemli oranlarda arttırmışlardır.

Çanakkale, her üç dönemde de kır nüfusunu arttırsa da bu artış doğal nüfus artışının altında olmuştur.

Ereğli (Zonguldak), Rize, Polatlı, Giresun, Nizip, Amasya, Kastamonu, Elbistan, Bafra, Ünye, Kozan, Yozgat, Ödemiş, Burdur, Çankırı, Kırklareli, Turhal, Çarşamba, Bergama, Bozüyük, Merzifon, Karacabey ve Bartın'ın her üç dönemde de kır nüfusları bir önceki dönemin altında olmuştur. Bu kentler, kır nüfuslarını çok önemli oranlarda azaltmışlardır.

4.1.11. 6. Kademedeki Kentlerin 1980-2009 Dönemi Nüfus Hareketi Pratiği

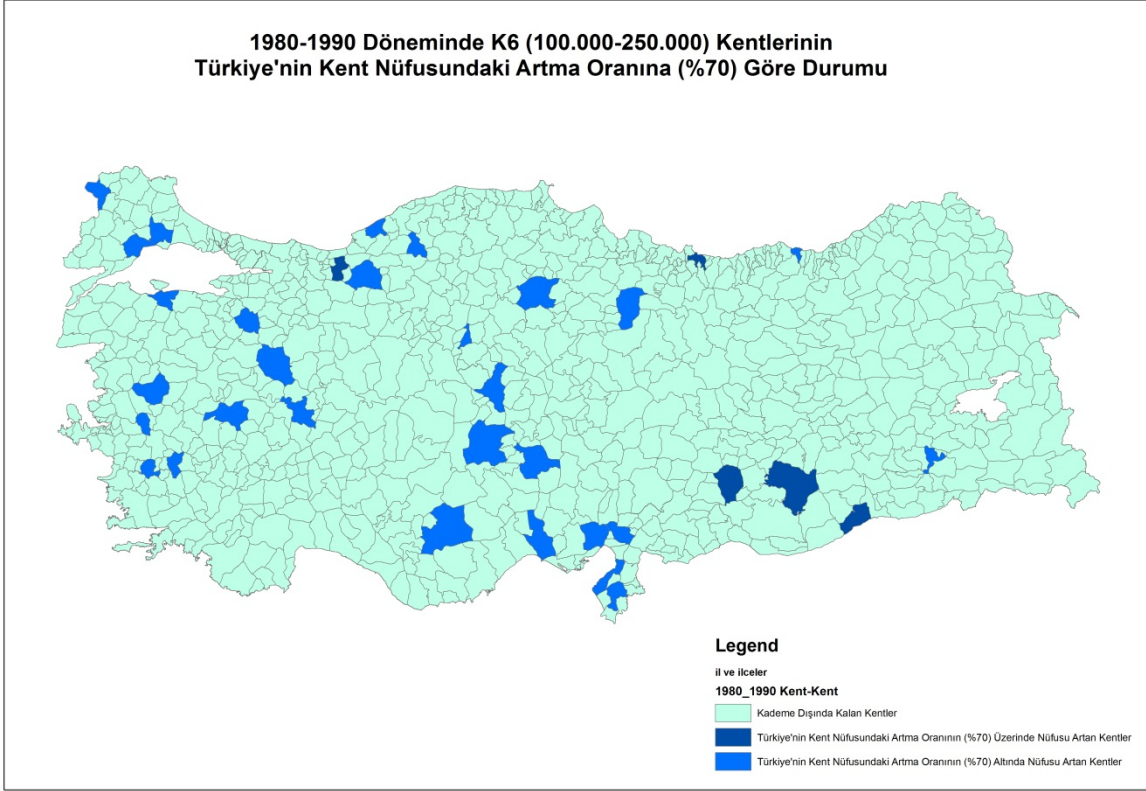

Harita-61. 1980-1990 Döneminde K6 (100.000-250.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%26) Göre Durumu

1980-1990 döneminde Türkiye'nin nüfusu %26 oranında artmıştır. Siverek %117, Kızıltepe %100, Ordu %96, Adıyaman %89, Düzce %76, Bolu %68, Siirt %62, Çorlu %58, İnegöl %58, Tarsus %55, Çorum %55, Tekirdağ %54, Kırşehir %49, Ceyhan %49, Karaman %49, Trabzon %49, Uşak %48, Osmaniye %45, Aydın %45, Aksaray %45, Bandırma %45, Edirne %44, Niğde %41, Tokat %38, Turgutlu %33, Nazilli %33, Kütahya %31, Hatay %31, Isparta %30, Afyon %28 **oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin büyüme oranının üzerinde büyümüş, net göç almışlardır.**

Karabük %25, İskenderun %24, Akhisar %20, Zonguldak %7, Kırıkkale %4 **oranlarında nüfuslarını arttırmış, Türkiye'nin büyüme oranının altında büyümüş, net göç vermişlerdir.**

Bu dönemde 6. kademedeki kentlerin hiçbirinin bu dönemde nüfus kütlesi erimemiştir.

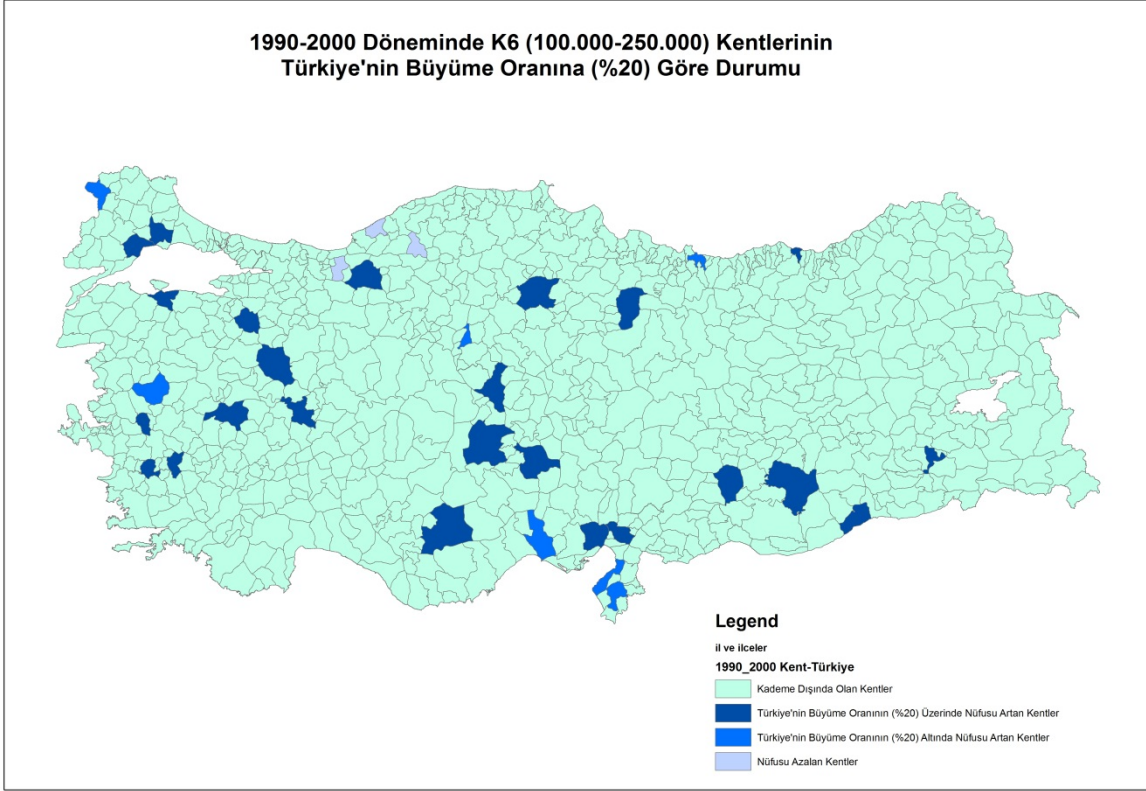

Harita-62. 1980-1990 Döneminde K6 (100.000-250.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%26) Göre Durumu

1980-1990 döneminde Türkiye'nin kent nüfusu %70 oranında artmıştır. Siverek %117, Kızıltepe %100, Ordu %96, Adıyaman %89, Düzce %76 oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusundaki artış oranının üzerinde nüfusları artmış, nüfusun toplandığı ana merkezler olmuşlardır.

Bolu %68, Siirt %62, Çorlu %58, İnegöl %58, Tarsus %55, Çorum %55, Tekirdağ %54, Kırşehir %49, Ceyhan %49, Karaman %49, Trabzon %49, Uşak %48, Osmaniye %45, Aydın %45, Aksaray %45, Bandırma %45, Edirne %44, Niğde %41, Tokat %38, Turgutlu %33, Nazilli %33, Kütahya %31, Hatay %31, Isparta %30, Afyon %28, Karabük %25, İskenderun %24, Akhisar %20, Zonguldak %7, Kırıkkale %4 **oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusundaki artışın altında nüfuslarını arttırmışlardır.**

Bu dönemde 6. kademedeki kentlerin hiçbirinin bu dönemde nüfus kütleleri erimemiştir.

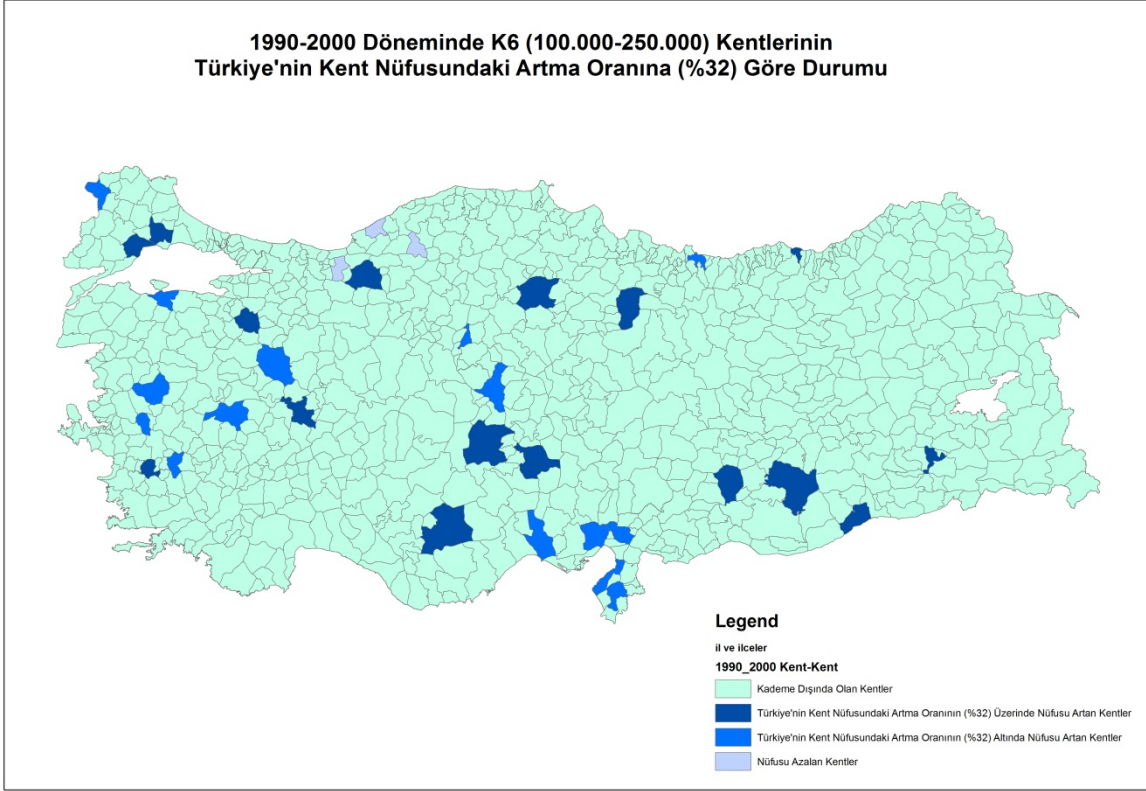

Harita-63. 1990-2000 Döneminde K6 (100.000-250.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%20) Göre Durumu

1990-2000 döneminde Türkiye'nin nüfusu %20 oranında artmıştır. Siverek %100, Çorlu %90, Kızıltepe %88, Adıyaman %78, İnegöl %48, Siirt %44, Aksaray %43, Osmaniye %42, Niğde %42, Çorum %39, Karaman %38, Bolu %38, Tokat %36, Afyon %35, Aydın %34, Tekirdağ %34, Trabzon %33, Isparta %32, Nazilli %31, Uşak %30, Kütahya %28, Turgutlu %27, Ceyhan %27, Bandırma %26, Kırşehir %20 oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin büyüme oranının üzerinde büyümüş, net göç almışlardır.

Hatay %17, Edirne %17, Tarsus %16, Kırıkkale %11, Akhisar %11, Ordu %10, İskenderun %3 oranlarında nüfuslarını arttırmış, Türkiye'nin büyüme oranının altında büyümüş, net göç vermişlerdir.

Düzce %-14, Zonguldak %-11, Karabük %-5 oranlarında nüfusları azalmış, nüfus kütleleri erimiştir.

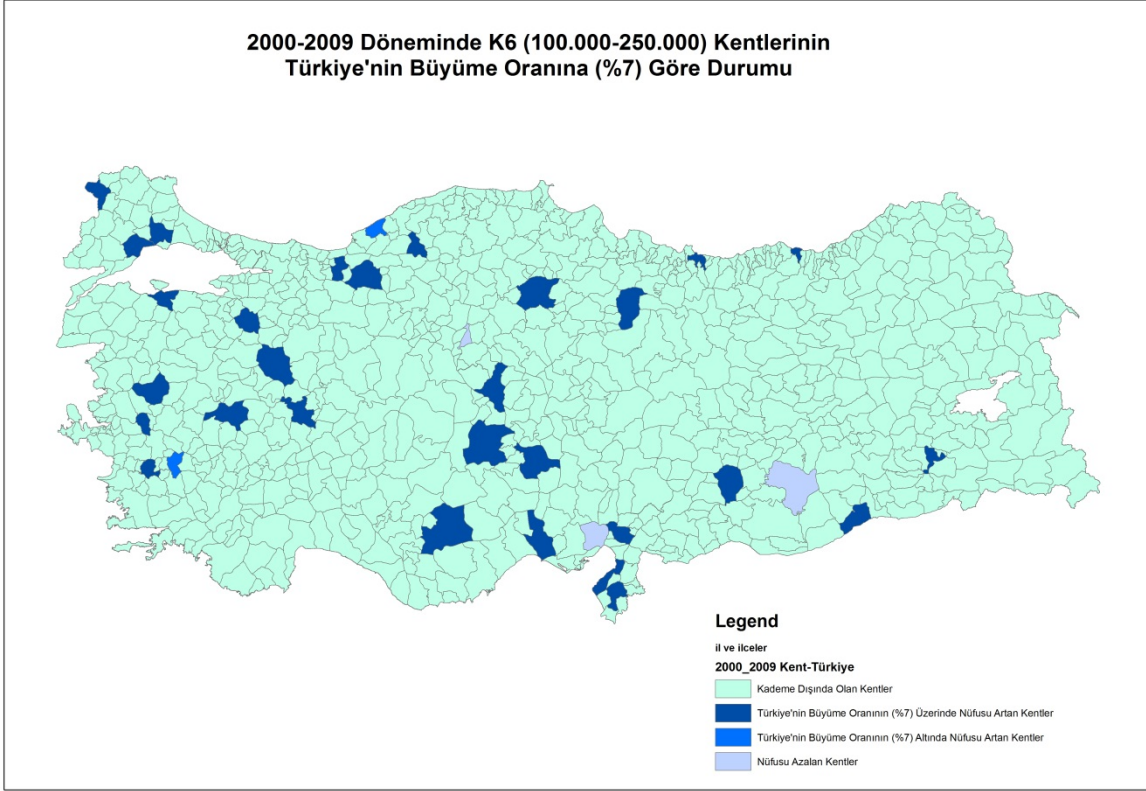

Harita-64. 1990-2000 Döneminde K6 (100.000-250.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%32) Göre Durumu

1990-2000 döneminde Türkiye'nin kent nüfusu %32 oranında artmıştır. Siverek %100, Çorlu %90, Kızıltepe %88, Adıyaman %78, İnegöl %48, Siirt %44, Aksaray %43, Osmaniye %42, Niğde %42, Çorum %39, Karaman %38, Bolu %38, Tokat %36, Afyon %35, Aydın %34, Tekirdağ %34, Trabzon %33, Isparta %32 **oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusundaki artış oranının üzerinde nüfusları artmış, nüfusun toplandığı ana merkezler olmuşlardır.**

Nazilli %31, Uşak %30, Kütahya %28, Turgutlu %27, Ceyhan %27, Bandırma %26, Kırşehir %20 **oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusundaki artışın altında nüfusları artmıştır.**

Düzce %-14, Zonguldak %-11, Karabük %-5 **oranlarında nüfusları azalmış, nüfusları bir önceki dönemdeki nüfuslarının altına düşmüş, nüfus kütleleri erimiştir.**

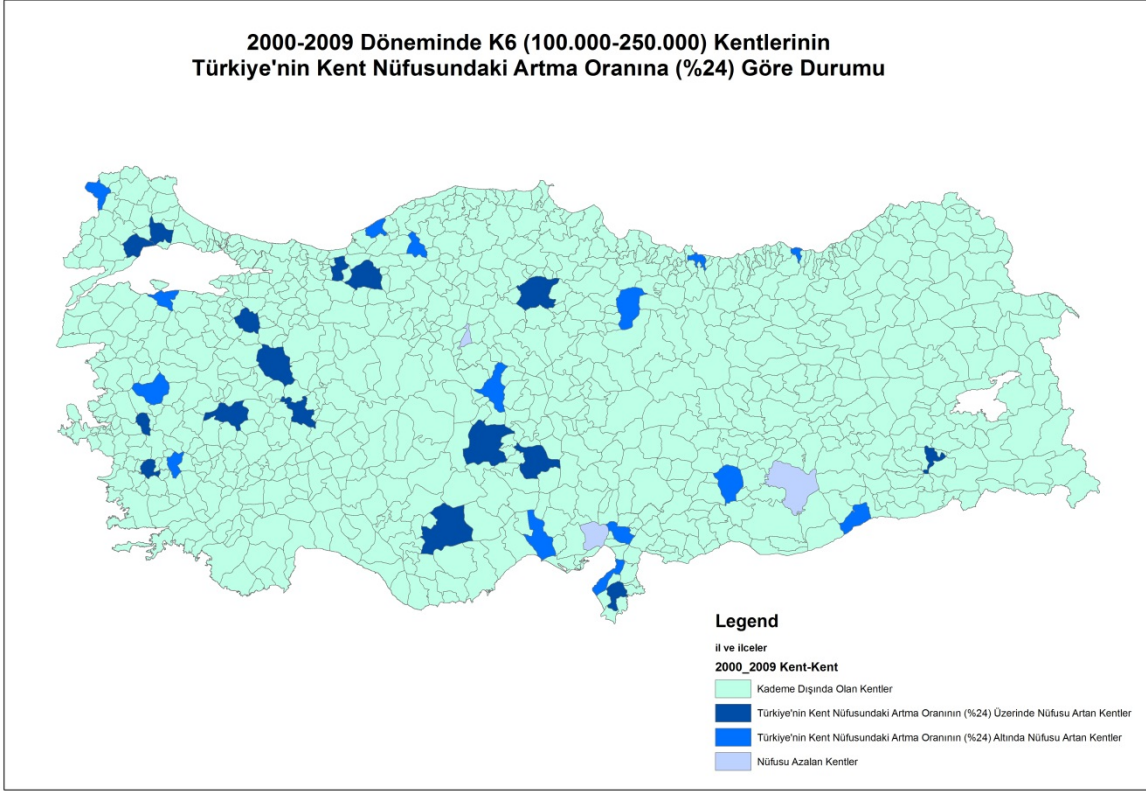

Harita-65. 2000-2009 Döneminde K6 (100.000-250.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%7) Göre Durumu

2000-2009 döneminde Türkiye'nin nüfusu %7 oranında artmıştır. Düzce %123, İnegöl %53, Çorlu %46, Bolu %43, Hatay %40, Niğde %35, Afyon %33, Aksaray %32, Çorum %32, Siirt %32, Tekirdağ %31, Kütahya %28, Isparta %28, Uşak %28, Karaman %26, Aydın %25, Turgutlu %24, Akhisar %23, Ordu %20, İskenderun %19, Kırşehir %19, Edirne %18, Bandırma %16, Tokat %14, Kızıltepe %14, Osmaniye %12, Adıyaman %11, Tarsus %8, Trabzon %8, Karabük %8 oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin büyüme oranının üzerinde büyümüş, net göç almışlardır.

Nazilli %4, Zonguldak %4 oranlarında nüfuslarını arttırmış, Türkiye'nin büyüme oranının altında büyümüş, net göç vermişlerdir.

Siverek %-15, Kırıkkale %-7, Ceyhan %-4 oranlarında nüfusları azalmış, nüfus kütleleri erimiştir.

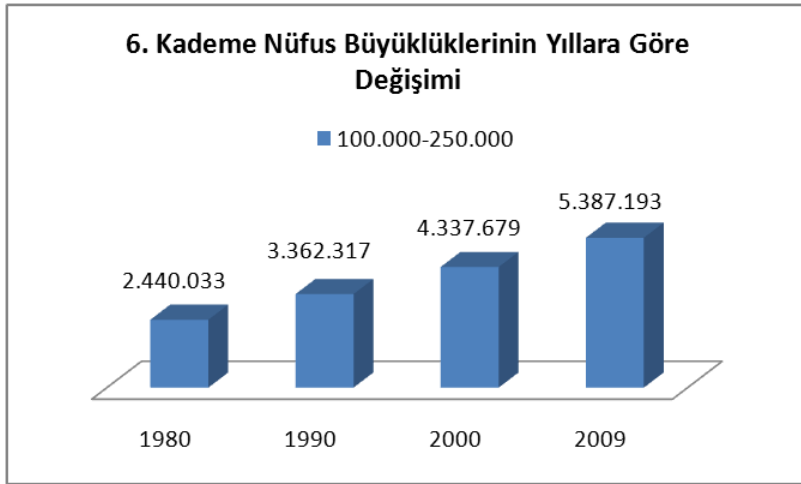

Harita-66. 2000-2009 Döneminde K6 (100.000-250.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%26) Göre Durumu

2000-2009 döneminde Türkiye'nin kent nüfusu %24 oranında artmıştır. Düzce %123, İnegöl %53, Çorlu %46, Bolu %43, Hatay %40, Niğde %35, Afyon %33, Aksaray %32, Çorum %32, Siirt %32, Tekirdağ %31, Kütahya %28, Isparta %28, Uşak %28, Karaman %26, Aydın %25, Turgutlu %24 **oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusundaki artış oranının üzerinde nüfusları artmış, nüfusun toplandığı ana merkezler olmuşlardır.**

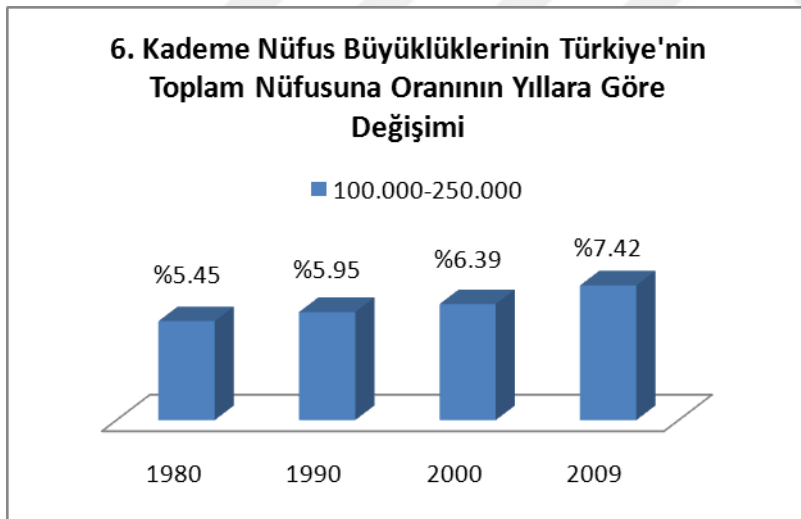
Akhisar %23, Ordu %20, İskenderun %19, Kırşehir %19, Edirne %18, Bandırma %16, Tokat %14, Kızıltepe %14, Osmaniye %12, Adıyaman %11, Tarsus %8, Trabzon %8, Karabük %8, Nazilli %4, Zonguldak %4 **oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusundaki artışın altında nüfusları artmıştır.**

Siverek %-15, Kırıkkale %-7, Ceyhan %-4 **oranlarındaki nüfus azalmasıyla nüfusları, bir önceki dönemdeki nüfuslarının altına düşmüş, nüfus kütleleri erimiştir.**

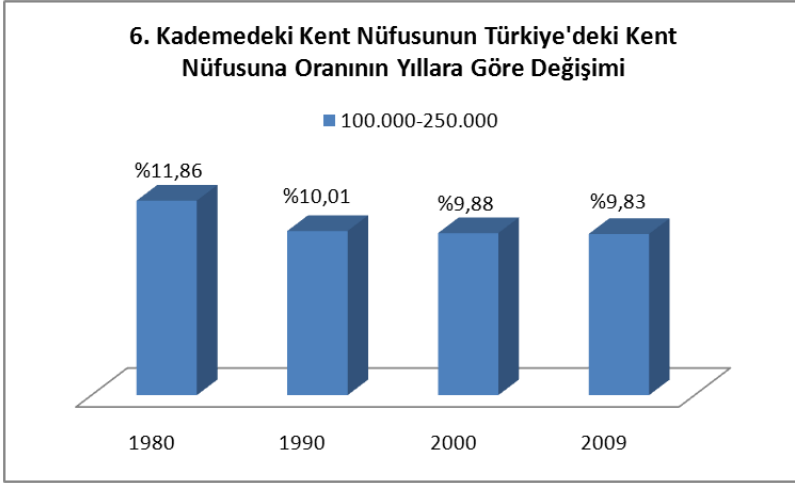
Grafik-31. 6. Kademe Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi

6. kademedeki kentlerin nüfuslarının yıllara göre değişimine baktığımızda, 1980-1990 döneminde nüfuslarını %38 oranında arttırdığını, 1990-2000 döneminde nüfuslarını %29 oranında arttırdığını, 2000-2009 döneminde nüfuslarını %24 oranında arttırdığını görmekteyiz.

Grafik-32. 6. Kademe Nüfus Büyüklüklerinin Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

6. kademedeki kentlerin nüfuslarının Türkiye'nin toplam nüfusuna oranının yıllara göre değişimine baktığımızda, 1980-1990 döneminde bu oranlarını binde 50, 1990-2000 döneminde binde 44, 2000-2009 döneminde %1.03 arttırdığını görmekteyiz. 2000-2009 döneminde Türkiye'nin toplam nüfusuna oranlarını diğer iki dönemin yaklaşık 2 katı daha fazla oranda arttırmışlardır.

Grafik-33. 6. Kademedeki Kent Nüfusunun Türkiye'deki Kent Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

6. kademedeki kentlerin nüfuslarının Türkiye'nin kent nüfusuna oranının yıllara göre değişimine baktığımızda 1980-1990 döneminde bu oranlarının %1.85 azaldığını, 1990-2000 döneminde binde 13 oranında azaldığını, 2000-2009 döneminde binde 5 oranında azaldığını görmekteyiz.

6. kademedeki kentlerin Türkiye'nin toplam nüfusuna oranları her üç dönemde de artarken Türkiye'nin kent nüfusuna oranlarında her üç dönemde de azalmış olması Türkiye'deki göçlerden yaralanamadıklarını, göçün üst kademelere daha fazla gittiğini göstermektedir.

6. Kademe Kent Nüfus Analizi Sonuçları

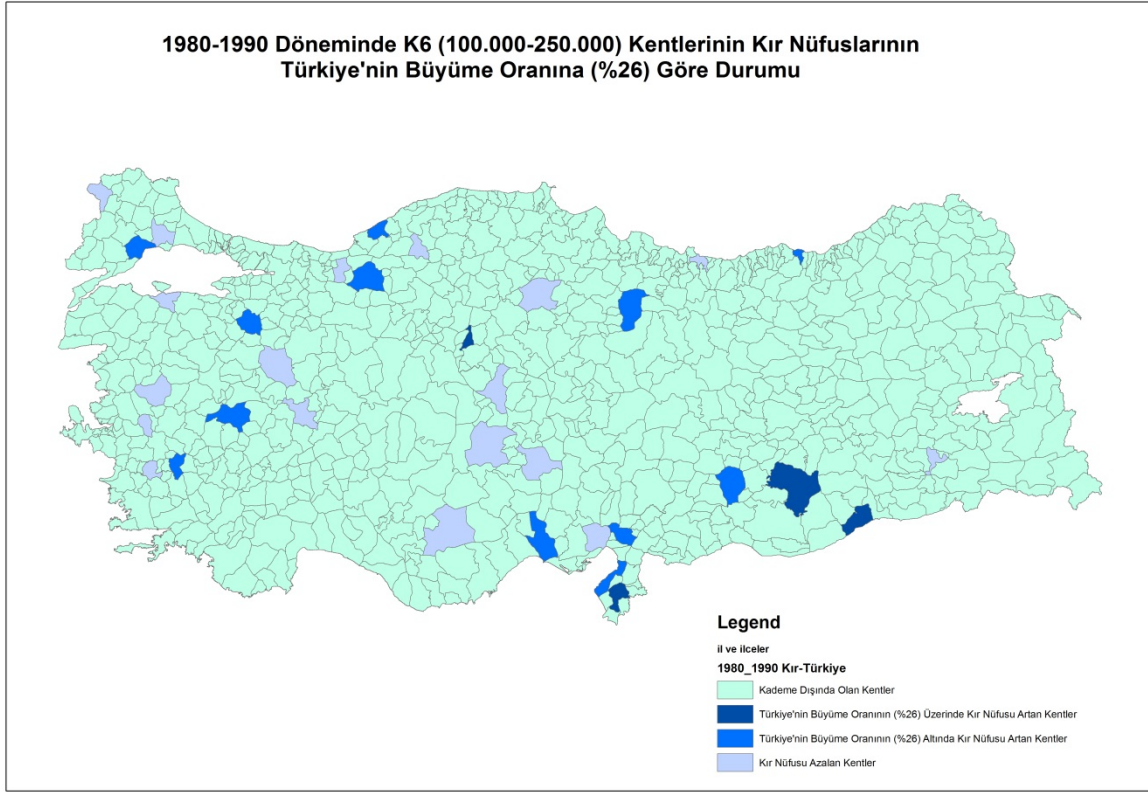
Kırıkkale ile Zonguldak 1980'den itibaren, Karabük ise 1990'dan itibaren göç vermekte, nüfusları erimektedir.

Kızıltepe, 1980-1990 döneminde nüfusunu iki katına çıkardığı, 1990-2000 döneminde nüfusunu %88 oranında arttırdığı halde 2000-2009 döneminde nüfusunu sadece %14 oranında arttırmıştır.

Siverek, 1980-1990 döneminde nüfusunu %117 oranında, 1990-2000 döneminde %100 oranında arttırdığı halde 2000-2009 döneminde nüfusunu sadece %15 oranında arttırmıştır.

Düzce, 1980-1990 döneminde nüfusu %76 oranında artarken 1990-2000 döneminde nüfusu %-14 oranında azalmıştır. İl olduktan sonra 2000-2009 döneminde nüfusu %123 oranında artmıştır.

4.1.12. 6. Kademedeki Kırların 1980-2009 Dönemi Nüfus Hareketi Pratiği

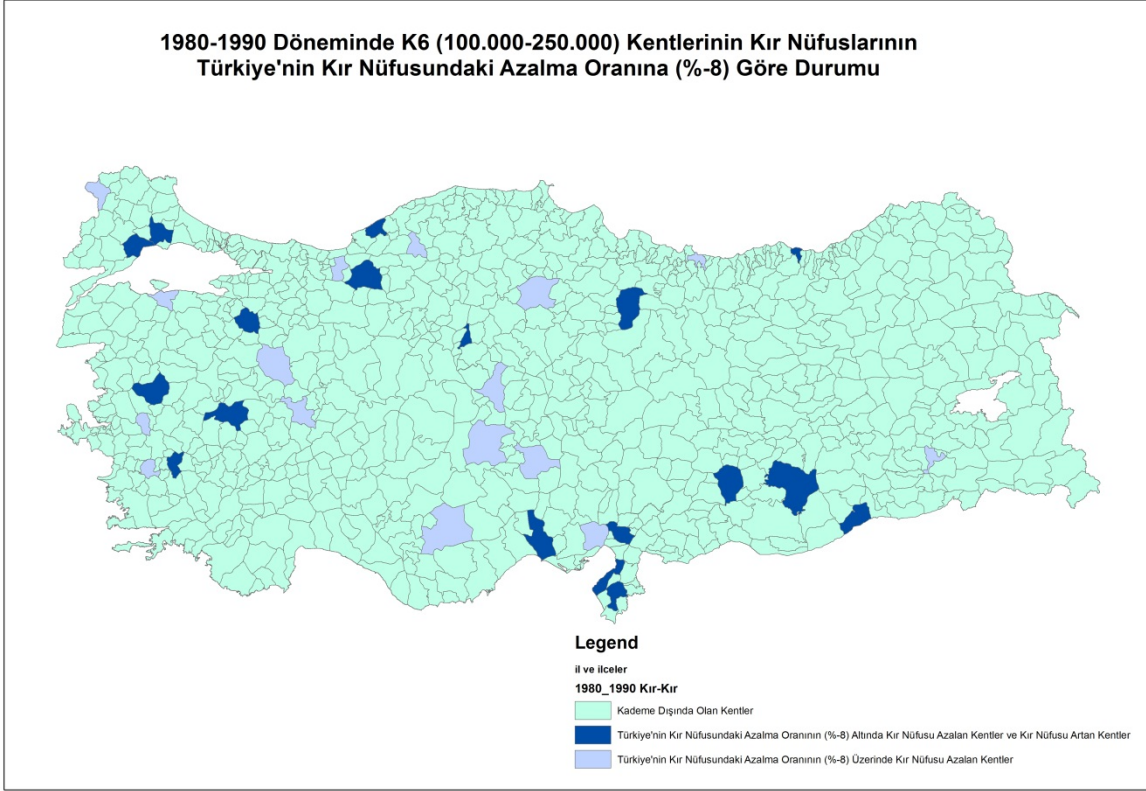

Harita-67. 1980-1990 Döneminde K6 (100.000-250.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%26) Göre Durumu

1980-1990 döneminde Türkiye'nin nüfusu %26 oranında artmıştır. Kızıltepe %63, Kırıkkale %52, Hatay %45, Siverek %35 oranlarında kır nüfusları artmış, kır yeniden üretilmiştir.

İskenderun %24, Adıyaman %21, Osmaniye %21, Nazilli %20, Tekirdağ %12, Trabzon %9, Zonguldak %8, Bolu %8, İnegöl %6, Tarsus %5, Uşak %3, Tokat %2 **oranlarında kır nüfusları artmış, göç vermiş ancak kır nüfus kütleleri erimemiştir.**

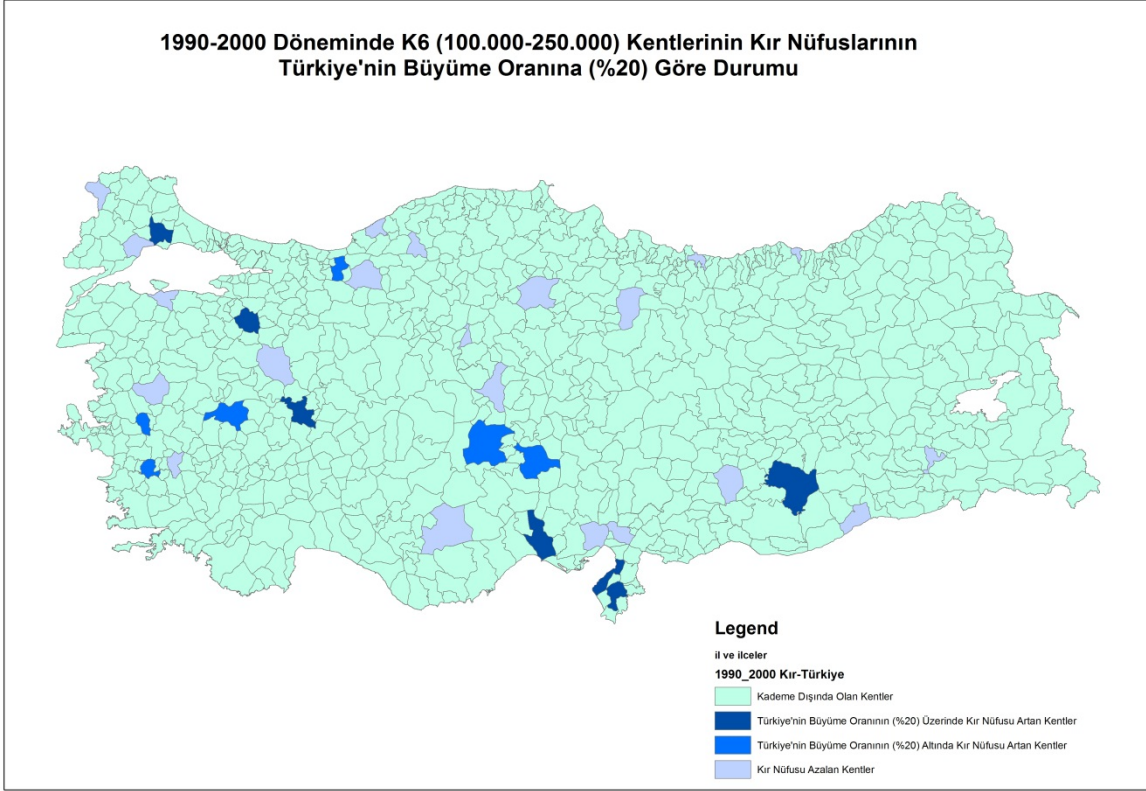
Karabük %-64, Ordu %-51, Aydın %-41, Kırşehir %-36, Düzce %-35, Turgutlu %34, Afyon %-34, Edirne %-33, Siirt %-32, Aksaray %-30, Kütahya %-27, Çorum %-26, Karaman %-21, Niğde %-20, Ceyhan %-13, Isparta %-13, Bandırma %-11, Akhisar %-7, Çorlu %-3 **oranlarında kır nüfuslarında azalma olmuş, kır nüfus kütleleri erimiştir.**

Harita-68. 1980-1990 Döneminde K6 (100.000-250.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Azalma Oranına (%-8) Göre Durumu

1980-1990 döneminde Türkiye'nin kır nüfusu %-8 oranında azalmıştır. Kızıltepe %63, Kırıkkale %52, Hatay %45, Siverek %35, İskenderun %24, Adıyaman %21, Osmaniye %21, Nazilli %20, Tekirdağ %12, Trabzon %9, Zonguldak %8, Bolu %8, İnegöl %6, Tarsus %5, Uşak %3, Tokat %2 oranlarındaki nüfus artışları ve Akhisar %-7, Çorlu %-3 oranlarındaki nüfus azalmalarıyla Türkiye'nin kır nüfusundaki azalmanın altında kır nüfusları azalmış ya da kır nüfusları artmıştır.

Karabük %-64, Ordu %-51, Aydın %-41, Kırşehir %-36, Düzce %-35, Turgutlu %34, Afyon %-34, Edirne %-33, Siirt %-32, Aksaray %-30, Kütahya %-27, Çorum %-26, Karaman %-21, Niğde %-20, Ceyhan %-13, Isparta %-13, Bandırma %-11 oranlarındaki kır nüfuslarındaki azalmayla Türkiye'nin kır nüfusundaki azalmanın üzerinde kır nüfusları azalmıştır.

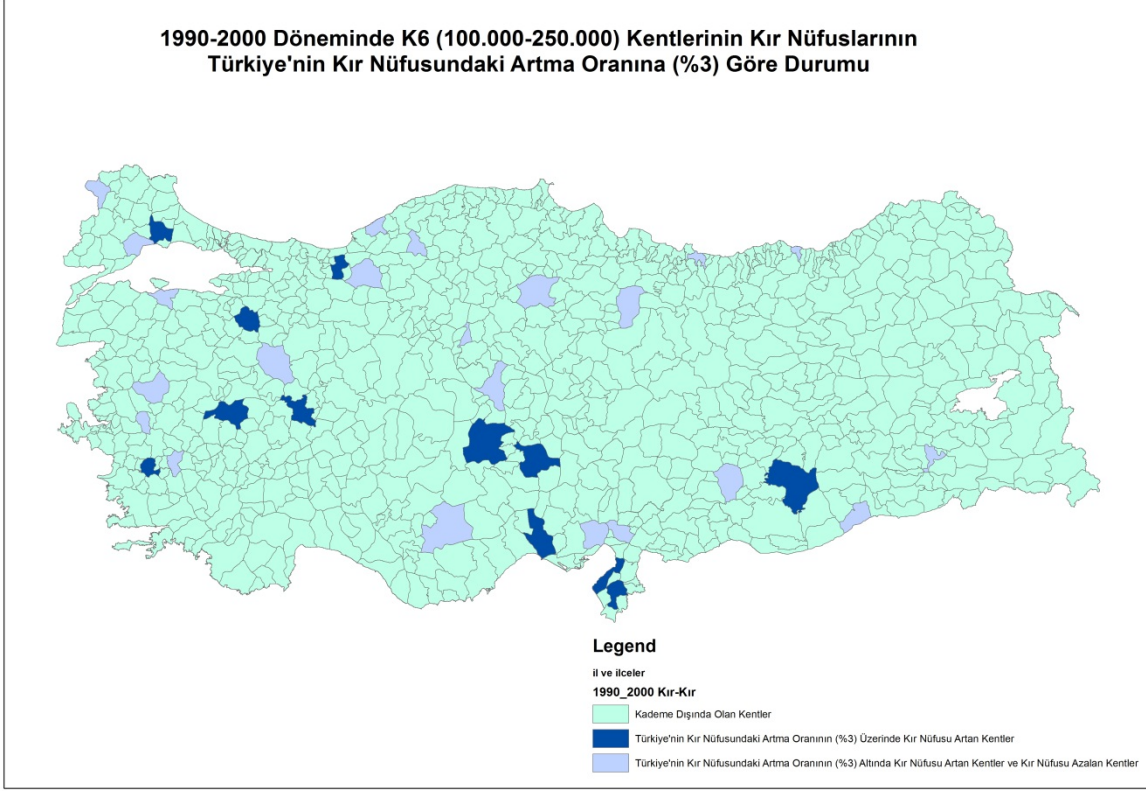

Harita-69. 1990-2000 Döneminde K6 (100.000-250.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%20) Göre Durumu

1990-2000 döneminde Türkiye'nin nüfusu %20 oranında artmıştır. Afyon %50, İnegöl %45, Siverek %39, Çorlu %28, Tarsus %27, Hatay %25 İskenderun %23 oranlarında kır nüfusları artmış, kır yeniden üretilmiştir.

Niğde %14, Aydın %12, Isparta %10, Düzce %10, Uşak %8, Aksaray %8, Turgutlu %1 oranlarında kır nüfusları artmış, göç vermiş ancak kır nüfus kütleleri erimemiştir.

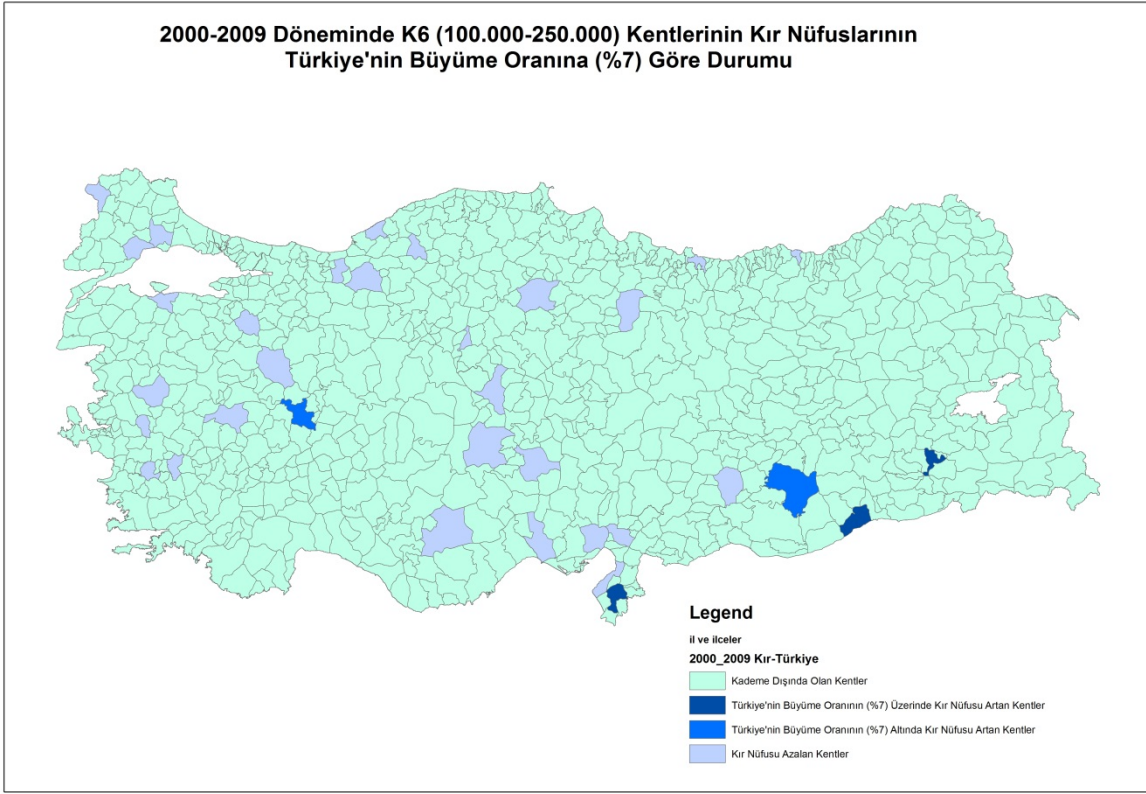
Osmaniye %-37, Siirt %-31, Zonguldak %-14, Kırşehir %-13, Çorum %-13, Kırıkkale %-10, Kütahya %-9, Tokat %-9, Ceyhan %-9, Akhisar %-9, Tekirdağ %-8, Adıyaman %-7, Karabük %-6, Trabzon %-5, Edirne %-5, Karaman %-4, Bolu %-4, Bandırma %-4, Ordu %-3, Nazilli %-2, Kızıltepe %-1 oranlarında kır nüfuslarında azalma olmuş, kır nüfus kütleleri erimiştir.

Harita-70. 1990-2000 Döneminde K6 (100.000-250.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Artma Oranına (%3) Göre Durumu

1990-2000 döneminde Türkiye'nin kır nüfusu %3 oranında artmıştır. Afyon %50, İnegöl %45, Siverek %39, Çorlu %28, Tarsus %27, Hatay %25, İskenderun %23, Niğde %14, Aydın %12, Isparta %10, Düzce %10, Uşak %8, Aksaray %8 oranlarındaki kır nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kır nüfusundaki artma oranının üzerinde kır nüfusları artmıştır.

Turgutlu %1 oranındaki kır nüfusu artışıyla ve Osmaniye %-37, Siirt %-31, Zonguldak %-14, Kırşehir %-13, Çorum %-13, Kırıkkale %-10, Kütahya %-9, Tokat %-9, Ceyhan %-9, Akhisar %-9, Tekirdağ %-8, Adıyaman %-7, Karabük %-6, Trabzon %-5, Edirne %-5, Karaman %-4, Bolu %-4, Bandırma %-4, Ordu %-3, Nazilli %-2, Kızıltepe %-1 oranlarındaki kır nüfusu azalışıyla Türkiye'nin kır nüfusundaki artma oranının altında kır nüfusları artmış ya da azalmıştır.

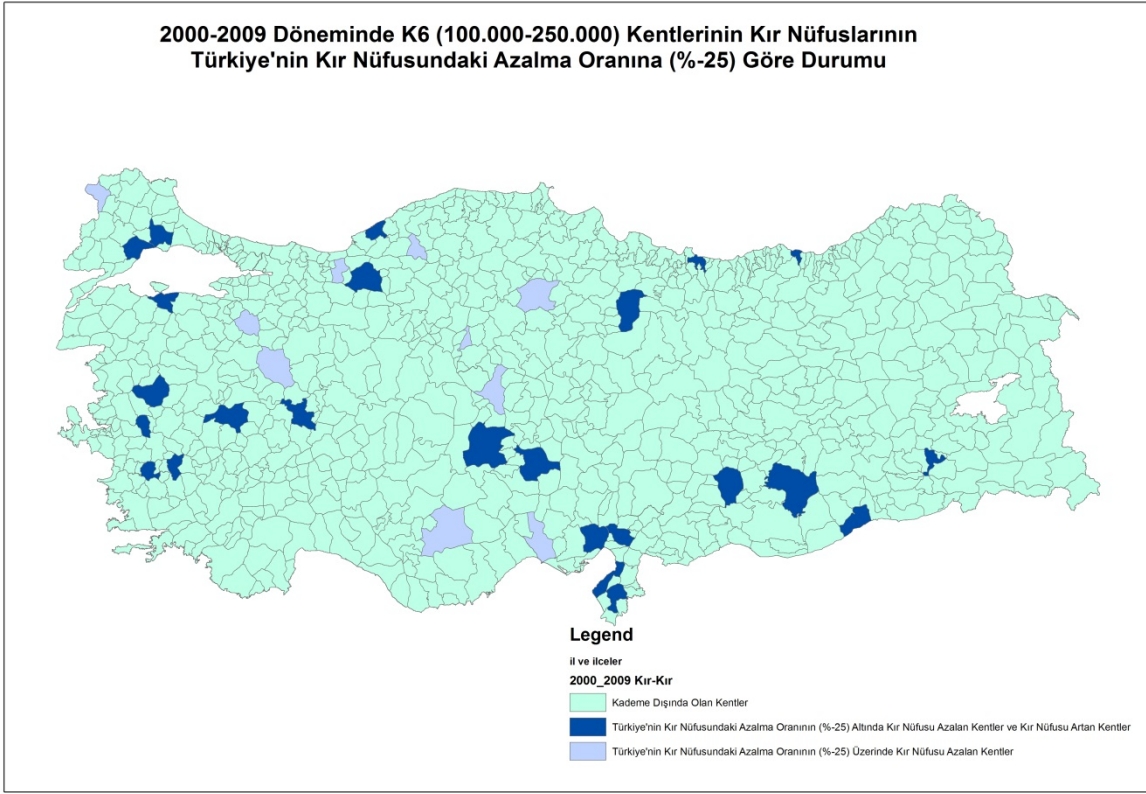

Harita-71. 2000-2009 Döneminde K6 (100.000-250.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%7) Göre Durumu

2000-2009 döneminde Türkiye'nin nüfusu %7 oranında artmıştır. Hatay %22, Siirt %11, Kızıltepe %9 oranlarında kır nüfusları artmış, kır yeniden üretilmiştir.

Siverek %5, Afyon %4 oranlarında kır nüfusları artmış, göç vermiş ancak kır nüfus kütleleri erimemiştir.

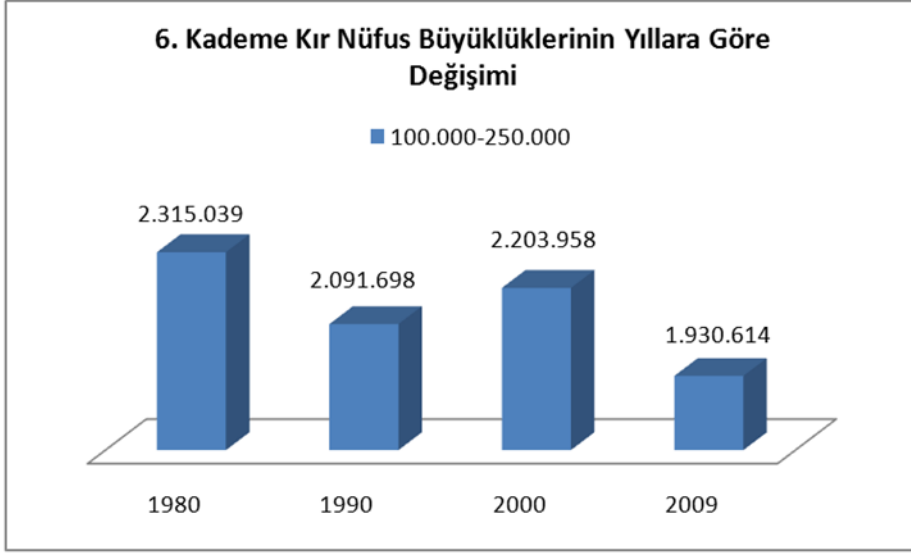
Kırıkkale %-58, Tarsus %-43, Kütahya %-41, Kırşehir %-38, Karabük %-37, Çorum %-35, Düzce %-35, İnegöl %-34, Tekirdağ %-33, Karaman %-25, Ceyhan %-23, Bolu %-22, Bandırma %-22, Aksaray %-17, Tokat %-15, Uşak %-14, Adıyaman %-13, Tekirdağ %-12, Turgutlu %-11, Nazilli %-10, Niğde %-10, Akhisar %-10, Trabzon %-10, Osmaniye %-9, Zonguldak %-6, Ordu %-5, Isparta %-5, Aydın %-3, Çorlu %-1, İskenderun %-1 oranlarında kır nüfuslarında azalma olmuş, kır nüfus kütleleri erimmiştir.

Harita-72. 2000-2009 Döneminde K6 (100.000-250.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Azalma Oranına (%-25) Göre Durumu

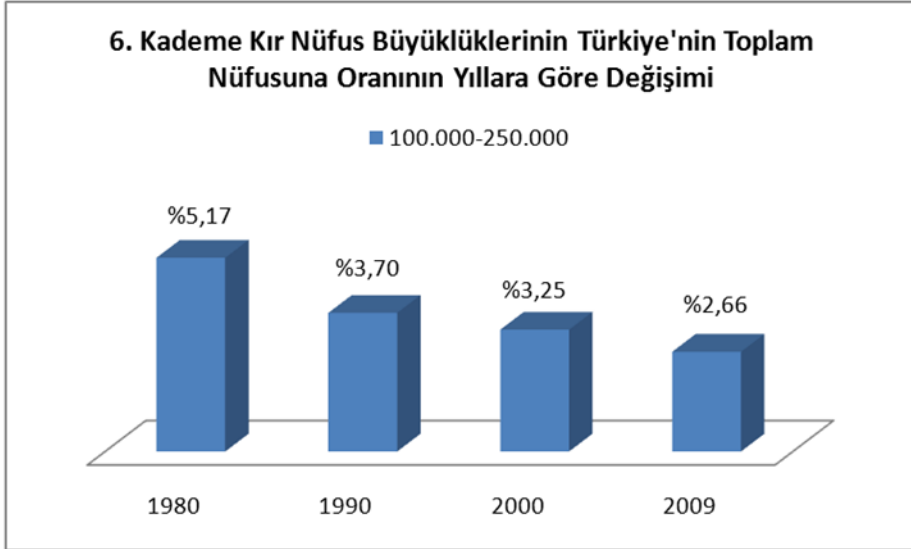
2000-2009 döneminde Türkiye'nin kır nüfusu %-25 oranında azalmıştır. Hatay %22, Siirt %11, Kızıltepe %9 oranlarındaki kır nüfusu artışıyla ve Ceyhan %-23, Bolu %-22, Bandırma %-22, Aksaray %-17, Tokat %-15, Uşak %-14, Adıyaman %-13, Tekirdağ %-12, Turgutlu %-11, Nazilli %-10, Niğde %-10, Akhisar %-10, Trabzon %-10, Osmaniye %-9, Zonguldak %-6, Ordu %-5, Isparta %-5, Aydın %-3, Çorlu %-1, İskenderun %-1 oranlarındaki kır nüfusu azalmasıyla Türkiye'nin kır nüfusundaki azalmanın üzerinde kır nüfusları azalmıştır.

Kırıkkale %-58, Tarsus %-43, Kütahya %-41, Kırşehir %-38, Karabük %-37, Çorum %-35, Düzce %-35, İnegöl %-34, Tekirdağ %-33, Karaman %-25 oranlarındaki kır nüfusları azalmıştır.

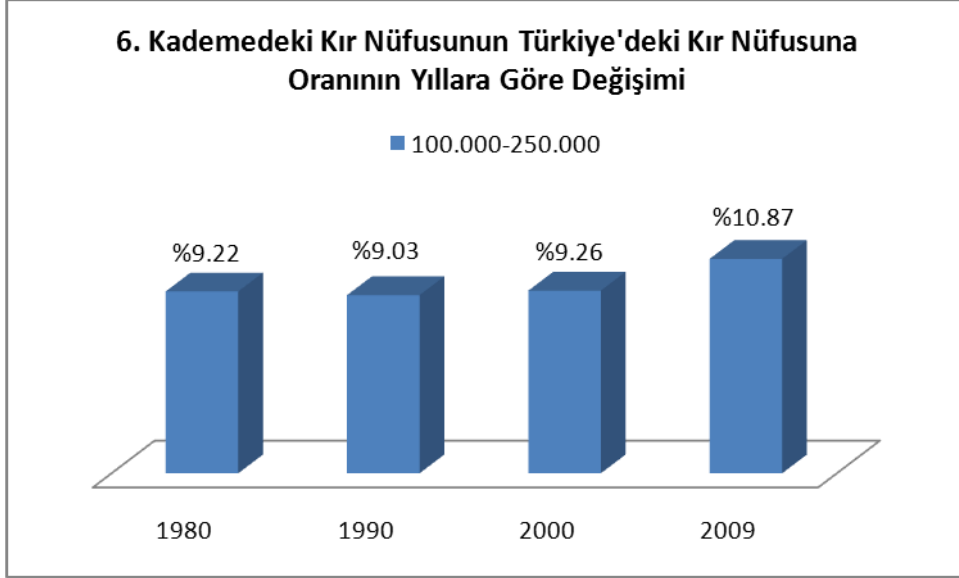
Grafik-34. 6. Kademe Kır Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi

6. kademedeki kentlerin kır nüfuslarının yıllara göre değişimine baktığımızda, 1980-1990 döneminde, 224 bin kişi, %-10 oranında azaldığını, 1990-2000 döneminde, artışa geçtiğini, 112 bin kişi, %5 oranında arttığını, 2000-2009 döneminde yeniden düşüş trendine girerek 273 bin kişi, %-13 oranında azaldığını görmekteyiz.

Grafik-35. 6. Kademe Kır Nüfus Büyüklüklerinin Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

6. kademedeki kentlerin kır nüfuslarının Türkiye'nin toplam nüfusuna oranının yıllara göre değişimine baktığımızda, 1980-1990 döneminde %1.47 oranında azaldığını, 1990-2000 döneminde binde 45 oranında azaldığını, 2000-2009 döneminde binde 59 oranında azaldığını görmekteyiz.

Grafik-36. 6. Kademedeki Kır Nüfusunun Türkiye'deki Kır Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

6. kademedeki kentlerin kır nüfuslarının Türkiye'nin kır nüfusuna oranının yıllara göre değişimine baktığımızda, 1980-1990 döneminde binde 19 oranında azaldığını, 1990-2000 döneminde binde 23 oranında arttığını, 2000-2009 döneminde %1.91 oranında arttığını görmekteyiz.

6. kademedeki kentlerin kır nüfuslarının değişiminde 1980-1990 döneminde Türkiye'deki kırsal nüfusun hareketine paralellik varken, 1990-2000 döneminde bir durulma görülmektedir. 2000-2009 döneminde 6. kademedeki kentlerin kır nüfuslarını daha üst kademedeki kentlere göre eritemediğini, kır nüfuslarının oransal olarak arttığını görmekteyiz.

6. Kademe Kır Nüfus Analizi Sonuçları

Hatay her üç dönemde de kır nüfusunu arttırmış, kırı yeniden üretmiştir.

İskenderun ile Siverek 1980-1990 ve 1990-2000 dönemlerinde kır nüfuslarını çok büyük oranlarda arttırırken, 2000-2009 döneminde düşüşe geçmişlerdir.

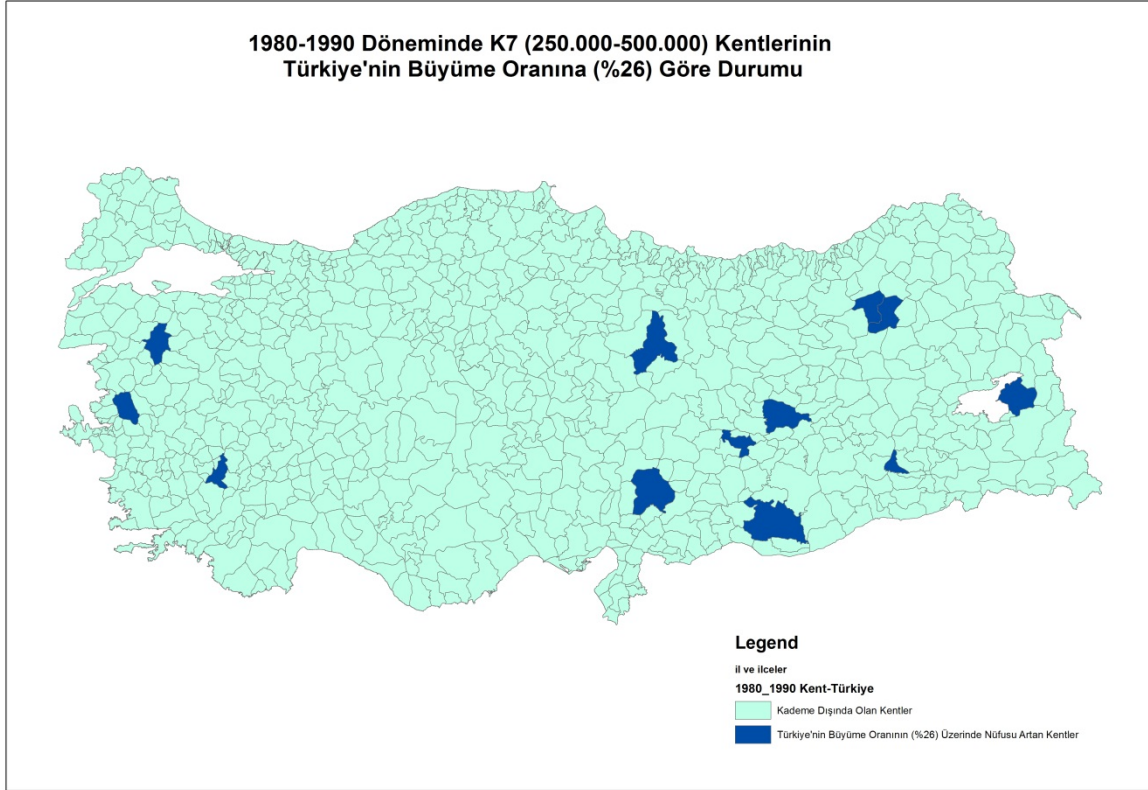
Kütahya, Çorum, Edirne, Ordu, Karaman, Bandırma, Kırşehir, Ceyhan ve Akhisar her üç dönemde de kır nüfuslarını önemli oranlarda eritmişlerdir. Bu kentlerde her üç dönemde de kır nüfusu bir önceki dönemin altına düşmüştür.

Kır nüfusundaki azalma oranlarına bakıldığında 1980-1990 döneminde yüksek oranlarda azalma, 1990-2000 döneminde düşük oranlarda azalma, durulma, 2000-2009 döneminde yeniden yüksek oranlarda azalma görülmektedir.

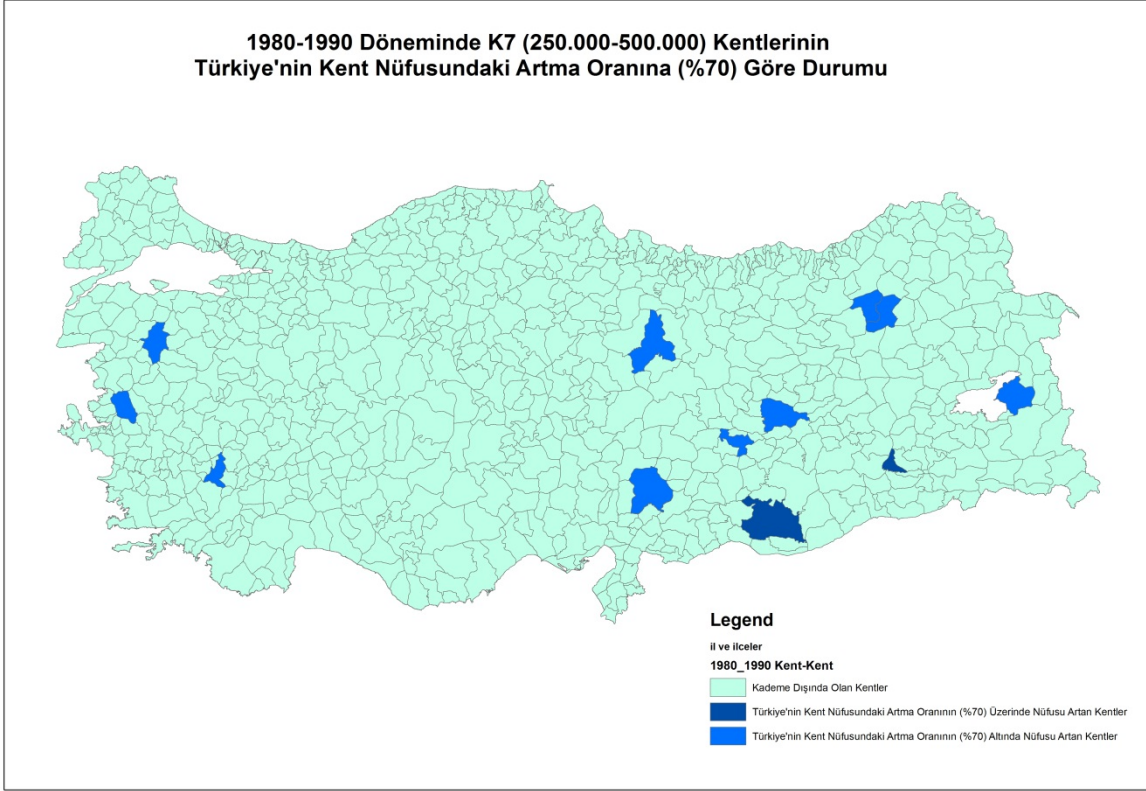
4.1.13. 7. Kademedeki Kentlerin 1980-2009 Dönemi Nüfus Hareketi Pratiği

Nüfusu 250.000 ile 500.000 arasında olan 11 kent 3 tanesi ülkenin Batı'sında yer alırken 8 tanesi ülkenin Doğu'sunda yer almaktadır. Erzurum ile Sivas dışında kalan 6 kent Güneydoğu'da yer almaktadır. Kuzeydoğu'da bu kademede sadece Erzurum bulunmakta ve nüfus kaybetmektedir.

Harita-73. 1980-1990 Döneminde K7 (250.000-500.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%26) Göre Durumu

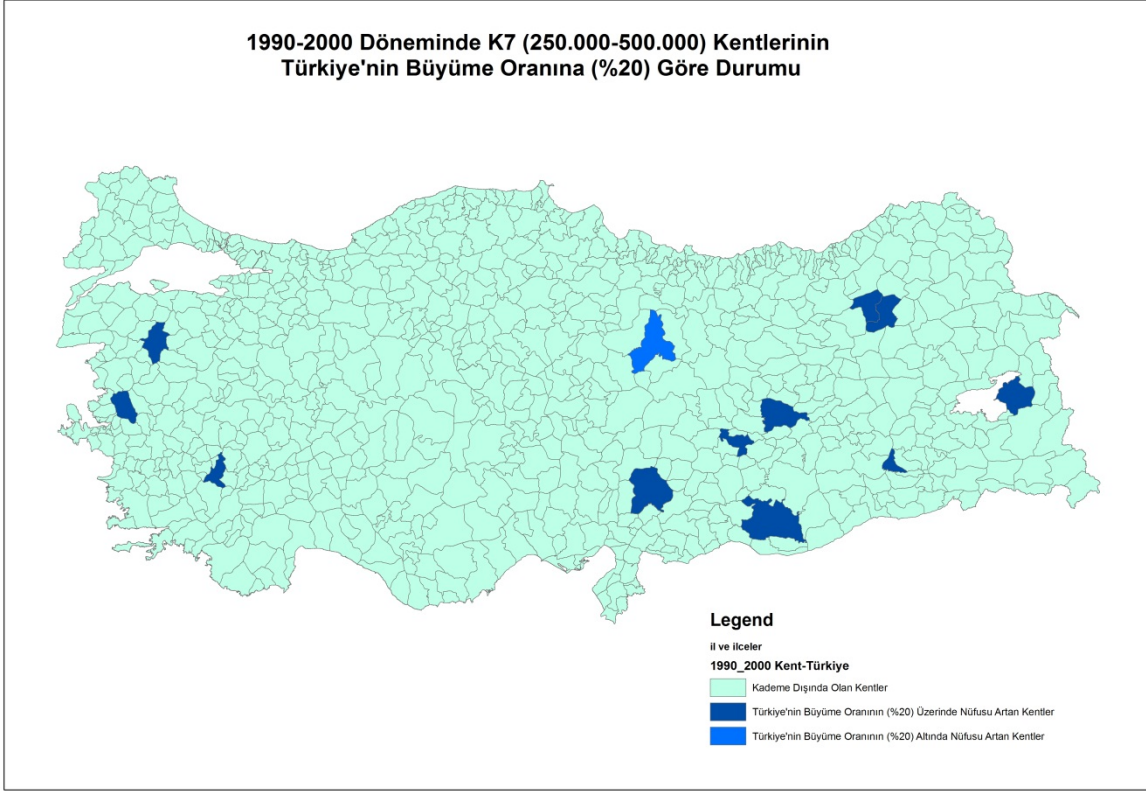
1980-1990 döneminde 7. kademede bulunan bütün kentlerin bu dönemde Türkiye'nin büyüme oranı olan %26'nın üzerinde nüfuslarını arttırdığını görüyoruz. Şanlıurfa %88, Batman %71, Van %68, Manisa %68, Malatya %51, Denizli %50, Elazığ %44, Balıkesir %37, Erzurum %34, Sivas %30, Kahramanmaraş %28 oranlarında nüfuslarını arttırmışlardır. Bu kademedeki bütün kentler önemli oranlarda göç almışlardır.

Harita-74. 1980-1990 Döneminde K7 (250.000-500.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%70) Göre Durumu

1980-1990 döneminde Türkiye'nin kent nüfusu %70 oranında artmıştır. Şanlıurfa %88, Batman %71 oranındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusundaki artışın üzerinde nüfusları artmış, nüfusun yoğunlaştığı ana merkezler olmuşlardır.

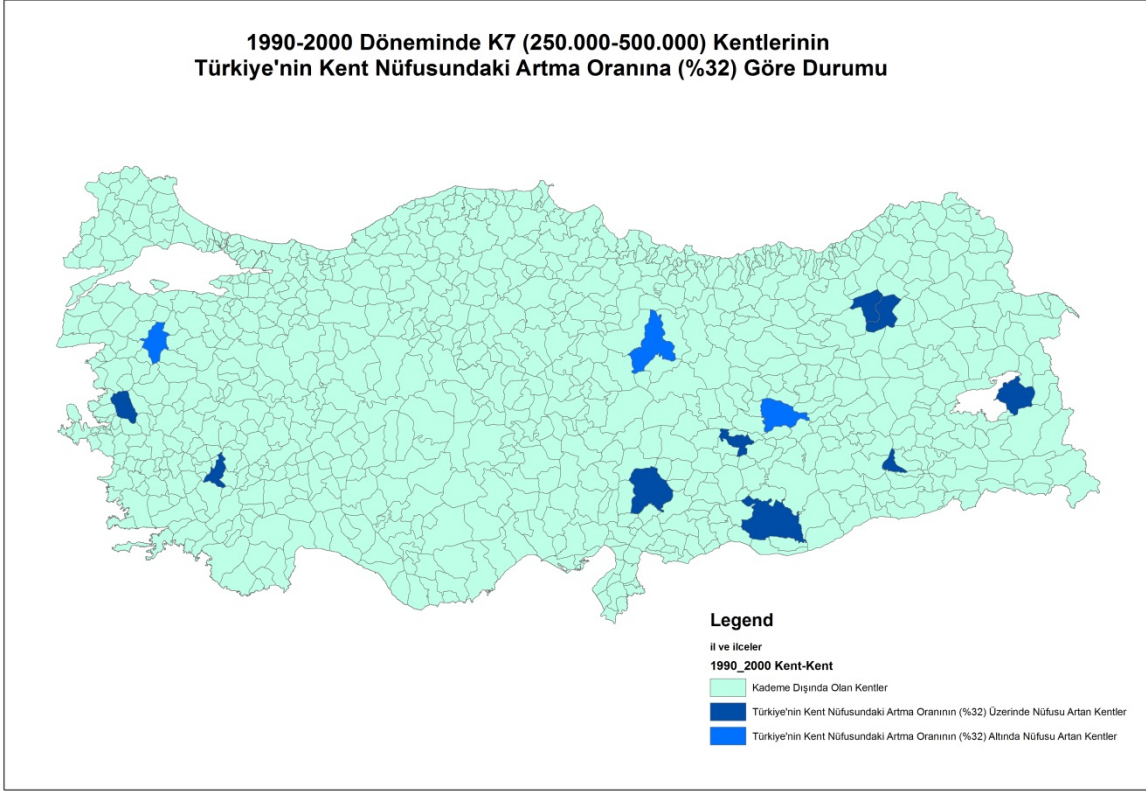
Denizli %50, Elazığ %44, Balıkesir %37, Erzurum %34, Sivas %30, Kahramanmaraş %28 oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusundaki artışın altında nüfusları artmıştır.

Harita-75. 1990-2000 Döneminde K7 (250.000-500.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%20) Göre Durumu

1990-2000 döneminde, Van %83, Batman %67, Erzurum %47, Kahramanmaraş %43, Malatya %41, Şanlıurfa %40, Denizli %35, Manisa %35, Elazığ %30, Balıkesir %26 oranlarındaki nüfusları artışları ile bu dönemde Türkiye'nin büyüme oranı olan %20'nin üzerinde nüfuslarını arttırmış, net göç almışlardır.

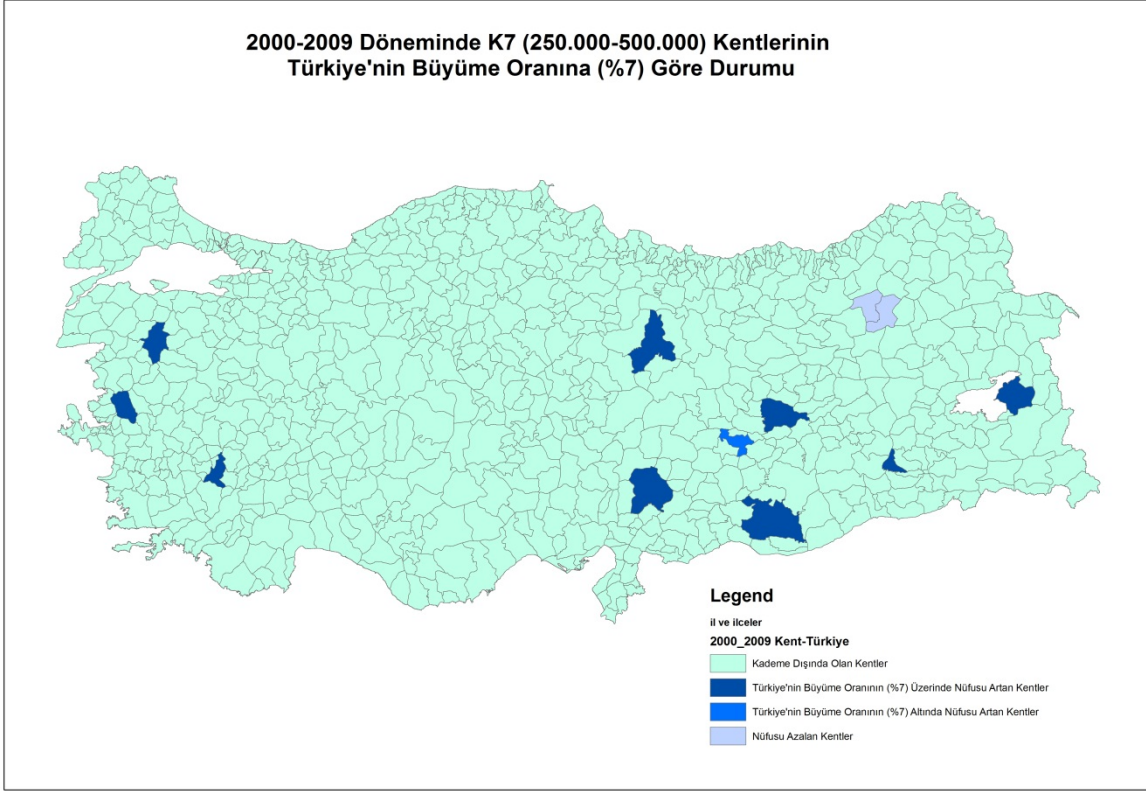
Sivas bu dönemde %13 oranındaki nüfus artışı ile Türkiye'nin büyümesinin gerisinde kalmış, net göç vermiştir.

Harita-76. 1990-2000 Döneminde K7 (250.000-500.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%32) Göre Durumu

1990-2000 döneminde Türkiye'nin kent nüfusu %32 oranında artmıştır. Van %83, Batman %67, Erzurum %47, Kahramanmaraş %43, Malatya %41, Şanlıurfa %40, Denizli %35, Manisa %35 oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusundaki artışından daha fazla nüfusları artmış, nüfusun toplandığı ana merkezler olmuşlardır.

Elazığ %30, Balıkesir %26, Sivas %13 oranlarındaki nüfus artışlarıyla nüfusları Türkiye'nin kent nüfusundaki artış oranının altında artmıştır.

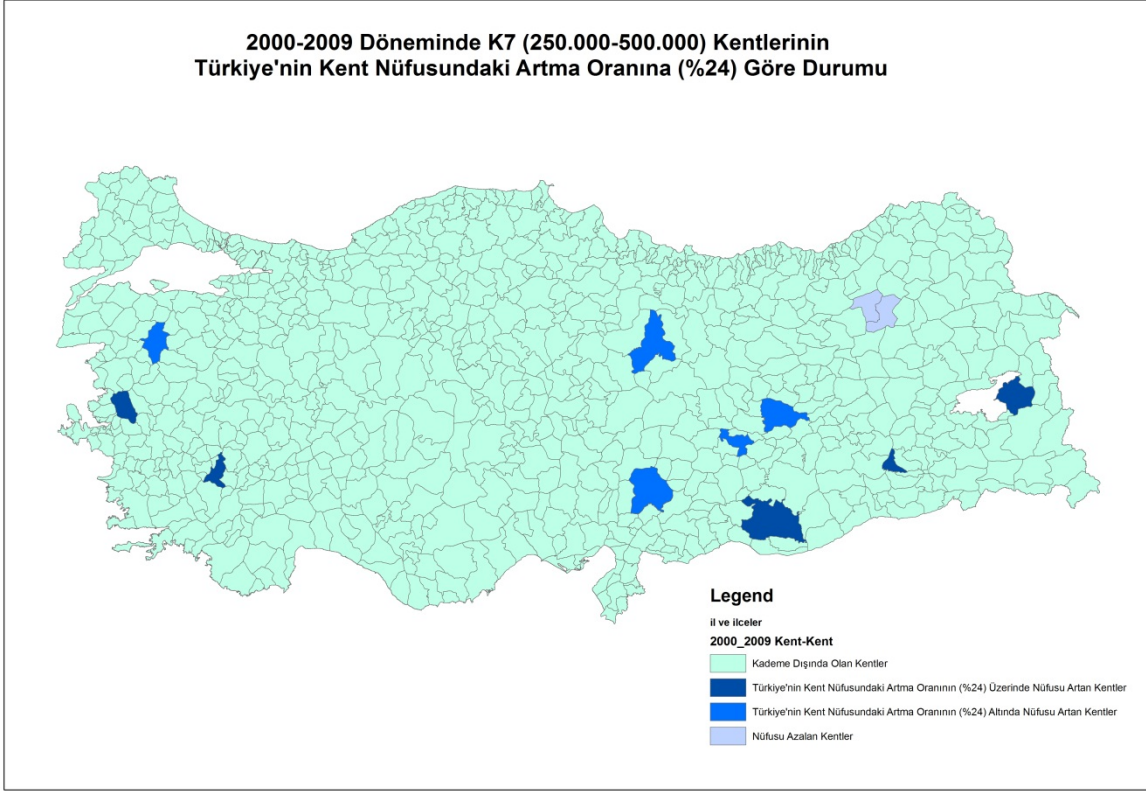

Harita-77. 2000-2009 Döneminde K7 (250.000-500.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%7) Göre Durumu

2000-2009 döneminde, Türkiye'nin nüfusu %7 oranında artmıştır. Bu dönemde Denizli %77, Manisa %36, Van %27, Batman %27, Şanlıurfa %25, Elazığ %21, Sivas %20, Balıkesir %20 oranlarında nüfuslarını arttırarak Türkiye'nin büyüme oranının üzerinde büyümüş, net göç almışlardır.

Malatya %2 oranındaki nüfus artışıyla Türkiye'nin büyümesinin gerisinde kalmış, net göç vermiştir.

Erzurum %-2 oranında nüfus kaybetmiş, nüfus kütlesi erimiştir.

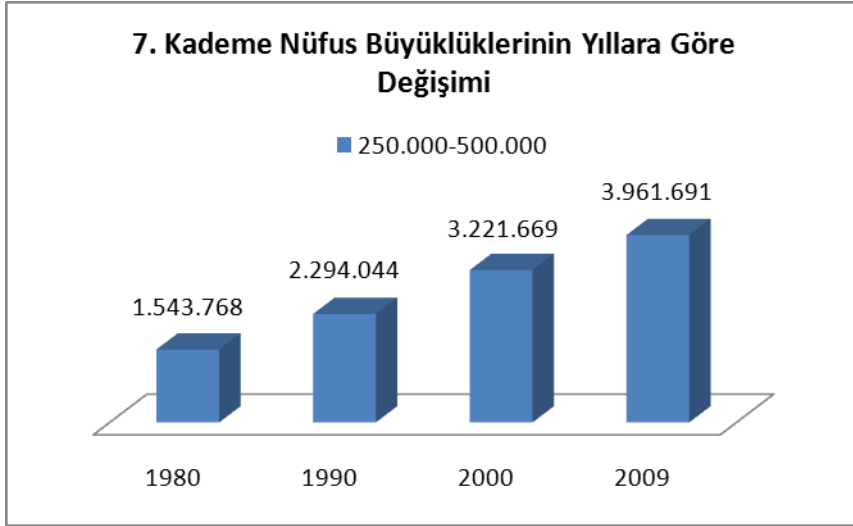

Harita-78. 2000-2009 Döneminde K7 (250.000-500.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%24) Göre Durumu

2000-2009 döneminde Türkiye'nin kent nüfusu %24 oranında artmıştır. Bu dönemde Denizli %77, Manisa %36, Van %27, Batman %27, Şanlıurfa %25 oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusundaki artışın üzerinde nüfusları artmış, nüfusun toplandığı ana merkezler olmuşlardır.

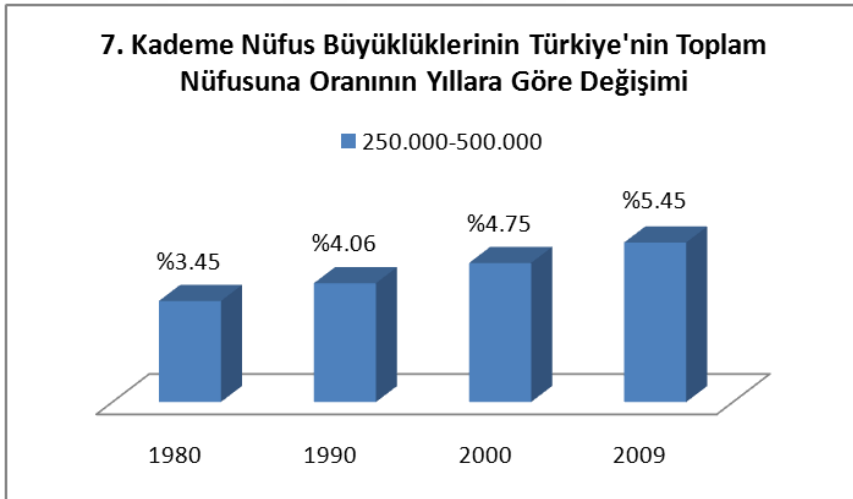
Elazığ %21, Sivas %20, Balıkesir %20 oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusunun büyüme oranının altında büyümüşlerdir.

Erzurum %-2 oranındaki nüfus azalması ile nüfusu bir önceki dönemdeki nüfusunun altına düşmüş, nüfus kütlesi erimiştir.

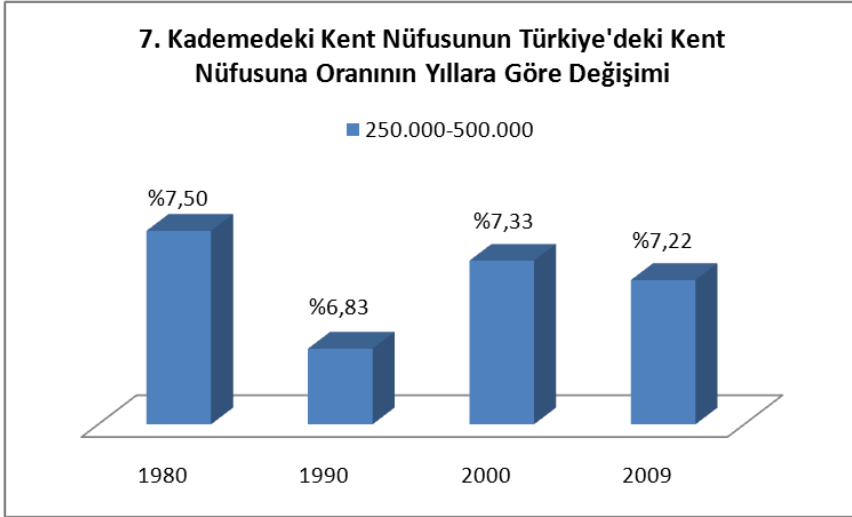
Grafik-37. 7. Kademe Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi

7. kademe kentleri 1980-1990 döneminde nüfuslarını %49 oranında arttırmışlardır. 1990-2000 döneminde nüfus artışı %40 oranında olmuştur. 2000-2009 döneminde nüfus artışı sadece %23 oranında olmuştur. Durulma bu kademedeki belirginleşmektedir.

Grafik-38. 7. Kademe Nüfus Büyüklüklerinin Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

7. kademedeki kentlerin nüfuslarının Türkiye'nin toplam nüfusuna oranının yıllara göre değişimine baktığımızda 1980-1990 döneminde binde 61 oranında arttığını, 1990-2000 döneminde binde 69 oranında arttığını, 2000-2009 döneminde binde 70 oranında arttığını görmekteyiz.

Grafik-39. 7. Kademedeki Kent Nüfusunun Türkiye'deki Kent Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

7. kademedeki kentlerin nüfuslarının Türkiye'nin kent nüfusuna oranının yıllara göre değişimine baktığımızda, 1980-1990 döneminde binde 67 oranında azaldığını, 1990-2000 döneminde binde 50 oranında arttığını, 2000-2009 döneminde tekrar binde 11 oranında azaldığını görmekteyiz. Grafikten de anlaşıldığı gibi 7. kademe kentleri Türkiye kentleri içinde değişken, kararsız bir görünümün sergilemektedir. Ana çekim merkezleri olma yolunda kararsızlık göstermektedirler.

7. Kademe Kent Nüfus Analizi Sonuçları

1980-1990 döneminde, 7. kademe kentleri henüz göç vermemekte, önemli oranlarda göç almaktadırlar.

1990-2000 döneminde, bir önceki döneme göre 7. Kademedeki kentlerin nüfus artışlarında bir azalma görülmektedir. Bu dönemde Sivas net göç vermeye başlamış, Kahramanmaraş ile Erzurum'un yeniden büyük göç aldığı görülmektedir. Bu dönemde de Van ve Batman'ın nüfuslarını çok büyük oranlarda arttırdığını görmekteyiz.

2000-2009 döneminde Malatya'nın net göç verdiğini, Erzurum'un nüfus kütesinin erimeye başladığını görüyoruz.

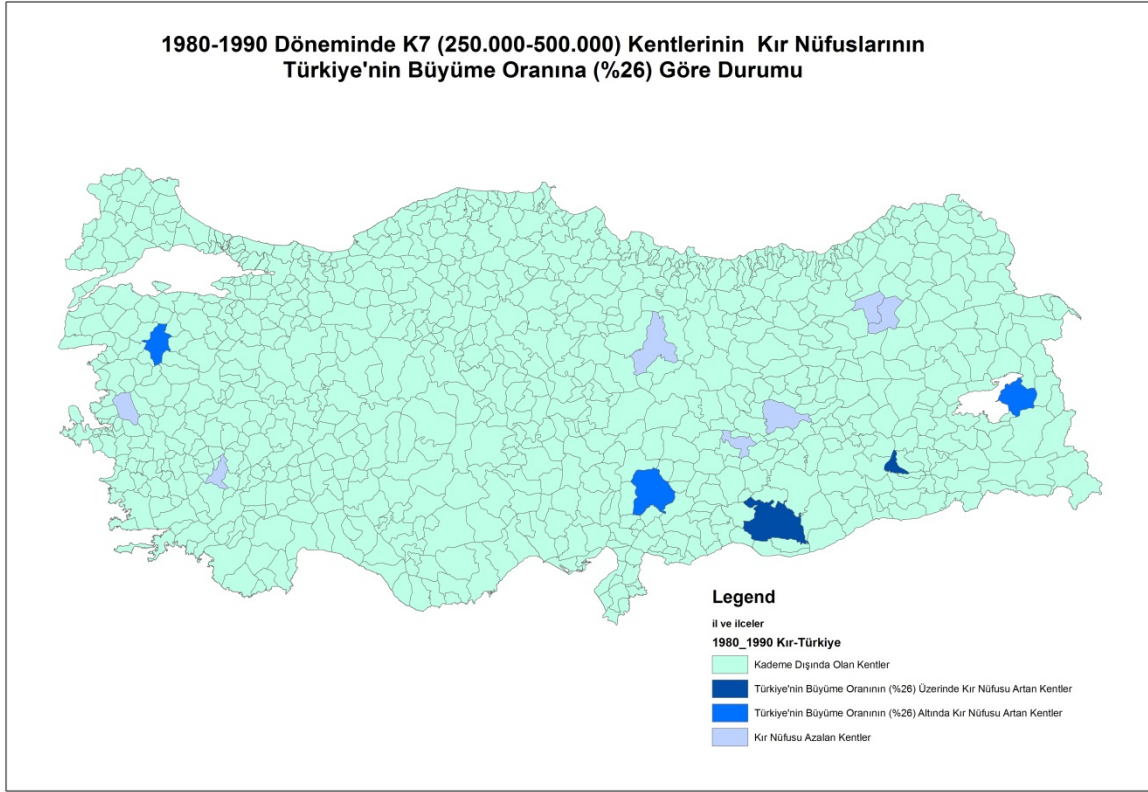
2000-2009 döneminde Denizli çok büyük bir sıçrama yaparak bir önceki dönemde kendisinden büyük olan 5 kenti geride bırakarak öne geçmiştir. Bunun tam tersi bir durum

Erzurum'da görülmektedir. Büyükşehir olmasına rağmen (diğer büyükşehirler nüfuslarını çok büyük oranlarda arttırmasına rağmen) bu kademedeki nüfusu azalan tek kenttir.

Denizli, Şanlıurfa, Kahramanmaraş, Van, Elazığ, Batman, Manisa ve Balıkesir her üç dönemde de Türkiye'nin büyüme oranının üzerinde büyümüş, net göç almışlardır. Şanlıurfa ile Batman her üç dönemde de Türkiye'nin kent nüfusunun artış oranının üzerinde nüfuslarını arttırmış, ana çekim merkezleri olmuştur. Bu kademedeki Denizli özellikle 2000-2009 döneminde büyük bir sıçrama yapmıştır.

4.1.14. 7. Kademedeki Kırların 1980-2009 Dönemi Nüfus Hareketi Pratiği

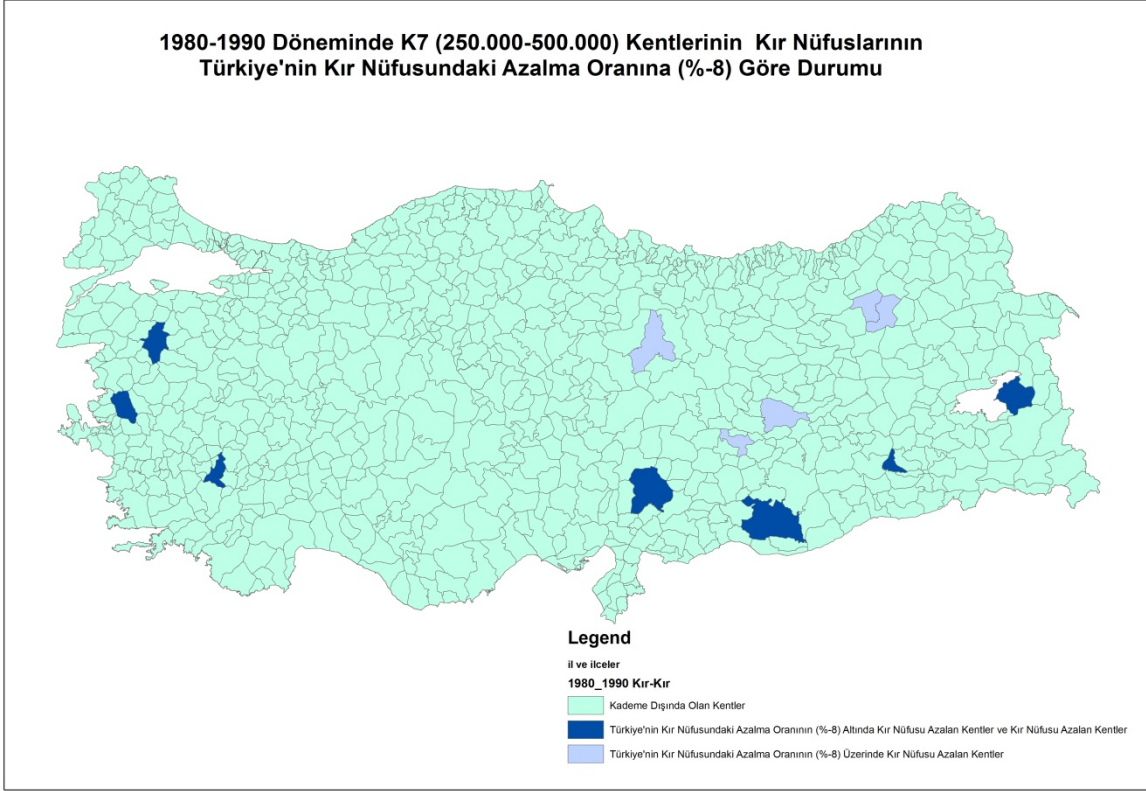

Harita-79. 1980-1990 Döneminde K7 (250.000-500.000) Kentlerinin Kırsal Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%26) Göre Durumu

1980-1990 döneminde Türkiye'nin nüfusu %26 oranında artmıştır. Şanlıurfa %61, Batman %31 oranlarındaki kırsal nüfus artışlarıyla bu dönemde kırsal nüfuslarını Türkiye'nin büyüme oranının üzerinde arttırmış, kırsal nüfusu yeniden üretmişlerdir.

Kahramanmaraş %15, Van %6, Balıkesir %6 oranlarında kırsal nüfuslarını arttırmış, kırsal nüfusu göç vermiş ancak kütlesi erimemiştir.

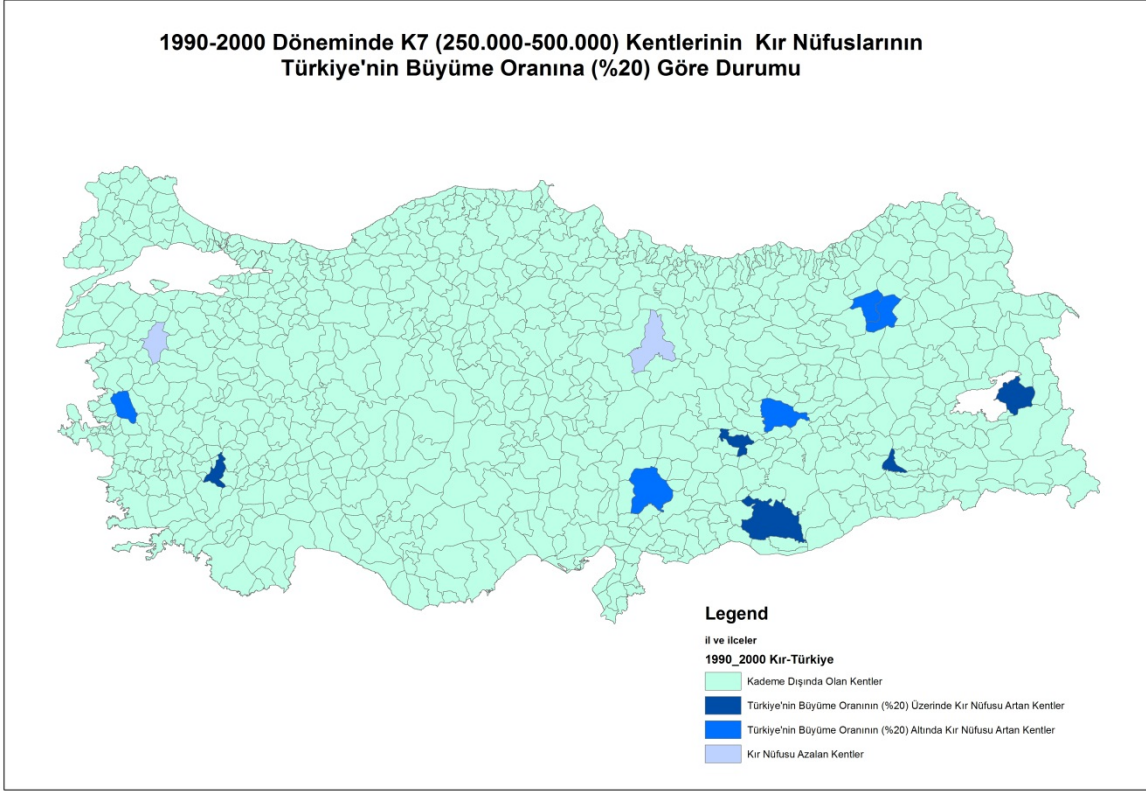
Erzurum %-63, Malatya'nın %-52, Sivas %-27, Elazığ %-12, Denizli %-6 Manisa %-3 oranlarında kırsal nüfuslarında azalma olmuş, kırsal nüfus kütleleri erimmiştir.

Harita-80. 1980-1990 Döneminde K7 (250.000-500.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Azalma Oranına (%-8) Göre Durumu

1980- 1990 döneminde Türkiye'nin kır nüfusu %-8 oranında azalmıştır. Şanlıurfa %61, Batman %31 Kahramanmaraş %15, Van %6, Balıkesir %6 oranlarındaki kır nüfus artışlarıyla, Denizli %-6 Manisa %-3 oranlarındaki kır nüfus azalmasıyla Türkiye'nin kır nüfusundaki azalma oranının üzerinde kalmışlardır.

Erzurum %-63, Malatya'nın %-52, Sivas %-27, Elazığ %-12 oranlarındaki kır nüfus azalmasıyla Türkiye'nin kır nüfusundaki azalmadan daha fazla kır nüfusları azalmıştır.

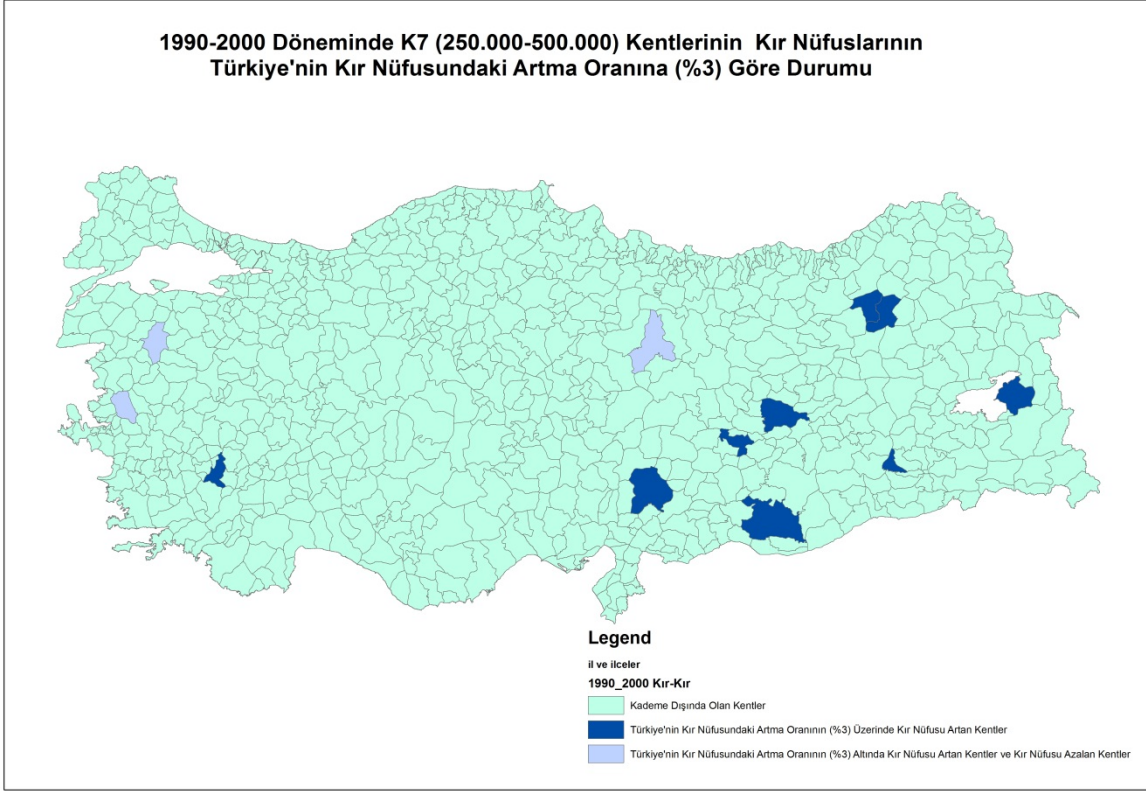

Harita-81. 1990-2000 Döneminde K7 (250.000-500.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%20) Göre Durumu

1990-2000 döneminde Türkiye'nin nüfusu %20 oranında artmıştır. Denizli %87, Şanlıurfa %57, Malatya %49, Van %33, Batman %24 oranlarında kır nüfuslarını arttırmış, kır nüfusları Türkiye'nin bu dönemdeki büyüme oranının üzerinde artmış, kır kendini yeniden üretmiştir.

Elazığ %15, Kahramanmaraş %5, Erzurum %4, Manisa %3 oranlarında kır nüfuslarını arttırmış, kır nüfusu göç vermiş ancak kütlesi erimemiştir.

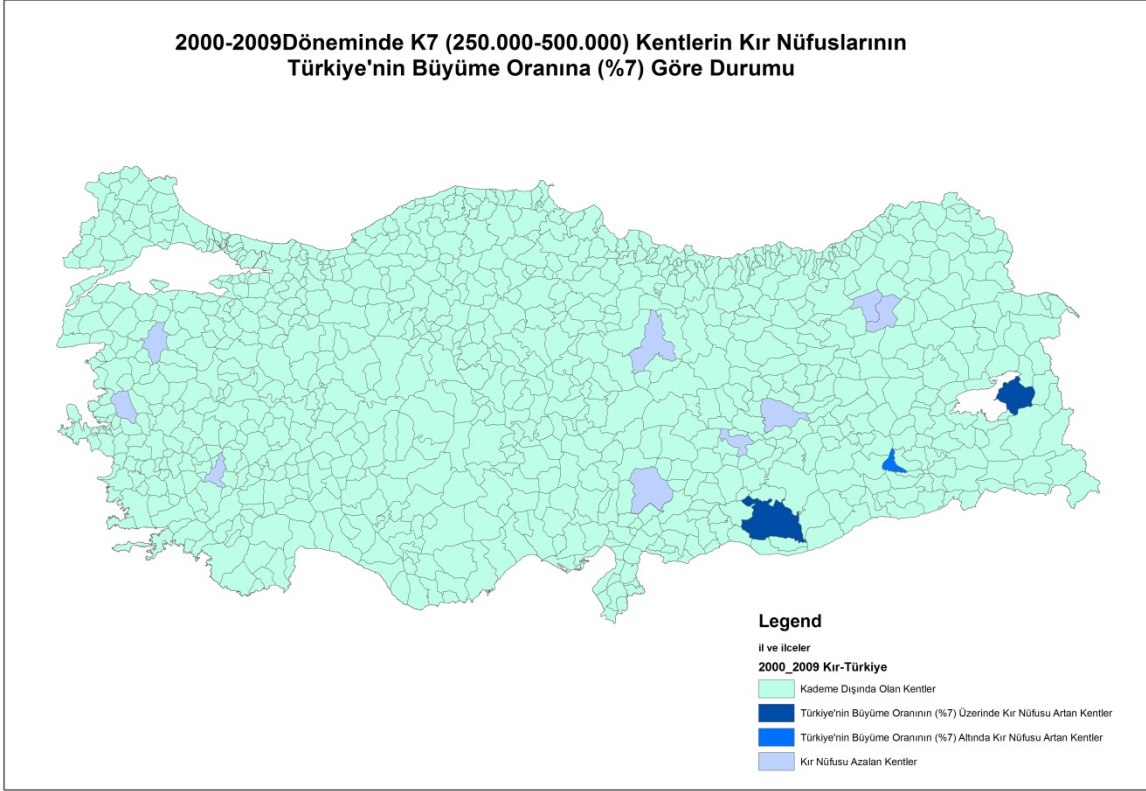
Balıkesir %-4, Sivas %-1 oranlarında kır nüfuslarında azalma olmuş, kır nüfus kütleleri erimiştir.

Harita-82. 1990-2000 Döneminde K7 (250.000-500.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Artma Oranına (%3) Göre Durumu

1990-2000 döneminde Türkiye'nin kır nüfusu %3 oranında artmıştır. Denizli %87, Şanlıurfa %57, Malatya %49, Van %33, Batman %24, Elazığ %15, Kahramanmaraş %5, Erzurum %4 oranlarındaki kır nüfus artmasıyla Türkiye'nin kır nüfusundaki artmanın üzerinde kır nüfusları artmıştır.

Manisa %3 oranındaki kır nüfus artması ve Balıkesir %-4, Sivas %-1 oranlarındaki kır nüfus azalmasıyla Türkiye'nin kır nüfusundaki artma oranının altında kır nüfusları artmış ya da azalmıştır.

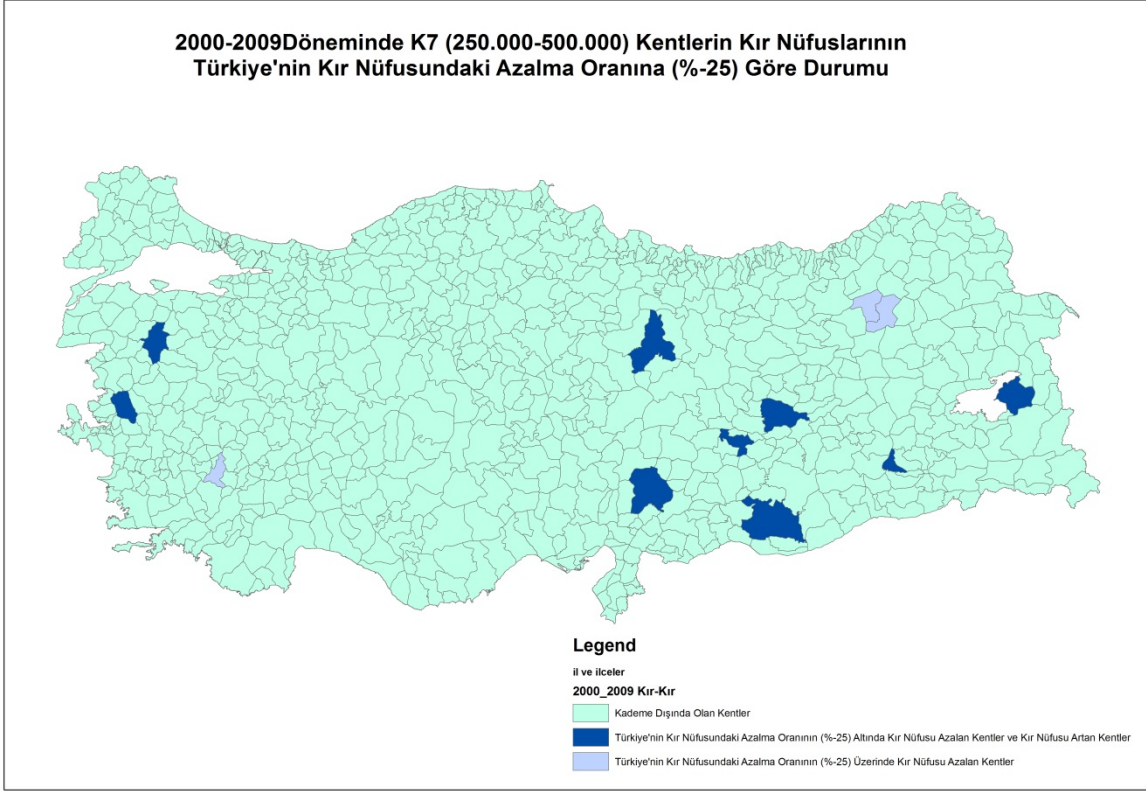

Harita-83. 2000-2009 Döneminde K7 (250.000-500.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%7) Göre Durumu

2000-2009 döneminde Türkiye'nin nüfusu %7 oranında artmıştır. Şanlıurfa %50, Van %25 oranlarında kır nüfusları artmış, kır nüfusları Türkiye'nin bu dönemdeki büyüme oranının üzerinde artmış, kır kendini yeniden üretmiştir.

Batman'ın %4 oranında kır nüfusu artmış, kır nüfusu göç vermiş ancak kütlesi erimemiştir.

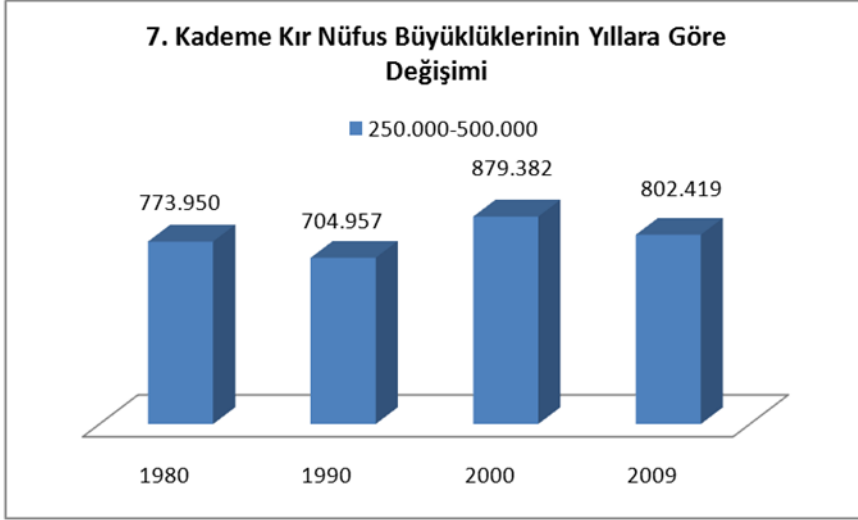
Denizli %-77, Erzurum %-54, Sivas %-23, Manisa %-23, Elazığ %-22, Malatya %-11, Balıkesir %-3, Kahramanmaraş %-2 oranlarında kır nüfuslarında azalma olmuş, kır nüfus kütleleri erimmiştir.

Harita-84. 2000-2009 Döneminde K7 (250.000-500.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Azalma Oranına (%-25) Göre Durumu

2000-2009 döneminde Türkiye'nin kır nüfusu %-25 oranında azalmıştır. Şanlıurfa %50, Van %25, Batman'ın %4 oranlarındaki kır nüfuslarındaki artışlarla, Sivas %-23, Manisa %-23, Elazığ %-22, Malatya %-11, Balıkesir %-3, Kahramanmaraş %-2 oranlarındaki kır nüfuslarındaki azalmayla Türkiye'nin kır nüfusundaki azalmanın altında kır nüfusları azalmış ya da kır nüfusları artmıştır.

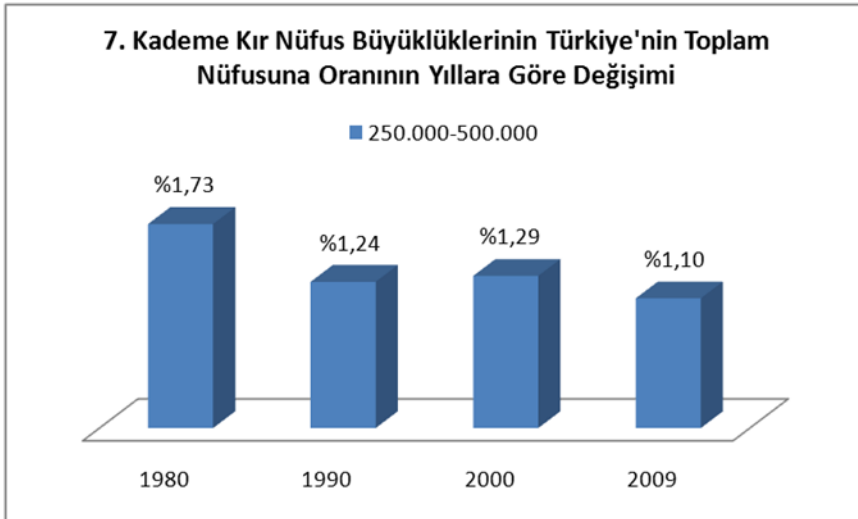
Denizli %-77, Erzurum %-54 oranlarındaki kır nüfuslarındaki azalmayla Türkiye'nin kır nüfusundaki azalma oranının çok üzerinde kır nüfusları azalmıştır.

Grafik-40. 7. Kademe Kır Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi

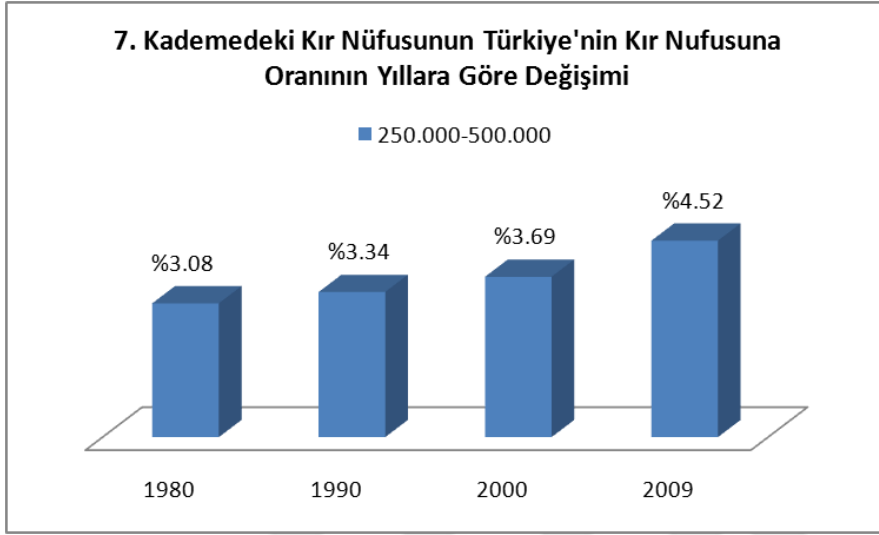
7. kademede ki kentlerin kır nüfuslarının yıllara göre değişimine baktığımızda, 1980-1990 döneminde 69 bin kişi, %-9 oranında azaldığını, 1990-2000 döneminde 175 bin kişi, %25 oranında arttığını, 2000-2009 döneminde ise yine düşüş trendine girerek 77 bin kişi, %-9 oranında azaldığını görmekteyiz.

1990-2000 döneminde bu kademe de bir durulma, hareketsizlik görülmektedir.

Grafik-41. 7. Kademe Kır Nüfus Büyüklüklerinin Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

7. kademedeki kentlerin kır nüfusunun Türkiye'nin toplam nüfusuna oranının yıllara göre değişimine baktığımızda, 1980-1990 döneminde binde 49 oranında azaldığını, 1990-2000 döneminde binde 5 oranında arttığını, 2000-2009 döneminde binde 19 oranında azaldığını görmekteyiz.

Grafik-42. 7. Kademedeki Kır Nüfusunun Türkiye'nin Kır Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

7. kademedeki kır nüfusunun Türkiye'nin kır nüfusuna oranının yıllara göre değişimine baktığımızda, 1980-1990 döneminde binde 26 oranında arttığını, 1990-2000 döneminde binde 35 oranında arttığını, 2000-2009 döneminde binde 83 oranında arttığını görmekteyiz. Yukarıdaki tablo ile birlikte değerlendirdiğimizde 7. kademedeki kentlerin kır nüfusunun her üç dönemde de diğer kademelerdeki kır nüfusundan daha az eridiğini, kır nüfusu içindeki oranını arttırdığını söyleyebiliriz.

7. Kademe Kır Nüfus Analizi Sonuçları

1990-2000 döneminde 7. kademe kırıdan kente göç durulmuş, kır kendini yeniden üretmiştir.

1990-2000 döneminde kır nüfusunda yaşanan artış, 2000-2009 döneminde yeniden çözülmeye başlamış, kır nüfusu önemli oranlarda azalmıştır. Burada üzerinde durulması gereken bir başka önemli bulgu da Şanlıurfa, Van ve Batman'ın (Güneydoğu kentleri) kır nüfuslarını her

üç dönemde de arttırdıklarıdır. Güneydoğu'da kır çözülmemiş, kendini yeniden üretmiştir ve bu durum devam etmektedir.

Denizli'nin kır nüfusunun 1990-2000 döneminde %88 oranında artarken 2000-2009 döneminde %-77 oranında azalması dikkat çekicidir.

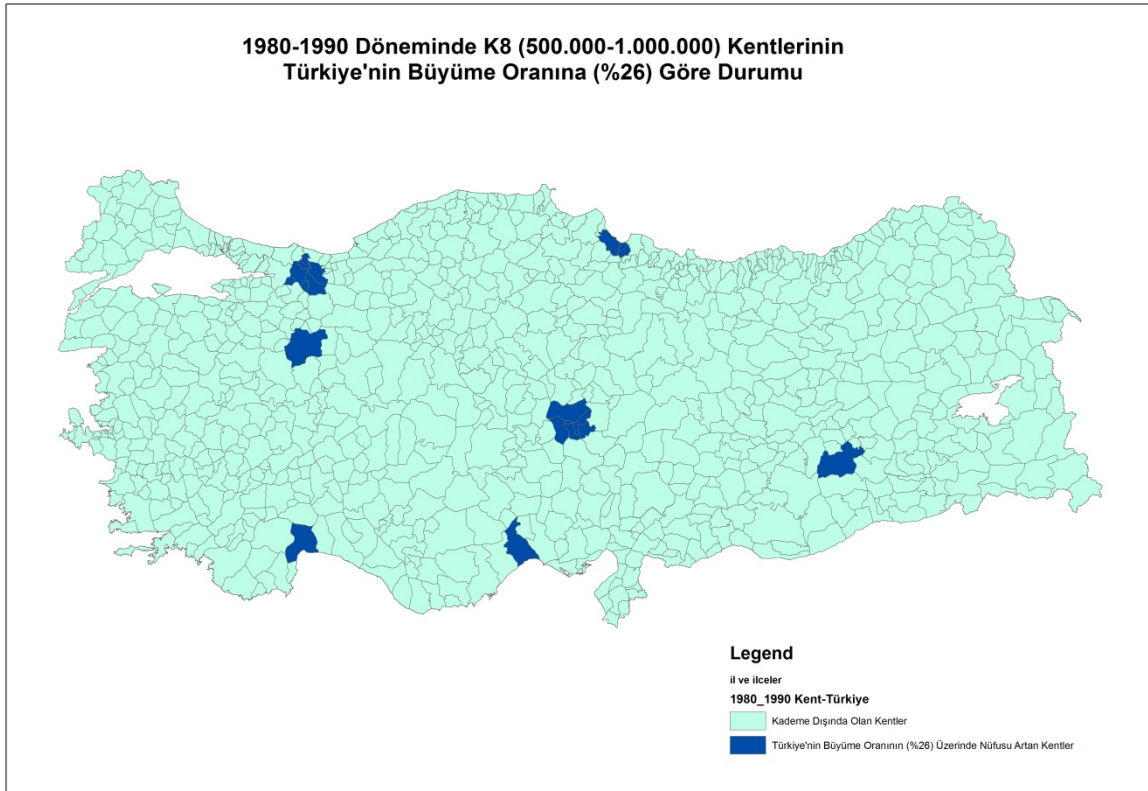
Kahramanmaraş'ta kır nüfusunda bir azalma görülüyorsa da hala çok büyük bir kır nüfusu var, Elazığ ve Balıkesir'de de büyük bir kır nüfusu var ama kentlere doğru akış var, net düşüşler var.

4.1.15. 8. Kademedeki Kentlerin 1980-2009 Dönemi Nüfus Hareketi Pratiği

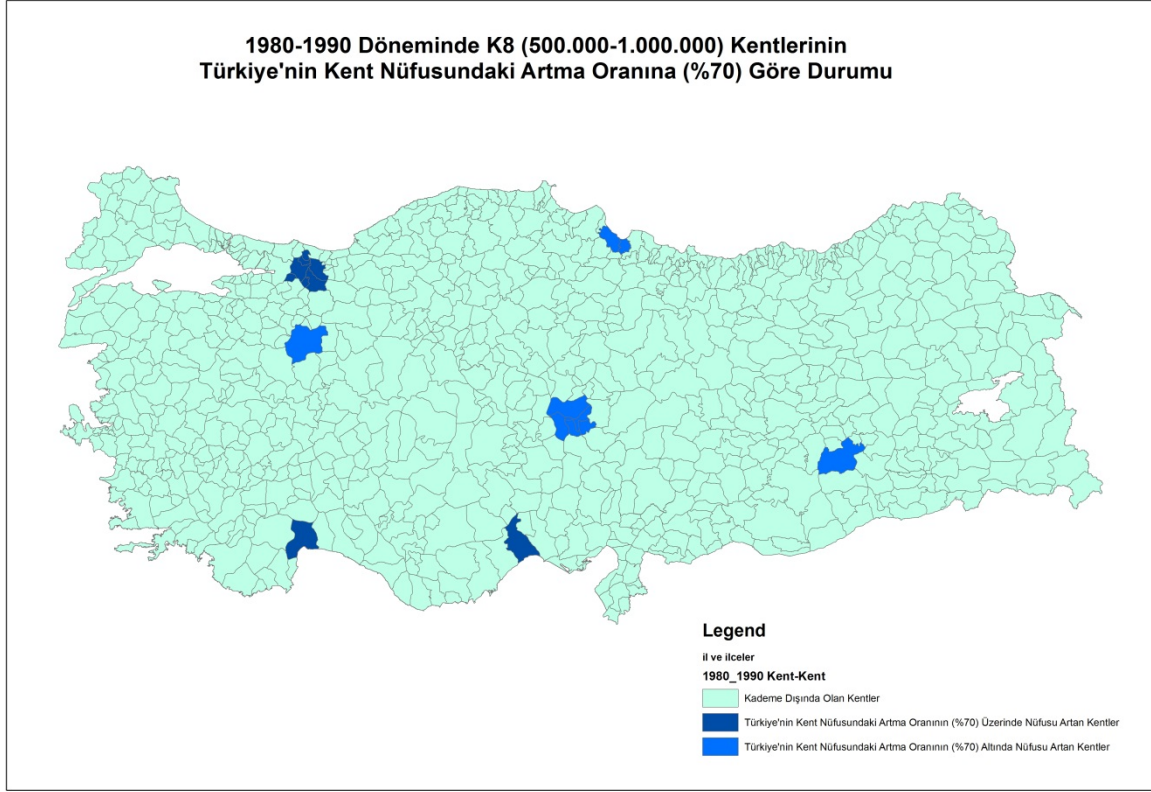
8. kademede Antalya, Kayseri, Mersin, Diyarbakır, Eskişehir, Sakarya, Samsun kentleri bulunmaktadır. Bu kademede de sadece Diyarbakır ülkenin Doğu'sunda yer alırken diğer 6 merkez ülkenin Batı'sında yer almaktadır.

8. kademede bulunan 7 büyükşehir 1980'den sonra nüfuslarını istikrarlı ve çok büyük oranlarda arttırarak ülkenin önemli merkezleri olduklarını göstermişlerdir.

Harita-85. 1980-1990 Döneminde K8 (500.000-1.000.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%26) Göre Durumu

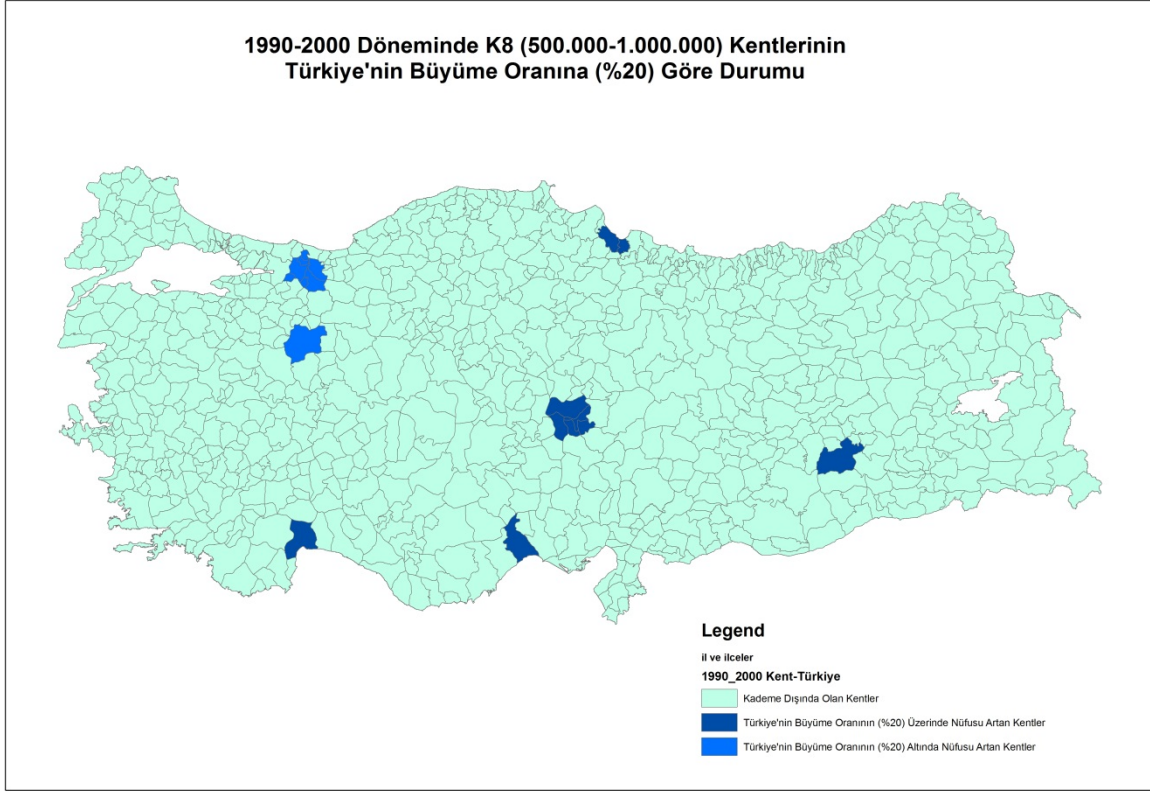
1980-1990 döneminde, Antalya %119, Mersin %95, Sakarya %92, Kayseri %65, Diyarbakır %59, Samsun %59, Eskişehir %34 oranlarında nüfuslarını arttırmışlardır. 8. kademedeki kentler bu dönemde Türkiye'nin büyüme oranı olan %26'nın çok üzerinde nüfuslarını arttırmış, önemli oranlarda göç almışlardır.

Harita-86. 1980-1990 Döneminde K8 (500.000-1.000.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%70) Göre Durumu

1980-1990 döneminde Türkiye'nin kent nüfusu %70 oranında artmıştır. Antalya %119, Mersin %95, Sakarya %92 oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusunun büyüme oranının üzerinde nüfuslarını arttırmış, ülke nüfusunun ana çekim merkezleri olmuşlardır.

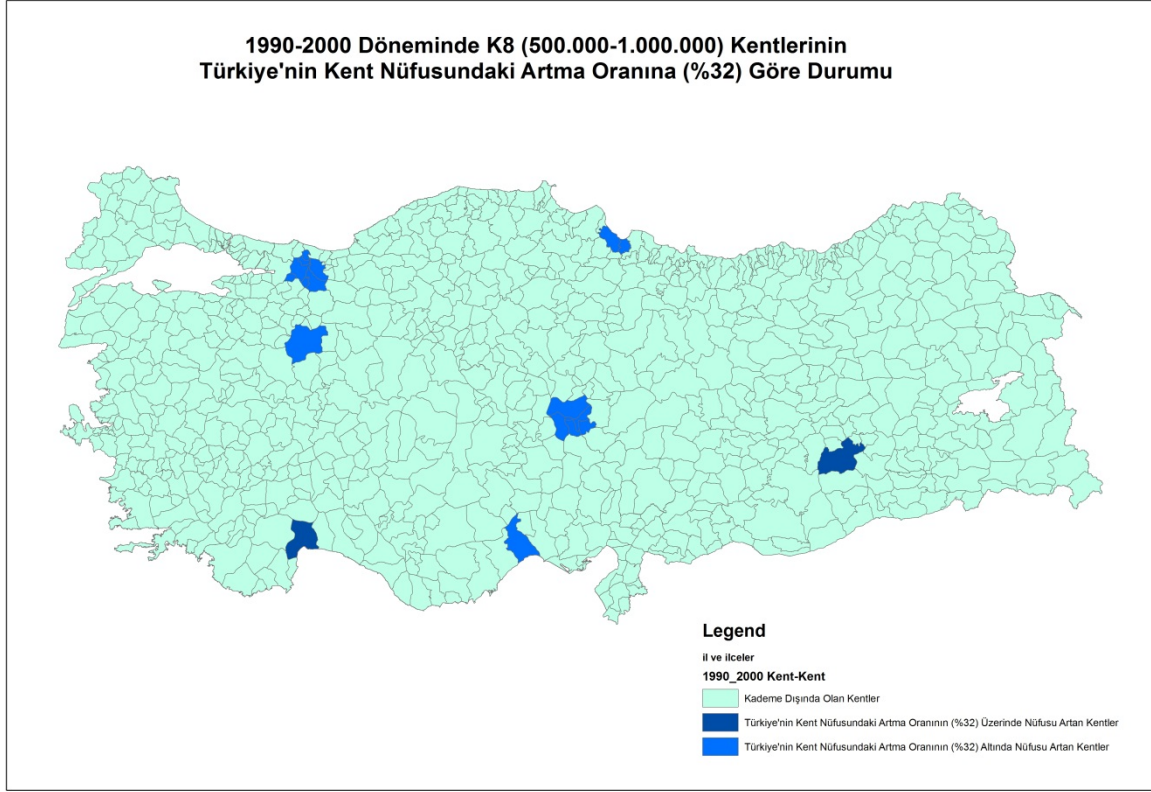
Kayseri %65, Diyarbakır %59, Samsun %59, Eskişehir %34 oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusunun artış oranının altında nüfusları artmıştır.

Harita-87. 1990-2000 Döneminde K8 (500.000-1.000.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%20) Göre Durumu

1990-2000 döneminde, Antalya %58, Diyarbakır %46, Mersin %27, Kayseri %26, Samsun %20 oranlarında nüfuslarını artırmış, Türkiye'nin büyüme oranı olan %20'nin üzerinde büyümüş, net göç almışlardır.

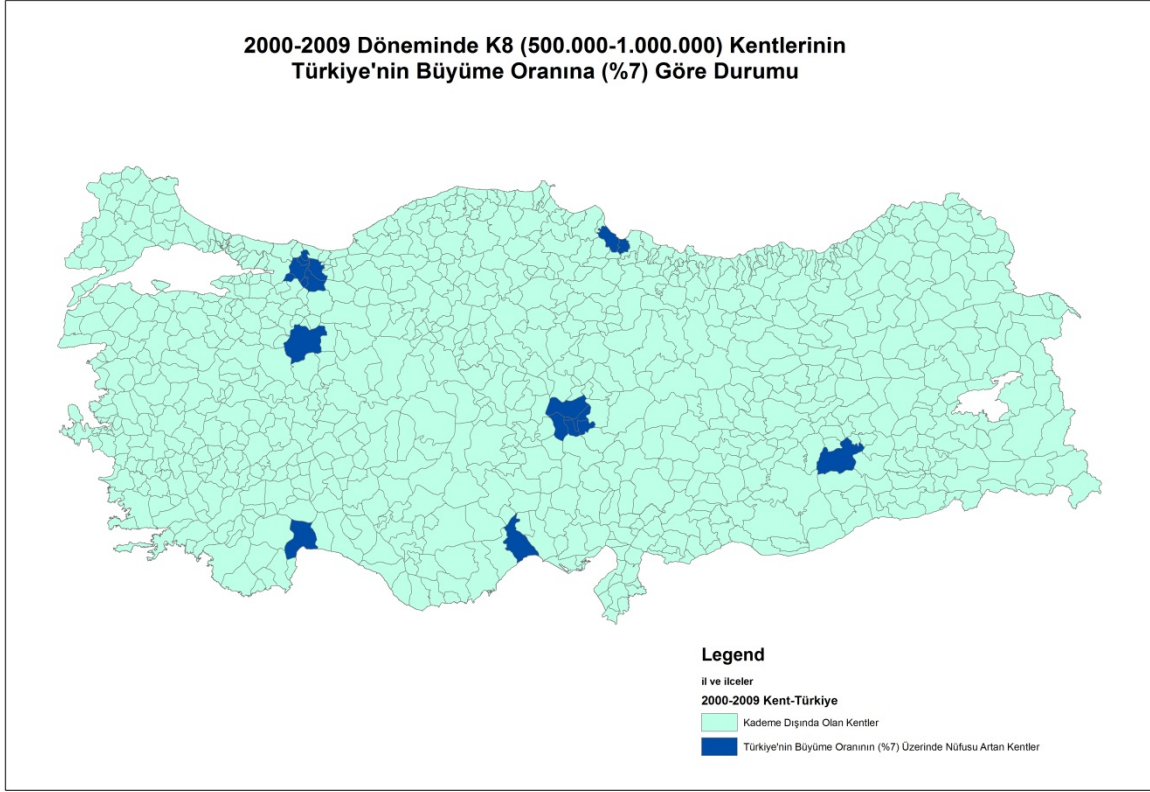
Eskişehir %17, Sakarya %9 oranlarında nüfuslarını arttırmış, Türkiye'nin büyüme oranının altında kalmış, net göç vermişlerdir.

Harita-88. 1990-2000 Döneminde K8 (500.000-1.000.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%32) Göre Durumu

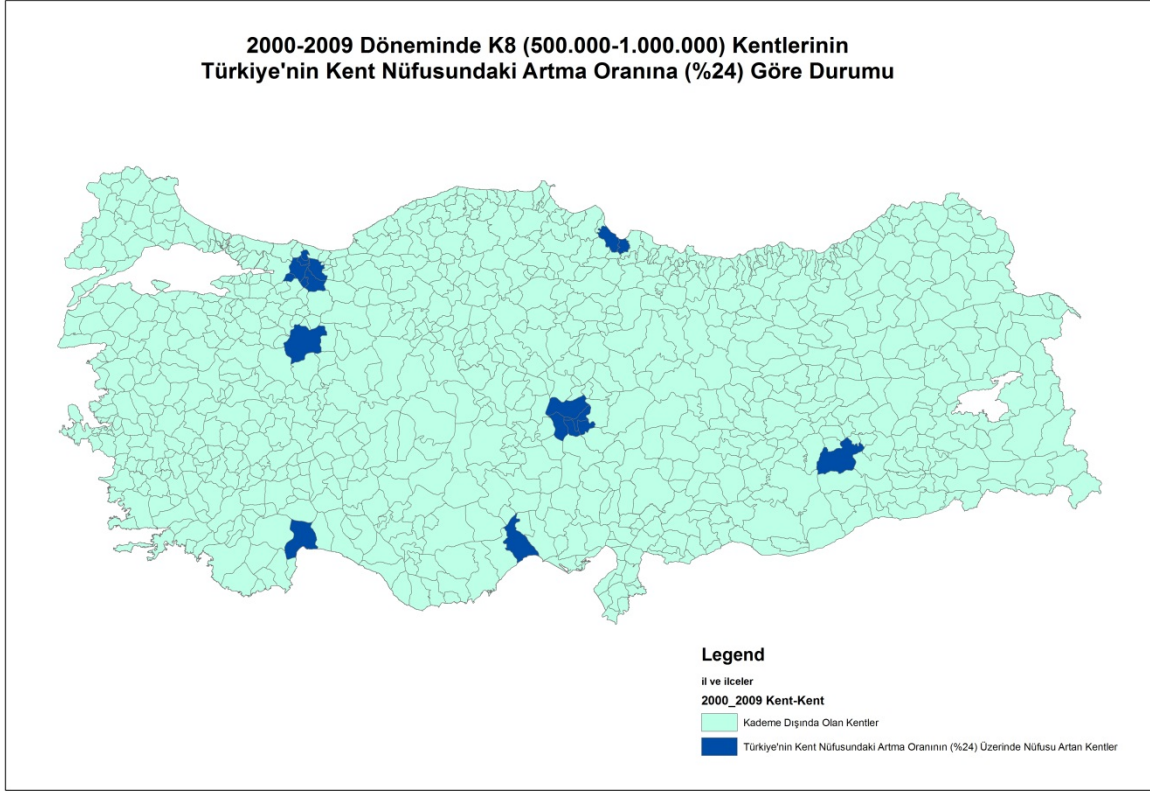
1990-2000 döneminde, Türkiye'nin kent nüfusu %32 oranında artmıştır. Antalya %58, Diyarbakır %46 oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusunun büyüme oranının üzerinde nüfuslarını arttırmış, ülke nüfusunun ana çekim merkezleri olmuşlardır.

Mersin %27, Kayseri %26, Samsun %20, Eskişehir %17, Sakarya %9 oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusunun artış oranının altında nüfusları artmıştır. Türkiye'nin kentleri içindeki ağırlıkları azalmıştır.

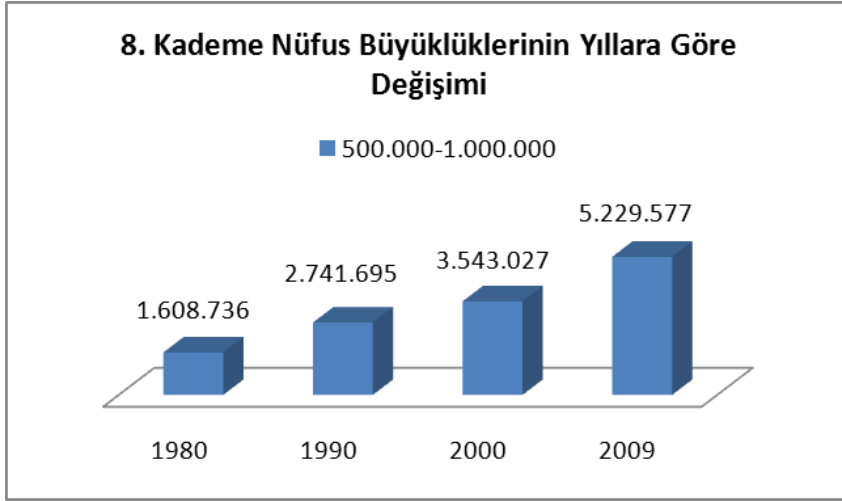
Harita-89. 2000-2009 Döneminde K8 (500.000-1.000.000) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%7) Göre Durumu

2000-2009 döneminde 8. Kademe bulunan 7 kent, bu dönemde Türkiye'nin büyüme oranı olan %7'nin üzerinde nüfuslarını arttırmışlardır. Bu dönemde Mersin %57, Antalya %55, Diyarbakır %53, Kayseri %52, Sakarya %44, Samsun %37, Eskişehir %28 oranlarında nüfuslarını arttırmış, büyük oranlarda göç almışlardır.

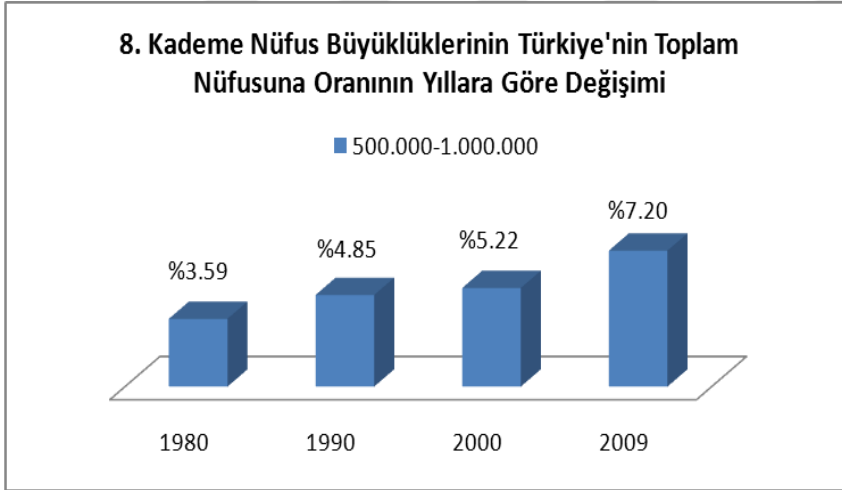
Harita-90. 2000-2009 Döneminde K8 (500.000-1.000.000) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%24) Göre Durumu

2000-2009 döneminde, Mersin %57, Antalya %55, Diyarbakır %53, Kayseri %52, Sakarya %44, Samsun %37, Eskişehir %28 oranlarında nüfuslarının arttığını, 8. kademe bulunan 7 kentin, bu dönemde Türkiye'nin kent nüfusundaki büyüme oranı olan %24'ün üzerinde nüfuslarını arttırdıklarını, ülke nüfusunun ana çekim merkezleri olduklarını görmekteyiz.

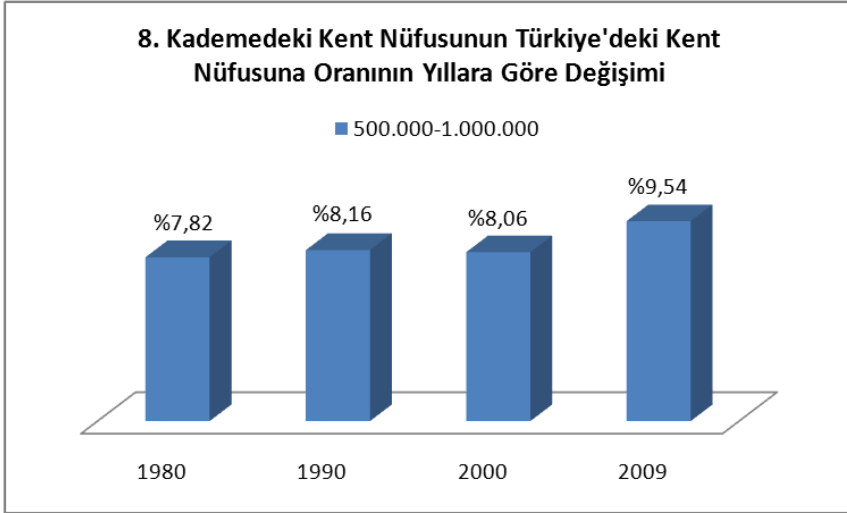
Grafik-43. 8. Kademe Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi

8. kademedeki kentlerin 1980-1990 döneminde nüfuslarını %70 oranında arttırdığını görmekteyiz. 1990-2000 döneminde nüfus artışında bir yavaşlama görülse de %29 oranında bir artış sağlandığını, 2000-2009 döneminde nüfus artışının yeniden ivme kazanarak %48 oranına ulaştığını görmekteyiz.

Grafik-44. 8. Kademe Nüfus Büyüklüklerinin Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

8. kademedeki kentlerin kent nüfusunun Türkiye'nin toplam nüfusuna oranının yıllara göre değişimine baktığımızda 1980-1990 döneminde %1.26 oranında arttığını, 1990-2000 döneminde biraz yavaşlayarak binde 37 oranında arttığını, 2000-2009 döneminde yeniden bir ivme kazanarak %1.98 oranında arttığını görmekteyiz.

Grafik-45. 8. Kademedeki Kent Nüfusunun Türkiye'deki Kent Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

8. kademedeki kent nüfusunun Türkiye'deki kent nüfusuna oranının yıllara göre değişimine baktığımızda, 1980-1990 döneminde binde 34 oranında arttığını, 1990-2000 döneminde binde 10 oranında bir gerileme olduğunu, 2000-2009 döneminde %1.48 oranı ile çok büyük bir artış sağlandığını görmekteyiz. Bu durum 2000 yılından sonra bu 7 merkezin güçlü bölgesel çekim merkezleri olmaya başladıklarını göstermektedir.

8. Kademedeki Kentlerin Nüfus Analizi Sonuçları

1980-1990 döneminde, 8. kademedeki bütün kentler büyük oranlarda göç almıştır. 1990-2000 döneminde, Eskişehir'in göç almadığını, Sakarya'nın da göç verdiğini söyleyebiliriz. Diğer kentlerin göç almalarında da bir azalma olduğunu söyleyebiliriz. 2000-2009 döneminde, bütün kentler yeniden büyük oranlarda göç almıştır.

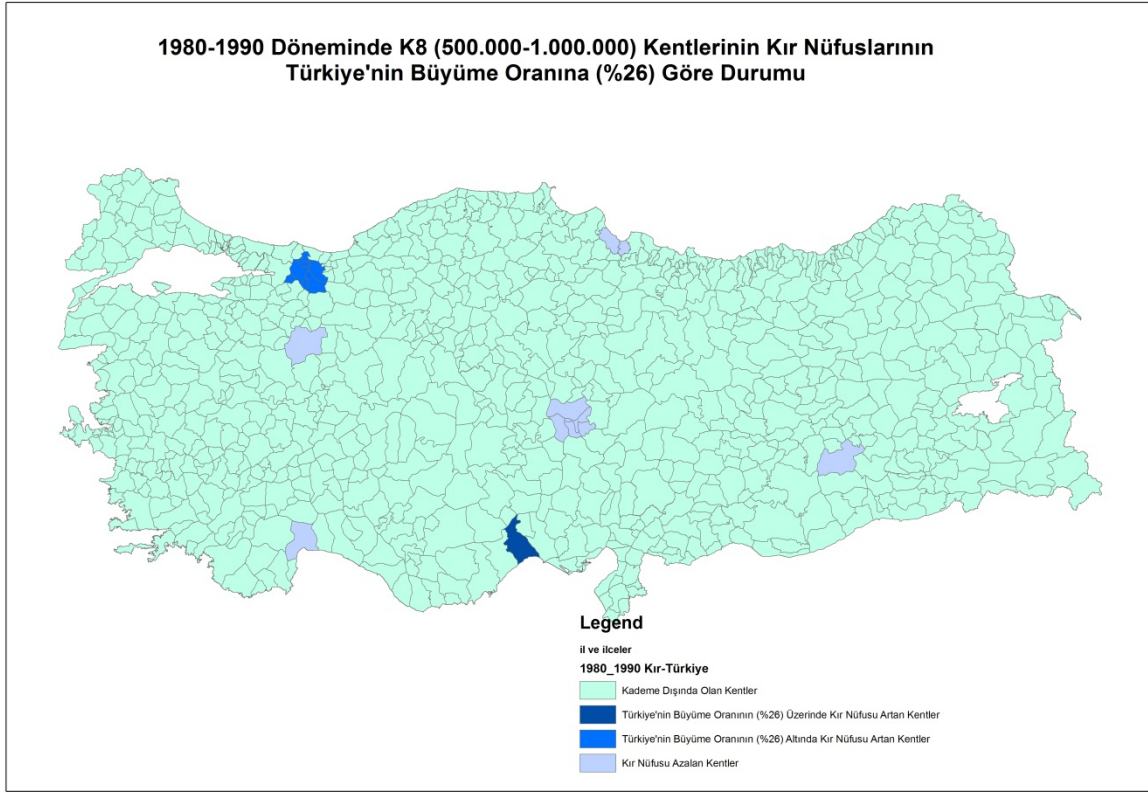
En az göç alan kentler, Eskişehir ile Samsun olmuştur. Her iki kent de ülkeden çok bölgesinden göç almaktadır. Diyarbakır da bölgesinden beslenmektedir ve büyük göç almaktadır. Antalya, Kayseri, Mersin ile Sakarya'nın havzası bütün ülke daha doğrusu bölgesi ile doğusundan göç almaktadır.

Antalya, Kayseri, Mersin, Diyarbakır, Samsun her üç dönemde de Türkiye'nin büyüme oranının üzerinde büyümüş, net göç almışlardır. Antalya'nın her üç dönemde de Türkiye'nin kent nüfusundaki artışın üzerinde nüfusu artmış, ülke nüfusunun ana çekim merkezlerinden biri olmuştur.

2000 yılından sonra dağılan Türkiye'nin kentsel sisteminde 16 büyükşehirden 15'inin ülke nüfusunun toplandığı ana kentler olduğunu görmekteyiz.

4.1.16. 8. Kademedeki Kırların 1980-2009 Dönemi Nüfus Hareketi Pratiği

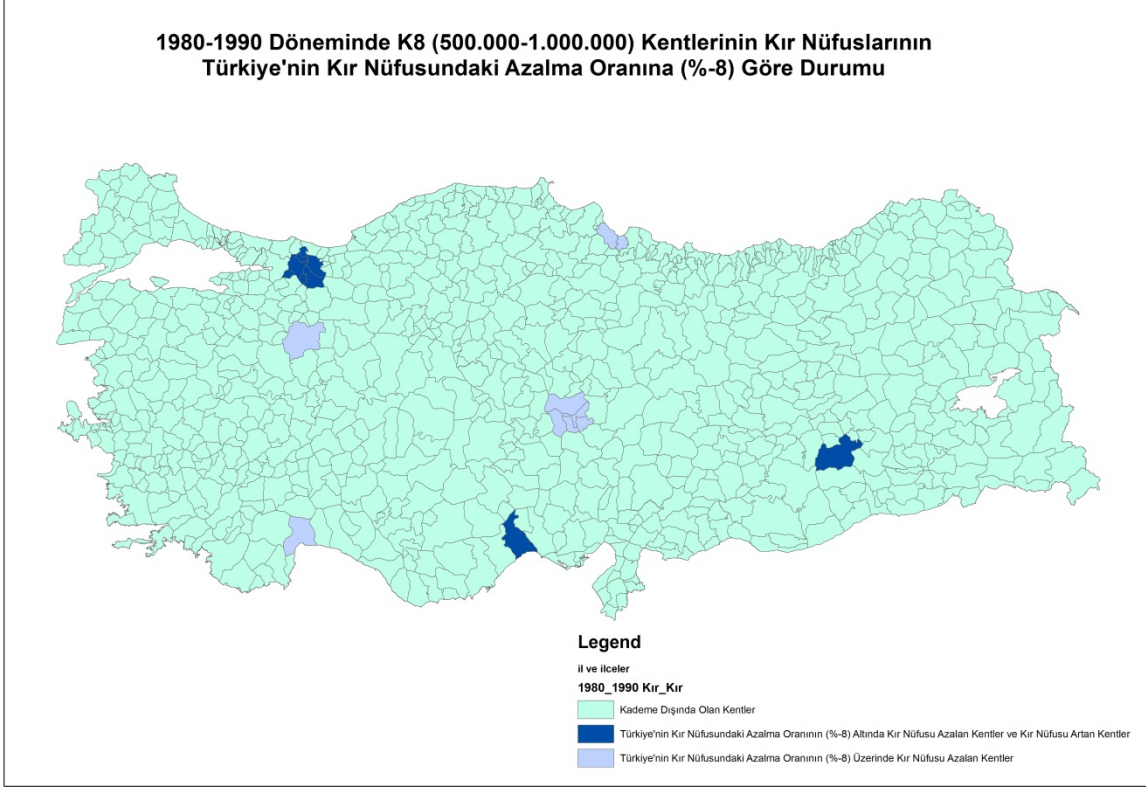

Harita-91. 1980-1990 Döneminde K8 (500.000-1.000.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%26) Göre Durumu

1980-1990 döneminde Türkiye'nin nüfusu %26 oranında artmıştır. Mersin'in kır nüfusu %45 oranında artmış, Türkiye'nin büyüme oranının üzerinde büyümüş, kırı yeniden üretmiştir.

Sakarya'nın kır nüfusu %18 oranında artmış, Türkiye'nin büyüme oranının altında büyümüş, net göç vermiştir.

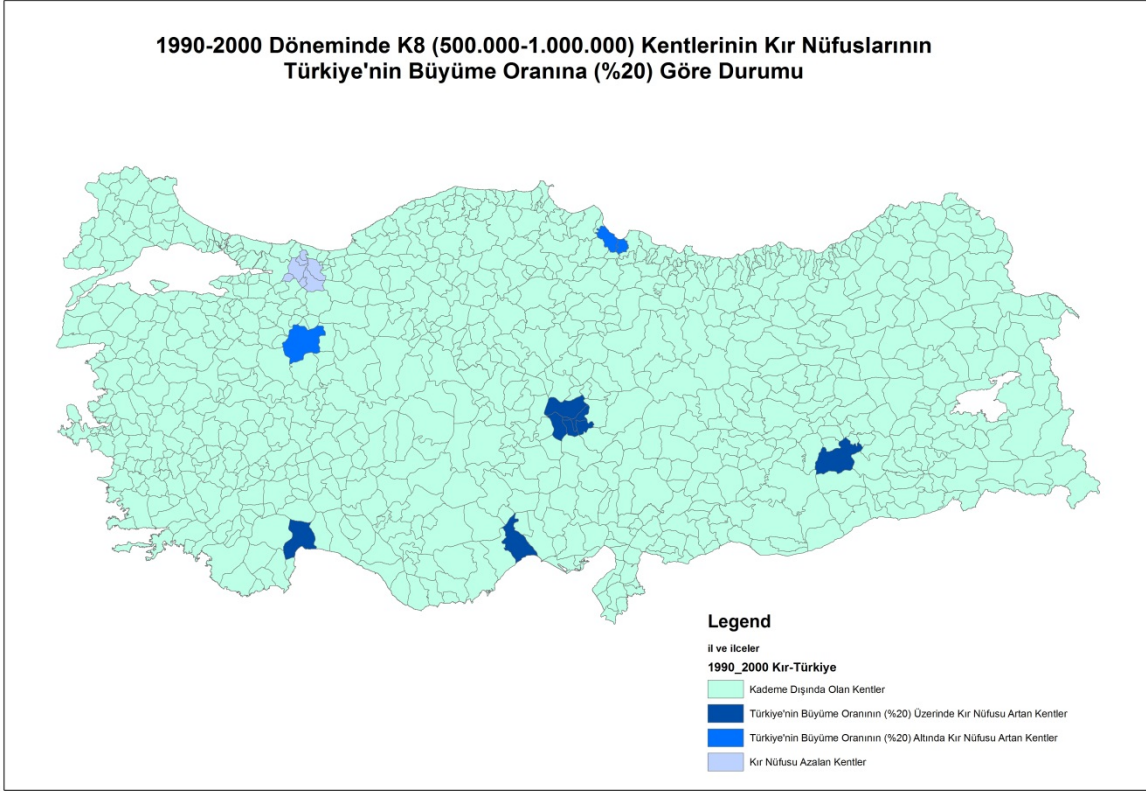
Eskişehir'in %-37, Kayseri'nin %-34, Antalya'nın %-19, Samsun'un %-10, Diyarbakır'ın %-1 oranında kır nüfusları azalmış, kır nüfus kütleleri erimiştir.

Harita-92. 1980-1990 Döneminde K8 (500.000-1.000.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Azalma Oranına (%-8) Göre Durumu

1980-1990 döneminde Türkiye'nin kır nüfusu %-8 oranında azalmıştır. Eskişehir'in %-37, Kayseri'nin %-34, Antalya'nın %-19, Samsun'un %-10 oranlarında kır nüfusları azalmıştır. Bu kentlerin kır nüfusları Türkiye'nin kır nüfusundaki azalmadan daha fazla azalmıştır.

Mersin'in %45, Sakarya'nın %18 oranlarında kır nüfusları artmış, Diyarbakır'ın %-1 oranında kır nüfusu azalmıştır. Bu kentlerin kır nüfusları Türkiye'nin kır nüfusundaki azalmanın üzerinde kalmıştır.

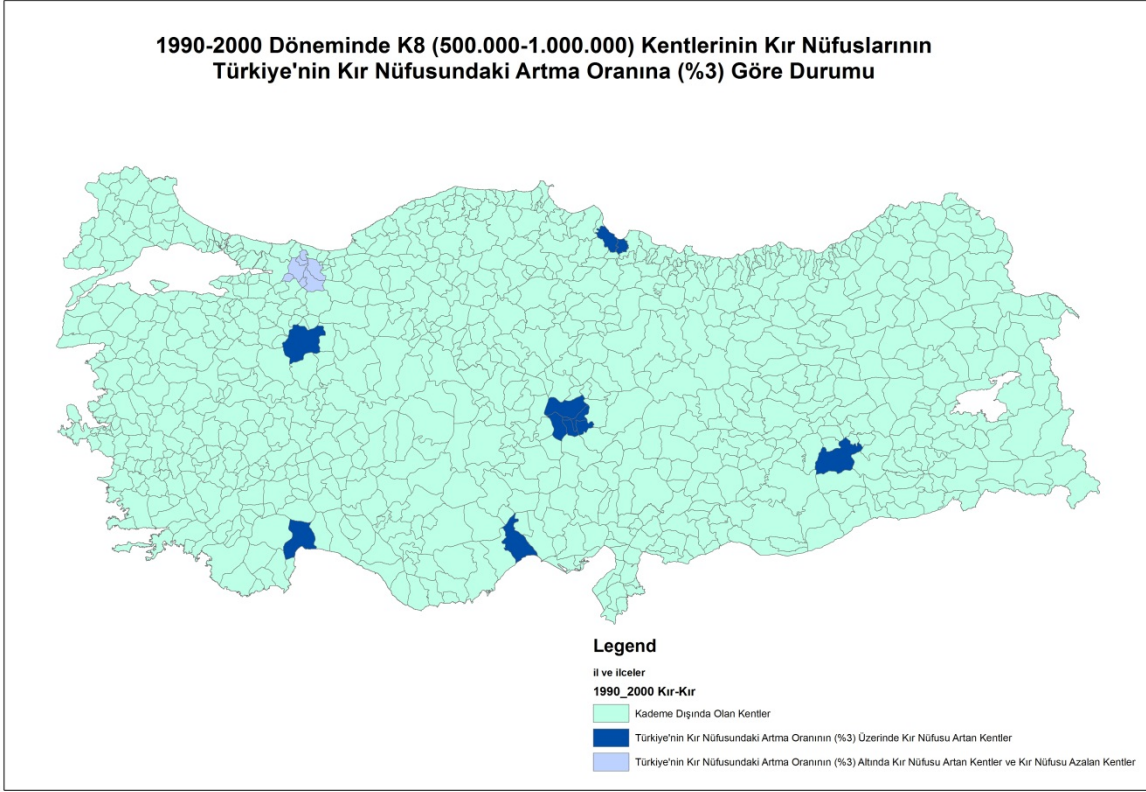

Harita-93. 1990-2000 Döneminde K8 (500.000-1.000.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%20) Göre Durumu

1990-2000 döneminde Türkiye'nin nüfusu %20 oranında artmıştır. Diyarbakır'ın %101, Antalya'nın %57, Mersin'in %56, Kayseri'nin %28 oranlarında kır nüfusları artmış, kır yeniden üretilmiştir.

Samsun'un %8, Eskişehir'in %6 oranında kır nüfusu artmış, kır nüfusları, Türkiye'nin büyüme oranının altında büyümüş, net göç vermiştir.

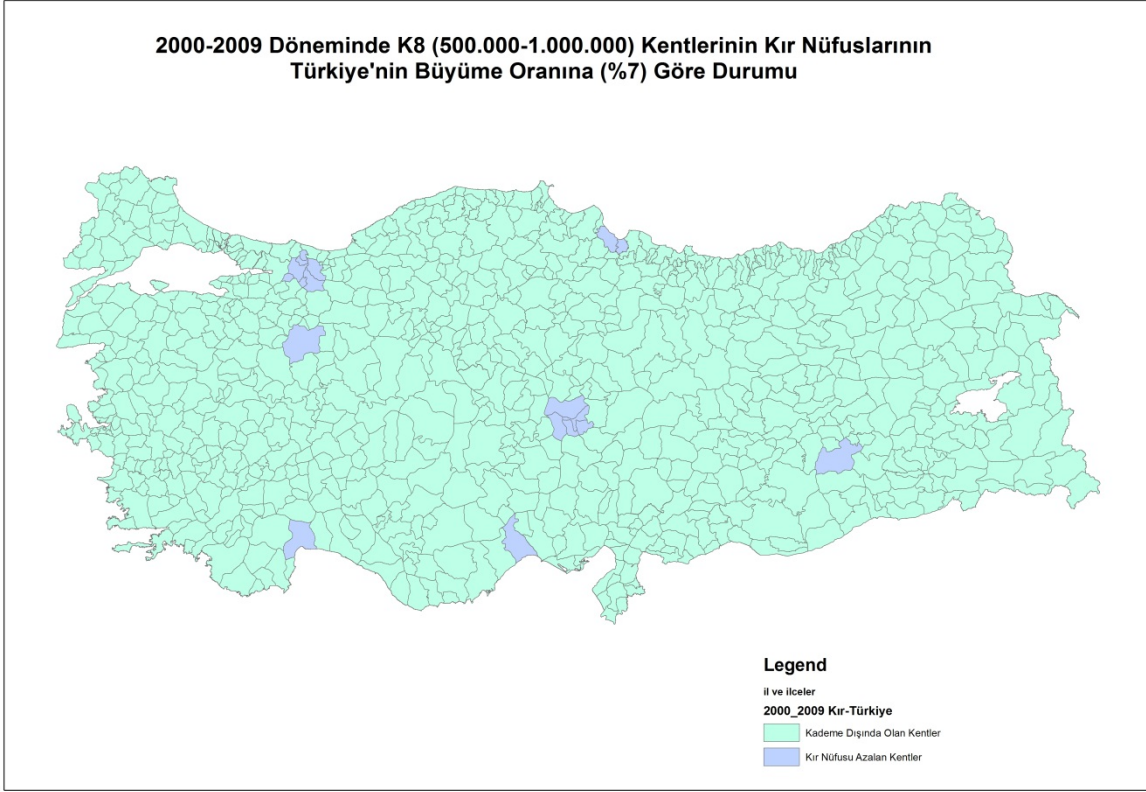
Bu dönemde Sakarya'nın %-30 oranında kır nüfusu azalmış, kır nüfus kütlesi erimiştir.

Harita-94. 1990-2000 Döneminde K8 (500.000-1.000.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Artma Oranına (%3) Göre Durumu

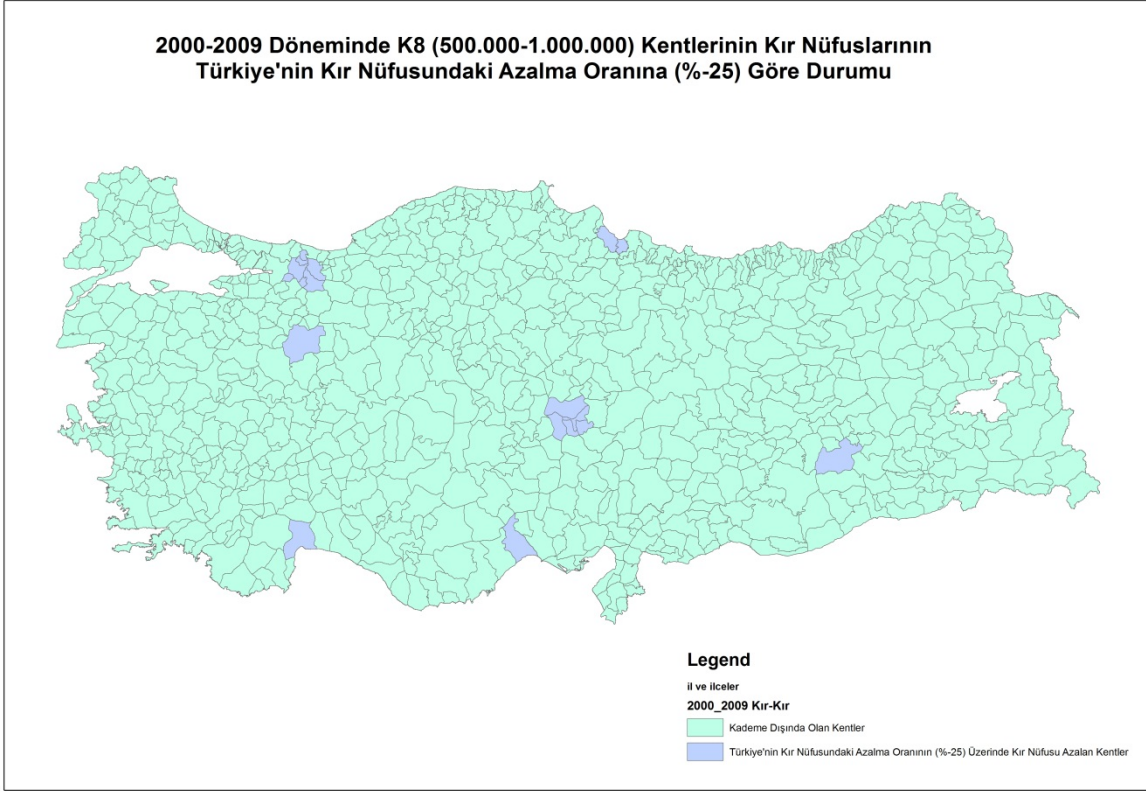
1990-2000 döneminde Türkiye'nin kır nüfusu %3 oranında artmıştır. Diyarbakır'ın %101, Antalya'nın %57, Mersin'in %56, Kayseri'nin %28, Samsun'un %8, Eskişehir'in %6 oranlarındaki kır nüfusu artışlarıyla Türkiye'nin kır nüfusunun artış oranının üzerinde kır nüfusları artmıştır.

Sakarya'nın %-30 oranında kır nüfusu azalmış, kır nüfus kütesinin yaklaşık üçte birini kaybetmiştir.

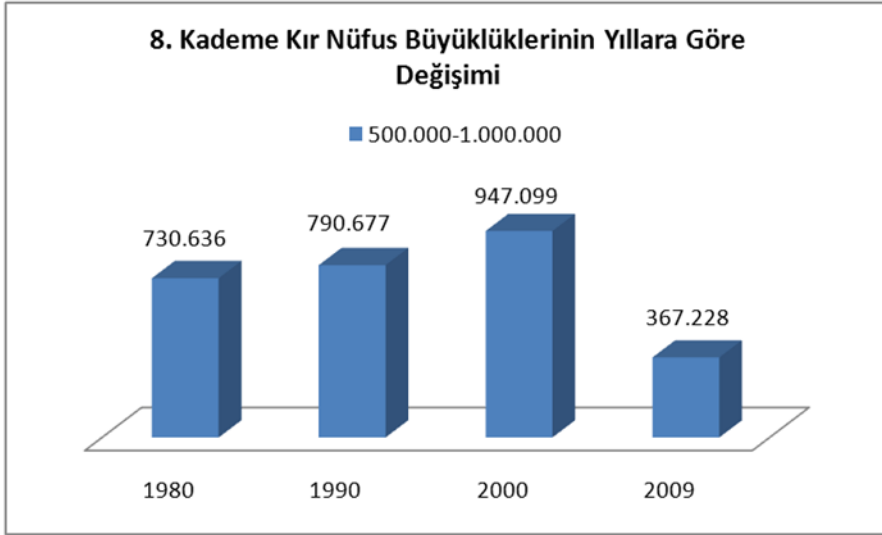
Harita-95. 2000-2009 Döneminde K8 (500.000-1.000.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%) Göre Durumu

2000-2009 döneminde Türkiye'nin nüfusu %7 oranında artmıştır. Bu dönemde 8. kademedeki bütün kentlerin kır nüfus kütleleri erimiş, çok büyük oranlarda kentleşmişlerdir. Kayseri %-77, Mersin %-76, Diyarbakır %-71, Eskişehir %-61, Antalya %-60, Samsun %-56, Sakarya %-30 oranlarında kır nüfuslarını kaybetmişlerdir.

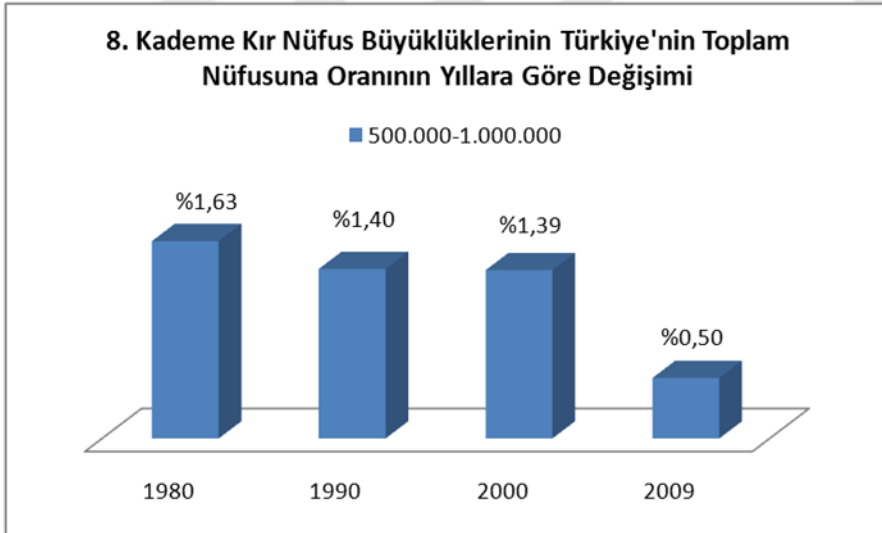
Harita-96. 2000-2009 Döneminde K8 (500.000-1.000.000) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Azalma Oranına (%-25) Göre Durumu

2000-2009 döneminde Türkiye'nin kır nüfusu %-25 oranında azalmıştır. Kayseri %-77, Mersin %-76, Diyarbakır %-71, Eskişehir %-61, Antalya %-60, Samsun %-56, Sakarya %-30 oranlarında kır nüfusları azalmıştır. Bu dönemde 8. kademedeki bütün kentlerin kır nüfusları Türkiye'nin kır nüfusundaki azalma oranının çok üzerinde nüfus kaybetmiş, çok büyük oranlarda kentleşmiş, kütlelerini eritmişlerdir. Bu kentlerde kır nüfusu neredeyse kalmamıştır.

Grafik-46. 8. Kademe Kır Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi

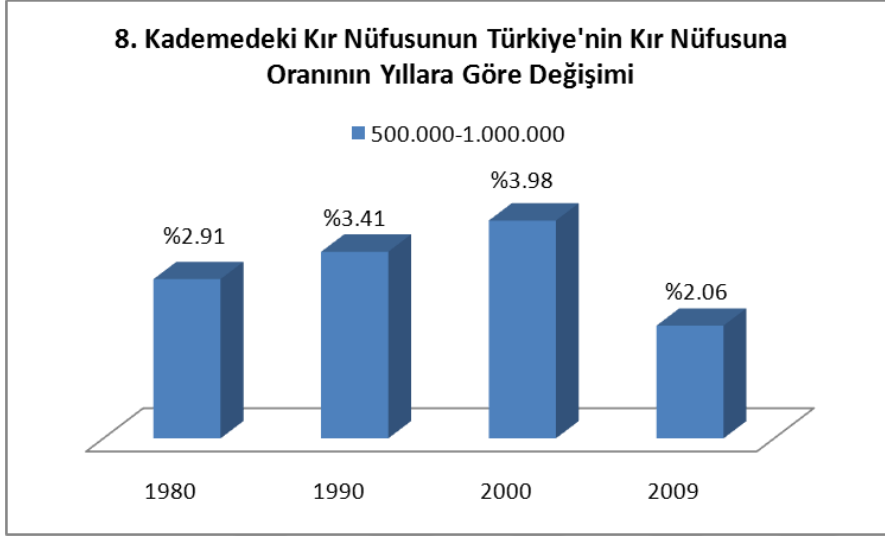
8. kademedeki kentlerin kır nüfuslarının yıllara göre değişimine baktığımızda, 1980-1990 döneminde, 60 bin kişi, %8 oranında, 1990-2000 döneminde, 157 bin kişi, %20 oranında bir artış görmekteyiz. 2000-2009 döneminde bu kademedeki kırsal nüfusta büyük bir kopuş yaşanmış, kır nüfusu 580 bin kişi, %61 oranında azalarak neredeyse kalmamıştır.

Grafik-47. 8. Kademe Kır Nüfus Büyüklüklerinin Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

8. kademedeki kentlerin kır nüfuslarının Türkiye'nin toplam nüfusuna oranının yıllara göre değişimine baktığımızda, 1980-1990 döneminde, binde 23 oranında azaldığını, 1990-2000

döneminde değişmediğini, 2000-2009 döneminde, binde 89 oranında bir azalma olduğunu görmekteyiz.

Grafik-48. 8. Kademedeki Kır Nüfusunun Türkiye'nin Kır Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

8. kademedeki kentlerin kır nüfuslarının Türkiye'nin kır nüfusuna oranının yıllara göre değişimine baktığımızda, 1980-1990 döneminde, binde 50 oranında arttığını, 1990-2000 döneminde, binde 57 oranında arttığını, 2000-2009 döneminde, %1.92 azaldığını görmekteyiz.

8. Kademedeki Kentlerin Kır Nüfus Analizi Sonuçları

1980-1990 döneminde Eskişehir, Samsun, Antalya, Kayseri ve Diyarbakır'da kır nüfus kütlesi erimiş, Sakarya ile Mersin'de kır nüfusu artmış, kır kendini yeniden üretmiştir.

1990-2000 döneminde, bu kademede sadece Sakarya'nın kır nüfusunda %30 oranında azalmış, kır nüfus kütlesi erimiştir. Diğer 6 merkezin kır nüfusları önemli oranlarda artmış, kır kendini yeniden üretmiştir. Bu dönemde Diyarbakır'ın kır nüfusu 2 katına çıkmıştır.

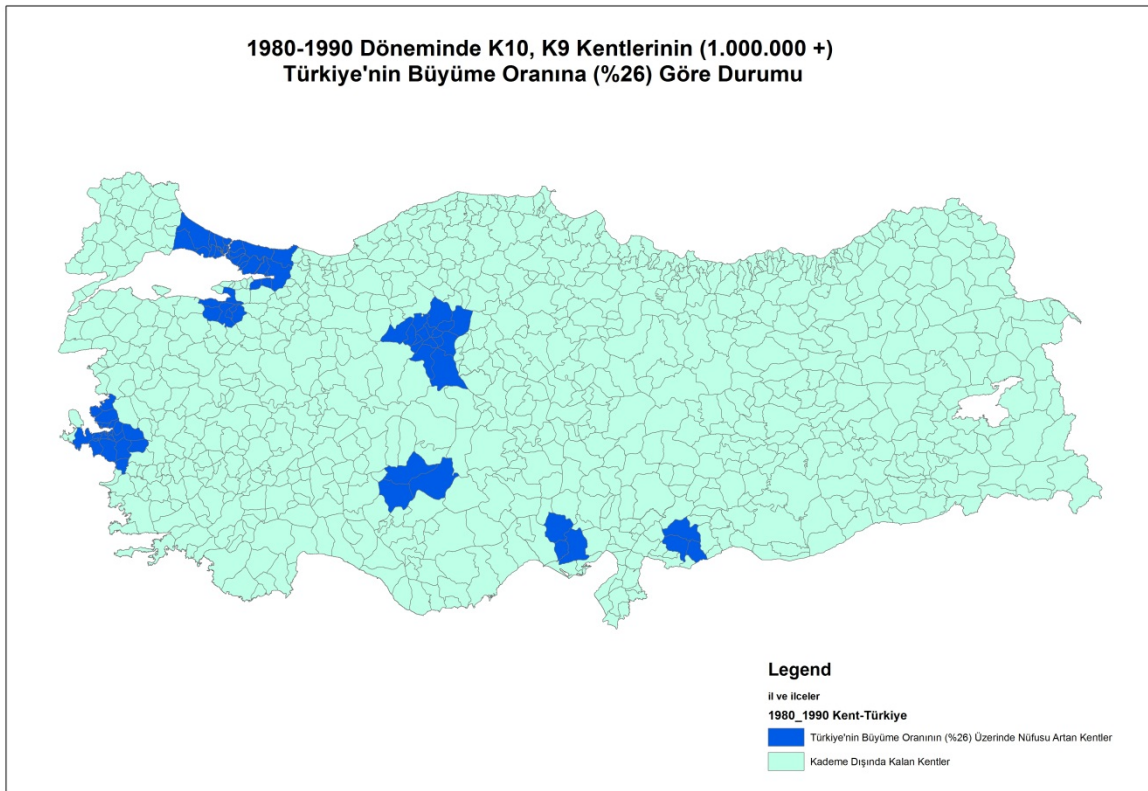
2000-2009 döneminde, bu kademedeki kentlerin kır nüfusu %61 oranında azalmış, kır nüfus kütlesi çok büyük oranda erimiştir. Son 9 yılda 8. kademedeki kır nüfusu neredeyse kalmamıştır. Bu dönemdeki kırdan kente hareket 1980-1990 dönemindeki kırdan kente hareketin çok üzerinde olmuş, kır ortadan kalkmıştır.

4.1.17. 9. ve 10. Kademedeki Kentlerin 1980-2009 Dönemi Nüfus Hareketi Pratiği

10. kademedeki bulunan İstanbul, ülkenin ana çekim merkezi olma konumunu 1980'lerden sonra arttırarak devam ettirmiştir. İstanbul, ülkenin ulusal merkezi olmasının yanı sıra ülkenin dışarıya açılan küresel merkezi olması nedeniyle her üç dönemde de ana çekim merkezi olmuştur.

9. kademedeki nüfusu 1 milyonun üzerinde olan Ankara, İzmir, Bursa, Adana, Kocaeli, Gaziantep, Konya kentleri bulunmaktadır. Bu kademedeki bulunan 7 büyükşehir özellikle 1980'lerden sonra ülke nüfusunu büyük ölçüde kendine çeken ulusal merkezler konumundadır.

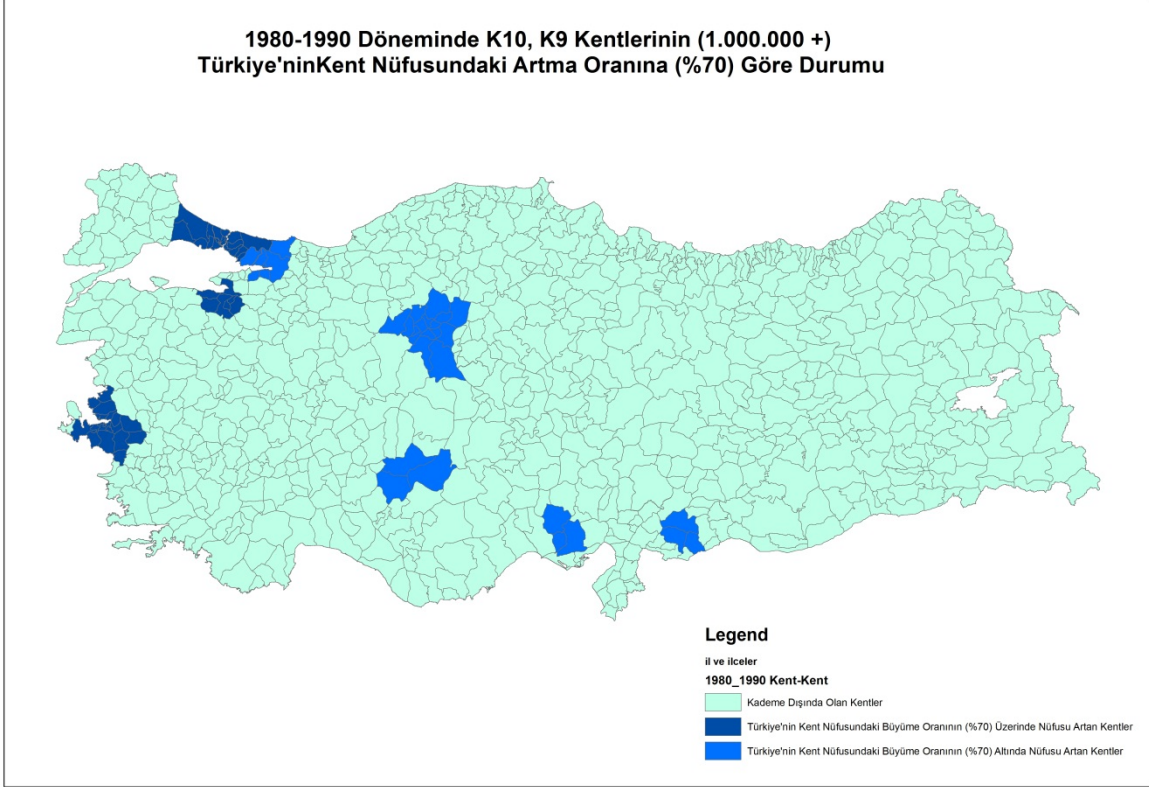
Ülkenin ana çekim merkezleri (ulusal merkezler) konumundaki bu 7 merkezin 6'sı ülkenin batısında yer alırken, ülkenin doğusunda sadece Gaziantep yer almaktadır.

Harita-97. 1980-1990 Döneminde K9-K10 (1.000.000+) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%26) Göre Durumu

1980-1990 döneminde 9. ve 10. kademe kentlerinin Türkiye'nin bu dönemdeki büyüme oranı olan %26'nın çok üzerinde nüfuslarının arttığını görmekteyiz. Bu dönemde

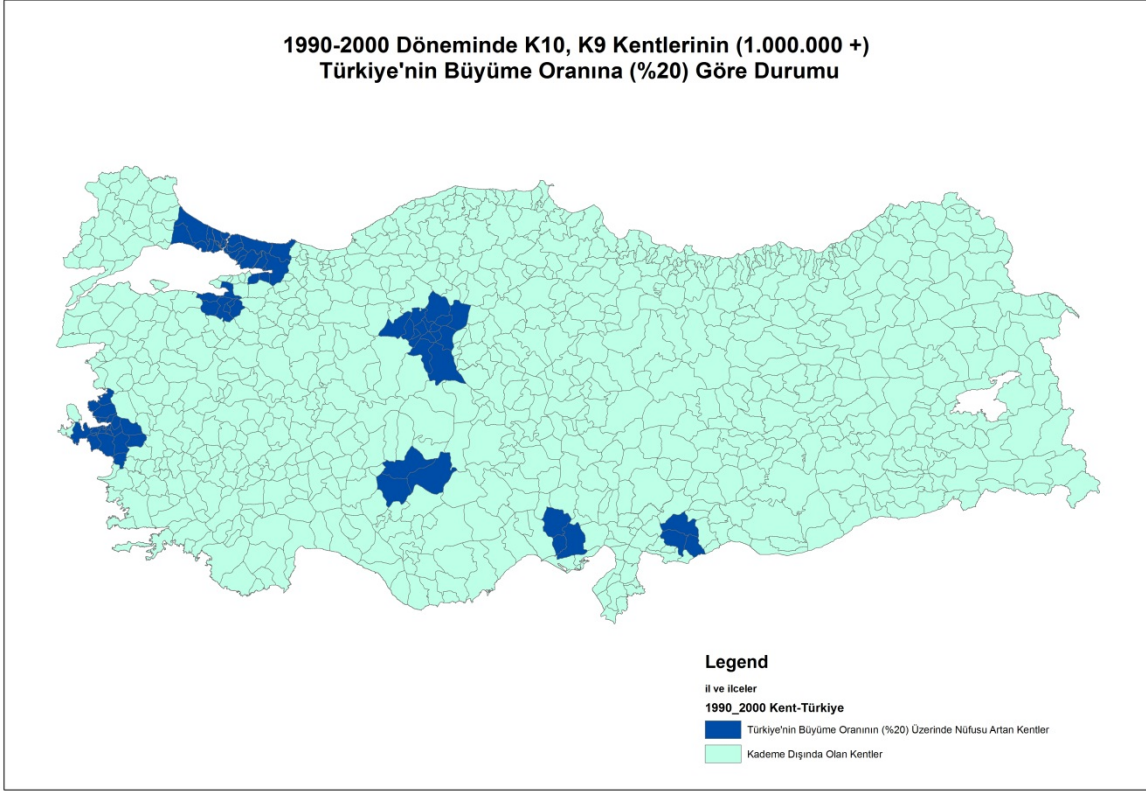
İstanbul %134, İzmir %114, Bursa %85, Kocaeli %63, Gaziantep %60, Adana %60, Konya %56, Ankara %37 oranlarında nüfuslarını arttırmışlardır. En düşük nüfus artışı Ankara’da olmuştur. Bu kademedeki bütün kentler önemli oranlarda göç almıştır.

Harita-98. 1980-1990 Döneminde K9-K10 (1.000.000+) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%70) Göre Durumu

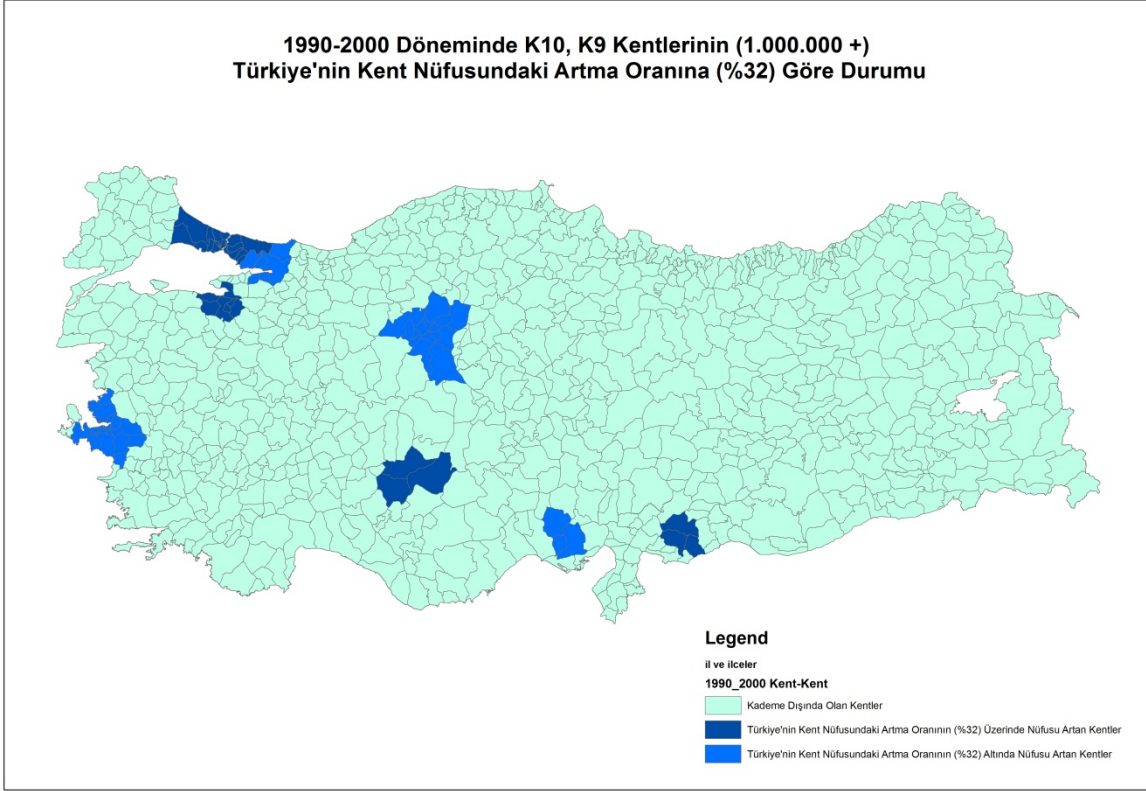
1980-1990 döneminde Türkiye'nin kent nüfusu %70 oranında artmıştır. İstanbul %134, İzmir %114, Bursa %85 oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusunun artış oranının üzerinde nüfusları artmış, ülkenin ana toplanma merkezleri olmuşlardır.

Kocaeli %63, Gaziantep %60, Adana %60, Konya %56, Ankara %37 oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusunun artış oranının altında nüfusları arttırmıştır.

Harita-99. 1990-2000 Döneminde K9-K10 (1.000.000+) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%20) Göre Durumu

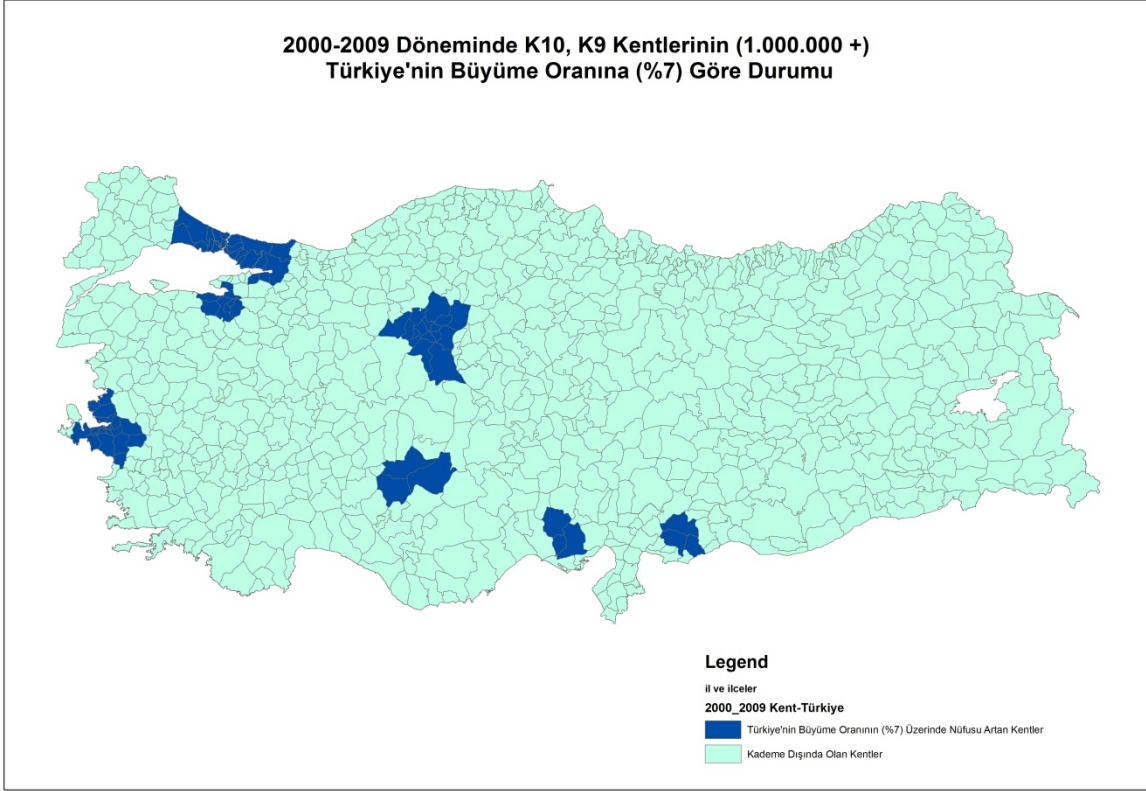
1990-2000 döneminde, 9. ve 10. kademe kentlerinin Türkiye'nin bu dönemdeki büyüme oranı olan %20'nin üzerinde nüfuslarının arttığını görmekteyiz. Bu dönemde, Konya %45, Bursa %44, Gaziantep %41, İstanbul %34, İzmir %29, Ankara %25, Kocaeli %25, Adana %23 oranlarında nüfuslarını arttırmıştır. Bu dönemde en düşük nüfus artışı Adana'da olmuştur.

Harita-100. 1990-2000 Döneminde K9-K10 (1.000.000+) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%32) Göre Durumu

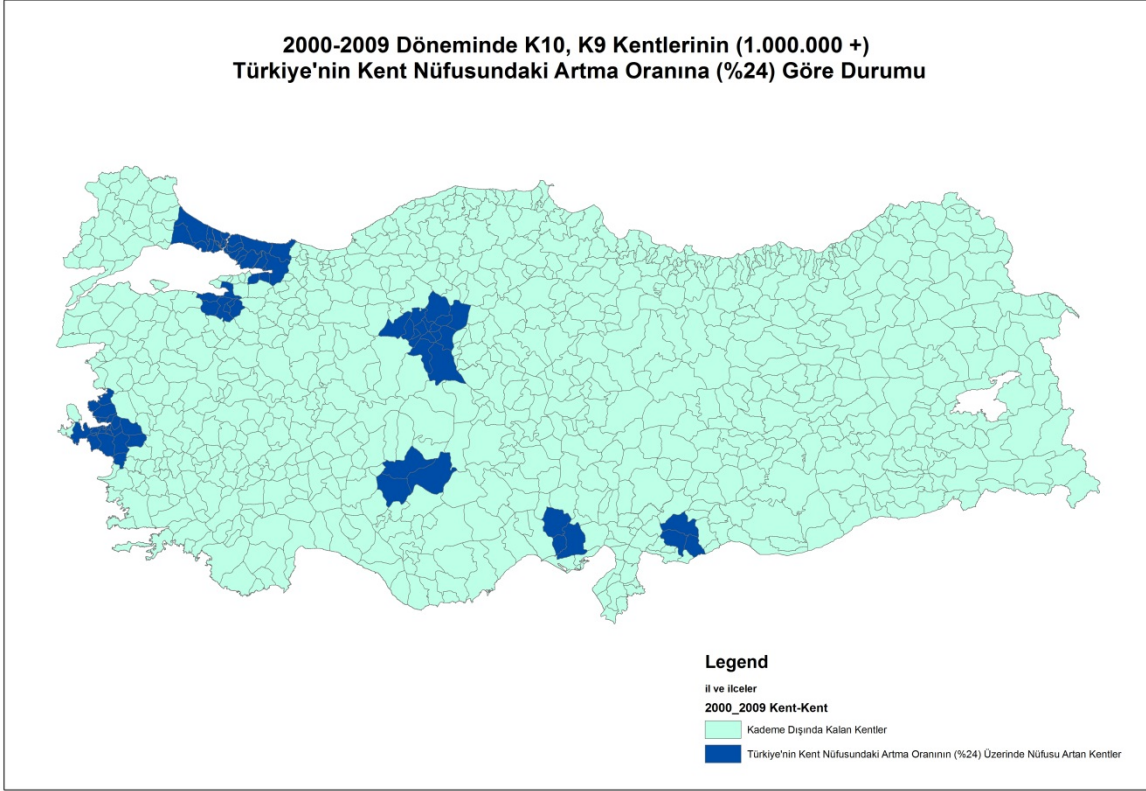
1990-2000 döneminde Türkiye'nin kent nüfusu %32 oranında artmıştır. Konya %45, Bursa %44, Gaziantep %41, İstanbul %34 oranlarındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusunun artış oranının üzerinde nüfusları artmış, ülkenin ana toplanma merkezleri olmuşlardır.

İzmir %29, Ankara %25, Kocaeli %25, Adana %23 oranındaki nüfus artışlarıyla Türkiye'nin kent nüfusunun artış oranının altında nüfusları artmıştır.

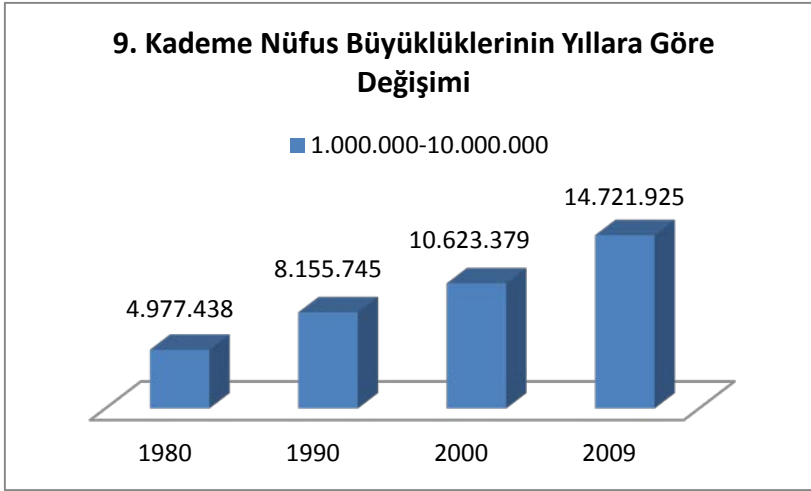
Harita-101. 2000-2009 Döneminde K9-K10 (1.000.000+) Kentlerinin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%7) Göre Durumu

2000-2009 döneminde 9. ve 10. kademe kentlerinin Türkiye'nin bu dönemdeki büyüme oranı olan %7'nin üzerinde nüfuslarının arttığını görmekteyiz. Bu dönemde, Kocaeli %97, Gaziantep %50, İstanbul %40, Bursa %40, Adana %37, Konya %35, İzmir %31, Ankara %30 oranlarında nüfuslarını arttırmıştır. Bu dönemde en düşük nüfus artışı Ankara ve İzmir'de olmuştur.

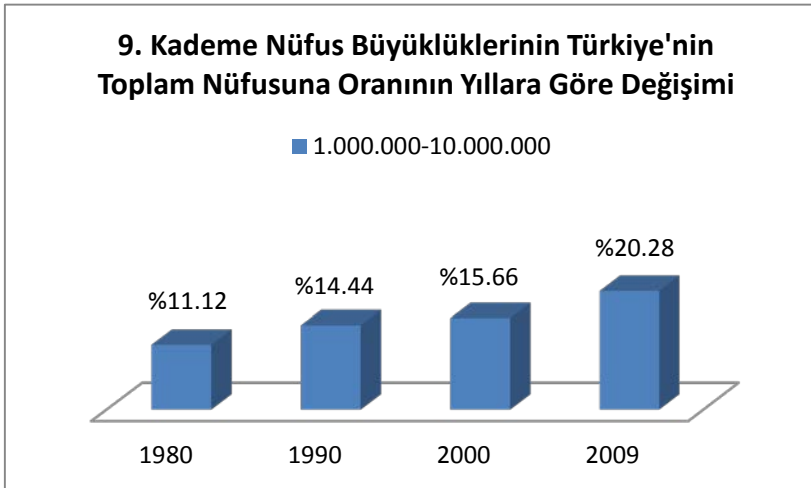
Harita-102. 2000-2009 Döneminde K9-K10 (1.000.000+) Kentlerinin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranına (%24) Göre Durumu

2000-2009 döneminde Türkiye'nin kent nüfusu %24 oranında artmıştır. Kocaeli %97, Gaziantep %50, İstanbul %40, Bursa %40, Adana %37, Konya %35, İzmir %31, Ankara %30 oranlarındaki nüfus artışlarıyla 9. ve 10. kademedeki kentlerin tamamının Türkiye'nin kent nüfusunun artış oranının üzerinde nüfuslarını arttırdığını, ülke nüfusunun ana çekim merkezleri olduklarını görmekteyiz.

Grafik-49. 9. Kademe Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi

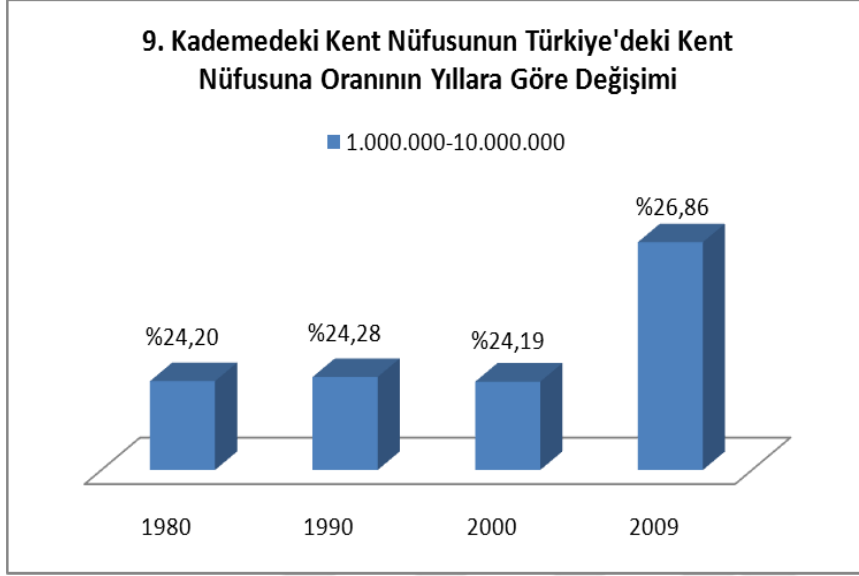
Nüfusu 1 milyon ile 10 milyon arasında olan 7 kent merkezinin nüfus büyüklüklerinin, 1980-1990 döneminde çok büyük bir artış göstererek %64 oranında arttığını, 1990-2000 döneminde bir durulma olsa da nüfus artışının devam ettiğini, %30 oranında arttığını, 2000-2009 döneminde nüfus artışının yeni bir ivme kazanarak %39 oranında arttığını görmekteyiz.

Grafik-50. 9. Kademe Nüfus Büyüklüklerinin Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

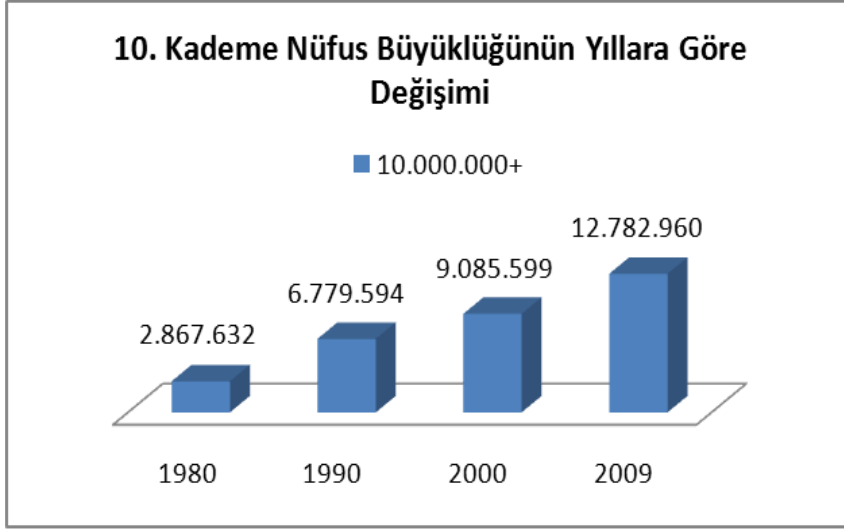
9. kademe kentlerinin nüfus büyüklüklerinin Türkiye'nin toplam nüfusuna oranına baktığımızda; 1980-1990 döneminde nüfus oranlarını %3.32 arttırdığını, 1990-2000 döneminde bir durulmanın gerçekleşerek nüfus oranlarını sadece %1.22 arttırdığını

görmekteyiz. 2000-2009 döneminde 9. Kademe kentleri Türkiye'nin toplam nüfusuna oranlarını %4.62 arttırmışlardır. 2000 yılından sonra 1980-1990 döneminden çok daha büyük bir oranda bu kentlere doğru hareketlenmenin olduğunu görmekteyiz.

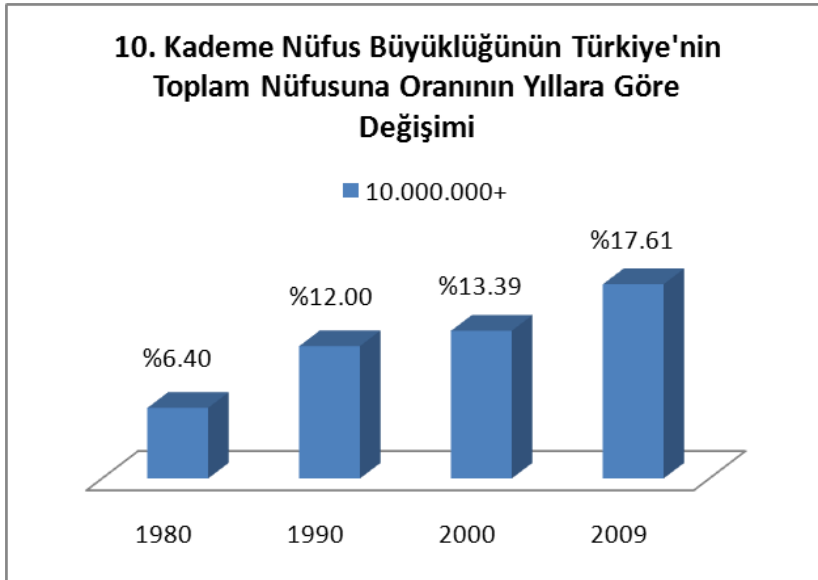
Grafik-51. 9. Kademedeki Kent Nüfusunun Türkiye'deki Kent Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

9. kademedeki 7 kentin Türkiye'nin kent nüfusuna oranına baktığımızda, 1980-1990 ve 1990-2000 dönemlerinde ciddi bir değişikliğin olmadığını, 2000-2009 döneminde büyük bir sıçrama yaparak bu oranını %2.67 arttırdıklarını, yeniden ülkenin kent nüfusunun ana merkezleri olduklarını ortaya koymuşlardır.

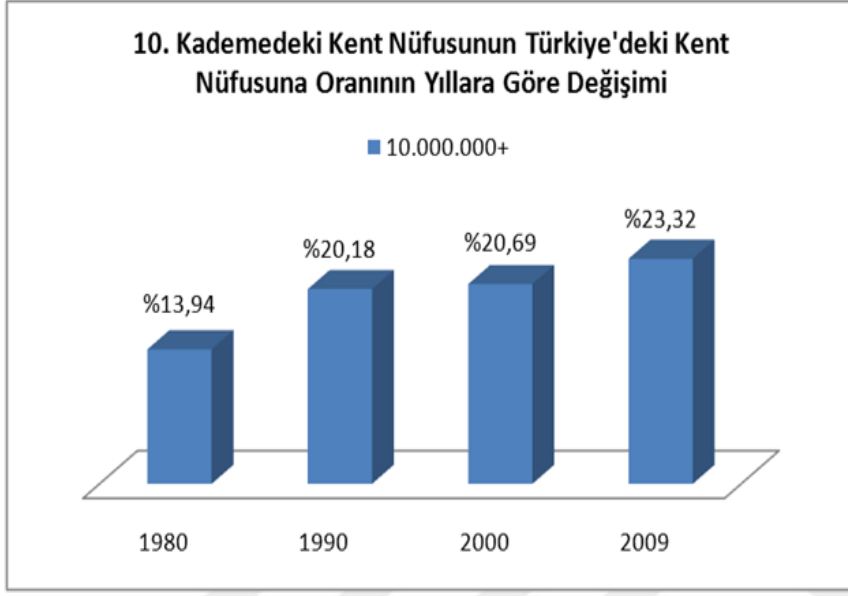
Grafik-52. 10. Kademe Nüfus Büyüklüğünün Yıllara Göre Değişimi

İstanbul, 1980-1990 döneminde nüfusunu %136 oranında arttırarak 7 milyona yaklaşmıştır. İstanbul'un nüfus artışı 1990-2000 döneminde %34 oranında, 2000-2009 döneminde %40 oranında olmuştur. Doğal nüfus artışının 1980-1990 döneminde %26, 1990-2000 dönemlerinde %20, 2000-2009 döneminde %7 olduğu göz önünde bulundurulursa İstanbul'un ülke nüfusunu toplayan ana çekim merkezi konumunda olduğunu görebiliriz. İstanbul'un bu konumu güçlenerek devam etmektedir.

Grafik-53. 10. Kademe Nüfus Büyüklüğünün Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

İstanbul, Türkiye'nin toplam nüfusuna oranını 1980-1990 döneminde yaklaşık 2 kat arttırmış, %12'ye ulaşmıştır. İstanbul'un Türkiye'nin toplam nüfusuna oranı 1990-2000 döneminde durulmuş, artış %1.39 oranında olmuştur. 2000-2009 döneminde bu oranını %4.22 arttırmıştır.

Grafik-54. 10. Kademedeki Kent Nüfusunun Türkiye'deki Kent Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

İstanbul'un nüfusunun Türkiye'deki kent nüfusuna oranına baktığımızda, 1980-1990 döneminde %6.94 oranında arttırarak ülkenin ana kenti olduğunu göstermiştir. İstanbul'un Türkiye'nin kent nüfusuna oranında 1990-2000 döneminde durulma olmuş, sadece %0.51 oranında artmıştır. 2000-2009 döneminde bu oran yeniden artış trendine girmiş, %2.63 oranında Türkiye'deki kentler içindeki ağırlığını arttırmıştır. 2009 yılı itibariyle Türkiye'de kentlerde yaşayan yaklaşık her 4 kişiden biri İstanbul'da yaşamaktadır.

9. ve 10. Kademedeki Kentlerin Nüfus Analizi Sonuçları

9. ve 10. kademedeki bütün kentler 1980'den sonra nüfuslarını katlayarak arttırmış, ülke nüfusunun ana yoğunlaşma merkezleri olmuştur.

Nüfusu 1 milyonun üzerinde olan 8 merkezde yaşayanların Türkiye'nin toplam nüfusuna oranı 2000 yılında %29.05 iken bu oran 2009 yılında %37.89'a ulaşmıştır.

Son 9 yılda Türkiye'nin toplam nüfusunun %9'u bu 8 merkeze kaymıştır. Bir başka deyişle Türkiye'de yaşayan yaklaşık her 10 kişiden 1'i son 9 yılda bu merkezlere gelmiştir.

Türkiye'de kentlerde yaşayanların da yarısından fazlası bu 8 merkezde yaşamaktadır.

Göçler, Doğu'dan Batı'ya doğru olmaktadır. Büyükşehirler, kendi bölgelerinin yanı sıra Doğu'sundaki coğrafyadan beslenmektedir. Bir başka deyişle Batı'dan Doğu'ya hareket yoktur.

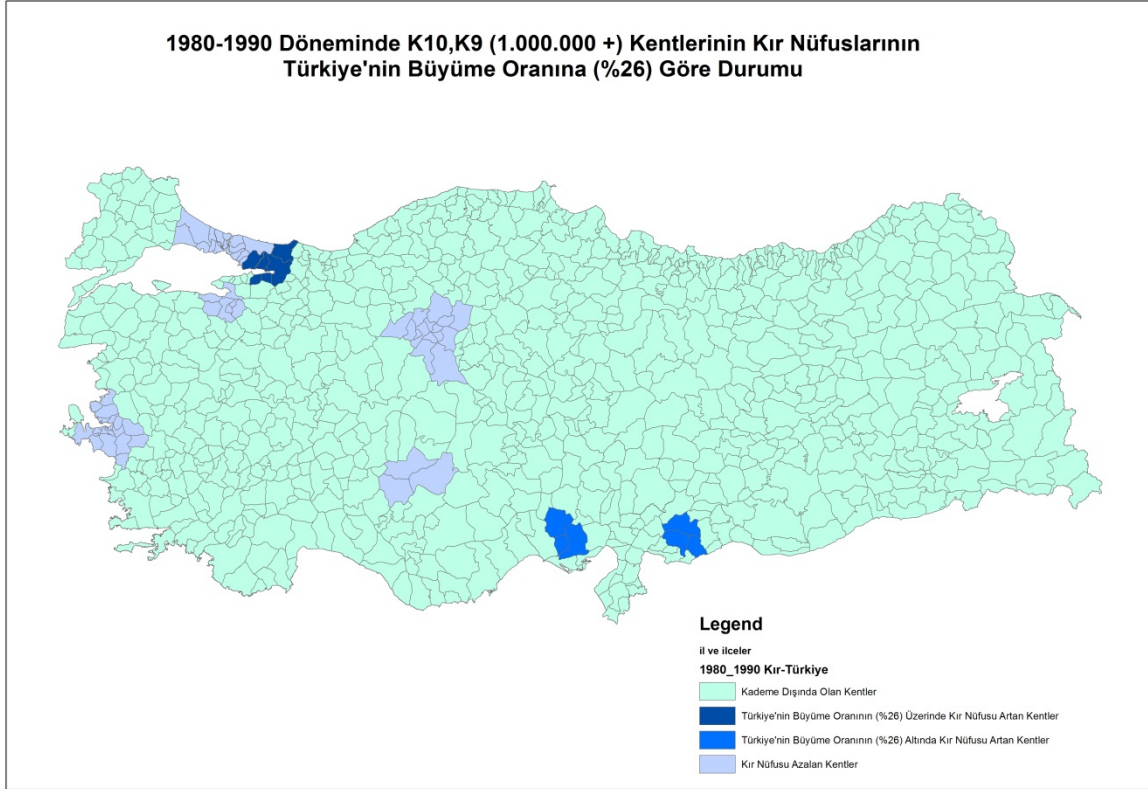
İstanbul, Ankara bütün ülkeden beslenmektedir.

İzmir, bölgesinden, yakın doğusundan beslenmektedir. Ülkenin doğusundan çok az beslenmektedir, havzası Ege bölgesi. Bursa, Kocaeli, bütün ülkeden beslenmektedir.

Adana, Konya bölgesi ve ülkenin doğusundan beslenmektedir. Gaziantep bölgesinden beslenmektedir. Belki biraz ülkenin doğusundan.

10. ve 9. kademede ki kentlerin tamamı her üç dönemde de Türkiye'nin büyüme oranının üzerinde büyümüş, net göç almışlardır. İstanbul ile Bursa'nın her üç dönemde de Türkiye'nin kent nüfusundaki artışın üzerinde nüfusları artmış, ülke nüfusunun toplandığı ana merkezler olmuşlardır.

4.1.18. 9. ve 10. Kademedeki Kırların 1980-2009 Dönemi Nüfus Hareketi Pratiği

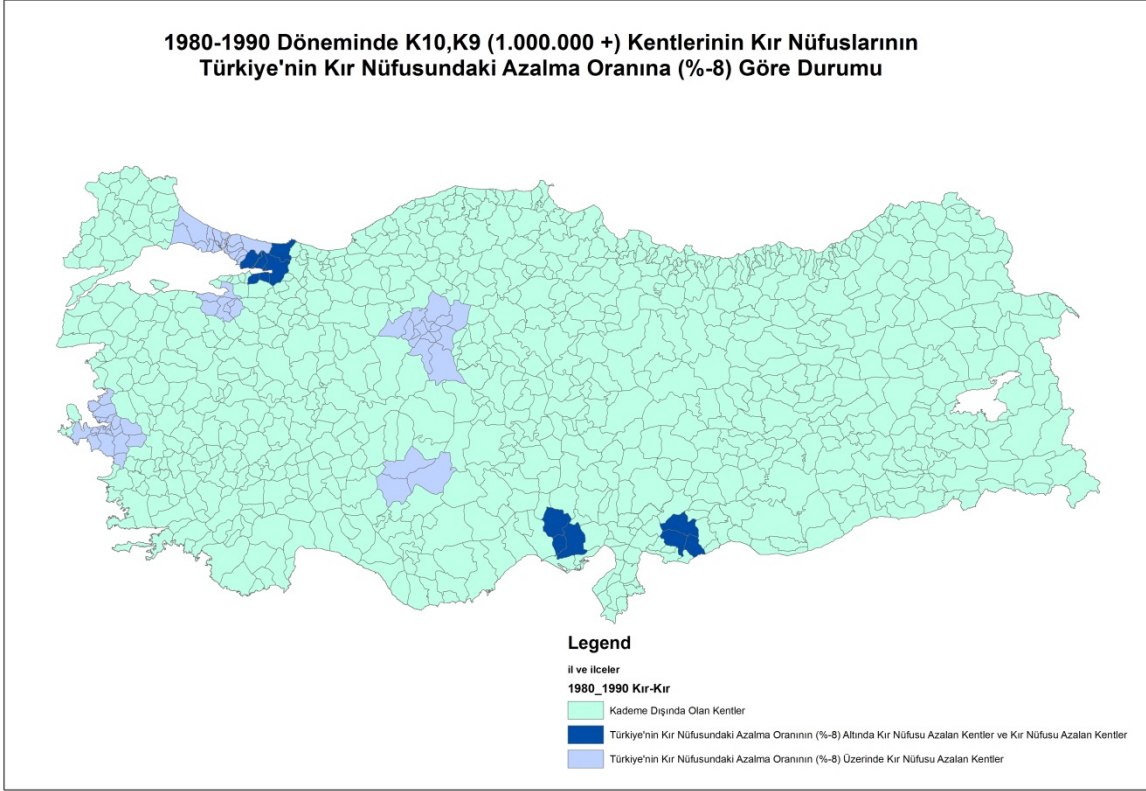

Harita-103. 1980-1990 Döneminde K9-K10 (1.000.000+) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%26) Göre Durumu

1980-1990 döneminde, Türkiye'nin nüfusu %26 oranında artmıştır. Bu dönemde sadece Kocaeli kır nüfusunu %27 oranında arttırarak Türkiye'nin büyüme oranının üzerine çıkmıştır.

Gaziantep %13, Adana %8 oranlarında kır nüfuslarını arttırmış, göç vermeye başlamış ancak kır nüfus kütleleri erimemiştir.

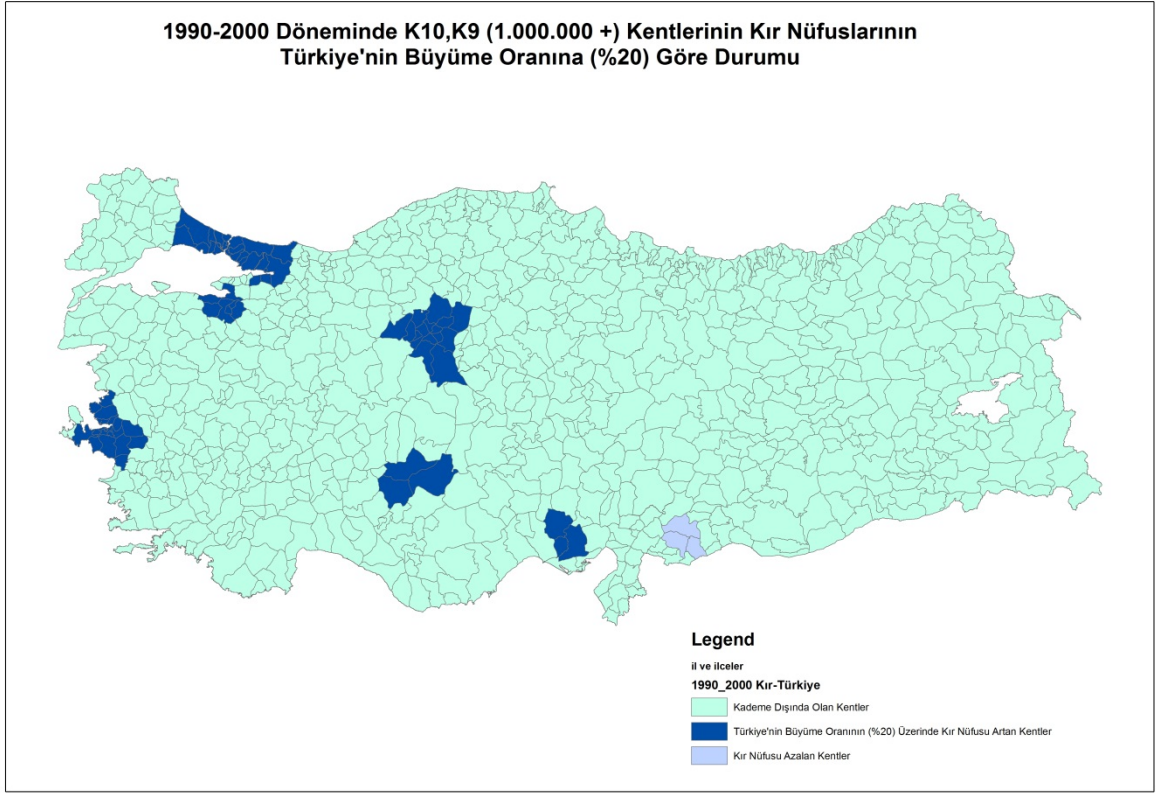
İstanbul %-72, İzmir %-55, Bursa %-32, Konya %-30, Ankara %-22 oranlarında kır nüfuslarını kaybetmiş, kır nüfus kütleleri önemli oranlarda azalmıştır. Bu dönemdeki doğal nüfus artışlarını da dikkate aldığımızda bu kentlerin kır nüfuslarının çok büyük bir bölümünün kentlere katıldığını görmekteyiz.

Harita-104. 1980-1990 Döneminde K9-K10 (1.000.000+) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Azalma Oranına (%-8) Göre Durumu

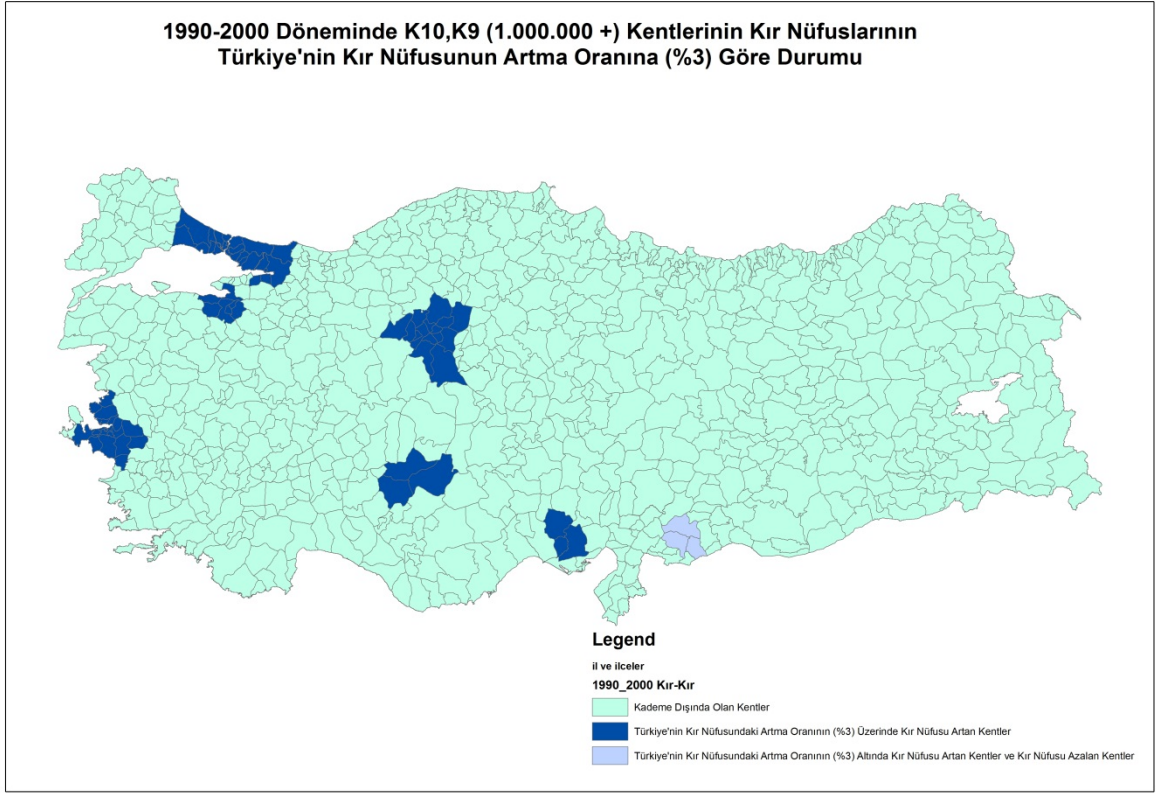
1980-1990 döneminde Türkiye'nin kır nüfusu %-8 oranında azalmıştır. İstanbul %-72, İzmir %-55, Bursa %-32, Konya %-30, Ankara %-22 oranlarında, Türkiye'nin kır nüfusundaki azalmanın çok üzerinde kır nüfuslarını kaybetmişlerdir. Bu kentlerin kır nüfusunun Türkiye'nin bu dönemdeki kentleşmesinin çok üzerinde kentleştiğini görmekteyiz.

Kocaeli %27, Gaziantep %13, Adana %8 oranlarında kır nüfusu arttırmış, Türkiye'nin bu dönemdeki kentleşmesinin gerisinde kalmışlardır.

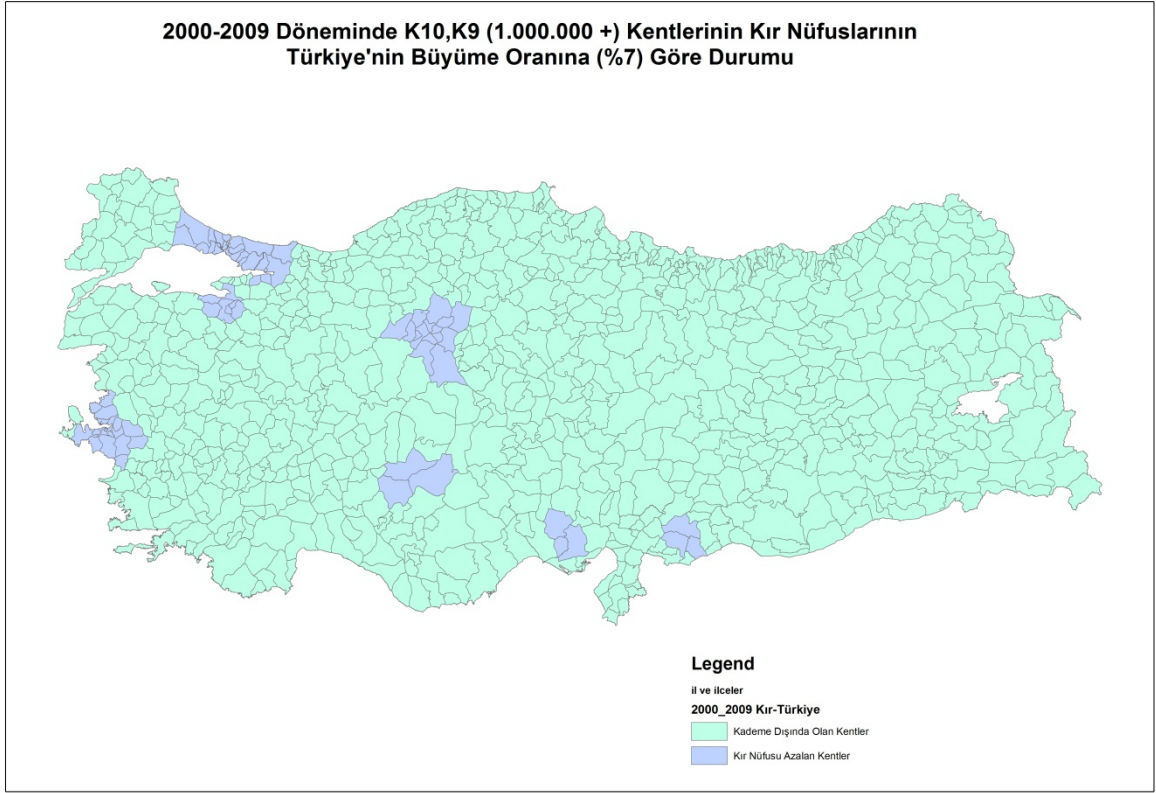
Harita-105. 1990-2000 Döneminde K9-K10 (1.000.000+) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%20) Göre Durumu

1990-2000 döneminde Türkiye'nin nüfusu %20 oranında artmıştır. İstanbul %84, Ankara %39, Kocaeli %37, Bursa %35, Adana %29, İzmir %28, Konya %24 oranlarında kır nüfusunu arttırmış, kıyı yeniden üretmiştir. Bu dönemde sadece Gaziantep'in %-11 oranında kır nüfusunda azalma olmuş, kır nüfusunun kütlesi erimiştir.

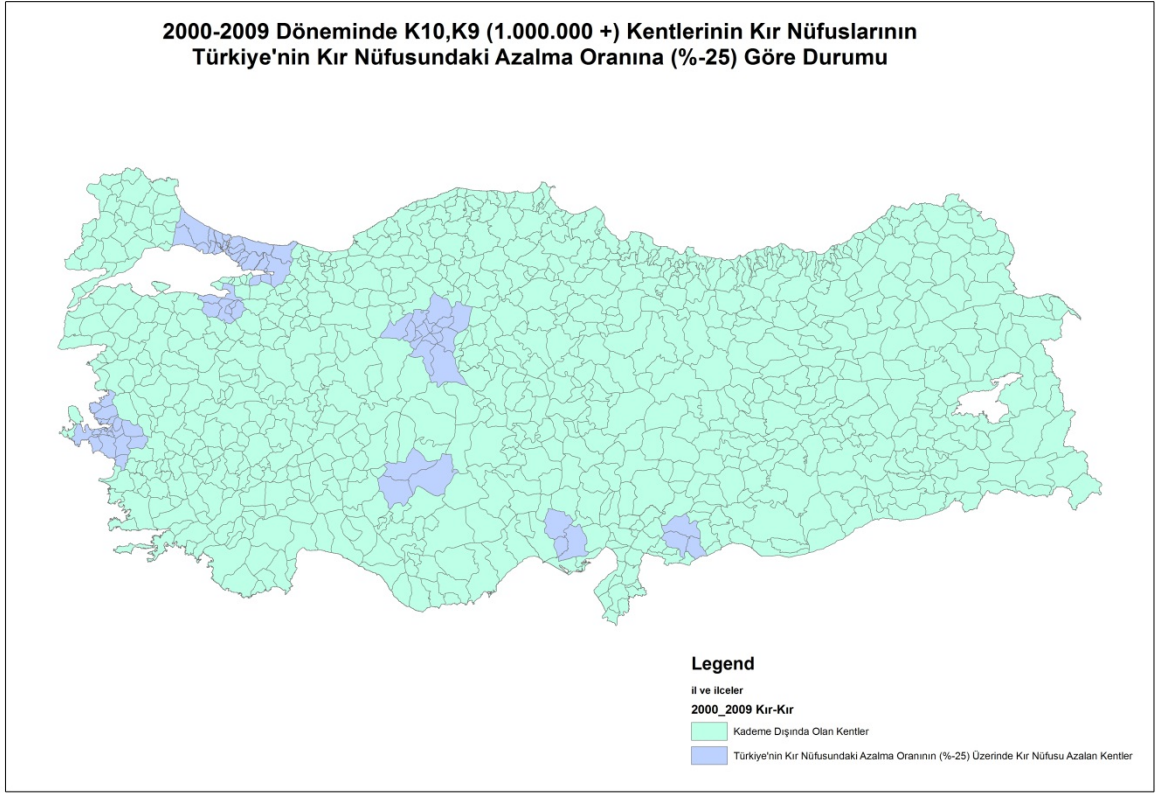
Harita-106. 1990-2000 Döneminde K9-K10 (1.000.000+) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusunun Artma Oranına (%3) Göre Durumu

1990-2000 döneminde Türkiye'nin kır nüfusu %3 oranında artmıştır. İstanbul %84, Ankara %39, Kocaeli %37, Bursa %35, Adana %29, İzmir %28, Konya %24 oranlarında kır nüfusunu arttırmış, kırı yeniden üretmiştir. Bu dönemde sadece Gaziantep'in %-11 oranında kır nüfusunda azalma olduğunu, kır nüfusunun kütleinin eridiğini görmekteyiz.

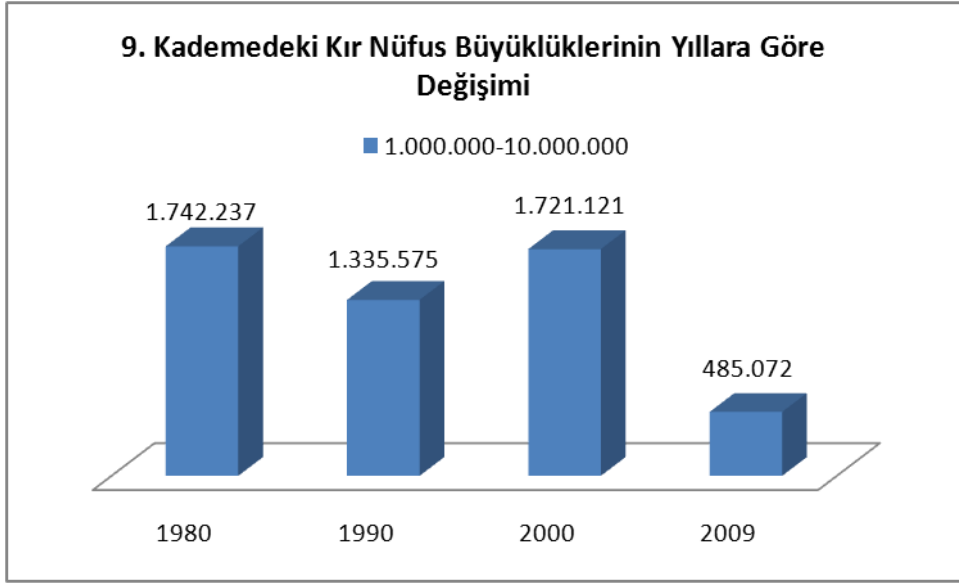
Harita-107. 2000-2009 Döneminde K9-K10 (1.000.000+) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%7) Göre Durumu

2000-2009 döneminde Türkiye'nin nüfusu %7 oranında artmıştır. Ankara %-88, İstanbul %-86, Kocaeli %-79, Adana %-75, İzmir %-67, Bursa %-64, Gaziantep %-45, Konya %-42 oranlarında kır nüfuslarını kaybetmişlerdir. Bu dönemde 9. ve 10. kademedeki kentlerin kır nüfusu neredeyse kalmamıştır.

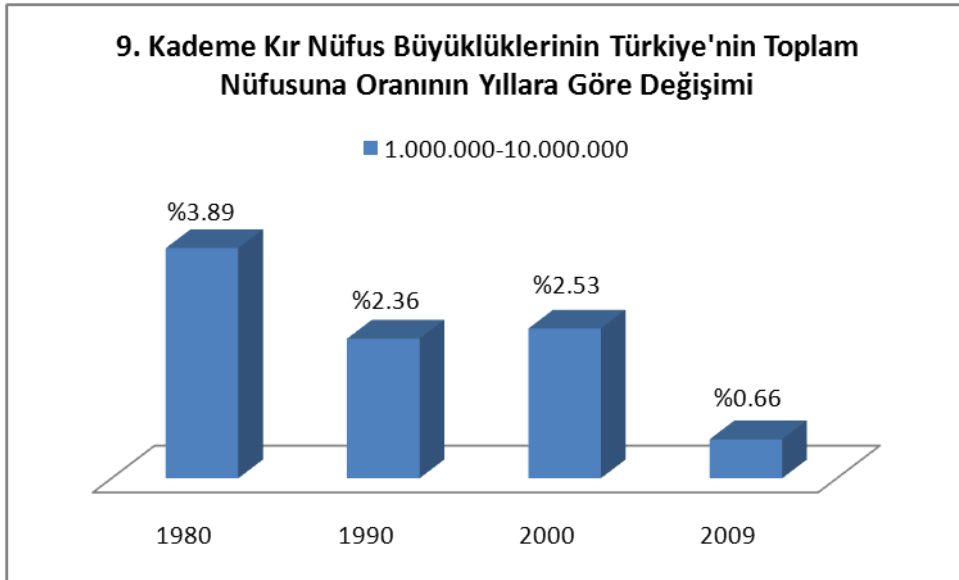
Harita-108. 2000-2009 Döneminde K9-K10 (1.000.000+) Kentlerinin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Azalma Oranına (%-25) Göre Durumu

2000-2009 döneminde Türkiye'nin kır nüfusu %-25 oranında azalmıştır. Ankara %-88, İstanbul %-86, Kocaeli %-79, Adana %-75, İzmir %-67, Bursa %-64, Gaziantep %-45, Konya %-42 oranlarında kır nüfuslarını kaybetmişlerdir. Bu dönemde 9. ve 10. kademedeki kentlerin kır nüfusu neredeyse kalmamış, çok büyük oranlarda kentleşmiştir.

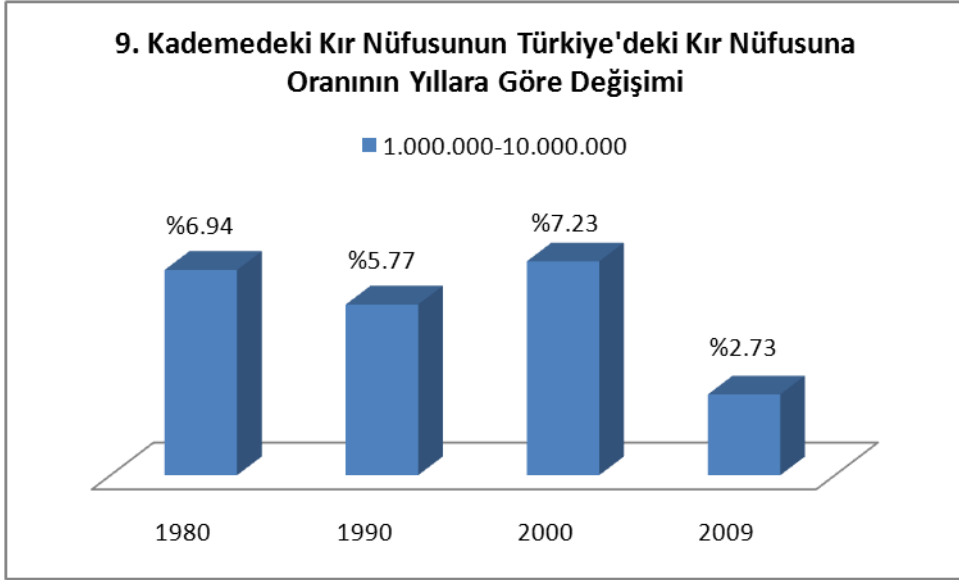
Grafik-55. 9. Kademe Kır Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi

1980-1990 döneminde 9. kademedeki kentlerin kır nüfusu 407 bin kişi, %23 oranında azalmış, 1990-2000 döneminde, 386 bin kişi, %29 oranında artmıştır. 2000-2009 döneminde nüfusu 1 milyonun üzerinde olan 7 merkezin kır nüfusunun 1 milyon 236 bin kişi, %72 oranında azaldığını, çok büyük bir kopuşun yaşandığını görmekteyiz.

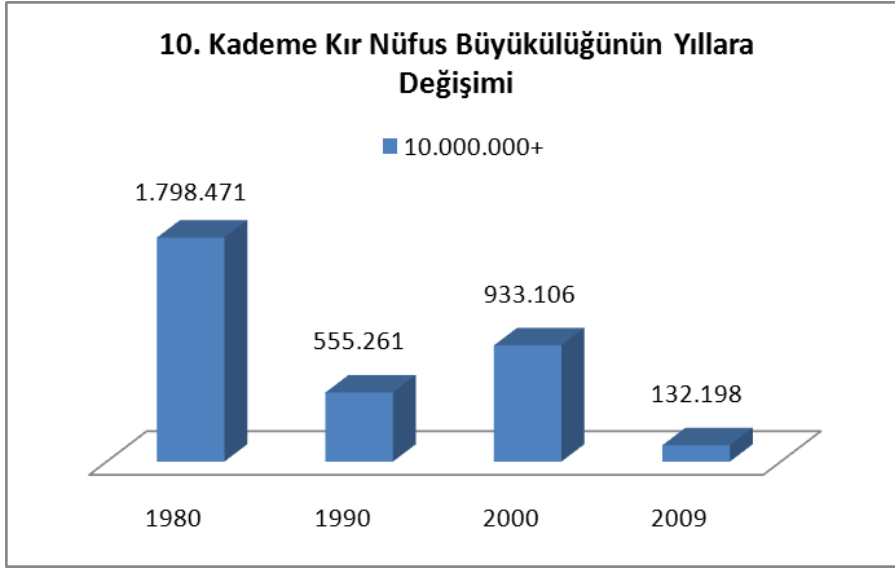
Grafik-56. 9. Kademe Kır Nüfus Büyüklüklerinin Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

1980-1990 döneminde 9. kademedeki kentlerin kır nüfusunun Türkiye'nin toplam nüfusuna oranı %1.53 oranında azalmıştır. Bu oran 1990-2000 döneminde binde 17'lik küçük bir artışla yükselişe geçmiştir. 2000-2009 döneminde 9. kademedeki bulunan 7 merkezin kır nüfusunun Türkiye'nin toplam nüfusuna oranı %1.87 azalarak binde 66'ya gerilemiştir.

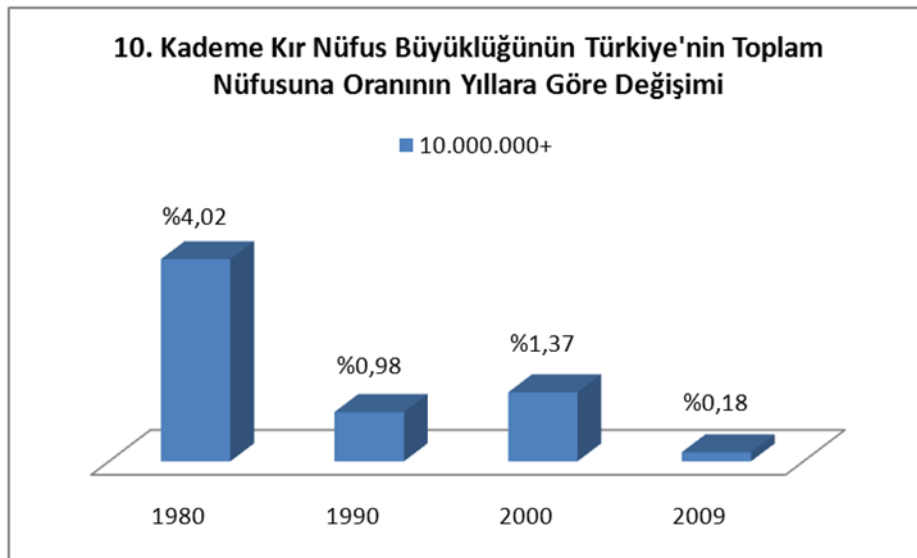
Grafik-57. 9. Kademedeki Kır Nüfusunun Türkiye'deki Kır Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

1980-1990 döneminde 9. kademedeki kentlerin kır nüfuslarının Türkiye'deki kır nüfusuna oranı %-1.17 azalmıştır. Bu oran 1990-2000 döneminde %1.46 artarak yükselişe geçmiştir. 2000-2009 döneminde 9. kademedeki bulunan 7 merkezin Türkiye'nin kır nüfusuna oranı %-4.50 azalmıştır.

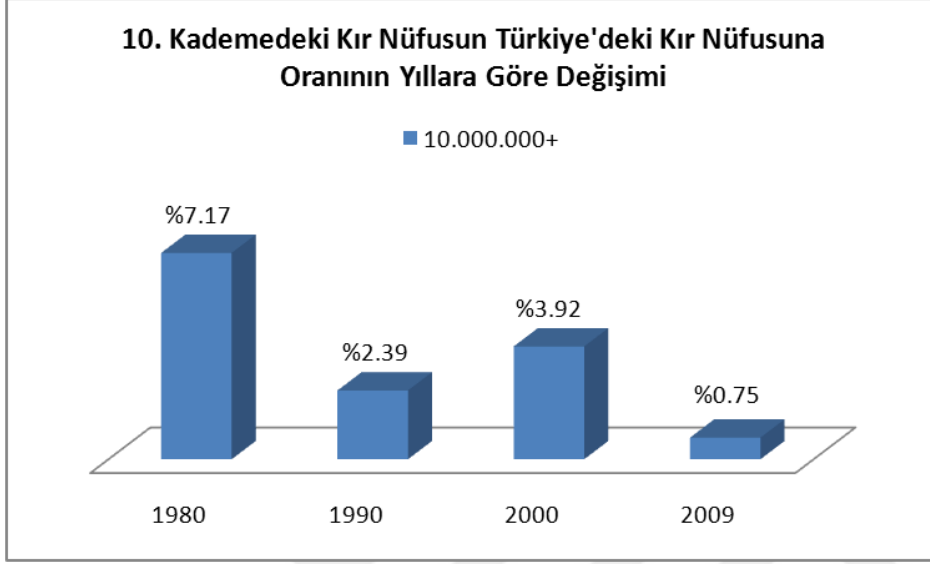
Grafik-58. 10. Kademe Kır Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi

1980-1990 döneminde İstanbul, 1 milyon 250 bin kişilik kır nüfusunu, kır nüfusunun %70'ini kente katmıştır. 1990-2000 döneminde tam tersi bir gelişme ile kır nüfusu 378 bin kişi, %68 oranında artmıştır. Bu artışta kırsal alanlarda yapılan toplu konutların ve kapalı sitelerin çok önemli rolü vardır. 2000-2009 dönemine gelindiğinde İstanbul, 2007 yılında oluşturulan yeni ilçe sınırları ile toplu konutları ve kapalı siteleri kente dahil ederek kır nüfusunu eritmiştir. Bu dönemde kır nüfusu 801 bin kişi, %86 oranında azalmıştır.

Grafik-59. 10. Kademe Kır Nüfus Büyüklüklerinin Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

1980-1990 döneminde İstanbul'un kırsal nüfusunun Türkiye'nin toplam nüfusuna oranı %3.04 azalarak %1'in altına düşmüştür. Bu oran 1990-2000 döneminde yükselişe geçerek %1.37'ye ulaşmışsa da 2000-2009 döneminde yukarıda belirtilen nedenlerle binde 18'e gerilemiştir. İstanbul'da kırsal nüfus neredeyse kalmamıştır.

Grafik-60. 10. Kademedeki Kırsal Nüfusun Türkiye'deki Kırsal Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

İstanbul'un kırsal nüfusunun Türkiye'nin kırsal nüfusuna oranına baktığımızda, 1980-1990 döneminde %4.78 oranında azalma olmuş, İstanbul'un kırsal nüfusunu temsil etme oranı %2.39'a gerilemiştir. Yukarıda bahsedilen nedenlerle 1990-2000 döneminde kırsal nüfus oranında bir artış görülse de aslında bu artışın nedeninin kentsel nitelikteki toplu konut ve kapalı siteler olduğunu belirtmek gerekir. Nitekim 2007 yılında bunların da kentsel alana dahil edilmesi ile İstanbul'un kırsal nüfusunun Türkiye'nin kırsal nüfusuna oranı binde 75'e kadar gerilemiştir.

9. ve 10. Kademedeki Kentlerin Kırsal Nüfus Analizi Sonuçları

İstanbul, 1980-1990 döneminde kırsal nüfusunu %-72 oranında azaltmış, 1990-2000 döneminde, büyük bir artış göstererek kırsal nüfusunu %84 oranında arttırmıştır. 2000-2009 döneminde büyük bir kopuş yaşanarak kırsal nüfusu %-86 oranında azalmıştır. Bu durum yukarıda da açıklandığı gibi büyük ölçüde kırsal alanda gelişen toplu konut ve kapalı sitelerle ilişkilidir. 2000-2009 döneminde İstanbul kırsal nüfusu kente katmıştır.

9. kademe kentlerinin toplamında 1980-1990 döneminde kır nüfusu %-23 oranında azalmıştır. Bu kentler kır nüfus kütlelerinin yaklaşık dörtte birini kaybetmişlerdir.

1990-2000 döneminde, 1980-1990 dönemindeki hareket durulmuş, kır nüfusu 9. kademe kentlerinin toplamında %30 oranında artmıştır.

2000-2009 döneminde, 9. kademe kentlerinin tamamının kırında büyük kopmalar olmuş, kır nüfusu %-72 oranında azalmıştır. 2000-2009 döneminde 7 merkez kırını kente katmıştır.

4.2. Yerleşimlerin Türkiye Geneline 1980-2009 Döneminde Nüfus Hareketi Pratiği

TÜRKİYE NÜFUS	1980	1990	2000	2009
KENT	19.645.007	33.326.351	44.006.184	54.807.219
KIR	25.091.950	23.146.684	23.797.743	17.754.093
TOPLAM	44.736.957	56.473.035	67.803.927	72.561.312

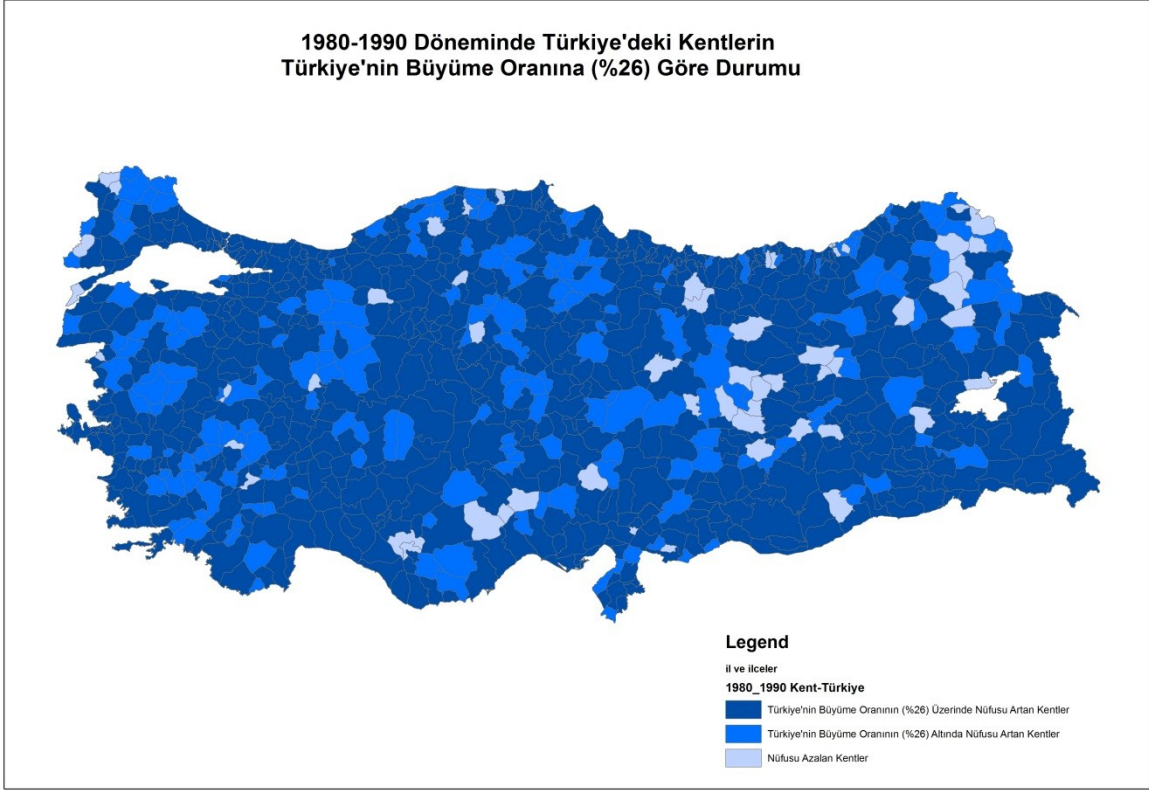
Tablo-31. Türkiye'nin Kent-Kır Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi

1980-1990 döneminde Türkiye'de kentleşme oranı %44'den %59'a ulaşmıştır. Kentleşme oranında %15 oranında artış olmuştur. Bu dönemde göç, kırdan kente göç ile sınırlı kalmıştır. Kır nüfusun kütlelerinde yaklaşık 2 milyonluk bir azalma olmuştur. Buna bu dönemde yaklaşık %26 oranındaki doğal nüfus artışını (Türkiye'nin ortalama nüfus artışını) da eklediğimizde kırdan kente çok ciddi bir yönelmenin olduğunu söyleyebiliriz.

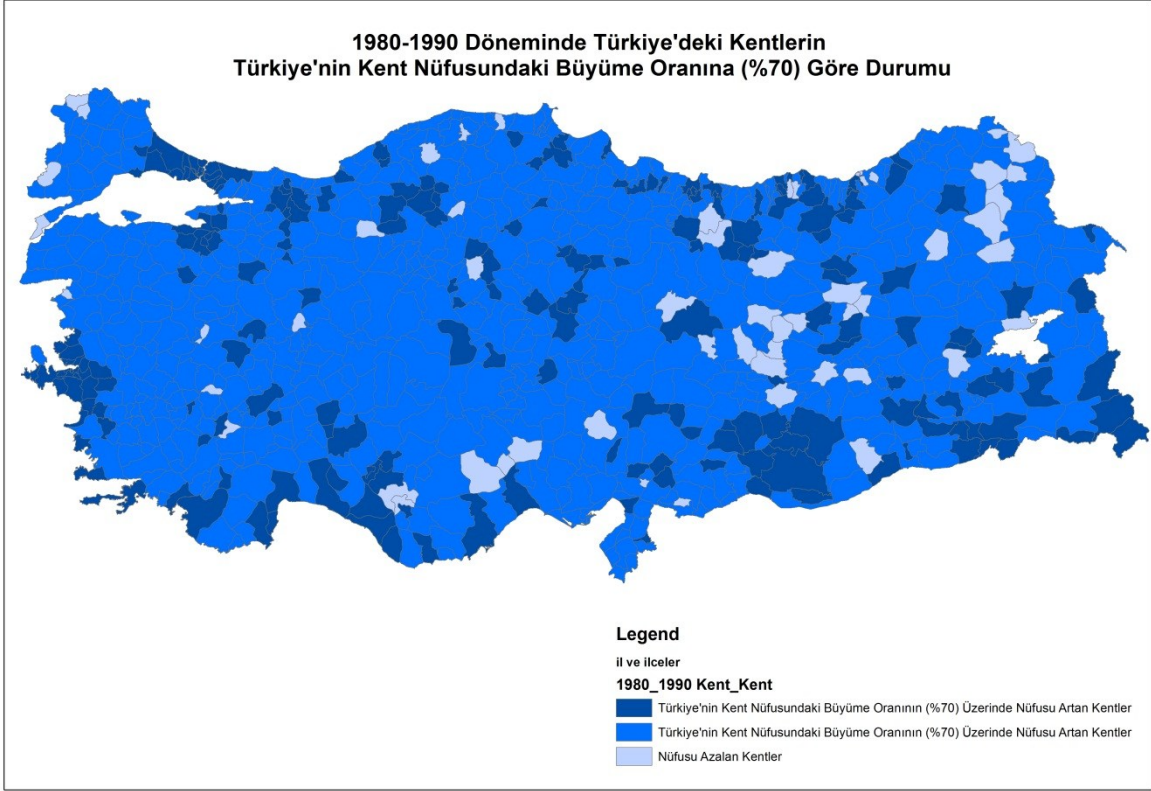
1990-2000 döneminde Türkiye'de kentleşme oranı %59'dan %65'e ulaşmıştır. Kentleşme oranında %6 oranında artış olmuştur. Bu dönemde kentleşme hızında yavaşlama olmuş, kentleşme hızı yarıya düşmüştür. Kırsal nüfus kütlelerine, yaklaşık 600 bin nüfus eklenmiştir. Kentleşme oranı kırsal nüfusun yaklaşık %20 oranındaki doğal nüfus artışının (Türkiye'nin ortalama nüfus artışını) kentlere yansımaları, göç etmesi ile artmıştır.

2000-2009 döneminde Türkiye'de kentleşme oranı %65'den %76'ya ulaşmıştır. Kentleşme oranında %11 oranında artış olmuştur. Bu dönemde kentleşme yeniden hızlanmış, kırdan her kademede çok büyük kopuşlar olmuştur. Bu dönemde kır nüfusunun kütlelerinde yaklaşık 6 milyonluk bir azalma olmuştur. Kır nüfusu kütlelerinin yaklaşık dörtte birini bu dönemde kaybetmiştir. Buna yaklaşık %7 oranındaki doğal nüfus artışını (Türkiye'nin ortalama nüfus artışını) da eklediğimizde son 9 yılda kırdan yaşayan her 3 kişiden 1'inin kentlere geldiğini görmekteyiz.

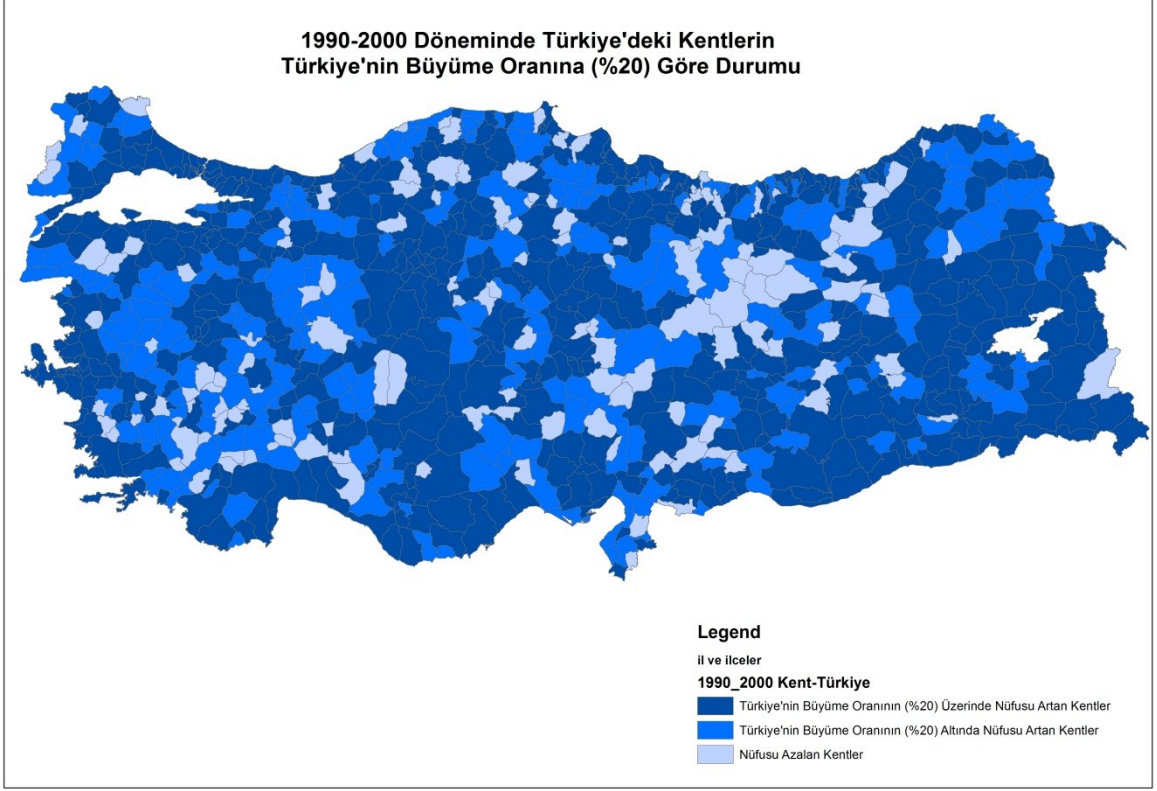
4.2.1. Türkiye'deki Kentlerin 1980-2009 Dönemi Nüfus Hareketi Pratiği

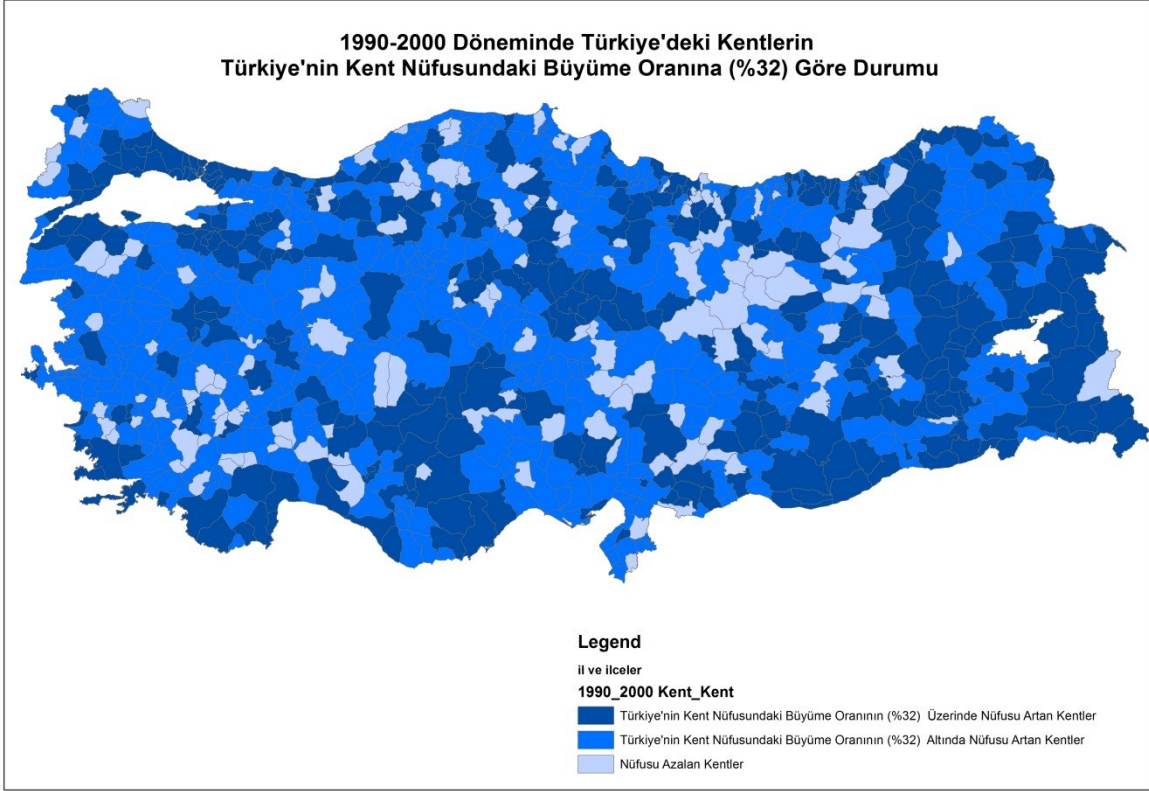
Harita-109. 1980-1990 Döneminde Türkiye'deki Kentlerin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%26) Göre Durumu

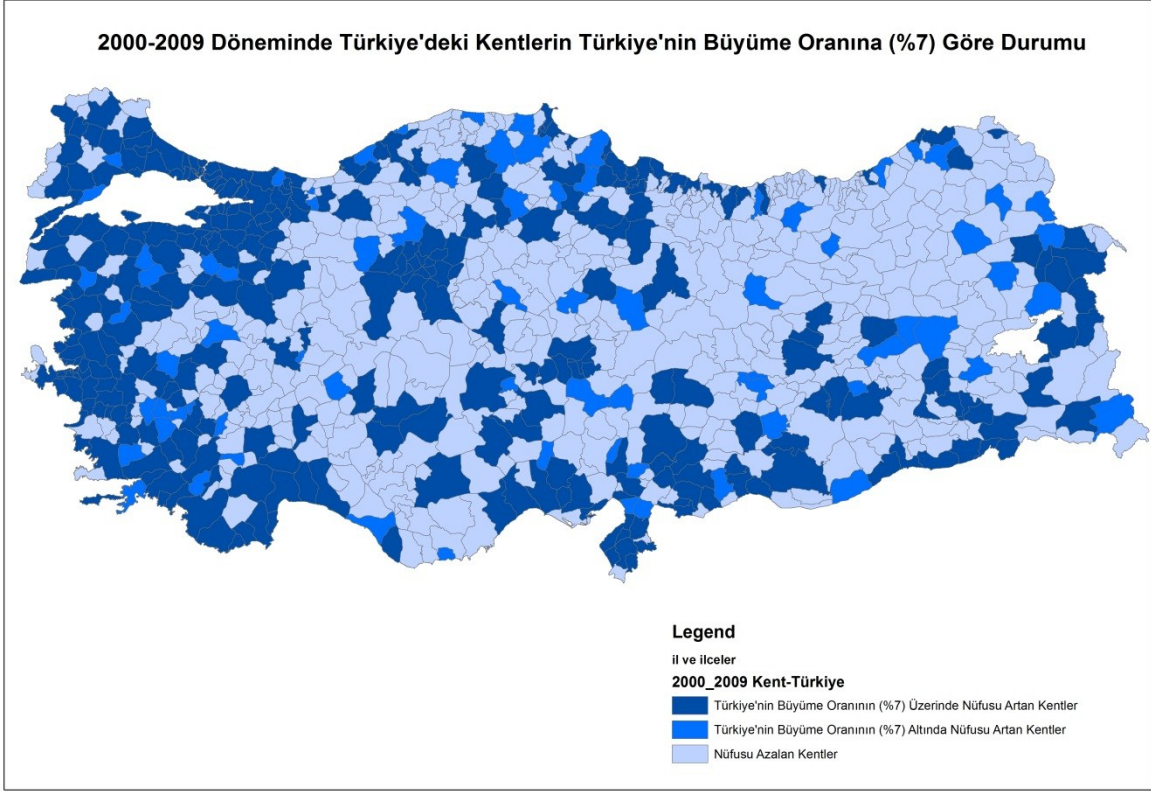
Harita-110. 1980-1990 Döneminde Türkiye'deki Kentlerin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Büyüme Oranına (%70) Göre Durumu

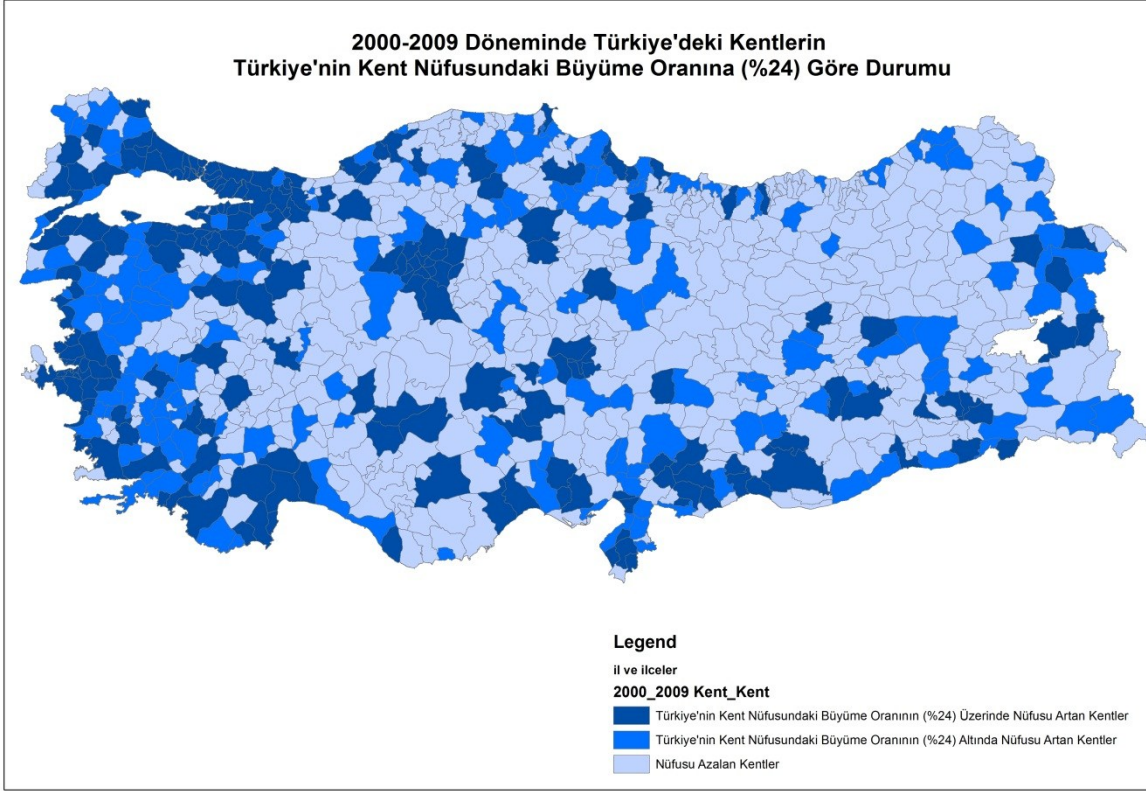
Harita-111. 1990-2000 Döneminde Türkiye'deki Kentlerin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%20) Göre Durumu

Harita-112. 1990-2000 Döneminde Türkiye'deki Kentlerin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Büyüme Oranına (%32) Göre Durumu

Harita-113. 2000-2009 Döneminde Türkiye'deki Kentlerin Türkiye'nin Büyüme Oranına (%7) Göre Durumu

Harita-114. 2000-2009 Döneminde Türkiye'deki Kentlerin Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Büyüme Oranına (%24) Göre Durumu

Şanlıurfa, Hatay, Afyon ve Zonguldak'ta kırsal nüfusun çok fazla olduğunu görmekteyiz. Bu durum Şanlıurfa, Hatay ve Afyon'da tarımın güçlü olması, Zonguldak'ta madene dayalı bir ekonominin olması, maden ocaklarının bir coğrafik alana yayılması ve bulunduğu yerde belirli bir nüfusu tutması ile açıklanabilir.

Karadeniz kıyıları yaygın, yoğunlaşmamış, toplanmamış, eksilmiştir.

Akdeniz kıyıları toplanmış, kompakt.

Ege Bölgesi-Trakya-Eskişehir'in Türkiye'nin nüfus hareketinden çok etkilenmediği, kendi doğal gelişimlerini sürdürdükleri söylenebilir.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin bir karakteristiğinin olduğu ve doğal gelişimini sürdüremediği söylenebilir.

Marmara Bölgesi Türkiye hareketinin odaklandığı merkez olarak öne çıkmaktadır.

Akdeniz Bölgesi, büyükşehirleri Türkiye havzasından beslenmektedir.

Doğu Anadolu Bölgesi, Karadeniz Bölgesi kaybeden bölgeler, İç Anadolu Bölgesi, kararsız, kaybeden bölge olduğu söylenebilir.

Türkiye’de ortalama köy nüfusları; 1970’de 644, 1980’de 737, 1990’da 680, 2000’de 700, 2009’da 522’dir. Ortalama köy nüfusları, 1980-1990 arasında önemli oranda düşmüş, 1990-2000 yılları arasında artmış, 2000-2009 arasında da çok önemli oranda azalmıştır.

2000-2009 yılları arasında Türkiye genelindeki kırsal nüfus azalması 6.043.000 iken 15 büyükşehirdeki kırsal nüfus azalması 2.617.000 olmuştur.

Nüfusu 1 milyonun üzerinde olan yerleşimler aşırı kalabalıklaşmakta, nüfusu 20.000’in altında olan yerleşimler aşırı seyrelmektedir. Alt kademelerden üst kademelere doğru gidildikçe seyrelme azalmakla birlikte durulmamakta, yerleşimlerin kütleleri erimekte, risk artmaktadır.

Türkiye’de nüfusu 500.000’in üzerinde olan 15 büyükşehirden sadece 2’si Diyarbakır ile Gaziantep ülkenin doğusunda kalmakta, 13 büyükşehir ülkenin batısında yer almaktadır. Diyarbakır da sanayi merkezi olduğu için değil bölge merkezi olduğu için bu kadar büyük nüfusu toplamaktadır.

Nüfusu 250.000 ile 500.000 arasında olan 11 yerleşimden 3’ü Batı’da, 8’i Doğu’da yer almaktadır. Bunların da çoğu Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde yer almaktadır. Kuzeydoğu’da sadece Erzurum bulunmakta ve nüfus kaybetmektedir.

Nüfusu 250.000 ile 1.000.000 arasında olan 26 yerleşimin nüfuslarının ülkenin toplam nüfusuna oranı 2000 yılında %9.97 iken, 2009 yılında bu oran %12.64’e çıkmıştır. Nüfus oranlarını sadece %2.67 oranında arttırmışlardır. Bu durum asıl hareketliliğin 1 milyondan büyük şehirlerde yaşandığını göstermektedir. Diğer büyük merkezler, bölgesel merkezler olarak kalmaktadırlar.

Türkiye’de yaşanan kopukluk aslında Ege Bölgesi, Trakya Bölgesi ile Eskişehir’de yaşanmaktadır. Doğu ile Batı arasında bir bağ vardır, ilişki halindedir. Yukarıdaki bölgeler bu ilişkinin dışında kalmaktadır. Türkiye’nin dinamizminin dışında kalmaktadırlar.

Ülkenin Doğu’su sürekli göç verdiği için bir birikim oluşturamamakta bütün potansiyeli Batı’ya transfer olmaktadır. Ege Bölgesi ile Trakya Bölgesi ve Eskişehir de değişmemekte, adeta mutlak doğruya ulaşmış, orada durmaktadırlar. Geçirimsiz, kapalı havza. Akdeniz böyle değildir.

Ege Bölgesi, Trakya Bölgesi ile Eskişehir’in medyan yaşı Türkiye’deki en yüksek medyan yaş olan 33-36 yaş aralığındadır. Buna göre söz konusu bölgelerin orta yaşlı bölgeler

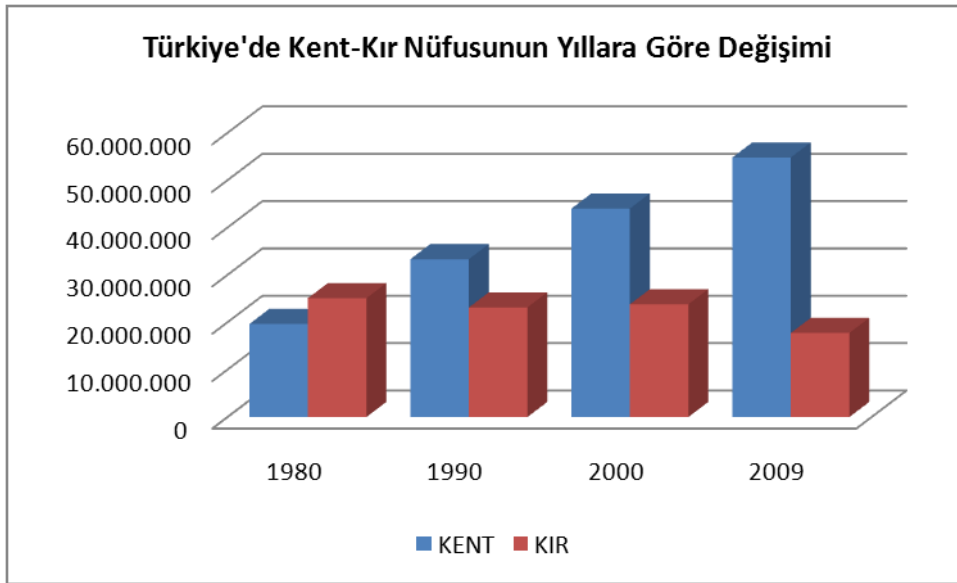
olduğunu görmekteyiz. Bu bölgelerde, ağırlıklı olarak gençliklerini geçirmiş, hareketten çok mevcut durumun muhafazası eğiliminde kararlı bir nüfus yapısı görünmektedir.

Göçte hiyerarşik basamaklar yok. İlçe, il, bölge merkezi basamakları yok. Tepeden tırnağa her kademededen büyük merkezlere hareket var.

Anadolu büyükşehirlerin insan kumbarası konumundadır. Kumbara insanla doldukça büyük şehirlerde boşalmaktadır.

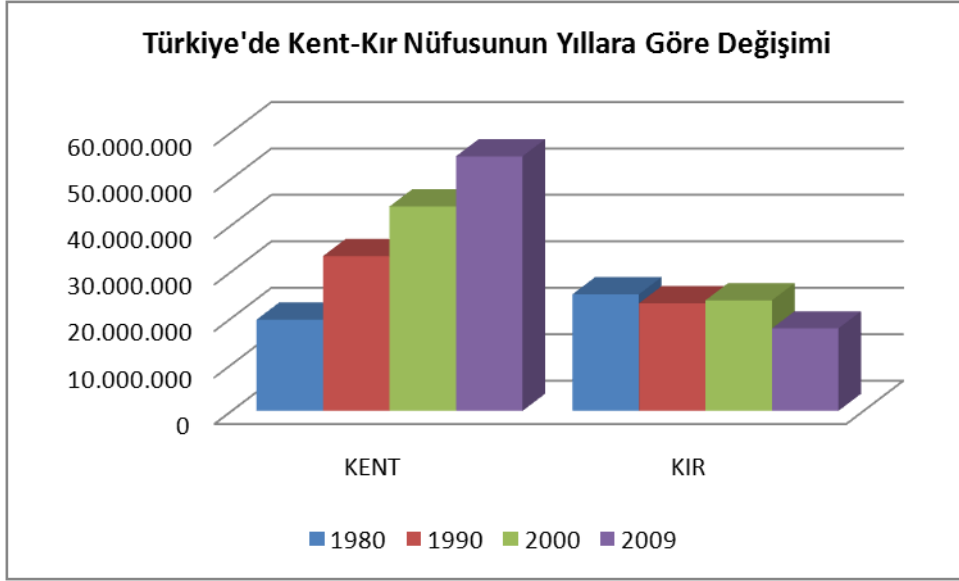
Türkiye’de hareket Doğu’dan Batı’ya doğrudur. Ülkenin büyükşehirleri, kendi bölgesi ile doğusundaki nüfusu toplamaktadır. Adana, Mersin batıdan göç almamakta, bölgesinden ve doğusundan beslenmektedir. Burada sadece İstanbul ülkenin her yerinden nüfus çekmektedir.

1980-1990 döneminde kırdan kente büyük bir hareket var, kır kentten fazla olduğu, doğal nüfus artışı yüksek olduğu için kır kendini yeniden üretmiş, erimemiş, sahneden çekilmemiştir. 2000-2009 döneminde kır sahneden çekilmektedir.

Grafik-61. Türkiye’de Kent-Kır Nüfusunun Yıllara Göre Değişimi

Grafikten 1980 yılında nüfusun çoğunluğunun kırdan yaşadığını, 1990 yılına gelindiğinde kent nüfusunun kır nüfusunu geçtiğini, kentleşmenin devam ettiğini, 2009 yılında kent nüfusunun 50 milyonu aştığını, 54 milyona ulaştığını görmekteyiz.

Grafik-62. Türkiye'de Kent-Kır Nüfusunun Yıllara Göre Değişimi

Grafikten Türkiye'nin kentleşme sürecini görebiliyoruz. Kent nüfusu istikrarlı bir biçimde artarken kır nüfusu erimektedir. 2009 yılında kır nüfusun kütlelerinde önemli azalmalar olmuştur.

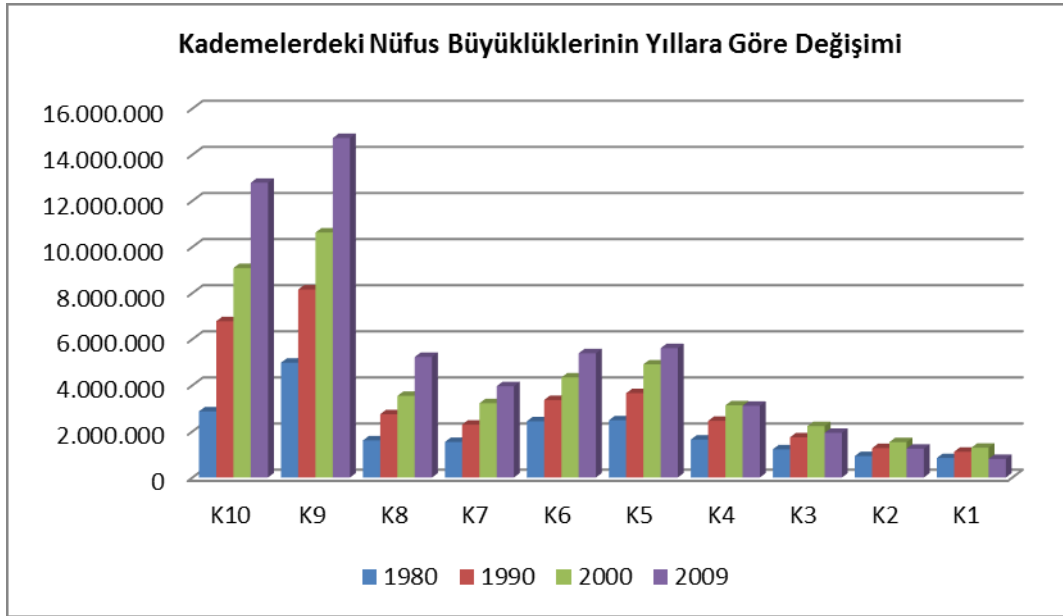
KADEMELER	SN_1980	SN_1990	SN_2000	SN_2009
10.000.000 +	2.867.632	6.779.594	9.085.599	12.782.960
1.000.000-10.000.000	4.977.438	8.155.745	10.623.379	14.721.925
500.000-1.000.000	1.608.736	2.741.695	3.543.027	5.229.577
250.000-500.000	1.543.768	2.294.044	3.221.669	3.961.691
100.000-250.000	2.440.033	3.362.317	4.337.679	5.387.193
50.000-100.000	2.483.051	3.657.350	4.906.975	5.611.508
20.000-50.000	1.649.054	2.455.454	3.132.493	3.109.627
10.000-20.000	1.221.915	1.744.803	2.226.861	1.937.911
5.000-10.000	933.420	1.276.709	1.534.946	1.252.473
700-5.000	843.583	1.119.299	1.292.446	805.917

Tablo-32. Kademelerdeki Kent Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi

1980-1990 döneminde bütün kademelerin kent nüfusu önemli oranlarda artmıştır. Bu dönemde üst kademedeki kentlerin nüfus artışlarını büyük ölçüde ülkenin her yerinden kırdan gelenler ile doğal nüfus artışları sağlamıştır. Diğer kademelerdeki kentler, göç verdiklerinden daha fazlasını doğal nüfus artışları ve kendi kırlarından almış, kütleleri önemli oranlarda artmıştır.

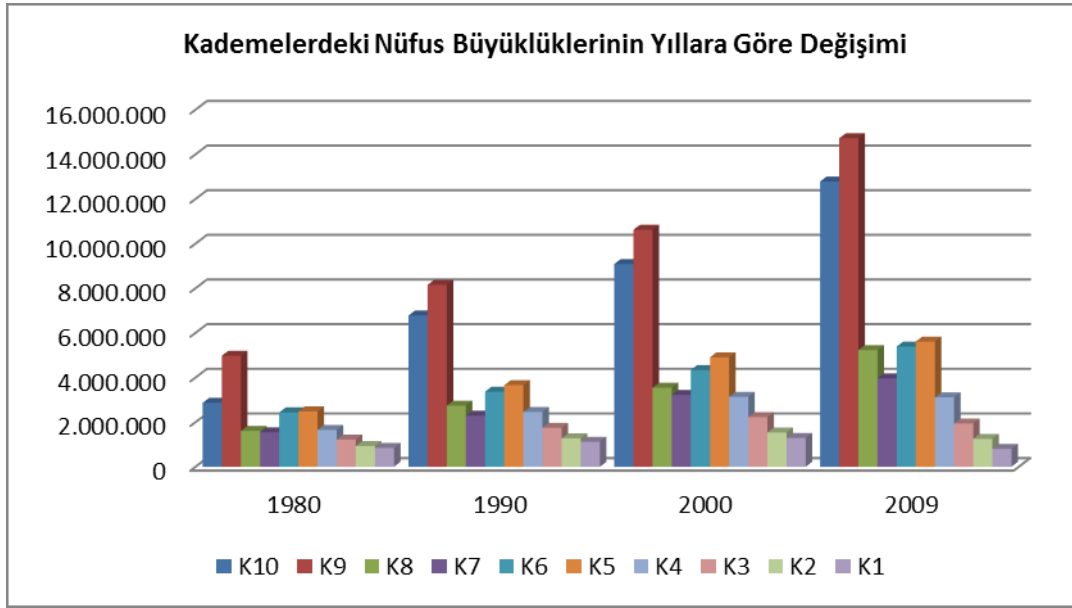
1990-2000 döneminde bütün kademelerin kent nüfusu artmıştır. Bu dönemde kentleşme hızının yavaşlamasına paralel olarak kentlerdeki nüfus artışları da bir önceki dönem kadar yüksek olmamıştır. Üst kademelerdeki kentlerin nüfus artışları doğal nüfus artışları ve ülkenin her yerinden aldıkları göçle açıklanabilir. Alt kademeler bu dönemde de kendi kırlarından aldıkları göçle nüfuslarını arttırmışlardır.

2000-2009 döneminde, kentlerden kopuş başlamıştır. Nüfusu 50.000 ‘in altında olan kentlerin kütlelerinde ciddi erimeler olmuştur. Alt kademedeki kentler artık kütlelerini koruyamaz hale gelmiştir. Buna yaklaşık %7 oranındaki doğal nüfus artışlarını da eklediğimizde, orta kademelerdeki kentlerde bir durulma, alt kademedeki kentlerde bir çökme görülmektedir. Bu dönemde, küçük ve orta ölçekli kentlerden büyük kentlere göç belirgin hale gelmiştir.

Grafik-63. Kademelerdeki Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi

Grafikten Türkiye'nin kentleşmesine paralel olarak kademelerdeki nüfus artışını görebiliyoruz. Her üç dönemde de K10, K9 ve K8 kentlerinde nüfus artışları çok yüksek olmuştur. 2000 yılından itibaren K4, K3, K2 ve K1 kentlerinin nüfuslarında önemli azalmalar olmuştur.

Grafik-64. Kademelerdeki Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi

Grafikten Türkiye'nin büyümesini ve kentleşmesini görebiliyoruz. Türkiye'nin büyümesi ve kentleşmesi ile beraber grafikteki blokların hacimleri de büyümüştür. Kentleşmeden en çok pay alan K10 ile K9'un diğer kademelerle arasındaki farkı çok açtığı görülmektedir. 1980 yılında kademeler arasında daha dengeli bir yapı varken giderek bu dengenin bozulduğunu, 2009 yılında üst kademelerin farkı çok açtığını, orta kademelerin konumlarını muhafaza ettiğini, alt kademelerin çok geride kaldığını söyleyebiliriz.

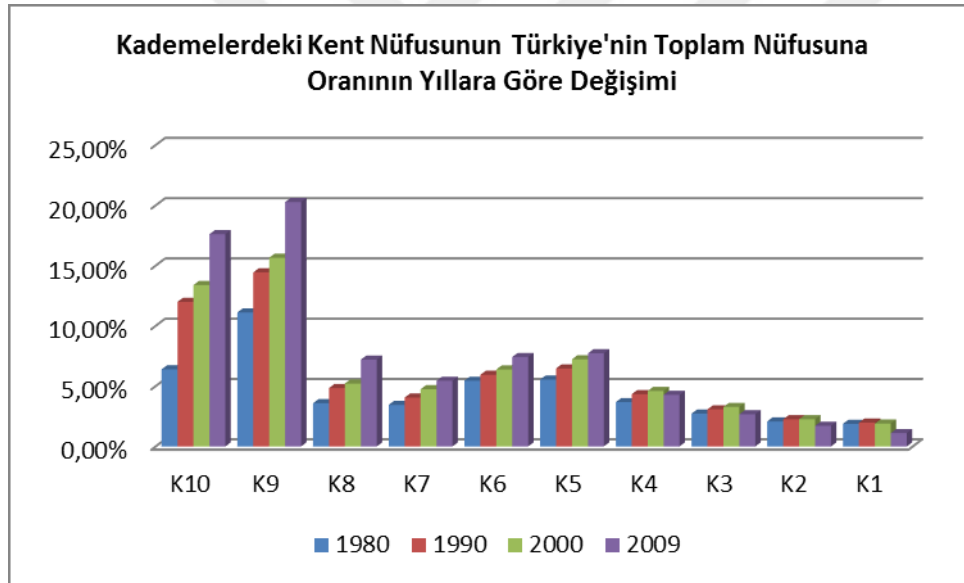
Kademeler	1980Yılında Kademelerin Türkiye'nin Toplam Nüfusuna oranı	1990Yılında Kademelerin Türkiye'nin Toplam Nüfusuna oranı	2000Yılında Kademelerin Türkiye'nin Toplam Nüfusuna oranı	2009Yılında Kademelerin Türkiye'nin Toplam Nüfusuna oranı
10.000.000 +	6,40%	12,00%	13,39%	17,61%
1.000.000-10.000.000	11,12%	14,44%	15,66%	20,28%
500.000-1.000.000	3,59%	4,85%	5,22%	7,20%
250.000-500.000	3,45%	4,06%	4,75%	5,45%
100.000-250.000	5,45%	5,95%	6,39%	7,42%
50.000-100.000	5,55%	6,47%	7,23%	7,73%
20.000-50.000	3,68%	4,34%	4,61%	4,28%
10.000-20.000	2,73%	3,08%	3,28%	2,67%
5.000-10.000	2,08%	2,26%	2,26%	1,72%
700-5.000	1,88%	1,98%	1,90%	1,11%

Tablo-33. Kademelerdeki Kent Nüfuslarının Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

1980-1990 döneminde, Türkiye'nin kentleşmesinde bütün kademelerin Türkiye içindeki ağırlıklarını arttırdıklarını görüyoruz. Her kademe kütlesi oranında ağırlığını arttırmıştır. Kademeler arasındaki nüfus dengesi henüz bozulmamıştır.

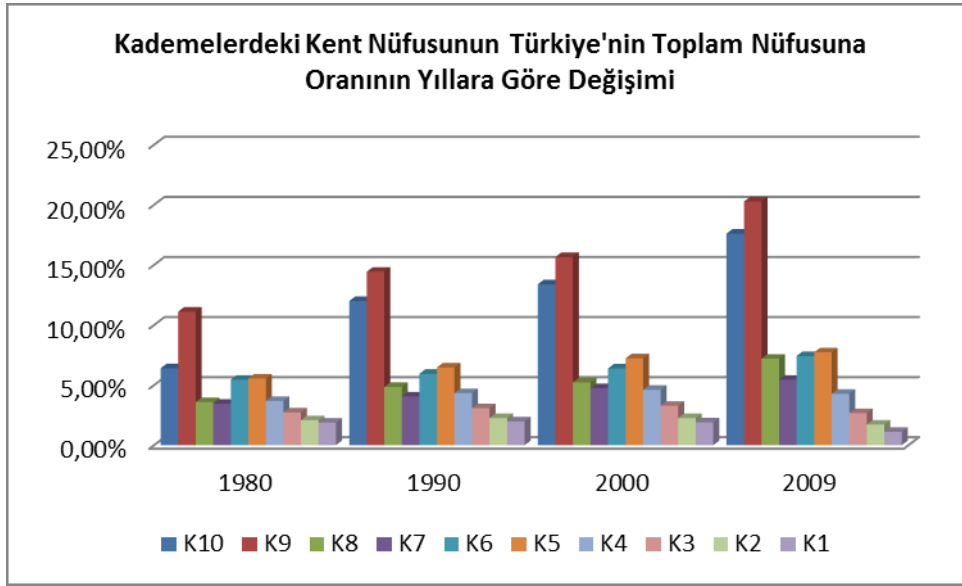
1990-2000 döneminde, bütün kademeler Türkiye içindeki ağırlıklarını arttırırken 1. kademe kentleri Türkiye içindeki ağırlıklarını azaltmıştır. Bu dönemde, küçük kentlerden büyük kentlere göç nüfusu 5.000'in altında olan kentlerde belirgin hale gelmeye başlamıştır.

2000-2009 döneminde, üst kademelerdeki kentler Türkiye içindeki ağırlıklarını önemli oranlarda arttırırken alt kademedeki kentler ağırlıklarını önemli oranlarda azaltmışlardır. Nüfusu 50.000'in altında olan kentlerin Türkiye içindeki ağırlıkları çok önemli oranlarda azalmıştır. Bu dönemde göç, orta ölçekli kentlerde de belirgin hale gelmiştir.

Grafik-65. Kademelerdeki Kent Nüfusunun Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

Grafikten nüfusu 1 milyonun üzerinde olan K10 ile K9 kentlerinin her üç dönemde de Türkiye içindeki ağırlıklarını arttırdıklarını, 2000-2009 döneminde büyük bir sıçrama yaptıklarını görüyoruz. 2000-2009 döneminde K4, K3, K2 ve K1 kentlerinin Türkiye içindeki ağırlıklarını önemli oranlarda kaybettiklerini söyleyebiliriz.

Grafik-66. Kademelerdeki Kent Nüfusunun Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

Grafikten Türkiye'nin kentleşmesine paralel olarak kentlerin Türkiye içindeki ağırlıklarını arttığını, hacimlerinin büyüdüğünü görebiliyoruz. K10 ile K9 kentlerinin diğer kademelerdeki kentlerle arasındaki mesafeyi açtığını görmekteyiz.

Kademeler	1980Yılında Kademelerin Türkiye'nin Kent Nüfusuna oranı	1980Yılında Kademelerin Türkiye'nin Kent Nüfusuna oranı	1980Yılında Kademelerin Türkiye'nin Kent Nüfusuna oranı	1980Yılında Kademelerin Türkiye'nin Kent Nüfusuna oranı
10.000.000 +	13,94%	20,18%	20,69%	23,32%
1.000.000-10.000.000	24,20%	24,28%	24,19%	26,86%
500.000-1.000.000	7,82%	8,16%	8,06%	9,54%
250.000-500.000	7,50%	6,83%	7,33%	7,22%
100.000-250.000	11,86%	10,01%	9,88%	9,83%
50.000-100.000	12,07%	10,88%	11,17%	10,23%
20.000-50.000	8,01%	7,53%	7,13%	5,67%
10.000-20.000	5,94%	5,19%	5,07%	3,53%
5.000-10.000	4,53%	3,80%	3,49%	2,85%
700-5.000	4,10%	3,33%	2,94%	1,47%

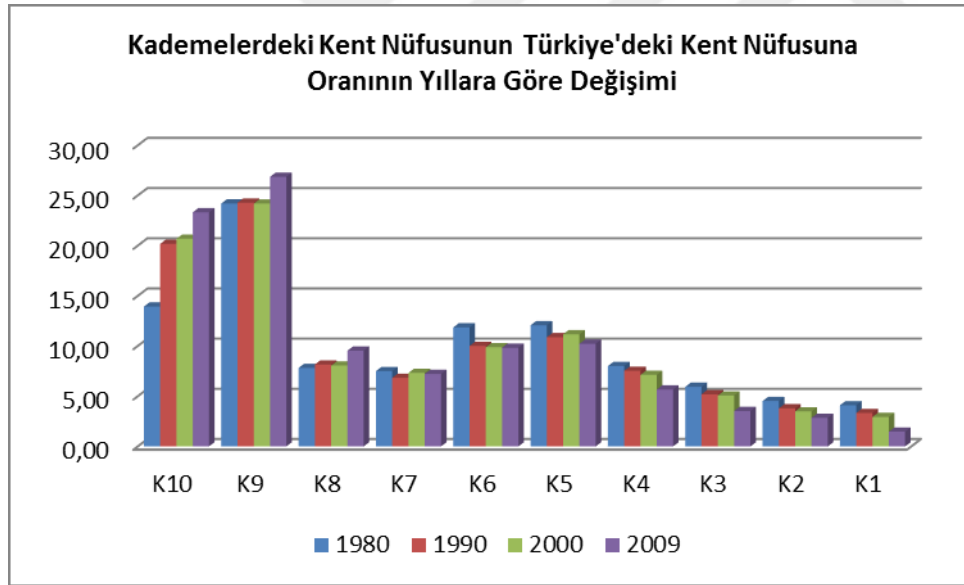
Tablo-34. Kademelerdeki Kent Nüfuslarının Türkiye'nin Kent Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

1980-1990 döneminde, nüfusu 500 binin üzerinde olan kentler Türkiye'nin kentleşmesinden daha fazla kentleşmiş, Türkiye'nin kent nüfusu içindeki payları artmıştır. Bu dönemde nüfusu

500 binin altında olan kentler Türkiye'nin kentleşme hızına yetişememiş, Türkiye'nin kent nüfusu içindeki payları azalmıştır.

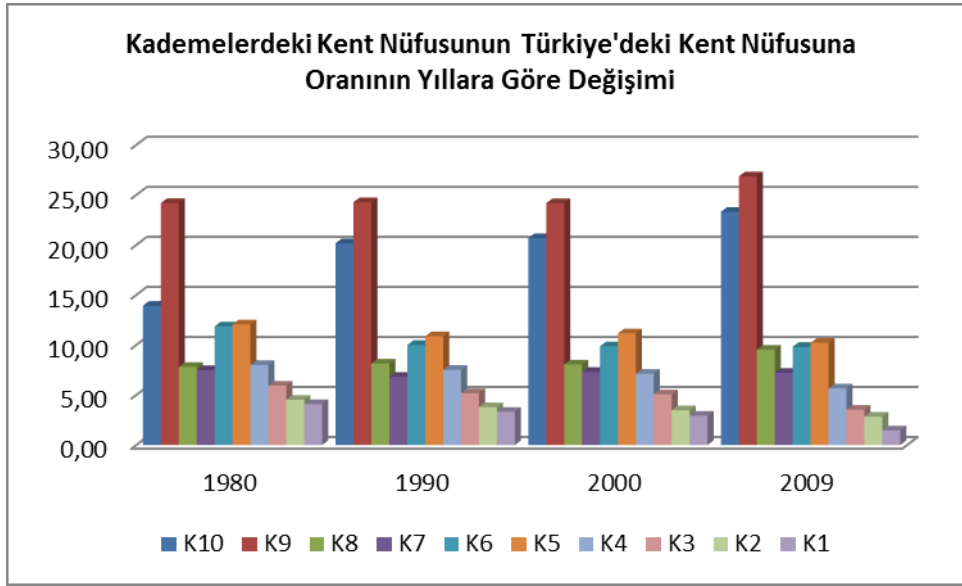
1990-2000 döneminde İstanbul, Türkiye'nin kentleşmesine paralel bir gelişme göstermiştir. Bu dönemde nüfusu 250.000-500.000 arasında olan kentler ile nüfusu 50.000-100.000 arasında olan kentler Türkiye'nin kentleşmesinden daha fazla kentleşmişlerdir. Bu üç kademe dışında kalan kentler bu dönemde Türkiye'nin kentleşme hızına yetişememiş, Türkiye'nin kent nüfusu içindeki payları azalmıştır.

2000-2009 dönemi, 1980-1990 döneminin bir benzeri olmuştur. Bu dönemde de nüfusu 500 binin üzerinde olan kentler, Türkiye'nin kentleşmesinden çok daha fazla kentleşmişlerdir. Diğer kademelerdeki kentler Türkiye'nin kentleşme hızına yetişememiş, Türkiye'deki kent nüfusu içindeki payları azalmıştır. Bu dönemde nüfusu 50 binin altında olan kentlerin Türkiye'nin kent nüfusu içindeki payları %28 oranında azalmıştır. Bu durum nüfusu 50 binin altında olan kentlerin nüfuslarının önemli bir bölümünü büyük kentlere verdiğini göstermektedir.

Grafik-67. Kademelerdeki Kent Nüfusunun Türkiye'deki Kent Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

Grafikten İstanbul'un Türkiye'nin kent nüfusu içindeki ağırlığını, her üç dönemde de arttırdığını görmekteyiz. K9 ile K8 kentlerinin 2000-2009 döneminde Türkiye'nin kent nüfusu içindeki ağırlıklarının önemli oranlarda arttırdığı görülmektedir. Diğer kademelerdeki kentlerin Türkiye'nin kent nüfusu içindeki ağırlıklarının azaldığını, 2000-2009 döneminde çok net bir düşüşün olduğunu söyleyebiliriz.

Grafik-68. Kademelerdeki Kent Nüfusunun Türkiye'deki Kent Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

Grafikten Türkiye'nin kent nüfusunun 1980 yılındaki kademeler arasındaki dengesinin giderek bozulduğunu, 2009 yılına gelindiğinde K10 İle K9 kentlerinin diğer kademelerdeki kentlerle mesafeyi çok açtığını görmekteyiz. Kentler dengesinin büyük kentlere doğru kaydığını, Türkiye'nin büyükşehirleştiğini söyleyebiliriz.

Kademeler	1980-1990 Döneminde Türkiye'nin Büyüme Oranına Göre; Büyüyen, Göç Veren, Kütleleri Eriyen Kentlerin Sayısı			1990-2000 Döneminde Türkiye'nin Büyüme Oranına Göre; Büyüyen, Göç Veren, Kütleleri Eriyen Kentlerin Sayısı			2000-2009 Döneminde Türkiye'nin Büyüme Oranına Göre; Büyüyen, Göç Veren, Kütleleri Eriyen Kentlerin Sayısı		
	Büyüyen	Göç Veren	Kütleleri Eriyen	Büyüyen	Göç Veren	Kütleleri Eriyen	Büyüyen	Göç Veren	Kütleleri Eriyen
10.000.000 +	1	0	0	1	0	0	1	0	0
1.000.000-10.000.000	7	0	0	7	0	0	7	0	0
500.000-1.000.000	7	0	0	5	2	0	7	0	0
250.000-500.000	11	0	0	10	1	0	9	1	1
100.000-250.000	30	5	0	25	7	3	30	2	3
50.000-100.000	70	8	0	61	15	2	57	9	12
20.000-50.000	91	15	0	68	34	4	47	16	43
10.000-20.000	95	38	5	74	50	14	42	16	80
5.000-10.000	108	58	9	77	62	36	27	20	128
700-5.000	146	83	43	110	77	85	7	13	252
Toplam	566	207	57	438	248	144	234	77	519

Tablo-35. Türkiye'nin Büyüme Oranına Göre Kademelerde Büyüyen/Göç Veren/ Kütleleri Eriyen Kentlerin Sayısının Dönemlere Göre Değişimi

Türkiye, nüfusunu 1980-1990 döneminde %26, 1990-2000 döneminde %20, 2000-2009 döneminde %7 oranında arttırmıştır. Yukarıdaki tablo bu oranlar esas alınarak hazırlanmıştır. Buna göre Türkiye'nin büyüme oranının üzerinde büyüyen kentler mavi, Türkiye'nin büyüme oranının altında büyüyen, göç veren kentler yeşil, bir önceki döneme göre nüfus kaybeden, kütleleri eriyen kentler kırmızı olarak gösterilmiştir.

Nüfusu 500 binin üzerinde olan kentler, büyükşehirler, her üç dönemde de nüfuslarını arttırmış, net göç almışlardır. Eskişehir ile Sakarya 1990-2000 döneminde büyüme hızını yakalayamasa da 2000-2009 döneminde yeniden Türkiye'nin büyüme oranının üzerinde büyümüşür.

1980-1990 döneminde, Türkiye'deki 830 kentin %32'si, 264 kent Türkiye'nin bu dönemdeki büyüme hızının altında kalmış, net göç vermiştir. Bu dönemde nüfusu 250 binin altında olan kentler net göç vermeye başlamış, nüfusu 20 binin altında olan 57 kent nüfus kütlelerini koruyamamış, erimiştir. Bu dönemde kentlerin %68'i, 566 kent Türkiye'nin büyüme oranının üzerinde büyümüş, göç almıştır.

1990-2000 döneminde, Türkiye'deki kentlerin %47'si, 392 kent Türkiye'nin bu dönemdeki büyüme hızının altında kalmış, göç vermiştir. Bu dönemde nüfusu 1 milyonun altında olan kentler net göç vermeye başlamış, nüfusu 250 binin altında olan 144 kent nüfus kütlelerini koruyamamış, erimiştir. Bu dönemde kentlerin %53'ü, 439 kent Türkiye'nin büyüme oranının üzerinde büyümüş, göç almıştır.

2000-2009 döneminde, Türkiye'deki kentlerin %72'si 596 kent Türkiye'nin bu dönemdeki büyüme hızının altında kalmış, göç vermiştir. Bu dönemde nüfusu 1 milyonun altında olan kentler net göç vermeye başlamış, nüfusu 519 kent nüfus kütlelerini koruyamamış, erimiştir. Bu dönemde kentlerin %28'i, 234 kent Türkiye'nin büyüme oranının üzerinde büyümüş, göç almıştır.

Tabloda nüfusu 500 binin altında olan kentlerin nüfuslarını koruyamadıklarını net göç veren kentlere her kademedeki yeni kentlerin eklendiğini görmekteyiz. 2000-2009 döneminde Türkiye'nin kentsel sistemi çökmüştür.

Kademeler	1980-1990 Döneminde Türkiye'nin Kent Nüfusunun Büyüme Oranına Göre; Ağırıklarını Arttıran Kentlerin Sayısı, Ağırıklarını Azaltan Kentlerin Sayısı, Kütleleri Eriyen Kentlerin Sayısı			1990-2000 Döneminde Türkiye'nin Kent Nüfusunun Büyüme Oranına Göre; Ağırıklarını Arttıran Kentlerin Sayısı, Ağırıklarını Azaltan Kentlerin Sayısı, Kütleleri Eriyen Kentlerin Sayısı			2000-2009 Döneminde Türkiye'nin Kent Nüfusunun Büyüme Oranına Göre; Ağırıklarını Arttıran Kentlerin Sayısı, Ağırıklarını Azaltan Kentlerin Sayısı, Kütleleri Eriyen Kentlerin Sayısı		
10.000.000 +	1	0	0	1	0	0	1	0	0
1.000.000-10.000.000	2	5	0	3	4	0	7	0	0
500.000-1.000.000	3	4	0	2	5	0	7	0	0
250.000-500.000	2	9	0	8	3	0	5	5	1
100.000-250.000	5	30	0	16	16	3	17	15	3
50.000-100.000	18	60	0	38	38	2	57	9	12
20.000-50.000	26	80	0	59	43	4	16	47	43
10.000-20.000	34	99	5	56	68	14	15	43	80
5.000-10.000	25	141	9	50	89	36	7	40	128
700-5.000	52	177	43	72	115	85	4	16	252
Toplam	168	605	57	305	381	144	136	175	519

Tablo-36. Türkiye'nin Kent Nüfusunun Büyüme Oranına Göre Kademelerde Ağırıklarını Arttıran/Ağırıklarını Azaltan/ Kütleleri Eriyen Kentlerin Sayısının Dönemlere Göre Değişimi

Türkiye'de kent nüfusu, 1980-1990 döneminde %70, 1990-2000 döneminde %32, 2000-2009 döneminde %24 oranlarında artmıştır. Yukarıdaki tablo bu oranlar esas alınarak hazırlanmıştır. Buna göre Türkiye'nin kent nüfusunun büyüme oranının üzerinde büyüyen, Türkiye ortalamasından daha fazla kentleşen kentler mavi, Türkiye'nin kent nüfusunun büyüme oranının altında büyüyen kentler yeşil, bir önceki döneme göre nüfus kaybeden, kütleleri eriyen kentler kırmızı olarak gösterilmiştir.

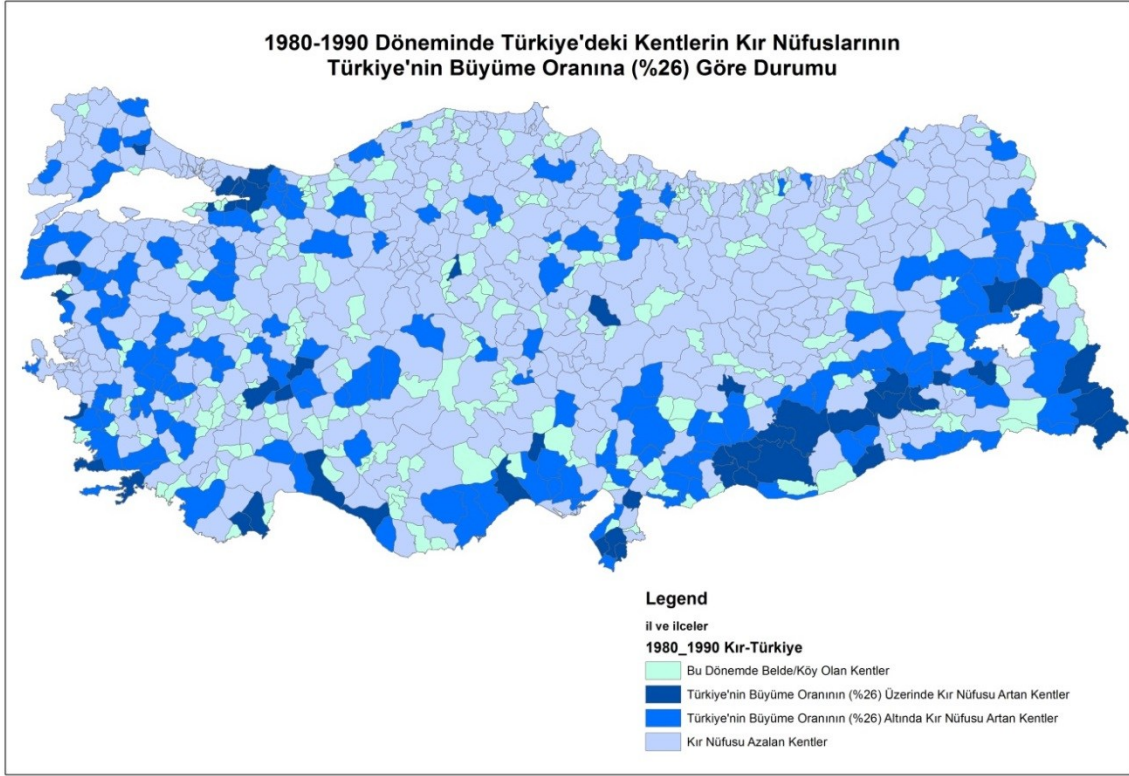
Türkiye'nin 16 büyükşehirindeki kentleşme oranına baktığımızda, 1980-1990 dönemimde, İstanbul, İzmir, Bursa, Antalya, Mersin, Sakarya'nın Türkiye'nin kentleşmesinden daha fazla kentleştiğini, nüfusun toplandığı ana merkezler olduğunu görmekteyiz. 1990-2000 döneminde, İstanbul, Bursa, Gaziantep, Konya, Antalya, Diyarbakır, Erzurum'un Türkiye'nin kentleşmesinden daha fazla kentleştiğini, nüfusun toplandığı ana merkezler olduğunu görmekteyiz. 2000-2009 döneminde Erzurum'un nüfus kütlelerinin eridiğini, diğer 15 büyükşehirin Türkiye'nin kentleşmesinin çok üzerinde kentleştiğini, nüfusun toplandığı ana merkezler olduğunu görmekteyiz. Türkiye özellikle 2000 yılından sonra büyükşehirleşmekte, kalabalık merkezlere yoğunlaşmaktadır.

1980-1990 döneminde, Türkiye'deki 830 kentin %80'i, 662 kent Türkiye'nin bu dönemdeki kent nüfusunun büyüme oranının altında büyümüş, Türkiye'nin kentleri içindeki ağırlıkları azalmıştır. Nüfusu 20 binin altında olan 57 kent nüfus kütlelerini koruyamamış, erimiştir. Bu dönemde Türkiye'deki kentlerin %20'si, 168 kent Türkiye'nin kent nüfusunun büyüme oranının üzerinde büyümüş, nüfusun toplandığı ana merkezler olmuş, önemli oranlarda göç almıştır.

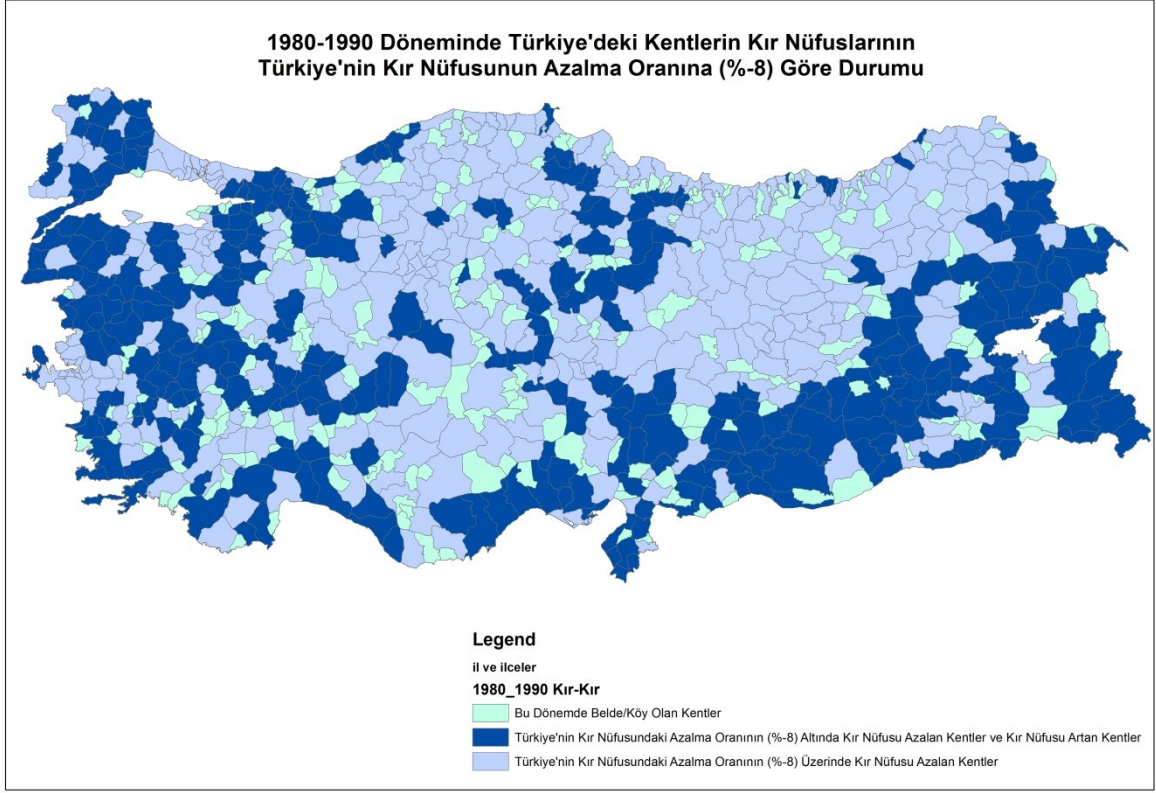
1990-2000 döneminde, Türkiye'deki kentlerin %63'ü, 525 kent Türkiye'nin bu dönemdeki kent nüfusunun büyüme oranının hızının altında büyümüş, Türkiye'nin kentleri içindeki ağırlıkları azalmıştır. Nüfusu 250 binin altında olan 144 kent nüfus kütlelerini koruyamamış, erimiştir. Bu dönemde Türkiye'deki kentlerin %37'si, 305 kent Türkiye'nin kent nüfusunun büyüme oranının üzerinde büyümüş, nüfusun toplandığı ana merkezler olmuş, önemli oranlarda göç almıştır.

2000-2009 döneminde, Türkiye'deki kentlerin %84'ü 694 kent Türkiye'nin bu dönemdeki büyüme hızının altında kalmış, göç vermiştir. Bu dönemde nüfusu 1 milyonun altında olan kentler net göç vermeye başlamış, 519 kent nüfus kütlelerini koruyamamış, erimiştir. Bu dönemde kentlerin %16'si, 136 kent Türkiye'nin kent nüfusunun büyüme oranının üzerinde büyümüş, nüfusun toplandığı ana merkezler olmuş, önemli oranlarda göç almıştır.

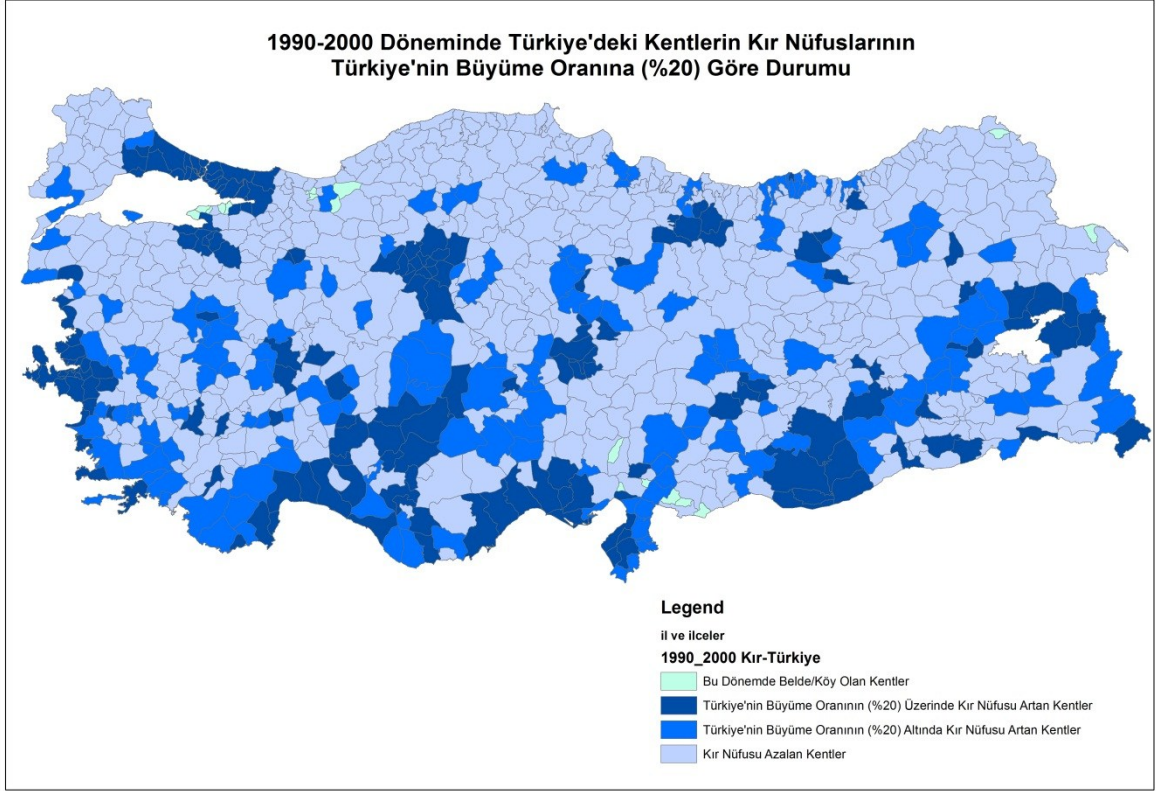
4.2.2. Türkiye'deki Kırların 1980-2009 Dönemi Nüfus Hareketi Pratiği

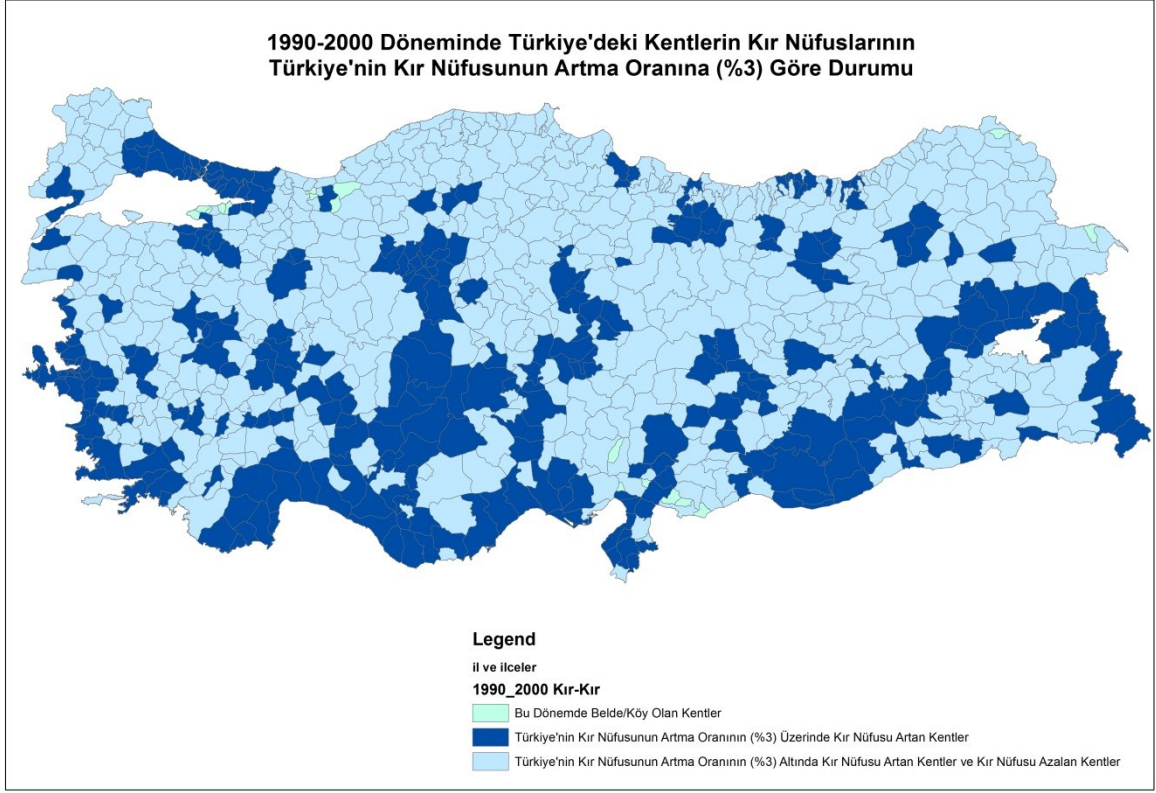
Harita-115. 1980-1990 Döneminde Türkiye'deki Kentlerin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%26) Göre Durumu

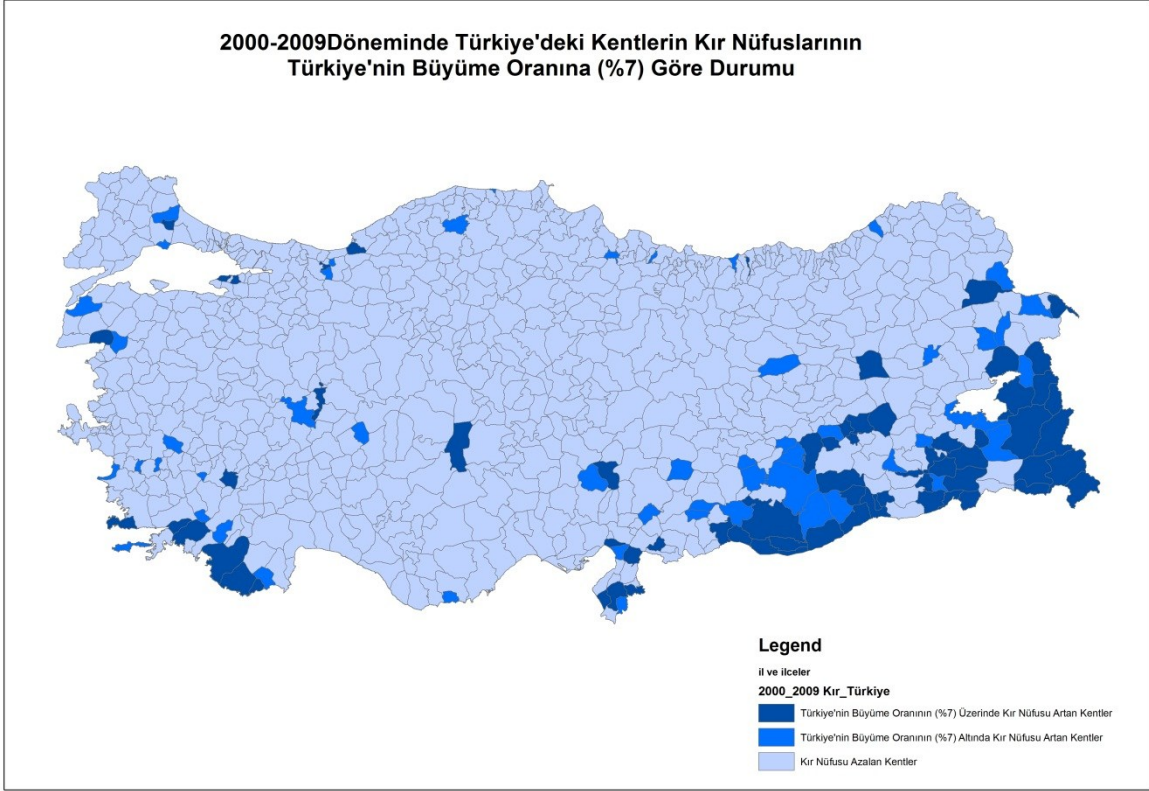
Harita-116. 1980-1990 Döneminde Türkiye'deki Kentlerin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusunun Azalma Oranına (%-8) Göre Durumu

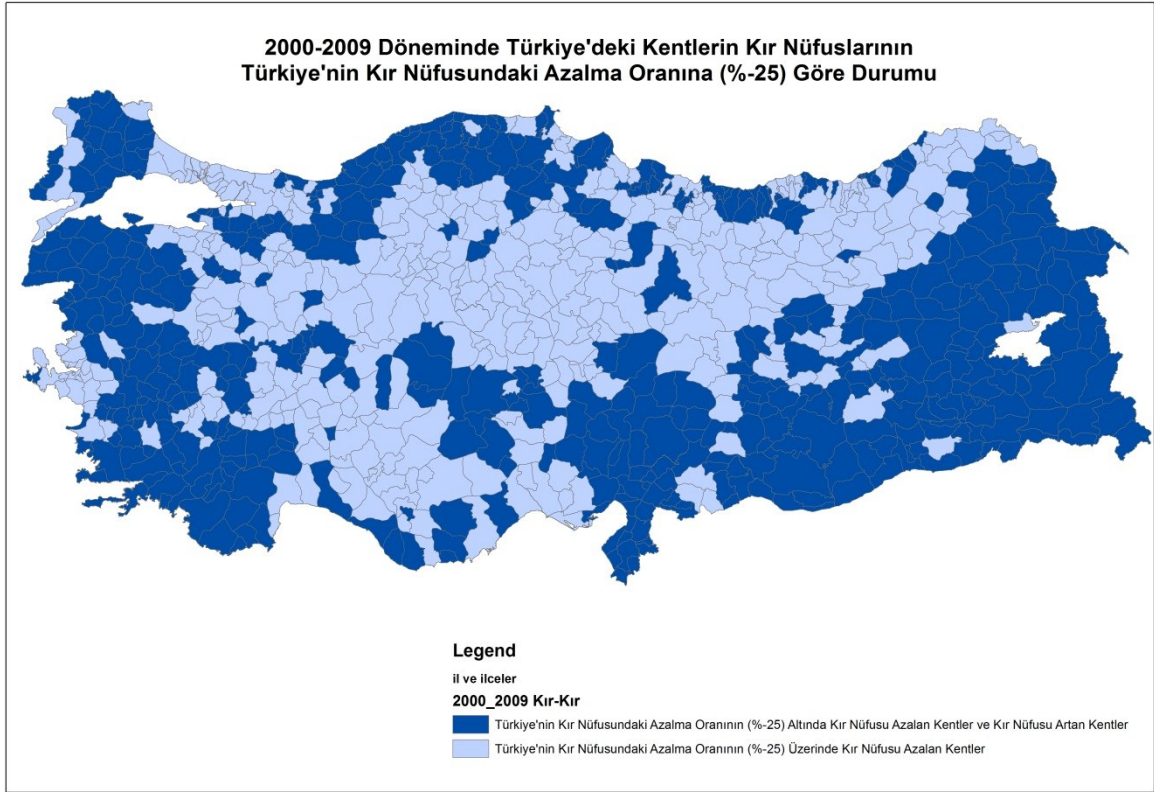
Harita-117. 1990-2000 Döneminde Türkiye'deki Kentlerin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%20) Göre Durumu

Harita-118. 1990-2000 Döneminde Türkiye'deki Kentlerin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusunun Artma Oranına (%3) Göre Durumu

Harita-119. 2000-2009 Döneminde Türkiye'deki Kentlerin Kırsal Nüfuslarının Türkiye'nin Büyüme Oranına (%7) Göre Durumu

Harita-120. 2000-2009 Döneminde Türkiye'deki Kentlerin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusunun Azalma Oranına (%-25) Göre Durumu

Kademeler	ilce_kır 1980	ilce_kır 1990	ilce_kır 2000	ilce_kır 2009
10.000.000 +	1.798.471	555.261	933.106	132.198
1.000.000-10.000.000	1.742.237	1.335.575	1.721.121	485.072
500.000-1.000.000	730.636	790.677	947.099	367.228
250.000-500.000	773.950	704.957	879.382	802.419
100.000-250.000	2.315.039	2.091.698	2.203.958	1.930.614
50.000-100.000	4.107.818	3.792.604	3.911.708	3.484.551
20.000-50.000	3.945.727	3.677.740	3.711.276	3.002.837
10.000-20.000	3.849.100	3.547.169	3.413.454	2.822.039
5.000-10.000	3.457.295	3.542.460	3.223.745	2.646.770
700-5.000	2.235.197	3.276.449	2.812.314	2.051.331

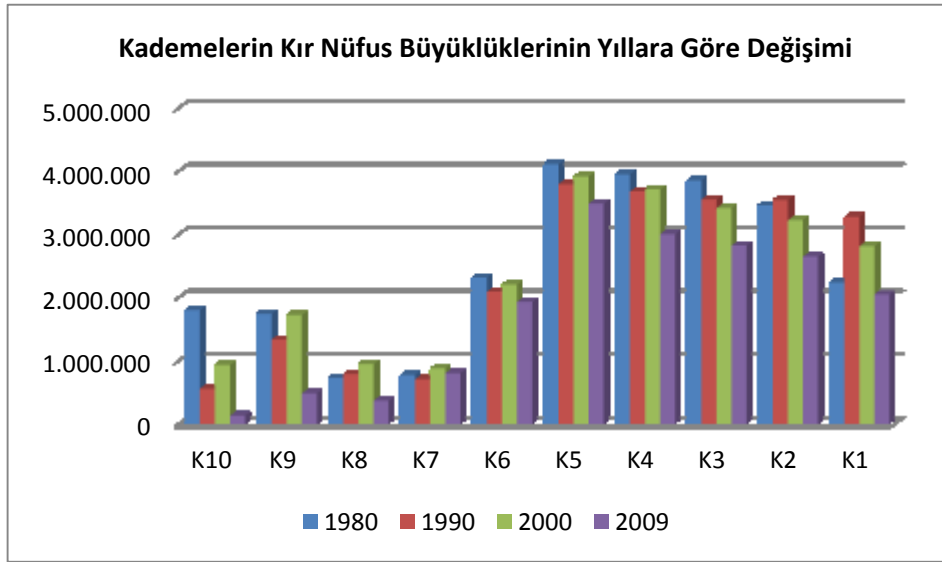
Tablo-37. Kademelerdeki Kır Nüfus Büyüklüklerinin Dönemlere Göre Değişimi

1980-1990 döneminde, K8, K2 ile K1 kentleri kır nüfuslarını arttırmış, diğer kademelerdeki kentler kır nüfuslarını azaltmıştır. Doğal nüfus artışlarını da dikkate aldığımızda bu dönemde nüfusu 5 binin üzerinde olan bütün kentlerin kır nüfusu net göç vermiştir. Kırdan büyük

kopmalar, nüfusu 1 milyonun üzerinde olan kentler ile nüfusu 500 bin ile 10 bin arasında olan kentlerde olmuştur.

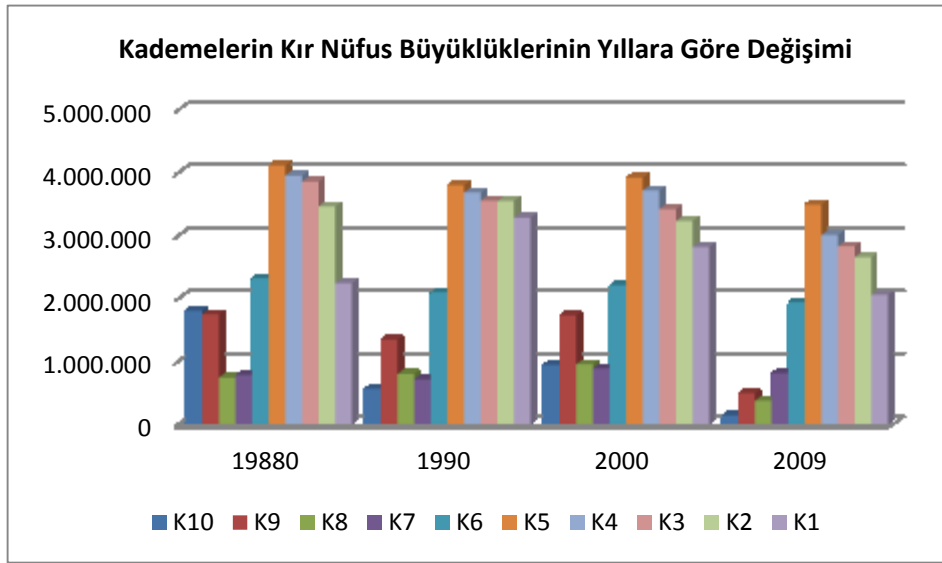
1990-2000 döneminde, kırdan kente göç oldukça yavaşlamış, nüfusu 10 binin altında olan kentlerde yoğunlaşmıştır. Üst kademedeki kentler kır nüfuslarını arttırmışlardır. Bu dönemde Türkiye'nin kır nüfusu yaklaşık 600 bin artmış, kütlelerini korumuştur.

2000-2009 döneminde, bütün kademelerdeki kentlerin kırından büyük kopuşlar olmuştur. Bu dönemde nüfusu 500 binin üzerinde olan kentlerin kır nüfusu yarıdan fazla azalmıştır. Artık kır hiçbir kademede kütlelerini koruyamamakta, hızla erimektedir.

Grafik-69. Kademelerin Kır Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi

Grafikten ülkenin kırsal nüfusunun, nüfusu 100 binin altında olan kentlerin kırında yoğunlaştığını görüyoruz. Nüfusu 10 binin altında olan kentler 1990 yılından itibaren kır nüfuslarını eritmekte, kır nüfus kütlelerinde önemli azalmalar görülmektedir. K10, K9 ve K8 kademelerindeki kentlerin kır nüfusu çok istikrarsız bir yapı sergilemiş, bu kentlerde 2009 yılında kır nüfusu neredeyse kalmamıştır.

Grafik-70. Kademelerin Kır Nüfus Büyüklüklerinin Yıllara Göre Değişimi

Grafikten, Türkiye'nin kentleşmesine paralel olarak kır nüfusunun hacmindeki küçülme görülmektedir. 1980 yılından 2009 yılına gelirken K10,K9,K8,K7 kademelerindeki kentlerin kır nüfus hacimlerinde çok büyük oranlarda küçülme olmuştur. Diğer kademelerde bulunan kentlerin kır nüfusunun özellikle 2009 yılında hacimlerinin küçüldüğünü ancak kır nüfusunda ana gövdeyi oluşturduklarını söyleyebiliriz.

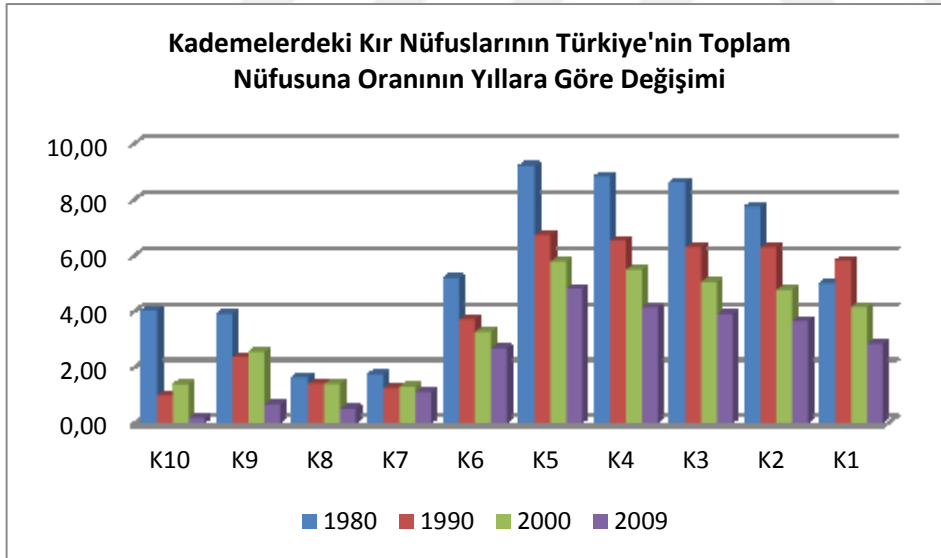
Kademeler	1980 Yılında Kademelerin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Toplam Nüfusuna oranı	1990 Yılında Kademelerin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Toplam Nüfusuna oranı	2000 Yılında Kademelerin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Toplam Nüfusuna oranı	2009 Yılında Kademelerin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Toplam Nüfusuna oranı
10.000.000 +	4,02%	0,98%	1,37%	0,18%
1.000.000-10.000.000	3,89%	2,36%	2,53%	0,66%
500.000-1.000.000	1,63%	1,40%	1,39%	0,50%
250.000-500.000	1,73%	1,24%	1,29%	1,10%
100.000-250.000	5,17%	3,70%	3,25%	2,66%
50.000-100.000	9,18%	6,71%	5,76%	4,80%
20.000-50.000	8,81%	6,51%	5,47%	4,13%
10.000-20.000	8,60%	6,28%	5,03%	3,88%
5.000-10.000	7,72%	6,27%	4,75%	3,64%
700-5.000	4,99%	5,80%	4,14%	2,82%

Tablo-38. Kademelerin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Dönemlere Göre Değişimi

1980-1990 döneminde, nüfusu 5 binin altında olan kentler dışında kalan bütün kademelerdeki kentlerin kır nüfuslarının Türkiye'nin toplam nüfusuna oranlarında çok büyük azalmalar olmuştur. Bu dönemde nüfusu 5 binin altında kentler kırlarını yeniden üretmiş, Türkiye'nin toplam nüfusu içindeki oranlarını arttırmışlardır. Bu kentlerin kırsal nüfusları Türkiye'deki trendin tam tersine bir davranış sergilemişlerdir.

1990-2000 döneminde, nüfusu 500 binin üzerinde olan kentlerin kır nüfuslarının Türkiye'nin toplam nüfusuna oranlarını arttırdıklarını görmekteyiz. Nüfusu 500 binin üzerinde olan kentlerin kır nüfusları bu dönemde Türkiye'nin kentleşmesine katkıda bulunmamışlar, hatta Türkiye'nin kentleşme oranının azalmasına neden olmuşlardır. Bu dönemde nüfusu 500 binin altında olan kentlerin kır nüfusu Türkiye'nin kentleşmesine paralel bir seyir göstermiş, bu kentlerin kır nüfuslarının Türkiye'nin toplam nüfusuna oranları azalmıştır.

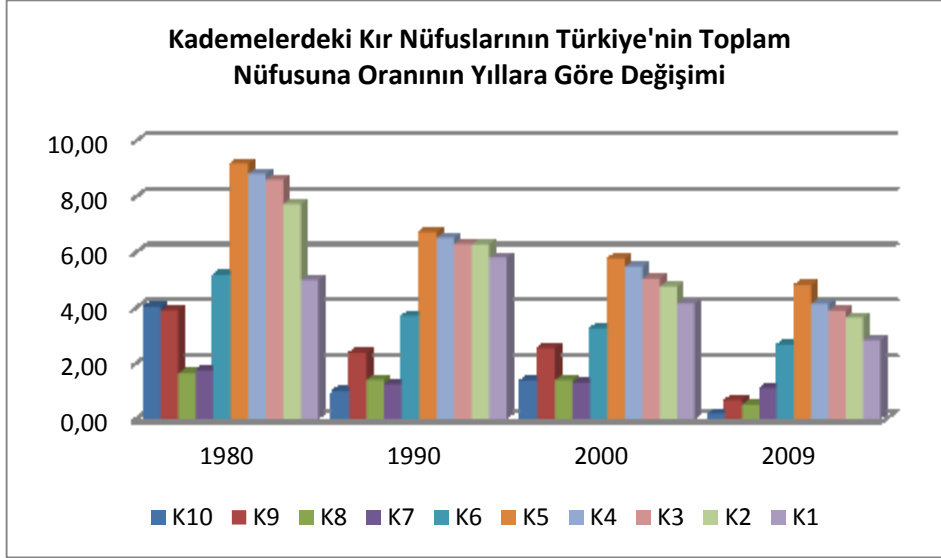
2000-2009 döneminde, bütün kademelerdeki kentlerin kır nüfuslarının Türkiye'nin toplam nüfusuna oranlarının ciddi oranlarda azaldığını görmekteyiz. Artık kırsal nüfus Türkiye içindeki ağırlığını hızla kaybetmekte, erimektedir.

Grafik-71. Kademelerdeki Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

Grafikten Türkiye'nin kentleşmesine paralel olarak nüfusu 250 binin altında olan kentlerin kır nüfuslarının Türkiye içindeki ağırlıklarının her üç dönemde de azaldığını görmekteyiz. Nüfusu 250 binin üzerinde olan kentlerin kır nüfuslarının 1990-2000 döneminde Türkiye içindeki ağırlıklarını arttırdığını, 2009 yılında kır nüfuslarının Türkiye içindeki ağırlıklarının

neredeysi kalmadığını görmekteyiz. Bir başka deyişle 2009 yılında nüfusu 250 binin üzerinde olan kentlerin kır nüfusu neredeysi kalmamıştır.

Grafik-72. Kademelerdeki Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Toplam Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

Grafikten Türkiye'nin kentleşme sürecini okuyabiliyoruz. Türkiye'nin kentleşmesi ile beraber kır nüfusun hacminde de küçülme olmuştur. Burada 2000-2009 döneminde nüfusu 250 binin üzerinde olan kentlerin kır nüfuslarının diğer kademelere oranla çok yüksek oranlarda azaldığını Türkiye içindeki ağırlığının kalmadığını görüyoruz. 2009 yılında kır artık nüfusu 250 binin altında olan kentlerde vardır.

Kademeler	1980 Yılında Kademelerin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusuna Oranı	1990 Yılında Kademelerin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusuna Oranı	2000 Yılında Kademelerin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusuna Oranı	2009 Yılında Kademelerin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusuna Oranı
10.000.000+	%7.20	%2.38	%3.92	%0.74
1.000.000- 10.000.000	%6.98	%5.73	%7.25	%2.74
500.000-1.000.000	%2.92	%3.39	%3.99	%2.07
250.000-500.000	%3.10	%3.02	%3.70	%4.53
100.000-250.000	%9.28	%8.98	%9.28	%10.89
50.000-100.000	%16.46	%16.27	%16.46	%19.66
20.000-50.000	%15.81	%15.78	%15.62	%16.94
10.000-20.000	%15.43	%15.21	%14.37	%15.93
5.000-10.000	%13.86	%15.19	%13.57	%14.93
700-5.000	%8.96	%14.05	%11.84	%11.57

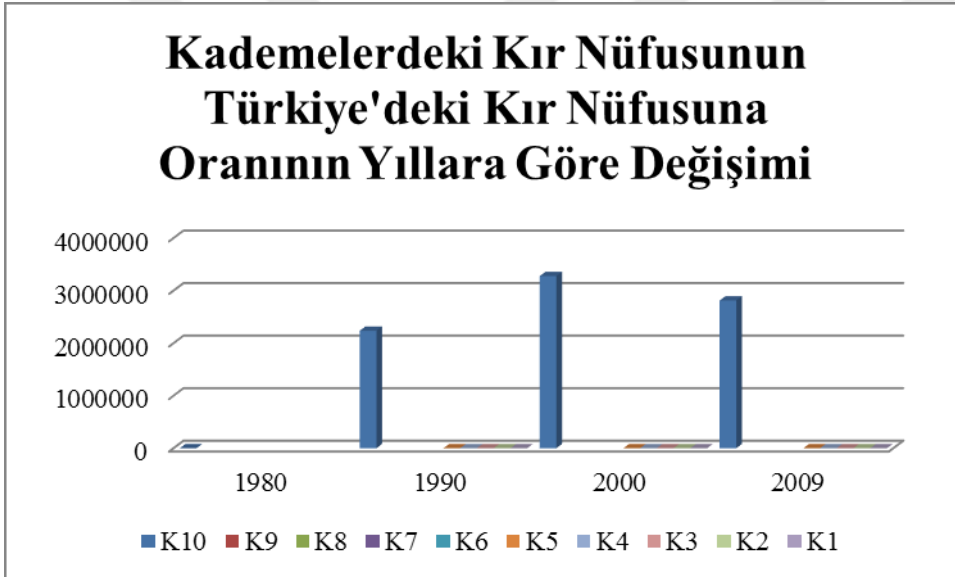
Tablo-39. Kademelerin Kır Nüfuslarının Türkiye'nin Kır Nüfusuna Oranının Dönemlere Göre Değişimi

1980-1990 döneminde, K1, K2 ve K8 kademelerindeki kentlerin kır nüfuslarının Türkiye'nin kır nüfusu içindeki paylarının arttığını bu kademedeki kentlerin kır nüfuslarının diğer kademelerdeki kentlerin kır nüfuslardan daha az göç verdiğini görmekteyiz. Bu dönemde İstanbul kır nüfusunu çok büyük oranda kente katmıştır.

1990-2000 döneminde, kırdan kente göç trendi değişmiş, nüfusu 50 binin altında olan kentlerin kır nüfusunda hızlı bir azalma olmuştur. bu dönemde nüfusu 50 binin üzerinde olan kentlerin kır nüfuslarının Türkiye'nin kır nüfusu içindeki payları artmıştır. Bu dönemde

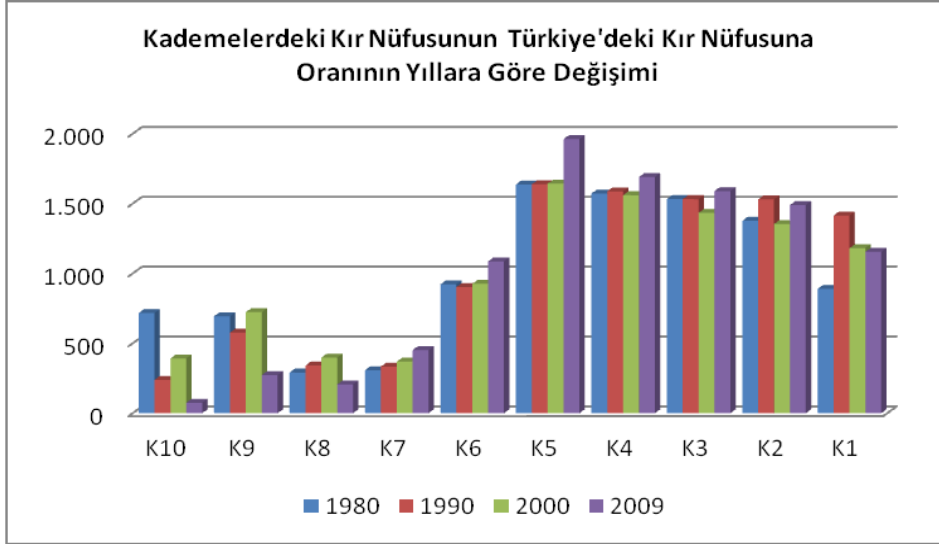
nüfusu 50 binin üzerindeki kentlerde kır kendini yeniden üretmiş, nüfusu 50 binin altında olan kentlerde kır nüfusunun eski ağırlığı kalmamıştır.

2000-2009 döneminde kır nüfusu, 500 binin üzerinde olan kentlerde ağırlığını büyük oranlarda azaltmıştır. Bu kentlerin Türkiye'nin kır nüfusuna oranları 2000 yılında %5,29 iken 2009 yılında %1.34'e inmiştir. Üst kademelerdeki kentlerin kır nüfusunda yaşanan bu büyük kopuşlar, alt kademedeki kentlerin kır nüfuslarının Türkiye'nin kır nüfusuna oranında ciddi yükselmelere neden olmuştur. Aslında bu dönemde bütün kademelerdeki kentlerin kır nüfuslarında önemli azalmalar olmuştur. Burada, büyük kentlerin kır nüfusundaki büyük kopmalar 2009 yılında Türkiye'nin kır nüfusunda ağırlığın alt kademelere geçmesine neden olmuştur.

Grafik-73. Kademelerdeki Kır Nüfusunun Türkiye'deki Kır Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

Grafikten, nüfusu 500 binin üzerinde olan kentlerin kır nüfuslarının Türkiye'nin kır nüfusu içindeki hacimlerinin 1980 yılından 2009 yılına doğru gelirken önemli oranlarda azaldığını, neredeyse kalmadığını görmekteyiz. Bu dönemde nüfusu 500 binin altında olan kentlerin kır nüfuslarının Türkiye'nin kır nüfusu içindeki hacminin de önemli oranlarda arttığını görmekteyiz. Kır giderek taşranın sorunu olmaya başlamıştır.

Grafik-74. Kademelerdeki Kır Nüfusunun Türkiye'deki Kır Nüfusuna Oranının Yıllara Göre Değişimi

Grafikten, Türkiye'nin kır nüfusunda 2000 yılına kadar dengeli bir yapı gözlenirken 2009 yılında bu dengenin bozulduğunu görmekteyiz. 2009 yılında kır nüfus kütlesi, nüfusu 250 binin altında olan yerleşimlerde yoğunlaşmıştır. Kentlerin nüfuslarının büyümesi oranında kır nüfusta azalma olmuştur.

Kademeler	1980-1990 Döneminde Türkiye'nin Büyüme Oranına Göre; Kır Nüfusu Artan, Kır Nüfusu Artan Ancak Göç Veren, Kır Nüfus Kütlesi Eriyen Kentlerin Sayısı			1990-2000 Döneminde Türkiye'nin Büyüme Oranına Göre; Kır Nüfusu Artan, Kır Nüfusu Artan Ancak Göç Veren, Kır Nüfus Kütlesi Eriyen Kentlerin Sayısı			2000-2009 Döneminde Türkiye'nin Büyüme Oranına Göre; Kır Nüfusu Artan, Kır Nüfusu Artan Ancak Göç Veren, Kır Nüfus Kütlesi Eriyen Kentlerin Sayısı		
	0	1	2	0	1	2	0	1	2
10.000.000 +	0	0	1	1	0	0	0	0	1
1.000.000-10.000.000	1	2	4	6	0	1	0	0	7
500.000-1.000.000	1	1	5	4	2	1	0	0	7
250.000-500.000	2	3	6	5	4	2	2	1	8
100.000-250.000	4	12	19	7	7	21	3	2	30
50.000-100.000	11	28	39	13	20	45	14	7	57
20.000-50.000	10	26	58	19	26	61	7	1	98
10.000-20.000	6	33	76	18	37	81	15	11	112
5.000-10.000	10	31	85	10	39	121	20	15	140
700-5.000	1	22	88	25	34	202	7	17	248
Toplam	46	158	381	108	169	535	68	54	708

Tablo-40. Türkiye'nin Büyüme Oranına Göre Kademelerde Kır Nüfusu Artan/Kır Nüfusu Artan Ancak Göç Veren/Kır Nüfus Kütlesi Eriyen Kentlerin Sayısının Dönemlere Göre Değişimi

Türkiye, nüfusunu 1980-1990 döneminde %26, 1990-2000 döneminde %20, 2000-2009 döneminde %7 oranında arttırmıştır. Yukarıdaki tablo bu oranlar esas alınarak hazırlanmıştır. Buna göre Türkiye'nin büyüme oranının üzerinde kır nüfusu artan kentler mavi, Türkiye'nin büyüme oranının altında kır nüfusu artan, kır nüfusu göç veren kentler yeşil, Bir önceki döneme göre kır nüfusunu azaltan, kır nüfus kütleleri eriyen kentler kırmızı olarak gösterilmiştir.

1980-1990 döneminde ilçe olan 585 kentin kır nüfusu, 1990-2000 döneminde ilçe olan 812 kentin kır nüfusu, 2000-2009 döneminde ilçe olan 830 kentin kır nüfusu analiz edilmiştir.

1980-1990 döneminde, Türkiye'deki 585 kentin %8'inin 46 kentin kır nüfusunun Türkiye'nin büyüme oranının üzerinde büyüdüğünü, %27'sinin 158 kentin kır nüfusunun Türkiye'nin büyüme oranının altında büyüdüğünü, göç verdiğini ancak kütlelerini koruduğunu, %65'inin 381 kentin kır nüfusunun 1990 yılında 1980 yılındaki nüfuslarının altına düştüğünü, kütlelerinin eridiğini görmekteyiz. Bu dönemde Türkiye'deki kentlerin %92'sinin, 539 kentin kır nüfusu Türkiye'nin bu dönemdeki büyüme oranının altında kalmış, net göç vermiştir.

1990-2000 döneminde, Türkiye'deki 812 kentin %13'ünün 108 kentin kır nüfusunun Türkiye'nin büyüme oranının üzerinde büyüdüğünü, %21'inin 157 kentin kır nüfusunun Türkiye'nin büyüme oranının altında büyüdüğünü, göç verdiğini ancak kütlelerini koruduğunu, %66'sının 535 kentin kır nüfusunun 2000 yılında 1990 yılındaki nüfuslarının altına düştüğünü, kütlelerinin eridiğini görmekteyiz. Bu dönemde Türkiye'deki kentlerin %87'sinin, 704 kentin kır nüfusu Türkiye'nin bu dönemdeki büyüme oranının altında kalmış, net göç vermiştir.

2000-2009 döneminde, Türkiye'deki 830 kentin %8'inin 68 kentin kır nüfusunun Türkiye'nin büyüme oranının üzerinde büyüdüğünü, %6'sının 54 kentin kır nüfusunun Türkiye'nin büyüme oranının altında büyüdüğünü, göç verdiğini ancak kütlelerini koruduğunu, %86'sının 708 kentin kır nüfusunun 2009 yılında 2000 yılındaki nüfuslarının altına düştüğünü, kütlelerinin eridiğini görmekteyiz. Bu dönemde Türkiye'deki kentlerin %92'sinin, 762 kentin kır nüfusu Türkiye'nin bu dönemdeki büyüme oranının altında kalmış, net göç vermiştir.

Kademeler	1980-1990 Döneminde Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Değişime Göre, Kır Nüfusunu Arttıran, Kır Nüfusunu Azaltan Kentlerin Sayısı		1990-2000 Döneminde Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Değişime Göre, Kır Nüfusunu Arttıran, Kır Nüfusunu Azaltan Kentlerin Sayısı		2000-2009 Döneminde Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Değişime Göre, Kır Nüfusunu Arttıran, Kır Nüfusunu Azaltan Kentlerin Sayısı	
10.000.000 +	0	1	1	0	0	1
1.000.000-10.000.000	3	4	6	1	0	7
500.000-1.000.000	3	4	6	1	0	7
250.000-500.000	7	4	8	3	9	2
100.000-250.000	18	17	13	22	25	10
50.000-100.000	49	29	29	49	60	18
20.000-50.000	52	43	41	65	71	35
10.000-20.000	58	57	49	87	85	53
5.000-10.000	62	65	36	134	109	66
700-5.000	35	76	51	210	137	135
Toplam	287	300	240	572	496	334

Tablo-41. Türkiye'nin Kır Nüfusundaki Değişime Göre Kır Nüfusunu Arttıran/Kır Nüfusunu Azaltan Kentlerin Sayısının Dönemlere Göre Değişimi

Türkiye, kır nüfusunu 1980-1990 döneminde %-8 oranında azaltmış, 1990-2000 döneminde %3 oranında arttırmış, 2000-2009 döneminde %-25 oranında azaltmıştır. Yukarıdaki tablo bu oranlar esas alınarak hazırlanmıştır. Buna göre Türkiye'nin kır nüfusundaki değişime göre kır nüfusunu arttıran kentler mavi, kır nüfusunu azaltan kentler kırmızı olarak gösterilmiştir.

1980-1990 döneminde ilçe olan 585 kentin kır nüfusu, 1990-2000 döneminde ilçe olan 812 kentin kır nüfusu, 2000-2009 döneminde ilçe olan 830 kentin kır nüfusu analiz edilmiştir.

1980-1990 döneminde, Türkiye'deki 585 kentin %49'unun, 287 kentin kır nüfusu Türkiye'nin kır nüfusundaki değişimin üzerinde kalmış, %51'inin, 300 kentin kır nüfusu Türkiye'nin kır

nüfusundaki değişimin altında kalmıştır. Bu dönemde her kademedен kırdan kente dengeli bir göç olduğunu söyleyebiliriz.

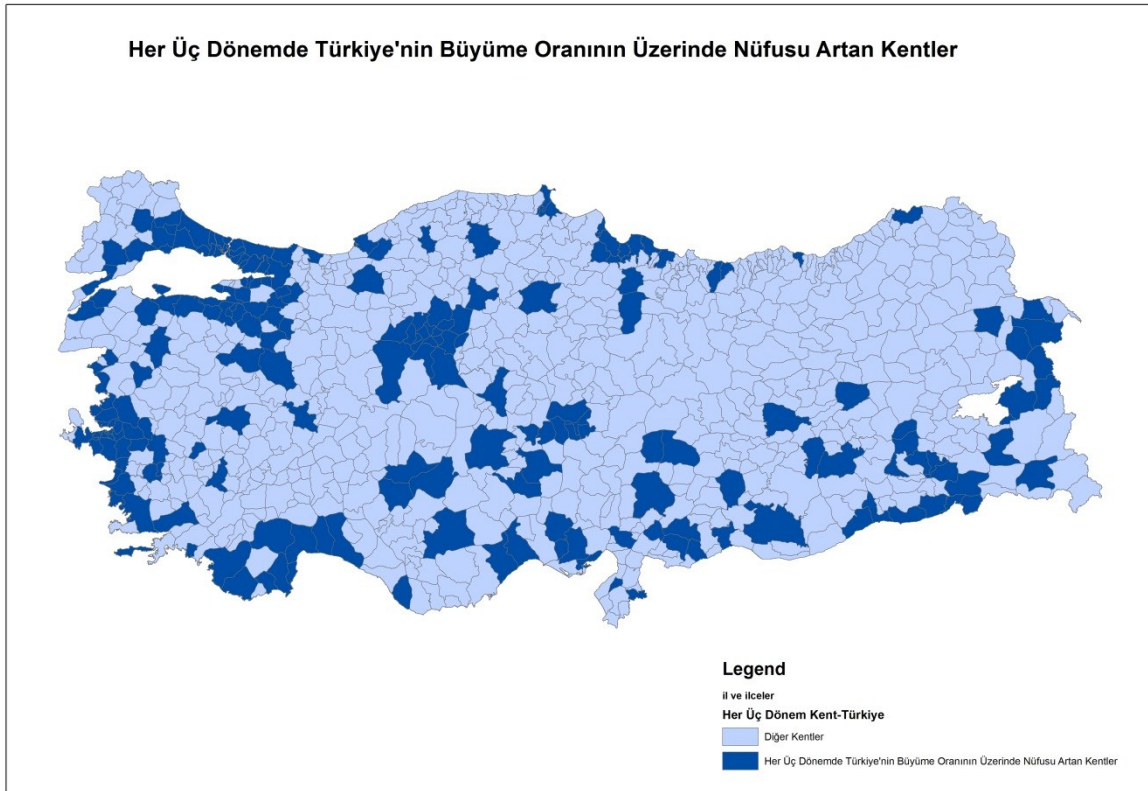
1990-2000 döneminde, Türkiye'deki 812 kentin %30'unun, 240 kentin kır nüfusu Türkiye'nin kır nüfusundaki değişimin üzerinde kalmış, %70'inin, 572 kentin kır nüfusu Türkiye'nin kır nüfusundaki değişimin altında kalmıştır. Bu dönemde kırdan kente göç alt kademelerde yoğunlaşmış, üst kademelerde kır nüfusu artmıştır. Türkiye'deki kentlerin %70'inin kır nüfusunun Türkiye'deki kır nüfusundaki %3 oranındaki artmanın altında artığını ya da nüfus kaybettiğini dikkate aldığımızda bu durum açıkça görölmektedir.

2000-2009 döneminde, Türkiye'deki 830 kentin %60'ının, 496 kentin kır nüfusu Türkiye'nin kır nüfusundaki değişimin üzerinde kalmış, %40'ının, 335 kentin kır nüfusu Türkiye'nin kır nüfusundaki değişimin altında kalmıştır. Bu dönemde Türkiye'deki kentlerin %40'ının kır nüfusu Türkiye'nin kır nüfusundaki %24 oranındaki azalmadan daha fazla azaldığını görmekteyiz. Buna bu dönemde %7 oranındaki doğal nüfus artışını da eklediğimizde son 9 yılda Türkiye'deki kentlerin %40'ında kırdan yaşayan her üç kişiden birinin kentlere geldiğini, bu kentlerin kır nüfuslarının neredeyse kalmadığını söyleyebiliriz.

4.3. Türkiye Geneline 1980-2009 Döneminde Nüfusu Artan Yerleşimler

Bu bölümde her üç dönemde nüfusunu arttıran yerleşimler haritalanmıştır.

4.3.1. 1980-2009 Döneminde Türkiye'nin Büyüme Oranının Üzerinde Nüfusu Artan Kentler

Harita-121. 1980-2009 Döneminde Türkiye'nin Büyüme Oranının Üzerinde Nüfusu Artan Kentler

İstanbul %136, %34, %40, Ankara %37, %25, %30, İzmir %114, %29, %31, Bursa %85, %44, %40, Adana %60, %23, %37, Kocaeli %63, %25, %97, Gaziantep %60, %41, %50, Konya %56, %45, %35, Antalya %119, %58, %55, Kayseri %65, %26, %52, Mersin %95, %27, %57, Diyarbakır %59, %46, %53, Samsun %59, %20, %37, Denizli %50, %35, %77, Şanlıurfa %88, %40, %25, Kahramanmaraş %28, %43, %18, Van %68, %83, %27, Elazığ %44, %30, %21, Batman %71, %67, %27, Manisa %68, %35, %36, Balıkesir %37, %26, %20, Trabzon %49, %33, %8, Kütahya %31, %28, %28, Çorum %55, %39, %32, Çorlu %58, %90, %46, Adıyaman %89, %78, %11, Osmaniye %45, %42, %12, Isparta %30, %32, %28,

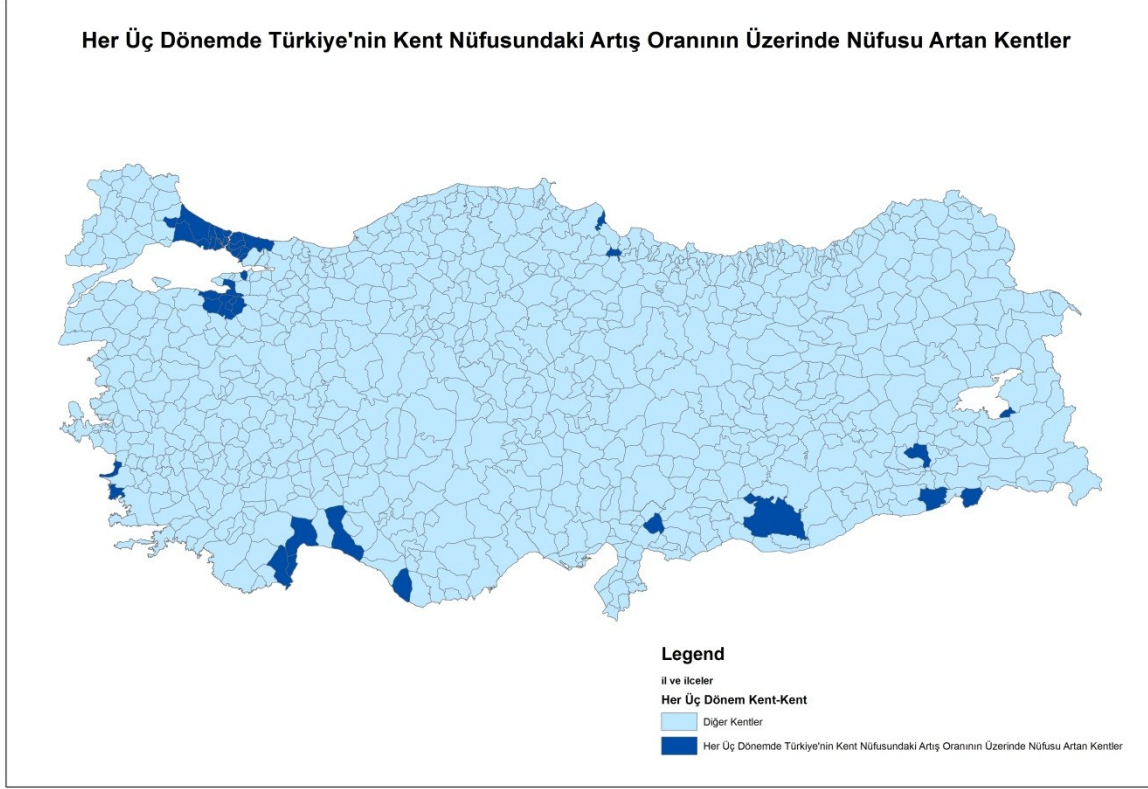
Aydın %45, %34, %25, Uşak %48, %30, %28, Afyon %28, %35, %33, Aksaray %45, %43, %32, İnegöl %58, %48, %53, Tekirdağ %54, %34, %31, Karaman %49, %38, %26, Tokat %38, %36, %14, Kızıltepe %100, %88, %14, Siirt %62, %44, %32, Bolu %68, %38, %43, Bandırma %45, %26, %16, Turgutlu %33, %27, %24, Kırşehir %49, %20, %19, Niğde %41, %42, %35, Ağrı %45, %36, %25, Ereğli (Zonguldak) %32, %20, %24, Lüleburgaz %49, %52, %23, Çanakkale %36, %42, %28, Cizre %150, %38, %22, Polatlı %40, %32, %22, Giresun %49, %24, %13, Bingöl %46, %66, %31, Kastamonu %46, %25, %34, Elbistan %54, %31, %20, Nevşehir %41, %29, %25, Nusaybin %63, %51, %12, Mardin %36, %23, %26, Manavgat %171, %87, %14, Iğdır %58, %55, %29, Ünye %61, %36, %21, Soma %36, %22, %23, Silopi %283, %122, %43, Ödemiş %28, %20, %20, Fethiye %164, %35, %44, Çerkezköy %92, %78, %68, Çankırı %32, %38, %11, Söke %35, %24, %8, Doğubeyazıt %52, %60, %16, Hakkari %67, %93, %10, Şırnak %150, %108, %21, Tavşanlı %65, %24, %34, Ergani %54, %27, %34, Kuşadası %121, %52, %30, Muğla %30, %23, %42, Reyhanlı %35, %24, %17, Çarşamba %36, %29, %22, Erbaa %32, %36, %29, Bozüyük %83, %42, %19, Orhangazi %72, %42, %23, Karacabey %29, %29, %27, Serik %53, %30, %70, Milas %40, %36, %32,

Birecik %40, %43, %18, Bilecik %53, %48, %35, Erdemli %43, %33, %12, Gönen %44, %38, %17, Didim %175, %127, %73, Afşin %40, %25, %14, Safranbolu %26, %29, %26, Burhaniye %40, %48, %23, Bor %33, %21, %28, Bulancak %50, %33, %16, Sinop %39, %20, %20, Ayvalık %32, %24, %13, Kumluca %143, %47, %20, Terme %33, %25, %20, Yenişehir %31, %24, %11, Gelibolu %29, %28, %22, Kurtalan %70, %41, %17, Karasu %40, %71, %13, Malkara %33, %20, %13, Ortaca %33, %33, %56, Devrek %33, %31, %19, İdil %100, %58, %10, Saray %30, %31, %24, Gazipaşa %86, %23, %31, Belen %67, %20, %11, Erdek %30, %38, %11, Kemer %415, %113, %18, Korkuteli %30, %23, %25,

Diyadin %50, %44, %46, Ürgüp %83, %27, %21, Çiftlikköy %218, %80, %89, Nurdağı %75, %43, %60, Dikili %43, %20, %33, Pamukova %67, %30, %23, Söğüt %50, %33, %25, Osmaneli %33, %50, %8, Sarıgöl %43, %20, %8, Çaldıran %100, %200, %8, Edremit %100, %50, %100, Yahşihan %65, %46, %50, 19 Mayıs %100, %33, %38, Gerze %38, %25, %10, Finike %60, %45, %15, Borçka %36, %48, %19, Sason %66, %43, %9, Lapseki %30, %47, %26, Marmaraereğlisi %76, %61, %20, Özalp %36, %41, %46,

Datça %108, %62, %22, Köşk %30, %38, %18, Eruh %55, %22, %28, Kavak %27, %37, %8, Kaş %45, %40, %8, Çatak %83, %32, %9, Armutlu %60, %31, %24, Yumurtalık %46, %34, %11 Altınova %40, %52, %53, Asarcık %109, %36, %32.

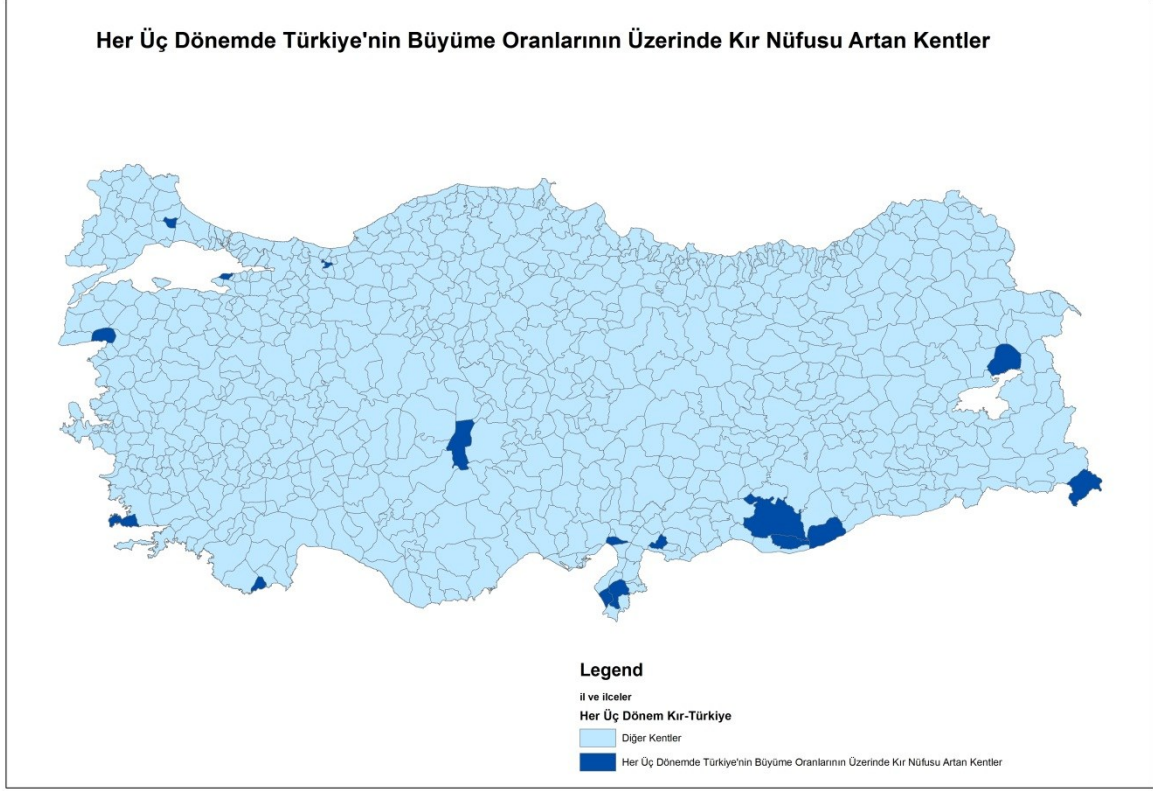
4.3.2. 1980-2009 Dönemde Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranının Üzerinde Nüfusu Artan Kentler

Harita-122. 1980-2009 Döneminde Türkiye'nin Kent Nüfusundaki Artma Oranının Üzerinde Nüfusu Artan Kentler

İstanbul %136, %34, Bursa %85, %44, %40, Antalya %119, %58, %55, Şanlıurfa %88, %40, %25, Batman %71, %67, %27, Silopi %283, %122, %43, Fethiye %164, %35, %44, Çerkezköy %92, %78, %68, Kuşadası %121, %52, %30, Didim %175, %127, %73, Kumluca %143, %47, %20, Kurtalan %70, %41, %17, İdil %100, %58, %10, Gazipaşa %86, %23, %31, Kemer %415, %113, %18, Çiftlikköy %218, %80, %89, Edremit %100, %50, %100, 19 Mayıs %100, %33, %38, Asarcık %109, %36, %32.

4.3.3. 1980-2009 Dönemde Türkiye'nin Büyüme Oranının Üzerinde Kır Nüfusu Artan Kentler

Harita-123. 1980-2009 Döneminde Türkiye'nin Büyüme Oranının Üzerinde Kır Nüfusu Artan Kentler

Şanlıurfa %61, %57, %50, Hatay %45, %25, %22, Erciş %31, %29, %9, Çerkezköy %64, %128, %105, Edremit (Balıkesir) %42, %100, %20, Ceylanpınar -, %44, %22, Samandağ %42, %22, %17, Bodrum %59, %86, %32, Erzin -, %33, %13, Eskil -, %21, %26, Demre -, %20, %10, Şemdinli %53, %35, %29, Gümüşova -, -, %42, Harran -, %74, %19, Musabeyli -, -, %8.

5. SONUÇ

Modern bilgi-iktidar, geleneksel grupları dağıtarak modernitenin, sanayinin, sınıf temelli yeni gruplarını yaratmıştır. Bu dönemde nüfus hareketi de sanayi temelli yeni sınıflar arasında olmuş, kırdan kente hareket olarak gelişmiştir. Küresel bilgi-iktidar, bütün grupları dağıtmakta, birey temelli yeni bir nüfus hareketi başlamaktadır. Yeniden kentleşme, yeniden yerleşme gerçekleşmektedir.

Modern bilgi-iktidarda, yerleşimler, özsermayeli iken küresel bilgi-iktidar ile birlikte halka, dünyaya borsaya açılan yerleşimler olmuşlardır.

Modern bilgi-iktidarda yerleşimler ulusdevlet şablonunda, ulusdevlet showroom'unda görünür kılınırken küresel bilgi-iktidar ile birçok yerleşim görünmez olmuştur. Ulusdevletin loş uzamında gölgelerle büyüttüğü birçok yerleşimin küresel bilgi-iktidar ile gerçek görüntüleri ortaya çıkmakta, gölgelerle büyütülen yerleşimlerin dünya içindeki konumları deşifre olmaktadır. Bu **görünürlülük** nüfus hareketlerini kaçınılmaz kılmaktadır.

Küresel bilgi-iktidarda bir ülkedeki nüfus hareketi, o ülkenin yerleşim borsasındaki hareket olarak görülebilir. Yerleşimler borsasında firmalar yerleşimler, para ise insan olmaktadır. Bu borsada akan insandır ve bu akış tek yönlü bir akıştır, çoğunlukla geri dönüşü olmayan bir akıştır. Bir ülkenin nüfus hareketi, o ülkenin yerleşim sistemine duyulan toplam tepkilerin, beklentilerin geleceğin satın alındığı, büyük risklerle ana yaşamsal kararın alındığı bir insan borsası hareketidir. Tarihselliği içinde döneminin bilgi-iktidarını yüklenen bir **pratik**. Buradaki hareket bir meta hareketi değildir. Burada değerlerinden, köklerinden koparak harekete geçen insandır. Bu karar sadece kendisini değil belki daha da çok gelecek nesilleri ilgilendiren çok köklü bir karardır. Küresel bilgi-iktidar, yeni **söylemleri**, yeniden kentleşmeyi, yeniden yerleşmeyi beraberinde getirmektedir.

Küresel bilgi-iktidar, yereli, kent ölçeğini öne çıkarmaktadır. Sınırların ortadan kalkarak ağların, ilişkilerin ve yeni mekansal organizasyonların öne çıktığı dinamik bir süreç yaşanmaktadır. Ulus devletlerin yerleşimleri toplama yetenekleri ortadan kalkmaktadır. **Artık ilişkiler çağına girilmektedir.**

Küresel bilgi-iktidar, sınırları ortadan kaldırarak yereli odak haline getirmektedir. Yerel, küreselin mekanı olmaktadır. Yerel, küreselin somutlaştığı, ayaklarının yere bastığı yer olmaktadır.

Ulus devletin yerele verdiği rol, koyduğu şablon dağılmaktadır. Yerelin rolü ağırlaşmakta, her şeyle tek başına mücadele etmek durumunda kalmaktadır.

Küresel bilgi-iktidar, sınırları ortadan kaldırarak yerelin yönelimini değiştirmektedir. Yerel, kavrayabildiği bir dünyadan sanal, amorf kavranamaz bir dünyaya, küresele doğru savrulmaktadır. Küresele eklemelenemeyen yerleşimler önemli bir sorun haline gelmektedir.

Modern bilgi-iktidarda merkezin otobanlarla **sabitləşirdiği** yerleşimler küresel bilgi-iktidarda yeni yolların, patikaların ortaya çıkışı, buralardan akan bilgi-iktidar ile birlikte harekete geçmektedir.

Patikalardan akan bilgiyle merkez; dondurucu, belirleyici bir konumdan engelleyici, sınırlayıcı bir konuma gelmiş, merkez dışında hareket alanı ortaya çıkmıştır.

Türkiye’de merkezin (söylemsel olmayan pratiklerinin) ve bilginin (söylemsel pratiklerin) yönlendirmesinde merkezin çözülmeyip bilginin çözülmesi **merkezi yerellikleri** beraberinde getirmiştir.

Kent-Kır, Küreselin Yereli

Ulus devlet, bölge, kent, kır; moderniteye ve sanayiye ait yerleşim şemasının parçalarıdır. Küresel bilgi-iktidar ile artık ulus devlet eski ulus devlet değildir, bölge eski bölge değildir, kent-kır eski kent-kır değildir. **Küresel bilgi-iktidarın yerleşim şemasının yeniden kavramsallaştırılması gerekmektedir. Eski bilgi-iktidarın üniteleri ile yeni bilgi-iktidarın yerleşiminin kavranması olanaksızdır.**

Ulus devletlerin şekillendirdiği dünyadan ulus devletlerle kavranan, yerelliklerle şekillenen bir dünyaya doğru gidilmektedir.

Ulusdevletler şeffaflaşmakta, görünür hale gelmektedir. Bu dönemde küreselin yereli olabilen yerleşimler küresele eklemelenebilmekte, diğer yerleşimler küresele eklemelenememekte, ulusdevlet (soft power) gevşek bağı ile tutulmaktadır. Ulus devlet de form değiştirmekte, katı, statik, (hard power) bir yapıdan akışkan, esnek, (soft power) bir yapıya dönüşmektedir.

Ulusdevlet hiyerarşisinde tarımsal üretimin yapıldığı küçük yerleşimler kır, tarım dışı sanayi üretiminin yapıldığı yerleşimler kent olarak tanımlanmaktaydı. Küreselin yereli, bu tanımlamanın dışında dünya ile doğrudan ilişki kurma kapasitesi olan yereldir. Küreselin yereli kendi coğrafyasında hapsolmuş, tanımlı bir yerel değildir. Belirli bir büyüklükte olması da gerekmemektedir. Her büyüklükte küresel yereller olabilmekte, birçok büyük merkez küreselin yereli olamamaktadır.

Küreselin kenti **ilişki** kentidir, **potansiyel** kenttir, **sınırsız** kenttir.

Modern bilgi-iktidarda, sanayi-modernizm-ulusdevlet döneminde, yerleşimleri, kır ve kenti birkaç parametre ile okuyabilmek mümkün olabilmekteydi. Ulusdevletin mutlaklığındaki bu yerleşimler bize bu fırsatı vermektedir. Küresel bilgi-iktidar ile ulusdevletlerin mutlaklığındaki yerleşim şablonu dağılmakta, yerleşimleri kır ya da kent olarak tanımlayabilmenin olanağı ortadan kalkmaktadır. Artık yerleşimleri ulusdevletin, modernizmin, sanayinin kentleri ya da kırları olarak tasnif etmek yerine küresel bilgi-iktidarın birimleri olarak küreselin yerelleri ve küresele eklemelenemeyen yereller olarak tasnif etmek gerekmektedir. Bugünün yerleşim şemasını kır ve kent ile okuyamayız. Artık her yer küreselin yerelidir.

Yerleşim sisteminin ulusal şablonu, ulusal bütünlüğü dağılmış, küresel ortamda grinin tonları artmış, yerleşimlerin dünya içindeki konumları deşifre olmuştur.

Bu çalışmada Türkiye'nin yerleşim şemasında 2000 yılından sonra ulusal merkezin bilgi-iktidar, hakikat oyunlarının dağıldığı, arşivin kaydığı, küresel bilgi-iktidar-hakikat oyunu sürecine girildiği görülmektedir.

Modern bilgi-iktidarda kırdan kente olan hareket küresel bilgi-iktidarda kentten kente harekete dönüşmüştür. Kentler yeniden şekillenmekte, ulus devletinin toparlayıcı üniteleri olmaktan çıkarak küreselin yereli olmaktadır. Yeniden kentleşme, yeniden yerleşme gündeme gelmektedir.

Yerel, birey, gidebildiği kadar gitmekte, küresel inebildiği kadar inmektedir. Sınırlar esnemektedir. Artık kademe, basamaklar, yerini tepeden tırnağa geçişlere bırakmaktadır. Kavranabilir, elle tutulabilir bir dünyadan, kaotik, kavranamaz, fırsatlar ve tehditlerle dolu öngörülemez bir dünyaya doğru gidilmektedir.

Küresel bilgi-iktidarın yerelleri dünya ile tek başına ilişkiye geçebilen yerellerdir. Küresel dönemde bunu başaramayanlar küresele entegre olamayan yerleşimler; küresel bilgi-iktidarın taşraları konumundaki **arayüzlerdir**.

Küreselleşme, doğrudan bütün yerleşimleri etkilemektedir. Küreselleşmeden sadece önde giden kentler etkilenmemekte, küresele eklemelenemeyen kentler ve kırsal yerleşimler de derinden etkilenmekte, yerleşim sistemlerinde büyük dönüşümler olmaktadır. Küresel bilgi-iktidar ile birlikte modern bilgi-iktidarın, getirdiği toplu bakış yerini noktasal bakışa bırakmaktadır. Artık her yerleşim tek başına kalmaktadır. Bütün bu dönüşümler olurken mevcut yapı bütün ağırlığıyla yerinde durmakta, dönüşemeyenler **maddiliğini** yitirmiş **pozitifliklere** dönüşmektedir.

Küresel kent, kontrolünüzde olmayan kenttir. Sınırlarını göremezsiniz. Kontrolünüzde olan, sınırlarını gördüğünüz kent dar gelmektedir. Küresel bilgi-iktidarda bir kentten beklenen maddi, elle tutulur somut değerlerden, doğrulardan çok sınırsızlık, bir potansiyel, bir hayal vaat edebilmesidir. Küresel kentin yarattığı iklim budur. Küreselin kenti **güç istencini fiiliyata geçirme potansiyeli** olan kenttir.

Bilginin merkezin tekelinden çıkması, yaygınlaşması ile insanların ufuk çizgileri, vizyonları, **uzamları**, değişmiştir. Bu çalışma aynı zamanda Türkiye’de ulus devletin kentsel sisteminin küresel bilgi-iktidar ile ortaya çıkan **görünümüdür**.

Küresel bilgi-iktidar, dünya ölçeğinde ulus devletlerin sınırlarını esnetirken, ulus içinde de önemli sarsıntılar yaratmaktadır. Ulus devlet içindeki sınırlar da esnemektedir. Küresel bilgi-iktidar ile birlikte statik durumdan dinamik duruma geçilmektedir. Bu süreçte birtakım kazanımları dondurarak koruma imkanı azalmaktadır.

Küresel nüfus hareketi, bir hedefi olan hareket değildir. Hedefini aramamak gerekir. Küresel nüfus hareketi bir **varoluş** hareketidir, **maddiliğini** kazanma hareketidir, potansiyele gitme hareketidir. Güç istencini fiiliyata geçirme hareketidir. Türkiye’deki nüfus hareketinin nedeni, değişen bilgi-iktidara eklemlenme çabaları bir **varoluş** hareketi, bir **maddiliğini** kazanma hareketidir.

Yeni bilgi-iktidara bulunulan yerde eklemlenilememekte, **uzam** değişmekte, **arşiv** kaymaktadır. Küresel bilgi-iktidara ulusdevlet **uzamıyla** eklemlenilememekte, küresel bilgi-iktidar kendi **uzamını** da beraberinde getirmektedir.

“**Girişimci özne**” harekete geçmekte, kendini öne sürmektedir.

Modern bilgi iktidarda herkes **figüran** olmaya razıyken küresel bilgi-iktidarda herkes **aktör** olmak durumundadır. Artık herkesin **kendi menkıbesini gösterme** zamanıdır.

Küresel bilgi-iktidar ile birlikte “**nefis teknolojileri**” öne çıkmakta, görünür olmakta, sahneye çıkmaktadır. Nüfus hareketi pratiği bir “nefis teknolojileri” pratiğidir, kulisten açık sahneye çıkıştır, dışarı çıkıştır. Nüfus hareketi, değişen bilgi-iktidar ile kendimizi yeniden kurmamızın **fiziksel mekânsal uzamıdır**. Küresel bilgi-iktidarda değişen **itiraf**, değişen **görünümün** hareketidir nüfus hareketi.

İktidar, bireyi kategorize ederek, bireyselliğiyle belirleyerek, kimliğine bağlayarak, ona hem kendisinin hem de başkalarının onda tanımak zorunda olduğu bir hakikat yasası dayatarak

doğrudan gündelik yaşama müdahale eder. Bu, bireyleri özne yapan bir iktidar biçimidir.¹ İşte bu **öznenin itiraf etme, görünme** hareketidir nüfus hareketi.

Bulunduğu yerde hakikat üretemeyen, o kıvılcımı çakamayanların hakikat üretebileceği, o kıvılcımı çakabileceği yerlere hareketidir nüfus hareketi.

Nüfus hareketinde **kendilik teknolojileri**, yaşam tarzları, varoluş seçimleri, tutumunu düzenleme tarzı, belli ereklere ve araçları benimsemenin **mekânsal uzamıdır**. Nüfus hareketi, değişen **arşiv** ile birlikte kendini deşifre ederek **görünülebilecek** yerlere akıştır.

İstanbul, **güç ilişkilerinin** fiiliyata geçirilebildiği **ilişki alanıdır**. Küçük yerleşimlerin **ilişkiye** sokamadığı **güçlerin, itkilerin** bu **ilişki alanına** yönelmesi söz konusudur. Buldukları yerde fiiliyata geçiremedikleri **güçlerin** hareketidir nüfus hareketi.

Küresel bilgi-iktidar, ulusdevletin **ortamını** dağıtmakta, insanları küresel **ortama, sınırsız ortama** bağlamaktadır. Sınırını gördüğümüz her şeyi tüketmektedir. Sınırı olan hiçbir şeyde, hiçbir yerde varlık gösteremiyoruz artık. Biyoiktidar, **sınırlı bir ortamda** icra edilirdi. Küresel bilgi-iktidar, **sınırsız bir ortamda** icra edilmektedir. Bu nedenle küreselin yerelleri **sınırsız** olmak durumundadır. **Sınırlı** yerleşmelerde **dağılma ortamı yok**.

Sınırlı ortamda ilişkiye giremeyen güçlerin **sınırsız ortama** hareketi söz konusudur. **Ortama hareket** söz konusudur. **Arşive hareket** söz konusudur.

Türkiye’de idari yapı il, ilçe ve köy olmak üzere üç kademededen oluşmaktadır. Bölgesel bir idari yapılanma ve bölgesel bir gelişme yoktur. İl kademesi de il bütününe kavrayamamış, merkez ilçe olarak gelişmiştir. Bir başka deyişle üçlü kademe uygulamada ilçe ve köy olmak üzere ikili kademeye inmiştir. Büyükşehirlerin dışında kalan illerde planlama da son zamanlara kadar merkez ilçe düzeyinde kalmıştır. Bütün yetkilerin merkezde toplandığı aşırı merkezi yapı ile oluşan bu ikili kademe nedeniyle yerel ya da bölgesel bir gelişme oluşamamıştır. Yerleşimler **merkezin yerleşkeleri** olarak kavranmıştır.

Türkiye’de aşırı merkeziyetçi yapı nedeniyle belirli bir coğrafyayı paylaşan birbirinden bağımsız yerleşim birimleri kendi bölgesinden çok merkeze odaklanmakta, bölgesinde tek bir birim olarak yalnız kalmaktadır. Bu durum Türkiye’de bölgesel/alansal bir gelişme yaratamamış, yerleşim merkezlerinde noktasal bir gelişme, noktasal bir yapı oluşturmuştur. Bu yapı yerleşim birimlerini adeta dondurmıştır. Küresel bilgi-iktidar ile birlikte küçük dondurulmuş yerleşimlerden büyük dondurulmuş yerleşimlere, **merkezin yerleşkelerinden**

¹ Foucault M., “Özne ve İktidar Seçme Yazılar-2” Özne ve İktidar, Çeviren: Osman Akınbay, Ayrıntı Yayınları, 2011. s.64

merkezi yerelliklere doğru hareket başlamıştır. Türkiye büyükşehirlere odaklanmakta, ülke bütününe kavrayamamaktadır.

Türkiye’de aşırı merkezi yapı nedeniyle yerel, yerellikler oluşmamıştır. İrili ufaklı ilçe ilçe bine yakın merkez oluşmuştur. Ana merkezin aksi Anadolu’ya yayılmıştır. Her yer yerinden, bağlamından koparılarak **merkezin yerleşkeleri** (izomorfik, homojen, merkeze asılı) oluşturulmuştur. İlçe küçük bir **merkezi** birimdir. Yerinden kopuk, ana merkeze asılı halde duran bir yerleşim ünitesidir. **Yerel değildir. Türkiye’de İstanbul dışında hiçbir yerleşim yerinde değildir.** İstanbul da yerel olmaktan çok merkez niteliğindedir. Büyükşehirler göçlerle gelen dinamizmle yerine yerleşmeye çalışıyorlarsa da başarılı oldukları söylenemez, **merkezi yerellikler, arayüzler, küreselin taşraları** konumunda kalmaktadırlar. Merkezin ağırlığını sadece İstanbul üzerinden atabilmekte, yerinde var olabilmektedir.

Ulus devletin türevleri olan bölgeler ulus devletlerin güçlü olduğu dönemlerde alansal bir eklemlenme sağlarken Türkiye’de bu dönemde alansal, bölgesel bir yaklaşım geliştirilmemiş, yerleşimler noktasal ve birbirlerinden kopuk olarak merkeze asılı halde kontrol edilmiştir. Küresel bilgi-iktidar ile ulusdevletten, bölgeden yerele inilirken Türkiye’de yereller **merkezi yerelliklerde** toplanmakta, noktasal yığılmalar, toplanma alanları oluşmaktadır.

Küresel bilgi-iktidar ile bir yandan aşırı güçlenen bir merkez yaratılırken diğer yandan yereli yerinde eklemlenmek, güçlendirmek söz konusu olmakta iken Türkiye’de küreselleşme ile merkez aşırı güçlenmekte, yerel yerinde eklemlenememekte, **merkezi yerellikler** yaratılmaktadır. Merkezi yerellikler de ülke mekanına dengeli dağılmamakta, ülkenin doğusu boşalmaktadır.

Dünya dağılırken Türkiye **büyükşehirlere, arayüzlere** toplanmaktadır. Dünyanın toplandığı dönemde de dağılmaktı.

Türkiye’deki nüfus hareketi **merkezin yerleşkelerinden merkezi yerelliklere** kayarak yine merkezi inşa etmektedir.

Türkiye’nin şehirleri İstanbul’da görünür olmakta, yerinde görünmemektedirler. Yerinde sanal, İstanbul’da sanal gerçek.

Türkiye’de sadece İstanbul yerindedir. Diğer yerleşimlerin hepsi yerinden kopuk havadadır. Bu yerden kopukluk yerleşimlerin özelliklerine göre değişmektedir. Kır havada uçurken daha büyük yerleşimler yere daha yakın ama yükselme trendindedir. Türkiye’de kimi yerleşimler az, kimi yerleşimler çok havada iken kimi yerleşimler de yerine çakılı haldedir (Güneydoğu bölgesi, Ege bölgesi yerleşimleri).

Türkiye’de modern bilgi-iktidardan küresel bilgi-iktidara geçildikçe nüfus hareketleri de artmaktadır. 80-90 hızlı, 90-00 yavaş, 00-09 çok hızlı

İzmir, Ankara, Adana modern bilgi-iktidarda **ulus devletin kenti** olarak varlardı. Türkiye’de ulus devletin güçlü kentleri, küresel bilgi-iktidar ile birlikte **küreselin yereli** olmakta zorlanmakta, küreselin zayıf yerellikleri oldukları ortaya çıkmaktadır. **Küreselin taşraları, arayüzler.**

Türkiye’nin nüfus hareketi küresel bilgi-iktidara verilen tepkidir. Sanayi-ulusdevlet döneminde sanayileşemeyen yerleşimler, küreselleşme-yerelleşme döneminde küresele eklemelenemeyen yerleşimler harekete geçmiştir.

Küresel bilgi-iktidarda yerleşimler yeniden **sorunsallaştırılmakta**, yeniden **hakikat oyununa** sokulmaktadır. Yerleşimlerin bilgi-iktidar aktarımı olamamakta, Anadolu’da yere yapışık bilgi-iktidar, yüzlerce yıllık birikim göçlerle yerinden, uzamından kopmakta, bu bilgi-iktidar yeni nesillere aktarılamamaktadır. Anadolu’nun hayat damarı kesilmekte bir yerde iktidarsızlaşmaktadır. Türkiye yereli toplayarak, yeni **merkezilikler** yaratmaktadır. İnsanlar havzalarından, ortamlarından başka havzalara transfer olmakta, habitatları bozulmakta, **uzamları** kırılmaktadır. İstanbul **dispositifi**, büyükşehirler **arayüzleri** ile insanlar bilgi-iktidarından koparak büyük bir havuzda/havuzlarda standartlaşmaktadır. Yerel **pozitiflikler**, büyükşehir **arayüzlerine**, İstanbul **dispositifine** taşınmaktadır. Bulunulan yer, **yersizleşmekte, maddiliğini** yitirmektedir.

Küresel bilgi-iktidarda oluşan yerleşim şemasında İstanbul, **yerleşim dispositifi** olarak **yığılma mekanı** olmuştur. İstanbul dışında dünyalı, hatta ulusal bile olunamamaktadır. Bu futbol, sanat, edebiyat, müzik, iş dünyası için böyle. Türkiye, çözülmekte, çözüldükçe kalabalıklaşmakta ve yoğunlaşmaktadır. Türkiye bireyselleşerek toplulaşmakta, dağılarak toplanmaktadır.

Türkiye, büyükşehirleşmektedir. Hatta İstanbul’lulaşmaktadır. İstanbul tek başına giderken, Ankara’nın da merkezi özelliği nedeniyle diğer büyükşehirlerle arasındaki mesafe açılmakta, diğer büyükşehirler gerilemektedir. Merkezi yerellikler en büyük merkezi yerelliği öne çıkartmakta diğer merkezi yerellikler de tutunamamaktadır. Merkezi yerellikler doğal yerellikler olmadıkları gibi bölgesel yerellikler de değildir.

İstanbul'un yerleşim dispoşitifi olmasının izlerini İclal Dinçer'in "Türkiye Ekonomik Mekan Oluşumunda Farklılaşma Eğilimlerinin Saptanması ve Planlama Kavramına Aktarılmasında Bir Deneme"² başlıklı doktora çalışmasında 1980'den öncesinde yakalamak mümkündür.

Küresel bilgi-iktidar, yereli yerinde var ederken, Türkiye, yereli, kenti, kente katarak, yerellikleri yok ederek, merkezi yapay yerellikler yaratarak yerelleşmektedir, alandan noktaya, büyükşehirlere toplanarak.

Türkiye'de küçük **merkezi** üniteler 2000 yılından sonra büyük **merkezi yerelliklere** yığılmaktadır. Büyükşehirlere büyümektedir. Nüfusu 500.000-1.000.000 arasında olan şehirler büyümekte, nüfusu 1.000.000-10.000.000 arasında olan şehirler çok büyümekte, nüfusu 10.000.000+ olan şehir çok fazla büyümektedir. Kır-kent hareketi yerini kent-büyükşehir hareketine bırakmaktadır.

Küresel bilgi-iktidar ile ulusdevletin örtüsü ortadan kalkmakta, yerel **görünür** hale gelmekte, ana aktör olmaktadır. Türkiye'de örtü kalkınca yerel **görünür** hale gelmiş, küresel bilgi-iktidarda ayakta kalabilecek, altyapısı olan bir yerelin olmadığı ortaya çıkmıştır. Yerel, **merkezi yerelliklerde** toplanmaya başlamıştır.

Ülke mekanının önemli bir kısmı insansızlaşmaktadır. Ülke mekanının **uzamı** değişmektedir. Ülke yerleşim şeması;

- **Merkezin Yerleşkelerinden (ülke mekanının bütün alanına yayılan)**
- **Merkezi Yerelliklere (merkezi noktalara yoğunlaşan)**

*İstanbul **dispoşitifi**

*Büyükşehirlere **arayüzü**

***Maddiliğini** yitirmiş **pozitifliklere** dönüşmektedir.

"**Girişimci özne**" harekete geçmekte, sermayesi kendisi olan insanlar belirli merkezlere yoğunlaşmaktadır. Anadolu, en büyük sermayesi olan kalifiye insan sermayesini büyük merkezlere kaptırmaktadır. Geride kalanlar sosyal, ekonomik bağlantıları zayıf olanlar, entegrasyonda zorlananlardır. Bugün her zamankinden daha fazla önem taşıyan sosyal kapital Anadolu'dan uzaklaşmakta, büyük merkezlere yoğunlaşmaktadır. Böylece Anadolu'da kentlerin birikimi oluşmamakta, birikimler göç etmektedir. **Arşiv kaymaktadır.**

² **Dinçer İ., 1992**, "Türkiye Ekonomik Mekan Oluşumunda Farklılaşma Eğilimlerinin Saptanması ve Planlama Kavramına Aktarılmasında Bir Deneme" Doktora Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü.

Türkiye’de modern bilgi-iktidarda bir yerelin oluşamaması küresel bilgi-iktidar ile birlikte yerelin çökmesine neden olmaktadır.

Küresel bilgi-iktidarda Türkiye’de kazananlardan çok kaybedenler var. Küresel bilgi-iktidarda var olabilmek için insanlar gidebilecekleri yerlere gitmektedir, gittikleri yerler onları hak ettiği, onlara imkanlar sunduğu için değil, başka bir ışık olmadığı için göç edilmektedir.

Türkiye’nin yerleşim sistemi heterojenleşmektedir. 1980’lerde daha homojen, okunabilir, kavranabilir olan yerleşimler, büyük kentlere göç vererek, bir yandan kendi kimyaları bozulmakta diğer yandan büyük kentlerde heterojen, okunamayan, kavranamayan yerleşimler oluşturmaktadır.

Modern bilgi-iktidar döneminde iş olmayan yerleşimlerden iş olanakları yüksek olan yerleşimlere hareket olurken ya da iş bulduktan sonra göç edilirken küresel bilgi-iktidarda insanlar bir potansiyele, bir hayale doğru yürümektedir:

- **Dışarıya çıkma potansiyeline,**
- **İlişkiye girme potansiyeline,**
- **Yaşadığını itiraf etme potansiyeline,**
- **Hakikat üretme potansiyeline,**
- **“Kıvılcım” üretme potansiyeline,**
- **Güç istencini fiiliyata geçirme potansiyeline doğru yürümektedir.**

Büyükşehirler İstanbul dışında küreselleşememiş, kalabalıklaşmıştır. Anadolu, hala yereldir, ulusdevletin yerelidir, **maddiliğini yitirmiş pozitifliklerdir.**

Modern bilgi-iktidarın mekanı, ayaklarının yere bastığı yer ulus devlet iken küresel bilgi-iktidarın mekanı yereldir. Yerel, küresel bilgi-iktidarın ayaklarının yere bastığı, somutlaştığı yerdir. Türkiye’de küresel bilgi-iktidarın mekanı, ayaklarının bastığı tek yer İstanbul’dur. Bu durum küresel bilgi-iktidarda **İstanbul’u Türkiye’nin yerleşim dispoitifi** haline getirmiştir.

Türkiye’de kır ile beraber küçük ve orta ölçekli kentler de küresel bilgi-iktidar ile birlikte etkilerini, güçlerini kaybetmektedir. Buradaki güç, İstanbul’a, büyükşehirlere geçmektedir.

Türkiye eski aşırı merkezi şablonla küreseli yaşamakta, büyük merkezlere yığılma kaçınılmaz hale gelmektedir.

Türkiye’de 2000 yılına kadar yeni birçok ilçe oluşurken 2000 yılından sonra yeni ilçe olmadığı gibi mevcut ilçeler de boşalmaktadır. Bu durum 2000 yılından sonra bulunan yerin

yetmediğinin açık bir göstergesidir. Bu durum insanların bulunduğu mekanla fiilen bağlarının koptuğunu açıkça göstermektedir.

Merkez-çevre ilişkisi, çevrenin merkeze gelmesiyle sonuçlanmıştır. Artık çevre yetmemektedir. Entegre olabilmek için merkezde bulunma zorunluluğunun farkına varılmıştır. Çünkü **arşiv** sadece **merkezde** kurulmaktadır. Türkiye’de aşırı merkezi yapı çevreyi merkeze asılı bir halde “merkezi çevre” olarak tuttuğu için küreselleşme ile birlikte asılı buldukları “küçük merkezlerde” varlık gösteremeyen çevre, varlık gösterebilecekleri “büyük merkezliklere” taşınmıştır. Küçük **arayüzlerden** büyük **arayüzlere** hareket başlamıştır.

Merkez-çevre ilişkisinde çevre, merkez ile tanımlı, merkez ile var olurken küresel bilgi-iktidar ile birlikte çevre, tek başına tanımlı hale gelmektedir. Çevre, merkezin alt birimi olmaktan kurtulmakta, ana aktör haline gelmektedir. Artık her yer merkez, her yer her şey olmaktadır. Küresel bilgi-iktidar ile çevre yerinde küresele eklenememekte, yerel yerinde ana aktör haline gelmektedir. Türkiye’de çevre yerinde eklenememekte merkezi yerelliklere taşınmaktadır. Çevre yok olmakta büyük merkezi yerellikler, **arayüzler** yaratılmaktadır.

Türkiye’de kır kendi rasyonelinde gelişmemekte, ağırlığını yitirmektedir. Kır kentleşmemekte, ortadan kalkmaktadır.

Modern bilgi-iktidarda kentleşmeyen Türkiye küresel bilgi-iktidarda ultra kentleşmekte, daha doğrusu **arayüzleşmektedir**. Merkez ile çevre arasındaki mesafe açılmaktadır. Merkez, çevre tarafından kavranabilirken artık merkez dışında kalanların ulaşamadığı bir yer haline gelmektedir.

Türkiye’de küresel bilgi-iktidarda modernizm inşa edilmektedir. Batı’da modernizmin bir evresinde kurulan “Toplu Konutlar” bugün Türkiye’nin her yerinde mantar gibi bitmekte, modern bilgi-iktidarın doğa ile savaşarak doğayı yenme söylemi tüm boyutlarıyla yaşanmaktadır. Organik dokulu evlerden toplu konutlara, Pastorallikten disiplinci-düzenleyici iktidara, normdan normalizasyona. Toplukonut, belirli, tanımlı bir yaşam **uzamı** verir, **uzamda sabitlenmedir**.

İktidarın konut bilmesi; Toplukonut

İktidarın yerleşim bilmesi; Toplu yerleşim, büyükşehirler, arayüzler

Küresel bilgi-iktidar ile modern bilgi-iktidarda varlık bulamayanlar da varlık buldu. Türkiye’de pastoral iktidar küresel bilgi-iktidarda alan buldu (modern özneliğin

yırılmasıyla). Türkiye’de küresel bilgi-iktidarda modern-normalizasyon iktidarı inşa edilmeye çalışılmaktadır.

Ulus-devletin disiplinci-düzenleyici mutlak iktidarı küresele geçmekte, ulus-devlet, hukuki-yasal çerçevede sınırlanmakta, düzenleyici iktidarla küresel, ulus-devletin rolünü önemli ölçüde almaktadır.

Ulus-devlet; Daha çok beden üzerinden işleyen disiplinci

Küresel; Daha çok nüfus üzerinden işleyen (bireysel nüfus üzerinden) global düzenleyici

Artık nüfus genel olarak değil, bire-bir kavranmaktadır. İktidarın “**çözünürlük kapasitesi**” nüfusun bireysel olarak kavramasına imkan tanımaktadır. Değişen bilgi-iktidar ile birlikte kitlesel nüfus yerine bireysel nüfus üzerinden işleyen bir iktidar şeması ortaya çıkmaktadır.

Kitlesel nüfus ortamından; kitlesel uzamdan, çoğunlukçu uzamdan, kitlenin homojenleştirilmesinden, kitlesel dispozitiften, kitlesel toplamadan, kitlesel birikmeden

Bireysel nüfus ortamına; bireysel uzama, çoğul uzama, bireyin homojenleştirilmesine, bireysel dispozitive, bireysel toplamaya, bireysel birikmeye doğru gidilmektedir.

Ulus-devlet; Daha çok hükümlanlığın hukuksal modeline kaymakta

Küresel; Global, düzenleyici modelde kalmaktadır.

Artık ulus-devletten daha çok küresel bedene girmektedir.

Toprak-arazi-tarım değerli, işe yarar olduğu dönemlerde alansal bir yaklaşım kaçınılmaz olmuştur. Bu dönemde alana hükmetmek gerekmektedir. Alana, yere yapışık bir ekonomi vardır. Ekonomi, alandan biraz hareket ederek fabrikalara sanayiye kayınca kademe kademe şehirlere doğru hareket başlamıştır. Hammaddeye dayalı bir ekonomi olduğu için alandan kopuk olmayan bir toplanma vardır. Ekonomi tam olarak alana bağlı değilse de alandan bağımsız da değildir. Hareket yerden ve fizikidir. Alan bu dönemde hiyerarşik olarak kontrol edilmektedir.

Ekonomi, hareket, alandan bağımsız olarak sanal ağlarla gerçekleştirildiği dönemde alandan tamamen bir kopuş var. Artık asıl olan arazi, yer değil alanın üzerindeki sosyal kapital ve bireydir. Hareket fiziki olmaktan çıkmış, sanal ağlarla gerçekleştirilmektedir. Artık stratejik noktalar önem taşımaktadır. **Artık ortam değişmektedir.**

MODERN BİLGİ-İKTİDARDA TEMPO-HIZ	KÜRESEL BİLGİ-İKTİDARDA TEMPO-HIZ
Kontrollü, hızlı	Kontrolsüz, çok hızlı
İş-çalışma “içeride”	İlişkiler, ağlar “dışarıda”
Türkiye’de yerleşimlerin temposu-hızı; Merkezin yerleşkeleri hareketsizliği, sabitlenmesi	Türkiye’de yerleşimlerin temposu-hızı; Bu tempoya ayak uydurabilen İstanbul dispositifi Kısmen hareketli, Merkezi yerellikler arayüzü Ağır çekimde yaşayan maddiliğini yitirmiş pozitif yerleşimler Küreselleşme ile birlikte çok fazla artan hızı Türkiye’nin yerleşimlerinde sadece İstanbul ayak uydurabilmektedir. Buradan bakıldığında İstanbul dışındaki bütün yerleşimler “ağır çekim”de yaşıyor gibi görünmektedir.

Tablo-42. Modern/Küresel Bilgi-İktidarda Tempo-Hız

Genel olarak, eski toplumlar, yaşamın “kamu önünde” sürdüğü bir iç içelik toplumu olarak kalmışlardır; bunlar, aynı zamanda kişinin kendisini yerel ilişkiler, aile bağları, iktisadi bağımlılık, kayırmacılık ve dostluk ilişkileriyle güçlenen bir sistemde konumlandığı toplumlardır.³

Tarım, her yer kamusal (genel) alandır. Hatta bireyin kendisi kamusal alandır. Bireyin en temel kararları (evlenme, çocuk yapma, yaşama biçimi, töre...) bile onun adına kamu (genel) alır, uygulanmasını sağlar.

Sanayi-modernizm döneminde özel alan, kamusal alan net biçimde ayrılmış, ulusdevlet şablonunda sınırları çizilmiş alanda birey sıkıştırılmıştır. Özel alan sınırlıdır, asıl olan kamu alanıdır. Bu dönemin bireyi de “sınırlı” bireydir, “sınırlı kararlar” alabilir. Birey geleneksel grubundan kopararak sanayinin sınıflarına ve tanımlı özel alanına sıkıştırılmıştır. Ulusdevlet ülke bütününe alansal olarak kavrayarak kamusal alanı yapmıştır.

³ Foucault M., “Kelimeler ve Şeyler, İnsan Bilimlerinin Bir Arkeolojisi” Çeviren:Mehmet Ali Kılıçbay, İmge Yayınları, 2013, 4. Basım, s.329

Küresel bilgi-iktidarda kamusal alan daralmakta özel alan genişlemektedir.

Modern bilgi-iktidarın bireyi, ulusdevlet, sanayi vizyonu ile belirli bir şablonda, tanımlı, okunabilen, kontrol edilebilen bireydi. Küresel bilgi-iktidar ile bireyin de vizyonu değişmiş, vizyonu, ufku ulus ötesine taşmış, bireyin de durumu deşifre olmuştur.

Küresel bilgi-iktidar ile sınırlar ortadan kalkmakta, toplumsal, alansal bakış yerini bireysel, noktasal bakışa bırakmaktadır. Birey, toplumsal tabanını kaybetmekte, dünya ile baş başa kalmaktadır.

Modern bilgi-iktidarın bireyi, ulus devletin istediği gibi şekillendirdiği bireydi. Her ulus devlet kendi bireyleri üzerinde kendi şablonunu oturtuyordu. Küresel bilgi-iktidarın bireyi, şablonlardan çıkmış, dünya ile baş başa kalmış bireydir.

Alandan noktaya, genelden özele doğru bir gidiş gözlenmektedir. Tarım döneminde hep birlikte var olunabilmekteydi. Modern bilgi-iktidardaki gelişmeler “tanımlı gruplar” halinde var olma imkanı sağladı, “tanımlı gruplar” halinde var olunabildi. Küresel bilgi-iktidarda birey tek başına var olma imkanına kavuşmuştur.

Modern bilgi-iktidarın sanayi toplumu, küresel bilgi-iktidar ile dağılmakta, yerini birey, bireysel STK almaktadır. Küreselleşme ile merkezin karşısında birey, bireysel STK konumlanmaktadır.

Küresel bilgi-iktidar ile sosyal yapı bozulmakta, bütün birliktelikler sarsılmakta, önemini kaybetmektedir. Bu yapı bozumu, ulus devletlerden başlayarak cemaatlere kadar inmektedir.

Modern bilgi-iktidar bireyi yaratmıştır. Küresel bilgi-iktidar bireyi ana aktör haline getirmiş, bireyin modernite gruplarını dağıtmıştır.

Küresel bilgi-iktidar bütün sosyal grupları dağıtarak bireye inmekte, toplumsal gruplar yerini bireysel gruplara bırakmaktadır. Küresel bilgi-iktidarın STK’ları da bireysel gruplardır.

Küresel bilgi-iktidarın STK’ları cemaat değildir. Katı sınırları olan, projeksiyonu olan bir küme değildir. Küresel bilgi-iktidarın STK’ları bir durum birlikteliğidir, bireysel tavırlar önemlidir. Küresel bilgi-iktidar, modernitenin gruplarını STK olarak öngörmemektedir. Küresel bilgi-iktidarın STK’sı dağıttığı kümelerde yalnız kalan bireyin bireysel tavırlarla geliştirdiği yeni gruplardır. Bunun dışında kalan STK görünümündeki gruplar modernitenin imtiyazlı gruplarıdır. Modernitenin gruplaşabilecek kesimidir. Bir başka deyişle küresel bilgi-iktidar derinleştikçe eski bilgi-iktidara dayalı grupların gücünün bireysel temeldeki gruplara geçeceği görünmektedir.

Modern bilgi-iktidarda STK; İdeolojik olarak gelecek öngörüsü hedefleri olan gruplardır, toplumsal belirli bir kitleye hitap eden, toplatıcı, güçlü (hard power), nesnel gruplardır.

Küresel bilgi-iktidarda STK; Şimdinin gruplarıdır, dağıtıcı, ışımsal, bireysel tavırlarla oluşturulan, güçlü (soft power), öznel gruplardır.

Modern bilgi-iktidarın Grup-Merkez, Merkez-çevre ilişkisi yerini Birey-Yerel-Küresel ilişkisine bırakmaktadır.

Birey, dünyayı içselleştirmek, dünyayı absorbe etmek durumundadır. Bireyin dünya ile kurduğu ilişkideki ara kademeler, gruplar ortadan kalkmakta, birey dünya ile baş başa kalmaktadır. Küreselin grupları bu yalnızlığı ortadan kaldırmamaktadır. Küreselin grupları durum birliktelikleridir. İdeolojik bir grup değildir, bireyi bütünüyle kavramaz. Grupların dağıldığı küreselleşme ortamında tek süper grup olarak merkez kalmaktadır. Merkez çok güçlenmekte, dengeleyici gruplar dağılmaktadır.

Grupların dağıldığı küreselleşme ortamında tek süper grup, süper güç merkez olarak kalmaktadır. Merkez çok etkin hale gelmektedir. Merkezi dengeleyici bir unsur, bir grup bulunmamaktadır. Merkezin karşısında tek başına birey konumlanmaktadır.

Birey, modernitenin gruplarından arındırılarak kendi bireysel gücüne indirgenmektedir. Grupların gücü büyük oranda merkeze kaymakta, çok küçük oranda bireye özgürlük olarak dönmektedir. Grupların, cemaatlerin etkisi, yoğunluğu giderek azalmaktadır. Grup içindeki birey giderek grupların yoğunluğunu seyreltmektedir. Grupların, cemaatlerin yoğunluğu seyreilmekte birey yoğunlaşmaktadır.

Grupların, kümelerin bu kadar dağıldığı bir ortamda merkez dağılmayan tek güçtür. Merkezde aşırı güç depolanmaktadır. Bir yandan pozitivism-modernizm dağılırken diğer yandan merkez çekirdekleşmekte, aşırı güçlenmekte, merkezde ultra pozitivism yaşanmaktadır. Merkezde yoğunlaşan gücün karşısında birey çok zayıf kalmaktadır.

Küresel bilgi-iktidar ile mekan organizasyonunda bütün parçalanmakta, bütün içindeki stratejik noktalar ana odaklar haline gelmektedir. Her şey noktasal, tekil ve oldukça dağınıktır.

Modern bilgi-iktidar ile ana yollar ve yan yollarla (ana merkez, alt merkezlerle) hedefe gidilirken küresel bilgi-iktidar ile binlerce patika (her yer, her şey) ortaya çıkmaktadır.

Küresel bilgi-iktidar ile mikro-iktidarlar **görünür** hale gelmektedir. Modern bilgi-iktidarda devasa, aşkın makro-iktidarların altında görünmeyen, sesi duyulmayan mikro-iktidarlar görünür hale gelmektedir. Küreselleşme biyo-iktidarları görünür hale getirmiştir.

Türkiye’de birey, küresel bilgi-iktidarın yerel ağına bulunduğu yerden eklemlememekte, bugünün dünyasında yaşıyor olabileceği yer-yerler olarak İstanbul-büyükşehirleri görmekte ve oraya doğru harekete geçmektedir. Bu öylesine bir bilgi-iktidar değişimidir ki İstanbul dışında, bulunulan yerde, yerleşimde (kent, kır) varlık bulamıyor.

Dolayısıyla Türkiye’deki nüfus hareketi ontolojik bir harekettir, bir “var olma” hareketidir.

Yeni küresel bilgi-iktidarda, küresel bilgi-iktidar süreçleriyle, kendisinden üretilen hakikatlerle, hakikati yaşama geçirecek, böylece iktidarını (eklemlendiği iktidarını, aynı zamanda ürettiği küresel iktidarı) yaşama geçirebilecek, varlık bulacaktır. Değişen bilgi-iktidar ile ilişkiye geçecek, bu ilişki ile kendini, öznelliğini biçimlendirecek, bir yere yerleştirecektir.

Küresel bilgi-iktidarın **sorunsallaştırdığı** “bulunulan yer”, İstanbul ve bulunduğu yerin dışına çıkmayı düşünemeyenlerin dışındaki herkesi harekete geçirmiştir.

İstanbul yeni bilgi-iktidar ile **ilişkiye** geçmekte, eklemlemekte, varlık bulmaktadır, diğer yerleşimler yeni bilgi-iktidar ile **ilişkiye** geçememekte, değişmeden değişmekte, varlık bulamamaktadır.

Nüfus hareketi bir sonuçtur. Her şeyin toplamının sonucunda varılan nihai karardır. Artık bulunulan yerin yetmediğinin farkına varılmış, harekete geçilmiştir. Bugün harekete geçemeyenler Bauman’ın deyimiyle **mekanda** yaşayan kaybedenler de hareket imkanı bulduklarında, **zamanda** yaşama imkanı bulduklarında harekete geçeceklerdir.

DÖNEMLER	BİREY	NÜFUS HAREKETLERİ	YERLEŞİM ŞEMALARI
TARIM (Gelişmiş Ülkeler)	Yok	Yok, Gruplar Halinde Var Olunabilmektedir.	Kır, Kalabalık Kır. Kır-Kır
TARIM (Türkiye)	Yok	Yok, Gruplar Halinde Var Olunabilmektedir.	Kır,Kalabalık Kır Kır-Kır
MODERN BİLGİ-İKTİDAR SANAYİ/ULUSDEVLET (Gelişmiş Ülkeler)	Ulusdevlet Şablonunda Şekillendirilmiş, Tanımlı Olarak Var.	Hareketli, Hareket Kırdan Kente Doğrudur. İstikamet Bellidir.	Ulusdevlet Bölge Kent Kır
MODERN BİLGİ-İKTİDAR SANAYİ/ULUSDEVLET (Türkiye)	Ulusdevlet Şablonunda Şekillendirilmiş Birey Çok Az, Modern Birey Henüz Yoktur.	Kırdan Kente Doğru Oldukça Yavaş Bir Nüfus Hareketi Vardır. Herkes Bulunduğu Yerdedir.	Ulusdevlet, Kent, Kır (Bölge Yoktur)
KÜRESEL BİLGİ-İKTİDAR BİLGİ/KÜRESELLEŞME YERELLEŞME (Gelişmiş Ülkeler)	Ana Aktör Olarak Var. Tanımsız, Sınırsız	Çok Hareketli, Her Kademedan Her Kademeye Hareket Var. Artık Hareket Kentten Kente Doğrudur.	Küresel, Küreselin Yerelleri, Ulusdevlet (Soft Power) Küresele Eklemlenemeyen Yerellikler
KÜRESEL BİLGİ-İKTİDAR BİLGİ/KÜRESELLEŞME YERELLEŞME (Türkiye)	Modernizmin Tanımlı Bireyi Oluşturulmaktadır. Henüz Küreselin Ana Aktörü Olan Birey Yoktur.	Çok Hareketli, Her Kademedan Merkezi Yerelliklere Hareket Var. Hareket Kırdan ve Kentten Merkezi Yerelliklere, İstanbul'a Doğrudur.	Küresel Küreselin Yereli (İstanbul Dispositifi) Ulusdevlet (Hard Power) Merkezi Yerellikler Arayüzü Küresele Eklemlenemeyen Yereller, Maddiliğini yitirmiş Pozitiflikler

Tablo-43. Birey-Nüfus Hareketi Söylemi-Yerleşim Şeması Söylemsel Oluşumu

Tarım döneminde birey, gruplar halinde var olabilmekte, nüfus, gruplar halinde hareket etmektedir. Modern bilgi-iktidarda, tarım döneminin grupları dağıtılarak ulusdevlet şablonunda tanımlı, sınıf temelli, modernitenin, sanayinin grupları içinde “sınırlı” birey oluşturulmaktadır. Modern bilgi-iktidarda nüfus hareketi, sanayinin etkisiyle kırdan kente, iş alanlarının olduğu yerlere bireylerin hareketidir. Birey, kademe kademe yerel merkezlerde toplanmaktadır. Yerine yapışık olmayan ama henüz yerinden de kopmamış, merkeze dayalı hiyerarşik ünitelere “sınırlı” bireylerin hareketi söz konusudur.

Küresel bilgi-iktidarda artık “sınırsız” birey vardır. Nüfus hareketi, küresele eklenilen kentler ile küresele eklenemeyen kentler arasındadır. Kırdan kente hareket bitmiş, kentten kente hareket başlamıştır. Yeniden kentleşme, yeniden yerleşme gündeme gelmektedir.

Ulusdevlet-sanayi, toplumu, küreselleşme, bireyi öne çıkarmıştır. Ulusdevlet-sanayi yerleşim sisteminde toplanma (sanayi kentlerinde) esas olurken küreselleşmede toplanmadan çok bulunulan yerde dağınık kalarak yerleşim şeması şekillenmektedir. Küreselleşme ile birlikte ulusdevletlerin yerleşim şemasının ana aktörü olan kentler, küreselin yerellerine dönüşmekte, küresele eklenilmelerine göre küreselin yerelleri olabilmekte ya da küreselin yerelleri olamamaktadır (küreselin taşraları olarak kalmaktadır.).

Küreselleşme örtüyü kaldırmış, mevcut yapıyı deşifre etmiştir. Modernizm-sanayi yerleşimleri yapısal durumlarına göre küreselin yereli olabilmekte ya da eklenememektedirler. Küreselin taşraları olarak kalmaktadırlar.

MODERN BİLGİ-İKTİDARDA MEKAN		KÜRESEL BİLGİ-İKTİDARDA MEKAN	
Gelişmiş Ülkeler	Türkiye	Gelişmiş Ülkeler	Türkiye
Nesnel	Nesnel	Öznel	Nesnel
Edilgen	Edilgen	Etken	Edilgen
Bir kap gibi düşünülmekte, birey, nesnel olarak bu kabın içinde yer almaktadır	Bir kap gibi düşünülmekte, birey, nesnel olarak bu kabın içinde yer almaktadır	Mekan, bulunduğu kabın dışına çıkmakta, birey de öznel olarak bulunduğu kabın dışına çıkmaktadır	Mekan, bulunduğu kabın dışına çıkamamakta, birey büyük merkezlere yığılmaktadır
Merkez-çevre ilişkisi vardır	Aşırı merkez-çevre diyalektiği vardır	Küresel/yerel analitiği , küreselin yerelleri	Küresel/yerel diyalektiği Merkezi yerellikler Merkezi yerellikler arayüzlerinde toplanma gerçekleşmektedir.
Ülke bütünü alansal olarak kavranmaktadır	Ülke bütünü noktasal olarak kavranmaktadır	Yerel dünyaya eklenilebilmektedir	Yerinde yerellikler oluşturulamamakta, yerinde eklenme gerçekleştirilememektedir, Merkezi yerellikler arayüzleri ortaya çıkmaktadır
Ulusdevlet hiyerarşisi; Ulus devlet-Bölge-Kent-Kır	Ulusdevlet hiyerarşisi; Ulus devlet-Kent-Kır	Ulusdevlet Yatay kavrama	Ulusdevlet hiyerarşisi; İstanbul dispositifi Merkezi yerellikler arayüzü Maddiliğini yitirmiş pozitiflikler
Küçükten büyüğe doğru birbirine eklenilen bir yapı söz konusudur	Bütün yerleşim üniteleri merkeze asılı, bağlamından kopuk haldedir. Yerleşimler buldukları yerden kopuk, merkezde sanal	Küçükten büyüğe doğru birbirine eklenilen yapı yerini tepeden tırnağa geçişlere bırakmıştır Dünya yerelliklerle kavranmaktadır	Büyük merkezi yerellikler arayüzlerinde yığılmalar gerçekleşmiştir. Dünya, yerelliklerde kavranamamaktadır

	olarak vardır		
Nicelik	Nicelik	Nitelik	Nicelik
Homojen	Homojen	Heterojen	Homojen
Statik	Statik	Dinamik	Dinamik (Arayüzlere hareket), yerinde yok
Kompartmanlar	Kompartmanlar	Akışlar	Kompartmanlara akışlar
Tanımlayıcı	Tanımlayıcı	Kavrayıcı	Tanımlayıcı
Genel, Yüzeysel	Genel, Yüzeysel	Ayrıntılı, Derin	Genel, Yüzeysel
Net sınırlar	Net sınırlar	Sınır ötesi, sınırsız	Sınırlı, belirli
Alansal, bütüncül	Noktasal	Noktasal, stratejik, dağınık	Noktasal, toplu
Hiyerarşi; Dikey	Hiyerarşi; Yerinde sabitleme	Yatay	Hiyerarşi; dikey, merkezi yerelliklere

Tablo-44. Modern /Küresel Bilgi-İktidarda Mekan (Gelişmiş/Türkiye)

Tarım döneminde birey, gruplar halinde var olabilmekte, nüfus gruplar halinde hareket etmektedir. Modern bilgi-iktidarda, tarım döneminin grupları dağıtılarak ulusdevlet şablonunda tanımlı, sınıf temelli, modernitenin, sanayinin grupları içinde “sınırlı” birey oluşturulmaktadır. Modern bilgi-iktidarda nüfus hareketi, sanayinin etkisiyle kırdan kente, iş alanlarının olduğu yerlere bireylerin hareketidir. Birey, kademe kademe yerel merkezlerde toplanmaktadır. Yerine yapışık olmayan ama henüz yerinden de kopmamış, merkeze dayalı hiyerarşik ünitelere “sınırlı” bireylerin hareketi söz konusudur.

Küresel bilgi-iktidarda artık “sınırsız” birey vardır. Nüfus hareketi, küresele eklemlenen kentler ile küresele eklemlenemeyen kentler arasındadır. Kırdan kente hareket bitmiş, kentten kente hareket başlamıştır. Yeniden kentleşme, yeniden yerleşme gündeme gelmektedir.

Ulusdevlet-sanayi, toplumu, küreselleşme, bireyi öne çıkarmıştır. Ulusdevlet-sanayi yerleşim sisteminde toplanma (sanayi kentlerinde) esas olurken küreselleşmede toplanmadan çok bulunulan yerde dağınık kalarak yerleşim şeması şekillenmektedir. Küreselleşme ile birlikte ulusdevletlerin yerleşim şemasının ana aktörü olan kentler, küreselin yerellerine dönüşmekte,

küresele eklemelerine göre küreselin yerelleri olabilmekte ya da küreselin yerelleri olamamaktadır (küreselin taşraları olarak kalmaktadır.).

Küreselleşme örtüyü kaldırmış, mevcut yapıyı deşifre etmiştir. Modernizm-sanayi yerleşimleri yapısal durumlarına göre küreselin yereli olabilmekte ya da eklemememektedirler. Küreselin taşraları olarak kalmaktadırlar.

Türkiye’de 2000 yılından sonra yerleşim şemasında köklü değişimler olmuştur. Türkiye’de 2000 yılından sonra;

- Nüfusu 50.000’in altında olan kentlerin kütleleri erimektedir. Bu yerleşimler **maddiliğini** yitirmiş **pozitifliklere** dönüşmektedir.
- Nüfusu 500.000’in üzerinde olan kentlerin nüfusları çok artmaktadır. Türkiye’nin toplam nüfusuna oranları artmaktadır. Ana toplanma mekanları olmaktadır. Bu yerleşimler **merkezi yerelliklere** dönüşmektedir.

Güneydoğu kentleri ve kırları nüfuslarını artırırsalar da net göç vermektedirler. Doğum oranı çok yüksek.

1990-2000 döneminde büyükşehirlerin çeperlerinde kırsal alanda nüfus birikmiş, kır nüfusu artmıştır. 2007 yılında bu bölgelerin ilçe sınırlarına dahil edilmesiyle kent nüfusu artmıştır. Büyükşehirlerin 2000-2009 dönemindeki kentleşmelerinde bunun payı yüksektir.

1980-1990 döneminde kır nüfusu 1.945.266 1990-2000 döneminde kır nüfusu 651.059 artarken 2000-2009 döneminde kır nüfusu 6.043.650 azalmıştır. 2009-2010 döneminde kır nüfusu 253.461 azalmıştır.

Kırda kalan nüfus; yaşlı nüfus, tatil beldeleri, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri

Güneydoğu’da kentler birlikte büyüyor. Daha yerel, insanlar daha yerinde

Yerleşimlerde 2000 yılından sonra çok büyük kopuşlar başlamıştır. Birçok kent nüfusunun yarısından fazlasını kaybetmiştir. Son 9 yılda kırdaki yaşayan her 4 kişiden 1’i büyük kentlere göç etmiştir. Buna doğal nüfus artışını da eklediğimizde son 9 yılda kırdaki yaşayan her 3 kişiden 1’i kentlere gelmiştir.

Nüfusu 700-5.000 arasında olan 272 ilçenin %93’ü göçmüştür. Son 9 yılda ortalama nüfuslarının %37’sini kaybetmişlerdir. Buna doğal nüfus artışını da eklediğimizde 272 ilçe son 9 yılda nüfuslarının yaklaşık yarısını kaybetmiştir, göçmüştür. Bu kayıp nüfusu 5.000-10.000 arasında olan yerleşimlerde %19, nüfusu 10.000-20.000 arasında olan yerleşimlerde

%13 olmuştur. Doğal nüfus artışları da eklendiğinde durumun ciddiyeti ortaya çıkmaktadır. Veriler 830 ilçesi olan (büyükşehirler bir ilçe olarak değerlendirilmiştir.) Türkiye’de, 519 ilçenin 2009 yılında 2000 yılındaki nüfuslarının altına düştüğünü, göçtüğünü göstermektedir.

Nüfus kayıpları sadece küçük ilçelerle sınırlı kalmamakta, orta ölçekli ve büyük ilçeler de sarsılmaktadır.

Türkiye’deki 830 kentin 1980-1990 döneminde 194’ü, 1990-2000 döneminde 362’si, 2000-2009 döneminde 649’u erimekte, göç vermektedir. Her yıl göç veren kentlere yenileri eklenmektedir. Bu durum ülkenin kentsel sisteminin çöktüğünü açıkça göstermektedir.

Büyükşehirlerdeki kırsal nüfus da artık kent merkezlerine gelmektedir. 1990-2000 yılları arasında kır nüfusu büyükşehirlerde artarken küçük yerleşimlerde azalmıştır. 2000 yılından sonra kırdan her kademede büyük kopuşlar olmuştur. Özellikle büyükşehirlerde kır nüfusu neredeyse kalmamıştır. 15 büyükşehir son 9 yılda kendi kır nüfusunun %73’ünü kente katmıştır.

Bu durum 1990-2000 yılları arasında büyükşehirlerin kırsal alanında yaşayarak, yakınlıktan kaynaklanan avantajları da kullanarak bir şekilde entegre olunabildiğini, 2000’den sonra artık bunun da yetmediğini göstermektedir. Arşivde olma, arşivin içinde bulunma hareketi görülmektedir. Arşivin çevresinde olunarak arşive girilememekte, arşivde olmak gerekmektedir.

Türkiye, nüfusu 1 milyonun üzerinde olan 8 merkezde yoğunlaşmaktadır. Özellikle 2000 yılından sonra kentlerde çok hızlı bir çözülme görülmektedir. Nüfusu 500.000’in altında kalan yerleşimlerin direnebilecek, rekabet edebilecek güçleri kalmamıştır. **Maddiliğini** yitirmiş pozitiflikler konumundadırlar.

Nüfusu 1 milyonun üzerinde olan 8 merkezde yaşayanların Türkiye’nin toplam nüfusuna oranı 2000 yılında %29.05 iken bu oran 2009 yılında %37.89’a ulaşmıştır.

Son 9 yılda Türkiye’nin toplam nüfusunun %9’u bu 8 merkeze kaymıştır. Bir başka deyişle Türkiye’de yaşayan yaklaşık her 10 kişiden 1’i son 9 yılda bu merkezlere gelmiştir.

Türkiye’de kentlerde yaşayanların da yarıdan fazlası bu 8 merkezde yaşamaktadır.

İzmir, sahip olduğu potansiyele göre bir gelişme gösterememiştir. Türkiye merkezi olamamıştır. Kendi kabuğunda, bölgesi ile birlikte kalmıştır. İzmir bu yönüyle Sassen’in kent-bölge tanımına uymaktadır. İzmir, İstanbul gibi tek başına düşünülemez. Gaziantep gibi de değerlendiremeyiz. Gaziantep bölgesel merkez konumundadır.

İzmir'in kent-bölge olmasının en önemli nedeni, tarihsel olarak alansal bir ekonomiye (yaygın üretime, tarıma) dayanması ve bu ekonominin kilit noktası olan limanın İzmir'i merkez haline getirmesidir. Bu alana dayalı yaygın ekonomi İzmir'in dominant olmasını engellemekte, bölgesi ile birlikte var etmektedir. Alandan çok noktasal ekonomiye dayanan kentler, tek başlarına hakim kent olmaktadır.

Adana-Mersin örneğinde, çok yakın, rekabet halinde iki dominant kent söz konusudur. Burada bir kent bölgeden bahsedemeyiz. Her iki kent de tek başlarına varlıklarını sürdürmektedir.

İstanbul, Kocaeli, Sakarya, Bursa, Eskişehir, Ankara metropoller bölgesi oluşturmaktadır. Ülkenin kalbinin attığı bölgedir. Burada Eskişehir, farklılıklar göstermektedir.

1980'den önce Türkiye'de herkes yerinde vardır. Merkez yerinde, çevreye kapalıdır. Çevre, çeşitli kaplar içinde, merkeze uzaktır. İnsanların vizyonu buldukları yerin dışına çıkamamaktadır. 1980-1990 döneminde merkezin kapıları çevreye açılmakta, çevre merkeze yığılmaktadır. Çevrenin içinde bulunduğu kaplar esnemektedir. Kentler arasındaki farklılıklar çok değildir, grinin tonları azdır. Hareket kırdan kente doğrudur. 1990-2000 döneminde merkez yine çevreye kapanmakta, buldukları yerden taşanlar merkeze yönelmektedir. Hala asıl olan yereldir, herkes yerinde vardır. Kentler arasındaki farklılıklar artmakta, grinin tonları artmaktadır. Bu dönemde de hareket kırdan kente doğrudur. 2000-2009 döneminde merkez çevreye açılmakta, her sınıftan ve her kademedен çok büyük kopuşlar olmakta, çevre, merkeze taşınmaktadır. Artık kimse yerinde var olamamaktadır. Kentler arasındaki farklılıklar çok artmakta, grinin tonları çok artmaktadır. Bu dönemde hem kırdan hem de kentlerden çok büyük kopuşlar olmakta hareket kentten kente doğru hızlanmaktadır.

Aşırı merkezi yapı, merkez dışında varlık gösteremeyen herkesin merkeze doğru yürümesini zorunlu kıldı (küresele eklemlenebilen merkeze). Büyükşehirlere kapananlar, buldukları yerlerde kalakalanlar

Türkiye küresel bilgi-iktidarda, küresel araçlarla modernleşmeye çalışmaktadır. Türkiye moderniteye “yerleşemedi”, küreselleşmeye moderniteye yerleşiyormuş gibi yerleşmektedir. Küresel bilgi-iktidar olanaklarıyla biyo-iktidar uygulanmaya çalışılmaktadır. Türkiye, küreselleşme ile dışarı çıkanı içeri itmeye çalışmaktadır.

Ülkenin Batısı, Trakya, Ege Bölgeleri, ülkenin deviniminden, dönüşümünden ayrı olarak kendi gerçekliğini yaşamaktadır. Türkiye'nin dinamizminden uzak, statik bir yapıdadır. Bu

bölgede medyan yaş da Türkiye'nin Doğu'sundaki medyan yaşın çok üzerindedir. Türkiye ortalamasının da üzerindedir.

İzmir-Ege; Kentsel Bölge

Adana-Mersin; Yarışan Kentler

İstanbul; Dominant, hakim, tek kent

Gaziantep; Bölgesel Merkez

Kahramanmaraş, Gaziantep, Adıyaman, Şanlıurfa, Malatya, Diyarbakır, Elazığ, Batman; Güneydoğu kentleri Birlikte Büyüyen Kentler

Türkiye'deki kentler, merkezin yerleşkeleri konumundadır, İstanbul dışında, merkez dışında varlık gösterebilen bir kent yoktur.

Zygmunt Bauman

- Kazananlar mekandan çok zamanda yaşar
- Kaybedenler mekanda yaşar
- Kazananlar hareketli olanlardır
- Kaybedenlerin dışarı çıkma ihtimalleri çok azdır, kendi ana yurtlarında hapsolmaları daha olasıdır.

Mekan yoluyla tanımlanan modern dünya, zamanla tanımlanan postmodern dünyaya dönüşmüştür.

Türkiye'de hareket eden nüfus kadar bu hareketlilikte yerinden ayrılmayan nüfusa da bakmak gerekir:

- Önemli bir nüfusun hareket kabiliyeti yoktur. Bu nüfus, bulunduğu sınırın dışına çıkamamaktadır.
- Devletin yarattığı olanaklarla (memurluk, üniversite, askeriye vb) ayakta duran önemli bir nüfus vardır.

Kır; bütün bu nüfus hareketine rağmen hala nüfusun %22'si kırlarda yaşamaktadır. Nüfusun %51'i 26 kent merkezinde yaşamaktadır. Bir yandan büyükşehirlere olağan dışı yığılma olurken diğer yandan kırdaki çok dağınık bir nüfus yapısı var. Bu durum büyükşehirlere gelebilenlerin geldiğini (gelmeye devam ettiğini) gelemeyenlerin yerinde çöküp kaldığını göstermektedir.

Türkiye’de, bireye yüklenen negatif sosyal yükten hareketsiz kalan bireyler, kentler, küreselleşme ile bu negatif yükten sıyrılarak akacakları yeni mecralar aramış ve hareket hızlanmıştır. Hareket bir enerji gerektirir. Bu enerji Türkiye’de merkez tarafından bireye verilmemiştir, küreselleşme tarafından bireye verilmiştir. Merkeze rağmen enerji, hareket ortaya çıkmıştır. Buna rağmen Türkiye’de hala çok önemli bir nüfus negatif yükün altında hareket edememektedir. Büyük anlatılar en alttaki insanlara yüklenmiş, yukarıdakiler kendi küçük anlatılarını yaşamaya başlamışlardır. Alttakiler **uzamlarıyla**, üsttekiler **projeleriyle**.

Türkiye’de nüfus hareketi bir varlık problemidir. Bilgi problemi değildir. Bir başka deyişle Türkiye’de nüfus hareketi ontolojik bir problemdir, epistemolojik bir problem değildir.

1980-2000 yılları arasında modern bilgi-iktidarda, sınırları kalın çizgilerle çizilmiş alt epistemolojik ve alt ontolojik “varlık alanı” olarak insanlar buldukları yerlerde “varlık” gösterebiliyorken, değişen bilgi-iktidar ile birlikte 2000’den sonra ülke içinde sınırların esnemesi ve yaşanan dönüşümler insanların buldukları yerlerde “varlık” gösterememeleri, “var” olamamaları sonucunu doğurmuştur.

Nüfus hareketi **pratiği**; değişen bilgi-iktidar ekseninde merkezin (iktidarın) ve bilginin yönlendirmesinde Türkiye’de merkezin çözülmeyip bilginin çözülmesi, bunun sonucunda merkezi yerellikleri yaratmıştır.

Modern dönemde bütün maddiliğimizle bulunduğumuz yerde vardık.

Küresel dönemde, bulunduğumuz yerde maddiliğimiz olmadan duruyoruz. İstanbul dışında maddi olarak var olamıyoruz. Bulduğumuz yer maddiliğini yitirdi.

Bulduğun yerin maddiliğini veren ulusdevletti (yerleşke), kendi maddiliği değildi. Şimdi küresel tesis ediliyor, maddiliği küresel olmayan maddiliğini yitiriyor.

80-90; Yerinde, modern

90-00; Havada, geçiş

00-09; Yerinden kopuk, küresel

Küreselleşme ile birlikte bilgi, merkez dışında da iktidar imkanı bulmaktadır. Merkez dışındaki bilgi iktidarsızlıktan yerel ölçekte, mikro ölçekte kurtulmaktadır. Merkez iktidara ait olan bilgi saçılmakta, yerel bilgi, yerel iktidar adacıkları ortaya çıkmaktadır.

Küresel bilgi-iktidar yerleşimlerin iktidarını çözmektedir. Küreselleşme ile birlikte modern bilgi-iktidarın yerleşim şablonu çözülmekte, beraberinde kendi mekânsal uzamını getirmektedir.

Küresel bilgi-iktidarın çok boyutlu dünyasında bulunulan yerin sınırlı ortamında, üç boyutlu dünyasında;

***Varlık** gösterilememekte,

***Hakikat** üretilememekte,

***Görünülememekte,**

***İtiraf** edilememekte,

***Dışarı** çıkılamamakta,

***İlişkiye** girilememekte,

***Güç istenci** fiiliyata geçirilememektedir.

İtiraf etmeden, **görünmeden**, **ilişkiye** girmeden, kendinden damıtarak, o “**kıvılcımı**” çakmadan, **varlık** gösterilememektedir.

Nüfus hareketi işte bu VAR olma, VARLIK olma hareketidir.

6. KAYNAK

Akay A., 1995, “Michel Foucault’da İktidar ve Direnme Odakları”, Bağlam Yayıncılık.

Albrechts L., 2006, “Stratejik (Mekansal) Planlamaya Yeniden Dönüş” Kent Gündemi, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını.

Atalay K., Albayrak Ö.,2012, “Sözleşme Teorileri” Michel Foucault Özel sayı, Cogito Sayı: 70-71, Yapı Kredi Yayınları.

Atalık G., 2002, “Bölge Biliminin Gelişimi Üstüne Yorumlar” Şehirselleşme ve Bölgesel Dönüşüm Avrupa Birliği ile Uyum ve Bütünleşme, 10. Ulusal Bölge Bilimi/Bölge Planlama Kongresi, Taşkışla.

Atkinson R., 2006, “AB Kentsel ve Mekansal Politikaları- Genel Bir Bakış” Kent Gündemi, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını.

Baudrillard J., 2011, “Simülakrlar ve Simülasyon”, Doğu Batı Yayınları, Çeviren: Oğuz Adanır.

Baudrillard J., 2012, “Tüketim Toplumu, Söylenceleri, Yapıları”, Ayrıntı Yayınları, Çevirenler: Hazal Deliceçaylı, Ferda Keskin.

Bauman Z., 2011, “Bireyselleşmiş Toplum”, Ayrıntı Yayınları, Çeviren: Yavuz Alogan.

Berkmen Yakar H., Yenen Z., 2007, “Yerleşmeler Kademelenmesi Ölçütlerini Yeniden Belirlemek” Bölge Biliminde Yeni Yaklaşımlar, 12. Bölge Bilimi/Bölge Planlama Kongresi, Taşkışla.

Bocquier P., 2004, “Analyzing Urbanization in Sub-Saharan Africa” New Forms of Urbanization Beyond the Urban-Rural Dichotomy, Ashgate.

Bourne S.L., Simmons J., 2004, “ The Conceptualization and Analysis of Urban Systems: A North American Perspective” New Forms of Urbanization Beyond the Urban-Rural Dichotomy, Ashgate.

Bozdoğan S., Kasaba R., 1998, “Türkiye’de Modernleşme ve Ulusal Kimlik” Tarih Vakfı Yayınları.

Brossat A., Chevallier P., Defert D., 2016, “Foucault: Bir Çalışmanın Maddi Yönü” Cogito Mekan ve Siyaset, Sayı:84, Güz 2016, Yapı Kredi Yayınları.

Butler J.,2012, “Bedenler ve İktidar, Tekrar” Michel Foucault Özel sayı, Cogito Sayı: 70-71, Yapı Kredi Yayınları.

- Çabuk S., Demir K., Yüksel Ö., 2007**, “Türkiye’de Göç Olgusu ve Metropolitan Nüfus Dinamikleri” Bölge Biliminde Yeni Yaklaşımlar, 12. Bölge Bilimi/Bölge Planlama Kongresi, Taşkışla.
- Castells M., 1996**, “Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür Ağ Toplumunun Yükselişi” Çeviren: Ebru Kılıç, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 2006.
- Castells M., 1997**, “The Informational Mode of Development and The Restructuring of Capitalism” Urban Theory, Oxford.
- Castells M., 1997**, “Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür Kimliğin Gücü” Çeviren: Ebru Kılıç, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 2006.
- Castells M., 2000**, “The Information Age: Economy, Society and Culture, The Rise of the Network Society” Oxford: Blackwell.
- Cevizci A., 1999**, “Felsefe Sözlüğü”, Paradigma Yayınları.
- Cevizci A., 2011**, “Felsefe Tarihi”, Say Yayınları.
- Cevizci A., 2012**, “Felsefenin Kısa Tarihi”, Say Yayınları.
- Cevizci A., 2012**, “Felsefeye Giriş”, Say Yayınları.
- Christaller W., 1933,1966**, “Central Places in Southern Germany” Translated by C.W. Baskin, Englewood Cliffs: Prentice Hall.
- Coombes M., 2004**, “Multiple Dimensions of Settlement Systems: Coping with Complexity” New Forms of Urbanization Beyond the Urban-Rural Dichotomy, Ashgate.
- Davoudi S., 2006**, “Kuzeyden Bir Uygulama Çok Merkezli Bir Megapol” Kent Gündemi, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını.
- Defert D., 2012**, “Dersin Bağlamı” Michel Foucault, Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971 Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012.
- Defert D., 2016**, “Foucault: Bir Çalışmanın Maddi Yönü” Michel Foucault Özel sayı, Cogito Sayı: 70-71, Yapı Kredi Yayınları.
- Deleuze G., Guattari F., “Felsefe Nedir?”** Yapı Kredi Yayınları, Çeviren: Turhan Ilgaz.

Dericioğlu T. Ve Diğerleri, 2007, “Marmara Bölgesi için Yarım Yüzyıl Arayla Bir Gelişme Modeli Önerisi” Bölge Biliminde Yeni Yaklaşımlar, 12. Bölge Bilimi/Bölge Planlama Kongresi, Taşkışla.

DİE, 2001, “2000 Genel Nüfus Sayımı”

Dillon M.,2012, “Olaysallık: Hakikat Siyaseti ve Sonluluğun Mantıksal Çözümlemesi” Michel Foucault Özel sayı, Cogito Sayı: 70-71, Yapı Kredi Yayınları.

Dinçer İ., 1992, “Türkiye Ekonomik Mekan Oluşumunda Farklılaşma Eğilimlerinin Saptanması ve Planlama Kavramına Aktarılmasında Bir Deneme” Doktora Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü.

DPT 1982, “Türkiye’de Yerleşme Merkezlerinin Kademelenmesi: Ülke Yerleşme Merkezleri Sistemi” Kalkınmada Öncelikli Yörelere Başkanlığı, Ankara.

DPT, 2004, “İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişme Sıralaması Araştırması 2003” Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, Ankara.

DPT 2004, “İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması 2004” Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, Ankara.

DPT, 2007, “Dokuzuncu Kalkınma Planı Bölgesel Gelişme ÖİK Bölgesel Gelişme Politikaları ve AB’ye Ekonomik Sosyal Uyum Alt Komisyonu Raporu”

DPT, 2007, “Dokuzuncu Kalkınma Planı Bölgesel Gelişme ÖİK Bölgesel Gelişmede Temel Araçlar ve Koordinasyon Alt Komisyonu Raporu”

DPT, 2007, “Dokuzuncu Kalkınma Planı Bölgesel Gelişme ÖİK İl Gelişme Stratejileri ve Politikaları Alt Komisyonu Raporu”

DPT, 2007, “Dokuzuncu Kalkınma Planı Yerleşme-Şehirleşme ÖİK Raporu”

DPT, 2007, “Dokuzuncu Kalkınma Planı”

Ecemiş Kılıç S., 2004, “Şehirselleşmenin Mekansal Boyutta Dağılımı ve Kademelenmenin Ortaya Çıkardığı Gruplaşmanın Analizi” Doktora Tezi, DEÜ Fen Bilimleri Enstitüsü.

Ecemiş Kılıç S., 2005, “AB’ye Giriş Sürecinde Türkiye’de Planlama Hiyerarşisi Açısından Bölge Yönetimi” Planlamada Yeni Politika ve Stratejiler Riskler ve Fırsatlar, Dünya Şehircilik Günü 29. Kolokiyumu, Taşkışla.

Eksen K., 2012, “Önsöz: Foucault ve Bilme Olayları” Michel Foucault, Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri, 1970-1971 Çeviren: Kerem Eksen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Elden S., 2012, “Bölge Tarihini Nasıl Yapmalıyız?” Michel Foucault Özel sayı, Cogito Sayı: 70-71, Yapı Kredi Yayınları.

Ellialtı T., 2012, “Evlilik Öncesi Cinsellik, Bekaret ve Beden Disiplini: Kadınların “Aşk” Üzerinden Cinsel Ahlak Mücadelesi” Michel Foucault Özel sayı, Cogito Sayı: 70-71, Yapı Kredi Yayınları.

Eraydın A., 1994, “Mekan Organizasyonuna İlişkin Değişen Paradigmalar” Toplum ve Bilim sayı 64-65.

Eraydın A., 1999, “Sanayinin Anadolu’ya Yaygınlaşması ve Son Dönemde Gelişen Yeni Sanayi Odakları” 75 Yılda Çarklardan Çiplere, Türkiye İş Bankası Yayınları.

Eraydın A., 2004, “Bölgesel Kalkınma Kavram ve Politikalarında Yaşanan Değişimler” Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu Cilt-1 DPT.

Ersoy M., 2007, “Kentsel Planlama Kuramları”, İmge Kitabevi.

Ertürk R., Okan O., 2001, “Batı Kenti ve Nüfus” 21. Yüzyıl Karşısında Kent ve İnsan, Yayıma Hazırlayan: Firdevs Gümüoğlu, Bağlam Araştırma Dizisi.

Erzi G., 2004, “Yeni Bölgecilik Akımı ve Bölgesel Kalkınma Ajansları” Planlamada Yeni Politika ve Stratejiler Riskler ve Fırsatlar, Dünya Şehircilik Günü 29. Kolokyumu, Taşkışla.

European Commission, 1999, “European Spatial Development Perspective” Potsdam.

ESPON Atlas, 2006, “ Mapping the structure of the European territory”

Evcil A.N., Dökmeci V., 2007, “Türkiye’de Göç Eğilimlerinin Mekansal, Demografik ve Zaman Açısından Analizi” Bölge Biliminde Yeni Yaklaşımlar, 12. Bölge Bilimi/Bölge Planlama Kongresi, Taşkışla.

Evren S.,2012, “Foucault ile Anarşizmin Rabitaları Michael Kohlhaas ve Tahrir Bağlamında Kolektif Parrhesia” Michel Foucault Özel sayı, Cogito Sayı: 70-71, Yapı Kredi Yayınları.

Ferguson K., E.,2012, “Tehlike Söylemleri: Emma Goldman’ı Bulmak” Michel Foucault Özel sayı, Cogito Sayı: 70-71, Yapı Kredi Yayınları.

Foucault M., 1967, “The Archaeology of Knowledge” Routledge, London and New York, Translated from the French by A. M. Sheridan Smith

- Foucault M., 1987**, “Söylemin Düzeni” Hil Yayın, Türkçesi: Turhan Ilgaz.
- Foucault M., 1992**, “Dostluğa Dair” Telos Yayınları, Çeviren: Cemal Ener.
- Foucault M., 1992**, “Hapishanenin Doğuşu” İmge Yayınevi, Çeviren: Mehmet Ali Kılıçbay.
- Foucault M., 1993**, “Bu Bir Pipo Değildir” Yapı Kredi Yayınları, Çeviren: Selahattin Hilav.
- Foucault M., 1993**, “Ders Özetleri 1970-1982” Yapı Kredi Yayınları, Çeviren: Selahattin Hilav.
- Foucault M., 1995**, “Akıl ve Akıl Bozukluğu Klasik Çağda Deliliğin Tarihi” İmge Yayınevi, Çeviren: Mehmet Ali Kılıçbay.
- Foucault M., Huck G., Patrick H.H., 1999**, “Kendini Bilmek” Om-Felsefe Yayınları, Türkçesi: Gül Çağalı Güven.
- Foucault M., 2011**, “Toplumunu Savunmak Gerekir” Yapı Kredi Yayınları, Çeviren: Şehsuvar Aktaş.
- Foucault M., 2011**, “Bilginin Arkeolojisi”, Ayrıntı Yayınları, Çeviren: Veli Urhan.
- Foucault M., 2011**, “Entellektüelin Siyasi İşlevi, Seçme Yazılar 1” Çevirenler: Işık Ergüden-Osman Akınhay-Ferda Keskin, Yayına Hazırlayan: Ferda Keskin, Ayrıntı Yayınları.
- Foucault M., 2011**, “Özne ve İktidar, Seçme Yazılar 2” Çevirenler: Işık Ergüden-Osman Akınhay, Yayına Hazırlayan: Ferda Keskin, Ayrıntı Yayınları.
- Foucault M., 2011**, “Büyük Kapatılma, Seçme Yazılar 3” Çevirenler: Işık Ergüden-Ferda Keskin, Yayına Hazırlayan: Ferda Keskin, Ayrıntı Yayınları.
- Foucault M., 2011**, “Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar 5” Fransızca’dan Çeviren: Işık Ergüden, Yayına Hazırlayan: Ferda Keskin, Ayrıntı Yayınları.
- Foucault M., 2011**, “Sonsuza Giden Dil, Seçme Yazılar 6” Fransızca’dan Çeviren: Işık Ergüden, Yayına Hazırlayanlar: Ferda Keskin-Ömer Albayrak, Ayrıntı Yayınları.
- Foucault M., 2012**, “İktidarın Gözü, Seçme Yazılar 4” Fransızca’dan Çeviren: Işık Ergüden, Yayına Hazırlayan: Ferda Keskin, Ayrıntı Yayınları.
- Foucault M., 2012**, “Bilme İstenci Üzerine Dersler, College de France Dersleri 1970-1971” İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Çeviren: Kerem Eksen.
- Foucault M., 2012**, “Cinselliğin Tarihi”, Ayrıntı Yayınları, Çeviren: Hülya Uğur Tanrıöver.
- Foucault M., 2012**, “Doğruyu Söylemek”, Ayrıntı Yayınları, Çeviren: Kerem Eksen.

Foucault M., 2012, “Şen/Gey Bilim” Michel Foucault Özel sayı, Cogito Sayı: 70-71, Yapı Kredi Yayınları.

Foucault M., 2013, “Kelimeler ve Şeyler, İnsan Bilimlerinin Bir Arkeolojisi” İmge Yayınevi, Çeviren: Mehmet Ali Kılıçbay.

Foucault M., 2013, “Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978” İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Çeviren: Ferhat Taylan.

Foucault M., 2015, “Biyopolitikanın Doğuşu, College de France Dersleri 1978-1979” İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Çeviren: Kerem Eksen

Foucault M., 2015, “Öznenin Yorumbilgisi, College de France Dersleri 1981-1982” İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Çeviren: Ferda Keskin

Friedmann J., 1986, “The World City Hypothesis Development and Change”

Friedmann j., Wolf G., 1982, “World City Formation: An Agenda for Research and Action” International Journal of Urban and Regional Research

Gambetti Z., 2012, “Foucault’dan Agamben’e Olağanüstü Halin Sıradanlığına Dair Bir Yanıt Denemesi” Michel Foucault Özel sayı, Cogito Sayı: 70-71, Yapı Kredi Yayınları.

Garza G., 2004, “The Transformation of the Urban System in Mexico” New Forms of Urbanization Beyond the Urban-Rural Dichotomy, Ashgate.

Giddens A., 2012, “Modernliğin Sonuçları”, Ayrıntı Yayınları, Çeviren: Ersin Kuşdil.

Gloersen E., 2005, “ European Typologies of Urban Systems” ESPON Conference on European Territorial Research 13-14 October 2005.

Göçer K., 2007, “Türkiye’de Çok Boyutlu Ölçekleme Tekniği ile İllerin Göç Hareketlerindeki Yoğunluğa Bağlı Olarak Coğrafi Dağılımı” Bölge Biliminde Yeni Yaklaşımlar, 12. Bölge Bilimi/Bölge Planlama Kongresi, Taşkışla.

Göçer O., 1974, “Şehirselleşme ve Şehirselleşme” İTÜ Mimarlık Fakültesi.

Göçer O., 1975, “Şehirselleşme Yoğunluk Bölgeleri ve Sınırlandırma Kriterleri” İTÜ Şehirselleşme Bölgeleri ve Ulaşım Kürsüsü Yayınları 3.,

Göçer O., 1977, “Ülke Planlama, Çalışma Akımları ve Şehirselleşme Merkezleri: Türkiye İçin Bir Model Denemesi” İTÜ Mimarlık Fakültesi.

Gökhan A., 2008, “The Determinants of Internal Migration in Turkey” Submitted to Graduate School of Social Sciences in Partial Fulfillment of The Requirements For The Degree of Master of Arts, Sabancı University.

Göksel H., 2012, “Michel Foucault’da İktidar Kurma Pratikleri: Türkiye’de Kadın Bedenini, Namus’u ve Şiddeti Yeniden Düşünmek” Michel Foucault Özel sayı, Cogito Sayı: 70-71, Yapı Kredi Yayınları.

Gülersoy N.Z. ve diğerleri, 2010, “2050’ye Doğru Nüfusbilim ve Yönetim, Eğitim, İşgücü, Sağlık ve Sosyal Güvenlik Sistemlerine Yansımalar” TÜSİAD

Gündoğdu H., 2012, “Eleştiri ve Foucault” Michel Foucault Özel sayı, Cogito Sayı: 70-71, Yapı Kredi Yayınları.

Gürel S., 2001, “Türkiye’de Göç ve Bütünleşme Sorunsalı” 21. Yüzyıl Karşısında Kent ve İnsan, Yayına Hazırlayan: Firdevs Gümüšoğlu, Bağlam Araştırma Dizisi.

Hague C., 2006, “Çok Merkezli Kentsel Gelişme: Avrupa Birliği Mekansal Planlama Gözlem Ağının Eleştirel Bir Analizi ve İngiltere’deki Uygulama” Kent Gündemi, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını.

Hall P., 2002, “Global City-Regions in the Twenty-first Century” Global City-Regions TRENDS, Theory, Policy, Oxford University Press.

Hall P., 1966, “The World Cities” London: Weldenfeld and Nicolson

Hall P., 1996, “The Global City” International Social Science Journal

Harvey D., 1988, “Sosyal Adalet ve Şehir” Çeviren: Mehmet Moralı, Metis Yayınları 2006.

Harvey D., 2010, “Postmodernliğin Durumu”, Metis Yayınları, Çeviren: Sungur Savran.

Heidegger M., 2011, “Varlık ve Zaman”, Çeviren: Kaan H. Ökten, Agorakitaplığı.

Jones W. G., 2004, “Urbanization Trends in Asia:The Conceptual and Definitional Challenges” New Forms of Urbanization Beyond the Urban-Rural Dichotomy, Ashgate.

Karaman H.B., Keyman E.F., Sarıbay A.Y., 1999, “ Katılımcı Demokrasi, Kamusal Alan ve Yerel Yönetimler” Demokrasi Kitaplığı.

Karataş N., 2007, “Türkiye’de Sanayi Politikaları Gelişim Süreci, Mekansal Yansımaları ve Yeni Sanayi Odaklarının Ortaya Çıkışı” Bölge Biliminde Yeni Yaklaşımlar, 12. Bölge Bilimi/Bölge Planlama Kongresi, Taşkışla.

Karpat H. K., 2010, “Osmanlı Nüfusu 1830-1914”, Çeviren: Bahar Tırnakçı, Timaş Yayınları.

Kaya G., 2002, “Avrupa Birliği Bütünleşme Sürecinde Ülke Düzenlemenin Anlamı” Şehırsel ve Bölgesel Dönüşüm Avrupa Birliği ile Uyum ve Bütünleşme, 10. Ulusal Bölge Bilimi/Bölge Planlama Kongresi, Taşkışla.

Keskin F., 2003, “Sunuş: İktidarın Gözü” Michel Foucault, İktidarın Gözü, Seçme Yazılar-4, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları.

Keskin F., 2004, “Sunuş: Felsefe Sahnesi” Michel Foucault, Felsefe Sahnesi, Seçme Yazılar-5, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları.

Keskin F., 2006, “Sonsuza Giden Dil, Bitirirken...” Michel Foucault, Sonsuza Giden Dil, Seçme Yazılar-6, Çeviren: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları.

Keskin F., 2011, “Sunuş: Büyük Kapatılma” Michel Foucault, Büyük Kapatılma, Seçme Yazılar-3, Çevirenler: Işık Ergüden, Ferda Keskin, Ayrıntı Yayınları.

Keskin F., 2011, “Sunuş: Özne ve İktidar” Michel Foucault, Özne ve İktidar, Seçme Yazılar-2, Çevirenler: Işık Ergüden, Osman Akınhay, Ayrıntı Yayınları.

Keskin F., 2011, “Sunuş: İktidar, Hakikat ve Entellektüelin Siyasi İşlevi” Michel Foucault, Entellektüelin Siyasi İşlevi, Seçme Yazılar-1, Çevirenler: Işık Ergüden, Osman Akınhay, Ferda Keskin, Ayrıntı Yayınları.

Keskin F., 2015, “Önsöz” Michel Foucault, Öznenin Yorumbilgisi, College de France Dersleri 1981-1982, Çeviren: Ferda Keskin, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Keyder Ç., 2000, “İstanbul, Küresel ile Yerel Arasında” Metis Yayınları.

Keyder Ç., 1999, “1990’larda Türkiye’de Modernleşmenin Doğrultusu” Türkiye’de Modernleşme ve Ulusal Kimlik, Editörler: Sibel Bozdoğan-Reşat Kasaba, Çeviri: Nurettin Elhüseyni, Tarih Vakfı Yayınları.

Keyman E.F., Lorasdağı Koyuncu B., 2010, “Kentler, Anadolu’nun Dönüşümü Türkiye’nin Geleceği” Doğan Kitap.

Köse B., 2012, “Söylemden Yönetimselliğe Foucault ve Postkolonyal Kuram” Michel Foucault Özel sayı, Cogito Sayı: 70-71, Yapı Kredi Yayınları.

Luxon N., 2012, “Michel Foucault’nun Son Derslerinde Açık Sözlülük, Risk ve Güven” Michel Foucault Özel sayı, Cogito Sayı: 70-71, Yapı Kredi Yayınları.

Massumii B.,2012, “Çıkarım Ötesinde Sanat-Ekonominin Sonundaki Güç” Michel Foucault Özel sayı, Cogito Sayı: 70-71, Yapı Kredi Yayınları.

May T.,2012, “Yeni Girişimciler: Foucault ve Tüketim Toplumu” Michel Foucault Özel sayı, Cogito Sayı: 70-71, Yapı Kredi Yayınları.

McNay L.,2012, “Foucaultcu Beden ve Deneyimin Dışlanması” Michel Foucault Özel sayı, Cogito Sayı: 70-71, Yapı Kredi Yayınları.

Nietzsche F., 2013 “Gezgin ile Gölgesi” Bütün Yapıtları, Say Yayınları, Almandan Çeviren: Murat Batmankaya.

Nietzsche F., 2013 “Ahlakın Soykütüğü Üzerine” Bütün Yapıtları, Say Yayınları, Almandan Çeviren: Ahmet İnam.

Nietzsche F., 2011 “Şen Bilim Şiirler” Bütün Yapıtları, Say Yayınları, Almandan Çeviren: Ahmet İnam.

Nietzsche F., 2011 “Şen Bilim Ana Metin 1” Bütün Yapıtları, Say Yayınları, Almandan Çeviren: Ahmet İnam.

Nietzsche F., 2013 “Tan Kızıllığı Ahlaksal Önyargılar Üzerine Düşünceler” Bütün Yapıtları, Say Yayınları, Almandan Çeviren: Özden Saatçi.

Nietzsche F., 2013 “İyinin ve Kötünün Ötesinde” Bütün Yapıtları, Say Yayınları, Almandan Çeviren: Ahmet İnam.

Nietzsche F., 2010 “Güç İstenci” Bütün Yapıtları, Say Yayınları, Almandan Çeviren: Nilüfer Epeçeli.

Oksala J., 2012, “Devlet Şiddetinin Yönetimi: Foucault’da Siyasi İktidarın Yönetimsellik Olarak Yeniden Ele Alınması” Michel Foucault Özel sayı, Cogito Sayı: 70-71, Yapı Kredi Yayınları.

Oranlı İ., 2012, Biyo-politkanın Doğuşu ve Foucaultcu Eleştirisi” Michel Foucault Özel sayı, Cogito Sayı: 70-71, Yapı Kredi Yayınları.

Özmkas U.,2012, “Foucault: İktidardan Biyoiktidara” Michel Foucault Özel sayı, Cogito Sayı: 70-71, Yapı Kredi Yayınları.

Poster M.,2012, “Foucault, Deleuze ve Yeni Medya” Michel Foucault Özel sayı, Cogito Sayı: 70-71, Yapı Kredi Yayınları.

Pumain D., 2004, “An Evolutionary Approach to Settlement Systems” New Forms of Urbanization Beyond the Urban-Rural Dichotomy, Ashgate.

Read J.,2012, “Homo Economicus’un Bir Soykütüğü” Michel Foucault Özel sayı, Cogito Sayı: 70-71, Yapı Kredi Yayınları.

Revel J.,2012, “Foucault Sözlüğü” Çeviren: Veli Urhan, Say Yayınları

Revel J.,2012, “Kimlik, Doğa, Yaşam: Üç Biyopolitka Yapıbozumu” Michel Foucault Özel sayı, Cogito Sayı: 70-71, Yapı Kredi Yayınları.

Ritzer G., 2012, “Modern Sosyoloji Kuramları”, De ki Basım Yayım, Çeviren: Himmet Hülür.

Sassen S., 1991, “The Global City: New York, London, Tokyo” Princeton: Princeton U.P.

Sassen S., 2000, “The Global City: New York, London, Tokyo” Princeton University Press.

Sassen S., 2002, “Global City and Global City-Regions: A Comparison” Global City-Regions Trends, Theory, Policy, Oxford University Press.

Sennett R., 1992, “Kamusal İnsanın Çöküşü” Çeviren: Barış Yıldırım, Ayrıntı Yayınları 2002.

Sennett R., 1994, “Ten ve Taş Batı Uygarlığında Beden ve Şehir” Çeviren: Tuncay Birkan, Metis Yayınları 2006.

Sennett R., 1998, “Karakter Aşınması Yeni Kapitalizmde İşin Kişilik Üzerindeki Etkisi” Ayrıntı Yayınları 2005.

Scott J. A., Agnew J., Soja W. E., Storper M., 2002, “Global City-Regions” Global City-Regions Trends, Theory, Policy, Oxford University Press.

Scott J. A., 2001, “Globalization and The Rise of City-Region” European Planning Studies.

Spit T., 2006, “Stratejik Planlamanın Yükselişi ve Çöküşü: Avrupa Bakış Açısına Göre Hollanda Deneyimleri” Kent Gündemi, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını.

Su S.,2012, “Foucault’nun Sokrates Okuması: Etiğin Bir Soybilimi” Michel Foucault Özel sayı, Cogito Sayı: 70-71, Yapı Kredi Yayınları.

Taneri E., 1986, “Bölge Planlama” Yıldız Teknik Üniversitesi Yayınları Sayı: 186

Taylan F., 2014, “Strateji, Norm, Yönetim: 1978 Dersi İçin Bir Güzergah” Michel Foucault, Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Taylor D., 2012, “Modernliğe Karşı Durmak: Irk ve Irkçılık Konularında Foucault ve Arendt” Michel Foucault Özel sayı, Cogito Sayı: 70-71, Yapı Kredi Yayınları.

T.C. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı., “Kentsel Göstergeler Kılavuzu”

Tekeli İ., “Türkiye’de Bölgesel Eşitsizlik ve Bölge Planlama Yazıları” Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Tekeli İ., 1972, “Bölge Planlama Üzerine” İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi.

Tekeli İ., 2001, “ Her Gün Geleceği Yeniden Yaratıyor ve Yeniden Kavırıyoruz.” Geleceği Planlamak, Yeni Planlama Yönetimi/Dili, Yasal Düzenlemeler, Dünya Şehircilik Günü 24. Kolokyumu, TBMM Şehir Plancıları Odası, Ankara.

Tekeli İ., 2004, “Yerel Siyaset, Demokrasi ve Sivil Toplum” Kent Gündemi, TMMOB Şehir Plancıları Odası.

Tekeli İ., 1999, “Bir Modernleşme Projesi Olarak Türkiye’de Kent Planlaması” Türkiye’de Modernleşme ve Ulusal Kimlik, Editörler: Sibel BOZDOĞAN-Reşat KASABA, Çeviri: Nurettin Elhüseyni, Tarih Vakfı Yayınları.

TUİK 2008, “Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Nüfus Sayımı 2007”

TUİK 2009, “Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Nüfus Sayımı 2008”

TUİK 2009, “İstatistiklerle Türkiye 2008”

TUİK, “Göç İstatistikleri”

TUİK, 2006, “Bölgesel Göstergeler ”

TUİK, 2008, “Bölgesel Göstergeler ”

Tümertekin E., 1973, “Türkiye’de Şehirleşme ve Şehirselleşmeler” İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Tümertekin E., Özgüç N., 1997, “Ekonomik Coğrafya Küreselleşme ve Kalkınma” Çantay Kitabevi Yayınları.

Tümertekin E., Özgüç N., 1997, “Beşeri Coğrafya İnsan, Kültür, Mekan” Çantay Kitabevi Yayınları.

Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu., 2009.,“İller Arası Rekabetçilik Endeksi 2008-2009”

Urhan V., 2011, “Sunuş” Michel Foucault, Bilginin Arkeolojisi, Ayrıntı Yayınları.

Urhan V.,2012, “Michel Foucault’da Cinsellik, Hazlar, Etik” Michel Foucault Özel sayı, Cogito Sayı: 70-71, Yapı Kredi Yayınları.

Urhan V., 2013, “Michel Foucault ve Düşünce Sistemleri Tarihi, Arkeoloji, Soykütüğü, Etik” Say Yayınları.

Ünsal F., 2002, “Avrupa Birliği’ne Katılma Sürecinde Bölgeselleşme ve Bölge Planlamada Yenilikçi Araçlar” Şehirsel ve Bölgesel Dönüşüm Avrupa Birliği ile Uyum ve Bütünleşme, 10. Ulusal Bölge Bilimi/Bölge Planlama Kongresi, Taşkışla.

Ünsal, F., 2004, “Yerleşme ve Kentsel Planlamanın Dönüşümü” Kent Gündemi, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını.

Veyne P., 2014, “Tarih Nasıl Yazılır?” Çeviren: Nihan Özyıldırım, Metis Yayınları.

Yalur T.,2012, “Foucault’nun Temsil Anlayışı Üzerine” Michel Foucault Özel sayı, Cogito Sayı: 70-71, Yapı Kredi Yayınları.

Zengin A., N.,2012, “Foucault’ya Bir Bakış: Öznenin Cinselliğinden Kendiliğin Haz Ahlakına” Michel Foucault Özel sayı, Cogito Sayı: 70-71, Yapı Kredi Yayınları.

Zeyneloğlu S., 2008, “Türkiye’de Yerleşim Birimlerinin Dağılımı ve Merkezi Yerlerin Nüfuslarındaki Değişim: Dengeli Bir Yerleşim Dağılımı İçin Öneriler” İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi.

Zlotnik H., 2004., “World Urbanization: Trends and Prospects” New Forms of Urbanization Beyond the Urban-Rural Dichotomy, Ashgate.

Wallace R.A., Wolf A., 2012, “Çağdaş Soyloji Kuramları, Klasik Geleneğin Genişletilmesi”, Doğu Batı Yayınları, Çeviren: Leyla Erburuz/M.Rami Ayas.

www.globalurban.org/hall_seminar.htm 15.04.2009 Peter Hall “Growing the European Urban System”